

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

LODBROK

HALOLAS
HEMLIGHETER

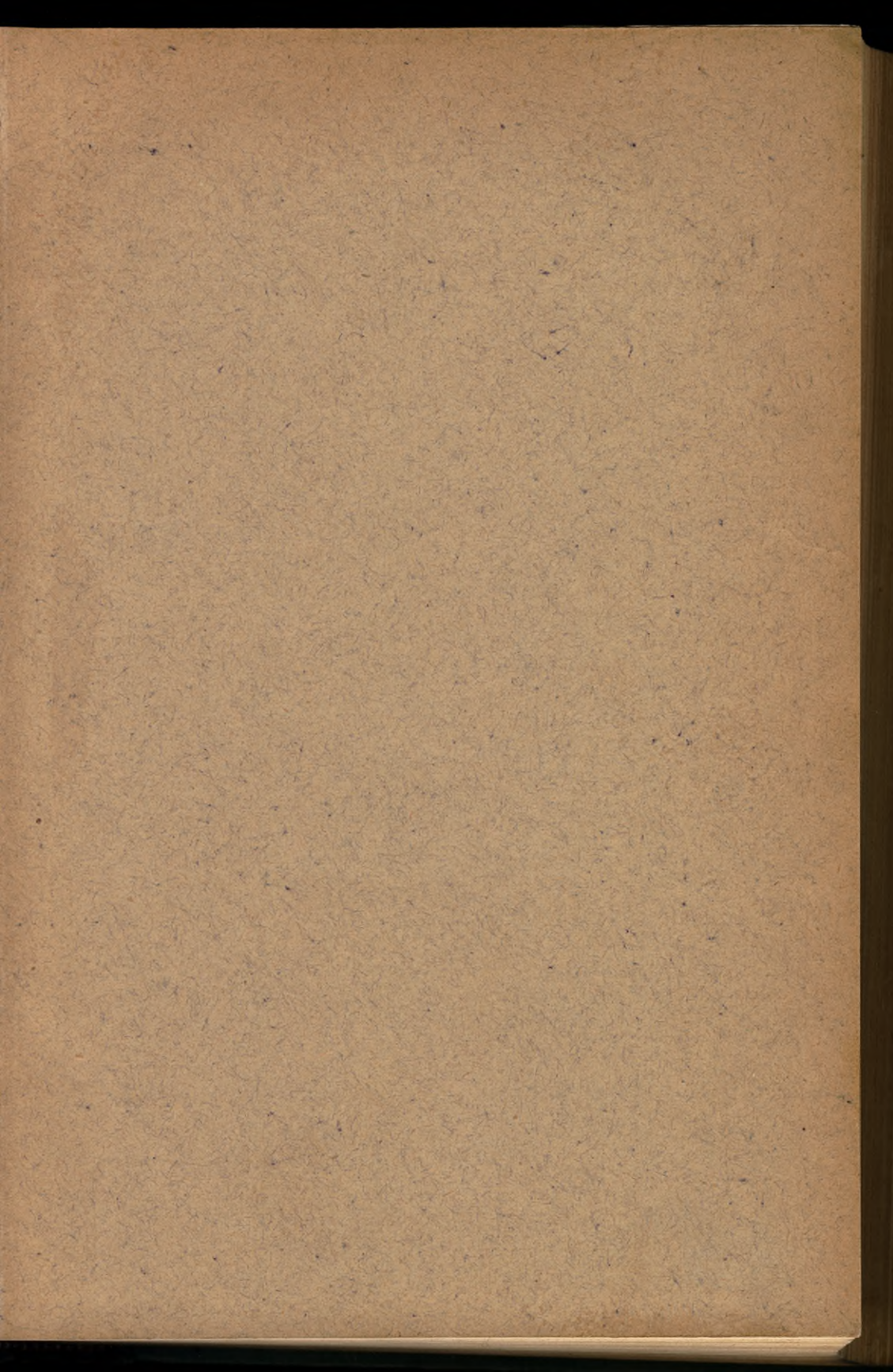

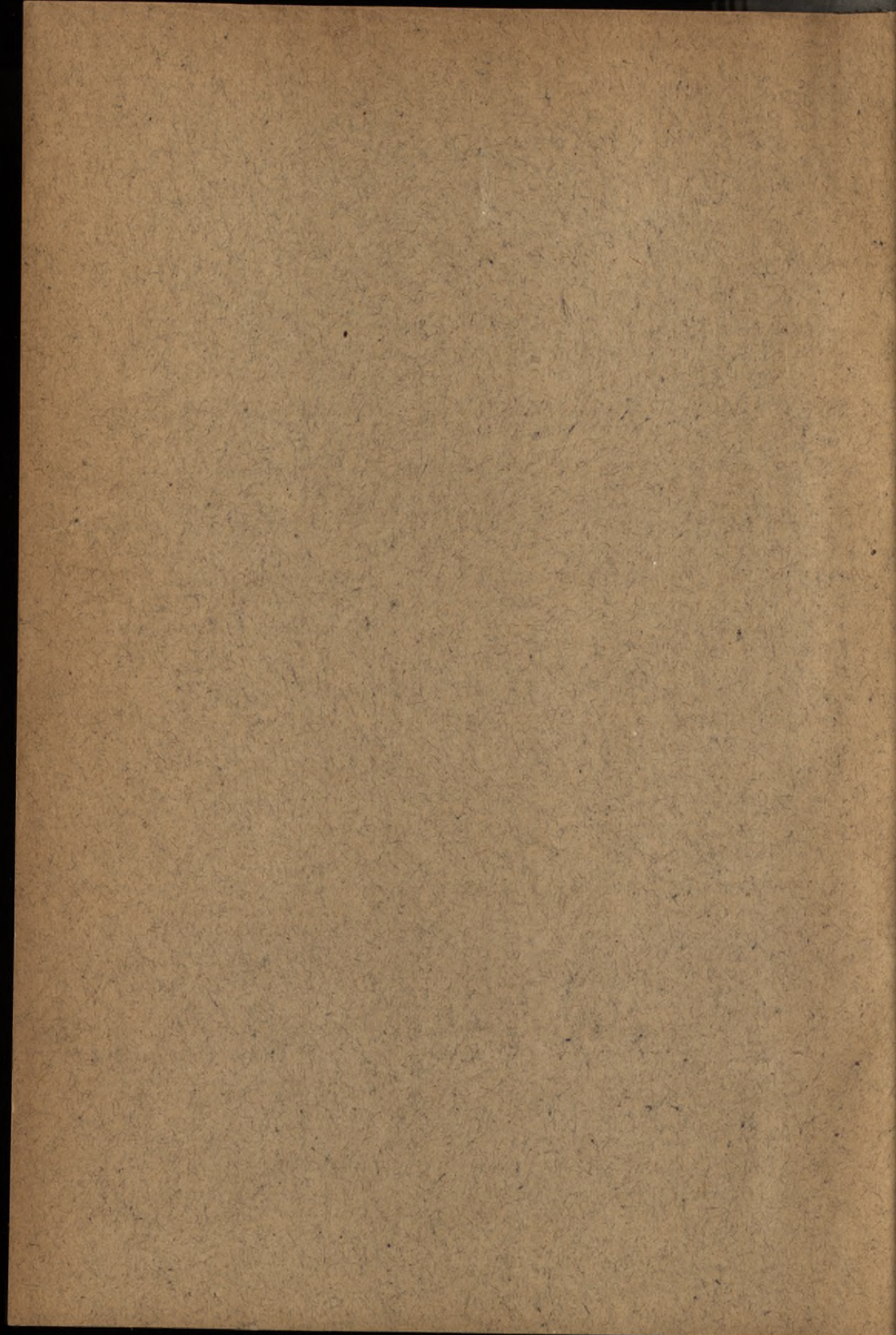
HISTORISK ROMAN
FRÅN 1808 — 1809 ÅRS
KRIG

Litt.
Sv.

MALOLAS HEMLIGHETER

HISTORISK ROMAN

FRÅN

1808-09 ÅRS FINSKA KRIG

AF

LODBROK

FÖRF. TILL »IVAN MAZEPPA», »FRÖKEN BÄRFELTS HEMLIGHET»,
»FÄNNIK FLINKS MINNEN», JÄRNHANDSKEN M. FL.

[= Ragnar Pihlstrand]

STOCKHOLM
WILH. SILÉNS FÖRLAG.

STOCKHOLM, CENTRAL-TRYCKERIET, 1898.

PROLOG.

Anda sedan början af 1600-talet egdes Halola slott i Maaninka socken af familjen Ehrenroth. Från far till son hade det gått i arf, och familjen åtnjöt stort anseende i nejden både för dess redbarhet och för många andra medborgerliga dygder, icke minst för dess fosterländska sinne, som satte en ära uti att vara finne och ansåg Finland vara det aldra bästa af de länder, som Gud skapat. Denna berömvärda egendomlighet, hvilken blundade för de ofruktbara kärrens ödslighet och fann de vilda skogarna vara skapelsens mästerverk, denna fosterlandskärlek, som alltid såg förtjensterna hos fäderneslandets karga natur och fann en skönhet till och med i dess brister, denna kärlek till fäderneärfd torfva, genom hvilken hvarje medlem af Ehrenrothska familjen ansåg sig lyckligare med sina träsk, än en Rothschild med sina fullstoppade kassahvalf — allt detta gjorde, att då man i nejden ville såsom exempel nämna en äkta finne, pekade man alltid på någon af de då lefvande medlemmarna af Ehrenrothska ätten.

Denna adliga slägt härstammade från en viss Johan Plagman, borgmästareson från Åbo och sjelf häradshöfding öfver hela Kexholms län. Plagman introducerades på svenska riddarhuset under N:o 1123 bland adelsmän. År 1818 blef ätten under N:o 85 introducerad på Finlands riddarhus.

Slottet Halola var beläget på obetydligt afstånd från Maaninka kyrka, och i nordost från denna. Det låg på det smala näset mellan sjöarna Maaninganjärvi och Onkivesi, men likväl närmare den förra,

än det nuvarande Halola är beläget. Maaninganjärvi utbredde sin ofta spegelblanka, men stundom af rytande storm och vreda vågor fårade och sargade yta på kort afstånd från Halolas fönster, och man såg derifrån tydligt den andra stranden.

Den ättling af Ehrenrothska familjen, som år 1750 innehade Halola, var en i många afseenden egendomlig man. Hans kläde-
dräkt var en trogen kopia efter de porträtter af hans vid 1600-
talets början lefvande anherrar, som prydde väggarna i den stora
salen på Halola slott, d. v. s. ungefär den dräkt, hvori man ser
hjeltekonungen Gustaf II Adolf afbildad. Icke ens hatten med det
vida brättet och den väldiga plymen saknades. Guldsporrar bar
han på de högt öfver knäet uppdragna ryttarstöflarna, och med gallo-
ner af guld voro såväl de öfverdådigt rikt veckade kortbyxorna, som
lifrockens ärmar besatta. Denna dräkt var vidpass år 1630 mycket
omtyckt, men etthundratjugo år senare fann allmogen i Halolanejden
den löjlig, och traktens herremän egnade den sitt djupa förakt.

Magnus Johan Ehrenroth (ty så hette den underlige mannen)
hade år 1750 icke hunnit längre än till sitt tretiosjette år. Han
var sträng hushållare och skötte med hård hand regeringstömmarna
på sitt fädernegods. Till och med hans unga, vackra och milda
hustru lär, om traditionen icke bedrager sig, mången gång hafva
erhållit handgripligt besked om hans vilja. Hans folk fruktade ho-
nom mera, än de älskade honom. Men alla erkände enstämmigt,
att herr Magnus Johan var ännu strängare mot sig sjelf, än mot sin
omgifning. I sjelfva hjertgrunden var man honom tillgifven, men
man vågade sällan visa det i ord eller opåkallade gerningar. Helst
smög gårdsfolket sig undan, när det såg honom nalkas och en lämp-
lig tillflyktsort erbjöd sig.

På Halola vistades år 1750, i egenskap af svinvaktarens biträde,
en femtonårig gosse, som lät kalla sig Lars Stengrund. Denne gosse
var, af naturen och ödet gemensamt, bestämd att blifva ett plågoris
för den ädle kapten Ehrenroth vid Savolaks infanteriregemente. Icke
nog med att naturen till detta ändamål utrustat unge Stengrund
med ett särdeles klokt hufvud samt friska och starka lemmar. Lars
egde dessutom ett stort mått af lömskhet, en rikedom af inbundenhet
och ett förråd af den envishet, som påstås vara en af de mera
egendomliga sidorna i hvarje äkta finnes karakter. Det är icke fullt

utredt, hvarigenom kaptenen ådragit sig Stengrunds pojaktiga hat. Säkert är emellertid, att Lars begagnade hvarje tillfälle till att bereda den hetlefrade krigaren tusentals förargelser och uppreta honom till vrede genom sina galna påfund. Och det aldramest förtretliga af alltsammans var, att det aldrig lyckades Ehrenroth att gripa Lars Stengrund och tilldela honom lämplig aga, ty Stengrund var rask i vändningarna som en liten råtta och hade alltid ögonen med sig.

I september månad 1750 besöktes Halola af några släktingar till egaren, och bland dessa var äfven en gammal major Pontus Ehrenroth från Sestad. På den tiden var jagten det »ädlaste» nöje, hvarmed en godsegare kunde undfägna manliga gäster. Lars Stengrund och ett par andra gossar följde sällskapet, för att bära jagtgevär, matsäckar, vinflaskor m. m. under de vidsträckta ströftågen. Vid öfvervadandet af en bäck tappade Lars majorens bössa i vattnet och erhöll såsom belöning en bästant örfil, till hvilken gåfva den gamle bussen lade några mustiga eder, för hvilka han icke begärde särskild ersättning. Gossen skulle icke varit sig sjelf lik, om han icke genast börjat rufva på hämndplaner.

På jagtens tredje dag hade jägarne hunnit ända upp till de, åtminstone på den tiden, sumpiga omgifningarna kring den lilla sjön Suuripatajärvi. Sällskapet hade delat sig. Majoren stod alldes invid randen af ett träsk. Naturligtvis var Lars hos honom. Ingen af de andra jägarna fanns inom synkretsen. Genom ett krutskott, som blifvit i hans yngre dagar aflossadt alldes invid hans ansigte, hade majorens syn blifvit i hög grad försvagad. Ålderdomen hade ökat detta kroppsfel. Han märkte icke sitt farliga läge. Ett enda steg framåt skulle föra honom från den torra och tillförlitliga marken ut i det bottenlösa träsket.

»Ser du någon hare?» ropade majoren till Lars.

»Ja, der är en!» svarade den elake pojken och pekade på en grå sten, hvilken sköt upp öfver den svarta dyn.

För att få bättre sigte, tog majoren två steg framåt, och i nästa ögonblick satt han fast i orenligheten ända upp till midjan.

Lars Stengrund skrattade så hejdlöst och hade så muntert, att han icke märkte ljudet af två guldsporrar, som skyndsamt nalkades platsen för detta nedriga dåd. Kaptен Magnus Johan stod snart

bakom honom och grep honom strax ofvanom skjortkragen med sin starka hand.

»Hjelp! . . . Hje . . . e . . . elp!» väsnades majoren, som sjönk allt djupare ned i sin oreña graf.

»Stå kvar ett ögonblick!» uppmanade Halolas egare sin frände, hvilket var så mycket mera obetänksamt, som kaptenen hade undfått majorens löfte att blifva hans arftagare. »Jag måste först tukta denne näsvisse pojke. . . . Jo, du eländige, ändtligen har jag dig i mina händer! . . . Se der! . . . Och se der!»

Majoren fortsatte att svettas och skrika. Han hade redan sjunkit ända ned till armarna i träsket. Under tiden bearbetade kaptenen med sin bösspipa hela den sidan af Stengrunds kropp, som höfligt folk icke plägar vända mot sin nästa, och slagen föllo så tätt samt voro så väl beräknade, att inom förloppet af fem minuter den sidan var mörbultad från fötterna till halsen.

Majorens skri hade emellertid blifvit allt mera matta. Men den, som icke skrikit eller låtit höra minsta ljud, var Lars Stengrund. Hans natur var sådan. Han skulle heldre hafva satt lifvet till, än beredt den hatade husbonden den glädjen att lyckas frampressa ett skri öfver hans hårdt sammantryckta läppar. När Halolaherren slutligen insåg, att han måste afstå från detta angenäma kroppsarbete och låta Lars Stengrund löpa, hade kärrets fruktansvärda andar redan uppslukat största delen af hans frändes person, så att endast hufvudet och högra armen nu syntes ofvanom dess yta. Sedan kaptenen torkat bort den ymniga svetten från sin egen panna, fann han det omsider vara hög tid att skrida till majorens undsättning och räckte nu fram till den nödstälde kolfven af sin bössa — en stum uppmaning, hvilken majoren ganska väl förstod och som han skyndade sig att efterkomma, hvarefter det småningom lyckades den blifvande arftagaren att draga sin af fasa nästan sanslöse frände upp på det torra. Läsaren kan genom användande af en smula inbillningskraft föreställa sig, huru illa medfaren majorens, eljest alltid så prydliga, klädedrägt nu var.

»Perkele!» svor majoren, sedan han lyckats befria munnen från en del af dess obehagliga innehåll. »Du gjorde dig ingen brådska, kusin Magnus Johan?»

»Gudi lof, att det lyckades mig rädda ert lif, käre frände!»

På denna uppriktiga tacksägelse till den högsta af verldsalltets alla magter hade majoren intet annat svar än följande, som han inledde med en i Finland bland det lägre folket icke ovanlig ed:

»Gebionamat! För dig tyckes det vara en likgiltig sak, om egaren till Sestad omkommer. . . . Du vill ärfva mig i förtid, du!»

»Åh! Hvilken tanke! . . . Det kan icke vara möjligt att . . .»

»Att jag tror detta, menar du? . . . Perkele! Saken är ju uppenbar. Att låta en frände och gammal man sjunka ned i en graf af gyttja och småningom nalkas ända fram till dödens portar, blott för det lumpna nöjet att rappa på en oduglig eller galen pojke! . . . Hu! Jag har mer än en gång sett döden i ansigtet på slagfältet och varit lugn i mitt sinne, och den gamle krutgubben skulle ännu en gång, om det behöfdes, utan rädsla kläda blodig skjorta för kung och fosterland. Jag har mången gång under min krigarebana råkat i bakhåll och hört de försåtliga kulorna komma från buskarna och hvina på alla sidor om mig, och likväl har jag äfven vid dessa tillfällen ridit min väg fram utan dödsfruktan, lemnande mitt lif i Guds händer. Men i dag har jag för första gången i mitt lif varit rädd. . . . Ah, Magnus Johan, jag hade aldrig trott, att du kunde önska lifvet ur mig. . . .»

»Jag försäkrar heligt . . .»

»Och jag skulle icke tro dig, om dina försäkringar än vore tio gånger så heliga.»

»Jag bedyrar vid min moders minne . . .»

»Och jag bedyrar vid min faders kallnade stoft, att du skall få ditt straff, kallsinnige och likgiltige frände. Aldrig skall du blifva min arfvinge. Jag skall, så snart jag hinner hem till Sestad, skicka efter min lagkarl och låta uppgöra ett annat testamente, i hvilket du tillförsäkras jemnt en daler för detta dagsverke, hvarken mer eller mindre.»

Detta var ett hårdt slag för kaptenen, ty hans affärer voro redan på den tiden ganska dåliga. En jude vid namn Moses Joelson hade, som man på den tiden plägade säga, »gnagt allt kött af benen» på Halolaherren. Han kände sin förgrymmade frände och visste, att han hade endast litet eller intet hopp att kunna blidka honom, men han gjorde aktningsvärda bemödanden i denna riktning, under det att de båda herrarne långsamt vandrade tillbaka till

slottet. Majoren besvarade icke hans utgjutelser annorlunda än med ett och annat vresigt »perkele!» eller »gebionamat!»

Lars Stengrund låg bakom en buske vid sidan af gångstigen. Majoren kunde, närsynt och full af orenlighet i ögonen, som han var, icke se honom, och kaptenen var alltför upprörd att bespeja den trakt, genom hvilken de färdades. Tyst och dyster gick han vid sin frändes sida och blickade envist ned på marken, liksom om han trott sig kunna der hitta goda råd bland de blågråa sandkornen. Just då herrarne passerade förbi busken, tänkte kaptenen med bitterhet på, att Lars Stengrund ovilkorligen måste hafva blifvit af naturen framalstrad enkom till ett plågoris och förderf för honom, och han hade just frågat sig sjelf, hvad betydelse en sådan varelse eljest kunde hafva i skapelsen, då han hörde någon ropa bakom sig:

»Hej! Herre till Halola! Stanna och hör!»

Den sålunda kallade herremannen stannade och vände sig om. Han blef nu varse den på femton eller sexton alnars afstånd stående Lars, hvilken fäktade ursinnigt med armarna och ropade:

»Herre till Halola! Du har i dag piskat upp mig, som om jag vore en hund. Men du skall få din lön. . . . Jag lemnar dig nu, men — en dag skall jag återkomma, och då skall jag vara lika rik och mächtig som du. Och då skall jag plåga lifvet af dig. . . . Vedergällning! . . . Hämn!»

Derefter försvann gossen bakom löfverket, och kaptenen hörde honom ännu några gånger ropa sitt »vedergällning!» på allt längre afstånd. Sent glömde kapten Ehrenroth dessa ord. Och mången gång återsåg han i sina drömmar gossens lilla, trotsiga ansigte med de fruktansvärda ögonen, hvilka redan vid så unga år förmådde afspiegla ett så bittert hat.

Emellertid var gossen nu borta och visade sig icke i nejden under de närmast följande tjugosex åren, ej heller spordes någon-ting om honom.

Majoren, alltjemt lika förgrymmad, afreste från Halola, så snart han hunnit kläda om sig. Han reste i vredesmod. Och han höll, trots alla kaptenens ångerfulla och afbedjande skrivelser, sitt löfte. Vid den gamle krigarens död 1776 lemnade han alla sina egodelar till en aflägsen släktning, testamenterande åt Magnus Johan endast en daler, hvilken kaptenen vägrade att emottaga och som därför, enligt

anteckning i en gammal sockenstämmobok, blef af testamentsexekutorn öfverlemnad till Hiitola kyrka, i hvilken slägtens stamfader låg begrafven.

Ännu 1776 satt kaptenen qvar på Halola, men numera var det allmänt känt, att han måste kämpa en daglig och förtviflad kamp, för att någorlunda hålla sig uppe som godsegare.

I Maaninka kyrkoby uppenbarade sig den 11 Juli 1776 en mycket besynnerlig resande. Ingen i byn tyckte sig någonsin hafva tillförne sett honom. Lika liflig som aborren, när den leker i insjöns klara vatten, lika rörlig och outtröttlig var denne resande, hvilken ilade fram och tillbaka, ut och in, uppför trappan och ned igen med en ekorres vighet och styrka. Han tycktes förena i sin person all den rörelsekraft, som naturen meddelat hela universum. Och likväl tillhörde han icke längre de unga männens klass. Finge man döma af hans yttre, skulle man vara hågad anslå hans ålder till fyratio år. Han bar en grof, illasittande rock af vadmal och tycktes äfven i fråga om de öfriga delarna af dräkten föga höja sig öfver allmogens ståndpunkt. Men han hade ett sätt att befalla, hvilket förekom åskådarna på värdshusgården såsom tillhörande ett vida högre stånd. Han röt, han dundrade, ja, han svor till och med både på svenska, finska och åtskilliga utländska språk. Allt detta hade den icke ovanliga och kanske helt naturliga verkan, att värdshusvärderna på Maaninka krog (då för tiden kallad 'Then drickande Apan') ifrån en till en början visad ligkiltighet och köld gentemot främlingen, plötsligt, sedan han under två eller tre minuter klart öfvertänkt förhållandena, såsom det egnar och anstår en värdshusvärd af filosofisk natur, öfvergick till den mest krypande höflighet. Rökmössan förpassades i hast till en vrå, och några djupa bugningar inledde en rad af förekommande artighetsbevis. Den resande kräfde i pockande ton ett rum.

»Hela mitt hus och all min betjening stå till ers nåds tjenst.»

Sedan den besynnerlige gästen omsider, efter en och en half timmes bråk med värdshusbetjeningen, blifvit installerad i sin bostad, befalde han fram en flaska vin och två bågare samt inbjöd till sig

krogvärdens hvilkens namn traditionen har åt oss bevarat. Han hette nämligen Josef Revall Synnerberg. Under pokuleringen uppenbarade sig den resande såsom — Lars Stengrund. Naturen hade gjort Stengrund och Synnerberg till själafränder. Vinet gjorde dem snart till förtroliga vänner. Visserligen hade Stengrunds tvärsäkra uppträdande till en början ingifvit krögaren den tanken och förhoppningen, att han skulle få herbergera en mycket hög person, men han sväljde förtretet och fann sig hafva fångat någonting mycket bättre, sedan

Stengrund lemnat honom vissa förtroenden om hemlighetsfulla transaktioner, hvilka skulle komma att inbringa de båda vännerna vackra slantar i framtiden. På sådan mark blomstrade vänskapen vackert.

Nu först började den mest sorgliga afdelningen af den stackars Halolaherrens lif. Visserligen hade Stengrunds förhatliga ansikte numera blifvit betydligt äldre, än det var den olycksdagen, då Ehrenroth senast såg honom bland träsken kring Suuripatajärvi, men kaptenen hade ingen svårighet att igenkänna de gamla och elaka dragen

hos den fjortonårige gossen, om hvilken han sedan nämnda dag drömt så många hemska drömmar. Tiden hade ingalunda utplånat dem, utan snarare mångdubblat deras hemska, om lömskhet vittnande skärpa. Lars Stengrund satte nu i verket en systematisk förföljelse mot Halolas egare. Denne vågade snart icke annat än på grund af mycket tvingande omständigheter träda ut ur sitt slott och vandra några famnar framåt landsvägen eller på skogsstigarna, ty öfverallt och vid alla möjliga tider mötte han sin plågoande, ja, ända in i själfva Guds hus förföljdes han af dessa skarpt markerade drag och dessa på samma gång illistiga och gäckande, hotande och hånfulla ögon. En gång reste Halolaherren, för att förskaffa sig några dagars ledighet från denna pina, till Kuopio marknad, och detta i all hemlighet. Men han hade icke vandrat femton steg mellan de två raderna af marknadsbodas, innan Stengrunds oangenäma anlete och korpulenta gestalt med det nästan klotrunda hufvudet mötte honom och jagade honom hufvudstupa bort från både marknaden och Kuopio samhälle.

»Nästa gång jag far till en marknad», brummade kaptenen under hemresan, »blir det icke till Kuopio, utan till Borgå eller Helsingfors.»

Han for till Borgå, men äfven där mötte han sin efterhågsna skugga. Han for till Helsingfors, men med samma resultat. Till slut kände Ehrenroth sig nästan öfvertygad om, att hans fiende stod i förbund med själfva Hiisi (mörkrets furste), så vida han icke möjligen vore Hiisi själf i egen hög och förklädd person.

Att sammanstötningar, beledsagade af vreda ord och häftiga åtbörder, måste emellanåt inträffa, det är tydligt. Och läsaren inser nogsam, att Stengrund vid sådana tillfällen icke underlät att i hotfull ton och med hväsande röst upprepa sin gamla hotelse:

»Vedergällning! . . . Hämnd!»

En rysning genomilade dervid alltid kaptenen.

Ständig tvister förekommo. Än var det om kreaturen, som gjort intrång på den enes eller andres mark, ty, såsom vi strax skola förtälja, Stengrund hade blifvit godsegare, han också, den skälmen. Än gälde det fiskevattnet, än dikningen, än jagträttigheterna. Att dessa ständiga tvister åtföljdes af lika oafåtliga förolämpningar å ömse sidor, är naturligt. Bitterheten växte med lavinens snabbhet. Och Halolaherrens lif förbittrades i så hög grad, att hans helsa led deraf.

Kunde Stengrund uppspana någon af kaptenens fordringsägare, försummade han det aldrig. Och vanligen mötte honom inga svårigheter att mot kontanta medel — och sådana hade han i öfverflöd — tillösa sig fordringsbevisen, för att sedan med obeveklig hårdhet indriva dem.

Vi nämnde, att Stengrund blifvit godsegare. Det lyckades honom nämligen att inköpa omkring åtta hundra tunnland af den på andra sidan Maaninganjärvi och på sjöns vestra strand belägna jorden. Här lät han under loppet af 1777—1780 efter mönstret af det gamla Halola uppföra ett ståtligt slott alldeles gentemot herr Magnus Johans, så att denne förnäme samt genom bekymmer och förgelser retlige gamle herre aldrig kunde se solen gå ned, utan att på samma gång skåda på Maaninganjärvis motsatta strand den trogna kopian af det gamla Halolaslottet.

Redan 1781 gifte Stengrund sig med en fattig fröken, dotter af en afsigkommen adelsman, hvilkens nöd förledde honom att kasta sitt barn i armarna på den stenhårde mannen. Kapten Ehrenroth ropade högt om mesalliance och var grundligt förtretad. Men saken kunde icke hjälpas. Äktenskapet var barnlöst under många år, men 1788 föddes åt Stengrund en son, hvilken han gaf namnet Reinhold, och 1792 en dotter, som kallades Araminta. Redan vid födelsen förefanns stor skilnad mellan dessa båda barn. Reinhold var mycket ful, liksom hans far. Araminta var det vackraste barn, ett öga skådat. Kaptenen glädde sig lika högt öfver gossens fulhet, som han förargade sig bittert öfver flickans moderneärfda skönhet. När barnen uppväxte, var det för Halolaherren en ständig källa till förgelse, att hans egna barn ständigt öfverraskades lekande med »Stengrunds ungar», såsom han i sin förtret plägade uttrycka sig.

Man blef egentligen icke klok på, huru Lars Stengrund hade tillbringat sin tid mellan fjortonde och fyrationde åren, ej heller hvarifrån han bekommit sina millioner. Somliga menade, att han varit sjöröfvare eller anförare för ett sicilianskt rövvarband. Andra påstodo med bestämdhet, att rövvarbandet varit grekiskt. Åter andra ansågo det vara otvifvelaktigt, att denne jernhårde man plundrat engelska banken. Endast två eller tre personer trodde, att han varit egare af en hattfabrik i Paris, såsom berättades af en hemvändande hattmakaregesäll, som till och med uppgaf sig hafva arbetat på hans verkstad. Deremot funnos åtskilliga, som satte tro till ryk-

tet, att han i Indien gift sig med den bottenrika enkan efter en rajah. Enkan hade flytt in på engelskt område och derigenom undgått ödet att blifva lefvande bränd i sällskap med mannens lik, såsom eljest är seden derborta. Stengrund skulle hafva gift sig med enkan och hennes rikedomar, mördat enkan med kallt blod, men sedan behållit förmögenheten. Ja, sådana historier voro i omlopp.

Nog af, Stengrunds förflutna lefnad inneslöt hemligheter, hvilka måhända voro till och med mera blodiga och outgrundliga än de mysterier, som — om man fick tro allmänna folkmeningen i orten och de sägner, hvilka gingo från man till man i bygderna — voro sammanbundna med slottet Halolas åldriga murar och underjordiska hvalf.

År 1781 hedrades kaptenen af sin konung med svärdsorden. Detta hade nära nog blifvit hvad man kallar »en spik i» Stengrunds »likkista». Man har aldrig sett honom så ursinnig. Stengrund grubblade några dagar. Derefter reste han skyndsamt från Haatala (ty så kallades hans slott, då man icke på grund af likheten nämnde det nya Halola), ja, så skyndsamt, som fyra hästfötter af torr och god beskaffenhet förmådde föra honom. I Kuopio stannade han. På venstra sidan af Pohjois-Vuori-katu (gata), som vid salutorgets södra sida delar Kuopio stad i två lika delar, bodde vid den tiden just på samma plats, der den vackra Snellmans park nu befinner sig, en känd advokat vid namn Samuel Brakel. Med hat i sin blick och häftighet i sina åtbörder rusade Stengrund in i dennes arbetsrum. Följden af det långa samtal, som hölls dem emellan, blef en hel rad af rättegångar, i hvilka Stengrund var kâränd och Ehrenroth svarande. Kaptenens plågoande lemnade honom ingen ro. Visserligen förlorade Stengrund den ena rättegången efter den andra, men derom bekymrade han sig icke. Han hade penningar i öfverflöd. Han förde rättegångar icke för att vinna, utan endast för att genom ständiga förargelser skapa åt Halolaherren en skärseld på jorden och förkorta hans lif. År 1783 fick kaptenen majors afsked. Stengrund blef ännu mera afundsjuk och vred. Rättegångarnas antal fördubblades.

Att förföljelser, oro och bekymmer förbittra och derigenom förkorta ett menniskolif, torde vara en allmänt känd och erkänd sanning. Längre än till år 1795 uthärdade icke major Ehrenroth. Han dog som en sann kristen, välsignande sin gråtande hustru och barnska-

ran, hvilka samlats kring hans dödsbädd med sörjande hjertan och tårade ögon. Ja, han till och med uttalade, att han gaf Stengrund sin förlåtelse. Enkan, Christina Elisabeth Reiher, vågade icke graf-lägga honom i Maaninka kyrka eller kyrkogård, emedan hon och hennes sju barn ansågo Lars Stengrund vara i stånd att hemligen gräfva liket upp ur hvilokammaren och på den döde, genom miss-handling, råga måttet af den hämnd, som han tillämnat den lefvande. I Sulkavas kyrka erhöill den afidne hedersmannen en trygg hvilostad. Den sörjande enkan flyttade med tre söner och tre döttrar till gården Idenlaks i Sulkava socken, men äldste sonen Gustaf Henrik Ehrenroth, som vid faderns frånfalle var nitton år, qvarstannade ensam på Halola för att öfvertaga gårdsbruket och vattenqvarnarna samt upptaga striden mot faderns dödsfiende, Lars Stengrund på Haatala.

Som denna skildring utgör endast en prolog till den egentliga berättelsen, vilja vi icke här beskrifva den taktik, som Stengrund begagnade mot fänriken, sedermera löjtnanten Gustaf Henrik. Endast detta vilja vi konstatera, att då under åren 1808 och 1809 krigets åskor rullade från den ena vattenytan till den andra i »de tusen sjöars land», lefde Lars Stengrund ännu, var endast sjuttio två år gammal, frisk som en kind vid nordanvind, kry och verksam som en tretioåring samt således väl i stånd att fortsätta sträfvandet efter att tillintetgöra sonen, liksom han hade plågat och dödat fadern. Hans dotter Araminta var vid den tiden sexton år och ansågs vara den vackraste ungmö i dessa bygdër, kanske i hela Finland.

FÖRSTA KAPITLET.

Erkko Joukahainen.

»Åh, du... nog förnimmer jag, att du är starkare än jag. Du är också fem år äldre», utbrast med tårar i ögonen en vacker och liflig tolfårig gosse till en sjuttonårig yngling, med hvilken han nyss hade försökt sig i brottning.

»Blif icke otålig, Enoch!» bad den beskedlige ynglingen. »Enoch ville ju sjelf, att jag skulle taga i på allvar.»

»Du är så dum, så!»

Detta samtal fördes vid pass kl. $\frac{1}{2}$ 12. f. m. den 23 Februari 1808 på gården till Mörskoms pastorsboställe, och de samtalande voro kyrkoherden Fredrik Wennmans son Enoch och den tjenande drängen Erkko Joukahainen. Erkko ansågs vara inskränkt till sitt förstånd, uppförde sig i hvardagslifvet såsom en begrundande finne egnar och anstår

d. v. s. trögt, men pligttroget och hyste en barnslig tillgifvenhet för Wennmans söner, isynnerhet den yngre Enoch. När nu denne fortfarande begrät sitt nederlag, sved det djupt in i Erkkos ärliga själ. Äfven han började gråta och lofvade, att han aldrig mera skulle taga leken på fullt allvar, om än Enoch både honom derom med blodstårar.

»Enoch», sade slutligen den beskedlige Erkko, »om jag är starkare i armar och rygg, så är Enoch starkare än jag i hufvudet.

På en hel kvadratmil finnes ingen, som förmår sätta så svåra gåtor på en stackars menniska. Har Enoch ingen gåta i dag?»

Huru enfaldig Ercco än var, så insåg han, att han nu beträdde raka vägen till unge Enochs hjerta. Det finska folkets förkärlek för gåtor, ordstäf och sagor är nogsam bekant. Sällan sitter en familj kring brasan en vinterqväll, då icke den ena gåtan aflöser den andra.

Enoch hörsammade genast, borttorkade sina tårar och levererade ögonblickligen en fullfärdig gåta:

»Herskapsmat och kungsmat,
Duger ej åt grisen.
Hunden rör den icke.

Ercco såg ut att vara mycket häpen och förbryllad. Han hade väntat sig en af de gamla, lätta gåtorna, såsom t. ex. »hästen är i stallet, svansen är på taket», hvilken Ercco genast skulle hafva sagt vara spisen och skorstenen. Men denna gåta var för honom alldeles ny. Han ansträngde sig mycket, ref sig i håret och stampade emellanåt med foten. Slutligen sade han, att det måhända var gässtek.

Nu var det Enochs tur att jubla. Nu var han segrare.

»Ha, ha, ha, Dum-Ercco! . . . Det är saltet, begriper du.»

»Saltet! Jaha! Det kan det ju också betyda, Javisst, saltet! Ja, men grisstek hade nog passat lika bra.»

»Ja, för din mun, gode Ercco, men ej för gåtan!»

»En gåta till!» bad Ercco, och Enoch var genast färdig.

»Liten lunsig gumma
Utan fot och hufvud
Skaffar bröd åt alla
Åter ingenting.»

Ercco ansträngde sig af alla krafter, men lyckades icke finna lösningen i sin hjerna. För att icke förklara sig besegrad utan strid, sade han: Det är en tobakspipa. Ha, ha, ha!»

»Nej du, det är en mjölsäck, du!»

»Nå, det går också an, men en pipa var heller icke så illa.»

»Säg nu, hvad detta är, Ercco:

»Tvenne lunsiga gummor
 Utan fot och hufvud
 Skaffa bröd åt alla,
 Äta ingenting.»

»Ja», mumlade beskedlige Erkko, »hade det varit en enda lunsig gumma, så visste jag det, men två!... Nej, det öfvergår Erkkos förstånd.»

»Åh, det är två mjölsäckar. Du är dum, Erkko.»

»Ja, så säger folk... Vidare!»

»Svarta hönan ligger
 Öfver röda ägg.»

»Gissa mig det, Erkko Joukahainen, om du kan!»

»Åh, det är ju ingen konst!»

»Låt höra då!»

»Det är tre mjölsäckar. Mig lurar du inte så lätt, Enoch.»

»Ha, ha, ha!» jublade gossen. »Dum-Erkko! Du kan väl begripa, att det är grytan på glöden.»

»Nå, det kan det också vara», inföll beskedlige Erkko. »Men det hade varit i tur och ordning att blifva tre mjölsäckar, då vi redan förut haft först en och sedan två.»

På denna punkt i samtalet blef detta afbrutet, derigenom att en af inkörsportharna till den kringbyggda prestgården slogs upp med buller och bång, lemnande inträde åt en skara af omkring tretio eller fyratio bönder, som under högljudt samtal trängde in på gården. Alla hade icke hemma innanför Mörskoms rämärken. Der fanns i skaran tre bistra och skäggiga män från Askola kapellsocken, en från Lappträskis kyrkobö och fyra eller fem från Orihmattila socken. Alla dessa allmogemän voro beväpnade, somliga med gevär, andra med liar, hvilka icke längre voro fastbundna i rät vinkel mot lieskaften, utan bildade med skaften någorlunda räta linier. Långa jaktknifvar hade en och hvar i bältet. Stora och klumpiga ryttarepistoler af den tidens och föregående tidevarfs modeller såg man också. De, som icke hade hvarken skjut- eller stickvapen, voro deremot försedda med släggor af jern eller träklubbor. Alla hade väpnat sig efter husets råd och lägenhet.

Enoch hade nu ingen lust att fortsätta lekens.

Han trädde bönderna till mötes och sporde dem:

»Hvad ärende hafven I till Mörskoms prestgård i dag?»

»Vi viljom samtala med våran vördige kyrkherre, ty nu äro ryssarne här.»

»Ryssarne?» upprepade Enoch, hvilkas kinder bleknat.

»Ja, de stå redan i Muttom by, och derifrån är icke långt hit till Mörskom . . . Vi viljom nu inhemta herr Fredriks råd angående hvad som bör i all denna vår gemensamma nöd företagas.»

»Ryssarne!» mumlade Erkkö. »Ack de ryssarne, de ryssarne!»

Efter denna djupsinniga reflexion återtog Erkkö Joukahainen sin sysselsättning — att hugga ved — hvilken han afbrutit endast för att leka med sin käre »herr Enoch». Han högg, så att spjेलorna yrde omkring honom, och emellanåt, just när han skulle hugga till, mumlade han:

»De ryssarne! . . . Ack, de grönklädda ryssarne!»

Under tiden beledsagade Enoch allmogemännen in. Der var lågt till tak i detta ringa herdetjäll, men rummen voro till golf- och tak-ytorna ganska stora. I den stora salen bjöd Enoch, hvilkens hjerta klappade af ifver, skaran stiga in. Den rymde dem alla, men taket var så lågt, att mer än en af de resliga männen hade takbjelkarna i jernhöjd med sina ögon.

Denna stora sal, hvilken endast begagnades om sommaren och därför saknade eldstad, var sålunda nu i Februari månad, då termometern utvisade 23 grader under fryspunkten, mycket kylig. De små glasrutorna, sju tum i fyrkant, voro betäckta med is. Men denna finska allmoge frös icke. Den var af barndomen vand vid dylikt. Och dessutom voro männen vid detta tillfälle uppeldade af sina inre känslor och tankar, så att de hade föga tanke på de yttre omständigheter, i hvilka de befunno sig. I salen såg man endast ett dussin stolar, ett väldigt linneskåp vid ena väggen, ett kopparstick, som förestälde salig kung Gustaf III, på den motstående väggytan samt ett stort, cirkelrundt, tudeladt och svartlackeradt bord på midten af golvet. Taket var hvitlimmadt och de nakna, icke öfverflödigt väl putsade murytorna hade en uppfinningsrik målareadept utsmyckat med en ljusröd färg, på hvilken botten bjert gröna och fantasirikt utförda rosor här och där tedde sig.

Kyrkoherden Wennman befann sig i sitt arbetsrum, der Enoch

skyndsamt uppsökte honom. Hittills har det varit alla författares sed att, då en prestman första gången presenteras inför läsaren, regelbundet presentera honom såsom sittande vid sitt skrifbord (vanligen med tobakspipa i mun och ölstänka vid sidan) sysselsatt med att ur äldre postillor göra utdrag och sammansätta utdragen till en »ny» predikan för nästkommande söndag. Tyvärr måste vi här afbryta denna häfdvunna ordning. Wennman afskydde tobak och plögade om rökningen säga, att den är den mest straffbara och oangenäma af alla laster, emedan den förorsakar icke blott lastutöfvarens eget förderf, utan jemväl allas deras, som hafva den olyckan att komma i hans närhet, medan han utöfvar den. Öl drack han endast till måltiderna, och då mycket måttligt. Slutligen skref han aldrig sina predikningar. De gingo direkt från hans eget hjärta till åhörarnas hjärtan, såsom de alltid borde gå. Af dessa skäl måste vi skilja oss från alla föregående seklers författare genom att presentera Wennman i en helt annan belägenhet. Han sof på sin icke alltför mjuka soffa. Tidigt föregående afton hade han blifvit hemtad i sockenbud till en döende gammal qvinna i Ahtiela by norr om sjön Kymijärvi och omkring fyra svenska mil från Mörskom. Hela natten hade användts för resan fram och tillbaka. Kyrkoherden hade först vid niotiden på morgonen blifvit aflemnad i sitt hem. Derför hade den eljes under hela dagen verksamme mannen känt behof af hvila. Huru tyst Enoch än inträdde, vaknade dock Wennman. Men gossen, som såg sin far ligga med tillslutna ögon, stängde så tyst som möjligt dörren och återvände till de församlade allmogemännen, för hvilka han förtäljde om kyrkoherdens nattliga resa och derefter sade:

»Nu sofver han. . . . Kunnen I icke bida här en stund?»

»Så viljom vi icke störa den vördige herrens sömn, utan afbida hans uppvaknande», sade den raske Erik från Jokiniemi torp. Och alla de andra instämde med honom.

Men plötsligt visade sig kyrkoherden i dörren och hälsade vänligt, förklarande, att hans eget behof af sömn eller annan nödortof aldrig skulle hindra honom att vara sina sockenbönder till hjelp i de ting, der han hjelpa kunde. »Hvilken angelägenhet för eder hit i dag?»

»Ryssarne befinna sig redan i Muttom by, vördige herre!»

började Rietu Hokkanen, socknens rikaste bonde. »Och vi hafva nu samlats hit för att rådgöra om, hvad som bör företagas.»

»Jag har hört, att fienden verkligen inbrutit», svarade kyrkoherden. »Men jag kan icke inse, att vi förmå göra något motstånd.»

»Kanske likväl, vördige kyrkherre! Vid Muttom kommer den tappre kaptan Bremer att göra dem ett hjeltemodigt motstånd med sina björneborgare. Och längre i norr lära, om vi hört sanningen af kringvandrande krämare i går afton, befinna sig många och starka fördelningar af svenskt och finskt manskap.»

»Mina vänner, mitt råd är att vi förblifva i frid och ro, till dess man angriper oss. Måhända göra de oss intet ondt, om vi icke sjelfva gripa till vapen.»

»Nog känna vi ryssarnas mildhet från de förra krigen», inföll nu Erik, torparen. »I sista kriget spetsade kosackerne min gamle far på sina pikar, kastade min yngsta syster i sjön och skulle gjort af äfven med oss andra syskon, om vi icke hade i god tid tagit vår tillflykt i skogen.»

»Men I hafven ju hört den ryske generalens kungörelse om, att allting skall blifva på den gamla foten, om befolkningen endast håller sig stilla...»

»Ja, och vi skola få två rubel för hvarje gevär, som vi öfverlemna till den der generalen. Det hafva vi hört. En rysk isprawnik (länsman) for härom dagen genom Mörskom och delade ut hundratal dylika falska papper. Men skam i den, som låter lura sig!»

»Och äfven hos mig har varit en sådan där ryss», yttrade en annan bonde. »Han kom farande i ett förnämt släddon och hade seldon, som glänste i solen, då han körde in på min gård Kaukalampi. Mig räckte han en handfull af det der papperet. Han kallade det en proklasjon. Käringen min gaf han en blank rubel, och åt ungarna mina hade han goda kringlor från mästerbagaren i sjelfva Fredrikshamn. Men när han ville köra sin väg, grep jag honom i den dyrbara pälsen, drog honom ur slädan och frågade honom, om han trodde, att min fars son vore en förrädare mot gamla Finland. Sedan jag skakat honom duktigt, lät jag honom fara. Och samma mottagande fick han, då han kom till min granne, den hederlige torparen Toiwola, som lyder under Käkälä herrgård.

Och nu, vördige fader i Gudi, herr Wennman, vill jag bara på ren finska säga: painatkot nyt muut niin edes päälle kuin me, niin kyllä sodan tuntevat, aamusta etoosen asti.»

Kyrkoherden visste nogsamt, hvad denna finska betydde, »må nu andra göra det ifrån sig lika bra som vi, så nog skola de (rysarne) känna kriget från morgon till qvällen.»

»Kaukalampibonden har rätt», instämde flera röster.

»Inte vore det hederligt handladt, om vi öfvergåfve vår moder Finland i dess nöd», talade Erik. »Och det är visserligen icke heller vår kyrkherres mening. Han endast vill pröfva vår trohet mot fosterlandet. Men säg oss nu, fader Wennman, huru vi skola bäst ställa till, så att vi kunna blifva till någon nytta? Lif och blod vilja vi hafva osparda för gamla Finland, och aldrig skola furorna i våra skogar eller granarna på de finska moarna framsusa en sång om Mörskoms bönders nesa, att de sutto hemma mellan skål och vägg, medan Finland blödde under fienders sabelhugg och våra bröder fördes bort i fångenskap för att arbeta i Sibiriens grufvor. Säg oss, vördige herre, visa oss, hvar våra armar kunna vara till gagn!»

»Jag kan icke neka», sade kyrkoherden, »att eder fosterlands-kärlek rör mig djupt och att jag — ehuru måhända oklokt nog — icke kan ogilla eder önskan att vara till gagn i den nödens tid, som utan tvifvel stundar för oss alla. Men råda eder kan jag icke, ty jag saknar underrättelser om såväl fiendernas ställningar, som om de åtgärder, hvilka vår regering och vårt krigsbefäl vidtagit.»

»En vandrare förtäljde mig i går», inföll Erik, »att en större svensk styrka står samlad någonstädes nordvest från oss under befäl af öfverstelöjtnant Fieandt samt att denna behöfver starka och kraftiga armar, för att förstöra somliga broar och bygga nya på andra ställen. Menen I icke, vördige kyrkherre, att vi borde begifva oss till honom? Der arbete finnes, böra finska armar icke saknas.»

»Men, mina vänner, detta anser jag vara i hög grad oklokt. Fieandt kan icke vara oss närmare än tio eller tolf mil. Innan I hinnen tillryggalägga denna vägsträcka, äro de omtalade arbetena utförda, och I kommen för sent. Dessutom har öfverstelöjtnanten ju alltid tillfälle att uppbåda de honom närmast liggande socknarnas bönder, om han skulle, mot förmodan, behöfva biträde. Nej, blifven hemma tills vidare, mina vänner.»

»Nej, vi viljom icke lägga armarna i kors.»

»Här torde blifva tillräckligt att göra hemma hos oss sjelfva», sade kyrkoherden med en viss tankspriddhet.

Men bönderne stodo med finsk envishet fast vid sitt uppsåt att tåga till öfverstelöjtnant Fieandt och sluta sig till hans trupp.

»I kunnen dock åtminstone vänta, tilldess vi få säkrare bud», föreslog Wennman, som fann, att böndernas beslut var fattadt, redan innan de gingo till Mörskoms prestgård. »Låten Erik torpare från Jokiniemi, hvilken vi alla känna såsom en stark, klok och modig man, ensam färdas med ett bref från mig till Fieandt, hvori jag utbeder mig besked. Kommer så Erik tillbaka med den underrättelsen, att Fieandt behöfver edra armar, så mån I draga dit.»

Detta syntes alla vara ett godt råd, och bönderne prisade deras kyrkoherdes vishet. Jokiniemi-Erik förklarade sig genast vara beredvillig att företaga denna färd, som icke var utan faror, enär ryssarne börjat öfversvämma de nejder, genom hvilka den modige torparen skulle färdas.

»Nå, gån då hem med frid, I andre!» uppmanade den vördige själasörjaren. »Erik må stanna qvar hos mig en stund, medan jag skrifver brefvet till min gamle vän Otto Henrik von Fieandt.

Bönderne hade just ämnat aflägsna sig och ett halft dussin hade redan hunnit ut på den vida förstugubron, från hvilken de hade fri utsigt öfver gården och den ännu lika hejdlöst vedklyfvande Erkkko Joukahainen, som för hvarje hugg fortfarande upprepade sitt enformiga, men troligen för honom sjelf mycket tanke- och innehållsdigra:

»De ryssarne! . . . Perkele! . . . Ack, de ryssarne! De ryssarne!»

Just i detta ögonblick öppnades porten till gården och tre af krutrök nedstänkta björneborgare störtade in på gården med en skyndsamhet, hvilken tydligt bevisade, att de voro hårdt ansatta af någon förföljare. Kläderna voro nästan i trasor. Tydligen hade de nyss varit engagerade i en vild strid och hållit ut i det aldra längsta.

Bönderne strömmade ut ur boningshuset och efter dem följde kyrkoherden sjelf, hvilken genom fönstret i sitt arbetsrum iakttog, hvad som tilldrog sig på hans gård.

De tre björneborgarne berättade, under det att de laddade sina

afskjutna gevär, hvad som tilldragit sig borta vid Muttom by. Kaptenen J. C. Bremer och hans lilla afdelning af Björneborgs regemente hade på morgonen blifvit anfallna af en rysk ryttareskara, som dock genast drefs på flykten genom några väl riktade muskötsalvor. Ett andra anfall, som ryssarne företogo en half timme senare med både rytteri och fotfolk, blef jemväl lyckligt tillbakalaget. Men vid tredje anfallet hade ryssarne skickat i elden en så öfverlägsen styrka och dessutom verkstält en så skicklig, kringgående rörelse, att kapten Bremer måste draga sig tillbaka i riktning mot Mörskom, men det hade dock lyckats honom att hejda ryssarna på ungefär halfva vägen mellan Muttom och kyrkobyn. De tre flyktingarne hade jemte en fjerde kamrat blifvit af kapten Bremer utskickade för att uppsöka den närmaste och tryggaste vägen till Kuuskoski, der den tappra kaptenen hoppades kunna förena sig med major Eek, som hade sin post der med en half bataljon björneborgare. Smygande sig fram i djupet af en vild ravin, hade de fyra djerfva männen redan hunnit en werst eller halfannan från Bremers nuvarande plats, då de funno den i urtiden af vattenflöden förorsakade hålvägen taga slut. Nu hade de varit nödsakade att stiga upp till sjelfva marken. Knappt hade de hunnit ila femtio steg öfver ett upplöjdt åkerfält, förrän ryssarne upptäckte dem. En hel salva aflossades. Deras kamrat, n:o 78 Stolt, stupade. Och till råga på olyckan mötte de under sin språngmarsch en skara af sju eller åtta ryssar, med hvilka de måste inlåta sig i handgemäng. Striden blef het, men icke långvarig. Våra tre kvarlevande björneborgare aflossade först sina pistoler nästan midt i ansigtet på fienden. Derefter anföllo de med pamparna, under det att hela ryssarnas läger gjorde uppbrott och ilade sina utskickade till hjälp. Efter några minuters häftigt stridstumult lyckades björneborgarne slå sig igenom. Endast en enda af de åtta ryssarna lefde då. Han flydde. Och björneborgarne ilade vidare, förföljda af hundratals tillskyndande fiender. Lyckligtvis hade kosakerne afbetslat och afsadlat sina hästar, hvadan förföljarne måste åtnöja sig med att, liksom de förföljda, färdas till fots. Om ryssarne hade suttit till häst, skulle de tre tappra redan för länge sedan varit dödade eller åtminstone tillfångatagna, för att få tillbringa återstoden af sina dagar innanför dessa gränser af Sibirien, öfver hvilkas alla portar borde sättas inskriften:

»Lemnen allt hopp bakom eder!
Här befinner du dig vid hoppets graf.»

Nu hade de tre lyckats hinna in i prestgården med knappt fyra hundra stegs försprång. Wennman vände sig till bönderna.

»Nå, vänner», yttrade han, »hade jag icke rätt, då jag sade, att arbete icke skulle saknas här hemma för våra armar.»

Bönderne mumlade bifall och ropade, att de ville låta honom råda, om han blott ville föra dem an. Med hjertligt medlidande betraktade kyrkoherden de olyckliga björneborgarna. Sedan han öfverlagt med sig sjelf några ögonblick under allmän tystnad, grep han verket an och visade sig nu för sina sockenbor från en helt och hållet ny sida. Visserligen hade de ansett honom vara en i både andliga och världsliga ting väl förfaren person, hvilken kunde vara ett säkert stöd för sina allmogebarn lika mycket i det timliga, som i själens angelägenheter. Men att han var en så fulländad krigshöfding — derom hade de aldrig drömt. Deras förväning var lika stor, som deras beundran och tacksamhet. Innan fem minuter förflutit, sedan de tre förföljda avslutat berättelsen om sina öden, hade Wennman med säker blick fördelat bönderna kring prestgården och gifvit dem förhållningsordres, huru de skulle handla i åtskilliga förutsatta fall.

I likhet med de flesta prestgårdar i Finland på den tiden, var äfven Mörskoms boställe kringbygd. Husen voro fyra, inneslutande en kvadrat- eller rektangel-formad borggård, på alla sidor och i alla hörn skyddad af de sammanbyggda husen. Två lika stora portar, belägna midt emot hvarandra, den ena å östra ladugårdslängan, den andra i den vestra, förvandlade i sjelfva verket det fredliga herdetjället till en icke alltför lätt intaglig borg, fastän den fridsälle kyrkoherden väl aldrig tänkt, att den skulle begagnas till något krigiskt ändamål.»

»Skynden nu till edra platser!» kommenderade han med en stämma, som om han aldrig i hela sin lefnadstid hade uträttat annat än exercera rekryter. »Inträffar någonting af vigt, träffas jag säkrast i östra inkörporten. . . . Gån med Gud! . . . Gören eder pligt! Fosterlandet litar i dag på sina, vid dess barm fostrade söner.»

Några sekunder senare befann en och hvar sig på den åt honom anvisade platsen. Sjelf ilade Wennman först in i boningshuset,

der han gaf befallning, att alla de fönster, som funnos på husets yttersida, skulle igenstoppas med madrasser, sängkläder, böcker och annat sådant. Tre bönder hade fått sina platser inne i huset för att hindra ryssarna att vinna inträde i prestgården genom dessa fönster. Derefter ilade kyrkoherden ned till sin post i östra porten.

Ett helt tjug ryssar var på väg till prestgården, dit flyktingarne dragit sig undan. De öfriga hade vändt om, emedan de ansågo de tre vara ett säkert byte för de tjugo. En liten landtgård trodde ryssarne vara endast en munnsbit, och därför hejdade de sin sprängmarsch, småningom öfvergående till hvad man skulle kallat långsam skridt, om de varit beridna. Bytet kunde ju icke undgå dem. Det satt, menade de, lika säkert fast i den obetydliga gården, som en råtta i fällan. Derfor gjorde de goda männen sig ingen brådska. Icke heller vårdade de sig om att ladda sina musköter, ty att något motstånd skulle rönas eller en strid uppstå i denna lilla obefästade gård, derom drömde de icke.

Vid Wennmans sida i östra inkörsporten stodo några handfasta Mörskomskarlar, men endast två af dem hade skjutvapen. Så lycklig var icke ens den raske Erik från Jokiniemi torp, hvilken karlkarl i saknadens smärta med en viss hetta utbrast:

»Nu kunde varit godt att hafva de tusentals gevär, som år 1806 såldes i Helsingfors till ryssarna*). Kanske är det just de af vår usla regering sålda musköterna, som nu äro laddade af ryssar och af dem affyras mot oss.»

»Jag vet, hvad du menar, ärlige Erik», yttrade den andlige herrn. »Men låtom oss icke lasta öfverheten! Om det också skulle vara våra egna musköter, de där karlarna bära, så . . . hvad gör det oss? . . . Låtom oss lita på Gud, allas hjelpare i nöden!«

»Javisst, kyrkherre! . . . Javisst! Men jag skulle bra gerna velat nu hafva i min hand en af de der för spottstyfver sålda musköterna . . . Nåväl, herr pastor, blicka icke med sådant allvar på mig!

---

*) Åren 1806—början af 1808 vistades i Helsingfors en major vid ryska artilleriet, Schulman, hvilken af svenska regeringen tillhandlade sig, på ryska regeringens vägnar, några tusen svensk-finska gevär. Under tiden lemnade den då varande präktiga svenska riksstyrelsen herr Schulman fritt tillträde till — Sveaborgs fästningsverk.

Jag är en god kristen, liksom far min före mig, och jag litar på min Gud, men under närvarande förhållanden skulle en laddad musköt, ett duktigt kruthorn och en stinn kulpung vara kraftiga befordrare af min gudaktiga förtröstan. . . . Perkele!»

Wennman bevärdigade icke dessa ord med något svar. Måhända ansåg han dem icke förtjäna något sådant. Kanske drogs hans uppmärksamhet alltför mycket bort från detta samtalsämne till de afsutna kosakerna och till de ryska infanterister, som i deras sällskap mer och mer närmade sig prestgårdsfyrkanten och gjorde detta med samma bekymmerslöshet och lugn, som den andlige herren sjelf plägade ådagalägga, då han gick att skatta sina kupor, sedan bina blifvit genom rök dödade.

Kanske läsaren i likhet med oss anser det nu vara tid att tillse, hvad Erkki Joukahainen företog sig, när han omsider hade klart fattat, hvarför de flyende björneborgarne uppenbarade sig inom hans hittills så fredliga, nästan idylliska område innanför de fyra sammanhängande prestgårdshusen. Han förstod, att här var fråga om att kläda blodig skjorta för lille Enoch och den värdige »kyrkoherren» och för hela gamla, glada Finland. Nåväl, visserligen var den omkrets, innanför hvilken tankarna rörde sig i Erkkos hufvud, icke öfvermåttan vid, men han hade icke svårt att inse, hurusom tiden var inne för honom att kasta sin fruktansvärda yxa på axeln och begifva sig åstad ned i östra porten. Att han valde just denna punkt till skådeplats för sina blifvande hjeltedater, berodde måhända derpå, att den låg honom närmast till hands, men kanske äfven på den omständigheten, att det var just dit, som han hade med egna ögon sett Wennman och Enoch taga vägen.

Snart stod han invid Enochs sida. Gossen fattade med förtrolig vänskap genast Erkkos hand och hviskade till honom:

»Nu få vi slåss på allvar, Erkki.»

»Det blir i alla händelser lättare än att gissa gåtor», menade denne.

»Kanske! . . . Kanske icke!»

Först nu upptäckte kyrkoherden, att hans son befann sig i hans närhet på denna farliga post. Fadershjärtat klappade af oro.

»Gå in, Enoch!» sade den andlige herrn. »Gå in, om du har mig kär!»

»Nog har jag dig kär, fader, men . . . jag ber, låt mig stanna!»
»Nej, mitt barn, gå in! Detta är en lek för män, icke för små barn. Gå in, min son! Gud skydde dig!»
Enoch började gråta.

»Du borde riktigt skämmas, Enoch!» utlät sig nu Erkko. »Ett godt barn lyder sin far. Gå nu beskedligt in, och håll dig stilla!»

»Men jag vill slås för min far, mina syskon och gamla Finland.»

»Jag skall slås i ditt ställe», tröstade Erkko och ledsagade med detsamma in den gråtande gossen i boningshuset. Derefter återvände han till porten och yttrade med en allvarlig nickning till Wennman:

»Var lugn, kyrkherre, jag skall kämpa för både mig sjelf och gossen.»

»Du?» sporde Wennman, i det han med en allvarlig och djupt forskande blick betraktade ynglingen. »Gå du till ditt vedkast, Erkko! Hugg bland veden! Din yxa skulle vara endast ett klint vapen mot ryska kulor.»

»Befaller vördig kyrkherren mig att gå?»

»Ja visst! Här är du öfverflödig, min vän. Jag tackar dig hjertligt för din välmening, men . . .»

»Och det är kyrkherrens bestämda vilja, att jag går?»

»Du har hört det.»

»Skall jag gå nu?»

»Förtreta mig icke! . . . Undan, nu på ögonblicket!»

»Då gör jag uppror», förklarade Erkko bestämdt.

»Hvad nu? Vill du icke lyda?»

»Jag vill slås med kyrkherrens och lille Enochs fiender.»

»Bah! Du är för dum, min vän. Gud har icke skapat dig till sådant arbete. Låt oss gamla utkämpa striden!»

»Kommer kyrkherren ihåg, att ett gammalt ordspråk säger så här:

'Prisa icke förr det gamla,
än du undersökt det nya!'

Låt mig ändå försöka! Kanske bär jag mig icke så dumt åt. Jag är mycket öfvad genom att brottas med pojarna i byn och stundom i all respekt med lille Enoch också. Och så har jag ju lofvat Enoch att slås i dag icke blott för min egen räkning, utan också för hans. Ack, låt mig försöka! Jag ber så hjertligt. Jag vill så rysligt gerna. Och kom förresten i håg det gamla ordspråket:

'Karl är icke den, som får en syssla;
karl är den, som vet att sköta henne!'

Ja för resten», fortfor Erkko med småslug min, »jag blir här med eller mot eder vilja, vördig kyrkherre, ty jag har lofvat lille Enoch att slås för honom och, som kyrkherren vet:

'En karl vid sitt ord,
en oxe vid sina horn.'

Det är allt ett bra ordstäf, det, riktigt ett rart ordstäf. Och därvid blir jag. Lefve gamla Finland!»

Erkko Joukahainen blef kvar, och vi komma snart i tillfälle att se, huru han inlöste sitt till Enoch gifna löfte.

De obekymrade ryssarne voro nu alldeles invid gården. Knappt femton steg skilde dem från östra porten, mot hvilken de riktade kosan, emedan det var den port, genom hvilken man hade sett de förföljda björneborgarne försvinna. Under skämtsamma åtbörder, hvilka våra vänner kunde se genom portens springor, och lika skämtsamt samspråk, som endast delvis kunde af Mörskomsmännen begripas, emedan det fördes på ett språk, som de föga eller alls intet förstodo, nämligen den kosakiska dialekten, drog skaran i sakta mak framåt. En af mörskomsborna stack mynningen af sin musköt ut genom ett hål i en af portens plankor och ämnade just låta skottet brinna af mot den ingen fara anande fienden, då kyrkoherden hejdade den i hans tycke alltför ifrige mannen.

»Låtom oss se, hvad de ämna företaga, innan vi börja fiendtligheterna!» uppmanade han. »Kanske vända de om i frid, när de finna porten stängd. Vi böra icke utmana dem.»

»Lika gerna kan man vänta, att katten skall lemna en råtta, som den fått i sina klor. . . . Men som I viljen, värdig kyrkherre! Inte vill jag någon syndares död.»

En häftig ryckning kom i detta ögonblick de väldiga porthalfvorna att skälva och sucka. Kosakerne försökte vinna inträde och tycktes vara mycket öfverraskade, då de funno, att invånarne i det fredliga herdetjället ämnade motsätta sig deras besök. Ett högljudt mumlande, blandadt med vilda rop och våldsamma slag mot porten skulle hafva öfvertygat hvarje annan person än Wennman derom, att fienden icke ämnade draga hädan i fred och ro, utan tvärtom hade för afsigt att med våld förskaffa sig det inträde, som nekades dem.

De i porten församlade allmogemännens anleten buro en allvarlig, nästan dyster prägel. Kyrkoherdens drag talade om ett sorgset hjerta vid föreställningen om stundande blodsutgjutelse. Den ende i sällskapet, hvilken var munter och visade sig förnöjd med ställningen, var Erkko, som — trots »kyrkherrens» egen höga närvaro —

lade sin fröjd otvetydigt å daga genom att sjunga den då för tiden mycket bekanta och begagnade visan:

»Flickorna i Jakobstad
 äro tusensköner,
 vackra blommor, bleka blad,
 annars såsom hönor.
 Kacklar en, så kackla två,
 kackla allihopa;
 skrattar en, så skratta två,
 skratta allihopa».*

»Tyst, Erkko!» befalde Wennman, innan ynglingen hunnit till slutet af versen. »Inga gudlösheter, om jag får be! Besinna, förvillade barn, att vi befinna oss ansigte mot ansigte med döden! Låt om oss i stället uppstämman en lofsång till härskarornas Gud!»

»Kyrkherren har rätt», inföll Erik, torparen från Jokiniemi. »Jag skulle vilja föreslå lofsången Herraa hyvää kiitäkää. Vi känna alla den sången. Den passar bättre än Erkkos visor.»

Snart uppstämde psalmen, och dess långsamma, högtidliga toner ljödo i porten — ljödo ej endast inåt gården, utan jemväl genom porthalfvorna ut till fienden, som till en början blef alldeles overksam, men snart började med fördubblad häftighet göra anlopp mot hindret. Det var ett egendomligt uppträde, som icke saknade en vild skönhet. Lofsången sjöngs till ända under det krigiska accompagnementet af kolfslag mot plankorna. Men några ögonblick senare störtade den ena porthalfvan i sönderslaget skick in bland gårdens försvarare. Kosakerne trängde på. Dammoln uppjagades och sväfvade tungt omkring, nästan förblindande både vänner och fiender. Kanske var detta en lycka för mörskomsmännen och kyrkoherden, ty då de inträngande voro genom molnstoden förhindrade att taga sigte, aflopp deras första salva utan någon nämnvärd skada för våra vänner. En af mörskomsmännen erhöi ett sår tvärs genom venstra öfverarmens mera köttiga delar, men den härdade karlen förändrade icke en enda min. Han förlorade icke heller hvarken modet eller lusten att strida. Med yxan högt upplyftad öfver sitt hufvud rusade han in bland de påträngande fienderna och utdelade väldiga slag rundt

* Af Choræus.

omkring sig till ringa fröjd och fromma för de kosaker, hvilka han egnade en så hårdhänt behandling. De föllo till marken och om än icke alla dogo, voro dock några försatta ut stridbart skick för längre tid, hvartill kom den för återvinnandet af deras helsa högst ogynnsamma omständigheten, att deras kamrater med en i brådskan lätt förklarlig vårdslöshet trampade på deras kroppar.

Kyrkoherden sjelf kastade sig in i striden med en gammal och rostig sabel såsom vapen — ett krigsredskap från Karl den tolfte ärorika dagar, hvilket han ärfvt och som måhända varit med om slaget vid Narva eller kalabaliken i Bender. Det visade sig snart, att den andlige herrn hvarken saknade mod och sinnesnärvaro eller skicklighet i konsten att föra mera materiela vapen, än de andliga, som tillhörde hans embete.

»Tänkte jag icke det, att vår kyrkherre skulle slås som en hel karl», utropade den rike bonden Rietu Hokkanen, hvilken sjelf, — trots sin icke ringa korpulens — kämpade både oförtrutet och manligt.

Wennman hade just »expedierat» en mordisk kosak, hvilken hotade hans lif. Erkkko Joukahainen slogs alldeles invid hans sida och skänkte sin husbondes bedrift ett passande beröm:

»Bra gjordt, kyrkherre! Jag sjelf kunde icke hafva gjort det bättre, fastän jag är betydligt mera öfvad i konsten . . . Ah, du kosakkanalje, ämnar du mörda vår kyrkherre? . . . Jag skall . . . se der fick du just hvad du förtjente.»

Senare delen af Erkkos tal föranleddes deraf, att en kosak ämnade krossa Wennmans hufvud med ett slag af bösskolfven, medan kyrkoherdens sabel, liksom hans uppmärksamhet, var uteslutande fästad vid ett väl behöfligt försvar mot en annan fiende, som hotade den andlige herren från en annan sida. Men Erkkko Joukahainen trädde emellan Wennman och den hotande döden. Lille Enoch blef icke faderlös den gången, ty Erkkko sträckte med ett raskt och väl måttadt yxhugg egaren af bösskolfven till marken.

»Så skola de handteras», ropade han och gick vidare i striden. »Lycklig resa, herr kosak! Den illa gör, han illa far. Skada, att icke lille Enoch får vara med om detta roliga!»

På detta sätt fortgick striden en lång stund. Wennman var i full verksamhet. Han uppmuntrade de sina, gaf dem goda råd och anvisningar samt föregick med goda exempel.

Den andlige herren var en prest af ett slag, som på den tiden icke var så ovanligt, som det sedermera blifvit. Han var en far. Sockenborne voro hans barn. Lika erfaren på alla verldsliga, som på alla andliga områden, ansåg han icke såsom profant något område, der han kunde gagna. Ärliga och goda råd hade han åt alla och ansåg icke sin embetsvärdighet förnedrad, derigenom att han gjorde godt icke endast såsom andlig, utan jemväl såsom verldslig rådgifvare. Med få ord — han var en prest i ordets rätta bemärkelse. Och då hans embetsbröder förebrådde honom, att han hade tid till annat än det, som enligt deras mening ensamt tillhörde embetet, d. v. s. predikningar och kyrkliga ceremonier och tiondeuppbörd, samt funno sig i andligt högmod böra föreställa honom, att han borde endast vegetera, svarade han lika mildt, som lugnt:

»En herde bör icke tänka endast på att få så stor quantitet ull som möjligt af sina får och att smälta tionden i så stor bekvämlighet som möjligt. En prest bör i sin mån och efter måttet af sin mera inskränkta förmåga vara, hvad Christus var, nämligen en broder, som går omkring, hjälpande alla, vare sig nöden är lekamlig eller andlig. Och om någonsin en människa måste, för att rätt motsvara de anspråk, hennes kall på henne ställer, vara hemmastadd i allt menskligt vetande, så gäller denna fordran en prest. Ty sen I, mina vördiga embetsbröder, den andliga nöd, hvori en själ sväfvat, är alltid på det aldri innerligaste sätt förbunden med den timliga nöd, som kan ansätta honom, vare sig han är rik eller fattig. Den ena nöden kan ofta icke hjälpas, förr än den andra blifvit afhulpen. Derfor bemödar jag mig att till mina sockenbors hjertan vinna insteg genom att först afhjelpa deras timliga bekymmer. De fatta förtroende för mig, och min blick får snart tränga in i det aldri innersta af deras själslif, der jag icke har svårt att rätt begagna de himmelska läkemedlen. På det sättet räddar jag själar. Rädden I dem på edert sätt, om I kunnen! Jag hoppas, att då jag på verdens sista dag kallas fram inför den evige domaren, jag skall vara omgifven af icke så få, om hvilka jag kan till honom säga: 'här är jag med dem, som du mig gifvit hafver'. I det hoppet lefver jag och verkar. I det hoppet vill jag ock dö.»

Sådan var nu denne märkvärdige man. Vi skulle icke hafva rörande honom här varit så slösande med utrymmet, om icke kyrko-

herden Wennman spelat en ganska framstående rol i denna vår berättelse. Det är emellertid af nöden att återgå till vår skildring. Den vilda och bullersamma striden fortgick. Mörskomsmännen veko icke en tum för den påträngande fienden, men inom en half timme hade en af dem bitit i gräset och åtskilliga hade på grund af svåra sår nödgats draga sig ur striden. Kosakerne deremot hade erhållit förstärkning från ryssarnas läger, och det började blifva tydligt, att de tappra finnarne innan lång tid måste duka under, trots Wennmans energi och oakadt Erkkko Joukahainens yxa ännu handterades af sin egare med outtröttlig flit.

Plötsligt stannade Erkkko midt i sitt arbete.

»Hörde kyrkherren?» frågade han. Hans ärliga ansikte röjde alla tecken till bestörtning.

»Hvad?»

»Jag hörde rop och skrik från boningshuset . . . Männe . . .?»

»Skynda dig dit, Erkkko! Tag med dig några man från den andra porten och se till, hvad som är att göra derinne!»

Med några långa steg förflyttade Erkkko sig till den vid gårdens vestra sida belägna porten. Äfven der hade striden börjat, men kosakerne hade ännu icke hunnit spränga bort hindret. Försvararne inskränkte ännu sina åtgärder till att genom lämpliga hål mellan trävirket då och då aflossa ett muskötskott eller sticka en plit genom en springa mellan plankorna på ett sådant sätt, att vapnet plötsligt öppnade underlif eller bröst på en och annan af de fiender, som trängde sig alltför nära porten. De utanför varande fienderne försökte bryta ned porthalfvorna och förde ett oväsen så bedöfvande, som om de utgjort ett halft regemente.

Erkkko öfvertalade snart tre karlar att följa sig och stormade i spetsen för dem öfver gårdsplanen bort till förstugubron.

Men de hade ännu icke ens hunnit bestiga trappan, då dörren öppnades och en skara kosaker visade sig. Hela prestgården var uppenbarligen kringränd, och en del af fienderna tycktes hafva inträngt i boningshuset genom fönstren på dess baksida.

Ställningen tycktes vara förtviflad för invånarna i Mörskoms prestgård.

ANDRA KAPITLET.

Den druckne sjömannen.

Kapten Bremer hade verkligen, såsom de flyende björneborgarne berättat, lyckats hejda den till antalet öfverlägsna fienden halfvägs mellan Muttoms by och Mörskom. Han lät transportkolonnen fortsätta vägen i riktning mot Kuuskoski, medan han sjelf med sitt manskap qvarstannade på platsen, för att hindra fienden från att rycka fram eller anfalla den dyrbara transporten, hvilken icke endast medförde lifsmedel, utan jemväl stora förråder af krut och andra krigsförmödenheter. Denna omständighet, att Bremer var så väl försedd, må läsaren dock ingalunda tillskrifva någon omtanke hos regeringen i Stockholm eller hos det högre krigsbefälet i Finland. Man skulle begå en himmelskriande orättvisa, om man ville beskylla någon af dithörande menniskor för att hafva under loppet af detta bedröfliga krig ådagalagt något slag af omtanke eller förutseende. Omtanke? Jo, en enda gång under krigets lopp ådagalade regeringen i Stockholm verkligen en beundransvärd omtanke, nämligen då den uti en ännu qvarvarande generalorder låter i konungens namn påbjuda — huru de till artilleriet hörande officerarne skola vara klädda till parad och dans. Med detta storartade exempel för ögonen kan man icke neka, att regeringen gjorde allt hvad *den* förmådde till att förebygga fäderneslandets ruin.

Om kapten Bremer icke vetat förskaffa sig andra förråder, än han erhöll genom sin regerings föranstaltande, skulle han kanske icke egt tjugo skott i hela sin afdelning, när ryssarne angrepo honom vid Muttom by. Han hade emellertid genom djerfhets och skicklighet lyckats bemäktiga sig en af ryssarnas transporter, och det var just denna, som han nu skickade i förväg mot Kuuskoski.

Sedan den hjeltomedige kaptenen afskickat de för oss bekanta björneborgarna till Mörskom, för att förskaffa underrättelser om näraste och tryggaste vägen till major Eeks starka position vid Kuuskoski samt utstält en kedja af vakter, slog han sig ned på en kullfallen trädstam, hvilken srötter blifvit uppryckta af den senaste vinterstormen, och lät resten af manskapet hvilas sig. Vid hans sida satt

fältväbeln Gestrin, sysselsatt med att gnida sina händer med snö, för att befria dem från blodfläckar, hvarmed de under drabbningen blifvit betäckta. Kaptenen rökte tobak ur en gammalmodig pipa med stort porslinshufvud. Han var uppenbarligen icke fullt belåten med ställningen och med utsigterna för den närmaste framtiden, ty när han utskickade så väldiga, nästan massiva nikotinmoln som de, hvilka nu sväfvade från hans läppar och snart förflyktigades i den lätta, kalla vinterluften, var kapten Bremer

icke vid godt lynne. Ej heller plögade han sammandraga de buskiga ögonbrynen med så stor energi eller spänna näsvingarna så hårdt, när hans tankar sysselsatte sig med angenäma saker.

»Gestrin!» brummade han.

Den jättelike fältväbeln grep en näfve af den hvita snön, hvar-
 efter han reste sig, spände ut sitt väldiga brösthalf och stod rak
 och vördnadsfull inför sin förman, men fortsatte det oaktadt att
 gnida händerna med snön.

»Gud bevara kapten!» . . . Är det eljest något?»

»Vi äro förlorade, alldeles räddningslöst förlorade.»

Fältväbeln blickade upp med förvåning, böjde sig ned för att upphemta ännu en näfve snö, och först sedan han hade ett nytt och rikligt förråd af denna naturprodukt mellan sina stora och senfulla händer, yttrade han:

»Jag känner icke igen er, herr kapten.»

»Gestrin! Jag hoppas du icke menar någon vanvördnad.»

»Gud bevara kapten! Visst icke!»

»Sådant förbehåller jag mig sjelf, Gestrin! . . . Men jag upp-repar det ännu en gång. Vi äro förlorade. Det är förbi med oss.»

»Är kapten då alldeles förtrollad! Vi äro icke förlorade, så länge vi hafva friska armar, mod i brickan och ett godt förråd af krut och kulor. . . . Vi skola slåss till sista man.»

»Ja, det skola vi, Gestrin», fortfor kaptenen, i hvars öga lyste en hjertes mod. »Det skola vi. Men när vi slagits till sista man, när den siste af vår lilla tappra skara har af ryssarna erhållit kostnadsfritt respass till de mörka skuggornas dal, der alla vägar och stigar mötas — när allt detta inträffar, så äro vi, synes mig, icke mindre förlorade för det.»

»Bah! Man är icke förlorad, då man gått i döden för sitt land. . . . Minnet lefver, sedan hjälten är död.»

»Ja, visst ja! Och kommande släkten skola i oss se frejdade exempel till efterföljd. Jag känner till det der. Det låter poetiskt och vackert, och sentimentala mamseller sucka djupt på våra moss-höljda grafvar. Ja, det är nog bra, det der. Men ser ni, Gestrin, jag vill heldre gagna mitt fosterland såsom lefvande kämpe, än såsom ett exempel efter döden.»

»Ja, det är nog en sanning det. Om blott regeringen ville sörja litet för oss, så . . .»

»Regeringen i Stockholm! Tänk aldrig det! Kungen tyder Uppenbarelsboken, och de andra studera konsten att göda sig af kronans kaka. Vi äro hänvisade till de hjälpkällor, som vi sjelfva kunna skaffa oss. . . . Ingen sammanhållning mellan trupperna! En liten postering här, en annan där! Om de små truppbanden hade i god tid blifvit sammandragna till större afdelningar, skulle vi snart hafva jagat fienden tillbaka till dess eget land med blodiga ryggar.»

»Vi måste tåga söderut, kapten. Vägen är icke lång till Kuuskoski och major Eek. Sedan vi förenat oss med honom, skola vi icke längre behöfva retirera.»

Kapten Bremer skulle just besvara fältväbelns yttrande, då hans uppmärksamhet drogs åt annat håll. Man hörde nämligen skott och höga rop från Mörskomshället, hvilka förkunnade, att en strid försiggick derborta.

»Hvad nu?» utropade kaptenen. »Vi tyckas vara kringrända och hafva fiender på båda sidor om vår ställning. . . . Gestrin! Låt folket genast ställa upp sig i marschordning! . . . Befall löjtnanterna komma hit . . . men fort!»

Fältväbeln skyndade bort. Kaptenen blickade tankfullt åt det håll, hvarifrån stridsbullret hördes, medan han sakta knackade ur sin pipa och derefter »laddade» den på nytt. Snart var hela afdelningen stadd på marsch mot Mörskoms kyrkoby, hvilkens torn redan på afstånd visade sina trappgaflar. Ju närmare truppen kom, desto tydligare blef det, att en allvarsam strid egde rum.

Truppen utgjorde ett kompani af kongliga Björneborgs regemente. Manskapet var en vacker samling af stora, starka karlar. Deras af grått tyg förfärdigade uniformer med de frackliknande skörten och de blåa uppslagen jemte de höga och med gula prydnader försedda hattarna, liksom de öfver knäna uppdragna damaskerna med rader af gula knappar togo sig helt prydliga ut, när truppen var samlad. De blankskurade bajonetterna glänste i vinteraftermiddagens solsken. I spetsen för sin trupp gick kaptenen, utbläsande väldiga molnstoder. Måhända stred det mot reglementet att röka tobak under tjenstgöring, men de finska officerarne hade stundom den vanan.

Läsaren inser lätt, att den strid, som väckt Bremers uppmärksamhet, var just sammandrabbningen i Mörskoms prestgård. Redan på något afstånd upptäckte våra björneborgare en manstark skara af ryssar, som från sitt läger ilade sina kamrater i Mörskom till bistånd. Då kaptenen såg fienden skynda fram på andra vägar och hota att före honom anlända till stridsplatsen, lyfte han med häftighet hufven från porslinspipan och stötte med högra handens pekfinger så besinningslöst ned falaskan, att fingret kom i beröring med elden och blef icke obetydligt skadadt. Men en sådan småsak oroad icke

den tappre kaptenen. Han lät det »svida öfver», utan att egna den skadade lemman en enda blick.

»Språngmarsch!» kommenderade han med dundrande stämma, och föregick sjelf med godt exempel.

Men ryssarne befunnos hafva alltför långt försprång. De hunno fram till prestgården mycket tidigare än finnarne. Vi hafva redan sett, hurusom en del af dem banade sig väg genom boningshusets obevakade baksida in på gården samt hurusom de just vid sjelfva förstugubron stötte på Erkko Joukahainen och hans tre kamrater.

»Perkele!» utbrast Erkko i sin häpnad. »Äro de här också? Hvem kunde hafva tänkt sig detta? Nu skall man få se, att de hafva slagit vår lille Enoch till döds. Men det skall du icke hafva gjort för intet, din kosakhund.»

Vi känna redan, att Erkko delade sin nations smak för gåtor, ordspråk och annat dylikt.* Icke ens i ett så allvarligt ögonblick glömde han denna sin medfödda kärlek.

»Dålig vakt gör många tjuftar!» ropade Erkko och rusade, med yxan högt lyftad öfver hufvudet, mot den främste bland fienderna, just då denne skulle börja stiga nedför trappan.

Och i nästa ögonblick låg denne med krossadt hufvud, ty händelsevis vände Erkko denna gång icke yxans egg, utan dess nacke till, då han slog. Joukahainens kamrater skyndade att understödja den modige ynglingens bemödanden. Från vestra porten, hvilken fienden ännu icke lyckats uppbryta, kommo de tre björneborgarne och fem eller sex allmogemän dem till hjälp. Ett vildt stridstumult började på förstugubron. Ryssarne kunde icke på denna plats utveckla hela den styrka, de i verkligheten egde, ty en del af dem måste stanna qvar inomhus, emedan bron icke rymde dem alla. Blod flöt på båda sidor. Emellanåt smattrade ljud af pistolskott. Det var ryssarne, som lossade skotten, ty finnarne egde inga andra skjutvapen här än björneborgarnas tre musköter, hvilka icke i denna brådska kunde laddas om, utan i stället användes dels som stridsklubbor och dels till bajonettanfall, när detta var mera tjenligt.

* Doktor Elias Lönnrot utgaf år 1842 en samling af 7,077 finska ordspråk. De finska gåtorna äro helt säkert till antalet ännu flera.

»Tack för god mening!» ropade Erkko, då en kosak aflossade mot honom sin pistol, men kulan endast snuddade vid ynglingens hår.

Knifven prisar man för bettet,
Menskan prisar man för vettet.

Se der har du din belöning, min gosse! . . . Hoppas, du är belåten!»

»Betalingen» utgjordes af ett slag med yxnacken, hvilket krossade fiendens högra axel och satte karlen ur stridbart skick.

»Stackars Enoch!» brummade Erkko emellanåt. »Han är död nu. Hvile han i frid, men jag tror, att han bra gerna skulle vilja vara här nu och se, huru Erkko strider för hans räkning också. Ack, de ryssarna! . . . De ryssarna!»

Men plötsligt blef Erkko Joukahainen på ett mycket öfverraskande sätt öfvertygad om, att lille Enoch ännu icke hade öfverskridit den smala gränsskillnaden mellan tid och evighet.

Midt öfver förstugubron befann sig ett litet utsprång, bildadt genom halmtaket svängning uppåt. I främre sidan af denna upphöjning af taket hade man inpassat en fönsterkarm i form af en utdragen halfcirkel och i karmen hade man fäst en med glasrutor försedd fönsterbåge. Meningen med denna inrättning var naturligtvis att förskaffa dagsljuset inträde till de vrår af vinden, som eljest skulle varit försänkta i nattsvart mörker hela dygnet om.

Erkko och hans stridskamrater forforo att kämpa manligt och, fastän ryssarne voro mera manstarka, hade dessa efter 15 minuters strid icke vunnit någon fördel öfver våra vänner eller lyckats tränga från bron ned på gården.

Plötsligt som en gång i fordomtid, kom nu en ny syndafloed nedstörtande från ofvan. Dess vatten var sjudande och hett, så att det utspriddes omkring sig storartade moln af ånga i den kalla och vattenfattiga vinterluften. Tjutande af smärta drogo sig ryssarne tillbaka in i huset. Många bland dem voro så skällade, att ansigtsskinnet affläddes. Andra, mot hvilkas anleten syndafloeden visade sig mera skonsam, fingo i stället sina händer öfverhöljda med smärtsamma brännblåsor, hvilka vid minsta beröring med det hårda svärdfästet förorsakade så oerhörda smärtor, att karlarne kastade vapnen från sig och flydde.

Till en början visste Erkko Joukahainen icke hvad han skulle tänka om detta förunderliga äfventyr. Men då han lyfte upp blicken för att se efter, huruvida det heta vattnet verkligen nu midt i iskalla vintern kom från himlen, blef han i det ofvan beskrifna och nu vidöppna vindsfönstret varse Enochs lilla ansigte, hvilket sken af belåtenhet.

»Ah! . . . Var det du, Enoch? Jag trodde, att du var död.»

»Föga fattades, att jag varit det. Om jag varit så enfaldig som du, Erkko, skulle hvarken jag eller någon af mina systrar eller pigorna varit vid lif i denna stund.»

»Sällan ger det glesa nätet,
Men då ger det stora fiskar»,

förklarade Erkko Joukahainen. Tala om, huru det gick till!»

»Jo, du, Dum-Erkko, det gick så till, att jag höll god utkik i ett fönster åt trädgårdssidan och blef i god tid varse ett halft tjog ryssar, hvilka tvärs genom kålgården smögo sig fram mot boningshuset. Naturligtvis kunde jag icke, då jag var ensam karl bland så många qvinnor, sedan de tre bönderne blifvit skjutna . . .»

»Karl!» eftersade Erkko skrattande. »Karl! Ha, ha, ha!»

»Dum-Erkko!» snäste Enoch förargad. »Jag kunde naturligtvis icke tänka på att göra motstånd. Derför samlade jag alla qvinnorna i köket, stängde dörrarna och barrikaderade dem innanför. I den stora kitteln kokades just vattnet till badet i qväll. Med förenade krafter förflyttade vi den tunga kitteln, öppnade fönstret och kastade vattenmassan öfver ryssarna. Der har du hela historien!»

»Det är bra. Du har uppfört dig som en karl, Enoch, fastän du endast är en liten klen gosse. Men nu får du icke längre försumma tiden för mig med ditt onyttiga pladder. Jag måste in, för att hjälpa kamraterna att drifva fienden ut igen genom samma fönster, som lemnat dem inträde. . . . Seså, tig nu! Jag har icke tid.»

»Vänta Erkko! Jag har en gåta.»

Detta var ett alltför frestande anbud för Joukahainen.

»Nå, låt höra!» yttrade han vresigt.

Innan vi låta lille Enoch redogöra för sin gåta, vilja vi på-

peka, att Erkko under hela samtalet med Enoch stod med yxan på axeln. Gåtan lydde så:

»Går till skogen, ser åt hemmet,
Kommer hem och ser åt skogen.»

»Gissa mig den, du!» uppmanade Enoch i triumferande ton.

»Ah, det är ju en barnlek.»

»Nå, låt höra då!»

»Det är . . . det är . . . jo, du, det är grannens ollonsvin.»

»Dum Erkko! . . . Det är yxan på en karls axel.»

»Nå, det kan det ju också vara, men ollonsvin är bättre. Och hör nu, Enoch, nu vill jag icke veta af dina dumbheter, ty nu måste jag in för att hjälpa till. Stäng vindsfönstret och kom ned!»

Erkko Joukahainen ilade in, men samtalet med Enoch hade tagit så lång tid, att Erkko kom för sent för att få »hjälpa till». Ryssarne hade redan blifvit jagade ur huset och flydde som bäst öfver det ödsliga snöfältet på andra sidan kålgården.

De tre björneborgarne lemnade några allmogemän kvar derinne för att bevaka boningshuset, och ilade med de andra ned till den vestra porten, som äntligen blifvit af fienden uppbruten. Äfven der utspann sig nu ett bullersamt och häftigt handgemäng. Stora skaror af ryssar hade anländt till sina kamraters undsättning, och trots den största taperhet och oakadt segern på förstugubron och i boningshusets inre, till hvilken Enoch så kraftigt bidragit, skulle finnarna i denna ojemna strid hafva dukat under, om icke äfven de hade erhållit hjälp utifrån.

Kapten Bremer och hans tappra kompani anlände med stormsteg. Med öfvadt och krigsvandt öga uppfattade han genast ställningen och vidtog raskt sina mått och steg. Kompaniet delades i två delar. Den ena gick under den jättelike Gestrins befäl till den östra porten, medan den andra under kaptenens eget kommando marscherade upp till prestgårdens vestra sida.

Dessa förstärkningar afgjorde inom en fjerdedels timme striden till finnarnas förmån. Fienden flydde i alla riktningar, somliga till den plats, der befälhafvaren för den ryska truppen, kapten Kulneff, låtit sina trupper slå läger. Af flyktingarna inberättades naturligtvis nederlaget. Kulneff rasade, grep till knutpiskan och utdelade

några duktiga slängar bland de flyende, utan tvivel i det lofvärda ändamålet att hårda och stålsätta dessa misslyckade hjeltar till kommande strider. Ordres gåfvos. Trummorna läto höra långt utdragna hvirflar. Inom en quart var hela ryska styrkan stadd på marsch mot Mörskom.

I prestgården hade man, sedan den siste bland fienderna blifvit dödad eller jagad på flykten, helsat kapten Bremer och hans män välkomna. En tunna godt hembrygdt öl framrullades och utdelades bland manskapet. Äfven officerarne undfågnades, men detta skedde inne i kyrkoherdens bostad. Bremer hade just tömt ett glas godt enbärsbränvin och förklarar det vara jemngodt med det, som hans egen mor plägade bereda, samt hade just från tobakspungen vid sidan framhemtat sin gamla kära pipa, då den bälde fältväbelen trädde fram inför honom med karlsteg, som dånade i salen, och med en hållning, som skulle anstått en fältmarskalk.

»Gud bevar kapten!» dånade Gestrins basröst. »Är det nu tid att tänka på njutningar och bekvämligheter, enbärsdekokter och tobakspipor?»

Läsaren har troligen redan observerat, att Gestrin var mycket frispråkig inför sin förman och gentemot honom emellanåt tog sig åtskilliga friheter, hvilka öfverskredo gränserna för den vördnad, som en underordnad enligt militärreglementena är skyldig att visa en öfverordnad. Detta berodde emellertid derpå, att de båda männen ömsesidigt värderade hvarandra mycket högt och voro vänner i lif och död.

»Jag hoppas, att ni icke menar någon vanvördnad», yttrade kaptenen som vanligt.

»Gud bevar kapten! Ingenting sådant! Men jag var ute på gården nyss och hörde med egna öron trumhvirflar och trumpetstötter från det håll, der vi hafva ryssarna.»

»Säger du det, Gestrin?» svarade Bremer lugnt. »Då hafva vi förmodligen innan långt hela patrasket öfver oss. Gå ut, Gestrin, och samla folket! . . . Löjtnant Sorander! Löjtnant Moliis! . . . Perkele! Är du ännu icke borta, Gestrin? Hvad väntar du på?»

»Jag önskar veta, huruvida jag skall låta karlarna ladda sina musköter med enkla kulor eller med papuja.»

Med namnet papuja, som egentligen är den finska benämningen

på ärtor, betecknade man på den tiden s. k. rännkolor, ett slags fruktansvärda projektiler, hvilka förfärdigades på det sättet, att man insydde en rad af vanliga kulor i en aflång påse, ungefär lik-som ärtor ligga inbäddade sida vid sida i sin skida. Gevärskulor af största slaget kallades karpaloita, hvilket namn härledes från karpalo, som betyder tranbär. Då det är troligt, att dessa benämningar emellanåt komma att i dessa skildringar visa sig, der finnar samtala, torde denna förklaring icke sakna värde.

»Papuja!» eftersade Bremer, medan han lugnt stoppade sin pipa med en del af innehållet i den djupa pungen. »Menar du, att det kan vara af nöden?»

»Det blir en hård och het dust, kapten. De äro starkare än vi, i fråga om antalet. Och sedan Carl den tolfte, välsignad i åmin-nelse, lärde ryssarna att föra krig, hafva de gått framåt på ett underbart sätt och äro nu nästan lika krigsdugliga som vi.»

»Nä, låt det blifva papuja då, eftersom du önskar det. Jag kommer strax efter. Drag samman allt folket utanför gården.»

Gestrin gick. De kallade löjtnanterne, båda två söner af väl bekanta handelsmän i Björneborg, erhöilo också sina befallningar och ilade bort. Kaptenen fattade stålet och flintan, högg eld och tände sin pipa, hvarefter han uppmanade Wennman att stanna inne i sitt rum och begaf sig sjelf ut på gården.

Kyrkoherden var trött. Hans lemmar voro icke vana vid så-dant arbete, som de i dag nödgats utföra. Han hade ganska väl behöft lägga sig till hvila, men oron i hans bröst tillät det icke. Han betäckte derfor sin nästan kala hjessa med pitaalkan (en tätt intill håret liggande mössa, som var mycket i bruk vid den tiden) och satte derofvanpå, såsom sed var, sin låga och bredskyggiga hatt, hvarefter han lemnade sitt rum och följde kapten Bremers spår.

Finland är sjöarnas och träskens land. Äfven här vid Mörskom och i närheten af prestgården fanns ett moras. Det var icke bredt — högst tjugo famnar — men djupt var det, ty männen i nejden visste berätta om mången bra karl, som der ljutit döden. Mellan prestgården och det långsträckta moraset befann sig en liten höjd med en temligen vidsträckt platå på toppen. Bremers snabba öga hade, äfven under den häftiga språngmarschen fram till prestgården, upptäckt alla de stora fördelar, som denna plats erbjöd. De be-

fallningar, han gaf löjtnanterna, afsågo att få kompaniet uppställdt på denna höjd.

Ryssarne kommo rakt fram till träsket. De första stego utan tvekan ned på den falska marken och funno der en lika våt som oren graf. De andra hejdades. Kapten Kulneff rasade och svor hela långa raderna på ryska. Snart utskickade han män åt alla håll för att söka en lämplig plats, der träsket kunde antingen öfvergå eller kringgås.

Gestrin erhöll af sin förman ett tecken. Den tappre fältväbeln förstod fullkomligt sin krigskamrats mening. Han utvalde sex man bland kompaniets säkraste skyttar och utstälde dem på båda flyglarna.

»I sen», sade han till dem, »de der karlarna, som hafva skiljt sig från ryssarnas trupp och nu ila längsefter träskets kant. Om de få löpa åstad, skola de snart finna, att moraset kan med lätthet kringgås. Det är nu er sak att döda dessa och alla andra, som fienden skickar ut för att rekognoscera. . . . Seså! . . . Raskt nu, gossar!»

De tre skyttarne på högra flygeln voro så säkra i hand och öga, att de, utan att sigta, med sina tre skott nedlade de utskickade på denna sida om ryska hufvudstyrkan. Ryssarnas befälhafvare, Kulneff, rasade och skickade andra i de fallnas ställe, men dessa drabbades af samma öde. Och lika skickligt utförde de tre skyttarne på Bremers venstra flygel sin rol. Under de tio eller femton minuter denna blodiga krigslek pågick, stodo de båda fiendtliga trupperna nästan sysslolösa på hvardera sidan om träsket. Slutligen bröt emellertid stormen lös. Kulneff befalde sitt manskap att skjuta, och i samma ögonblick, då Bremer såg fienderna lägga musköten till kind, kommenderade han »ge fyr!» Båda salvorna brakade nästan samtidigt och åstadkommo någon manspillan på båda sidor. En tjock krutrök lägrade sig öfver moraset. När den började skingra sig, hade både vänner och fiender laddat sina musköter på nytt. Och för andra gången sattes luften i skakning af två starka salvor. En ännu tjockare rök dolde nu fienderna för hvarandra.

Plötsligt ljödo trumhvirflar bakom finnarnas rygg.

»Vi äro kringrända», var Bremers första ord och tanke, men då han vände sig om, såg han icke de gröna ryska uniformerna,

utan de välbekanta gråa, med blåa uppslag och kragar, som utgjorde kännetecknet för Björneborgs regemente.

»Hvad ser jag?» utropade han.

»Ni ser en skara tappra bussar, herr kapten.»

»Jag hoppas, att Gestrin icke menar någonting vanvördigt eller något, som en förman icke bör höra från en underordnad mans läppar. Allt sådant förbehåller jag mig sjelf, ser han. Kan det vara Eek?»

»Jo, han sjelf!» svarade en väderbiten ståtlig officer, som under detta korta samtal skiljt sig från den nu anlända truppen och i galopp ridit uppför kullen. »Din hand, gamle vän! Du känner väl igen Eeken, glada Eeken, som de kallade mig i finnarnas läger under förra kriget?»

»Åh välkommen, gamle stridskamrat! Hvarthän?»

»Du skall få veta det sedermera. Nu har jag ondt om tid.» Hans eldiga häst hade fört honom ned till backens fot, innan hans sista ord nått Bremers öra.

»Herr kapten!» hördes Gestrins donderstämma.

»Hvad nu?» utropade kaptenen, uppfarande ur de djupa tankar, hvari major Eeks »fransyska» visit försatt honom.

»Jag trodde, att majoren stod vid Kuuskoski.»

»I den förmodan, att ingenting ligger i dina ord, som kan vara för en förman opassande att höra, vill jag säga dig allt, hvad jag känner om saken. Kaptenen *har* stått vid Kuuskoski, men nu befinner han sig här.»

Då möjligen våra läsare erfara samma behof som fältväbeln att få en förklaring öfver saken, vilja vi i korthet nämna, att en strid stått vid Kuuskoski, att Eek varit nödsakad att vika för öfvermagten och att han dragit sig norrut mot Mörskom, dit han anlände, medan Bremer och hans officerare ordnade kompaniet på höjden invid träsket. Utanför prestgården hade han träffat kyrkoherden Wennman, som berättade för honom dagens tilldragelser och för honom beskref kullens och träskets belägenhet samt ryssarnas och finnarnas inbördes ställning.

»Om jag endast hade ett par vägvisare», utbrast majoren, »ett par män, som kunde visa mig vägen öfver träsket på ömse sidor om kullen!»

»Går det icke an med två pojkar?» hördes en späd röst fråga invid majoren, hvilkens stora häst hittills hade hindrat honom att se den lille talaren, som icke var någon annan än Enoch Wennman.

»Ja, det skulle jag också vilja ödmjukast fråga?» hördes nu

en annan röst från hästens andra sida och fram trädde Erkko, hvilkens hela anlete log på vänligaste sätt mot krigaren.

Major Eek mönstrade de unga vägvisarna med pröfvande blickar, hvarefter han leende skakade på sitt stora hufvud, liksom om han dermed velat säga, att han icke kunde använda dem till så viktiga värf. Åtminstone uppfattades hans beteende så af Erkko

Halolas hemligheter.

Joukahainen. Denne tog som vanligt sin tillflykt till sitt rika ordspråksförråd och sade:

»Aborren har fritt att välja:
Lemna kroken eller svälja.»

»Säger du det, junker?» yttrade Eek.

»Jag menar», inföll Wennman, »att ni tryggt kan lita på, att dessa gossar visa er bästa vägen.»

»Nå, i Guds namn då! Följen med mig, unga vänner!»

»Men», bad Wennman, »skicka barnen hem, så snart de utfört sitt uppdrag, ty eljest blanda de sig i sjelfva stridshvimlet!»

Eek lofvade detta. Nu delade han sin trupp i två afdelningar, hvardera bestående af ett och ett halft kompani björneborgare. Sjelf tog han befäl öfver den ena och lyfte upp framför sig lille Enoch i sadeln samt drog åstad, medan den andra afdelningen, under befäl af en löjtnant och med Erkkko Joukahainen såsom vägvisare, drog bort i en annan riktning. Meningen var uppenbarligen att kringräna den ryska truppstyrkan.

Detta lyckades öfver förväntan lätt. De tätt på hvarandra följande muskötsalvorna underhöll den tjocka röken, så att ryssarne icke egde den minsta aning om faran, förr än de voro inneslutna på alla sidor. Genom en parlamentär uppmanade major Eek fienden att gifva sig på nåd och onåd, men Kulneff, blind af vrede, svarade, att om icke finnarne inom fem minuter anhölle om pardon och lemnade alla vapen ifrån sig, skulle de blifva nedgjorda till sista man. Under sådana förhållanden var naturligtvis en strid oundviklig. Den fördes å båda sidor med stor taperhet och utomordentlig förbittring, men slutade med fullständigt nederlag för den ryska styrkan. I sjelfva solnedgången lyckades kaptten Kulneff fly med fem eller sex följesmän. Alla de öfriga hade antingen stupat eller blifvit gjorda till fångar. Bud sändes efter de bortskickade förrådsvagnarna, som återkommo till Mörskom vid åtta-tiden på aftonen. Majoren och kapttenen läto sina förenade trupper slå läger omkring prestgården för natten. Allmogemännen drogo i det härliga månskenet hvar och en till sitt hem. Endast Erik från Jokiniemi torp kvarstannade i prestgården. Vi känna till orsaken, hvarför han blef kvar. Han hade af allmogen blifvit utsedd att föra

deras och »vördig kyrkherrens» bud och bref till öfverstelöjtnant Fieandt.

Vid pass klockan tio på aftonen sutto officerarne och Wennman vid en enkel, men kraftig måltid, som den andlige herrn låtit anrätta och till hvilken Erkkko Joukahainen bidragit med en af honom fångad hare, ty beskedlige Erkkko var en väldig harfångare och egde nästan en vildes slughet, då det gälde att lägga ut snaror för de snabbfotade djuren. Samtalet fördes angående utsigterna för en lycklig utgång af kriget. Dagens framgångar hade i betydlig grad ökat dessa krigares tillförsigt och stärkt deras hopp.

»Sedan vi nu förenat oss», yttrade major Eek till kapten Bremer, »hafva vi en styrka af ej mindre än fyra kompanier, d. v. s. omkring femhundra man.»

»Femhunderttjotvå», försäkrade fältväbeln Gestrin, som förmodligen verkställt en omsorgsfull räkning. »Femhunderttjotvå man jemte fyra kaptener, en major, åtta underofficerare och sex löjtnanter, hvartill kommer undertecknad sjelf, fältväbel med konglig fullmakt.»

»Förträffligt käre Gestrin!...», återtog Eek. »Förtäffligt!»

»Jag hoppas», afbröt Bremer, »att du icke velat visa mig någon vanvördnad genom att anställa denna folkräkning utan mina ordres, ty om jag kunde tänka detta, skulle jag...»

»Du skulle i alla händelser tacka honom», inföll major Eek, tummande sitt skägg.

»Detta är ju en betydande styrka», menade Wennman. »Med denna trupp af bepröfvade krigsmän torde någonting kunna uträttas till denna nejds befrielse från fienden.»

»Alldeles!... Alldeles!» instämde Gestrin.

»Jag hoppas...», började enligt gammal vana kapten Bremer, men han kom icke längre denna gång, enär major Eek afbröt hans lilla tal, en omständighet, som troligen beklagades af ingen, då alla ju redan i förväg kände fullväl, hvad den tappre bussen skulle haft att säga, om han icke blifvit hejdad.

»Min afsigt är också, herr kyrkoherde», sade majoren, »att med dessa fyra kompanier tåga tillbaka till Kuuskoski, fördrifva rysarna derifrån och jaga dem tillbaka öfver gränsen in i deras eget rike.»

»Bravo! Bravo!» väsnades Gestrins tordönsstämma.

»Och så få vi väl bryta in i Ryssland, för att öfverflytta striden till fiendens egen mark», föreslog en förhoppningsfull löjtnant med gryende fjun på öfverläppen.

»Och intaga Ryssland», förmodade ett annat krigareämne af ännu mer sangviniskt temperament.

»Vi skola afsätta dynastien i Petersburg och förvandla Ryssland till en liten svensk provins.»

»Icke förglömmades Sibirien», inföll en annan ungdom.

»Förträffligt! De första svenskar, som skulle skickas dit bort att omkomma ute på isöknarna eller tusentals fot under jorden i bergverken, skulle jag vilja förbehålla mig att få utnämna», yttrade Gestrin med tordönsstämma.

»Jag kan aldrig tro, att Gestrin menar någonting, som är ämnadt att såra en förmans öra, men . . . hvilken skulle Gestrin då skicka till Sibirien, om Gestrin finge råda?»

»Alla medlemmarna i stockholmsregeringen, herr kapten! Det vore ett rättvist straff för deras tanklöshet att icke sörja ordentligt för ammunition och munförråder åt oss.»

»Nå, han har icke alldeles orätt, Gestrin. Det må jag säga.»

»Ett litet ströftåg in i Ryssland på två eller tre veckor skall förse oss med allt, hvad vi behöfva under ett helt års kampanj», försäkrade sjelfva Eek, som i likhet med de andra, om än icke i så hög grad som de yngre officerarna, lät den senast förlidna dagens tillfälliga framgång förleda sig att bygga luftslott.

Muntherheten kring bordet växte. Alla sågo med gladligt mod framtiden till mötes, och alla voro ense derom, att det skulle blifva en lätt sak att jaga fienden tillbaka in i Ryssland. Det är en välsignadt god inrättning, att försynen hänger ett ogenomskådligt täckelse framför de tider, som komma. Funnes icke denna förlåt, skulle människan här nere i det föränderligas verld sällan eller aldrig kunna njuta någon sinnesfrid eller erfara någon oblandad glädje. Ja, må vi priså vår okunnighet!

Utän tvifvel skulle Erkko Joukahainen aldrig kunnat uttrycka denna sanning, icke ens i så enkla ord som dessa, men att han tänkte ungefär så, det bevisade han, som obemärkt smugit sig in i salen,

genom att helt plötsligt och med hög röst gifva bordsgästerna till lifs ett så lydande ordspråk:

»Den som skuttar bort,
Får oftast linka hem.»

Han menade naturligtvis, att krigsmännens högt uppdrifna förhoppningar om ett ärofullt och framgångsrikt fälttåg skulle jämmerligen komma på skam. Att Erkko i detta fall var sannspådd, det bevisar Finlands historia 1808 och 1809.

Man kände sig naturligtvis både förvånad och obehagligt berörd, då dessa olycksbådande ord framsades af en stämman, hvilken liknade ett obehörigt missljud i midten af en ljuflig harmoni, men man hann icke hvarken vederlägga eller tillrättavisa honom, ty dörren till salen sprang plötsligt upp med våldsamt buller, och in i rummet trädde eller, rättare sagdt, raglade en okänd mansperson.

Främlingen var en lång, mager karl, som äfven i sitt druckna förnedringstillstånd visade ett och annat tecken till, att ett krypande och inställsamt sätt ingalunda var för honom en vana. Från hjessan, som betäcktes af ett tjockt och buskigt svart hår, ned till de i stora, tunga stöflar inpassade fötterna, företedde karlen bilden af en skeppsbruten sjöman. Han bar sjömanskavaj, som på många ställen druckit till sig stora förråder af beck, tjära och fett. En vid sjömansskjorta af blå- och vit-randigt groft ylletyg betäckte bröstet utan biträde af väst. Kring halsen hade han, på sjömäns vanliga vårdslösa sätt, knutit en i skrikande färger hållen tjock ylleduk. Sina händer hade han anförtrött åt den inre sidan af två rymliga fickor i de grofva och äfvenledes med tjärfläckar behäftade benkläderna. Karlens ansigte var icke fult, men visade några svaga spår af att tillhöra en människa, som ifrigt dyrkade vinets eller kanske, rättare sagdt, bränvinets »gud». Det var ett magert, dåsigt anlete, icke alldeles rent, men icke heller helt och hållet öfvertäckt med orenhet. Det var tydligt, att om också denne sjöman älskade vattnet under skeppskölen, så var han icke lika förtjust i vattnet, när detta värdefulla naturalster befann sig i ett tvättfat i sällskap med stallbröderna tvål och såpa. På hans läppar rufvade ett stereotyp leende, hvilket blottade två rader af hvita och fullkomligt felfria tänder. Hans händer voro emellertid mindre grofva och valkiga, än man

väntat hos en sjöman, men de voro halfslutna och redo till ett raskt grepp, hvilket är egendomligt för matrosar af alla nationer.

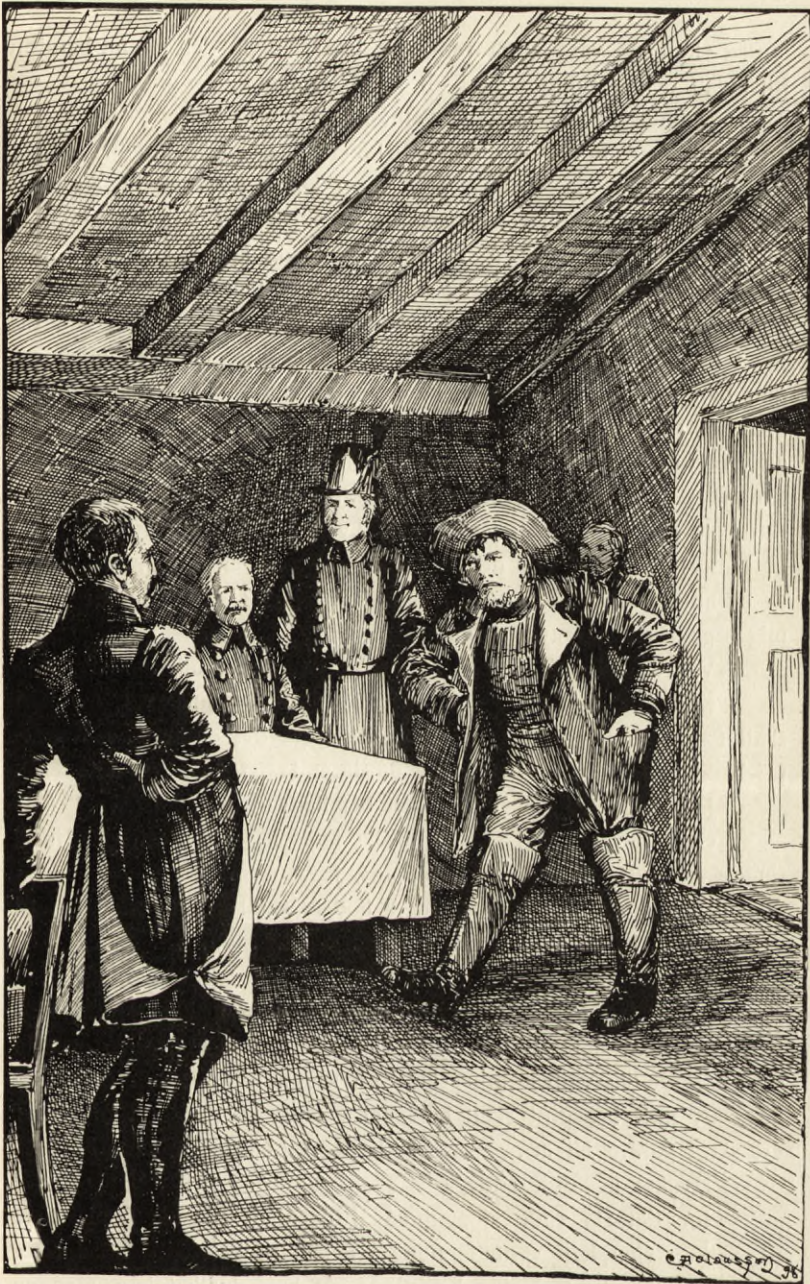
Denne märkvärdige person, om hvilken en människokännare genast skulle hafva fält det omdömet, att han var mera förfallen, än till sitt medfödda skaplynne elak, trängde sig med osäkra steg in i salen och gaf, på major Eeks otåligen fråga efter han ärende, detta synnerligen värdefulla och upplysande meddelande:

»Jag är, som herrarne se, en sjöman . . . drifven ur min rätta kurs af vind och storm . . . den fördömde Stengrund! . . . ha! . . . han är, skall jag säga herrarne, en riktigt väl riggad och bemannad tio knops kaparskuta . . . jaha! . . . ja, sådan är verdens vanliga gång . . . Må hin onde ta' Stengrund! . . . Perkele! Ja, det är nu så, det.»

Sjömannen raglade fram till bordet. Synbarligen voro hans ögon dimmiga. Raka vägen fram fann han icke, men han gjorde en kryssning, lika fin och ståtlig, som någonsin efter Noachs arks dagar blifvit utförd af en svårt lastad skuta. Och fram till bordet kom han omsider. Men stadigt stod han icke på benen.

»Är det herren, som är befälhafvare här?» slöddrade han, på samma gång han lade sin näfve på kyrkoherden Wennmans hufvud, som dock — tack vare pitiaalkan icke kom i omedelbar beröring med orenheten på den inre sidan af sjömannens hand. »Nej, för . . . det här är ju en andans man, om jag förstår mig rätt på saken . . . Jag skall hafva den äran underrätta herrarna, att jag afskyr en prest nästan lika mycket, som jag hatar Stengrund! . . . Den förb. . . åttaknopsskutan Stengrund! . . . Vampyren, som suger musten ur min kropp! . . . Hm! . . . Hvem f—n för då befalet här? Är jag blind, jag? Den förfärlige Stengrund skall jag skjuta femtonhundra jernkulor i hjärtat, när jag får honom i enrum . . . Dumheter! Hvad ville jag nu säga? Jo, perkele! Jag var blind, som icke genast såg, att det är ni, som föser . . . hm! herrarne äro ju inte oxar . . . jag menar . . . som kommenderar denna hedersvärda samling af Stengrundar . . . nej, af oxar . . . perkele! jag menar offi . . . fi . . . cerare. God dag, min vän!»

Och härvid lade sjömannen sin hand förtroligt på — Gestrins axel. Den jättelike fältväbeln var den mest högväxte i sällskapet, och det är därför förklarligt, att den druckne karlens dimmiga blick

© 1914 by J. D. 98

ansåg honom vara anföraren. Gestrin slängde den orena handen till sidan och dundrade med en reses stämma:

»Skamlöse karl! Bort ur min åsyn!»

»Du har brådt om min vän!» stammade sjömannen. »Lika brådt som en skuta, hvilken med tjugu knops fart och hissad nödflagg rider ut en orkan på ryggarna af vågorna i Stilla Oceanen . . . du vet hur jag menar? . . . dernere vid Goda Hopps Udden, i närheten af Spetsbergen i Östersjön, förstår du? Jaså! . . . Fördöme den arglistige Stengrund! . . . Han beröfvar mig heder och ära och tar lifvet af mig, lika ofelbart som katten söndersliter en liten mus, sedan han lekt sig mätt och belåten med henne. Nu har han lockat mig att till ryss . . . bah! det skulle jag ju icke få tala om . . . jag är en stolle, lika säkert som den förhatlige Stengrund är en erkekanalje och en tiotusendubbel skälm . . . jaså, nå hvem bland herrarna är Stengr . . . nej, jag menar, hvem är erkeskälm . . . nej, inte så heller! . . . Hvad var det nu jag egentligen menade? . . . Jo, hvem är er anförare, er *dux*, er *imperator*, er Julius Cæsar, som de lärde mig säga i Kuopio gymnasium?»

»Vill du tala vid mig?» sade Eek ganska onådigt.

»Kan lika litet veta det, som en krämareskuta vet, att hon skall förlisa, innan hennes köl börjar skrapa det obekanta och outprickade grundet . . . Det beror uteslutande på, hvem ni är.»

»Jag heter Eek, är major och befälhafvare på platsen.»

»Gud bevara majoren och alla hans älskvärda ättlingar intill tjugoförsta led! Jag är bara löjtnant, jag.»

»Det skulle för krigsståndets heders skull smärta mig, om ni verkligen är löjtnant», yttrade majoren med köld.

»Hvad vågar ni säga, gamle skälm? Akta er, annars skall jag . . . så sant jag heter Stengr . . . nej, det heter icke jag, utan den andre skälmen derborta på Nya Halola . . . Ja, om ni är nosig, gamle gosse, skall jag gifva min skuta en sådan riktning och en sådan fart, att mitt bogspröt skall borra er i sank, så smäckert ni tycker ert skrof vara. Ni är . . . så-så-le-le-des be-befälhafva-varen?»

»Hvilket är ert ärende?»

»Jo, detta!» sade sjömannen, i det han började fumla efter någonting, som han väntade finna i fickan på kavajen. Först efter åtskilligt sökande lyckades han finna ett bref, hvilket han med en

bugning, som skulle vara vördnadsfull, men blef grotesk, räckte fram till majoren. Med lätt förklarlig otålighet och med en häftighet, som omständigheterna gjorde ursäktlig, ryckte major Eek skrifvelsen till sig. Sjömannens skumma ögon upptäckte en bänk invid väggen, och han skyndade att begagna den såsom nödhamn. När vi säga, att han skyndade, så mena vi, att hans kropps fullastade skuta gjorde åtskilliga slingringar, liksom om den förlorat rodret, derefter stötte den bogsprötet (näsan) mot väggen två alnar från bänkens ända och slutligen, efter en kontsnärlig kryssning, som skulle hafva väckt sjelfva den dåvarande svenske »storamiralens» beundran och sympati, hamnade den på yttersta ändan af bänken med den bedröfliga påföljden, att — hela skutan sjönk, d. v. s. att sjömannens tyngd kom bänken att helt gladligt balansera ett ögonblick på ett enda ben med det andra benet lustigt lyftadt nästan ända upp till taket — ett konststycke, hvilket sänkte sjelfva skutan ned till golvet, i samma ögonblick då bänken, beröfvad sin nya bekantskap, på ett mycket muntert, men också nästan bedöfvande bullersamt sätt slog sitt nyss så uppsluppet upplyftade andra ben tillbaka mot de likt en resonansbotten verkande golftiljorna.

Alla officerarne läto sina nyfikna ögon med spänd uppmärksamhet iakttaga majoren, som vände brefvet mellan fingrarna, noga beskådade utanskriften och med stor omsorg undersökte det stora sigill, som prydde brefvets baksida.

»Hvad är det?» frågade Bremer, den ende bland de församlade, hvilken vågade störa den synbarligen tankfulle majoren i hans granskningsarbete och i den djupa tankfullhet, som småningom dref upp hotande moln på den breda pannan.

»Någon af vår usla regerings vanliga dumheter, kan jag tro», brummade majoren, under det han bröt sigillet och ur konvolutet framdrog en på ett stycke af den tidens grofva och ojemna papper skrifven handling, hvilken han, med betänksam min och dystert sammanrynkade ögonbryn, hastigt genomläste och derefter hårdt och ljudligt slungade i bordet. Bremer grep den i sin ordning och genomläste den, medan Eek försjönk i dystert grubbel, under det att hans händer våldsamt knöto sig och åskmolnen jagade hvarandra på hans panna och ett jernhårdt, icke alldeles skönt drag lägrade sig kring hans mun.

»Perkele!» utbrast Bremer, sedan han genomögnat skrivelsen, »Jo, det här börjar vackert . . . En sådan mes!»

»Nå, hvad är det då fråga om?» utropade fältväbeln Gestrin samtidigt med fem eller sex af de yngre officerarna.

»Hvad det är?» dundrade Bremer, som i brådskan glömde sin vanliga fråga, huruvida Gestrin menade någon förolämpning. »Jo, det är endast det, att nu är det slut med vårt gamla, glada Finland, skogarna, de tusen sjöarna, de frostbitna åkerfälten, de hemtrefliga byarna, våra brusande elfvar, fiskarna i våra vattendrag, villebrådet på heden och i skogen, våra hustrur och barn, ja, sjelfva träsken äro sålda till fienden . . . Perkele! . . . Fy f—n, en sådan mes!»

Bremer bestormades nu med frågor, hvilka haglade öfver honom från alla sidor och i alla möjliga tonarter. Den hederlige kaptenen skulle behöft en hel timme för att nöjaktigt besvara dem alla. Lyckligtvis vaknade major Eek upp ur sina grubblerier, reste sig från stolen och talade.

»Så fly alla våra glada förhoppningar i detta lifvet sin kos, den ena efter den andra. Vi talade nyss med hjertans fröjd om utsikten för oss att jaga ryssarna tillbaka till deras egna landsändar och sjelfva segerrikt följa efter dem. Drömmar blott! Idel luftslott! Vetem I, hvad detta papper innehåller?»

Majoren slog sin knutna näfve ned på brefvet, som Bremer kastat på bordet.

»Om vi visste det, skulle vi icke vara så nyfikna», genmälde den frispråkige fältväbeln.

»Jo, du», röt den förgrymmade Eek, »det här är en order från svensk-finska arméens högste befälhafvare, hans excellens, grefve M. Klingspor, hvare han befäller . . .»

»Jaha, just Klingspor heter han», inföll den druckne sjömannen. »Och jag fick brefvet af stabsadjutanten, . . . hvad är nu hans namn? . . . öfverstelöjtnant Stengr . . . nej, Suremain heter han.»

»Och hvad befäller hans excellens? . . . Utan tvifvel att de finska trupperna öfverallt skola rycka framåt och in i Ryssland?»

»Nej, Gestrin, han befäller, att vi skola retirera.»

Bland officerarna uppstod ett allmänt larm. Missnöjet gaf sig mycket högljudt till känna. Ord faldes, hvilka kunde benämnas

majestätsbrott. Många yttranden hördes, i hvilka harmen var på ett sällsamt sätt blandad med förtviflan om det kära finska fosterlandets framtid. Tårar af sorg eller harm glänste i mångt manligt öga.

»Men kan icke brevet vara falskt? Jag föreställer mig, att excellensen icke skulle sända oss ett dylikt budskap med en så simpel budbärare, utan i stället med en officer.»

»Tyvärr finnes intet tvifvel», sade Eek. »Excellensen Klingspors namnteckning är äkta. . . . Arma fosterland!»

»Men, förlåt mig, nådig major,» invände Gestrin. »Det kunde i alla händelser icke skada, om den der druckne uslingen sade oss sitt namn och genom hvilka medel han fått excellensens bref i sina händer.»

»Deri har ni rätt, Gestrin . . . Nå, karl, hvem är du egentligen?»

»Jag . . . jo, jag är Stengrund . . .»

»Heter du Stengrund?» röt majoren.

»Det kan endast den onde säga om mig, att jag är den skälmen Stengrund, blodsugaren, vampyren i Nya Halola.»

»Nå, hvem är du då? Svara, karl, annars låter jag hänga dig!»

»Man hänger icke en löjtnant och adelsman.»

»Jo, det gör man visst, om löjtnanten och adelsmannen bevisas vara en skålm . . . Ditt namn, man!»

»Jaså, blåser vinden från det väderstrecket? Kommer brisen från stormkanten? Jo, jag är löjtnanten vid kongliga finska Savolaks lätta infanteri Gustaf Henrik Ehrenroth, egare till Halola, fastän det är lika illa bestäldt med min eganderätt till de gamla gråa murarna och de underjordiska hvalfven, som med skeppsredarens eganderätt till en skuta, sedan den gått till botten. Ty slottet är skuldbelastadt tjugofem alnar högt öfver skorstenarna.»

»Gustaf Henrik Ehrenroth!» mumlade officerarne, under det att de egnade den druckne blickar af medömkan och förakt.

TREDJE KAPITLET.

Ställningen i Europa år 1808.

Den världshistoriska tilldragelse, som man benämner »Franska Revolutionen 1789», framkallade en allmän omstörtning af de bestående förhållandena i nästan hela Europa. Frihetens och rättvisans ideal — mångenstädes dittills endast anadt och öfverallt eljest doldt af de urgamla fördomarnas töcken — lockade med mächtig kraft de unga sinnena. Den gamla tidens anhängare kunde icke fatta idéerna om individens politiska och sociala frihet. Ut i tanken på billighet, rättvisa och jemlikhet sågo de gamla åsigternas män endast ett tygellöst kraf eller, kanske rättare, ett kraf på tygellöshet. Tolerans och humanitet voro nya och alldeles främmande begrepp. Den härliga idéen: allmänt brödraskap mellan de folk, som bebygga jorden — denna tanke, som skulle, om den blefve omsatt till verklighet, utgöra sjelfva slutstenen i kristendomens jordiska tempel, den tanken förhånades såsom en vansinnigs dröm och förvisades af den gamla tidens anhängare och beundrare till Utopien, de överställbara tankefostrens land.

Det adertonde århundradets snillrika tänkare, hvilkas namn vi icke här behöfva upprepa inför en kunnig allmänhet, lade grunden till nittonde seklets förhållanden, hvilka, om de också ännu skymmas af många fördomars och många fäderneärfda inbillningars mörka moln, likväl äro mera ljusa och glada, än alla föregående seklers, och visserligen skola, när »tiden är fullbordad», väpna andar, hvilka föra mänskligheten fram till allt ljusare nejder, sedan vi alla, som tillhöra det nuvarande släktet, längesedan multnat i griften till uppståndelsens fröjdefulla dag.

Oss är naturligtvis icke obekant, att den nya tidens åsikter och tankar, då de under revolutionsåren i Frankrike skulle plötsligt och utan naturlig öfvergång tillämpas på ett urgammalt och murket samhällsskick, framkallade våldsamma slitningar, afskyvärda mord, grymma och oförlätliga blodsdåd, som fylde hela samtiden och alltid skola fylla efterverlden med fasa. Allt det oskyldigt utgjutna blodet, alla de förtviflade suckarna, alla de fälda tårarna — dem kan intet menniskoöga mäta, liksom icke heller någon menniskotanke

förmår räkna dem. Menskligheten var emellertid sjuk och befann sig just i den kritiska tiden, hvilken, som vi veta, ofta medför vilda och vansinniga feberfantasier och försök till våldsamheter. Våldsamheterna öfvergå hos den febersjuka ofelbart till grymheter, om de icke hejdas. Såsom en febersjukdom, såsom en sjukdomskris i stort hafva vi naturligtvis att betrakta våldsvärkarperioden i Frankrike. Visserligen må det med sanning kunna sägas, att revolutionens blodsgerningar öppna för tänkarens blick många djupa schakt i det menskliga hjärtat och sjäslifvet, från hvilka vi vända oss med en rysning af fasa för det djup af uselhet, hvartill menniskonaturen kan sjunka. Men ingen kan förneka, att ljus och sanning bröto fram ur revolutionens dunkel, liksom ljungeldar från himmelens moln. Må vi glömma de felande, må vi förlåta felen och tillgodogöra oss det sanna (men också endast det, som är det sanna) i den nya tidens tankar!

Landet, der den nya tiden föddes, vaggan der de nya åsikterna amrades, var, som nämnt är, Frankrike, men liksom det oskyldiga barnets hviloläger, när det af hulda moderns hand svänges fram och tillbaka, sätter luften i rörelse och bildar luftvägar, så förnam man i hela barnkammaren, d. v. s. i hela Europa, verkningarna af den franska revolutionsvaggans rörelser. Öfverallt inträngde eller åtminstone framträngde den nya tidens idéer. Det fanns icke ett pörte bland Finlands träsk och skogar, icke en koja på Tysklands slätter, icke ett brofäste under Roms och Neapels broar, hvarest icke den ene i trasor eller tarflig klädnad höljde individen förkunnade för den andre, att en ny tid var inne. Till och med inom kyrkornas fridlysta områden slogo revolutionsidéerna kraftiga slag mot helgade murar. Det är bevisadt, att den nya tiden illa anfäktade presterna, ehuru detta nya — såsom ofta är fallet inom det högvördiga ståndet — antog löjligen former. Tidens gudlöshet förledde t. ex. en svensk prestman att på juldagen, med anledning af dagens evangelium om stallet i Betlehem, »predika» öfver ämnet »Nyttan af stallfodring»*. Till och med i en så liten och oansenlig, stilla vrå af verlden som staden Lund i Skåne sammanträffade det snusföruftiga borgerskapet på det då fallfärdiga rådhuset och

---

* Historiskt.

höll en allvarlig, om än icke synnerligen grundlig öfverläggning, huruvida borgerskapet skulle tillåta Gud existera eller icke.*

Visst och obestriddigt är, att franska revolutionen medförde mycket ondt, ja, att den på sina ställen lagt grunden till den hänsynslösa och grymma herskaremagt, hvarmed de före 1789 förtryckta klasserna nu i sin ordning förtrycka allt, hvad som står i deras väg. Visst är också, att många af vår tids lyten hafva sin grund i missuppfattningar af adertonde århundradets snillens bästa tankar. Säkert är likväl, att bland det myckna och obestriddigt onda, som franska revolutionen medfört och i väldiga kaskader utspriddt öfver de civiliserade folken, finnas djupa, outtömliga rikedomar af det sanna, goda och sköna, för hvilket vi hafva att tacka denna verldshistoriska företeelse.

En naturlig följd af revolutionens våldsamt var, att omstörtningarna icke skulle sträcka sig till Frankrike allena, utan vida omkring i Europa. Efter några år stodo väldiga krigshärlar mot hvarandra i hela vår verldsdel. Hela riken gingo under. Nästan alla troner i Europa darrade. Vår verldsdels karta var efter ett par tiotal af år nästan alldeles 'oigenkänlig. Till och med det aflägsna Finland — tystnadens och de tystlåtna människornas land — blef slutligen, år 1808, ryckt med i denna politiska hvirveldans. Det var i sanning en tid, som kunde pröfva både furstarnas och folkens krafter.

Man må dock icke undra deröfver, att Finland just då blef våldsamt draget med af de i franska revolutionen uppväckta och uppeldade människolidelsernas orkanliknande vindar. Snarare borde man — tyckes mig — hafva skäl att förundra sig deröfver, att Finland icke flera år tidigare befann sig inne i en af orkanhvirflarnas kärnpunkter. Ty för den tänkande människan och framför allt för den tänkande svensken och finnen bör det vara alldeles klart, att Finlands slitande från Sverige redan länge hade varit en *obeveklig historisk nödvändighet* — visserligen mycket smärtsam för brödrafolkens hjertan, men dock en obetvinglig nödvändighet.

Se här hvarför!

När Sverige hade genom stora, men okloka konungars fel nedsjunkit från sin rangplats såsom en af Europas stormagter, jemnbördig med sjelfva romerska kejsarriket och jemngod med Frankrike, då upphörde Sverige att beherska Östersjön, äfven om dess reduce-

* Historiskt.

rade flottor någon gång visade sig der. Men just det obestridda och obestriddliga herraväldet öfver Östersjön var ett nödvändigt vilkor för att kunna skydda och bevara en sådan besittning som Finland — en besittning, hvilken icke omedelbart sammanhögde med moderlandet, utan var derifrån skild genom det breda Bottniska hafvet och hvilkens sydkust icke kunde af moderlandet räckas annorlunda än genom fartyg, som plöjde den långsträckta Finska viken. Sedan Sveriges herravälde på sjön sjunkit ned till nära nog ett intet, blef det svårt, ja, omöjligt att försvara Finland. Besittningen af Finland måste oupphörligt vålla Sverige nya krig och lända mera till skada än gagn för de båda länderna, då Finland deremot såsom ett birike till Ryssland bildar för detta väldiga rike en lika naturlig vestlig gräns, som Sverige för sin del erhållit genom sitt införlifvande af det nya broderlandet Norge. Ur dessa förhållanden framgår tanken på en historisk nödvändighet. Ännu har menskligheten icke uppfunnit konsten att bekämpa och besegra de historiska nödvändigheterna, ty bakom och öfver dem står — Försynen, hvilkens kärleksrika tankar väfvas in af allsväldig hand både i de enskilda menniskornas lefnadsskickelser och i folkens öden.

År 1807 hade revolutionens uppkomling, Napoleon Bonaparte, (som finnarne kallade Punaparta, hvilket betyder »rödsågget»,) ett i verldshistorien bekant möte med Rysslands stolte och mäktige tsar, Alexander den förste, mannen med de stora framtidstankarna, kanske den enda menniska på sin tid, hvilken förmådde lika klart som snillet Napoleon öfverskåda den verldshistoriska ställningen. Sammankomsten hölls i Tilsit. Fred slöts d. 7 Juli 1807 mellan Ryssland och Frankrike. Napoleons köpmansgeni förnekade sig icke. Den mannen hade vant sig att ogeneradt trotsa och kränka allt, hvad som sedan urminnes tider kallats folk rätt. Egennyttan och den ohejdade ärelystnaden voro driffjadrarna till alla hans politiska handlingar. Han sålde och bortskänkte andras riken och länder med samma torra och kallblodiga min, som om de varit hans egna. Hans uppträdande i detta hänseende hade stor likhet med millionärens, hvilken icke knusslar i fråga om drickspenningar. Nu hade Gustaf IV Adolf genom den för hans tragiska person egendomliga halsstarrigheten och egensinnet uppretat revolutionens son. I Tilsit skänkte revolutionskejsaren åt Alexander af Ryssland det

under Sverige lydande Finland . . . men nej, Napoleon var en alltför god och om vinningen angelägen ekonom att gifva bort någonting för intet. Han glömde nog aldrig sin fänrikstid, då han mången gång förgäfves letade i sin byxsäck efter en sou till betalning åt tvätterskan eller kalfaktorn. Dessutom skulle måhända den stolte och högsinte Alexander I icke hafva af den ur revolutionens dy uppstigne usurpatorn mottagit en gåfva, huru storartad denna än var och huru skicklig diplomat tsaren än kunde kallas. Nej, Napoleon sålde Finland till Ryssland. Köpeskillingen erlades kontant genom ett förbund mellan Ryssland och Frankrike mot England. Kejsar Alexander tvekade. Pojkkonungen på svenska tronen var tsarens svåger. Den högsinte Alexander erbjöd honom att få behålla Finland, om han ville afstå Östersjön för engelsmännen. Gustaf Adolf var, som känt är, illa uppfostrad och hade därför blifvit till ytterlighet envis. De som ledt hans uppfostran — d. v. s. hufvudsakligen hans farbror, hertig Carl, sedermera Carl XIII, och hans gunstling, den snillrike, men samvetslöse Reuterholm — hade af orsaker och i ändamål, öfver hvilka Gud är domaren, lärt den unge konungen att tolka Uppenbarelsebokens mystiska antydningar och ingifvit honom en utpreglad smak för hemlighetsfulla ordenssällskapers fantastiska mysterier, men de hade med flit bundit ett tjockt okunnighetens dok framför hans ögon i fråga om såväl en konungs pligter mot land och folk, som den allmänna politiska ställningen i Europa och dess ledande män. Man vet ju, att de två under Gustaf Adolfs minderårighet regerande herrarne till och med gingo så långt, att de försökte få sin kunglige myndling och herre förklarad vansinnig — ett försök, hvilket dock strandade mot en läkares, generaldirektören Acrels, omutliga rättsinnighet och sanningskärlek. Hela det i hertig Carls egen höga närvaro förda undersökningsprotokollet finnes i behåll och läses i »Portefeuille», andra delen, sidorna 131—137. Angående politiska värf var Gustaf IV Adolf således, sedan han blef myndig konung, nästan lika okunnig som ett nyfött barn. Hans lärokurs i historien hade varit Carl den tolfte visserligen ärorika, men för honom sjelf och riket förderfliga samt till föredöme obrukbara lefnadsbana. De i franska revolutionen födda nya tidens idéer kände han ungefär på samma sätt, som när en femåring känner de ur ammans fantasi frambesvurna spökena. Punaparta var i hans ögon

Antichrist. Revolutionens son gaf måhända i månet hånseende anledning till en sådan åsigt om honom. Men Napoleons fel stegrades i Gustaf IV Adolfs fantasi, derigenom att korsikanen, som ingalunda blifvit född i hermelin och purpurmantel, utan kanske haft sitt första hviloläger på föga bättre än en halmkärve, vågade anse en kunglig ätt hafva samma slags blod i ådrorna som en korsikansk röfvere. Den från kejsar Alexander till Stockholms slott affärdade vänliga och varnande skrifvelsen angående engelsmännens utestängande från Östersjön uttyddes beredvilligt för Gustaf Adolf af hans tjenstaktige farbroder, och Gustaf IV Adolf aflät till Rysslands kejsare en förolämpande skrifvelse, hvori den vilseledde fursten vägrade att ingå på ryske tsarens ädelmodiga förslag.

Följderna af detta förhastade steg läto icke vänta på sig. Alexander I, som dels insåg vigten af Finlands införlifvande med hans land, dels med rätta harmades öfver det troligen af hertig Carl dikterade brevet, beslöt att stäfja den arme Gustaf IV Adolfs dårskap. Att denna handling medförde bedröfligare följder för Gustaf Adolf, än väntadt var, derom kunde Alexander I icke drömma, ty han egde högst liten kännedom om de sorgliga förhållandena vid svenska hofvet under denna tid.

Så började 1808 års krig.

Den 21 Februari 1808 inbröto tre ryska härar i Finland på olika platser, en vid Aborrhors, en annan vid Anjala och den tredje vid Keltis. Vi hafva i det föregående bevittnat en sammandrabbning vid Mörskom mellan Eeks och Bremers björneborgare samt en afdelning af de öfver Keltis inbrytande fienderna. Genom detta fredsbrott hade kriget plötsligt öfvergått från en af invånarna i gränstrakterna redan länge fruktad möjlighet till en fruktansvärd verklighet, hvilken frampressade både tårar och suckar i Finlands palatser och pörten samt lade en blodröd dimma öfver qvinnornas och barnens ögon i Finlands gamla bygder.

Generalbefälhafvare (med kejsarlig fullmakt på fickan) öfver alla in i Finland skickade ryska trupper var grefve Buxhöwden. Denne man, hvilken historien icke kan fränkänna en viss grad af s. k. bondslughet, kände till de för alla svenskar vanärande uppträderna i Anjala. Han hade utan tvifvel noga studerat dem, men hans slughet egde icke logikens ofelbarhet, utan endast lycksökeriets tur

att då och då träffa det faktiskt verkliga, äfven genom utgående från falska premisser. Anjalamännens herostratiska rykte förledde grefven till alldeles falska slutsatser, hvilka han med tillhjälp af mera logik och mindre mått af slughet kunde undvikit. Han betraktade de i Anjala sig vanärande männen såsom typer af svenskt-finskt folklynne. Han trodde, att de aldra flesta finnar skulle med glädje och gamman se landet lösryckt från Sverige och införlifvadt med Ryssland. Han ansåg det öfvervägande flertalet af Finlands män, qvinnor och barn hafva i sina hjertan en mycket lämplig jordmån, i hvilken förräderi mot fosterlandet blott behöfde i tillräcklig mängd sås ut, för att lemna en öfvermåttan härlig förräderiskörd. I denna tanke utfärdade grefve Buxhöwden en märkvärdig proklamation, som tyckes bevisa, att grefven ansåg Finland kunna eröfras utan svårighet och liksom i förbigående. Han menade, att hela det kärnfasta finska folket skulle med hejdlöst jubel möta honom såsom befriare. Ur denna proklamation — ett af de mest förunderliga aktstycken, som nya tidens politici och diplomater lyckats framalstra — anse vi oss böra utdraga och för våra läsare framlägga följande lilla bit, hvarvid vi bevara Buxhöwdens språk oförändradt.

»... I gode Finnar som genom ödets skickelser ären landets krigsfolk I ären mer beklagansvärde I lemnen eder hemvisten edra anförvanter och måsten söka döden för en orättvis sak. Soldater min allernådigste kejsare har anbefaldt mig tillåta den af eder Som frivilligt afgifver gewär, at återvända til sina hemvister, eller hvar hvar och en önskar, och dessutom, betalar för hvarje gewär Twå rubell för en sabel och andre wapen En rubell, Samt för hvarje häst Tjo Rubell, Hvem ibland Eder skulle så litet älska lugnet, att han icke skyndar att skaffa sig ett fredligt och lyckligt lif under min allernådigste Kejsares beskydd. Louisa Höggvarteret den 22 Febr. 1808.»

Originallet till denna handling finnes.

Men Buxhöwden kände hvarken det finska folket eller den finske soldaten, då han hos dem förmodade sig finna samma slughet och brist på högsinhet, som han troligen under sjelfspröfningsens stunder skådade hos sig sjelf, d. v. s. en art af förnuftig drift, som förnedrar människan och ofta förgylles med namnen geni, godt hufvud, ja, till och med snille. Finlands folk slöt sig i denna strid med

sekler gammal trohet till sitt dåvarande moderland, liksom det utan tvifvel skall i farans stund än i dag med orubblig trohet ställa sig på sitt nuvarande hufvudlands sida. Den finske soldaten stred och skall alltid strida vid sin fana intill döden. En och annan lyssnade visserligen med begärlighet till rublernas klang. Men det var undantag, och mästerligt har Runeberg i sången om »Torpflickan» skildrat folkets sinnesstämning och målat den smälek, som drabbade hvarje pligtförgäten Finlands son, då han visar oss bilden af den fagra finska ungmön, som förgäfves sökt sin älskling bland de döda på valplatsen, bland

de bortförda fångarna och bland de från striden gladt och under muntra krigssånger från slagfältet hemvändande männen. Hon inser, att han svikit sitt folk, att han i farans stund gömt sig af fruktan för att gifva sitt lif för fosterlandet.

Hon lutar sitt fagra, men förgråtna anlete mot moderns kärleksvarma bröst och klagar med toner, som gå oss till hjertat:

O moder, jag har sökt hans lik till sista skymt af dagen,
Men ingen af de slagna bar de kära anletsdragen.
Nu vill jag icke dväljas mer på denna svekets ö;
Han fanns ej bland de döda der, och därför vill jag dö.

FJERDE KAPITLET.

En aftonstund i ett finskt pörte.

Barrskogens skuggor falla djupa och mörka i nejderna omkring Maaninganjärvis stränder eller åtminstone föllo de sådana år 1808, då skogsafverkarnas yxor ännu icke hade börjat i stor skala sköfva Finlands skogsbygder. Man färdas dit från Kuopio lilla vänliga stad i båt öfver sjön Kalivesi först till det på östra stranden belägna Toivala och sedan derifrån på »kronans» landsväg norrut. Maaninganjärvi är en smal och långsträckt sjö. Landsvägen löper stadigt fram på föga afstånd från stranden, utefter sjöns hela sträckning.

Landskapet är pregladt med de för Finland egendomliga dragen. Berg, sjö och mo i ständig omvexling. Här och der ett mellan landskapets hufvudbeståndsdelar inkiladt åkerfält, någon gång de vidlyftiga egorna till en större herrgård. Jag har sett landskapet vid Maaninganjärvi endast en enda gång. Det var en het och qualmig sommardag med solrök och dimma vid horisonten samt svett droppar, myggor och hästflugor i den resandes omedelbara närhet. Men landskapet fann jag intagande i all dess vilda omedelbarhet. Vid klara stjernerätter, då månen strör sitt melankoliska skimmer öfver nejderna, mände det vara helt enkelt hänförande. Men när de grymma frostnätterna härjat fält och ängar, när bonden ser säden, hans mödors lön, förstöras af en naturkraft, hvilken han ännu icke lärt sig att bekämpa, när qvinnor och barn, hvilkas förhoppningar blifvit af den iskalla nattvinden härjade, med tårade ögon sucka (icke längre: »nästa vinter få vi äta bröd af säd», utan) »vi måste fortsätta med det torra och kraftlösa barkbrödet» — ja, då måste Maaninganjärvis bygd förete en mycket bedröflig anblick.

Här och der framskymtar i tillfälliga skogsöppningar den milsvida, med ljung och glesa furor beväxta mon. Det hela är en bild af storheten, smyddad och bevakad af ensligheten.

Läsaren har redan förut engång i prologen genomvandrat denna ort, sett taflan af berg, klippblock, sjö, bäck, skog, ås, mosse och

mo, sett, att denna väfnad af så olikartade elementer ingalunda är någon öken, icke en rysk stepp, icke en amerikansk prärie, iakttagit också måhända, att naturen här icke vaggat in sig i dödstystnad, ej heller spritter af högljudd lifsglädje. Landskapet är ingenting af allt detta ensamt och i och för sig. Det är snarare alltsammans på en gång. Sträf och hård, på samma gång som vek och mild är naturen här. Djupa toner af lifsallvar sammansmälta skönt med ljufva harmonier af lefnadsfröjd och sprittande lif.

De gamla finska herresätena likna ofta hvarandra. Särskildt en typ är förherskande i bygnadsstilen — det är den två eller tre våningar höga kvadratiske eller rektangulära ytan, som i dessa åldriga byggnader spelar en så stor rol, bildande tillsammans kuber af en nästan tröttande enformighet, öfver hvilka reser sig ett konstlöst från fyra sidor sammansluttande och brant tak, hvilket i toppen bildar en ryggås af ungefär samma längd som en tredjedel af den derunder liggande kubens utsträckning. Stundom äro hörn och takkanter smyckade med alster af en konstlös murarefantasi. Oundvikliga äro de båda skorstenarna, en vid hvardera af den korta takåsens ändar. Stundom äro dessa skorstenar längsefter ryggningen sammanbundna genom ett enkelt gallerverk. Man kan icke betvifla, att dessa byggnader, hvilka i så hög grad likna hvarandra, härstamma från ungefär samma tid. När man ser Fagervik, känner man sig öfvertygad, att det har för sin tillkomst att tacka samma smak, kanske samme mästare som Sarvlax.

Halola gamla slott, beläget på en smal landtunga mellan sjöarna Maaninganjärvi och Onkivesi, tillhörde emellertid icke denna grupp af arkitektoniska konstalster — åtminstone icke helt och hållet, icke sjelfva hufvudbyggnaden. Grundritningen till egendomen skulle visa oss en karaktärsbyggnad af mycket oregelbundna former, en sammanställning efter godtycke af rektanglar, kvadrater, cirklar, femsex- och åttahörningar samt dessutom ett mindretal andra geometriska figurer. På något afstånd från slottets hufvudbyggnad skulle planritningen visa oss grundvalarna till två rektangelformiga och långsträckta flygelbyggnader. Vid hufvudbyggnadens ena ända skulle vi å grundritningen se ett åttakantigt torn, omkring fjorton alnar i diameter mellan de motstående hörnen. Här och der på byggnadens långsidor befunno sig mindre torn, inrymmande efter all san-

nolikhhet trappuppångar, och med halvcirkelformig omkrets. Småtornen stego dock icke högre upp än till taklisten, medan deremot det stora åttakantiga hufvudtornet, som reste sig minst femton alnar öfver takåsen, hade en plan, åttakantig och af enkelt gallerverk omgifven toppyta, i hvilkens midt en lång flaggstång sträfvade mot höjden. Fönsterna uti det tre våningar höga huset hade ett kyrkligt utseende, voro spetsbågiga och gjorde troligt, att den åldriga byggnaden fordomdags varit ett kloster. Den höga portalen, hvilkens hvalf pryddes af konstnärliga bildhuggerier och såsom slutsten visade ett gammalt **I. H. S.** (Jesus hominum salvator), tycktes bekräfta det antagandet, att huset hade ett kyrkligt ursprung. Murarna voro minst tre alnar tjocka och i de nedra våningarna ännu väldigare.

Det var utan tvifvel en mycket gammal byggnad. Dess med finhuggna sandstensblock af ljusröd färg beklädda väggar voro till en del mossbelupna, sågo öfverallt mycket åldriga ut och försatte ofelbart en fantasirik beskådare uti ett slags medeltidsstämning, hvilken kom honom att drömma om brott, som dessa murar bevittnat, om hemligheter, som de med sin stumma trohet förborgade, om riddare i slamrande stålskenor och om fagra ungmör, som mot sin vilja anlagt försakelsens dok och bortsuckat ett gagnlöst lif i botgörelsens dystra celler.

Måhända inneslöto dessa åldriga murar både sådana och hundratal andra minnen. Säkert är åtminstone, att folket i nejden berättade tusentals härresande historier om Halola slott, när män, qvinnor och barn sutto om vinteraftonen kring brasan eller om sommaren i skuggan af en höstack på ängen. Angående arten af dessa berättelser kan läsaren bäst få en föreställning genom att åhöra ett samtal, som en stormig vinterafton år 1795 (således endast några månader efter majoren Magnus Johan Ehrenroths död) fördes af en kring den flammande qvällsbrasan samlad familj i ett till Maaninka kyrkoförsamling hörande pörte i en af socknens skogiga utkanter.

Gamle Pekka, pörtgubben sjelf, den ålderstigna Kerttu, hans hustru, sönerna Pentti, Jaakko och Viklo samt döttrarna Maiju och Inka — alla voro församlade. Vid deras sida framför elden och ingalunda på den sämsta platsen satt »inhysingen» Vappu, en sextioårig gumma, som tycktes taga sig den för. inhysingarna i Finland

egendomliga rätten. De komma till en gård; ingen visar dem ut. De sätta sig vid bordet; ingen tänker på att vägra dem mat eller dryck. De taga sig nattläger hvar som helst i pörtet; ingen stör dem, knappast ens om de lägga sig i husbondefolkets egen säng. Äro de nog lyckliga att kunna skaffa sig ett par får eller en ko, beta dessa tillsammans med gårdens egna husdjur; ingen förbjuder dem det. I stallet njuter inhysingens djur lika god plats och äfven i öfrigt samma rätt som husbondens egna; ingen drifver dem ut eller stänger dörren till stallet för dem. Intet annat land i världen finnes, så vidt vi veta, der befolkningen på ett så högsinnadt sätt ådagalägger sin hjälpsamma gästfrihet mot medmänniskor, som sakna eget bröd, egen härd och eget tak öfver hufvudet.

I Pekkas pörte hade man nyss slutat de oundvikliga gåtorna. En och annan hade blifvit för sin oskicklighet »förvisad till Hymylä»*. Nu var spökhistoriernas och de underbara berättelsernas tid inne. Och naturligtvis började man med sägnerna om det gamla Halolaslottet.

Gamla Kerttu berättade en sägen, hvilken hon i barndomen hört af sin farfar. Den afhandlade en Halolaherres förunderliga öden och grymma slut. Slottets egare hade varit en mycket ädelmodig, människovänlig och frikostig herre. Till bevis för denna omständighet omnämnde berätterskan, att på slottet aldrig under hans tid försörjdes inhysingar och tiggare till mindre antal än tretio. Men den ädle herren lefde intet lyckligt lif midt ibland folkets kärlek och oerhörda rikedomar. Han oroades af en mängd hemlighetsfulla och outgrundliga tilldragelser. Än uppfyldes hela slottsbyggnaden af ett buller, som i styrka vida öfverträffade tordönet och som hördes från den ena ändan af den stora byggnaden till den andra. Sådant kunde inträffa vid det klaraste solsken eller månskimmer, lika visst som under mulna och kolsvarta nätter. Stundom hörde man ljud af musik och stampandet af talrika fötter, liksom om hundra personer på en gång dansat, men ingen kunde afgöra, hvarifrån strängaspelens toner kommo eller hvarest dansen trädde. En gång hörde Halolaherren, just då han en qväll skulle somna, en röst — hemsk att förnimma — ropa alldeles invid honom på mycket god

* En lek, som vi måhända få anledning att i det följande närmare beskrifva.

finska, att om han »icke gäfvē tiondedelen af alla sina rikedomar till den fattige bonden Paulus Rusk, skulle han sätta klippingen till» (= dö). Den ädle herren rusade förfärad upp, tände ljus i den öfvertygelsen, att någon befann sig i samma rum som han, men upptäckte ingen och sängkammardörren befanns ännu vara tillreglad på inre sidan, liksom då han gick till sängs. Skyndsamt släckte han ut ljuset och skyndade till fönstret. Äfven detta var stängdt. Halolas rödaktiga murar lögade i månljus och silfverdimmor. Ingen lefvande menniska syntes derute.

»Verkligen underbart!» inföll här Pentti, äldste sonen, medan Inka, yngre dottern, förskräckt och darrande kröp in i spiselvråns mörkaste skuggor, liksom om hennes fantasi föregycklat henne en mängd spökgestalter bland de rökmoln, hvilka likt en svartgrå pell sväfvade deruppe under pörtets af sot kolsvarta furubjelkar.

»Nå gaf han bonden Rusk tionden?» sporde inhysingen Vappu.

»Han vågade minsann icke annat, den stackars herrn», fortfor Kerttu. »Och Rusk blef en rik man, mån I tro, fastän det sedan gått utför med släkten ända till den här Lars, den skojaren, nu på allra sista åren ånyo kommit till välstånd. Voi, voi!»

»Hvilken Lars?» ropades det rundtomkring.

»Ih! Lars Stengrund, vet jag väl! Hans mor, den fattiglappen, som gifte sig med korpral Stengrund i Pietilä, han som stupade vid Suomenniemi 1789, var en afkomling i rakt nedstigande led från den Paulus Rusk, som stod så väl hos gastarna på Halolaslottet. Ja, men var hon så. Jaha! Jag såg henne många gånger i min ungdom, då hon i våra bygder gick omkring med sin allmosepåse på ryggen och mer än en gång fick hon en stärkande måltid och ett nattläger i min fars pörte. Han bodde, som I veten, också på andra sidan Onkivesi sjö.»

»Jag minnes henne ock», förklarade Vappu. »Hon var ett omenskligt elakt, gammalt troll.»

»Äppet faller icke långt från trädet», inföll redlige Pekka, hvilken härvid utan tvifvel tänkte på det dåliga rykte, som den omtalade qvinnans son, Lars Stengrund på Haatala, eller det s. k. nya Halola åtnjöt i bygderna.

Nu inföll gamla inhysingen Vappu med en annan och icke mindre underlig berättelse om det gamla Halolaslottet.

»Jag var då en ungmö om sexton eller sjutton v arar och tjente Paawo Ollikainen på Salmi gård. Paawo hade i sin ungdom varit mycket fattig. Hela hans f dernearf bestod i en s ndrig m cka (tröja), och allt hvad han  rfde efter sin mor, var en så med kalja (svagdricka) och n lka-tolva (tolf skilling). Som ung dräng hade han tjenat på Halola och varit kusk och ett slags betjent hos nuvarande egarens farfar. Efter några års tjenst på Halola, befanns Paawo Ollikainen vara en stormrik karl, gifte sig med rika bonden Aatulis dotter och köpte Salmi gård. Ingen visste, huru han förvärfvat sina peningar, men alla visste berätta, att de kommo från Halola. Det var och förblef en hemlighet. Säkert är emellertid, att Halolaherren under de två sista åren af Paawos tjenst der hade mycken olägenhet af gästar, som plötsligt visade sig och på ett hemlighetsfullt sätt försvunno, af underjordiskt och  fverjordiskt buller, ljussken i de högst belägna fönstren i tornet, strängaspel både dag och natt från outgrundliga delar af slottet, ropande röster och annan sådan faslighet. En gång hittade man Halolaherren i den upp- och nedvända s ngen. Han var blek som döden, då man tog honom upp, och sade, att gästarna spelat honom detta spratt. Slutligen en natt, då stormen r t och v derfl jlarna gnisslade och snön yrde in i alla pörten i denna trakt af Finland, hörde han en tordönsstämma, hvilken ropade till honom . . .»

»Att han skulle gifva kusken Paawo duktigt med pengar . . .?» inföll Pekka, som länge suttit tyst och grubblat för sig själf.

»Huru vet ni det, Pekka?» utbrast hjonet Vappu med of rst ld förvåning. »Hvem har berättat er detta?»

»Ingen!» genm lde Pekka lugnt och torrt. »Men jag tänkte så.»

»Och det var alldeles riktigt tänkt. Rösten talade på vers, och hvad den sade lydde så här:

Paawo fattig  r och naken,
Halolas herre rikdom har.
Du skall strax förändra saken,
Eljest döden snart dig ta'r.
Af ditt goda nio daler
F r du sjelf behålla qvar,
Men den tionde . . .

Ja, jag har nu glömt, huru det hette. Det är så många år sedan. Men säkert är, att spöket befallde honom gifva bort den ena tiondedelen till Paawo Ollikainen. Det berättades, att Halolaherren skall hafva stigit upp midt i samma natt, kallat till sig Paawo och skänkt honom den gåfva, som gästen föreskrifvit. Dagen derefter flyttade Paawo från herresätet.»

»Nå, fortsatte det att spöka?»

»Nej, Pekka, det var slut med detsamma. En kan veta, att när spöket genomdrifvit sin vilja, hade det intet mer att fordra. Den ädle herren fick ro några år, innan det började igen.»

»Perkele! . . . Det började således på nytt?»

»Ja men gjorde det så, Jaakko lille.»

»Och huru mycket begärde gästen då åt Paawo?»

»Ingenting åt honom sjelf, men tio tusen daler till hemgift åt Paawos dotter, hon som nu är gift med bonden Michel Skommars i Paavola och som får stryk af sin man minst en gång om dagen.»

»Ja, jag kunde tänka mig det», brummade Pekka.

»Men har man aldrig», sporde ynglingen Viklo, »kunnat taga reda på, hvad det är för ljussken, som emellanåt på de mest besynnerliga tider visar sig än deruppe, än nederst i tornet? Det säges, att man sett detta hemlighetsfulla ljus helt nyligen.»

»Perkele! . . . Nu igen? Hvem har sett det?»

»Jo, far, det har Juuso, drängen på Ahola hemman. Hans väg gick förbi slottet en mörk natt i sällskap med Natta från Filppula. De kommo från en danslek i Jäventaka. Klockan var vid pass tolf på natten och mörkret rufvade tjockt och tungt öfver skogen. Plötsligt tyckte de sig se en stjärna högt uppe på himlen. Men när de kommo närmare, funno de, att det icke var någon stjärna, utan endast ett ljus uppe i den aldra öfversta tornkammaren på Halola. De stodo länge och betraktade fönstret. Än försvann ljuset och fönstret blef mörkt. Än kom det tillbaka. De kunde tydligen se, att någon rörde sig deruppe i tornkammaren, men om det var en människa eller en gast, det kunde de icke se. Slutligen blefvo de underliga till mods, liksom om något ohyggligt spöke andats på dem. De skyndade derifrån, men då de efter en stund stannade och vände sig om, hade det ensliga ljuset förflyttats till ett annat och längre ned beläget fönster.»

»Men det kan ju hafva varit Halolaherren sjelf, som besökt tornkammaren?» tyckte Maiju.

»Omöjligt!» försäkrade Vappu. »På hundra år har ingen lefvande menniska kommit in i det rummet. Den enda dörr, som lemnade inträde dit, blef igenmurad af nuvarande egarens farfarsfar, hvilken trodde, att det var på den vägen som spökerna lyckades bana sig väg in i slottet.»

»Ja, ja, någonting hemlighetsfullt är det med slottet», sade gamle Pekka. »Det är visst och säkert det. Men nog blir den hemligheten förborgad i vår tid, om den icke rentaf är en af de hemligheter, som först blifva uppenbara på domedag.»

Pekka gick till hvila, men de andra fortsatte att samtala ännu en lång stund om Halola och dess mysterier, medan granveden språkade på härden. Gamla hjonet Vappu berättade bland annat en härresande historia om en för länge, länge sedan till sina fäder samlad egare till Halola. Det var ingen Ehrenroth, utan händelsen skulle hafva tilldragit sig redan på tolfhundratalet, innan Finland ännu hade någon Ehrenroth och medan påfven regerade enväldigt i kristenheten. Den bälde riddaren var liksom alla hans ståndsbroder en väldig stridsman och en kitslig herre, hvilken sökte strid med samma begär, som en ökenvandrare söker vatten. Han såg de feta munkarna i Halola kloster och fann deras kroppshyddor vara allt för frodiga. Detta var på den tiden tillräcklig anledning för en s. k. riddare att kläda sig i stål, spänna svärd vid sidan, taga lansen i hand och draga ut med ett stort följe af svenner, för att i munkarnas blod aftvä den förnärmelse, de tillfogat den ädle riddaren genom att anlägga en i hans tycke alltför stark korpulens. Riddaren anföll klostret, intog det, körde bort munkarna och slog sig ned der, byggde det åttakantiga tornet och förvandlade slottet till en röfvareborg, dit han förde alla de skatter, som han samlade genom röfvaretag hit och dit i Finland, ja, ända in på ryskt område. När alla dessa småningom röfvade skatter lades tillsammans med de enorma rikedomar, som munkarne vid den hastigt företagna flykten lemnade efter sig, bildades naturligtvis en fabelaktig summa. Men när några år förflutit, blef röfvareriddaren bannlyst af påfven, gripen af en mängd andra riddare i nejden och på det grymmaste sätt aflifvad. Hans hufvud stacks på spetsen af en lans, hvilken

blef upprest på toppen af det åttakantiga tornet. Men förgäfves sökte munkarne efter den dödes skatter Ännu i dag hafva de icke blifvit hittade, påstod Vappu.

Det led mot midnatt, innan inhysingen slutat denna långa och intessanta berättelse. Tröttheten hade småningom tagit öfverhand hos hennes åhörare. Dagens mödor och ansträngningar kräfde ersättning i hvilat — ersättning för de förlorade krafterna. Den ene efter den andre började gå till hvila. Snart hade alla, med undantag af Vappu, sjunkit i sömnens armar. Man hörde endast det gamla sotiga väggurets regelbundna och enformiga knäppningar. Slutligen reste sig äfven Vappu och begaf sig till hvila, under det hon mumlade:

»Jag skall taga reda på det. Jag skall lära känna hemligheten.»

FEMTE KAPITLET.

Frestaren.

Några dagar före jul år 1807 sågs en nackstuf och bredbent gammal herre i sakta mak vandra vägen fram mellan Maaninganjärvis och Onkivesis ständer, styrande kurs mot det gamla Haloloslottet. Mannen var ganska korpulent, bar den tidens drägt, visade ett kopparrödt och af välmåga skinande anlete och tycktes hafva ett mycket förtroligt samtal med en tjock promenadkäpp af ek, hvilkens s. k. handtag hade af en icke oskicklig konstnär blifvit tillskuret och utsiradt, såsom ett människohufvud. I stället för ögon hade bildsnidaren inlagt ett par gråa perlor, hvilkas hål hans uppfinningsrika hufvud hade fyllt med svart lack. Redan om man endast tog dessa listiga perlögon i skärskådande och jeförde dem med Lars Stengrunds ögonpar, började man ana hos konstnären ett bemödande att i denna ekbit odödliggöra Lars Stengrunds anlete. Denna aning måste öfvergå till visshet, om man noggrant jeförde käppens och Stengrunds hufvud med hvarandra. Käppen var verkligen Sten-

grunds *alter ego*. Den gamle korpulente herren var ingen mindre mächtig person än Lars Stengrund, egaren till det s. k. Nya Halola, detta Haatala, som ännu låg på andra sidan Maaninganjärvis smala vatten och dagligen med en samvetsförebräelsens envishet gjorde sig påmindt hos gamla Halolas egare. Det var verkligen den afidne

Magnus Johan Ehrenroths dödsfiende, som var iklädd denna sprättaktiga och moderna kostym och nu på den kalla frostdagen, medan snön knarrade under hans fötter, samtalade förtroligt med sitt andra jag på vägen till Halola slott.

Sådana ömma, förtroliga och älskliga herdestunder hade Lars Stengrund numera mycket ofta med sin käpp, under det att han lyfte upp det konstgjorda hufvudet till samma höjd som det af naturens hand danade, så att Stengrund kunde beqvämt blicka rakt in i de der perlögonen.

»Vi äro snart på det torra, du? Eller hvad tycker du, Pucke?»

Det var en älskvärd egenhet hos Stengrund, att han alltid kallade kääpphufvudet, sitt andra jag, Pucke. Käppens satyrhaltiga hufvud förändrade dervid icke en min. Allting fördrog Pucke med beundransvärdt jemnmod, och fastän Pucke af sin egare erhöil många förtroenden, hvilka skulle lagt ett rep om halsen på Stengrund och fört honom till galgen, hade Stengrund aldrig funnit, att Pucke var någon förrädare, som utbasunade hans älskvärda förtroenden bland en afundsjuk allmänhet. Stengrund älskade sin Pucke och hans gråa ögon. Pucke tycktes i allmänhet vara rätt belåten med sin egare och herre. Ibland föll det honom dock in att gömma sig, så att Stengrund och hvarje lefvande själ i hans hus måste timvis söka efter honom, för att slutligen finna honom i de mest otänkbara vrår. Stengrund kunde då ofta erinra sig, att han under ett anfall af vrede öfver medmenniskornas elakhet och ondska hade skickat bort sitt andra jag i något outgrundligt ärende just till den vrå, der man slutligen hittade Pucke. »Den slyngeln», brummade då Stengrund, »har lagt sig att sofva i stället för att uträtta sitt ärende.» Men nästa ögonblick var slafvens fel förlåtet, och Stengrund gaf sin afbild nya förtroenden.

»Nå, Pucke lille», mumlade Stengrund, medan han, bredbent och myndig, vandrade på den snöbetäckta vägen, »nu äro vi snart på det torra. Icke sant? Eller hvad tror du, Pucke? Vi hafva spelat våra kort som mästare, du och jag. Stundom hafva vi spelat falskt och befunnit oss icke långt från schavotten, rådbråkningen eller galgen. Det är sant, Pucke, men tur och lycka hafva vi haft. Snart är den der narren på Halola i våra garn. Ser du, Pucke lille, jag finner af uttrycket i dina gråa ögon, att du är rädd om ditt skinn, men det är inte så farligt. Vi hafva genomkämpat värre faror än dessa, min hjertevän . . . åh, du tycker, att förföljelsen mot honom, som piskade Lars Stengrund, då Lars var blott en piskförtjent pojke, nu borde upphöra, sedan den karlen nu för längesedan skattat åt förgängelsen. Jag känner igen den tanken. Stundom, Pucke, finnas ögonblick, då en röst i mitt inre säger detsamma. Men det är bara dumbheter, förstår du. Idel dårskap och dumhet! Nej, han, som piskade mig, har en son, du, Pucke . . . Skola vi låta honom vara? Skola vi gifva honom vår fagra dotter Araminta

till äkta och låta honom ärfva oss? Menar du det?» (Han skakade kappen i ett anfall af vrede.) »Nej du, tala mig icke i det sinnet, du! Jag är obeveklig, du! Vi skola förderfva sonen, liksom vi förderfvat fadren, du! Eller hvad tycker du? Nej, nej, Pucke, du förstår dig inte på den saken. Vår hämnd har ännu icke blifvit fullbordad . . . Vänta blott! Haf tålmod ännu en tid! . . . Du skall blifva nöjd, Pucke . . . Jag skall sänka honom så djupt, som någonsin en människa har sjunkit . . . Och min Araminta får han aldrig. Men min piga Catharina Manninen skall han få. Är det inte väl uttänkt, du? . . . Skam i den, som säger någonting annat om oss, min gode vän Pucke! Men nu äro vi vid Halola och måste hålla oss allvarsamma. Det skall bli en njutning ända in i själens allra djupaste källarvåning både hos dig och hos mig, Pucke, att i dag se, huru djupt den sistförflutna nattens tilldragelser . . . ha, ha, ha! . . . hafva nedslagit honom. Men vi skola akta oss väl för att förklara det hemlighetsfulla för honom, min gode Pucke!»

Just då Stengrund yttrade detta, sänkte han Puckes listigt grinande hufvud till dess naturliga läge i jemnhöjd med de stengrundska händerna och öppnade den stora grind, hvilken förde in till den vidsträckta öppna platsen framför slottet. Denna gårdsplan hade fordom, under nuvarande egarens faders tid, alltjemt varit väl befriad från gräs och andra örter, som pläga på dylika ställen sjelfmant och mot människors vilja spira upp, samt omsorgsfullt underhållen men grus och sand. Nu företedde den en bedröflig bild af den oordning, som vårdslösheten alstrar och som här endast bristfälligt doldes af ett snötäcke, öfver hvilket höjde sig icke endast en mängd enstaka större ogräs, utan äfven åtskilliga högar af åkerbruksredskap, som vid denna årstid på hvarje ordentligt skött gård förvarades inomhus. Ett förnöjdt leende krusade Lars Stengrunds läpp, då hans ögon mötte dessa bevis på Gustaf Henrik Ehrenroths vårdslöshet. Icke fullt så belåten tycktes han vara, då han snart förnam, att samma vårdslöshet hade uraktlåtit att ombesörja en gångstig från grinden till slottstrappan, hvarigenom Lars Stengrund fann sig nödsakad att vada genom den djupa och lösa snön till stort men för hans superfina dräkt, hvilken bestod till alla delar af persedlar, hemtade direkt från de mest berömda handverkare i Stockholm, såsom bruket var bland Finlands »lejon» på den tiden. Det var näm-

ligen just under förmyndareregeringens och Gustaf den fjerdas dagar, som den franska revolutionens och kejsardömet's mod började vinna burskap i vårt land och småningom trängde sig fram till herravälde äfven i broderlandet hinsidan Östersjön. Så finna vi nu i dag Lars Stengrund utstyrd likt en fransk revolutionsman i frack och långbyxor samt en väldig svart hatt af cylinderform. Vi hafva någonstädes tillförne antydtt, att Lars varit hattmakare under sin utrikesperiod, hvilken inföll midt under den trehörniga hattens glanstid. Det är därför troligt, att Lars af yrkesnyfikenhet i förening med sparsamhetsbegär hade i hemlighet sjelf tillverkat den nya cylinderhatt, hvarmed han bländade allmogen i nejden. Detta torde också måhända i någon mån förklara den ömhet, med hvilken han emellanåt aftog sin cylinder och borstade med rockärmen bort de snöflingor, som funno en fristad på den blanka ytan, sedan de uppsparkats af långbyxorna och de spetsiga skorna. Efter sju sorger, åtta bedröfvelser, många borstningar och ett ohyggligt antal grofva eder anlände Stengrund omsider till trappan, befriade sig från en mängd efterhängsen snö genom att försätta kroppen i en skakning, hvilken liknade pudelns, då den simmat i land, och steg så in i slottets höga vestibul.

På grund af dessa missöden var Stengrund just icke vid öfvermåttan godt humör, då han nu utan anmälan steg in i löjtnantens »arbetsrum», ty då som nu hade både på landet och i staden äfven den mest sysslolösa menniska ett rum, hvilket på skryt benämndes husbondens »arbetsrum». Ingen såg någonsin löjtnant Gustaf Henrik arbeta, men han egde naturligtvis ett arbetsrum. Stengrunds dåliga lynne försvann ögonblickligen, då han genast vid inträdet i detta rum såg, i hvilket bedröfligt tillstånd Ehrenroth befann sig.

Han rusade fram och tillbaka på golvet, ursinnigt fåktande med armarna och under högljudda rop, som delvis voro obegripliga, men delvis innehöllo orden: andar, spöken, gasar, troll, furier, dj—r, afgrundselld och annat sådant. Löjtnantens drägt var oordnad. Hans hår stod på ända. Hans vidöppna och nästan stela ögon talade om en obeskriflig fasa och förskräckelse.

Då Stengrund blef varse denna syn, hvilken skulle hafva kommit hvarje redlig mans hjerta att klappa af medlidande och bevekt äfven den minst känsliga qvinna till tårar, försvann, som nämndt är, hvarje

spår af missnöje från Stengrunds röda satyranlete. Den der karlen var tydligen otillgänglig för hvarje slags mensklig känsla. Hela hans ansigte sken upp, liksom ett dunkelt landskap, då det plötsligen belyses af strålände solsken, som bryter fram mellan dystra och söndertrasade moln.

På ett bord invid ett af de höga fönstren stod en ganska fullständig uppsättning af fyllda vinkrus, halftömda flaskor och bräddade bågare, hvilka tillsammans afgåfvo ett talande vittnesbörd om de sysselsättningar, som upptagit Halolaherrens tid under de närmast föregående timmarna. — Den unge mannen märkte icke sin gäst, förr än han under sin ursinniga promenad törnade mot denne. Sammanstötningen skedde med en fart och styrka, som vållade, att båda herrarne studsade ett par steg tillbaka.

»Ett besynnerligt sätt att taga emot en gäst, hvilken är så välkommen, som jag torde vara!» brummade Stengrund, medan hans ögon tittade in i de gråa perlögönen på »lille Pucke», liksom om han sökt råd hos detta hans »alter ego».

»Kommer ni nu hit igen, blodsugare, bandit...?» röt Halolas egare. »Huru mycket blod ämnar ni tappa ur mig i dag?... D. v. s. huru mycket penningar skall jag betala, ty naturligtvis har ni nu återigen inlöst någon af mina skuldförbindelser, ni ockrare... ni tjuf... ni...»

»Hejda er litet, ers nåd!» yttrade Stengrund temligen lugnt, fastän hans ögon brunno af vrede. »Låtom oss sitta ned! Min Pucke och jag äro trötta. Väglaget är så besvärligt... Hå, hå... jaha... en bra soffa, den här!»

Stengrund hade tagit plats, under det att han talade. Löjtnant Ehrenroth stälde sig midt framför honom och började öfverösa honom med nya epiteter, hvilka voro lika litet smickrande, om än kanske mindre sanna än de förra.

»Åh!...», utbrast Stengrund. »Så nådig herren skär till det! Jag är en hederlig karl och en man, som försörjer sig. Det är alltsammans... För öfrigt är summan i dag bara mycket, mycket liten... Eller huru, Pucke? Var det icke en lumpen summa af fem tusen riksdaler banko?... Jo, så var det... Och se här, ers nåd, har jag papperet!... Nej, vänta!... Se det, får ni, men försök inte att rycka det ur min hand!»

»Blodsugare!»

»Jag behöfver penningarna i dag.»

»Nedrige man! Du har då beslutat min undergång?»

»Har en liten utbetalning i dag, förstår ers nåd.»

»Från dig komma alla mina olyckor, samvetslöse skälm.»

»Måste vara tillbaka på nya Halola om en timme . . . Icke, sant, min gode Pucke? . . . Om en timme! Vore glad att få mynten genast.»

»Jag krossar er med ett knytnäfs slag . . . Men nej, du är inte värd att vidröras af en hederlig mans hand . . . Ful är du, men du är väl ändå icke hin onde sjelf . . . Gif mig anstånd!»

»Anstånd? . . . Summan är en småsak för gamla Halolas herre.»

»Förr i världen, ja! . . . Men icke numera, sedan du med dina infernaliska konster sugit must och merg ur oss, d. v. s. ur min stackars far och mig . . . Och ännu en gång, herr Stengrund, gif mig er dotter till hustru! Jag älskar henne uppriktigt och tror, att hon har mig kär. På detta sätt blir jag ju er arfvinge och ni har icke längre något skäl att förfölja mig.»

»Hör du, hvad hans nåd säger, Pucke? . . . Han vill blifva måg till en blodsugare, en samvetslös skälm, en . . .»

Under detta samtal, som vi icke fullständigt, utan blott till konturerna skildrat, hade löjtnant Gustaf Henrik nyktrat till och lugnat sig.

»Förlåt mig», sade han, »om jag varit ohöflig mot en så värderad gäst som ni. Jag har icke menat så illa. Men jag var uppskakad af nattens spökerier.»

»Spökerier?» utropade Stengrund med en förvåning, som var synnerligen väl spelad, om den var låtsad.

»Ja, min värde herre, detta gamla slott har i natt varit skådeplatsen för underbara och fasansfulla tilldragelser . . . Hu! Ännu ryser jag vid minnet af allt det hemska, som jag denna natt upplefvat . . . Det öfvergår allt, hvad detta slotts gamla murar någonsin under seklers lopp bevittnat.»

»Ack, berätta, berätta, ers nåd! Jag är så fasligt nyfiken och så rysligt ogement road af spökhistorier och berättelser om gastars uppenbarelser . . . Icke sant, Pucke? . . . Du och jag tycka så förskräckligt om sådana saker?»

Pucke sade naturligtvis ingenting, men emedan han befann sig

på ändan af en käpp, som af Stengrund hölls upprätt, var det naturligt, att en rörelse af dennes hand tvang Pucke att upprepa de gånger »nicka bifall».

Löjtnanten beskref nu med lifliga uttryck nattens äfventyr. Han hade somnat, men väcktes plötsligt af några åskskrällar, som skakade sjelfva sängen, der han låg. Derpå hördes en förfärlig stämman, som hotade honom med död och evig pina, om han icke betalade sin skuld till herr Stengrund — en skuld på femtusen riksdaler banko. Spöket hade fullständig kännedom derom och vidhöll sitt påstående och sitt yrkande, fastän Gustaf Henrik försäkrade sig för ögonblicket icke vara skyldig nya Halolas egare någonting. När gästen slutat sitt tal och tillagt de rysligaste hotelser, uppstod i alla delar af slottet ett så fasaväckande buller och oväsen, att löjtnanten nära nog stelnade af fasa. Han hörde björnar brumma, lejon ryta, tigrar vråla, vargar tjuta. Hans öron uppfångade jemväl åskdunder och annat sådant, som sätter en människas blod i svallning och kommer rysningar att ila nedåt längsefter ryggraden. Det underbaraste, det mest förfärande af allt var emellertid, att ingen af slottets tjänare hade hört något. Alla påstodo, att de sovit godt i sina sängar och att ingenting inträffat, som oroat deras nattliga hvila.

»Jag ensam är förlorad . . . fördömd», afslutade löjtnanten sin berättelse, och då man såg, huru likblekt hans anlete var, huru vild hans blick, huru förvridna hans drag, kunde man icke hysa en skynt af tvivel derom, att han verkligen menade allt, hvad han sade.

Men Stengrund log sitt satyrleende, kastade en frågande blick in i Puckes perlögon och utlät sig:

»Bah! . . . Småsaker! . . . Lyd andens råd! . . . Betala mig penningarna, så är ju allt godt och väl. Anden får sin ro i grafven och jag får mitt mynt och ers nåd kan sova godt.»

»Men om jag också ville, kan jag icke betala. Jag eger i närvarande stund icke några raha (pengar). Se sjelf!»

Löjtnanten öppnade sin penningpung, vände den upp och ned och skakade den öfver bordet. Den var tom.

»Icke ens en nälkä tolva (tolfskilling) har jag.»

»Jag vill våga min aldra bästa pitialka (hufva) på, att ers nåd narras», yttrade Stengrund kallt, ja, iskallt.

»Våga den då! . . . Jag är pank.»

»Men ers nåd», återtog blodsugaren, i hvilken ögon lyste en infernalisk eld, »ni har kanske hos eder några penningar, som ni skall utdela bland soldaterna såsom sold? Jag vet, att man skickar eder sådana.»

»För tillfället har jag inga! Och om jag än hade några, så äro de icke mina. Jag hvarken vill eller kan röra dem.»

»Men ni kan ju lätt ersätta dem genom något lån, innan utbetalningen skall göras....»

»Frestare!... Vik hädan!»

»Ja, jag talar ju blott i välmening. Ers höga nåd handlar efter eget behag... Men ni får sjelf bära följderna.»

»Hvad ämnar ni göra?»

»Hör du, Pucke?» var Stengrunds svar. »Han frågar, hvad du och jag ämna göra. Naturligtvis skola vi bysätta den rike och förnäme egaren till gamla Halola... Är det icke också din mening, min gode Pucke? Jo, jag visste väl det... Nå, då göra vi så... Bysättning här i tiden och en evig pina, som spöket sade... Nå, det blir ju bra, det... Kom nu, Pucke lille, så gå vi... Farväl, farväl, ers nåd!»

»Vänta!... Vänta!... Låt mig tänka!... Vänta! Gå inte! Ni gör mig galen, herr Stengrund!... Kanske!... Nej, nej... jag gör det aldrig, aldrig... Gå inte!... Hvarför skyndar ni så? Jag måste väl göra er till viljes.»

Stengrund, som nu befann sig nära dörren, vände sig om och höll Puckes hufvud rakt framför sig, under det att han med iskall ton sade:

»Får jag då till betalning för min fordran de aldra första penningar, som kronan lemnar er för soldaternas räkning?... Lemnar ni mig dem?»

»Aldrig!... Nej!... Jo!... Gå icke! Ni skall få dem.»

Löjtnanten föll medvetlös ned på en soffa. Den gamle skälmen aflägsnade sig. Det leende, som hvilade på hans läppar, kan icke med ord beskrivas.

»Det går bra, Pucke!» mumlade han, sedan slottsparkens grind slagit igen bakom honom och han befann sig på landsvägen.

SJETTE KAPITLET.

Bror och Syster.

»Aldrig i evighet!»

»Du skall.»

»Aldrig!»

»Jag vill det.»

»Din vilja är icke min lag.»

»Jag dödar dig, om du icke lyder.»

»Så döda mig då, broder! Döda mig, om du törstar efter din systems blod — din syster, som älskat dig så högt, älskat dig högre, än du förtjenar.»

»Men det är vår fars vilja.»

»Jag lyder min far i allt annat, äfven om hans bud smärta mig, men i detta enda är jag obeveklig. Icke ens en far har rättighet att tvinga sitt barn till en synd.»

Dessa allvarliga ord vexlades mellan Stengrunds barn — dottern Araminta och sonen Reinhold. Och samtalet fördes i midten af Januari månad 1808 på nya Halolas gård. Araminta kom tillbaka från en promenad i skogen. Det vackra vintervädret, den klara, friska, kalla luften och den strålande solen hade lockat henne ut till skogen, der rimfrostkristallerna strålade på grenar och qvistar med en glans, som om de varit lika många diamanter. När hon vände om, mötte hennes broder henne på gårdsplatsen, och då var det, som ofvan skrifna samtal utspann sig mellan ett par syskon, hvilka voro hvarandra mera olika, än troligen någonsin ett annat syskonpar här på jorden.

Araminta var fyra år yngre än Reinhold. Hon hade nu skådat sexton somrar. Reinhold var nu vidpass tjugu år gammal. Denna åldersskillnad var dock icke den största olikheten dem emellan, såsom läsaren nogsamf får erfara genom en uppmärksam genomläsning af följande rader.

Deras fader hade gift sig med en fattig flicka af adelig ätt — en stilla, älskvärd och tillika genom yttre behag intagande qvinna.

Nu hade ödet funnit för godt att leka med dessa makar på ett sådant sätt, att Araminta hade erhållit sin moders sköna drag, blida lynne och varma, menniskoälskande hjerta, medan deremot gossen hade stelnat i faderns både yttre och inre former. Reinhold var lika ful, som fadren varit vid samma ålder. Lika hårdhertad, elak, skadelysten, hämndgirig var han också. Deremot var hans syster icke endast den skönaste, utan jemväl den genom ädla egenskaper mest älskvärda tärnan i bygderna omkring Maaninganjärvi sjö och Maaninka kyrka. Vårdhusvärden Josef Revall Synnerberg, som visserligen nu var mycket gammal, men ännu lefde och innehade sitt vårdshus i kyrkobyn, plögade om dessa syskon säga, att han under sin icke korta lefnad aldrig hade sett två så olika äpplen falla från samma träd.

Reinhold var rödhårig, hade ansigtet och isynnerhet yttersidan af händerna vanställda af fräknar, utmärkte sig synnerligen genom arvet af fadrens vida och tjocka, nästan negerartade läppar samt fadrens korta växt, breda axlar, korta ben och kolossala fötter. Benen hade, liksom hos gubben Stengrund, en utpreglad benägenhet att tillsammans bilda ett prydligt O. Både far och son hade af den stundom frikostiga naturen blifvit begåfvade med armar, hvilka voro öfverflödigt långa, men det oaktadt afslutades med korta, tjocka, feta och trubbiga fingrar. Till sin karakter var ynglingen lika lik sin hjertehårde fader, som någonsin ett bär varit likt det andra. Han hade dessutom gått i god skola — icke i fråga om bokliga konst, ty på den tiden sköttes lärarekallet uteslutande af gamla, orkeslösa och till invalidstat öfverförda soldater samt några ålderstigna kvinnor, som förgäfvades blifvit utbudna på den vanskliga äktenskapsmarknaden. Nej, den »goda» skola, i hvilken unge Reinhold Stengrund erhållit större delen af sin uppfostran, var belägen i gamle Stengrunds »arbetsrum» i en af nya Halolas flyglar. Der genomgick den ömme fadren med sin förhoppningsfulle son åtskilliga kurser i sättet att suspendera rätt och rättfärdighet i verldslifvet. De faderliga lärdomarna föllo i fruktbar jordmån, och vid tiden för vår berättelse var Reinhold så försigkommen, att gamle Stengrund, om han varit hemmastadd i latinet, utan tvifvel skulle hafva med hjertlig förnöjelse hviskat om honom i Puckes öra ett »par nobis».

Araminta var en motsats till den broder, som vi nu skildrat.

Och motsatserna gällde icke endast de yttre, utan jemväl de inre egenskaperna. Den unga flickan var smärt och smidig som en vidja, ganska högväxt och bar på sitt sköna hufvud ett mycket rikt hår, hvilket vid detta tillfälle blifvit uppfäst i en grekisk knut. Håret var icke blondt, icke heller svart. Det hade denna onämnbara färg, som närmast liknar det kastanjebruna, men som, då det direkt belyses af solstrålar, antager många andra färgnyanser. Dess rikedom var så stor, att man tyckte det nedtynga henne. Ansigtet var blekt, nästan mjölkhvitt, men mycket fagert. Detta om hennes yttre, hvilket våra läsare — med hjälp af dessa anmärkningar — behagade sjelfva fullständigögra. Samla i eder fantasi förrådskammare allt det kvinnligt sköna, hvarom er hjärna drömt och efter hvilket edert hjerta suckat, så har ni en bild af Araminta Stengrund.

Lika hårda i sinne och hjärta som far och son voro, lika mild och kärleksfull var den unga flickan. Hon var blid och intagande, beundrad och nästan afgudad af alla, som kommo i beröring med henne, i synnerhet af de fattiga, ty i deras kojor var hon en daglig gäst, stundom en räddningens engel.

Anledningen till det besynnerliga samtal mellan syskonen, som vi i början af detta kapitel vidrörde, torde blifva klart för våra läsare, om de dels taga i betraktande, hvad vi nu hafva yttrat om dessa unga människors karakter, och dels tillåta oss anföra fortsättningen af deras samtal. De hade stannat midt på gården, och om de icke hade varit så ifriga, skulle de vid en blick uppåt Nya Halolas fasad kunnat iakttaga, hurusom deras far bespejade dem bakom en gardin, hvilken endast till tre fjerdedelar undanskymde hans anlete.

»Synd!» upprepade Reinhold. »Det kan väl icke vara synd att hjälpa din far att utkräva hämnd?»

»All hämnd är en synd, och vår far har redan utkräft mera af den sorten, än han lugnt kan stå till ansvar för på den sista, stora dagen. . . .»

»Men besinna då, att löjtnantens far en gång misshandlade vår far. . . .»

»När vår far var gosse, ja! . . . Men jag tycker verkligen, att vår far redan har hämnats med en grymhet, hvilken kunde tillfreds-

ställa till och med en tiger, och att det nu kunde vara på tiden för honom att börja förlåta och glömma.»

»Är du tokig?... Förlåta?... Hvad är det ordet? Hvad betyder det?... Det känner jag icke.»

»Stackars min broder!»

»Du vill således icke...?»

»Aldrig i evighet!...»

»Men det är ju blott fråga om att locka honom till att sjelf kasta sig i olyckan... Du behöfver ju endast säga honom, att så snart han med de af kungen åt honom anförtrödda soldpennin-garna betalt min far, så vill du blifva hans brud... Sedan gör far resten sjelf.»

»Broder!... Aldrig deltagar jag i sådan gudlös gerning mot honom, min barndomsvän.»

»Men...», försökte Reinhold invända.

»I samvetssaker, min broder, finnas inga om och inga men. Pligtens väg är en enda...»

Hon var skön att skåda, Araminta, när hon yttrade denna sanning med högbyren panna, medan hennes fina, hvita hand med de väl formade fingrarna hvilade på brodrens skuldror och hennes milda ögon fördjupade sig in i det svarta mörkret i Reinholds pupiller.

»Så dum du är, Araminta», yttrade nu ynglingen. »Du vill således icke hjälpa oss?... Karlen derborta på gamla Halola, hvilkens död eller fördärf far och jag hafva svurit, har redan lofvat att begå det der brottet med kronans mynt, men ångrar sig. Fallet har han således redan gjort... Han har en gång beslutat brottet. Inte blir han sämre genom att i verkligheten utföra det... Var nu förståndig, Araminta! Hjelp oss!... Endast du har någon makt öfver honom.»

»Broder! Aldrig trodde jag, att sådant svek skulle bo i ditt bröst, sådan grymhet födas i ditt hjerta... Tänk på vår mor!... Hvad tror du, att hon skulle säga om dig i denna stund, om hon stode bredvid oss och hörde dina gudlösa tankar klädas i ord... Farväl, Reinhold, för i dag!... Jag vill innesluta mig i min kammare för att till Gud bedja om förlåtelse för dig och för vår... stack... stackars far...»

Tårarna stodo i den sköna ungmöns ögon. Snabbare än den förföljda hinden eller hjorten, som trängtar efter friskt vatten, ilade hon mot slottet och var snart försvunnen i dess inre. Den fönstergardin, bakom hvilken gamla Stengrund stod gömd, darrade. Reinhold stod några ögonblick kvar och såg efter sin syster.

»En underlig tös!» brummade han och vandrade ned till hundgården för att tillse, huru Juno och Astarte och Diana och alla de andra fyrbenta favoriterna utfodrades.

Men Araminta satt med tårade ögon framför bordet i sitt rum och skref följande lilla bref:

»Käre Gustaf Henrik!

Min far och bror åsyfta ditt fördärf. Använd kronans penningar endast till deras rätta ändamål! För himlens skull, var förständig, var försiktig!

Din barndomsvän

Araminta.»

Kammarjungfrun Helena inkallades och erhöi i uppdrag att obemärkt öfverföra brevet till gamla Halola och lemna det i dess egares händer. Men vid trappans nedersta steg stod Lars Stengrund med »lille Pucke» i handen. Den gamle mannens ansikte var ännu rödare än vanligt. Hans ögon voro blodsprängda. Tärnan såg genast, att han var ursinnig, och gubbens ursinne samt dess följder voro så väl kända på Nya Halola, att Helena (en beskedlig, men föga intelligent flicka), så snart Stengrund nu med häftighet grep hennes arm, genast tappade brevet på stengolfvet och började gråta samt ropa:

»Jag skall visst inte gå till löjtnanten med något bref från min herskarinna . . . Tro inte det!»

»Nöt!» brummade Stengrund, tog upp brevet och försvann inne i sina rum, medförande det lätt förvärfvade bytet. Helena flydde gråtande till hushållerskan Karin Manninen för att söka tröst och hjälp, ty Karin från Sulkava var den enda i huset, hvilken förmådde i någon mån inverka på Stengrund.

SJUNDE KAPITLET.

Läsaren lär ändtligen känna Willehad, denna sagas hjälte.

Erik torpare från Jokiniemi var, enligt historieskrifvarnas* intyg, en förslagen och orädd man. Våra läsare hafva måhända icke glömt, att han skulle med bref från kyrkoherden Wennman i Mörskom begifva sig uppåt landet för att träffa öfverstelöjtnant Fieandt och till honom framföra helsningarna från allmogen i Mörskom och dess omnejd, att hvarje man, som der byggt och bodde, gerna ville sluta sig till honom, om han kunde använda dem till fosterlandets nytta. Erik var storväxt, stark och modig. Med friskt sinne gaf han sig åstad på sin farliga färd. Någorlunda kände han, hvar fienderne stodo i hans hemort, och der var det icke svårt för honom att kringgå deras läger genom att taga en vestligare väg. Då vandrade han genom de för honom så väl bekanta skogarna, i hvilka han ofta jagat och der han fällt mer än en björn, för att nu icke tala om de många harar, tjädrar och orrar, som han just i dessa vilda trakter hade träffat med sitt vingade lod och fört hem till de sina i det fattiga pörtet.

Så kom han på sin färd i nordvestlig riktning, efter en ansträngande dagsmarsch, mot aftonen, när solen dalade, fram till Kangashäkki hemman. Der bodde hans syskonbarn, den hederlige bonden Pekka med sin flitiga hustru Hela. Hos dem ämnade han tillbringa natten i en god säng. Han hade gjort detta många gång tillförne, då jagtens nöjen och äfventyr kvarhållit honom i skogen intill sena aftonen, så att han icke kunde vända om till sin egen fridsälla stuga förrän följande dagen. Sin lilla matsäck hade han förtärt vid middagstid. Han trodde sig ju veta, att Pekkas hustru icke skulle låta honom sakna hvarken en stärkande aftonmåltid, eller vägkost för två eller tre af de följande dagarna.

* T. ex. G. Montgomery I: 281. — Eriks från Jokiniemi i detta kapitel beskrifna äfventyr hafva verkligen tilldragit sig, ehuru först några månader senare. Också bodde han i Laukkas, icke i Mörskom.

Nu stod han i skogsbrynet och såg framför sig Kangashäkki hemman. Men denna gången lyste hans ögon icke af fröjd, när han såg det. Den omgifvande naturen var lika dystert skön, lika allvarlig och vacker som fordom, då han, lastad med jagtbyten, skådat den från samma ställe i aftonrodnadens glans. Den lilla insjön låg der med sin spegelblanka is. Granar och furor funnos der äfven nu. Men alla hemmanets uthus voro härjade af våld och lågo i ruiner. Endast boningshuset stod oskadadt kvar. Allt det öfriga, som fordom gifvit gården en prägel af förmögenhet eller åtminstone välmåga, företedde nu endast en bedröflig syn af kringvältrade, sotiga stenar, svartbrända bjelkar, ännu rykande högar af aska och en eller annan ännu kvarstående bit af de ramlade murarna.

»Här månde ryssen hafva dragit fram», suckade den redlige Erik torpare, medan han vandrade längs efter skogsbrynet för att utspana, huruvida fienden ännu fanns kvar på gården. »Huru rysligt är det icke, att människor af olika folk skola med krig hemsöka hvarandra! . . . Hvad månde nu hafva blifvit af mina fränder, ärlige Pekka, flitiga Hela och deras tre små barn? . . . Kanske äro de nedsablade . . . Eller irra de nakna omkring bland skogar och kärr, hungra och frysa . . . Gud hjelpe dem och oss alla!»

Torparen från Jokiniemi söndertryckte med sin af arbete valkiga hand en tår i ögonvrån och gick sedan vidare. Alltjämt följde han skogskanten, der en stig gick fram mellan buskarna på ena och rågåkern på andra sidan. Efter en stund kom han till ett ställe, der den späda rågen blifvit till flera alnars bredd nedtrampad på den frusna åkerrenen. Uppenbarligen hade en stor människoskara kommit inifrån skogen och tvärs öfver åkern dragit fram till gården. Redlige Erik skyndade sig att söka skydd bakom några buskar, hvilka gjorde det omöjligt för någon, hvilken befunne sig i gården, att upptäcka honom. Från denna skyddande plats betraktade han nu under nära en timme det framför honom liggende landskapet, men hans uppmärksamhet riktades i synnerhet på gården. Dock försummade han icke att granska hvarje vik, hvarje holme i den lilla insjön.

När nu emellertid en hel timme förflutit, utan att Erik torpare sett någon annan lefvande varelse, än några små flockar skator,

kråkor och korpar, steg han upp och gick med djärfva steg närmare gården.

»Om någon fiende finnes här», sade han halfhögt till sig sjelf, »så är han antingen sysselsatt med att förtära Pekkass goda öl eller med att sofva.»

Så kom han då fram till pörtet. Massor af fotsteg voro aftryckta i den gråblåa sanden, hvilken yrde kring hans fötter vid hvarje steg, han tog. Liksom en indian i Amerikas urskogar med sorgfällighet undersöker stigen för hvarje steg, han tager — så noggrant betraktade vår torpare dessa många spår, hvilka visade aftryck af stora, breda och klumpiga skodon.

»Ryssar!» mumlade han. »Naturligtvis! Något annat kunde jag icke vänta mig. Lyckligtvis kan jag icke finna något spår af mina fränder. De hafva således icke blifvit till fånga tagna . . . Nå, jag går väl vidare.»

Han vandrade omkring pörtet och då han kom till husets baksida, stannade han vid en der befintlig dörr. Den ledde — han visste det så väl — in till köket, der Hela hade sin verksamhet. Med en indians skarpblick och förstånd betraktade han denna dörr. Den hade icke lidit någon skada och var ordentligt tillsluten. Nu flyttade han sina blickar ned på den sandiga marken framför dörren. Ett utrop af glädje var nära att undfalla honom, då han här kände igen både ärlige Pekkass och fitiga Helas och de tre små barnens fotspår. Han lade sig ned och betraktade dem noga samt mätte med utspärrade fingrar afståndet mellan de i sanden intryckta fotstegen. En och hvar vet, att en människa hvilken springer, tager längre steg, än en som går. Redlige Erik gjorde sina mätningar och utbrast:

»De hafva sprungit . . . Alltså hafva de flytt . . . Och då här icke finnes något spår efter en fiendefot, så hafva de sannolikt räddat sig . . . Men jag vill, för att öfvertyga mig derom, följa deras spår ett stycke.»

Han gjorde så. Spåren försvunno i skogen, der den gräslösa, nakna och frusna marken icke längre lemnade några aftryck af vandrarens fot. Men ingenstädes i denna riktning kunde han varseblifva något annat spår än de, som hans flyende fränder lemnat efter sig. När han nu stod der ett stycke inne i skogen och

kände sig öfvertygad derom, att hans släktingar hade räddat åtminstone lifvet, tog redlige Erik från Jokiniemi af sig sin hatt och knäppte samman händerna.

»O Gud, jag tackar dig.»

Man var from, man trodde på Gud den tiden. Och det borde man mera allmänt göra än i dag. Derefter gick Erik torpare med raska steg öfver mon fram till den nedbrända gårdens baksida. Han såg nämligen icke någon människa och inga fönster funnos på pörtet vid den sidan — endast en lucka, och den var stängd.

Varsamt steg han genom köksdörren in i köket och lika varsamt derifrån in i husets enda rum. I hela pörtet fanns icke en enda människa. Den enda lefvande varelsen var en katt, hvilken på det för detta husdjur egendomliga sättet smekande strök sin snöhvita pels mot Erik torparens grofva stöfveldskäpp, icke ens fruktande lukten eller fettman af den tran, med hvilken de blifvit insmorda. Med en skarpsinnighet och noggrannhet, som skulle hafva förskaffat en indianhöfding stort anseende i hans egen och alla kringliggande byars wigwams, undersökte vår redlige Erik hela huset från grunden upp till takåsen. Men ingenstädes fann han någon mensklig varelse. Med samma flit sökte han efter något födoämne, hvarmed han kunde stilla sin hunger, ty eftermiddagen hade medfört stora mödor. Ingenstädes fann han någonting, som var tjenligt att äta. Fienden hade så fullständigt utplundrat gården, att icke ens en råtta skulle kunnat lifnära sig der.

Nå, Finlands allmoge är vand vid umbäranden. Och Erik från Jokiniemi var en af dess allra kraftigaste söner. Han gick ganska hungrig till hvila. Den plats, han utsåg till nattläger, var en alsbred gång mellan den stora gråstensugnen och väggen. Der ansåg han sig löpa minsta faran för att blifva under sömnen upptäckt af möjligen ännu i nejden krigsvärmande ryssar.

Emellertid insomnade Erik snart på sitt obehärliga och hårda läger. Längre fick han dock icke slumra. Vapenslammer, rop och hästtramp väckte honom. Det var då alldeles mörkt, men han lyckönskade sig likväl till att hafva valt sitt hviloställe i den undan gömda vrå, der han nu befann sig, ty intet rum till tvifvel fanns derom, att han redan nu varit upptäckt af fienden och måhända genom en lansstöt afsänd på den färd, från hvilken ingen återvänder,

om han valt sitt nattläger på någon af de väggfasta bänkarna i pörtet. De ryska orden »karaschå» (skönt), »wotka» (bränvin) och »koschit» (mat) öfvertygade honom genast, att dessa ovälkomna gäster tillhörde fienden, ty dessa och andra ryska ord, som Erik igenkände, hördes både utanför och inne i pörtet, under det att eld uppgjordes i den ofantligt stora grästensugnen. Elden afsåg dels att värma, dels att begagnas för tillredandet af fiendernas mat.

Det var svåra stunder för redlige Erik. Visserligen var han en modig karl, som till och med någon gång vågat angripa en fullväxt björn, utan att ega annat vapen än en i hast från ett träd afbruten gren. Men dock klappade nu hans hjerta af känslor, hvilka — om de också icke voro fruktan — icke hade någon aflägsen likhet med rädsla.

Ryssarne värmdo sin mat och slogo sig ned på bänkar och golf för att äta. Derunder flammade elden lustigt i ugnen och många samtida samtals höllos. Föga förstod Erik torpare af det, som sades, ty dels var hans kännedom i fiendens språk ganska liten, dels var sorlet bland de ätande och talande så starkt, att endast ett och annat ord trängde tydligt fram till hans öron. Endast en enda gång uppfattade han klart en hel sats:

»Ruosilla on dobra väkeä.»

Detta uttryck hade han ofta hört af en rysk »kopetz» (köpman), hvilken stundom vandrade med sina handelsvaror omkring i Eriks hembygd, och han visste, att det betydde: »finnarne äro ett tappert folk». Men huru smickrande detta omdöme än var för honom såsom finne, hade det ingalunda något lugnande inflytande på hans sinne, ty han förstod noggsamt att, ju tapprare de ansågo honom vara, desto säkrare och snabbare skulle de göra sig af med honom, om de upptäckte hans närvaro.

Emellertid tog han mod till sig och smög sig fram till ugnens hörn, för att luta fram en del af hufvudet och möjligen kunna räkna sina fiender. Muren var, som vanligt är i Finland, uppförd af gråsten. Mellan de utskjutande stenarna i hörnet funnos öppna mellanrum, hvilka förträffligt egnade sig till att lemna Erik fri utsikt, under det att endast en ringa del af hans hufvud blef synligt för fienden. Från denna plats kunde han emellertid icke öfverskåda mer än omkring tredjedelen af pörtets inre. Der räknade han emellertid icke

mindre än femton ryssar, hvilkas skäggiga anleten skarpt belystes af stockelden.

Taflan var egendomlig och skulle hos en konstnär väckt det lifligaste intresse — icke minst genom kontrasten mellan det lifliga eldskenet i omgifningarna kring ugnen och den dunklare belysningen af pörtets längre bort belägna delar. Men redlige Erik hade intet sinne för dylika ting, åtminstone icke i en stund af så stor fara.

Han sysselsatte sig endast med att eftersinna, huru han skulle kunna rädda sitt lif.

»Skall jag stanna kvar och afbida dagen», sade han till sig sjelf, »eller skall jag med knifven i ena handen och bössan i den andra nu genast bana mig väg ut genom fiendehopen, eller skall jag gömma mig, endast till dess de somnat och då smyga mig ut i nörkret?»

Han ansåg de båda senare räddningsmedlen vara sämre än det först nämnda. Att stanna i sitt gömsle, förhålla sig tyst och icke

träda fram, förrän fienderna i dagningen aflägsnat sig — sådant beslut fattade han. Redan såg han en och annan lägga sked eller knif ifrån sig och sträcka ut sig på golfvet för att sofva. Det var hög tid för Erik torpare att lemna sitt ugnshörn och lägga sig på halmlägrret, ty knappt hade han, smygande och ljudlöst som om han varit en indian, hunnit dit och intagit sin nyss lemnade liggande ställning, innan ett par ryssar klättrade upp på ugnen och tillredde åt sig nattläger deruppe. Nu blef faran för upptäckt naturligtvis ännu större, ty ryssarne däruppe behöfde endast sträcka hufvudet ut öfver ugnens kant för att se honom. Eldskenet i stugans främre del var nämligen så starkt, att det i någon mån belyste t. o. m. Eriks gömställe, så att der icke rädde fullständigt mörker.

Efter mycket buller och bråk hade omsider, när det led fram mot niotiden på aftonen, alla ryssarne kommit till ro, åtminstone alla, som befunno sig inne i pörtet. Men Erik, hvilken naturligtvis icke vågade somna, visste icke, huruvida vaktposter blifvit utställda utanför byggnaden. Från alla delar af pörtets inre hörde Erik alla dessa ljud — snarkningar, djupa andedrag och suckar, stönanden m. m. — som plåga ljuda i ett sofrum, der flera personer hvila i Morfei armar. Allt tycktes vara lugnt och tryggt. Men hederlige torparen från Jokiniemi skulle få utstå ännu värre plågor än de, som han under denna afton hittills erfarit.

Genom det skarpa eldandet hade gråstensugnen småningom blifvit först varm, sedan het och slutligen framemot midnatt var den nästan glödhet, ty en och hvar bland ryssarna, som händelsevis vaknade, steg upp och kastade nytt bränsle på elden. Hettan blef olidlig på den plats, der Erik befann sig. Han svettades ymnigt och höll likväl tappert ut. Men då de heta stenarna började bränna åtskilliga delar af hans kropp, fann han sin belägenhet olidlig. Att blifva lefvande stekt är, det måste man medgifva, ett svårt öde, hvilket ingen menniska underkastar sig, om hon kan undslippa.

Plötsligt fattade han sitt beslut. Han både måste och ville fly nu genast. Med stor försigtighet smög han sig fram från sin glöd-heta plats, steg sakta och tyst öfver de sofvandes kroppar och närmade sig småningom dörren. Öfverallt på golfvet lågo soldaterna utsträckta. I närheten af dörren funnos många sådana. Två lågo så nära hvarandra, att ingen plats för hans fot fanns emellan dem.

Han måste göra ett hopp, och detta lyckades icke bättre, än att han stötte med sin fot till den ene.

»Nisch naj!» utropade den uppvaknande ryssen, hvilket skulle betyda, att han icke förstod, hvad som var på färde. Men inom ett ögonblick begrep han det och rusade upp, i det han lät höra kosackernas stridsrop:

»Ihá! Ihá!»

Nu var naturligtvis ingen tid för Erik torpare att sakta smyga sig fram. Trampande på de vid dörren liggande soldaternas kroppar, skyndade han ut i det fria. Rop och buller hördes bakom honom från pörtets inre. Och utanför dörren stod en soldat på post. Denne sträckte fram sin lans mot Eriks bröst.

Vår finske torpare var emellertid både stark och modig och hade den för människor, som råka i fara, ovärderliga egenskapen

att under alla omständigheter behålla sinnesnärvaron. Han fattade med venstra handen lansens och sköt den till sidan. Derefter lyfte han bössan öfver sitt hufvud, liksom om det varit en klubba, och drabbade med kolfven soldatens hufvud. Utan att gifva från sig ett ljud, föll denne till marken. Och Erik ilade med bevingade steg bort till skogen.

Några skott, som lossades efter honom, tillfogade honom icke någon skada, och snart befann han sig inne i den skyddande skogen, der fiendernas kulor icke kunde träffa honom, ej heller någon ovän följa hans spår.

Skogen var naturligtvis mörk, och vid denna tid på dygnet skulle den varit mörk, äfven om stjernorna tindrat på fästet, ja, till och med om månen hade lyst öfver nejderna. Och nu var himlen mulen, månen befann sig mellan nedan och ny, och Erik torpare kunde derinne under de väldiga och täta kronorna icke ens se sin egen hand, om han ock förde den intill ögat. Dock trefvade han sig fram bland snåren. Hans af barndomen inöfvade vana såsom jägare kom honom till hjälp. Visserligen snafvade han stundom öfver en hög fururot eller en mossbelupen sten, och visserligen trampade han ofta ned i kärrvattnen, men framåt gick det oafbrutet, och då han på detta sätt färdats fram ett par timmar, befann han sig djupt inne i skogen. Der behöfde han ingalunda frukta för att blifva fångad af ryssarna — åtminstone icke af den posterings-corps, som denna natt befann sig å Kangashäkki hemman.

Men plötsligt framblixtrade i den korpssvarta natten mellan trädstammarna ett ljussken. Hans första tanke var, att han i mörkret gått i en cirkel och nu återigen befann sig i närheten af Kangashäkki gård. Men när han under tio minuter hade försigtigt närmat sig och ännu icke kände igen trakten, insåg han, att det icke kunde vara det nedbrända hemmanet. Slutligen upptäckte han, att ljusskenet kom från ett litet glad i skogen, och att någon der hade upptändt en liten stockeld. Han såg en mensklig varelse röra sig framför och omkring brasan, men hvem den var eller hvilken nationalitet den tillhördé, det kunde han icke på afstånd iakttaga.

»Jag ser endast en enda», yttrade han till sig sjelf efter en stund, under hvilken han uppmärksamt betraktat scenen. »Och för en fiende, om det nu är en sådan, fruktar jag icke.»

Raskt steg han fram till elden och såg nu framför sig en omkring tjuogoårig yngling, storväxt, bredaxlad och stark. Ett blondt hår böljade i rika lockar omkring ett ansikte, hvilket visserligen icke utmärkte sig genom någon ovanlig skönhet, men hvars uttryck var redbart och godt. Han var klädd i en mörkgrön jägareblus med svart, lackerad läderbälte om lifvet. En stor sälja af silfver fasthöll bältet omkring hans kropp. Benkläderna voro af gult skinn och fotbeklädningen bestod af högskaftade, grofva stöflar. Hufvudet betäcktes af en yfvig björnskinnsmössa. Sådan var den man, hvilken sågs vrida ett öfver elden upphängdt spett, på hvilket ett par eller tre raphönor fräste och spredo omkring sig en ljuf doft, som angenämt kittlade Erik torparens luktorgan, isynnerhet som denne hedersman var mycket hungrig.

Så snart Erik nalkades, reste främlingen upp sin herkuliska gestalt och fattade sin bössa, som hittills hvilat mot en trädstam, spände hanen och lade an.

»Hvem är du?» sporde främlingen på finskt tungomål.

»En hungrig man, som flytt från ryssarna.»

»Har du varit deras fånge?»

»På visst sätt», genmälde Erik. »Ni skall få höra min historia, om ni blott vill sänka muskötpipan. Man talar icke fritt och väl, när man har ett gevär riktadt mot sitt hjerta, och en säker hand har spänt låset.»

»Nåväl, vän, stig då närmare och sätt dig ned», uppmanade främlingen, i det han samtidigt stälde geväret tillbaka på dess plats. »Säg mig först, hvad du heter och från hvilken ort du kommer... Sitt... sitt, min vän!»

Nå, Erik torpare stälde sin bössa bredvid den andra och slog sig ned i närheten af elden, medan den obekante lyfte spettet och dess läckra stekar från elden.

»Se der, vän», sade den jättelike unge mannen. »Tag dig en raphöna och ät, medan du omtalar dina öden.»

Snart sutto de båda på marken i närheten af hvarandra, ätande och samtalande. Främlingen ägde en stor jagtflaska, ur hvilken han och hans gäst emellanåt drucko, men båda gjorde detta med måtta. När nu omsider Erik hade förtäljt de äfventyr, som vi redan skildrat, äfvensom anledningen till hans färd, yttrade den okände:

»Du synes mig vara en käck och bra karl, Erik. Om ditt uppdrag till Fieandt skola vi sedermera tala. Nu vill jag upplysa dig om, hvem jag är och af hvilka anledningar jag befinner mig ensam här i vilda skogen under mörka natten.»

»Om ni har något skäl att dölja ert namn, herre, så behåll eder hemlighet för eder sjelf.»

»Skäl till en sådan tystlåtenhet kunde jag visserligen hafva, men då jag förutser, att vi komma att färdas tillsammans såsom goda stallbröder under den närmaste tiden, så vill jag säga dig allt, hvad jag kan uppenbara . . . Men först måste jag väcka mina kamrater.»

»Kamrater!» utropade Erik och stod ögonblickligen på sina fötter. »Ni skulle således icke vara ensam?» Och Erik fattade sin bössa, ty han tyckte, att en fara var för handen. Men den obekante log och gick lugnt ett par steg in i skogen. Några minuter senare kom han tillbaka och medförde — ingalunda hvarken ryssar eller röfvare, utan blott — ett par för Erik torpare mycket välbekanta personligheter. Erik lät höra ett utrop, som kraftigt målade den förvåning och öfverraskning, han kände.

De två personer, som nu uppträdde på skådeplatsen, voro nämligen våra vänner Enoch Wennman och Erkko Joukahainen. Efter ömsesidiga helsningar satte Enoch och Erkko sig ned att dela en raphöna och ett stycke svart bröd samt återstoden af innehållet i jagtflaskan, medan deremot Erik från Jokiniemi öfverhopade både dem och främlingen med frågor om, hvad detta allt väl mände betyda.

Gossarne hade svårt att tala, emedan de så djärft angrepo den välsmakliga steken. Den jättelike främlingen deremot var nu redo och beredvillig att förklara sig.

»Jag heter Willehad Willebrand», yttrade han, »och är nära beslägtad med adliga ätten af samma namn, hvilken redan år 1731 introducerades på svenska riddarhuset under nummer 1834 — en ätt, af hvilken medlemmar lefva både i Finland och i Sverige. Min fader, som för några år sedan afled, var broder till fänriken G. H. von Willebrand vid Nylands infanteri. Båda voro nämligen söner af friherren Ernst Gustaf von Willebrand, som ända till 1806, då han tog afsked, var landshöfding i Åbo och Björneborgs län. Min nyss

nämnde farbror skall ärfva den friherrliga värdigheten, när min farfar dör. Min far deremot blef af någon anledning, som jag icke har rätt att nämna, oense med sin familj, lade bort det der adliga 'von', gifte sig med en ofrälse, men bildad och älskvärd flicka, i hvilket gifte han erhöll den lilla vackra herrgården Hujansalo vid sjön Konnivesi, icke långt från Heinola. På Hujansalo lefde mina föräldrar lyckligt, der hafva de också dött. Frid med deras stoft! Ära öfver deras minne! Jag öfvertog gården redan vid femton års ålder, och har varit lycklig i min trygga, fastän obemärkta ställning, ända till dess för några dagar sedan ryssarnas förtrupper bröto in på gården, härjade den med eld och brand och dödade allt mitt husfolk. Sjelf var jag vid detta tillfälle ute på jagt tre eller fyra mil från Hujansalo herrgård. När jag kom hem till mitt förr så fridfulla hus, låg det i aska. Allt hvad som återstår mig af min forna förmögenhet, är denna jagtdrägt och jagtutrustning.»

Willehad tystnade och försjönk i djupa tankar. Att dessa voro af en sorglig art, det syntes nogsammt på de vexlande uttrycken i hans anlete, särskildt på dessa djupa rynkor å hans panna och kring hans ögon — rynkor, hvilka emellanåt utjemnades för att ögonblicket derefter åter framträda. Eriks naturliga grannlaghet förbjöd honom att genom frågor störa honom. Erkkko Joukahainen och lille Enoch deremot fortsatte ogeneradt sitt lifliga samtal, förelade hvarandra gåtor och skämtade ystert med hvarandra. Men Willehads tankar voro så djupa, att icke ens gossarnas yrhet förmodde väcka honom upp ur hans tankedigra tillstånd. Först efter förloppet af omkring tio minuter upplyfte den unge mannen sitt hufvud, blickade först tankspridt omkring sig och yttrade sedan, så snart han varseblef Erik torpare:

»Förlåt mig, Erik! . . . Mina olyckor äro så stora, att de nästan trycka mig till jorden. En dylik sinnesfrånvaro har annars aldrig hört till min natur eller till mina vanor. Hvarom talade vi?»

»Ni har sagt mig, nådig herre, mycket om edra hårda öden, men ännu ingenting om anledningen till eder närvaro här, så många mil från Hujansalo och Heinola. Ej heller har jag ännu fått veta, huru dessa två unga flyktingar från Mörskom hafva kommit i edert sällskap. Den lille är kyrkoherdens son och den långe dumbomen är tjenande dräng i Mörskoms prestgård.»

»Du skall få veta allt, redlige Erik. Jag är stadd på samma väg som du. Äfven jag ämnar uppsöka någon svensk trupp, för att åt dess befälhafvare erbjuda min arm till fosterlandets försvar. Öfverstelöjtnant Fieandt kan vara mig lika god som en annan. Vi följas åt?! Och hvad nu beträffar de der två unga pojkarne, så är sanningen den, att jag för mindre än fem timmar sedan hade den glädjen att rädda dem från döden.»

»Perkele! . . . Från döden?»

»Ja, min vän, de hade — enligt deras egen uppgift — blifvit utskickade i ändamål att för en kapten Bremers och en major Eeks räkning bespeja ryssarnas ställning och företag. Så hade de råkat i ett bakhåll. Två stora ryska soldater hade just gripit dem och gjort redo de snaror, i hvilka de stackars pojkarne skulle hängas — men då kom jag till platsen, sköt den ene soldaten och gaf den andre ett par käppslängar, som drefvo honom på flykten. Den der länge Erkko var redan till hälften hängd, när jag lossade snaran från hans hals . . . Men nu, mina vänner alla», yttrade Willehad, i det han samtidigt steg upp, »lätom oss nu tänka på att sofva ett par timmar. I morgon förestår oss en dryg dagsresa, hvilken kommer att i hög grad pröfva våra krafter. Det är hög tid att gå till hvila.»

ÅTTONDE KAPITLET.

En öm far och en mycket älskvärd bror.

Lars Stengrund satt i sitt s. k. arbetsrum på Nya Halola en vinterdag i midten af Februari år 1808. Och hös honom, men — förstås — på en annan stol och vid en annan sida om det framför fönstret placerade bordet — satt hans förhoppningsfulle son och imitator. Båda tycktes hafva under en längre stund varit inbegripna i ett viktigt samtal, men om detta samtal förts mellan far och son inbördes eller hufvudsakligen mellan dem och ölkruzen, det framgick icke särdeles tydligt af deras utseende, ehuru båda voro röda, varma

och upphettade. Man kan blifva röd och varm och upphettad lika mycket af det ena som af det andra. I alla händelser hade Stengrund och hans son Reinhold icke sparat innehållet i dryckeskanorna. Gubben Lars var ju så rik. Hvarför skulle han icke lefva godt? Hvarför skulle han spara? Han och hans barn kunde ju — åtminstone enligt hans egen och sonens åsigt — aldrig blifva fattiga.

Emellertid mände samtalet hafva rört sig omkring ganska viktiga ting, ty båda voro synbarligen ganska upprörda till sinnet, när gubben Stengrund häftigt satte sin bågare på bordskifvan af polerad kalksten och utbrast:

»Hon skall lyda . . . Pojke! Tag henne icke i försvar! Är icke Araminta min egen dotter? Är hon eller är hon icke?»

»Sannolikt är hon det.»

»Nå, en far har väl magt öfver sitt barn . . . .»

»Öfver sin dotter», rättade den förträfflige sonen. »Hvad söner beträffar, blir saken mera tvifvelaktig.»

»Åh! . . . Perkele! . . . Om jag handlade rätt, så . . . .»

»Så skulle min far låta sätta sig under förmyndare och låta Rätten ställa honom under en förnuftig sons förmynderskap.»

Ord förmå knappt skildra hvarken Reinholds oförskämda min, när han sade detta, eller gubben Stengrunds ilska utseende, då han hörde det. På det senare undrar nog ingen.

»Nå, lugna dig, pappa lilla», yttrade den tidigt försigkomne ynglingen. »Sämre förmyndare kan du få, än jag skulle blifva.»

Stengrund blickade en stund med af vrede gnistrande ögon på sin son och tyckte vara stum af förvåning. Men slutligen brast han ut i ett skrockande skratt och när han skrattat ut, sade han:

»Du är dock en pojke efter mitt sinne. Sådan bör man vara, om man skall taga sig fram i världens strid om bröd och pengar — oförskämnd, kall, obeveklig och samvetslös. Jag har stor glädje af den uppfostran, jag gifvit dig, men så har jag ock gjort mig mycken möda att i ditt unga sinne inplanta den lefnadsvishet, som har gjort mig sjelf till en rik man . . . Och i alla händelser bör du visa dina vackra själsegenskaper endast mot andra menniskor, men icke mot din egen far . . . .»

Den älskvärde sonen hänskrattade, men svarade icke ett ord till den väl förtjenta förebräelsen. Troligen ansåg han under sin

värdighet att försvara sig mot en i hans tycke antagligen alldeles oberättigad befallning.

»Men skämt å sido nu!» återtog gubben Stengrund. »Vi hafva allvarsamma saker att samtala om.»

»Ja, min far behagade säga, att en fader har en alldeles oin-skränkt magt öfver sin dotter . . . Nå, det är ju sant, ty en dotter är icke en son, men hvilka slutsatser behagar då min far draga häraf?»

Ynglingens ton var kall och bitande, men den gamle var så inne i sina tankar, att han icke märkte det.

»Jo», svarade fadren, »jag drager häraf den slutsatsen, att då jag säger, att min dotter skall gifta sig med min mångårige hedersvän, den rike värdshusvärden Josef Revall Synnerberg i Maaninka, så är denna min dotter skyldig att utan knot, utan invändningar och utan dröjsmål efterkomma denna min befallning.»

»Vill min far verkligen kasta den sköna Araminta i armarna på en gammal gubbe?»

»Hvarför inte? . . . Synnerberg kan icke lefva mer än ett par år till, och då ärfver Araminta hela hans rikedom. Jag vet, huru stor den är. Den bör icke få gå från vår släkt, ser du . . . Eller hvad tycker du, Pucke lille? . . . Jo, jag kunde väl veta, att du är af min åsigt.»

»Det är han alltid . . . Nå, om jag nu bidrager till vinnande af detta ändamål, hvad får då jag?»

»Du får *ensam* ärfva mig, ty Araminta har alldeles nog af Synnerbergs rikedomar, hvilka — tro mig! — äro nästan lika stora som mina.»

»Godt! Du är ändå en hederspascha, gamle far, och stundom har du idéer, som icke äro alldeles oäfna. Men . . . huru vill du nu ställa till det? Araminta älskar troligen Gamla Halolas egare, trots all den förnedring, i hvilken du så skickligt dragit honom. Hon öfvergifver icke godvilligt sin kärleks föremål. Och envis är hon, det vet du.»

»Jag har tänkt mig, att du skall öfvertala henne.»

»Duger icke! . . . Du må erinra dig, min far, huru illa det af-lopp, när jag häromdagen skulle locka henne till att förleda löjntan-ten till den försnillning, som du har med så stor skicklighet planlagt.»

»Vet du bättre råd, så säg!»

»Jag tror nästan, att jag vet ett sådant.»

»Jag längtar att få höra det.»

»Sakta, sakta, min far! Goda råd äro dyra, heter det.»

»Dyra!... Hm! Du menar väl aldrig...?»

»Att jag vill ha' betalning för detta råd? Jo, just det menar jag, far lille... Jag spelade kort i går med bruksbokhållarna på jernbruket derborta och förlorade till dem lumpna fem hundra riksdaler... Gif mig dem och fem hundra dertill, för att fresta lyckan ännu en gång, så skall du få höra mitt råd.»

Läsaren har troligen icke svårt för att fatta Lars Stengrunds raseri eller huru detta gaf sig luft. Vi behöfva endast nämna, att »Pucke» slungades bort i en vrå. Det är bevis nog, tycka vi, ty Pucke var den gamle mannens ende vän, eller åtminstone hans bästa vän. Men när han rasat en stund både med ord och gerningar, behöfde han pusta ut och hemta andan. Reinhold begagnade sig af denna omständighet med en klokhet, som man kanske väntat sig af en så försigkommen pojke.

»Gör som du vill, min far!» yttrade han. »Men nekar du mig denna lilla tjänst, så ställer jag mig på Aramintas sida i den der äktenskapsfrågan, och du känner mig tillräckligt för att veta att, om jag detta gör, så blir aldrig Synnerberg min sväger. Ja... gör nu, som du behagar, farsgubbe!»

Efter något parlamentärerande fann gubben sig nödsakad att gifva vika. Dertill bidrog naturligtvis i hög grad den »svaghet» för sonen, som han alltid hyst — denna obenägenhet hos fadren för att se sitt barn missnöjdt, hvilken skapat så många missriktade karakterer här i världen och vållat så mycken förnedring, så stort elände. Och för att nu en gång för alla bjert belysa Reinholds brådmogenhet, böra vi icke underlåta att nämna, att han icke gaf sitt utlofvade råd, förr än fadren lemnat penningesumman i hans af ifver darande hand.

Äntligen kom rådet i dagen. Det var helt enkelt och ingalunda värdt en så enormt stor betalning.

»Den enda utvägen att tvinga Araminta till undergifvenhet är», sade Reinhold, »att man spärrar henne in i tornkammaren och beröfvar henne friheten, ja, till och med låter henne svälta, ända till-

dess hon beqvämar sig till att gå i brudstol med den gamle syndaren Synnerberg.»

Lars Stengrund fann rådet godt och det blef med hast utfördt. Frågan gälde endast att locka den arma flickan upp i tornet. När hon väl kommit inom dörren der, behöfde man endast slå denna igen och skjuta för riglar, bommar och lås. Det var ju helt enkelt, syntes det. Men konsten var just att locka Araminta dit upp.

Äfven i denna svårighet visste Reinhold att finna en utväg. Och till hans beröm må nämnas, att han icke för detta andra råd kräfdde ny betalning af sin far.

Se här, huru denne far och denne son — båda så värdiga hvarandra — utförde den nedriga planen!

Gubben Stengrund klättrade uppför den branta torntrippans steg och gömde sig inne i en skrubb några alnar från ingången till det rum, der den sköna Araminta skulle inspärras. Sedan han kommit in i skrubben, satte han sig på en der förvarad packlår och drog dörren till efter sig. Det blef nu alldeles mörkt derinne, och som alla dåliga samveten frukta mörkret, skakades Lars Stengrund emellanåt af en frossbrytning, men han höll modigt ut. Likväl trängtade hans hjerta efter vännen Pucke, som han kastat i vrån dernere i arbetsrummet, och han mumlade, att om han endast hade haft denne bepröfvade vän och stallbroder med sig, skulle han för visso känt sig betydligt mera lugn och tillfreds.

En råtta sprang öfver hans fot och kilade uppför hans benkläder. Stengrund greps af fasa och förde nästan mot sin vilja handen till stället, der råttan stannat och hängt sig fast. Fingrarna vidrörde snart den mjuka, fina pelsen, och Stengrund insåg nu, hvad det var, som förfärat honom. Till en början hade han tänkt, att det var en uppenbarelse från de dödas värld. Nu fick han nytt mod, och det oskyldiga djuret kramades så hårdt mellan hans jernklor, att det uppstämde pipanden af smärta. Derefter slungade han det från sig med sådan häftighet och styrka, att djuret föll stendödt ned på det dammiga golfvet. Men Stengrund fick vänta ännu en stund, innan han blef förlösslad ur sitt mindre behagliga läge.

Under tiden hade den förslagne Reinhold gått att uppsöka sin intet ondt anande syster. I slottets förstuga mötte han den enfaldiga kammartärnan Helena. Genast antog Reinhold — han var

nämligen lika god skådespelare som skålm — ett i hög grad förskrämdt utseende. Hans ansigte var förvridet. Hans ögon hade ett uttryck, som liknade fasa.

»Ryssarne komma!» skrek han. »Ryssarne äro här! Man kan se dem från tornrummet deruppe... De taga kosan hitåt... Snart blir här mord och brand... Snart ligger vårt vackra slott i ruiner...»

»Gud förlåte oss våra synder!» utbrast den verkligen förfärade Helena. »Är det... nej, säg!... är det verkligen sant?»

»Sant som... som... som solen, Helena!... Jag har nyss sett dem från tornfönstren... Minst tusen man!... Hvar är min far?... Jag måste underrätta honom... Spring till Araminta och säg henne det! Bed henne komma upp till mig i tornet, så får hon själf se, huruvida de komma hit till nya Halola eller de ämna sig till gamla Halola... Säg henne detta!... Bed henne skynda upp i tornet... Jag ilar dit, så snart jag funnit far och fått honom med mig... Spring nu, Helena!... skynda!... skynda!»

Den listige pojken ilade uppför trapporna och ropade högljudd på sin far. Den halft ihjälskrämda tärnan störtade en half minut senare in i Aramintas rum och förkunnade under vilda åtbörder den sällsamma nyheten.

Araminta trodde knappt sina öron och öfverhopade Helena med frågor, men denna hade afsvimmat, så snart hon framfört Reinholds uppmaning till Araminta att skynda upp i tornkammaren. Utan att bekymra sig om kammarjungfrun, kastade Araminta en schal öfver sina axlar och ilade uppför trapporna.

När hon sprungit uppför de flesta trapporna, upphann hon sin bror, men icke visste hon och icke heller kunde hon misstänka, att han hade en stund stått i en nisch vid sidan af trappan och väntat att få höra hennes steg, för att i rätt tid begifva sig vidare uppåt och låta sig upphinnas af henne.

»Är det sant, käre broder?»

»Jag har själf sett det», genmålde Reinhold med en fräckhet, som skulle varit anmärkningsvärd och kallats ovanlig till och med hos en mycket äldre syndare. »Hvilka förfärliga tider stunda icke nu, min syster!... Värna dig med mod!... Brand, mord, sköfling!... Kanske hafva de redan i denna stund uppnått gamla Halola och dödat dess egare!»

Sannolikt är, att Reinhold med dessa ord afsåg att påskynda Aramintas uppstigande, men han hade, åtminstone delvis, missräknat sig. Araminta stannade ögonblickligen och måste i svaghet luta sig mot den iskalla muren. Handen lade hon öfver det hårdt klappande hjertat, och hon var nära att förlora medvetandet.

»Jag dör», hviskade hon mellan bleknande läppar.

»Mod, syster!» yttrade Reinhold. »Kanske är det icke så farligt... Kom!... Låtom oss skynda!»

Men en hel minut eller något mera gick förbi, innan Araminta förmådde fortsätta den besvärliga vandringen uppför de obeqväma trappstegen. När det omsider lyckades henne, sporde hon med matt stämma:

»Var det verkligen ryssar? ... Kunde det icke ...?»

»Vara finska soldater, menar du? ... Jo, kanske! Det är icke lätt att afgöra ... När vi komma dit upp, få vi se ... Måhända var det en trupp af våra egna vänner.»

Det lilla hopp, som dessa yttranden väckte hos Araminta, upplifvade henne, så att hon till rygga lade de återstående trappstegen något snabbare. Men blekhet och blodröd rosenfärg omvexlade på hennes kinder. Och hennes bröst var beklämdt. Derom vittnade den korta och hörbara andedrägten och den torrhosta, som emellanåt instälde sig.

Omsider stodo de båda syskonen deruppe på den lilla plattform, vid hvilken de sågo två dörrar — den ena till tornrummet, som skulle blifva Aramintas fängelse, den andra till skräprummet, der Aramintas hårde far låg gömd. Reinhold kastade häftigt upp dörren till tornrummet och bjöd Araminta att stiga först in, under det att han, pekande på ett af fönstren, utropade:

»Der såg jag dem, syster min!»

Utan att misstänka tillvaron af ett svek, så nedrigt, som det hennes far och bror här tillåto sig mot henne, steg den fagra ungdomen in i rummet och ilade på snabba fötter fram till det utpekade fönstret, under det att hon ropade:

»Gud! ... Gud! ... Hvad får jag nu se?»

Men den hjertehårde brodern bekymrade sig icke mycket om, hvad Araminta kunde få se. Han smälde igen dörren med en skräll, hvilken genljöd inom hela tornet. I samma ögonblick kröp

hans far, gamle Stengrund, fram ur sin skrubb och uppenbarade sig med af rädsla vanställda, af sot nedsvärtade drag samt med kläder, som voro betäckta med dam och spindelväfvar, hvilka blifvit väfda kanske ett och annat århundrade tillbaka i tiden.

»Låtom oss skynda!» hväste gubben.

»Åh, ingen brådska, far lille!» menade Reinhold. »Hon tittar efter ryssarna minst tio minuter, innan hon tänker på någonting

annat. . . . Är jag inte din värdige son? . . . Säg! Har du skam af mig? Skulle tro, att lärjungen öfverträffar mästaren!»

Emellertid blef dörren förbommad, låset igenslaget och nyckeln urtagen. Derefter stego dessa hvarandra värdiga stallbröder lugnt nedför trapporna, utan att bekymra sig om den förtviflan, som den stackars Araminta måste känna, när hon efter en stund insåg, att hon befann sig i ett fångelse, eller den smärta, som måste genomborra hennes känsliga själ, när hon kom till klart inseende af brodrens förräderi mot henne. Dessa två menliga varelser utan människohjerta stego med lugnt sinne nedför trapporna och det

tilldrog sig, att de vexlade ett par skämtsamma ord angående denna tilldragelse.

Så snart Lars Stengrund kommit in i sitt arbetsrum, uppsökte han sin käre Pucke och sade till denne:

»Nu hafva vi gjort det bra. . . . Icke sant?»

NIONDE KAPITLET.

Två timmar i Gustaf IV Adolfs kabinett.

I det s. k. Röda Förmaket inom Sveriges konungaborg satt konungen Gustaf den IV Adolf en dag i April månad 1808 ensam vid sitt arbetsbord framför ett af de höga fönstren med de små, förnäma rutorna. Han hvilade sitt hufvud, eller rättare sagdt sin panna, mot de magra, hvita händerna, och hans ögonbryn voro hårdt sammanrynkade. Det var också ett svårt och allvarsamt arbete, han hade för händer. Han var sysselsatt med att lära och — förmodligen — äfven försöka tolka de mystiska utsagorna i Johannes' Uppenbarelses Bok. Under sitt studium talade han emellanåt halfhögt, och om någon åhörare stått dold någonstädes bakom de tunga draperierna, skulle denne hafva fått höra en mängd af den unge konungens hemliga tankar uttryckas med ord, som lyssnaren säkerligen aldrig, om han fått lefva än så länge, skulle hafva glömt. Kungens röst var synnerligen välljudande, men liksom man en lugn och stilla sommarafon, när nattens skuggor börja sänka sig ned öfver jorden, kan iakttaga, hurusom aftonens skönhet stundom antager en ton af vemod, så skulle en lyssnare här hafva blifvit öfverraskad af det allvar, hvilket lade sig såsom ett sorgens svarta dok öfver allt, hvad han talade. Den man, som kunde tala så, var icke lycklig, hade måhända frid inom sitt bröst, men helt visst ingen frid i sin hjerna.

Och huru skulle en ung konung kunna hafva frid inom sig, när han — trots sina medfödda herskaregåfvor — såg sig omgifven af idel fiender, icke egde en enda trogen och pålitlig vän vid sin sida, hvilken sade honom *sanningen* och endast den osminkade

sanningen, fiender bland hvilka den intrigante hertigen, sedermera konungen Carolus XIII, var den icke tydligast framträdande, men helt visst den i hemlighet till Gustaf Adolfs förderf mest verksamme. Allt det spel, som i hemlighet bedrefs bakom konungens rygg kunde han icke känna till ty hofmännen och hofdamerna, hvilka redan sågo i hertig Carl det blifvande majestätet, både betraktade och behandlade den olycklige fursten som — en nolla. Intriger väfdes och buro frukter, utan att han kunde blicka in i dem, medan det ännu var tid. Stackars, olycklige konung, som icke hade en enda verklig vän vid din sida!

Nu satt den unge konungen och studerade med intresse Uppenbarelseboken. Hvem hade gifvit honom håg till ett för en konung så ofruktbart göromål? Naturligtvis de personer, som haft hans uppfostran om hand och främst bland dem hertig Carl. Den djupa bakslughet, som en forskare lätt upptäcker bakom den tidens historias spindeltrådar, syftade konsekvent och systematiskt endast på att rubba konungaynglingens förstånd. Historien kommer en gång att oväldigt vittna, huruvida dessa anslag hade framgång. Säkert är, att om Gustaf IV Adolf genomgått Gustaf den förstes »Konungaskola» — nog hade han blifvit en utmärkt regent, kanske den förnämste, som Sverige någonsin egt.

I stället för att sysselsätta sig med regeringsgöromålen i en ond tid, då kriget brann och fosterlandets söner offrade lif och blod, för sin unge kung — i stället uttydde han den drömmande Johannes' syner. I det ögonblick, då vi införa våra läsare i Röda Förmaket, muvlade han halfhögt:

»Och den femte engeln basunade och jag såg en stjärna, som hade fallit ifrån himmelen ned på jorden. Ja, så står här. Det förefaller mig, som om jag vore den stjernan. Ropande röster omkring mig tyckas säga, att också jag en gång skall falla, såsom när en stjärna faller. Troligen är det mig, som detta ord gäller. . . Förskräckliga tanke! Skall jag en gång upphöra att vara konung? . . . Bättre hade då varit, att jag blifvit född i en hydda och varit dagakar. Ljuft är att vandra uppåt, att vinna segrar, men svårt är att falla. Inom mig känner jag samma kraft, som fordomdags besjälade Alexander den Store. Jag skulle kunna utföra ännu mera än han, om icke mina händer vore bundna af tusen oslitliga band.

Ah . . . om jag vore fri . . . men nu är jag endast en fallande stjärna.»

Den unge konungen läste vidare tyst. Efter en stund började han ånyo tala halfhögt:

»Och den sjette engeln basunade och jag hörde en röst säga . . . till honom: lös de fyra englar, som äro bundna vid den stora floden Euftrat . . . Hm! . . . Hvad kan detta betyda? Fyra englar? Euftrat? Euftrat är alldeles tydligt Östersjön med Öresund, Kattegat och allt det der. Men hvilka äro då de fyra englarna . . . Detta är en svår punkt att förklara. Jag behöfver nog min i alla mysterier erfarne farbroders vishet till hjälp, om jag skall kunna förklara det här . . . Hm! . . . Låt mig se! . . . Låt mig tänka! . . . Fyra englar!? . . . Om min farbror, hertig Carl, nu skulle antagas vara den ene, hvilka äro då de andra? . . . Måhända Reuterholm? . . . Nå, det är icke otroligt, ty större . . . hm! . . . större skojare finnes icke under solen, huru vid dess bana är. Nåväl . . . farbror Carl och Reuterholm, hans kreatur, äro de två, hvilka äro då de två andra? . . . Låtom oss tänka efter! Hvertenda ord i den här märkvärdiga uppenbarelsesboken har sin betydelse. De två andra? . . . Tänk om oss före! . . . Hvad? Om nu den ene skulle vara ryske kejsaren och den andre danske kungen? . . . Ah! Nu har jag det . . . Victoria! . . . Nu känner jag alla fyra. Pro primo min nådig farbror . . . pro secundo . . . Hvad vill du? Hvarför stör du mig? . . . Svara!»

De sista orden, hvilka uttalades i vredesmod, gälde negren Badin — hela det kungliga hofvets factotum. Han hade smugit sig in, utan att hans majestät märkt det. En lång stund hade han stått bakom konungens högkarmade stol och lyssnat till hans samtal med sig sjelf. Slutligen började tiden blifva denne halfvilde för lång och han dristade lägga sina gråa fingrar på hans majestäts skuldra. Denna hans åtgärd framkallade ofvan skrifna häftiga frågor.

Badin bugade sig så djupt, att hans svartgråa negeransigte nästan vidrörde jorden, och sade:

»En kurir från Finland, ers majestät!»

»Tag emot hans depescher och lägg dem der!»

Konungen pekade med sin gåspenna mot ett annat bord och vände sig om, för att fortsätta sina förädlande studier. Badin

gjorde en ny och lika underdånig bugning och aflägsnade sig. Men hans elaka ansigte skrattade, så att de hvita tandraderna bjert afstucko mot negerhuden. Efter några ögonblick återkom han, lade ett stort bref på den anvisade platsen och försvann ånyo alldeles ljudlöst.

Kungen fördjupade sig ännu en gång i mysterierna. Tio minuter förgå snart, när man är sysselsatt. Derpå inträdde negern ånyo, men denna gång var han icke så ödmjuk. Han slog upp dubbeldörrarna med ett buller, som var starkt nog att väcka upp hans majestät ur hans drömmar om englar och basuner. Derefter ropade han så högt, att det borde kunnat höras från röda förmaket ned i högvaktsflygeln:

»Hans kunglig höghet, hertig Carl!»

Konungen, hvilken inom sig bar en vidskeplig fruktan för denne farbroder (kanske hufvudsakligen grundad på hertig Carls frimureri och andra ordenshemligheter) spratt upp, var någon liten stund ganska förvirrad och slutade med att resa sig upp och ödmjukare, än det anstod en konung, bocka sig för den inträdande fränden.

Hertig Carl — nu redan en ålderstigen man — hade qvicka och lifliga ögon, hvilka afgåfvo ett tillräckligt vittnesbörd derom, att han ännu trodde sig kunna spela en rol i lifvet och i verldshistorien och i boudoirerna. Naturligtvis bar han i sin hand och med »munstycket» mellan tänderna den historiska, långskaftade pipan med sjöskumshufvudet, på hvilken en hjortjagt hade af en konstnär blifvit afbildadt. Väldiga rökmoln utbläste hans kunglig höghet. Och när Badin stängde dörrarna bakom honom, sken hela negeranletet af en belåtenhet, hvilken tydligare än någonting annat kunde hafva förmått, ådagalade, att halfvilden fägnade sig öfver den tvist mellan farbror och brorson, som hans klipska hjerna förutspådde. Det negergrin, som syntes i dörren, innan den stängdes, gick dock helt och hållet förloradt för de kungliga personerna. Negern Badin var icke en menniska — enligt deras mening — endast en sak, ett inventarium. Men ett inventarium, som egde de indiska afgudabelätenas förmåga att ställa till allsköns olyckor och elände inom konungaborgen. På den halfvildens samvete hvilat, om han en gång, som troligt är, får stå till ansvars för sina gerningar, en ganska betydande del af de olyckor, som i dessa tider hemsökte vårt fädernesland och vårt broderland på andra sidan om

Bottenhafvet. I sin person förenade Badin — hofvets gunstling och *allas* förtrogne vän — negerns slughet och den halfbildade menniskans hänsynslöshet. Penningar, se der hans enda åtrå! Och penningar förtjente han; ty i hela hofvet fanns ingen enda, hvilken icke måste betala den illistige skälmen antingen för hans tystlåtenhet (han förstod att utspionera allt) eller för hans medverkan i de otaliga skälmstycken, som bedrefvos. Det var nämligen på den tiden ett hof, som var inrättadt efter den franska storhetstidens mönster. Heder och ära hade föga värde i någon annans ögon, än konung Gustaf IV Adolfs. Badin var med om allt, en medhjelpare till allt — hvad det än vara månede — om han endast blef klappad på skuldran och fick — bra betaldt.

Vi hafva kanske angående Badin varit något för mycket vidlyftiga, men det beror derpå, att denne vanartade ättling af negerstam kommer att några gånger uppträda såsom handlande person i vår berättelse.

Hertig Carl af Södermanland inträdde, som sagdt är, till konungen med pipan i munnen; den högättade mannen visade äfven genom sin klädedrägt, att han ansåg sig icke behöfva iakttaga något ceremoniel gent emot skuggkonungen. Han presenterade sig i det kungliga gemaket klädd i en lång nattrock af storblomligt persiskt tyg och med en rökmössa på hufvudet.

»Salomos visdom vare med dig, min kunglige brorson!» helsade hertigen och slög sig ned i en soffa samt bolmade ut väldiga rökmoln af den giftiga växten.

I Frankrike skulle en dylik vanvördnad gentemot majestätet hafva förskaffat hvilken medlem som helst af konungafamiljen några års ofrivillig vistelse innanför Bastiljens murar. Men hertigen, som visserligen, hvad honom sjelf beträffar, kräfdes af andra ett strängt iakttagande af hofetikett, var mindre nogräknad, när det gällde konungen. Denne var också vand dervid och gjorde åtminstone vid detta tillfälle ingen anmärkning deröfver. Han till och med förödmjukade sig derhän, att han steg upp från sin stol och med en höflig gest helsade sin gest välkommen. Det förtäljes, för att välja ett exempel eller två bland hundratals sådana från andra europeiska hof, att då Ludvig den fjortonde af Frankrike efter slaget vid Malplaquet aflade ett besök hos den, såsom svårt sårad,

på sjuklägret liggande marskalk de Villars, och etiketten icke tillät honom att stående eller sittande samtala med en *liggande* undersåte, lät till sidan af sjuksängen frambära en soffa, på hvilken han lade sig och förblef liggande under hela samtalet med marskalken, icke yttrande till denne ett enda ord annat än i liggande ställning. Det berättas också om Carl d. andres af Spanien gemål, att när hon en gång föll af hästen och foten satt fast i stigbygel, ingen af de närvarande femtio hofmännen vågade hjälpa henne ur den farliga och obeqväma ställningen. Då nu händelsevis öfverhofstallmästaren var frånvarande, fick den arma drottningen ganska länge kvarblifva i samma läge. Man skickade efter öfverhofstallmästaren, hvilken ensam egde rätt att här hjälpa, men han kunde icke anträffas. Saken såg bekymmersam ut. Aftonen var för handen, och den arma drottningen skulle sannolikt för hofetikettens skull fått tillbringa hela natten i detta läge inne i djupa skogen, om icke en närvarande hofstjenare slutligen tagit mod till sig och lossat hennes fot ur stigbygel. Den hjälpsamme mannen belönades med bland annat — landsförvisning. Äfven vid hofven i Europa under Gustaf IV Adolfs tid var hofetiketten sträng. Vid Napoleon den stores hof t. ex. följdes obrottsligt en af den store mannen sjelf sammanskrifven »hofceremonialbok». Men trots allt detta visade hertig Carl sig ganska fördomsfri, som vi sett, när hofetiketten föreskref någonting rörande hans brorson, isynnerhet då de båda höga personerna befunno sig på tu man hand. För öfrigt höll hertigen sig gerna på afstånd från nöjena och de större samlingarna af hoffolket.

»Hvarmed sysselsätter ni er, min unge frände!» sporde hertigen muntert, sedan konungen ånyo satt sig i sin skrifstol och till hälften vändt sig mot soffan.

»Jag lyder edra visa råd, högt värderade farbroder och furstlige vän. Jag är sysselsatt med Johannes Uppenbarelse.»

»Förståndigt handladt, unge man! Bry dig icke om kriget, min käre brorson! Det sköta förvisso dina generaler och leda det till en god utgång.» Ett leende, som icke skulle varit lätt att tyda, spelade kring de hertigluga läpparna. Mähända förstod han med »lycklig utgång» någonting helt annat än den unge konungen.

»Jag fördjupar mig gerna i denna boks djupa hemligheter.»

»Rätt så! . . . Den innehåller all Salomos vishet. Den är en af grundpelarna i Salomos tempel. När den tydes rätt, finner man der nästan alla vår heliga frimurareordens mysterier nerlagda, men på ett så vist och klokt sätt, att de icke kunna varda uppenbara för någon annan än de invigde.»

»Jag har ansett mig tillhöra deras antal, men likväl möta mig i Uppenbarelsebokens, liksom i Johannesevangeliets dunkla rader mycket, som är för mig svårt, och något, som jag omöjligen kan uttyda, huru mycket och djupt jag än grubblar deröfver.»

»Ännu behöfver du ransaka och pröfva ett och annat år, innan du är fullt invigd i vår ordens heliga mysterier. Men vi skola fråga Reuterholm. Han vistas i Berlin. Vi kunna ju skriva till honom eller skicka efter honom. Han är mycket hemma i dylika . . .»

»Reuterholm!» afbröt majestätet med häftighet. »Han är mig förhatlig, den skur . . ., förlåt, farbror, jag menar blott, att jag ej kan fördraga hans lismande person.»

Hertigens anletsdrag visade icke alls, att han vredgades öfver konungens utfall mot Carls förtrogne vän, Reuterholm. Han icke ens besvarade det.

»Jag kom egentligen för att få höra någonting nytt från Finland. Huru går det med kriget? . . . Ryssarne äro väl redan med finska och svenska bajonetter jagade tillbaka till deras eget land, eller hur? . . . Men du har ju så föga tid att egna åt de der krigiska värfven . . .»

»Jag? . . . Jo visst, käre frände, jag tänker stundom ganska mycket på sådant, d. v. s. när mina studier och de hemliga ordensgöromålen tillåta det.»

»Gör du?» sporde fränden med en icke alldeles belåten sidoblick.

»Ja, hör!» utropade den unge konungen med en stolthet, som skulle varit löjlig, om den icke varit så naiv. »I går uppgjorde jag plan till ny uniform för Smålands grenadierer och de finska artilleriregementena samt fastställde den till underdånig efterrättelse. Från kansliet afgå i dag nödiga ordres till vederbörande. Jag tänker mig, att denna disposition skall icke obetydligt inverka på krigets gång.»

»Naturligtvis, eftersom ert majestät säger det», utlät sig hertigen, döljande till en del sitt hänleende genom att återföra pipans mynning till dess vanliga plats i den furstliga munnen.

»Ja, icke sant? Det gläder mig, att också ni delar min åsigt. När fienden ser vårt folk i kostymer af andra färger, skola de frukta sig och vika tillbaka, troende, att våra kungliga trupper hafva erhållit förstärkning af fransmän eller tyskar eller spanjorer eller någon-ting dylikt.»

»Historien», yttrade hertigen lugnt, »skall komma att öfver min snillrike, kunglige brorson en gång fälla den domen, att han sörjer faderligen för folk och land.»

»Naturligtvis! . . . Det gör jag ju verkligen.»

»Men Badin sade mig nyss, att en depesch ankommit från Finland», återtog hertigen efter en stund, under hvilken han bolmat ut tobaksmoln och konungen genomläst ett par af de följande verserna i Uppenbarelseboken.

»Nej, ingen!» yttrade majestätet, blickande förvånad på sin farbror. »Åtminstone har jag icke bekommit den . . . Man understår sig icke att visa mig vanvördnad . . . Nej, var lugn, inga färska underrättelser från krigsskådeplatsen i Finland föreligga.»

»Då har Badde ånyo ljugit för mig . . . Vi kunna ju kalla in honom . . .?»

Utan att afvakta svar på sin fråga, gick hertigen fram till klocksträngen bredvid skrifbordet och ringde. Utan tvifvel var negern förberedd på, att hans biträde kunde blifva af nöden för hertigen, ty knappt hade ringklockans skarpa ljud förklingat i antichambren, innan Badin visade sig.

»Du blir hängd innan aftonen, Badde!» dundrade hertig Carl mot honom. »Nu har du återigen pratat munnväder.»

Negern gjorde med låtsad ödmjukhet en underdånig bugning för hertigen och en annan för konungen, som under tiden hade vändt sig om i sin stol. Derefter sade han:

»Skona mitt lif! Högheten vet nog, att jag är oskyldig.»

»Ja, lika oskyldig som du är svart. Jag vet det nog. Du sade ju, att hans majestät nyss fått en depesch från Finland?»

»Ja, höghet!»

»Då skall du också hänga, ty majestätet har icke fått någon.»

»Inte?» utropade Badin med väl spelad förvåning.

Uppträdet var skandalöst, icke minst därför att skådeplatsen var konungens kabinett och att hans majestät var personligen när-

Halolas hemligheter.

varande och spelade den stummes enfaldiga rol, medan hertigen med hög stämma förde talan. Men det skulle blifva ännu värre!

»Nej, icke en smula af en depech har bekommit, din galgfogel... Ej ens en kurir från Finland har visat sig.»

Negern gjorde bakom konungens rygg en af dessa fula grimaser, som äro för hans ras och voro isynnerhet för honom sjelf egenomliga. Han hade ända från sin barndom, då han sprang omkring i slottets salar utan tukt, öfvat sig i detta och andra lika berömvärda konststycken.

»Och likväl, hi, hi, hi», utlät han sig med sedvanlig frihet, »likväl såg jag honom för fem minuter sedan äta harstek och dricka öl dernere i majestätets kök.»

Konungen vände ansigtet mot bordet och började med darrande fingrar bläddra bland bibelbladen.

»Nu blir du hängd två gånger, Badde», yttrade Carl med en vänlig nick till negern. »Förty, att du har ljugit dubbelt.»

»Nej, icke ens enkelt har jag ljugit, höghet», sade Badin. »Depechen från Finland har jag nyss på majestätets egen höga befallning lagt på det der bordet... Och alltså kommer det att dröja länge, innan högheten får det nöjet att låta hänga den trogne Badde. Hi, hi, hi!»

»Nu blir du hängd för tredje gången, din galgfogel.»

Konungens ansigte var blossande rödt. Han stammade, att han glömt bort det viktiga brevet. Badin gjorde några grimaser och två bugningar samt försvann ur förmaket.

Depechen öppnades af konungen, under det att hertigen lutade sig tillbaka mot soffans bekväma ryggstöd och log samt bolmade ur sin pipa, under det att konungen läste.

Brevet var en rapport från majoren och riddaren C. M. Gripenberg. Denne värdige man hade genom nådiga instruktionen af den 4 Februari 1808 blifvit af konungen satt till befälhafvare öfver Svartholm, ett fästningsverk, som låg i Sveaborgs omgifningar, och hvilket, ehuru genom ett afstånd af några mil afskiljdt från hufvudfästningen, likväl hörde till denna såsom en länk i den stora befästningskedjan. Konungens uttryckliga befallning var, att Svartholm skulle till sista man försvaras. Men så snart fienden inneslutit fästningsverket, började öfverbefälhafvaren derstädes fundera på att sätta

sin dyrbara person i säkerhet. Herr Gripenberg sammankallade läkarna och sporde dem, om de hade tillräckligt förråd af medikament, hvartill de svarade, att de saknade »en del». I det ännu befintliga protokollet har Gripenberg ändrat »en del» till »en *betydlig* del».* Vidare sammankallade den värdige mannen besättningens alla officerare och frågade dem, om de önskade vapenhvila och huruvida icke de blifvit i mörkret hotade af manskapet. Officerarne invände till en början, att de i mörkret icke kunnat igenkänna de hotande, ej heller visste, huruvida de tillhörde besättningen, men derefter skrefvo de under, att enligt deras åsigt borde man anhålla om vapenhvila under en månad och efter den tidens förlopp öfverlemna fästningen i fiendens händer, om icke dessförinnan undsättning komme. Kommendanten kapten Schoultz och place-majoren Ehrenstolpe afsändes till den ryske generalen för att underhandla om stillestånd för en månad, men måste återvända med beskedet, att fiendens befälhafvare icke ville underhandla med underordnade officerare. Nu kröp Gripenberg sjelf fram ur fästningen och fick af ryske generalen det korta beskedet, att han skulle öfverlemna fästningen inom förloppet af tre dagar. Då vore vapenhvilan och nåden slut. Detta skedde den 11 Mars 1808. Den 14 Mars kapitulerade Gripenberg och lemnade i ryssarnas händer denna viktiga fästning, hvilken stänger inloppet till Lovisas hamn och är ett af Sveaborgs starkaste utanverk. Två hundra kanoner och mörsare, hvilka icke ens blifvit allvarsamt pröfvade till Svartholms försvar, föllo i ryssarnas händer, och dessutom togo de 634 man, ett ganska rikt förråd af vapen, ammunition och födoämnen.

Ett skri af smärta hördes i 'de tusen sjöarnas land' från slott till slott, från stad till stad, från gård till pörte, när underrättelsen om Svartholms kapitulation spred sig. Man började redan ana Sveaborgs öde.

Det bref, som konungen högt uppläste (ty jobsposten hade slagit honom med så stor fasa, att han glömde sin käre farbroders närvaro) var en berättelse om kapitulationen och innehöll naturligtvis så många för Gripenberg och hans officerare fördelaktiga och vackra omständigheter som möjligt.

---

* Enl. Montgomery. I: 35 och följande.

»Det här luktar förräderi på långt håll», utbrast konungen, och rusade upp. Kramande brefvet mellan sina magra fingrar, ilade han några slag fram och tillbaka öfver röda förmakets golf. »Jag hade dock befalt Gripenberg att försvara den fästningen till sista man . . . Men han är en förrädare. I denna dag skall order om hans gripande och hitforslande som fånge afgå till Finland. Han skall ställas inför krigsrätt och skjutas, den usle förrädaren.»

»Hå, hå, ja!» hväste en gubbröst från soffan.

Gustaf Adolf stannade häpen, men blef varse sin farbror, hvilkens närvaro han glömt. Naturligtvis hejdade konungen genast sitt ordflöde, när han såg hertigen sitta der så lugn och nästan skadeglad.

»Hvad står på, min kunglige brorson? Någon olycka?»

Hans majestät yttrade ingenting under en lång stund, men betraktade skarpt sin farbroder, hvilken försökte lägga sina drag i allvarsamma rynkor.

»Jag nästan tror, att min höge frände känner till saken bättre än jag», yttrade konungen skarpt. »För öfrigt rör saken endast en obetydlighet — en förpostfäktning, i hvilken vi förlorat ett tjug tappra karlar eller så . . . Men om min höge frände icke har någonting mera att i dag inför sin konung andraga, behagade han kanske lemna mig ensam med mina studier och mina små bekymmer.»

Den unge konungen kunde, när han ville det, antaga hållning, min, blick och ton af en verklig konung. Han gjorde med handen en afskedande åtbörd och satte sig ned till sitt arbete, utan att vidare bekymra sig om farbrodern.

Denne aflägsnade sig temligen snopen och återvände till sina rum, hvilka voro belägna i en annan afdelning af slottet.

När han anlände till sitt arbetskabinett, fann han der före sig den listige negern.

»Allt gick bra, höghet?»

»Förträffligt! Han läste upp alltsammans högt, men trodde sjelf, att han läste tyst och att jag således ingenting vet om rapportens innehåll . . . Du är en listig galgfogel, Badde, men när jag en gång blir konung, så undanber jag mig, att du använder din list gent emot mig. Se här ett guldmynt!»

»Åh, högheten kan väl aldrig tro . . .»

»Godt och väl! Men lägg mina ord på minnet, ty om du, när kronan sitter på mitt stolta och högburna . . .»

»Förlåt! . . . Högheten menar väl högborna?»

»Inga näsvisheter, Badde! . . . Stoppa min pipa!»

Men den stackars unge konungen hade knappt öfvertygat sig om farbroderns bortgång, innan han ånyo slätade ut den samman-skrynkade rapporten och läste igenom den ännu en gång, under det att hans bröst emellanåt häfdes af djupa suckar. Slutligen granskade han underskrifterna. Utom af öfverbefälhafvaren å Svart-holm, majoren C. M. Gripenberg, hade rapporten blifvit under-tecknad af kommandanten derstädes, kapten Schoultz, majoren vid Jägerhornska regementet W. G. Ehrencrona, kapten A. Munsterhjelm, kaptenen vid nyssnämnda regemente, placemajoren G. Ehrenstolpe, fortifikationslöjtnanten Rabin, löjtnanten vid Nylands regemente C. Hasper och artilleriunderlöjtnanten C. J. Holst. Konungen tyckte sig efter en sorgfällig granskning vara förvissad om alla namnteck-ningarnas äkthet.

»Förrädare allesammans!» mumlade han. »Förrädare icke en-dast mot sitt land, utan — hvad värre är — mot sin konung! Olycklig den furste, som icke eger en enda verklig vän! Och ännu olyckligare en konung, hvilken har en äregirig farbror, som . . . Men nej, jag vill tänka på andra saker, på mina studier.»

Vi instämma med honom. Och historien med oss.

Stackars Gustaf IV Adolf, som icke egde en enda oegennyttig vän vid din sida!

TIONDE KAPITLET.

Willehad i verksamhet.

Ungefär fyra mil vester om Uleå Träsk äro Pulkkila kyrka och kyrkoby belägna i omedelbar närhet af ett vattendrag, hvilket stundom benämnes Pulkkilaelv och stundom Siikajokielf. Ett stycke söder om kyrkan förena sig två vägar, den ena kommande från Frantsila, till en enda, hvilken i åtskilliga ormlika bugter går ned till Kuopio stad

förbi det historiskt ryktbara Idensalmi och utefter de för oss och våra läsare redan bekanta sjöarna Maaninganjärvi och Onkivesi. Från såväl gamla som nya Halola kunde man, då man från fönstren blickade genom uthuggningarna i skogen, se alla de vägfarande, som vid tiden för vår berättelse passerade fram på vägen mellan Kuopio och Pulkkila. Om allting i dessa nejder hade nu varit sådant, som det var då för tiden, skulle man ännu från de båda slotten haft för ögonen samma lifliga syn.

Emellertid ligger Pulkkila tretton och en tredjedels gammal svensk mil nordnordvest från Maaninka kyrka, ett ganska ansenligt vägstycke för en slättbo, men endast »en liten bit väg» för en finne af äkta sorten, hvilken är vand att kämpa framgångsrikt mot alla de hinder, som afstånden och naturen lägga i hans väg.

Ett stycke norrut från Pulkkila kyrka låg Laukala hemman, hvarifrån ledde en smal väg fram till Frantsilavägen. Gården var vid tiden för vår berättelse ganska ansenlig och bestod af icke mindre än fem hus. Boningshuset var dock ganska oansenligt, och det femte huset utgjordes af den för finnen sedan gammalt outhärliga badstugan.

På aftonen den 1 Maj 1808, när solen började dala och mörkret redan tagit herraväldet i skogens gömslen och i bergpassen mellan de höga granitväggarna, men full dager ännu rådde på moarna, heden och de små åkerfälten, sågs en trupp af omkring tretio ryttare i skridt färdas förbi Pulkkila tingsgård strax söder om kyrkan och till höger om vägen, då man färdades mot norr. Våra ryttare följde den väg, som gick norrut från prestgården vid Siikajokielfvens strand upp mot Pulkkila kyrkoby. Sedan de kommit förbi tingsgården, sporrade de hästarna och färdades i raskt traf upp till vägskalet — detsamma, som vi nyss omnämnde. Der stodo emellertid 200 vesterbottningar, 100 jägare och två stycken trepundiga kanoner just vid sjelfva vägamotet. Kanonerna hade blifvit uppställda med sina mynningar riktade söderut, ty från detta håll väntade man fienden. Vesterbottningar och jägare utbredde sig på båda sidor om de här sammanstötande vägarna.

Der vägen delade sig och ryttaretruppen ämnade vika af till höger in på Frantsilavägen, hejdades de af fem eller sex styckekarlar (= artillerister), hvilka ropade till dem, att de skulle stanna, om de icke ville blifva nedmejade till sista man af styckekulorna.

I spetsen för ryttaretruppen befann sig en jättelik, bredaxlad ung man, kring hvilkens hals och axlar ett rikt vågsvall af blonda lockar lekte för vinden. Främst bakom honom redo två ynglingar, ja, den ene af dem förtjente endast namnet pojke.

Naturligtvis kommenderade anföraren genast halt och vände sig till styckekarlarerna med dessa ord:

»För vår skull kunnen I gerna släcka edra luntor, på hvilka I blåsen med sådan ifver. Vi äro lika goda och redliga finnar som I. Hvem för befälet här?»

»Här vid Pulkmila vägskäl kommenderar major Grotenfelt», svarade en af artilleristerna.

»Jag trodde eljest, att brigadchefen, öfversten Sandels anförde de här förlagda trupperna», sade jätten.

»Han gör ock så. Men hvem ären I?»

»Derom skall jag upplysa major Grotenfelt, min vän, om du behagar hitkalla honom.»

Främlingens ton var befallande, och artilleristen förstod, att han borde lyda. Han aflägsnade sig, hoppade öfver väggroparna och försvann bland tälten på vestra sidan om vägen, hvilken — då ryttarne kommo från söder — tillika var den venstra. De båda pojkarne bakom jätten fnissade, och den ene hviskade till den andre:

»Gissa mig den gåtan, Erkho! Stor i mun, men liten och klen i gerning.»

»Hm! . . . Det kan jag icke, Enoch lille.»

»Du är så dum så . . . Det betyder naturligtvis styckekarlen, som var så stursk till en början, men lät herr Willehad skrämma sig.»

»Det kan också vara. Jag tycker emellertid, att en groda passat bättre, ty grodan är stor i mun, när hon gapar, men jag har aldrig sett någon sådan uträtta ett ordentligt dagsverke . . . Tycker någon det? Nej, de ligga dagen lång i gyttjan och sofva, men om nätterna qväka de, det måste man då medgifva.»

»Tyst nu, Erkho! Ser du inte, att majoren kommer?»

»Jaså, den der! . . . Nå, jag får väl tiga då.»

En ståtlig officer med majorsdistinktioner nalkades och helsades på militäriskt sätt af den ridande jätten, en helsning, hvilken han höfligt besvarade.

»Major Grotenfelt?» sporde Willehad Willebrand, ty våra läsare hafva redan noggsamt insett, att det var han.

»Ja, min herre!» genmälde officeren artigt. »Med hvem har jag den äran att samtala?»

»Mitt namn är Willehad Willebrand....»

»Ah!... Kanske en son till min gamle vän och krigskamrat Georg von Willebrand?... Vi hafva mången gång kamperat vid en lägereld tillsammans och icke så sällan hafva vi tömt en remmare i gemensamt lag.»

»Jag är hans son», sade jätten, »men liksom han har jag aldrig begagnat ordet von mellan mina namn.»

»Nå... jag mins nu... någon förarglig familjehistoria var på färde... Icke sant?... Men stig nu af din häst, unge vän, och kom i mina armar. Jag betraktar dig såsom min egen son.»

»Det gör jag gerna, herr major.»

I nästa ögonblick var Willehad nere från sin springare och hvilade vid majorens bröst. Han hade genast känt igen sin fars

gamle vän, som han under sin barndom ofta sett såsom gäst i fadrens hem.

»Men hvilka äro dessa dina följesmän?»

»Min tappra friskara!» genmålde Willehad raskt. »Vi hafva utstått mer än en lycklig kamp mot fienden.»

»Derom tviflar jag icke, min unge vän, då jag ser den eld, som brinner i dina ögon och granskar din gigantiska gestalt, hvilken bådard, att du ensam torde vara i stånd att nedgöra ett helt regemente... Blifven nu emellertid här för natten! Mat och vin har jag i mitt tält och en klunk öl derjemte af det aldra bästa, som vår hyggliga marketenterska kunnat anskaffa. En halmkärve till nattläger och en munsbit till stillande af magens kraf torde jag också utan alltför stor svårighet kunna anskaffa, fastän vi befinna oss i en ödemark bland träsk och...»

»Jag saknar tid... Jag måste...»

»Du saknar tid, säger du?... Och du måste? Vet du, hvad som förestår? I morgon förestår en stor batalj. Ryssarne stå dernere på höjden vid Pakkala hemman norr om Anttila hemman. Antingen angripa de oss eller anfalla vi dem. Och i morgon kommer allt detta att ske. Ingalunda vill du väl försaka att med dina tappra bussar deltaga i morgondagens härliga viktoria?»

»Vi skola visserligen vara med i morgon, om här blir någonting af. Men jag måste redan i afton tala med brigadchefen. Jag medför depecher till honom från öfverbefälhafvaren, grefve Klingspor.»

»Den oduglingen!» brummade Grotenfelt. »Det är väl en ny befallning till oss att retirera... Du får icke tala med Sandels i afton, ty då det förmodligen är Klingspors befallning, att vi icke skola slås, utan draga oss tillbaka, skulle måhända brigadchefens samvetsgrannhet kunna ingifva honom, att han måste lyda. Och vi hafva träffat så lyckliga anstalter, att vi hafva 400 ryssar instängda på Pakkala höjd lika säkert, som om de vore möss och sutte i en råttfälla. De få icke undkomma oss... Hör du det, Willehad? Och du får icke träffa vår ädle och tappre brigadchef öfverste Sandels, förrän drabbningen är öfverstånden i morgon.»

»Hvar har han sitt nattquarter?» frågade Willehad lugnt.

»Det får du veta i morgon.»

»Nåväl, käre major, jag vet det redan. Jag anträffade för en half timme sedan en af edert folk . . .»

»Af mitt folk!» utropade majoren med hetta. »Jag har icke meddelat permission åt någon af slynglarna . . . Hvad heter han? Och hvar anträffades han? . . . Honom skall f—n taga, den . . .»

»Seså, lugna er, käre major! . . . Det var en mager stackare, hvilken såg ut att hafva ätit upp nådåret för räfven. Förmodligen strök han omkring endast för att uppsnappa en höna vid något ensligt torp inne i djupa furuskogen.»

»Knäfveln!» brummade Grotenfelt. »Men du kan hafva rätt. Vi hafva icke haft det fett på de senare veckorna. Den här djupa snön, som i dessa nordliga bygder tyckes vilja bibehålla sig hela sommaren igenom, försvårar transporter. Sjöar och vattendrag äro isbelagda, så att icke heller på vattenvägarna några förräder kunnat tillföras oss . . . Derfor vill jag öfverse med den utsvultne slyngeln . . . Och han sade dig, hvar Sandeis bor i natt?»

»Ja, visst! Han var i detta afseende höffigare än min fars gamle vän . . . På Laukkala gård rakt norrut från Pulkila kyrka har han sitt högqvarter.»

»Må så vara då!» brummade majoren förargad. »Men i alla fall hindrar icke detta mig att taga dig till fånga och behålla dig kvar i fångenskap, tilldess striden börjat i morgon.»

Medan den tappre majoren höll detta ståtliga tal, vände Willehad sig om och gaf ett tecken åt Erko och Enoch, hvilka hoppade af hästarna och befunno sig på den snötäckta vägen, innan Grotenfelt hunnit sluta. Med snabba händer lossade de från hästarna hvardera ett par skidor och försvunno med dessa bakom truppen. I sin ifver varseblef majoren icke dessa manövrer.

»Åh!» yttrade Willehad lugnt. »Ingalunda är väl detta annat än ett skämt af min faders gamle vän. Jag kan icke tänka mig, att ni skulle vilja hvarken locka eller tvinga mig att bryta ett gifvet löfte, och jag har lofvat att icke låta någonting uppehålla mig på färden till öfverste Sandels.»

»Skämt!» dundrade majoren. »Ingalunda något skämt! Spjut och styckekulor! . . . Pojke, du är min fånge, och jag . . .»

Men just nu inträffade någonting, som i mycket hög grad för-

bluffade den hederlige Grotenfelt. Två skidlöpare susade med stor snabbhet förbi honom på väg mot norr.

»Hvad nu? Hvad pocker? . . . Stannen! . . . Stannen! . . . Stannen, edra skälmar!» skrek majoren. »Här får ingen färdas förbi . . .»

Skidlöparne voro redan långt borta i närheten af kyrkogården. Medan den tappre officeren stod handfallen och såg efter dem, log Willehad ett godt leende.

»Mig undras», mumlade majoren, »hvilka de voro . . . Kunde du, som har unga och skarpa ögon se, om de buro ryska uniformer?»

»Visst icke! . . . Det var endast mina två bästa skidlöpare, hvilka begåfvo sig till Laukala gård för att till brigadchefen öfverföra under rättelsen, att det behagat major Grotenfelt att göra mig och mitt folk till fångar, för att hindra mig från att till öfverste Sandels framlemna öfverbefälhafvarens depech.»

Den stackars Grotenfelt var stum af häpnad. Han endast stirrade in i Willebrands ansigte och detta med ögon, i hvilka ingen tanke, endast förskräckelse afspeglade sig.

»Du . . . du . . .», stammade han slutligen.

»Näväl?» frågade Willehad leende.

Bakom honom småskrattades i hans trupp, kanske lika mycket åt majorens utseende i denna stund, som med anledning af det lyckade putset.

»Du skulle», började majoren ånyo, »du skulle . . . hafva . . . kun . . . kunnat handla så . . . mo . . . mot din fars vän?»

»Icke värre, tycker jag, än min fars vän handlade mot mig, då han gjorde mig och mitt folk till fångar!»

»Tusen gånger värre! Jag förlorar min brigadchefs förtroende för alltid . . . Jag är den olyckligaste menniska under solen.»

»Kanske tillåter ni mig att med de mina rida vidare och försöka hinna fram till Laukala hemman, innan mina skidlöpare hunnit få ett samtal med öfverste Sandels!»

»Lyckliga tanke! . . . Rid! . . . Hvarför riden I icke? . . . Rid, så att snön yr omkring hofvarna! Så rid då, pojke!»

»Framåt då!» kommenderade Willehad. »God natt, käre major! . . . Bli det batalj i morgon, skola vi kämpa sida vid sida.»

Truppen sprängde åstad i skidlöparnas spår, och då mörkret redan inbrutit, så att endast den hvita snön och det bleka stjerne-

ljuset belyste nejden, försvann truppen snart ur Grotenfelts synkrets, men länge ännu stod den förtviflade krigaren kvar på samma plats och stirrade på Pulkkila klockstapel. När han slutligen vände tillbaka till sitt tält, mumlade han:

»Präktig pojke, den der unge Willebrand! Öfverlista en gammal och erfaren krigare!... Klok och förutseende!... Jag tycker riktigt om honom, fastän han spelat mig detta fula spratt.»

Läsaren må emellertid icke föreställa sig, att han yttrade allt detta i ett sammanhang. Nej, tankarna och orden kommo stötvis, under det att han vadade genom den djupa snön bort till sitt tält, och de sista orden mumlade han först då, när han hade svept sina varma filter omkring sig och lagt sig med hufvudet hvilande mot en hösäck, för att i en god och stärkande sömn hemta krafter till den kommande dagens strapatser.

ELFTE KAPITLET.

En vinterdag i Finland år 1808.

Vi lemnade natten mellan den 24 och 25 Februari 1808 Willehad Willebrand, Erkkko Joukahainen och Enoch Wennman midt i en djup skog, som tillhörde det af ryssarna ödelagda Kangashäkki hemman. I deras sällskap befann sig jemväl redlige torparen Erik från Jokiniemi, som nyss hade med knapp nöd undgått att stekas bakom gråstensspisen i hans kusin Pekkas pörte. Nu på aftonen af första dagen i Maj månad finna vi dem högt uppe i nordnorden bland snö och is i de ödliga nejderna omkring Uleå träsk. Sannolikt önska våra läsare en redogörelse för deras öden under dessa två månader och för de omständigheter, hvilka stält Willehad i spetsen för en ganska manstark friskara och fört honom så långt upp i norr, att vi nu hafva anträffat honom vid Pulkkila kyrka ett godt stycke ofvanför den sextiofjerde breddgraden.

Sedan de fyra äfventyrarne om morgonen den 25 Februari, så snart det började dagas, lemnat den nattliga lägerplatsen i Kangashäkki skog, anträdde de sin vandring mot nordvest för att uppsöka

öfverstelöjtnant Fieandt. Det var en besvärlig färd. Väglaget var på grund af snön ganska svårt. En hel dag och hela följande natten rasade en fruktansvärd storm med snöyra, och våra vandrare irrade länge omkring utan annat mål än det att möjligen finna ett pörte, der de kunde få tak öfver hufvudet och tillfälle att värma sig vid en flammande brasa. Det led redan mot aftonen af den korta vinterdagen och ännu hade de icke funnit något hus. Också hade de stundom vandrat i en krets och återkommit till sina förut trampade och nu nästan igenyrda spår. Den, som led mest af kölden, var naturligtvis lille Enoch, men Erkko Joukahainen svepte sin egen tjocka, varma, röda yllehalsduk omkring gossens hals, och så traskade man vidare.

Det var en svår dag, och det skulle naturligtvis för våra vandrare hafva blifvit en ännu svårare och troligen för någon af dem lifsfarlig natt, om icke Försynen hade vakat öfver dem.

Vidpass klockan tre på eftermiddagen märkte de, att de kommit ut på den isbelagda ytan af en sjö, men hvilken af de hundratalens sjöarna i trakten det var, kunde ingen af dem säga. En gissade på Pyhäjärvi, en annan på den lilla Kymijärvi. Erkko Joukahainen skrek — för att öfverrösta stormen — att han ville kostnadsfritt låta någon ställa till honom ett tusen svårlösta gåtor och sjelf läsa upp trehundra ordspråk utan att stanna, om det icke vore Ruuhijärvis is, på hvilken man nu vandrade. Willehad Willebrand ensam hade icke låtit förvilla sitt omdöme af de många marscherna i cirkel eller fram och tillbaka. Han sade sig tro, att de hade gått förbi Lahtis utan att märka det, och att de befunne sig på sjön Wesijärvi. Men detta väckte opposition hos alla de andra, hvilka i den hvinande blåsten skreko, att de aldrig kunde hafva förirrat sig så långt vesterut. Nå, Willehad skrek tillbaka, att han ingalunda var säker, men att han gifvit akt på åtskilliga tecken och märken och att han trodde så. Någon dispyt i detta ords egentliga mening kan icke gerna ega rum i snöstorm, då ögonen äro nära att igenmuras af snö, då små ispiggar sticka ansigtsskinnet, som vore de knappnålar, då man icke vågar fullt öppna munnen af fruktan för att inom ett ögonblick få den full med snö och till på köpet få luft-rör och lungor så fyllda med luft, att man qväfves. Våra vandrare ilade fram öfver isbanan, så fort de förmådde. »Ila» är icke rätta

ordet om människor, som kämpa mot en sådan storm. Vi borde snarare valt uttrycket »de färdades med stor ansträngning framåt och med endast en snigels fart». Dock — äfven snigeln hinner ju slutligen sitt mål.

När de vandrat en stund, stötte de mot en hög strand. Ingen af dem hade sett den, innan han befann sig så nära den, att ansigtet erhöi en häftig törn.

»Låtom oss följa stranden!» föreslog Willehad. »Äro vi verkligen på Wesijärvi, som jag tror, så äro vi räddade ur denna dödsnöd, ty jag har förr besökt dessa trakter. Jag har en jagtvän i Lahtis och vi hafva mången gång gemensamt skjutit änder och vildgäss bland vassen vid Wesijärvis stränder . . . Jag vet, att på stränderna ligga en mängd gårdar, torp och små pörten. Här skall ock ligga Mukkula herrgård på sjöns östra sida. Snart skola vi, om vi följa stranden, få se något ljussken.»

Läsaren tycker måhända, att detta Willehads tal var alltför långt att kunna hållas under snöstorm, men förklaringen är den, att den flera meter höga stranden gaf någorlunda lä för vinden just på detta ställe. Nå, alla instämde i »den siste ärade talarens» yrkande, och man började följa stranden. Men ingen af dem visste, huruvida de gingo mot norr eller mot söder. Framåt gick det emellertid, fastän sakta.

Plötsligt genomskars luften af det rysligaste ljud, som vandrare i dessa trakter på den tiden kunde få höra — en vargflocks tjutande. Alla våra fyra vänner stannade och tycktes vara förstenade af fasa. Ljudet kom bakifrån och till på köpet från en riktning, motsatt vindens. Dessa omständigheter bevisade, dels att vargar följde deras spår och dels att de hungriga och roflystna vilddjuren icke kunde vara långt borta. Enoch darrade i alla sina lemmar, men om det var af köld eller af rädsla, är icke möjligt att afgöra. Men äfven det senare skulle icke hafva varit underligt, ty han hade aldrig någonsin tillförne befunnit sig i en så fasansfull belägenhet. Troligt är, att hans blickar ilade med längtan tillbaka till det trygga och varma föräldrahemmet i Mörskom, som han så lättsinnigt och dåraktigt hade förlorat, då han under sina ströftåg blef till fånga tagen af ryssarna, och hvilket han icke hade, som han bort, åter uppsökt, när Willehad Willebrand befriat honom ur fiendens våld. — I stun-

der af ytterlig fara ila tankarna genom människohjernen med en förunderlig snabbhet. Det är ganska troligt, att Enoch tänkte allt detta under de fem eller sex sekunder, då alla fyra stodo stilla. Den som först sansade sig, var unge Willebrand, ty han ropade ett skallande »framåt!», hvilket till och med öfverröstade stormen.

»Vi äro förlorade!» sade Erik från Jokiniemi.

»Ingalunda! Låtom oss förtrösta på Gud!»

De två senaste yttrandena fälles, under det att våra vänner ilade framåt, så fort stormen tillstodde det. Willehad, som märkte, att lille Enoch började blifva efter, afvaktade honom och tog honom vid handen. Nu gick det lättare för gossen, men dock icke fort nog i unge Willebrands tycke.

Vargarnas tjut hördes allt mera tydligt. Det var uppenbart, att de närmade sig och att den öfverhängande faran blef allt större med hvarje flyende sekund. Alltjemt följande tätt invid den höga stranden, färdades våra vänner framåt. Snart tycktes Enochs krafter svika. Den jättestarke Willehad måste nästan släpa honom med sig.

Snart voro de glupska djuren så nära, att en lång linie af dem syntes genom snöyran på några meters afstånd. Ett skott hördes. Det var redlige Erik, som aflossade det och dermed fälde en af vargarna. Denna jägarebragd, hvilken ingen annan än en mycket skicklig jägare kunnat i sådant väder utföra, förskaffade våra vänner några minuters rådrum, ty vargarna stannade för att sönderslita och förtära sin sårade eller döde kamrats kropp. Men snart rusade de vidare i våra vänners spår.

Emellertid hade torparen från Jokiniemi knappt hunnit aflossa sitt skott, förrän våra vänner märkte, att stranden småningom blef mind^{re} hög. Slutligen märkte de icke, hvar sjön slutade och landbacken började. Snön betäckte gränsen och dolde till och med vasstråna, som eljest kunnat tjena till ledning. Nu yppade sig härigenom en ny fara. De kunde ännu en gång, utan att veta det, förirra sig ut på sjön och aflägsna sig från stranden. Deras enda hopp och räddning var att på stranden upptäcka eldskenet från spiselbrasan i något boningshus, men ju längre de kommo från stranden, desto svagare skulle detta hopp blifva.

Enoch, som nu icke ens förmådde genom egna rörelser bidraga till sin räddning, blef af Willehad upplyft och buren, utan att denna

börda tycktes bekomma jätten något. Han ilade lika fort som dessförrinnan. Men vargarna voro i hack och häl efter dem.

Då framblixtrade plötsligt ett eldsken genom snöyran. Med ens lifvades genom denna syn allas mod och förtröstan, hvarigenom också styrkan tillväxte och snabbheten ökades. Snart befunno de sig utanför dörren till ett pörte. Några bultningar, och dörren öppnades ofördröjligen. Tre af våra vänner rusade in i den varma stugan. Men en stannade ett ögonblick utanför dörren, sigtade och

sköt. Erik torpare fälde ännu en varg. Derefter skyndade äfven han in, och dörren tillbommades innanför, under det att vargarna derute uppstämde en konsert af tjut i alla möjliga tonarter och tonöfvergångar.

Våra vänner voro nu räddade. I pörtet funnos endast två personer, mor och dotter, hemma. Maken och bröderna hade lemnat hem och härd och dragit ut för att deltaga i kampen för fosterlandet. Pörtet var beläget i Kalliola invid Vesijärvis strand. Såsom vanligt är öfverallt i Finland, blefvo gästerna välvilligt mottagna, fingo dela husets tarfliga kost och erhöilo hvardera sin kärfve till nattläger framför brasan, som underhölls hela natten.

Så snart stormen upphört, ville våra vänner färdas vidare, men det befans, att snön under natten hade hopat sig till sådant djup, att en fotvandring skulle vara otänkbar troligen under flera dagar.

»Du är så dum så, Erkko», förebrådde Enoch sin vän. »Hvarför kom du icke ihåg, att vi borde taga skidor med oss?»

Ja, den frågan var kanske mycket svår för Erkko att besvara, men den hade likväl sin stora nytta med sig, ty ordet skidor väckte kvinnornas uppmärksamhet, och de frågade, om deras gäster önskade skidor. Frågor och svar vexlades, och man var snart på det klara med, att husets manliga medlemmar sysselsatte sig med att förfärdiga skidor och att försälja sådana, hvarjemte det upplystes, att ett stort förråd deraf var färdigt. Nå, affären var snart uppgjord. Fyra par af detta nyttiga vintersportredskap utvaldes och betalades rikligen af unge Willebrand. Nu kunde man resa.

I vackert och klart, men kallt vinterväder fortsattes våra fyra vänners färd. Öfverstelöjtnant Otto Henrik von Fieandt träffades i sinom tid. Kyrkoherden Wennmans bref öfverlemnades och lästes, hvarefter Erik torpare erhöll det beskedet, att han icke behöfde någon hjälp af Mörskoms bönder, men att han högeligen prisade deras fosterlandskärlek och hjertligt tackade dem för deras anbud.

Nu skulle Erik begifva sig tillbaka till hemorten, för att gifva besked om utgången af hans beskickning. Hvarken Erkko Joukahainen eller Enoch Wennman ville vända om, hvarför torparen från Jokiniemi måste vandra ensam.

Men före affärden hölls mellan honom och Willehad en öfverläggning, vid hvilken beslöts, att Erik torpare skulle komma tillbaka och föra med sig så många unga karlar som möjligt från hembygden. Af dem ville den unge Willebrand bilda en friskara och på egen hand deltaga i kriget. Planen utfördes. Erik återvände till Fieandts läger med tretio raska karlar. Friskaran bildades och tågade ut. Dess första lyckliga kupp var eröfringen af en liten rysk proviant- och vapen-transport i närheten af Seänpää. Femtio beridna ryssar bevakade den, men utförde sitt viktiga uppdrag så, att de bemäktigade sig brännvinsförrådet, som medföljde transporten, och drucko sig rusiga. Det var för vår nybildade friskara lätt att bemäktiga sig den dyrbara transporten och göra alla fienderna till fångar.

Denna första bedrift skänkte friskaran en fullständig uppsätt-

ning af hästar, vapen af alla slag och ammunition för ett helt år. Allt det öfriga jemte de femtio fångarne fördes till öfverstelöjtnant Fieandt och öfverlemnades i hans händer.

Nu svärmade Willehad Willebrand omkring med sin väl beridna och väl beväpnade friskara. Öfverallt, hvarest han trodde sig träffa fienden under förhållanden, hvilka gáfvo honom något hopp om att kunna besegra den — der visade han sig. Vanligen kom han öfver ryssarna alldeles oförberedda, ty han egde i Erik Joukahainens och Enock Wennmans personer två öfverträffliga spioner. Mången bondes gård, mången torparens pörte, ja, till och med en och annan större herrgård frälste han, genom sitt plötsliga och fruktansvärda uppträdande, från fiendernas sköfving, från brand och mord på dess invånare. Hans namn hade snart börjat blifva känt bland ryssarna, och man fruktade honom så mycket mera, som han tycktes ega en alldeles underbar förmåga att flyga från ett ställe, der hans verksamhet var af nöden, till ett annat sådant. När t. ex. kapten I. Z. Duncker den 15 Mars 1808 vid Jynkkä kämpade mot ryska armén under general Tutschkoff, kom Willehad med sin tappra skara den savolakska brigadens fältvakt till hjälp och bidrog icke litet till betryggandet af dess reträtt.

Vidare torde icke behöfva sägas om våra vänners många krigiska äfventyr under tiden, tilldess vi nu hafva med dem sammanträffat i närheten af Pulkila kyrkoby uppe i höga norden.

TOLFTE KAPITLET.

En förrädare och många fosterlandsvänner.

Samma dag och nästan samma timme, då de i ett föregående kapitel skildrade tilldragelserna i närheten af Pulkila kyrka egde rum och en svensk styrka beredde sig att anfalla de å Pakkala höjd söder om Pulkila lägrade ryssarna — alltså den första Maj om aftonen — voro många officerare samlade i ett af logementen inom Sveaborgs väldiga murar. Denna fästning var, såsom nogsamt

känt månde vara för våra läsare, ett snilleverk af Ehrensvärd och ansågs allmänt såsom alldeles ointaglig. Man plögade jemväl både i konungens hof och bland militärer kalla den: »Nordens Gibraltar.» Kostnaden för dess uppförande anslås af en historieskrifvare till tjugofem och en half millioner riksdaler banko — en, efter den tidens myntvärden och sätt att betrakta dylika saker, oerhörd summa, men hvilken dock torde få anses vara alltför liten.

Bland de i den väldiga salen församlade officerarna sågs ingen man, hvilken tillhörde det högre befälet. Ingen hade högre grad än en majors. De flesta voro unga, men här och der syntes äfven ett grånadt krigarehufvud.

Uppenbarligen hade någonting inträffat, någonting af högst ovanlig art, eftersom de församlade så tydligt ådagalade ett öfver måttan upprördt sinne. Det slags krigareeder som på den tiden voro så vanliga och då ännu betraktades såsom oskiljaktigt tillhörande uniformen (mången kärnfull krutgubbe svor aldrig i civila kläder) haglade omkring öfverallt i salen. Ögonen blixtrade. Åtbörderna voro mer än vanligt lifliga och uttrycksfulla. Det slags oro, som visar sin tillvaro genom tydlig svårighet att sitta eller stå stilla några minuter på en och samma plats, rörde sig allestädes bland de församlade.

Länge talades utan ordning man och man emellan i salen, hvarigenom uppstod ett allmänt sorl och buller, hvilket nästan gjorde det omöjligt för någon att höra och förstå, hvad som yttrades på blott ett par alnars afstånd från honom. Slutligen äskade någon af officerarna ljud genom att med sitt värjfaste slå några slag hårdt mot bordet, som stod i salens midt och vid hvilket en del af officerarna plögade intaga sina gemensamma måltider eller dricka sitt lilla glas vin eller öl efter dagens avslutade arbeten och mödor.

Ögonblickligen blef alldeles tyst i salen.

En manlig och välljudande stämma hördes. Men när den talande stod på golvet, kunde hans ord icke uppfattas af dem, som befunno sig vid salens båda ändar.

»Högre!» ropades från några håll. »Tala högre!»

»Stig upp på bordet!» uppmanade andra.

Det senare rådet var så klokt, att talaren genast efterkom det eller, rättare sagt, de som stodo närmast honom lyfte honom — med

eller mot hans vilja — upp på bordet. Från denna upphöjda ståndpunkt var han synlig för alla, hvilka befunno sig i salen och följaktligen borde äfven hans röst tränga fram till alla.

»Tala nu, Durietz!» tillropades honom.

Det var nämligen kaptenen vid enkedrottningens lifregemente Carl Jacob Durietz, som stod på bordet. Han var ännu en ung krigare, endast fyratiotvå år gammal, kort till växten, men axelbred och prydd af väldiga mustascher och svarta, buskiga ögonbryn. Han var en svensk af den gamla, kärnfulla stammen — derom bar ej mindre hans utseende och hållning, än hans uppträdande vid detta tillfälle tillräckligt vittnesbörd.

»Vapenbröder!» började han, och nu trängde hans röst till hvarje vrå i den stora salen. »Jag behöfver icke erinra eder om Svartholms fall och det Grotenfeltska förräderiet. Underrättelsen härom har som ett svärd gått tvärs igenom våra hjertan. Men hvad jag vill och af mitt samvete tvingas att göra, det är att säga eder alla försant, att nu är vårt stolta och starka Sveaborgs tur snart inne.»

Ett hotande mummel, likt en aflägsen åska, lopp genom salen. Men kapten Durietz fortsatte:

»I kännen alla den mellan vår kommandant, herr grefve Cronstedt, amiral i flottan, och den ryske ingeniörgeneralen Peter van Suchtelen träffade konventionen — denna nesliga öfverenskommelse, genom hvilken vår svenska fana blifvit ryckt från dess stång och nu liksom släpar i smutsen bakom de ryska trossvagnarna. . . .»

Här afbröts talaren genom ett så allmänt och högljudt utbrott af den vrede, som i allas bröst brann på grund af de af Durietz skildrade förhållandena, att han måste dröja en hel minut, innan han kunde fortsätta.

»Genom denna konvention, hvilken för evigt skall stämpla vice amiralen Carl Olof Cronstedt såsom en ännu argare förrädare än sjelfva Gripenberg eller Klingspören, hafva fästena Långsörn, Vester Svartö, Löwen och Lilla Öster Svartö blifvit med kanoner och mörsare, musköter, ammunition, blanka vapen och proviant för länge sedan öfverlemnade till ryssarna. Huru stor denne härlige amirals och kommandants ersättning varit i ryska rubler, det är hans egen och de nesliga underhandlarnas hemlighet, men . . .»

En af de närvarande yttrade här så högt, att det hördes af alla de på flera famnars omkrets kringstående officerarna:

»Den gången var åtminstone icke jag med.»

Yttrandet var tvetydigt. Det kunde helt enkelt betyda, att mannen, när detta skedde, ännu icke anländt till fästningen Sveaborg, men det kunde också innebära, att han varit en handtlångare vid någon tidigare eller senare förrädisk handling af Cronstedt.

Alla kände mannen. Vi och våra läsare också. Det var nämligen den olycklige egaren till gamla Halola, löjtnanten vid Savolaks lätta infanteri, Gustaf Henrik Ehrenroth.

Hans tvetydiga yttrande vållade visserligen, att de kringstående vände sig mot honom och betraktade honom med blickar, som uttryckte både förvåning och misstänksamhet, men det förorsakade intet uppehåll i fråga om kaptenens tal.

»På denna konvention skulle vi aldrig hafva gått in, mina vapenbröder, om den blifvit oss meddelad på vanligt sätt vid krigsrådssammanträde inom hus. Vi skulle hafva förhindrat skändligheten, om vi också hade blifvit nödsakade att stänga kommandantenförrädaren inne i ett af Sveaborgs djupast ned belägna fängelsehål eller genomstinga hans trolösa hjerta. Men hade vi väl tillfälle dertill? Huru gick man till väga? I veten det alla, kamrater. Jo, man delade oss officerare i små flockar, hvilka befaldes till inställelse på olika punkter inom fästningsområdet, och detta endast en timme innan ryssarne marscherade in genom Långörns portar. Derute under bar himmel upplästes konventionen för oss i blåsväder och med lågmäld stämning och så oredigt, att vi icke uppfattade dess innebörd fullständigt. Vi fingo ej heller tid att samlas till öfverläggning eller att meddela oss med manskapet, innan det var för sent.»

Ånyo hördes det vreda, åskliknande mumlandet.

»Men nu», återtog talaren efter en kort paus. »Nu äro vi beredda. Den 3 Maj skall öfverlemmandet ske. Den 3 Maj skola våra fiender utan svärdsslag, utan skottvexling, utan motstånd, blott för en girig förrädarens skull taga vårt nordiska Gibraltar i besittning. Och dermed är åtminstone Finlands, kanske äfven Sveriges öde besegladt. Vi hafva nu aftonen den 1 Maj. Tiden till handling är inne, vapenbröder! Låtom oss göra någonting till fosterlandets frälsning, ja, låtom oss rädda vår egen ära!»

Talaren sprang ned från bordet.

En annan efterträdde honom genast på den upphöjda platsen. Det var en ung löjtnant Gyllenbögel. Han var en reslig, men smärt man med ett Apollohufvud på ett par breda axlar.

»Kapten Durietz's råd är godt. Tiden är inne att förhindra denna nya skymf. Kamrater! Sjelfva vargarna försvara sina kulor, sina ungar. Björnen tillåter ingen att sätta sig i besittning af dess ide, och björnens hona offerar lifvet utan tvekan för de sina. Hönan går i döden för sina kycklingar. Skola vi vara sämre än djuren? Skola vi, som äro menckliga varelser, af en allgod Gud begåfvade med förnuft, behöfva af blygsel hölja våra anleten inför de stumma djuren? Skola vi lemna i fiendens händer Finlands sista värn? Skola vi tillåta, att våra hem sköflas, våra mödrar och systrar, våra trolofvade och hustrur falla offer för fienden — en skoningslös fiende . . . Skola vi . . .

»Bravo!» hördes nu en annan röst, hvilken högt skallade genom salen. »Den der borde hafva en plats i vår saligen döds-skjutne tjusarekungs svenska akademi!»

Talaren der uppe på bordet förstummades. Allas ögon vändes åt den plats, från hvilken detta störande rop skallade. Det befanns, att äfven denna gång det var löjtnant Ehrenroth, Halolas egare, som på ett obehörigt och hånfullt sätt blandade sig i talarens anförande

»Led ut karlen!» hördes en röst från salens andra ända. »Det är nu andra gången, han stör oss.»

Emellertid smög Halolas egare sig bakom ryggen på några andra officerare och lyckades derigenom undandra sig den allmänna uppmärksamheten. Löjtnant Gyllenbögel återtog ordet och fortsatte sitt afbrutna tal.

»Skola vi verkligen tillåta, att en förrädare, som genom förrädares intriger hos konungen erhållit den viktiga posten såsom kommandant på Sveaborg, förräder oss åt fienden? När vi — efter krigets slut, om vi då lefva — återkomma till våra hembygder, skola sjelfva barnen peka finger åt oss, emedan vi, inneslutna inom en fästning med ej mindre än 2033 kanoner, af dessa en stor del af den gröfsta kaliber, som för närvarande är känd, utan strid lemna denna starka fästning, hvilkens väldiga granitmurar ännu icke

hafva tagit någon skada, i händerna på en fiende, hvilken icke kan mot oss ställa mer än 16 små mörsare och 30 kanoner. Om vi tillåta det, skola sjelfva Guds englar begråta vår feghet. Vårt fädernesland skall förbanna oss. Våra barn skola blygas för oss. Och vi skola inför efterverlden stå som förrädare, såsom feiga uslingar. Upp därför till verksamhet, vapenbröder! Jag föreslår att vi redan denna natt bemäktiga oss vice amiralen Cronstedts person, välja oss en anförare och försvara Sveaborg ända till sista man . . . Jag har talat.»

Medan den unge mannen steg ned från bordet, utbröt i hvarje del af salen en bifallsstorm, hvilkens mäktiga ljud borde hafva hörts ända upp till Cronstedts våning, der han samtidigt hade en hemlig öfverläggning med en från general van Suchtelen till honom skickad person. Vi skola i sinom tid framställa denne underhandlare inför våra läsare och vi skola blifva mycket förundrade, om någon icke i honom känner igen en gammal bekant.

En fänrik Jägerschjöld, såsom af en berättelse skulle framgå, eller, såsom af andra handlingar synes, en löjtnant Christer Ludvig Jägerschjöld (sedermera gift med Hedvig Taube) intog Gyllenbögels plats på talarebordet och utlät sig:

»Mitt förslag är, att vi nu i denna stund skicka en deputation till öfverste Nordensköld och öfverstelöjtnanten, baron Lejonhufvud och anmoda dem att komma hit ned till oss. En af dem — hvilkendera som helst — skall blifva vår anförare, ty båda äro tappra soldater och redliga fosterlandsvänner.»

Detta lika enkla, som korta tal mottogs med allmänt bifall. Deputationen afgick, och efter en stund infunno sig de båda grånade officerarne. De unga beredde dem en öppen väg fram till bordet och andra officerare framburo till dem beqväma stolar, hvori de satte sig.

Kapten Durietz steg denna gång icke upp på bordet, ty han ansåg sådant vara opassande i närvaro af dessa allmänt älskade och vördade gamla män. Han trädde endast fram till den plats vid bordet, der de sutto, och yttrade:

»Vi alla här församlade officerare af skiljda kårer, regementen och bataljoner, bedja att få inför eder, våra lika vördade som älskade

förmän, nedlägga uttrycken af vår tillgifvenhet och af vårt förtroende till och förlitande på eder.»

Det kan vara onödigt att belasta dessa blad med hela kaptenens tal. Nog af — det var ett mästerverk, emedan det otvifvelaktigt var improviserad. Först skildrade han ställningen, beskref det för svenska och finska folket och dess soldater skymfliga i den af Cronstedt med van Suchtelen träffade öfverenskommelsen och förklarade slutligen, att samtliga närvarande . . .

»Icke jag!» hördes en ensam röst långt borta i salen, men när man sökte efter talaren, hade han krupit bakom ryggen på andra, så att ingen kunde finna honom.

»Det var den der Gustaf Henrik Ehrenroth», yttrades.

»Sannolikt!»

»Naturligtvis!» ropade andra. »Fortsätt Durietz!»

Ja, Durietz gjorde så och förklarade, att de närvarandes önskan ginge derpå ut, att en af de gamla ville blifva deras anförare, att man skulle redan samma natt fängsla den förrådiske vice amiralen och sedan dels intill sista man försvara Sveaborg och dels försöka från fienden återeröfra de fästen, som redan genom Cronstedts förräderi befunno sig i fiendehand.

När kapten Durietz slutat, reste sig öfverste Nordensköld, stödde händerna mot bordkanten och sade:

»För edert förtroende till mig, herrar och vapenbröder, har jag att aflägga min förbindliga tacksägelse. Jag, liksom I alla och liksom — enligt min öfvertygelse — till och med hvarje gemen man inom Sveaborgs ointagliga murar, jag ogillar i hög grad de mått och steg, min och allas vår överbefälhafvare här på Sveaborg, viceamiralen Cronstedt, har vidtagit. Jag anser, att hans åtgärder fläcka vår svensk-finska fanas ära — denna fana, som med ära burits i så många krig och hvilkens blågula duk lyste på slagfälten redan under tretioåriga krigets dagar. Men, mina herrar och vapenbröder, jag anser, att numera ingenting kan göras. Vi äro så kringspunna af intriger, så bevakade af från högre ort aflönade spioner, att jag kan försäkra eder, att till och med i denna stund, i denna sal förrädare — flera eller färre — finnas.»

Mångas blickar sökte nu Halolas egare, men han hade dolt sig bakom de gardiner, som hängde framför en fönsternich.

»Ehuru jag är en gammal man och ehuru jag har hustru och barn samt tak öfver hufvudet, hvad de flesta af dessa hufvudlösa menniskor icke hafva, skulle jag aldrig kunna göra, hvad de gjort. När jag noga beräknar händelserna, synes det, som det varit en öfverlagd plan; men nu är det för sent att hjelpa det.»*

Öfverstelöjtnanten, baron Lejonhufvud reste sig nu och förklarade i några korta, men kräftfulla uttryck, att äfven han aldrig bifallit och aldrig kunde bifalla de mått och steg, som Cronstedt på eget bevåg tagit. Han liknade Sveaborg vid Finlands hjerta. Den, som har hjertat, han har hela kroppen, ty en kropp utan hjerta är död. Den som innehar Nordens Gibraltar, Sveaborg, den är obestridd herre i Finland. Men man måste, menade han, böja sig under omständigheternas magt. Äfven enligt hans mening var det nu för sent att försöka rädda Sveaborg och krigsäran. Han tillade derjemte den upplysningen, att det sannolikt i närheten af konungens person och bland hans äldre fränder funnes en person, hvilken icke vore alldeles utan skuld i Cronstedtska förräderiet. Vidare upplyste han icke, men en och hvar förstod nogsam, hvem han åsyftade med den hårda anklagelsen.

Efter ännu en stunds samtal med officerarna, aflägsnade sig de två äldriga krigarne för att söka en väl behöflig hvila, emedan det lidit långt fram på natten. Med vördnad och aktning beledsagades de till deras bostäder af ett halft tjog bland de yngre officerarna, hvilka derefter återvände till samlingsalen.

Löjtnant Gyllenbögel hoppade upp på bordet.

»Vapenkamrater!» ropade han, och vid detta rop blef med ens alldeles tyst i den stora salen. »Om vi ibland oss egde en Johan August Sandels eller en Georg Carl von Döbeln eller någon annan af dessa hjeltar, hvilka med en brinnande kärlek till konung, folk och fosterland förena eminenta fältherregåfvor, så skulle för visso, med den rättfärdige gudens nådiga hjälp, dessa intriger, detta förräderi, dessa dolska planer snart vara undanröjda. Sveaborg skulle då aldrig falla i fiendehand. Finland aldrig ryckas från sitt moderland. . . . Bröder! Vill ingen blifva vår anförare, så låtom

* Öfverste Nordenskölds yttrande är historiskt, liksom för öfrigt i hufvudsak hela skildringen af detta sammanträde.

THE GENERAL IN THE MIDDLE OF HIS RECEPTION. (The general is surrounded by his staff and officers, and is being presented to the public.)

oss handla utan någon sådan! . . . Jag föreslår, att vi utvälja några bland oss — sex eller tio stycken — hvilka en timme efter midnatt intränga i den förrädiske Cronstedts bostad, bemäktiga oss hans person och sedan med honom förfara efter omständigheterna — död eller fängelse, det månne få bero dels af hans uppförande, dels af det kraf, som förhållanden, hvilka vi nu icke förutse, komma att framställa. Har jag talat väl?»

»Ja, ja!» . . . »Utmärkt!» . . . »Bra, bra!» och andra dylika uttryck skallade i den vidsträckta och höga salen.

»Får jag då anse detta såsom alla de närvarandes enhälliga beslut?»

»Ja, ja!» ropades öfverallt.

Endast ett enda nej uttalades. Det kom från någon, som stod dold bakom en fönstergardin.

»Nåväl, det är således beslutadt . . . Må det lända till fosterlandets gagn! . . . Må det, som de gamla romarne sade, hafva skett i en lycklig stund . . . Skriden nu till valet af sex officerare ibland oss sjelfva, hvilka sex skola offra sig för fosterlandets väl . . . Jag erbjuder mig att blifva den första, om I ansen mig värdig denna ära.»

Naturligtvis blef löjtnant Gyllenbögel enhälligt vald. De fem andra blefvo kapten Durietz, fänrik Jägerschjöld, löjtnanten Magnus Blum, kapten Brakel och majoren Enoch Furuhjelm.

»Alltså!» utropade Gyllenbögel, sedan valet blifvit förrättadt. »Vi sex äro alltså valda att bemäktiga oss viceamiralens person en timme efter midnatt, nu instundande. Gud vare med oss och fäderneslandet!»

Alla officerarne gifvo genom ljudliga rop sitt bifall och sin hänryckning till känna. Den villervalla, som härigenom uppstod, begagnades klokt nog af löjtnant Gustaf Henrik Ehrenroth. Han lemnade fönsternichen och den skyddande gardinen samt smög på tå tvärs öfver salen och försvann.

Medan de sex utvalde höllo en öfverläggning och den öfriga hopen af officerare skingrade sig, för att hvar och en i sin bostad söka hvila och sömn, om denna mensklighetens välgörare verkligen ville och kunde inställa sig hos dem under så kritiska förhållanden,

smög gamla Halolas egare sig uppför trapporna till kommandantens våning och lät en betjent anmäla sig hos den höge herren.

»Måhända kan jag utverka mig en belöning, om jag meddelar honom deras planer och räddar honom. Kanske kan jag derigenom få tillräckligt att betala min plågoande Stengrund, så att jag undslipper att anlita det förtviflade medel, hvartill den gamle skälmen vill drifva mig.»

Gustaf Henrik Ehrenroth blef införd i kommandantens arbetsrum. Denne var icke ensam. Midt emot honom satt en undersåsig, tjock och rödbrusig person. Gamla Halolas egare kunde icke gerna misstaga sig i detta fall, och likväl trodde han knappt sina ögons vittnesbörd. Denne gäst hos vice amiralen Cronstedt, denne man med det kopparröda ansigtet och de små elaka ögonen och med den konstigt skurna käppen framför de tjocka läpparna var hans dödsfiende — Lars Stengrund. Och käppen var den gamle hederlige och medgörlige Pucke, hvilken också plögade i stunder af förtrolighet och blidt lynne varda af sin husbonde benämnd »Pucke lille».

TRETTONDE KAPITLET.

Vid Pulkkila.

I den stora stugan på Laukala hemman satt den vaksamme hjälten öfverste Johan August Sandels efter mörkrets inbrott den 1 Maj om aftonen. Hos honom befann sig löjtnanten vid Savolaks jägarekorps I. I. Burman, troligen icke såsom uppvaktande adjutant, ty en del ännu yngre officerare befunno sig i ett annat pörte snedt öfver gården, utan för att mottaga de sista ordena för morgondagens drabbning. Nere vid pörtets dörr stod underofficeren Simolin på vakt — samme man, hvilken under följande dagens strid svårt sårades och redan var såsom stupad kastad bland de döda kropparna, men räddades derigenom, att han i sista stunden före begrafningen gjorde en rörelse med handen, hvilken bemärktes af karlarna, som skulle fylla igen grafven.

Det gamla vägguret bredvid den väldiga gråstensspisen visade, att tiden redan hade framskridit till tio på kvällen.

»Och nu», yttrade Sandels, uplyftande sitt ansigte från den framför honom på bordet liggande kartan, »må jag säga er, min vän, att jag finner eder karta rätt bra* och att jag är förvissad derom, att de dispositioner, som jag på grund af eder teckning träffat, skola leda till fullständig seger för oss i morgon.»

Sandels var vid denna tid fyratiofyra år gammal, men tycktes vara betydligt yngre. Hans ädla drag, hans yfviga och lockiga hår, hans mildt blickande ögon intogo hvar och en, som såg honom. Men då han befann sig i slagtingens hvimmel, kunde äfven dessa milda ögon blixtra af hänförelse och stridslust, och fruktansvärd var han, när han i spetsen för sina trupper gjorde ett anfall mot fienden. Hans gestalt var lång, vacker och imponerande. Af naturen älskade han ett gladt lif, muntra middagar och lysande fester, hvilket han ock bevisade under en mera framskriden ålder, då han var riksståthållare i Norge. Men när krigstrumpeten skallade, var han icke den, som sist blef redo att hugga in. Derför blickade finnarne, vid tiden för vår berättelse, upp till honom med oinskränkt förtroende och han ansågs vara den, som tillsammans med von Döbeln skulle rädda fäderneslandet.

Löjtnant Burman bugade sig, då hans chef berömde hans karta, men svarade blygsamt:

»Herr öfverstens välvilja mot mig ser detta i färger, som äro alltför smickrande för mig. Jag har för några veckor sedan under reträtten utan aflösning i tre dygn bevakat Pulkmila, och underligt hade det varit, om jag behöft längre tid för att lära grundligt känna denna lilla fläck.»

»Nå, nå, min käre löjtnant, jag tror mig också någorlunda förstå dylika saker och jag betviflar, att någon af edra kamrater, t. ex. den dumme löjtnant Longe, hade så väl använt sin tid under de tre dygnen vid Pulkmila.»

»Förlåt mig, herr öfverste! Löjtnant Longe är en ganska klok och förständig ung man, och hvad icke ens hans ovänner kunna förneka honom, det är ett ampelt intyg om hans mod.»

* Det var samma »Plan- och Situationskarta», som sedermera blifvit offentliggjord i den Burmanska boken »Anteckningar från 1785—1816».

»Godt! Det der tycker jag om, min vän. En god kamrat-
anda bidrager till att sammansluta truppen till ett helt och för-
vandla de många kropparna till en enda lekamen, som styres af en
enda själ... Men nu, innan ni begifver er till er post, min vän,
måste ni smaka mitt vin.»

Öfversten blåste i en pipa och en gammal livreklädd tjänare
inträdde, mottog husbondens befallningar och infann sig inom få
minuter å nyo, medförande förfriskningarna, som bestodo af en
dammig vinflaska, ett fat med kall tjäderstek samt ett stycke
sockerkaka.

De båda herrarne satte sig till bords och började den enkla
måltiden, under hvilken öfversten skämtade gladt med löjtnanten,
berättade lustiga hofhistorier och uttryckte sig icke alldeles enligt
hofetiketten om den hertiglige farbrodern. Löjtnanten afhöll sig
visligen från att instämma i den skämtsamma tonen, när han hade
någonting att säga, ty han var en klok yngling och visste, att en
förman, som älskar sitt eget skämt, sällan i lika hög grad älskar
skämt å de underordnades sida. Något pedantisk var han väl
också, den flitige löjtnanten, som ritade kartor, medan hans kam-
rater sofvo, och uppgjorde planer till anfall och försvar, under det
att hans jemlikar roade sig.

»Gutår, löjtnant!» ropade Sandels, höjande sin silverbägare.

Löjtnant Burman besvarade artigheten, och båda skulle just
sätta bägarna, ur hvilka de druckit den härliga maderan, ned på
bordet, då den gamle tjänaren trädde in i stugan.

»Ett par skidlöpare, ers nåd!» yttrade han.

»Hvad har jag att skaffa med skidlöpare i afton? Säg dem,
att jag äter och att de icke få störa mig.»

»Men om...», vågade Burman börja en invändning.

»Om?» upprepade öfversten och blickade skarpt på löjtnanten.

»Jag menar», stammade denne, skrämmd af Sandels furstliga
blick, »om möjligen någonting inträffat, som...»

»Som?» eftersade Sandels utan att mildra blicken.

»Som vore af vigt att lära känna för morgondagens affär.»

»Bah!... Vi hafva uppgjort våra planer och ändra ingenting
i afton... Ett glas holländsk genever ur denna fyrkantiga flaska,
herr löjtnant?... Det smakar bra till den torra tjädersteken.»

Den gamle tjenaren hade redan aflägsnat sig. Löjtnant Burman var stum. Han förstod tillrättavisningen. Men öfversten upplifvade honom snart med nya och ännu galnare historier från konungens och hertigens hof i Stockholm.

»Ryssarne komma!» skrek den förskräckte gamle tjenaren, i det han rusade in i salen och i brådskan stötte så hårdt mot skänken med dess prydligt uppställda tenntalriker och kopparfat, att en del af dessa föllo ned på skänkbordet och de andra skramlade mot hvarandra med ett högst obehagligt ljud. Derefter törnade han mot det höga fodralet till den åldriga väggklockan, hvilken utan tvifvel skulle hafva stupat öfver ända, om icke pörtets egare, den rike bonden Jem Olikainen, hade med så stor omtanke fastspikat det vid väggen. Under alla dessa ofrivilliga irrfärder vred den gamle tjenaren sina händer på ett sätt, som tydligt gaf till känna, att hans sinne var stadt i förtviflan.

Men Sandels låtsade hvarken höra eller se honom. Kanske gjorde han det icke heller, ty han var midt uppe i en särdeles rolig hofhistoria om Badin, negern, och en af hofvets mera bemärkta damer, och han var just i färd med att införa den hertiglige farbrodern på sin scen, då tjenaren stormade in.

»Ryssarne komma!» upprepade lakejen.

Sandels slutade lungt sin historia och skrattade sjelf rätt godt åt densamma. Den pedantiske Burman log så mycket, som hans allvarliga anlete förmådde le.

»Ännu en skifva tjäder?» föreslog öfversten.

»Mycken tack, herr öfverste, men jag fruktar...»

»Fruktar?... Hvad är det för ett ord? Det finnes icke i min ordbok... Fruktar?... Hvad vill det säga?... Förklara mig det!»

»Det betyder att vara rädd.»

»Är ni då rädd, herr löjtnant?»

»Hm!... Nej!... Hm!... Men jag tror, att någon sade, att ryssarne komma... Kanske misstog jag mig... Men... Hm!»

»Ryssarne!... Låt dem då komma!» yttrade Sandels med obeskriflig godmodighet. »Medan de komma, dricka vi en skål, ni och jag, för en god utgång af striden i morgon.»

Med darrande hand lyfte Burman sitt glas, men förmådde endast läppja på dess brädd.

I detta ögonblick tumlade den gamle lakejen från klockfodralet bort till den närbelägna och med förhängen försedda sängen. Rörelsen var sannolikt ofrivillig, men den var icke desto mindre mycket våldsam. Detta mönster för en betjent föll med midten af ryggen mot sängens kant, och under hela sin återstående listid tackade han försynen såsom för ett underverk, därför att han icke vid detta tillfälle bröt af ryggraden. Men bullret och hans fortfarande skrån: »ryssen kommer!» väckte nu öfverstens uppmärksamhet.

»Hvad tager du dig till, Hans?» ropade Sandels.

»Om förlåtelse, ers nåd! . . . Ryssen kommer», stönade lakejen, hvilkens namn således var Hans.

»Hvad angår det dig? Skål, herr löjtnant! Jag erinrar mig just nu en ganska fin och löjlig historia om negern Badin, det kongliga husets svarta trädjur . . . Det var en gång, då . . .»

Verkligen hördes nu vapenslammer derute.

»Herr öfversten har glömt den ryska posteringen vid den der byn, som vi drogo förbi på afstånd. Den hette, om jag icke miss-tager mig, Niileksensaari. Måhända hafva de följt oss i spåren och anfalla oss nu. Vi äro endast sex officerare och två underofficerare, herr öfverste, och detta kan gå galet för oss.»

»Bagatell! . . . Ett glas vin för vår stackars kung!»

»Men . . .»

»Vill ni icke göra mig besked, herr löjtnant?»

»Visserligen, men . . .»

»Nå, kanske», yttrade Sandels lugnt, sedan han tömt bägaren, »kanske är det nu tid att se till . . .»

Här afbröts hans tal genom ett högt rop utifrån:

»Ihá! Ihá!»

»Kosakernas krigsrop!» mumlade Burman.

»Nåväl, låt gå för kosaker då! . . . Min värja, Hans!»

Utan någon brådska väpnade Sandels sig med sin värja och steg, efterföljd af löjtnanten och underofficeren Simolin ut ur portet — ut på gården.

Den syn, som der mötte deras ögon, var föga uppmuntrande.

Ett tretiotal kosaker voro i handgemäng med fyra officerare och en underofficer, i hvilken de lätt igenkände Öqvist, en liten och spenslig, men vig och rörlig karl. Äfven fänrik Wirzén, som

vår brigadadjutant igenkändes lätt på sin resliga gestalt och på de väldiga hugg, som han utdelade.

»Perkele!» dundrade Sandels, då han hunnit ut på förstugubron. »Jag tror, att de skälmarne våga anfälla min stab.»

I nästa ögonblick var han midt inne bland de stridande. Med ett dödsförakt, som måste väcka häpnad, gick han framåt, och Burman och Simolin följde honom.

Men fiendens antal var för stort. Sannolikt skulle en af Finlands största hjeltar efter tio minuters hjeltmodig strid hafva stupat i denna obetydliga strid på denna nästan okända gård, om icke i rätta stunden en oväntad hjälp hade anländt.

»Ihå! Ihå!» ropade kosakerne, men nu besvarades deras rop af ett annat:

»Kosaker, tror jag!» hördes en väldig stämma, på några meters afstånd från den blodfläckade stridsplatsen, ropa: »Hugg ned dem!»

Det var Willehad Willebrand, som anstormade med sin friskara. Snön gjorde, att hästhofvarna icke åstadkommo något ljud. Inom ett ögonblick voro kosakerne omringade, kastade till marken och bundna. Vid det senare göromålet (bindandet) voro två pojkar till stor nytta — en liten och en, som var temligen lång. Vår läsare känner visserligen i dem igen Erkkö och Enoch.

Vid det förhör, som strax derefter inne i pörtet anställdes med fångarna, blef det utrönt, att det verkligen, såsom löjtnant Burman misstänkt, var posteringen vid Niilekensaari, som hade företagit detta anfall. Den ryske underofficer, som förde befälet öfver kosakerna, hade nu, jemte fem eller sex andra, stupat på Laukala hemmans gårdsplats.

Naturligtvis blef Willehad Willebrand, hjälparen i nöden, hjertligt mottagen af Sandels, som inbjöd honom till ett enskildt samtal inne i pörtet, sedan löjtnant Burman blifvit bortskickad för att dels till de olika finska posteringarna aflemna ordres rörande morgondagens strid och dels sörja för, att hans egen lilla afdelning skulle vara i ordning att bryta upp klockan två på natten och i föreskrifven riktning närma sig Pakkala höjd. För Erkkö Joukahainen och Enoch Wennman sörjdes utan sparsamhet af underofficerarna Simolin och Öqvist, hvarför både vi och våra läsare tryggt kunna släppa dem

ur sigte, åtminstone ända till dess striden börjar den 2 Maj. Till dess återstå ju endast några få timmar.

Willehad vägrade på ett hofmannalikt sätt att förfriska sig af de ännu på bordet kvarstående rätterna och vinet. Gamle Hans, ännu helt upprörd, stultade fram och tillbaka i stugan, flyttade en

stol här, en kanna där; med få ord: han visste ännu knappt hvad han gjorde.

»Hans!» hördes öfversten ropa.

»Jaha, ers nåd!... Lyckönskar till vunnen seger! Jaha!» utlät sig den gamle trotjänaren, där han bugande stod vid bordet.

»Bär in ett krus fradgande öl åt min ärade gäst!»

»Efter befallning, ers nåd!... Men jag gratulerar...»

»Bra!... Gå!»

Sandels var kort i sitt tal, emedan han var sysselsatt med att

läsa den af unge Willebrand framburna depechen från öfverbefälhafvaren, hans excellens, grefve M. Klingspor. Ölet kom in och Willehad drack deraf, men blickade oafvändt på öfverstens anlete, hvilket mulnade mer och mer, ju längre ned i skrifvelsen han kom.

»Undvika strid!» mumlade han. »Spara hans majestäts folk! . . . Retirera! . . . Hm! . . . Hvilken karl eller, rättare sagdt, hvilken käring har icke hans majestat satt till vår högste befälhafvare! . . . Skall en krigare undvika strid? . . . Skall en soldat spara sitt blod, då han får den äran och glädjen att utgjuta det för konung och fosterland? . . . Skall man retirera, då man är nära att segra och victorian är viss? . . . Herr Willebrand!»

»Öfverste!»

»Vill ni åskåda, hur jag gör med denna skrifvelse?»

Sandels förde papperet till vaxljuset (ty sådana medförde han alltid, och Hans sörjde troget för den saken) och inom ett ögonblick stod brevet i ljusan låga. Snart fanns endast en svartgrå aska kvar. Willehads ansikte förrådde icke hans tankar, men om Sandels blickat in i den unge mannens ögon, skulle han helt visst hafva läst sina egna tankar derinne.

»Detta emellertid endast oss emellan!» yttrade öfversten, under det han nedtrampade askan på golvet och med sin skosula släckte de få kvarvarande gnistorna. »Nu ett glas vin, och sedan gå vi till hvila för ett par timmar! Ni, herr Willebrand, får ligga på den väggfasta bänken invid ugnen. För edra följeslagare har jag låtit mina underofficerare sörja . . . God natt! Gudi befalladt!»

Vid tvåtiden på morgonen bröt man upp från Laukala gård. Willehad slöt sig med sin friskara till Sandels och hans stab. Kosan ställdes först på en utfarsväg ned till Frantsilavägen och derefter åt söder på östra sidan om Pulkmila kyrka ned till vägskälet, der major Berndt Grotenfelt stod med sina 200 vesterbottningar, 100 jägare och 2 kanoner. I det Grotenfeltska lägret var allting redo. Manskapet stod uppställt i en lång linie längsefter den snöiga vägen. Kanonerna voro förspända, och man afvaktade endast brigadchefens ankomst för att bryta upp och närma sig Pakkala höjd.

Mötet mellan gamle Grotenfelt och hans unge vän Willehad nu i tidiga morgonstunden var löjligt nog. Den gamle krigaren hade ännu icke glömt, huru han blifvit öfverlistad den föregående

aftonen. Hans min var ganska sur och bister, när unge Willebrand stälde sig framför honom och helsade honom med ett hjertligt »god morgon!»

»Så... så! Är ni nu här igen, ni unge spefogel?... Jag hoppas, att... att... d. v. s. att... ni... icke...»

»Åh! Var lugn, gamle vän! Brigadchefen förlåter er nog.»

»Förlåter!... Hm! Jaså! Förlåter!... Men jag skall säga dig, pojke, att en krigare, hvilken — som jag — varit med redan år 1785, icke behöfver någon förlåtelse... Jaså! Förlåtelse kantänka!»

Och gubben snurrade omkring sin egen medelpunkt, så att han borrhade ett djupt hål i snön med sina klackar.

»Nå, men...», började Willehad leende.

»Förlåter!... Brrr!... Om vi vore ensamma, du och jag, pojke, skulle jag försöka visa dig, huru man i mina unga dagar vände upp och ned på en öfvermodig och inbilsk slyngel.»

»Ack, kära farbror — ty jag får ju säga farbror till min fars gamle vän — det vore sannerligen stor synd om en så gammal man som ni... Ni skulle aldrig stå ut med, att jag vände upp och ned på er.»

»Synd!» utbrast den gamle krigaren och förmädde af häpnad icke säga mera under en sjettedels minut. Derefter röt han: »Du är då den mest oförskämda pojkbjuting, som någonsin tett sig inför mina ögon.»

I nästa ögonblick var den förbittrade majoren långt borta, men hans ådagalagda vrede var mera låtsad än verklig, ty under det att han steg långa steg framåt i den djupa snön, som nästan gick honom upp öfver knäna, mumlade han:

»Präktig pojke!... Donnerwetter, som tysken säger, jag skulle just önska, att han vore min egen son, men litet mera respekt skall jag lära honom att hafva för sin fars bästa vän.»

I detta ögonblick ljöd Sandels' stämma:

»Framåt!... Sakta!... Men i god ordning!»

»Framåt marsch!» kommenderade Grotenfelt.

Truppen satte sig i rörelse mot söder längs efter den väg, som förbi Tingsgården leder ned till Pakkala, der ryssarne satt sig fast med 500 man. Men öfverste Sandels hade träffat den anordningen, att de två trepundiga styckena skulle föras i teten och att skidlö-

pare och några af jägarne skulle svärma vid sidorna af vägen. Grotenfelt vågade naturligtvis icke göra någon invändning mot dessa ändringar i de bestämmelser, han gjort, och den som — enligt vår beskrifning — rätt fattat den hedersmannens karakter, inser lätt, att gubbens lynne icke blef mildare genom brigadchefens ingripande i saker och ting, hvilka majoren ansåg tillhöra honom sjelf ensam att bestämma. Han trodde ännu, att Willehad hade för Sandels omtalat hans misslyckade försök att fånga friskaran samt att öfverstens ändringar berodde på missnöje med gubben. Detta uppretade naturligtvis honom, hvilket återigen hade den följden, att major Grotenfelt i dagens strid vid Pulkkila kämpade med ett raseri, som den i grund och botten godmodige mannen aldrig tillförne hade visat.

Planen för anfallet — uppgjord med både omsorg och skicklighet af den praktiske löjtnant Burman — var i sjelfva verket helt enkel. Man åsyftade att kringrädda fienden och detta skulle ske derigenom, att fem olika kårer vid olika tider och från skilda ställen bröto upp, för att samtidigt inträffa på de åt dem bestämda platserna omkring Pakkala höjd. Uppbrottstiden för hvar och en af de fem afdelningarna var så beräknad, att anfallet borde kunna ske samtidigt från alla sidor. De fem trupperna voro 1) Savolaks jägare under kapten Duncker, 2) Kajana bataljon under löjtnant Clementjoff, 3) Österbottens norra bataljon under major von Essen, 4) vesterbottningar och jägare samt två kanoner under major Grotenfelt och 5) åttio vesterbottningar och tjugo af Savolaks jägare under kapten Silfverbrand. Dessutom fanns i orten öfverstelöjtnanten Fahlander med en stark trupp. Han intog sin ställning och började sitt angrepp, redan innan de andra korpserna hunnit fram. Då brigadchefen med sin afdelning nalkades Pulkkila, hördes redan stridsbuller. Skott lossades. Ett par ryska kanonskott dånade. Sandels blef otålig.

»Grotenfelt!» ropade han. »Påskynda truppens marsch!»

»Kanonerna äro i vägen, herr öfverste!»

»Undan med kanonerna då!»

»Jag har aldrig stält dem i spetsen», brummade den retade majoren, men strax derefter hördes han befalla:

»Löjtnant Svebelius! Låt edra kanoner stanna vid venstra sidan

af vägen, så att truppen kan komma förbi er. Och raska sedan på!... Tror ni, att era kanoner äro af det djurslag, som heter sengångare... *bradypus* på latin, förstår ni?... Ur vägen nu!... Se der, låg den ena kanonen i diket!»

»Snön är så djup», sade den olycklige löjtnanten.

»Djup!... Er dumhet är ännu djupare, förty att den är alldeles bottenlös... Tio man ur ledet för att hjälpa till att draga kanonen upp ur snön, sedan vi tågat förbi.. Tag vara på hästarna! De hafva kostat kunglig majestät och kronan vackra pengar.»

Emellertid kom truppen lyckligt förbi kanonerna och fortsatte sin marsch, medan de vesterbottningar, som blifvit af den förgrymmade majoren dertill beordrade, ansträngde sig att ur den meterdjupa snön upplyfta den förolyckade kanonen. Stridsbullret omkring Pakkala kulle blef allt starkare.

I spetsen för truppen red öfverste Sandels, lugn och liksom känslolös för allting. Hans sinne var inåtvändt, och det var endast i de ögonblick, då de ryska kanonskotten dånade, som han vaknade till medvetande om den yttre världen. Den vid hans sida och på hans egen befallning ridande Willehad hörde honom emellanåt halfhögt gifva uttryck åt de tankar, som dvaldes i hans inre.

»Arma Finland!... Din frihet är förlorad... En skuggkonung... En äregirig farbror... Intill döden skall jag kämpa... Min och fosterlandets ära... Sandels vet sin plikt och han gör den.»

Dessa och andra dylika uttryck sväfvade öfver den stora hjeltens läppar, utan att han sjelf märkte det. Hans armar voro korslagda öfver det höghvälfda bröstet. Hästens tyglar hvilade på den tjocka manen.

Ju närmare man kom till Pakkala höjd, desto liffigare blef det stridsbullen, som man hörde. Omsider vaknade hjelten upp ur sina drömmier.

»Framåt!» ropade han med denna stämma, som så ofta hänförde hans folk, när slagtingens hvimmel och buller rasade omkring honom. »För Finlands väl och vår egen ära.. framåt!»

Hela truppen stormade framåt och befann sig snart i handgemäng med fienden. Denne var nu mycket illa deran, som man säger, ty från alla sidor framstormade svenskar och finnar. Längre dröjde det icke, innan ryssarnas kanoner voro i svenskarnas händer.

Och för denna framgång hade man hufvudsakligen att tacka Erkko Joukahainen och Enoch Wennman. Se här, huru dessa två utförde ett sådant storverk!

»Du, Enoch!» sporde Erkko, der de stodo nedanför höjden norr om densamma, och försiktigt blickade fram bakom de grofva knutarna af ett hus, som tillhörde det der belägna torpet. »Du, Enoch!... Tycker du, att de der kanonerna skulle vara bra att ega? Derhemma vid Mörskoms prestgård kunde de stå... en vid hvardera sidan om stora inkörsporten till öster... Hvasa?... Om vi skulle taga dem, du och jag?... Hvad tycker du?»

»Omöjligt, Erkko! De skulle slå ihjäl oss.»

»Ser du den den der unge officeren, som kommenderar stycke-karlarna?... När röken efter kanonskotten skingrats, ser man honom».

»Det är en ståtlig karl, det.»

Vi, som bättre känna till sakerna än Erkko och Enoch, kunna berätta, att den officer, som väckt deras nyfikenhet och intresse, var kaptenen vid Mohileffska regementet Serbin.

»Du, Enoch, om vi skulle taga honom till fånga?» föreslog Erkko.

»Dumheter!... Men en kanon eller två kunde vi väl taga.»

»Det är jag med om... Men huru gå till väga? Detta är svårare än någon gåta i hela vida världen.»

»Följ mig bara!»

Enoch stormade uppför höjden och Erkko Joukahainen följde honom med all den snabbhet, som hans långa ben förmådde utveckla. Han flåsade som en flodhäst, hederlige Erkko, men uppåt kom han, och midt under språnget förmådde han — ty alla hans fem sinnen voro till ytterlighet spända — höra, hurusom lille Enoch ropade till honom, att han skulle göra alldeles så, som han finge se Enoch sjelf göra.

»Intet annat!» stönade redlige Erkko. »Det är ingen konst.»

Men »konsten» visade sig vara svår nog. Enoch Wennman kastade sig, så snart han uppnått höjden, till marken och kröp »på alla fyra» fram till platsen, der de tre ryska sexpundingarna stodo. Naturligtvis började också den lydige Erkko att krypa, så snart han uppnått höjden. Krutröken från kanonerna dolde dem helt och hållet för fiendens styckekarlar, hvilka dessutom hade sysselsättning

nog med att ladda styckena, blåsa på luntorna och fyra af. För öfrigt hade en dimma lägrat sig öfver nejden, och denna omständighet gynnade pojkarnas djerfva företag.

Ryske kaptenen Serbin hade redan vid stridens början låtit föra fram artilleriets hästar till kanonernas omedelbara närhet. De voro visserligen icke förspända, men befunno sig, under tillsyn af stalldrängarna, invid styckena och voro redo att ögonblickligen sättas för kanonvagnarna. Lille Enoch Wennman, som nedifrån hade iakttagit alla dessa omständigheter, byggde på dem sin plan. Krypande i dimman och krutröken och med redlige Ercco i hämlarna, närmade Enoch sig den ene af de två artillerister, som serverade den närmast stående kanonen. Plötsligt gjorde han ett språng och omfattade ögonblickligen med sina små armar den ene artilleristens ben ungefär vid knäna. Ercco gjorde inom få ögonblick detsamma med den andra styckekarlen. Ett häftigt ryck af Enochs små, men jemförelsevis starka armar fälde styckekarlen till marken. I nästa ögonblick föll den andre, emedan Ercco efterhärmade Enochs alla manövrer med obrottslig trohet. Nu var kanonen obehagad.

»Jag förstår», ropade Ercco Joukahainen och rusade bort till hästarna — fyra stora, starka djur från Astrakan. Inom en handvändning hade stalldrängen blifvit slagen till marken, hästarna af Ercco med Enochs tillhjälp spända för kanonvagnen, och nu dröjde det naturligtvis icke länge, innan pojkarna kastat sig upp på kanonen. Ercco, som var äldre och mera van, hade tömmarna. I fyrsprång ilade kanonen i hack och häl efter de fyra eldiga hästarna nedför backen. Och alltsammans var öfverståndet, kanonen var borta, hästarna voro försvunna, innan styckekarlarne kommit på benen eller stalldrängen återvunnit sansen efter det dråpslag, som Ercco Joukahainen tilldelat honom med siu valkiga högra hand.

»Det svider i skinet på min näfve», skrek Ercco i örat på Enoch under den förfärligt hastiga färden nedför backen.

»Låt det svida, Ercco», tröstade Enoch honom.

»Nå, det får ju så. Vet du, Enoch, hvad jag tycker?»

»Någon dumhet, som vanligt, kan jag tro.»

»Nej... nej... det finnes ännu ett par kanoner deruppe.»

»Nå?»

»Jo, om du vill som jag, så göra vi om det här.»

H. CLARETON. 92.

»Gerna för mig!»

Den snabba skjutsen nerför backen förde dessa två oförvägna resande snart ned på det jemna fältet, der kanonvagnens hjul gräfde sig djupt ned i snön. Så snart slutningen upphörde, stannade hästarna nästan af egen drift. Icke underligt! Hela kanonen låg begrafd i snön. Hästarna sparkade, så att snön yrde omkring dem likt ett moln. Och de eldiga djuren försökte draga det tunga fordonet vidare. Men alla deras bemödanden voro fäfänga. Kanonen satt fast, och hästarnas konvulsiviska ansträngningar tjenade endast till att gräfva dem sjelfva allt djupare och djupare ned i de kalla snödrifvorna.

Men Enoch och Erko voro snart på väg uppför den höga backen för andra gången. De hade redan fattat en lätt begriplig förkärlek för kanoner och ville eröfra åtminstone en till. Emellertid hade deras pojkestreck icke blifvit alldeles obemärkt af fienden. Kapten Serbin såg en af de tre kanonerna försvinna i ett moln af snö. Han rusade fram till platsen och fann två artillerister, kraflande omkring i snödrifvorna, samt en stalldräng, hvilken höll handen för en svullen kind. Men den tredje kanonen fann han icke. Nu trodde han naturligtvis, att en öfverlägsen fiende gjorde angrepp från denna sida, och skyndsamt träffade han — med anledning af denna öfvertygelse — sina mått och steg.

»Spänn hästarna för styckena!» kommenderade kapten Serbin med tordönsstämma. Wotka (bränvin) åt den, som är mest qvick i vändningarna! Dengi (pengar) åt en och hvar, som raskt hjälper till att rädda de återstående två kanonerna! Dobbra!... Raskt härifrån!... Till venster! I galopp nedför backen! In i skogen!»

Under detta långa tal hade stalldrängarne, med hjälp af de förskrämda styckekarlarna, spännt fyrspannen för kanonerna. Kapten Serbin kastade sig upp på den ena kanonen så, att han red grensle öfver den.

»Rädde sig den, som kan!» skrek han ifrigt — en uppmaning, hvilken villigt åtlyddes af alla som hörde den. De, som hunno, kastade sig upp på kanonerna. De öfriga sprungo efter dem genom den djupa snön.

»In i tallskogen!» ropade kaptenen, som gestikulerade vildt.
»Der hafva vi betäckning... Nej, icke ditåt!... Mera till höger!

Alldeles utmed Miotinen gård löper vägen. Rätt så! . . . Vi skola snart vara i säkerhet. Jo Ruosi antori meille kuuman piipun . . . Piska på hästarna!»

Följden af allt detta var naturligtvis den, att Enoch och Erkko, när de — lystna efter en andra kanon — kommo för andra gången upp på höjden, icke funno, hvad de så girigt sökte. Rundtomkring dem hördes muskötskott, rop och annat stridsbuller, som förkunnade dem, att deras vänner nu angrepo fienden från alla sidor. Det förhöll sig också i verkligheten så, att alla de många svensk-finska afdelningarna nu hunnit fram och att fienden, som stod vid Pakkala gård, der befälhafvaren, den oförfärade ryssen Abukoff, hade sitt kvarter, nu var fullständigt omringad.

Men Abukoff var icke någon vanlig knekt. Han var en hjälte af den antika, romerska sorten. Han stred under fyra timmar. Han gjorde allt, hvad en menniska kunde i hans ställning göra. Slutligen träffades han af en muskötkula, som borrade sig in i hans bröst. Han föll, men ropade:

»Mina fanor! . . . Svepen mig i dem!»

Derefter förlorade denne hjälte medvetandet. Sandels anlände till platsen i denna stund. Hans hvita Bijou, den af Runeberg odödliggjorde gångaren, var blodig. Och fältherrens öga brann af hänförelsens eld. Men när han hörde den fallne fiendens rop efter fanorna, befalde han, att de skulle framföras och att hjälten skulle insvepas i dem. Bijou fick känna en lätt tryckning af sporrarna och öfversten försvann i ett moln af snö.

Striden var till ända. Efter stridsbullret inträdde tystnaden och tog herraväldet öfver den blodbesudlade nejden. I fyra eller fem timmar hade den bittra kampen räckt. Af fiendens styrka räddades endast de två kanoner, som kapten Serbin lyckades bringa i säkerhet samt det tiotal personer, som i sista ögonblicket kastat sig upp på kanonvagnarna eller flydde i deras spår. Ryssarne togo sin tillflykt till Anttila hemman, söder om Pakkala, men måste gifva sig fångna. Svenskarnes bemäktigade sig allt, som fans i fiendens läger — deribland två fanor, en mängd bevarings- och utredningspersedlar, bränvin, hästar, vagnar, trummor m. m. sådant och dessutom den sexpundiga kanon, som Enoch och Erkko Joukahainen eröfrade.

Efter stridens slut tog brigadchefen, öfverste Sandels sin bostad

i Kokkola torp, dit han inbjöd Willehad för att samtala med honom. Vi behöfva icke säga, att gamle Hans, som på trossvagn anlände till platsen, gjorde allt hvad i hans icke ringa förmåga stod, för att tillfredsställa sin nogräknande husbonde i fråga om undfågnaden.

»Käre vän!» yttrade Sandels, då Willehad trädde in. »Jag har idag sett er i striden och beder att få nämna, att jag aldrig sett någon gå mera manligt fram i tumultet... Jag skulle vara er tacksam, om ni ville antaga den plats som major, hvilken min hederlige Lagerborg numera, såsom lifsfarligt sårad, icke kan på år och dag sköta. Alla edra män skola inrangeras såsom underbefäl i något af de regementen, som höra till min tappra brigad.»

»Herr öfverste!...»

»Nå?»

»Ehuru smickrad af ett så lysande anbud, måste jag...»

»Ni vägrar väl icke?»

»Jo, herr öfverste! Jag föredrager att operera på egen hand.»

»Det gör mig verkligen ledsen... Nå, vill ni icke åtminstone lemna mig pojarna Enoch och Ercco, som med så stort mod och så berömvärd skicklighet eröfrade kanonen.»

»Jag beklagar, att jag det icke kan. Ercco har frihet att handla, som han behagar. Men för lille Enoch står jag i ansvar hos hans far, som är kyrkoherde i Mörskom. Jag borde för länge sedan hafva hemskickat honom, men då jag underlätit detta, måste jag hafva honom under mina ögon, ända till dess jag kan återlemna honom oskadd i hans faders händer.»

»Väl förstär jag och väl uppskattar jag edra bevekelsegrunder», yttrade Sandels. »Men jag ser, att min gamle Hans har bordet dukadt... Alltså till bords, min herre!... Hans!... Hans!... Kalla in de öfriga herrarna, som jag inbjudit!»

I det lilla pörtet på Kokkola torp hölls nu en lukullisk måltid och ett städadt dryckesgille, som varade ända långt in på sena natten. Bland gästerna befann sig äfven vår hederlige major Grotenfelt, och händelsen gjorde, att gubben fick sin plats på föga afstånd från Willehad.

»Jag såg dig i dag», sade gubben under en paus mellan rättarna, »och det må jag säga, att du uppförde dig så, Willehad, att din far, min gode vän, har heder af sin son, der han hvilar i sin

graf . . . Hör du! . . . Du skall få en plats bland mina vesterbottningar, förty att du är en så duktig pojke . . . Underofficeren Simolin är dödligt sårad och kommer förmodligen aldrig upp igen. Du får hans plats, och du kan tacka till för en så snabb befordran.»

»Herr major», sade Willehad leende. »Menar ni allvar?»

»Det är otroligt, min gosse, men sedan jag sett dina mandater, som äro öfver allt beröm, har jag beslutat gynna din framtid . . . Alltså, din skål, underofficer Willebrand!»

»Men, kära farbror, vid en öfverenskommelse böra båda de öfverenskommande parterna vara öfverens.»

Sandels höll gaffeln i handen och lyssnade med så stort intresse till samtalet, att han en lång stund glömde att föra till munnen den läckra bit hjerpe, som blifvit spetsad på nyss nämnda instrument.

»Öfverens!» utropade major Grotenfelt med en uppsyn, som nogsamt inför alla de närvarande tolkade hans häpnad, hans djupa förvåning. »Du skulle väl aldrig mena . . .»

»Jag menar intet ondt, farbror. Jag är tvärtom mycket tacksam för edert lysande anbud, hvilket vida öfverstiger mina små förtjenster, men jag måste dock afslå det.»

»Har man någonsin skådat här i verlden en sådan dumbom?» utlät sig den förbluffade majoren och blickade omkring sig med en uppsyn, hvilken ofelbart vittnade derom, att han af alla de närvarande väntade ett intyg rörande Willehads förståndsgåfvor. Naturligtvis menade den hederlige majoren, att alla andra människor ovilkorligen skulle dela hans åsigter. Detta var ju också i sjelfva verket intet annat, än hvad alla andra människor i alla tider och under alla förhållanden vänta sig.

»Är pojken galen?» återtog Grotenfelt, sedan han sett sig omkring och märkt, att alla de närvarandes anleten — med undantag af den allvarlige gamle lakejens — voro leende, liksom om de hade funnit hans erbjudande dåraktigt.

Sandels förde sin gaffel till munnen, förtärde den läckra biten och yttrade derefter:

»Din välmening mot denne vår gemensamme unge vän är uppenbar, käre Grotenfelt. Men du kan väl icke begära, att han, som nyss afslagit det anbud, jag gjorde honom, att af mig mottaga

en majorsfullmägt, skall med något slags tacksamhet mottaga en underofficersfullmägt af din hand?»

»En majorsfullmägt!... Vägra att taga emot den! Är pojken galen?... Perkele!»

FJORTONDE KAPITLET.

Erkko Joukahainen börjar ana, hvad kärleken är.

»Du, Enoch, den der kanonen, du?» sporde Erkko engång några dagar senare än de händelser inträffade, som vi i näst föregående kapitel hafva skildrat.

»Nå, hvad är det med kanonen?»

»Jo, den är vår. Det var ju du och jag, som eröfrade den derborta vid Pulkkila. Icke sant?»

»Jo visst! Nå... än sedan?»

»Är det vår kanon, så ega vi den?»

»Det är icke så säkert, Erkko.»

»Hvarför icke?... Om jag har en boll och du med våld tager den ifrån mig, är det då icke din boll, Enoch?»

»Det är en annan sak.»

»Ja, men...»

»Nå, hvad menar du egentligen?»

»Jo, att det der besynnerliga tinget, som de kalla 'kronan' ibland och en annan gång 'konglig majestät' och en tredje gång 'konglig majestätet och kronan' — det der besynnerliga tinget, som jag aldrig sett och icke vet, hvad det är, det rör icke om vår kanon, din och min kanon, förstår du.»

»Men vi också arbeta ju för fosterlandet. Begriper du icke, att allt hvad vi göra, det göra vi till fäderneslandets väl, och att allt, hvad vi vinna, det vinna vi icke för vår egen del, utan vi vinna det åt Finland?»

»Nej... det der begriper jag icke... inte en enda smula af de lärda saker, som du omtalar. Har jag från fienden tagit en kanon, så är det min... min egen kanon. Detta är det enda,

som jag vet. Och det förstår jag. Andra dumma saker om konglig majestät och om kronan och sådant der kan nog vara både bra och vackert i sig sjelf, men inte förstår jag det. Du och jag hafva tagit kanonen. Det är *vår* kanon. Så mycket kan jag då tryggt säga. Och vill kronan hafva den, så gerna för mig. Men då skall också den s. k. kronan vara så innerligt god och betala den.»

»Ja, om kronan blott ville göra det!»

»Perkele!» menade Erkkko. »Den måste väl göra det, eftersom det är kronans skyldighet och kanonen är vår.»

Detta intressanta samtal om en kanon och diverse statsekonomiska förhållanden fördes några få dagar efter striden vid Pulkkila. Sandels hade icke försummat någonting för att fullfölja sin seger och draga för sig och riket så stort gagn deraf som möjligt. Många och svåra hinder lade sig i vägen, men han förstod att med vanlig, eller rättare sagdt ovanlig energi öfvervinna alla svårigheter. Väglaget var på grund af den djupa och i dessa nordliga trakter ännu qvarliggande snön mycket bedröfligt. Manskapet hade behof af hvilat efter sina långa och besvärliga marscher. Men ingenting förmådde lägga några oöfvervinnliga hinder i vägen för utförandet af den tappra öfverstens vilja. Hans folk, som nyss vunnit en seger, var lifvadt af mod och förtröstan och sparade sig icke i Sandels tjänst. I hela hans brigad fans ingen, som icke gerna skulle hafva gått i döden för honom. Och alla lifvades af hoppet att rädda Finland åt dess moderland. Ströfkorpser utskickades i alla riktningar, dels för att slå tillbaka de fiender, som marscherade inåt Finland, och dels för att uppsnappa fiendens transportkolonner. Öfverstelöjtnant Fahlander lyckades redan den 4 Maj att vid Kärsämäki, tre och en half mil nästan rakt i söder från Pulkkila, borttaga från fienden nio stora, med fyra hästar hvardera förspända trossvagnar med rika förråder af vapen, ammunition och andra utredningspersedlar samt icke mindre än sextio proviantvagnar. Major Grotenfelt, med hvilken Willehad och hans friskara förenat sig, bemäktigade sig i Piippo och Ahokylä den stora mängden af två hundra med proviant fullastade väldiga vagnar. Och utom dessa gjordes många andra lyckliga ströftåg, hvaraf följdén blef, att Sandelska brigaden blef väl försedd både med proviant och med egentliga krigsförnödenheter.

I det ögonblick, då vi bevittna förut skildrade samtal mellan

Erkko Joukahainen och Erik Wennman, befann sig Willehad med hela sin skara på väg åt söder i sällskap med major Grotenfelt och hans löjtnant Clementeoff samt femtio man. Marschen gälde Idensalmi. Enligt ordres af Sandels skulle dervarande magasin tagas i besittning. Snön låg fortfarande kvar på vägarna, om den nu också hade börjat att röna inflytande af den med hvarje dag allt högre stigande solens strålar. Väglaget var dåligt. Mötte man någon bonde, såg man den magra hästen öfveranstränga sig för att kunna draga slädan fram genom snösörjan, i hvilken medarna sjönko djupt ner. Lyckligtvis voro böndernas slädar oskodda, så att de någorlunda lätt gledo fram der marken var bar.

Mellan Salahmi och Wieremä gästgifvaregårdar är afståndet fyra och en åttendedels mil. Det var just på detta vägstycke, nära tre mil norr om Idensalmi, som truppen befann sig, då frågan om eganderätten till den märkvärdiga kanonen kom på tal mellan Erkko och Enoch. Man hade nyss lemnat Salahmi krog bakom sig och ämnade taga nattqvarter i Wieremä.

Grotenfelt och Willehad redo bredvid hvarandra och bakom dem kom friskaran. Löjtnant Clementeoff gick i spetsen för fotsoldaterna. De bönder, som man mötte, stannade och helsade höfligt, men betraktade med förvåning friskarans något egendomliga utrustning. Männens uniformer företedde icke den regelbundenhet och enhet i stil, som man plägar vänta sig. De voro sammansatta af persedlar från olika regementen, ja, man såg till och med ganska många saker af ryskt ursprung, både vapenrockar, hufvudbonader och remtyg. Man såg till och med kroksablar hänga vid sidan af en och annan. Allt detta berodde nu på de omständigheter, under hvilka friskaran blifvit utrustad. De persedlar, som voro af svenskt eller finskt ursprung, hade man fått af befälhafvarna vid de olika kårer, som friskaran hade lyckats bevisa en eller annan vigtig tjänst. De delar af utrustningen deremot, som uppenbart voro af ryskt eller annat utländskt ursprung, hade tillfallit de tappra karlarna, när de uppsnappat fiendtliga proviant- och ammunitionstransporter. En annan egendomlighet hos dessa män var den, att de allesammans hade ett par skidor fastbundna på ryggen af den häst, som bar dem. Läsaren inser lätt det kloka i en sådan anordning, då truppen färdades i dessa nordliga trakter. När hästarna icke längre förmådde

släpa sig fram genom den djupa snön, plägade Willehad låta dem kvarstanna i en bondgård eller i ett torp, medan han sjelf och hans män på skidor förflyttade sig till målet för färden.

»Du borde tukta de två pojkslynglarna, som rida bakom oss», påstod major Grotenfelt och åsyftade med dessa ord naturligtvis Erkko och Enoch. »De taga sig sannerligen alltför stora friheter, när de rida i ledet. Hör, huru de prata, som om de vore gamla, tandlösa käringar. Och emellanåt låta de höra gapskratt, som skulle

kunna uppväcka hvilken Lazarus som helst från de döda. Du blir alldeles olycklig med dem, käre Willebrand, om du icke tuktar dem i god tid. De komma att göra dig gråa hår, innan kriget slutar. Känner du icke det gamla ordspråket: 'böj vidjan, när hon är grön, så blir hon båd' fager och skön'? Jag säger som salig konungen plägade säga till sina kronofogdar — det fans duktiga fogdar på den tiden — när de satte sig i sinnet någonting, som kungen icke tyckte om.»

»Hvilken kung var det?» sporde Willehad, hvilken bemödade sig af alla krafter att visa en allvarsam min. »Det var väl Gustaf III?»

»Åh... den! Han bara skref komedier, sjöng visor och stiftrade akademier. Nej, jag menar högstsalig hans majestät konung Carolus den elfte. Det var annan karl det.»

»Nå, hvad var det, som han plögade säga till sina kronofogdar och som skulle kunna tillämpas på förhållandet mellan oss?»

»Jo, ser du, se — han plögade ryta till dem: nu hafven I hört min vilja; den skolen I rätta och packa eder efter.»

»Naturligtvis!» sade Willehad, för att säga något.

»Det vore icke så blyxt rasande galet, om vi nu kunde väcka upp den högstsalige Carolus XI ur grafven och ställa honom i spetsen för regementet en månads tid. Nog skulle Klingsporen och Gripenbergaren, som sålde Svartholm till ryssarna, och den eländige Cronstedt, som säges skola i dessa dagar öfverlemna sjelfva Sveaborg till fienden — nog skulle de under en sådan kung, som Carl XI var, innan veckan förlupit, sitta djupt nere i något slottstorn på en af Sveriges fästningar.»

»Men jag förstår ändå icke...»

»Hvad? Jag skall förklara allt. Hemma i historiens alla vrår och vinklar är jag. Det må du tro... Hvad var det nu, min gosse?»

»Åh, endast det, att jag icke begriper, hvilket sammanhang der förefinnes mellan edert råd rörande de två pojarna och det der bekanta yttrandet af konung Carl den elfte.»

»Perkele! som finnarne säga, ehuru jag icke förstår, hvarför de säga så eller hvad de dermed mena. Det måtte väl till och med en hofrättspresident kunna begripa... Hm!... Jo, ser du, min käre Willehad, när jag råder dig att tukta Erkke och Enoch, eller hvad de nu heta, de der två ännu ohängda pojarna, så tillägger jag för din egen räkning: nu har du hört min vilja; den skall du rätta och packa dig efter.»

»Åh!... På det viset, vördade farbror!»

Öfver Willehads anlete flög ett leende, liksom understundom en öppning bland molnen låter solstrålarna kasta en ljusglimt öfver ett eljest af skugga fördystradt landskap.

»Ja, på det viset är det, ser du... Du håller ingen disciplin, du... Var så god och häng någon af galgfågeln, medan tid är, ty eljes komma de en vacker dag att hänga dig.»

»Åh! Är det möjligt?... Tror farbror verkligen det?»

»Min tro i detta afseende är fast som granitklippan eller åtminstone som en tjock furustam... Du finner väl, huru noga jag väger mina uttryck och med hvilken omsorg jag aktar mig för att säga hvarken för mycket eller för litet. Jag kan hålla min tunga i styr, du... Eller hvad tycker du?»

»Jo, farbror, jag tycker detsamma.»

»Naturligtvis gör du det... Du är ju en förständig yngling. Man kan icke gerna misstaga sig på dig.»

»Åh, farbror smickrar så vårdslost.»

»Nej, nej... smickrarne gå i balskor på bonade golf i konungagemaken, men de plåga icke, som jag, rida på en utsvulten krake några få mil blott från Uleå träsk.»

»Kanske!... Men säg mig, kära farbror, i hvilken batalj var det, som ni fick det ärofulla äret på venstra kinden?»

Willehad råkade här vidröra den enda sjuka delen af den bistre majorens personlighet. Det omtalade äret var, så att säga, hans Achilleshäl. Förhållandet var nämligen det, att han ingalunda fått såret i någon drabbning. Kanske visste Willehad detta, kanske icke. Vi kunna icke försäkra eller styrka hvarken det ena eller det andra, men af den gäckande minen kring den unge Willehads läppar sluta vi oss med sken af sanning till, att han icke var alldeles okunnig i fråga om major Grotenfelts lefnadshistoria.

Emellertid hade hans fråga en högst egendomlig verkan på Grotenfelt. Hans pratsamhet försvann, som solskenet försvinner, när molnen skocka sig samman på himmelen. Han blef mulen i ansigtet. Hans blick blef skum. Och han teg.

Måhända var det just detta sista, som Willehad åsyftade. Men vi anse oss böra förklara, huru denna enkla fråga kunde en så kraftig verkan åstadkomma.

När Grotenfelt en gång i tiden var en ung man och nyss blifvit utnämnd till underlöjtnant vid Savolaks jägarebataljon, förälskade han sig — som ju en del unga män plåga göra — i en flicka. Om hon var vacker, det veta icke vi, men säkert är, att

den förälskade unge löjtnanten ansåg henne vara en skönhet. Detta är emellertid intet giltigt bevis. Den som ser med kärleksdruckna ögon finner äfven det fula skönt. Nog af — Berndt Grotenfelt var kär »upp öfver öronen». Men han fick, som så många andra, en rival. Det var en ung jurist, och det vet man, att om jurister icke hafva någon annan förtjenst här i världen — fina vilja de dock vara. Flickan bedärades af juristens förnäma manér — dylika hade, som läsaren nog förstår, den rättframme Grotenfelt icke alls — och lutade åt det juridiska hållet med sin kärlek, men hon hade ännu icke bestämt sig. Hon fann visserligen Grotenfelt vara icke så litet »klumpig», men hennes förstånd sade henne, att i hans barm bodde ett redligt och trofast hjerta. Medan den svaga qvinnosjälen nu gick upp och ned som skålarne på en våg och än lutade mot domsagorna, hofrätterna och all annan juridisk härlighet, än nedtyngdes till förmån för hans konglig majestäts med uniform utpyntade krigsmagt — så hände sig en dag, att Grotenfelt — mot lag och förordning — utmanade juristen. Duellen egde rum i vittnens närvaro och början deraf tilldrog sig — har man sagt — enligt alla konstens regler, med sekundanter, närvarande läkare, täckta vagnar och allt annat sådant, som, om man får tro romanerna, hör till saken. Man »slogs på pistol» — frasen lär vara sådan. Juristen sköt bom, men krigaren satte en kula i högra armen på sin motståndare. Nå... Grotenfelt var intet vilddjur. Han steg beskedligt fram till den på marken liggande och blödande juristen, lade sig på knä bredvid läkaren och bad om förlåtelse. Men rättvisans blifvande skipare bland en olycklig allmänhet hade ännu sans nog att resa sig till hälften upp och bita Grotenfelt i kinden... Nog af, tre månader derefter gifte juristen sig med flickan. Förmodligen tyckte den unga damen, att det var bäst hålla sig till den tillbedjaren, som bäst förstod konsten att bita ifrån sig.

Denna lilla, direkt ur lefvande lifvet hemtade tafla torde för våra läsare förklara, hvarför Grotenfelt blef alldeles stum, då Willehad framställde en fråga rörande tillkomsten af det der ärret på den tappre och hederlige majorens kind.

Emellertid red man vidare och anlände inemot aftonen till gästgifvaregården i Wieremä by. På den tiden hade hvarenda krog

ett namn, liksom apoteken i våra dagar. Gästgifveriet i Wieremä kallade sig »Sofvande Flickan».

Der stannade truppen. Der skulle nattlägrät anordnas åt såväl Grotenfelt och hans soldater, som åt unge Willebrand och hans friskara. Och sämre nattvarter kan man få.

Värdshuset var nämligen då för tiden ett af de större och bättre i dessa ödsliga nejder, der ännu i dag icke lefva flera än allra högst fyra människor på hvarje qvadratkilometer. Om gästgifvaregårdarna i vårt eget kära Småland har det blifvit sagdt, att man kan der äta godt, om man har en god matsäck med sig. Ett bättre omdöme måste dock fällas om bordet i den »Sofvande Flickan». Truppen blef rikligen undfägnad, och officerarnas bord, vid hvilket naturligtvis Willehad och Enoch voro sjelfskrifna, lemnade föga öfrigt att önska under en tid, då krigaren mången gång fick under flera dagar lefva af torra brödet och detta t. o. m. mången gång var uppblandadt icke endast med mjöl af bark, utan på många ställen med agnar, knoppar till linblomman, lafvar, moss, ja, exempel funnos i dessa och andra nödens tider, att man i Finland uppblendade brödmjölet med s. k. bergmjöl, d. v. s. en jordart, hvilken består af tomma skal efter en massa infusorier, skal, som äro så små och så mjuka till sin beskaffenhet, att den som äter det dermed uppblendade brödet, alldeles icke märker, att han krossar några skal med sina tänder. Men — som sagdt, sådant nödbrod behöfde man icke vid detta tillfälle äta på värdshuset »Sofvande Flickan» i Wieremä. När frosten ett och annat år förstörde skörden, måste man naturligtvis äfven der taga sin tillflykt till dylika nödhjulsmedel och skatta sig lycklig, om man utan för stort besvär eller för långa resor kunde anskaffa dem. På bordet i detta värdshus fanns både bröd af verklig råg och åtskilliga fisk- och köttvaror. Men fläsk fanns icke, ty hela förrådet deraf hade — berättade den prat samma värdinnan — blifvit bortfördt af kosaker, som hemsökt »Sofvande Flickan».

Manskapet hade redan gått till hvila. Officerarne inne i pörtet sutto och samtalade om hvarjehanda — mest om kriget samt om utsigterna för framtiden. Willehad deltog lifligt i samtalet, men man hörde honom aldrig med ett enda ord yttra hvarken bifall eller tvifvel, då någon af de närvarande fälde förklenliga yttranden om

den person inom konungahuset, som vid den tiden var minst älskad. Om konungen sjelf talades intet annat än godt, och det värsta, som någon yttrade om honom, var, att han borde på ett klokare sätt välja sin omgifning och sina förtroendemän.

Enoch satt på en stol i en vrå och sof. Erkko, hans redlige vän, stod utanför det låga, breda fönstret och tittade in genom de små rutorna. Om Enoch Wennman varit vaken, skulle Erkko förvisst hafva gifvit sig till känna för honom på något sätt. Han kunde ju både hvissla och härma en uggla och gifva många andra signaler, hvilkas betydelse Enoch af gammal vana så innerligt väl kände till. Sannolikt är, att Erkko hade något pojkestreck i sinnet, men han var nu en gång för alla sådan, att han ingenting förmådde uträtta, om han icke hade »lille Enoch» med sig.

Ja, Erkko Joukahainen stod verkligen utanför fönstret till »Sofvande Flickans» stuga. Hans enda ändamål var dock att betrakta Enoch, som han älskade af hela sitt enfaldiga, men ärliga hjerta, samt att locka ut gossen, om något lägligt tillfälle till en sådan åtgärd kunde yppa sig. Man kan nästan säga, att redlige Erkko Joukahainen lefde endast fjerdedelen af ett lif, då han var skild från Enoch Wennman. Derfor stod han der och blickade med ett par trofasta, ärliga ögon in i rummet och fäste sina blickar ofärdigt på det hörn, der hans lille vän satt uppkruken.

Men vid han så stod och tänkte mången hjertlig tanke på sin vän och önskade, att han måtte få tala med honom och ställa på honom den gåtan, som han länge funderat på och som lydte så: »hvem är det, som alltid grinar?» — just i det ögonblick, då alla dessa vänliga känslor och tankar bestormade honom, just då förnam hans skarpa öra ett ljud vid pörtets gafvel bakom den groft sammantimrade och af endast i kors lagda (och med sina ändar utskjutande) stockar timrade husknuten. Erkko Joukahainen var numera krigsman. Det allra minsta ljud kunde — det visste han — vara ett tecken till fara. Detta hade Enoch så ofta beskrifvit för honom, att han var fullt hemma i den saken. Och när redlige Erkko förstod en sak — det hände icke synnerligen ofta — så var han också karl till att handla. Fullt så enfaldig som Sven Dufva var han icke. Men han var lika redlig som denne i sin gerning.

Då vi nu således känna Erkkos krigiska sed att alltid vara på sin vakt, behöfva vi väl icke närmare beskrifva, hurusom han, så snart det omtalade ljudet hördes bakom gafvelknuten, genast lemnade fönstret och skyndade till den plats, hvarifrån han tyckte, att ljudet kom. Och hvem fick han der se?

Jo, en ungmö, ty den smärta gestalten, den smidiga växten och de behagliga rörelserna öfvertygade inom ett ögonblick vår hederlige Ercco, att denna qvinliga person omöjligen kunde vara gam-

mal. Vid åsynen af Ercco ryggade hon tillbaka, men han, som nu var en smula krigsvan, ilade fram och grep varelsen i sina armar, innan hon hann fly.

»Gör mig intet ondt!» bad hon med en röst, som var nära att smälta hjärtat i Ercco Joukahainens bröst, liksom om det varit af vax. »Besinna, att jag är en värnlös flicka!»

»Sannare ord har aldrig talats eller blifvit skrifna, sedan bibeln ritades på stentaflor», genmälde redlige Ercco, hvilken vi -- som

känna honom — gerna förlåta hans förvirrade tankar. »Men min lilla vän — du har ingenting att af mig frukta . . . Jag vill endast vara din vän. Du tyckes behöfva hafva en sådan vid din sida. Tycker du verkligen, att det passar sig, att en hygglig tös — som du tyckes vara — traskar omkring knutarna på ett värdshus vid denna sena aftontimma?»

»Jag vet inte . . .»

Erkko höll flickan fast, derigenom att han grep helt lätt och varligt med sina händer kring hennes armar. Ingalunda grep han så hårdt, att hon ansåg sig behöfva skrika, men likväl så stadigt, att ungmön icke kunde undfly.

»Hvad heter du?» frågade Erkko Joukahainen.

»Jag heter Helena», svarade tärnan med ljuf stämma, hvilken åtminstone i Erkkos öron ljöd såsom flöjttoner från en båt i en stilla, af månsken belyst natt.

»Hvilket vackert namn! . . . Ack! . . .» suckade Erkko, och man kan vara öfvertygad derom, att en så ärlig själ menade, hvad han sade.

»Tycker du det?» hviskade jungfrun.

»Ja visst! . . . Kan jag väl tycka annat? . . . Var nu inte dum, Helena! . . . Du är den sötaste varelse jag någonsin sett på jorden. Jag tycker nästan lika bra om dig som om lille Enoch . . . Hm! . . . Låt mig tänka efter! . . . Vet du, Helena! Jag tror, att jag tycker nästan en liten, liten smula mer om dig.»

Om Helena icke hade varit på sin vakt — som hon ju ock borde vara — hade redlige Erkko sannolikt genom frånröfvandet af en kyss bevisat sanningen af de ord, han fält.

»Nå, nå! . . . Nå, nå! . . . Stilla, sköna Helena! Stilla! . . . Stilla!»

»Låt mig gå!»

»Hvad ville du egentligen här, om jag får fråga?»

»Åh . . . just . . . just ingenting . . . Ungefär så der!»

»Sjelfva Beelzebub förstår sig inte på qvinfolk! . . . Perkele! . . . Lyft upp din pitalka, så att jag får se ditt ansigte! . . . Vet du, Helena lilla, nu . . . nu, då jag . . . jag ser dessa ögon . . . dessa ögonbr . . . ögonbryn . . . nu, då dina körsbärsröda läppar äro mig så . . . ja, du förstår . . . hm! . . . så nära, så vill jag . . .»

»Släpp mig, karl!»

»... så vill jag säga, att om jag någonsin gifter mig...»

Hon närmade sig och hviskade:

»Så...?»

»Så blir det icke med någon annan...»

»Någon annan?» framläspade tärnan.

»Icke med någon annan än dig... dig... dig... Helena!»

Ungmön slet sig naturligtvis — det hör ju till alla qvinnors ceremoniel i dylika frågor — lös och flydde. Men hon flydde icke fortare, än att Erkkko Joukahainen hann upp henne utan svårighet. Då han å nyo stod ansigte mot ansigte med henne, behöfde han icke med något starkt grepp fasthålla henne. Han tog henne helt enkelt i handen och sade henne, att ingen qvinna på jorden någonsin vunnit hans hjerta i så hög grad som hon. Hon var den första, som hade haft förmågan att lägga hans själ i bojer... Nå — detta uttryck var icke hans eget. Det hade han uppsnappat en gång, då han, som bort hugga ved, i stället lyssnade utanför fönstret i Mörskoms prestgård, när den gamle komministern i Janakkala friade till kyrkoherden Wennmans syster. Vår redlige Erkkko hade ett godt minne. Han kunde utantill hela den gubbaktige komminister J. A. Carps friaretal. När redlige Erkkko skulle göra något, så gjorde han det med besked. Han visste nog, att Carp sedermera blifvit kyrkoherde i Pyhtilä, men han visste också, den redlige Erkkko, att ett vackrare tal, än det Carp höll, då han friade till Elisabeth Jönsson, kunde man knappt tänka sig. Och nu... nu då Erkkko så oförmodadt träffat »sitt ideal» — nu kom han ihåg alltsammans och lät Helena — stackarn — höra en hel del af det, som fanns lagradt i hans minne.

»Blif min!» utropade han, kramande hennes hand.

»Hvem är du då?»

»Jag är redlige drängen Erkkko Joukahainen. Saligheten bor uti ett lyckligt äktenskap. Det sade gamle Carp, när han friade. Ack, rara, snälla Helena!... Blif min!»

»Dermed har väl ingen brådska.»

»Jo!... Jo! Fortast möjligt!»

»Nu har jag icke tid. Kanske framdeles, Erkkko!»

»Hvarför har du icke tid nu?»

»Jag måste rädda min fröken ur tornet först.»

»Hvilket torn?»

»Tornet på nya Halola slott!»

»Och der sitter din fröken?»

»Ja, hennes far, gamle Lars Stengrund, och hennes bror, den nedrige pojken Reinhold Stengrund, hafva stängt henne inne der för att tvinga henne att gifta sig med den gamle värdshusvärden på »Den drickande Apan» i Maaninka, och det vill hon på intet vilkor.»

»Ah!... Inte det?»

»Nej, ser du, Erkko!... Jag tror hon älskar en annan.»

»Hm!... Hm!..., En annan?»

»Ja, löjtnant Ehrenroth, vet jag.»

»Hm!... Den karlen har jag sett. Huru... nå, jag vill inte svärja, men huru kan en flicka förälska sig i en sådan...»

»... sådan?»

»En sådan skojare!»

»Det rör oss icke, tycker jag.»

»Tvärtom! Det rör oss ofantligt mycket, min rara Helena.»

»Åh, Erkko, var nu litet mera stillsam!..., Hvarför skulle det röra oss, om löjtnant Ehrenroth, egaren till Halola, är en skälm?»

»Begriper du icke det?»

»Nej, det enda, som jag begripar, är att hon icke älskar den der värdshusvärden. Vi måste rädda henne ur hans klor.»

»Nå, gerna för mig, men enligt min öfvertygelse finnes icke någon sämre karl än den der egaren till Halola.»

»Sedan hon blifvit befriad ur tornet, der hennes far och bror obarmhertigt hålla henne fången, får hon handla, som hon sjelf finner klokast och bäst... Ack, hjälp oss... hjälp oss, Erkko!»

»Hvad får jag då?»

»Mamsell Aramintas eviga tacksamhet, naturligtvis!»

»Jo, jag känner till sådan »evig» tacksamhet... Nej, lilla Helena, vill du, att jag skall hjälpa dig, så får du nog vara mera frikostig i dina anbud.»

»Du har väl icke anspråk på att få gifta dig med Araminta?»

»Med dig, Helena, eller med ingen gifter jag mig.»

»Nå, du skall få gifta dig med mig, om du befriar Araminta.»

»Verkligen!»

»Jo . . . jag . . . jag . . . men låt då bli det .der! . . . Befria först min herskarinna, så gå vi till presten hvilken dag som helst.»

»Men . . .»

»Du har hört mina vilkor.»

»Säg mig, du ljufva väsende, hvarför befinner du dig här? Det gamla spökslottet Halola ligger ju minst sex mil härifrån . . . Huru har du kommit hit och hvad gör du här? Se . . . du förstår väl, att en karl vill lära känna den qvinna, som skall med honom dela ljuft och ledt under ett helt lif . . .»

»Jag skall gerna berätta dig allt, Erkko, men som jag är ganska trött, tror jag, att vi slå oss ned på gårdesgården här, innan jag börjar.»

Det dröjde naturligtvis icke länge, innan de unga människorna sutto sida vid sida på stennuren. Helena började sin berättelse.

»Det var», sade hon, »i midten af Februari, som patron Stengrund och hans hyggelige son Reinhold stängde mamsell Araminta in i tornkammaren på Nya Halola slott eller, som platsen förr i verlden kallades, innan slottet byggdes, Haatala. Ingen människa på slottet visste, hvart den stackars Araminta hade tagit vägen. Husfolket trodde alltjemt, att hon blifvit mördad af sin hjertlöse far och sin icke mindre obarmhertige broder samt att skälmarne hade i hemlighet någon mörk och stormig vinternatt, som vi hade så många sistlidne Februari, skaffas liket ur huset och begravt det af-sides i skogen eller kastat det med en sten om halsen i någon skogssjö. Ty, ser du, Erkko, de der båda Stengrundarne äro så illa kända, att de nog vore i stånd äfven till en så ryslig gerning, om de kunde hafva någon nytta deraf. Veckorna gingo, utan att någon upplysning vanns, och mellan drängarna talades redan om, att någon af dem skulle gå till länsmannen och anmäla saken. Af veckorna blefvo snart månader, och först nu för ett par dagar sedan — det var den 22 April — kom jag underfund med, huru det förhöll sig med alltsammans. Gamle Stengrund var på en resa — hvarthän, det vet jag icke, men han reser aldrig bort, utan att han har någon illgering i sikte — och Reinhold hade, som han så ofta gör, gått till bruket för att spela kort med bruksbokhållarna. Jag gick omkring i slottet från rum till rum och spejade, ty jag

tänkte, att jag möjligen skulle kunna finna något spår af den försvunna . . . t. ex. en blodpöl eller någonting annat intressant. Så kom jag också upp i tornet. Men med ens stannade jag och var alldeles förfärad. Jag hörde en röst uppfifrån sjunga den folkvisa, som mamsell Araminta tyckte mest om af alla. Den börjas så här:

»Mjuk och varm är linneskjortan,
Som min egen moder sydde,
Kall är äfven ylletröjan,
Som en främmande har stickat.»

»Du känner nog den visan, redlige Erkko?»

»Jo, jo men!» utlät sig unge Joukahainen, som var alldeles betagen. »Vill du höra en vers till?» Och han började sjunga halfhögt. Den skälmen ville icke sjunga alldeles högt, ty han förstod, att det kunde väcka uppmärksamhet derinne och locka ut någon af knektarna. Och Erkko ville vara ensam med sin sköna Helena.

»Hemmets bröd är mört och vackert,
Om det ock med agnar blandas;
Främlings bröd, det smakar illa,
Fästän smöret breds deröfver.»

»Alldeles så brukade mamsell Araminta sjunga», utropade kammarjungfrun med förtjusning.

»Nå, hvad gjorde du nu, när du hörde sången?»

»Jo, ser du, det lät icke som en människas röst. Den var så dof och klanglös. Men det berodde, förstår du, derpå, att hon var instängd och att dörren och en del af den höga vindeltrappan funnos mellan oss. Jag förstod icke detta då, utan trodde, att det var ett spöke. Ropande, »vik hädan, osaliga ande!» såsom min mor lärde mig, sprang jag ned och gömde mig i stekarehuset bakom den stora spisen. . . Men ju längre jag satt der och ju mera jag tänkte på saken, desto mera lade sig min fruktan. Jag insåg, att den arma flickan kunde vara instängd deruppe och att det var min ovilkorliga skyldighet mot henne, som alltid varit mig en så god husmoder, att undersöka förhållandet och bidra till hennes befrielse, om hon verkligen var en fånge. Tyst smög jag mig ånyo upp i tornet, men denna gång stannade jag icke på halfva vägen, utan steg ända upp och ställde mig att lyssna utanför dörren. Längre stod jag der.

Minst en half timme förgick, innan jag hörde något ljud derinne. Då hörde jag tydligt en suck, men mera otydligt några ord, som talades. Visserligen ryste jag, ty jag tänkte på den stora fara, jag lopp, om det verkligen skulle vara en gast, som huserade derinne. Då hörde jag tydligt, att någon sjöng inne i tornrummet:

»Min guldfogel i fjerran sjunger,
Klagar fjerran på Saimas strand,
Ej är båt vid strandens skär,
Som öfver sjön min älskling bär.»

Och nu kände jag tydligt och klart igen mamsell Aramintas röst. Jag började, som naturligt var i min stora glädje, att bulta på dörren och att ropa hennes namn. Sångerskan tystnade och kom fram till inre sidan af dörren. 'Är det du, Helena!' sporde hon. 'Ja, kära mamsell, det är jag', ropade jag till svar. 'Men hvad i all verden gör ni derinne?' ... 'Min far och bror', sade hon, 'hafva stängt in mig här. Jag har suttit här nu öfver två månader.' Då sade jag: 'hur är det möjligt?' sade jag. 'Då skulle ju mamsellen ovilkorligen hafva svultit ihjäl. Två månader utan mat eller dryck!' ... 'Nej, Helena', invände hon. 'De hafva om nätterna smugit sig hit upp och räckt mig mat och vatten genom hålet' ... 'Hvilket hål?' frågade jag. 'Jo, det der, som sitter högt uppe öfver dörren.' Nu först blef jag varse, att en fyrkantig öppning, stor nog att genomsläppa en liten korg, fanns öfver dörren. Jag såg också en trappa, hvilken blifvit stäld undan mot en vägg och som naturligtvis blifvit af skålmarna begagnad till att hjälpa dem upp till hålet, när de nedhissade korgen till den arma flickan.»

»En märkvärdig historia!» kunde Erkko icke underlåta att hviska.

»Tycker du icke det?»

»Nå, hvad företog du dig sedan?»

»Jo, det dröjde icke länge, innan jag flyttat trappan fram och uppställt den mot dörren. Snart hade jag klättrat uppför dess fem eller sex steg och stod nu med ansigtet mot öppningen i muren, så att jag kunde se in i rummet och se mamsell Araminta också, när hon på min begäran aflägsnade sig från dörren och närmade sig fönstret, som ligger mot Maaninganjärvi, och nu kunde vi mycket bättre tala till hvarandra, ty nu fanns, som du nog förstår,

hederlige Ercco, ingen dörr mellan oss. Ljudet af våra röster gick alldeles obehindradt fram genom öppningen i muren, om man blott lade örat till. 'Befria mig! . . . O, Helena! . . . Befria mig!', ropade den stackars flickan. Och hjertat i mitt bröst klappade dubbelt så fort som vanligt. Jag skulle i denna stund gerna vågat lifvet för att få fatt i nyckeln till dörren. Men hvarken Araminta eller jag hade ens en aflägsen aning om, hvar de båda skälmarne dolde den. Sannolikt är, att en af dem bär den på sig eller, ännu troligare, att de båda bära i någon af sina många fickor hvardera sin nyckel, ty de äro alldeles outgrundliga — de der Stengrundarne. 'Ja, kära mamsell', sade jag, 'hvad skail jag göra för att befria eder?' . . . 'Jo', svarade hon, 'du skall springa öfver till Gamla Halola och underrätta löjtnant Ehrenroth om, att jag försmäktar här! Vill du icke det, kära Helena? Han skall nog befria mig.' När Araminta sagt detta, svarade jag, som du nogsamst förstår, redlige Ercco, att jag ögonblickligen skulle ila bort till Gamla Halola och varsko löjtnanten, fastän jag alldeles icke tyckte om den karlen. Han har ibland så underliga fasoner med fruntimmer. Och en fyllbult är han, det är då visst.»

»Jo, jag har sett honom en gång, jag», mumlade Ercco.

»Du? . . . Hvar då?»

»Åh, det var i Mörskoms prestgård! Han kom dit med bref från öfvergeneralen och var förklädd till sjöman. Och rusig var han.»

»Jaså! . . . Hm! . . . Det der får du förtälja för mig, Ercco. Jag vill veta allt möjligt, så att jag kan i tid varna mamsell Araminta.»

Nå, den historien — hvilken läsaren inhemtat i ett föregående kapitel — var snart berättad. Derefter sporde unge Joukahainen:

»Hvad tilldrog sig vidare?»

»Jo, du skall få höra . . . Jag sade till min unga och snälla matmoder, att jag skulle lemna löjtnant Ehrenroth underrättelse. Men knappt hade Araminta hunnit tacka mig, innan någon fattade ett häftigt tag i bakvåden af min kjol och ryckte mig ned från trappans högsta steg och skrek: »'Jaså, du skall göra det min sköna. Det var unge patron Reinhold, som kommit hem från spelpartiet och smugit sig bakom mig, utan att jag hade märkt det. Han var ursinnig. Tydligtvis hade han förlorat penningar vid spelet derborta

på bruket, ty han kunde vara höflig nog eljest. Jag låg nu på golvet och jemrade mig, och han gaf mig ett par sparkar med sina jernskodda stöflar. 'Jaså, du ämnar förråda oss', hväste han med sammanbitna tänder, och jag hörde tydligt, hurusom tandraderna skuro och gnisslade mot hvarandra...' 'Ack, herr Reinhold, skona mitt lif!' vändades jag. 'Nej, du skall... nå, det kan måhända

vara nog, att jag stänger dig inne i det der hålet, der far min häromdagen satt och lurade på Araminta.' Så sade han, men hvad han dermed menade, det förstår jag icke.»

Läsaren, som sjelf bevittnat scenen, förstår det.

»Och nu', ville Helena fortsätta.

»Stackars lilla vän», hviskade redlige Erkkko.

»Åh, det gick nog... Han släpade mig in i en skrubbe, der spindlar och rättor hvimlade och skalbaggar kröpo. Och med några

rysliga svordomar, som jag icke vill upprepa, emedan du då skulle lära dig dem . . . »

»Nå, hvarför icke?» sade Joukahainen med förvåning.

»Jo, emedan du, om du kunde dem utantill, kanske framdeles, då vi varit hos presten och han af oss två gjort ett, skulle kunna få det infallet att upprepa dem . . . Nå, unge Stengrund gick nedför trapporna och jag blef ensam i mitt hål. Men att länge sitta och sällskapa med rättor och annan ohyra, det är icke roligt. Också hade knappt ljudet af hans steg på de sista trappstegen dernere upphört, innan jag sprang upp och försökte spränga dörren. Det lyckades emellertid icke. Antingen var dörren för stark eller också voro mina krafter för svaga. Jag lugnade mig och började tänka efter. Allra först försökte jag genom springan mellan dörren och karmen, der solljuset silade in så fagert och lockande, att det ordentligt gjorde en stackars fänge ondt i ögonen, upptäcka, af hvilket slag den lås var, som höll dörren så fast tillsluten. Jag märkte då, att den bestod endast af en grof jernhasp. 'Åh, intet annat!' sade jag till mig sjelf. 'Då vet jag bot för den saken, och unge Stengrund skall få stå der med en lång, lång näsa, när han finner fogeln vara utflugen, då han kommer tillbaka med vatten och bröd åt mig. Jag tog upp ur min klädningsficka min stora fällknif — du vet ju, att i våra finska bygder bär hvar och en på sig en sådan, för att använda den vid måltiderna eller annars, då en knif är af nöden. Raskt fälde jag upp bladet och stack det in i springan ett par tum nedanför haspen. Nu återstod endast att stadigt, men med anlåtande af all min styrka föra knifeggen uppåt. Nu rörde den vid haspen. Jag ansträngde mig ännu mera. Haspen lyftes uppåt och föll slutligen af. Dörren sprang upp, och jag var fri.»

»Nå, sedan?» utropade Joukahainen ifrigt, ty berättelsen intreserade honom naturligtvis så mycket mera, som berättarinnan och hjeltinnan i berättelsen var så vacker och satt så vänligt och oskuldsfullt vid hans sida på stenvuren.

»Jo, ser du, Erkko, sedan jag på detta sätt blifvit befriad ur det af unge patron Reinhold mig tillärnade och redan tilldelade fångelse, ilade jag ånyo bort till Aramintas dörr, klättrade uppför trappan (ty herr Reinhold hade glömt att taga bort den) och ropade in till mamsellen, att hon nu kunde vara lugn, att jag var fri och

att jag ovilkörigen skulle ombesörja, att hennes befrielsestimmor skulle slå fortast möjligt. Hon tackade mig naturligtvis, uppmanade mig till skyndsamhet och sade mig ännu en gång, att jag allra först skulle söka hjälp hos egaren till Gamla Halola.»

»Nå, och sedan?»

»Jo, sedan bar det i väg med mig hufvudstupa nedför den slingrande torntrappan. Jag hade behöft tio minuter för att stiga uppför dem, men kom ned igen mycket fortare. Snart var jag ute på vägen i den djupa snön. Stormen hven och snöyran betog mig synförmågan, men derefter frågade jag intet. Då jag på afstånd blickade upp mot tornfönstret deruppe högt öfver alla slottets tak, såg jag mamsell Araminta vinka till mig med en hvit näsduk. Denna vänlighet å hennes sida kunde naturligtvis icke annat än sporra mig till ännu större ansträngningar. Jag viftade tillbaka med mitt blå- och hvitrandiga förkläde — du skall få se det en gång, när vi varit hos presten — ty någonting annat hade jag ju icke till hands. Och så plumsade jag vidare i den djupa snön. Men när jag kom fram till Gamla Halola, så var icke heller löjtnanten hemma. Han hade dragit ut i kriget och förenat sig med Savolak-sarna, som han tillhör, sade man. Man jag fruktar, att han har för sig någonting värre. Den karlen tror jag icke mera än nått och jemt, och så ligger han dessutom — säger man — i händerna på gamle Stengrund, som lånat honom mycket pengar, och der blir aldrig någonting godt af det, när gamle patron får ett finger med i ett spel. Nå, vi få väl se, huru det aföper. Men jag fruktar det värsta och det gör mamsell Araminta också, ty en kammarjungfru får ju ibland tillfälle att höra ett och annat, då matmodern tror sig vara obemärkt... ja, du förstår väl mig, Ercco?... Jag ställer mig aldrig att lyssna vid dörrar och dylikt... Usch då!.. Nej, men man får ändå höra ett och annat.»

»Och hvad gjorde du, söta Helena, när löjtnant Ehrenroth icke var hemma?»

»Hvad jag företog mig då? Jo, det skall jag nu berätta... Jag skyndade, så fort snön och stormen tilläto mig det, tillbaka hem till Nya Halola, smög mig uppför torntrapporna och förtäljde för Araminta min misräkning. 'Sök då upp honom!' ropade hon, vridande händerna i sin ångest. 'Jag skall så göra. Jag har redan

tänkt på den saken': svarade jag. Och det sista jag hörde, det var hennes 'Gud välsigne dig!' Innan nästa halft minutt var riktigt till ända, var jag nere i förstugan. 'Hvad skall jag nu göra?' sade jag till mig sjelf. 'Löpa åstad och söka efter löjtnant Ehrenroth på en omkrets af många mil och i dessa tunna kläder, det duger naturligtvis icke. Jag skulle snart hafva åsamkat mig en dödlig lunginflammation eller något sådant der, som doktorerne skaka på hufvudet åt och taga på sig ännu lärdare miner än vanligt. Och så skulle jag kanske en vacker dag hittas död och öfversnöad i ett landsvägsdike. Nej tack, Helena, det duger icke. Varma kläder och en liten matsäck måste du hemta, innan du beger dig ut på denna vågsamma färden. Ja, ungefär så der tänkte jag, förstår du, Ercco, när jag stod dernere i stora förstugan och hörde unge patron snarka inne i sitt rum. 'Nå', resonerade jag, 'det är bra, att brukbokhållarne gifvit dig så mycket, du tåler, ty eljes sof du icke nu, och i vaket tillstånd skulle du vara mig mycket i vägen, isynnerhet nu i dag, då jag har så allvarliga saker att tänka på och ombesörja'. I nästa minutt var jag inne i pigkammaren. Ingen fanns der utom jag. Pigorna voro i ladugården för att mjölka, och vackra, dugtiga kor har han, den smulgråten Stengrund. Jag sökte fram mina varmaste vinterkläder och förde mig i dem... Ja, du må tro, redelige Joukahainen, att Helena icke är så barskrapad heller...»

»Åh, hvad bryr jag mig om det», yttrade Ercco naivt. »Det är icke dina kläder, jag håller af så mycket. Det är dig sjelf...»

»Rätt så, Ercco lille!... Men i alla fall äro några mark på bygden och ett litet förråd af kläder icke att förakta. Jag skall säga dig, att mamsell Araminta har årligen och årligen gifvit mig min öfverenskomna lön, men att hon hvarje år lägger dertill minst lika mycket, så att väl försedd är jag både med kläder och annat smått och godt, som en människa kan komma att behöfva, om hon icke skall dö en ond, bråd död, utan få saligen afsomna på sotsäng i sitt pörte... Nå, jag klädde mig varmt och godt... som du nu sjelf kan se... den här schalen har kostat inte så litet, må du tro och tänka... och sedan smög jag mig på tå in uti matkammaren och der lade jag in i en liten korg... den här, ser du!... jag köpte den förlidet år på årsmarknaden i Kuopio... en dugtig matsäck. Den är ännu icke slut, ser du... Ännu räcker den en hel

vecka för en sådan stackare som jag . . . Det är rent rågbröd, förstår du, Erkko. Der finnes hvarken bark eller agnar eller jordmjöl i det . . . Smaka, så får du sjelf erfara det! . . . Nå, jaså, du tror ändå, hvad jag säger. Nå, det är godt och väl. Jag tror, att vi skola passa rätt bra ihop, när vi varit hos presten. Men nu få vi icke tänka på vår egen lycka och sällhet. Vi måste först befria mamsell Araminta.»

»Naturligtvis!»

»I alla dessa dagar och nätter, sedan jag lemnade Nya Halola och begaf mig ut i storm och vinter, för att uppsöka löjtnant Ehrenroth, har jag oafåtligen vandrat omkring, frågat mig för hos hvarje militärkommendering, blifvit visad hit och dit, förföljts af ryssar och med knapp nöd undkommit dem. Det har varit en svår tid. De mörka nätterna har jag tillbringat i vindfällena inne i djupa skogen . . .»

»Stackars lilla Helena!» hviskade redlige Erkko hjertligt.

»Åh, Erkko lille, det har icke varit så farligt. Mat har jag haft i öfverflöd och mina varma kläder hafva fredat mig för kölden . . . På mina ströftåg kom jag nu hit till denna skogen derborta . . . nej, till venster . . .»

»Jaså, den!»

»Derifrån såg jag eder komma hit och slå upp nattläger här. Nå, tänkte jag, måhända finnes löjtnanten ibland dem. Jag väntade emellertid tåligt i skogen, tildess det blifvit mörkt. Under tiden åt jag en bit rågbröd. När skuggorna sänkt sig ned öfver mon och ugglorna börjat sin rysliga nattmusik bland granarna, smög jag mig fram till gården här och — öfverraskades af dig, snälle Erkko!»

»Det var allt en lycka för dig det», menade Joukahainen, »att det var jag, som stod härute. Om det hade varit någon af soldaterna eller en af officerarna, som dricka och skalkas derinne vid Grotenfelts bord, så hade du verkligen råkat illa ut, min rara Helena . . . Men hvad skola vi nu företaga oss? . . . Huru skola vi gå till väga?»

»Du och jag, Erkko lille, följas åt dit ned till Maaninganjärvi och befria i en handvändning den fångna Araminta.»

»Ja, det är godt och väl, men jag har också andra pligter. Jag har bland annat en pojke om hand, för hvilken jag måste ansvara

inför både Gud och människor och i synnerhet inför hans fader, kyrkoherden Fredrik Wennman i Mörskom.»

»Hvad säger du, hederlige Erkko?... Det månne väl aldrig vara lille Enoch sjelf?»

»Jo, visst!... Men... känner du honom?»

»Om jag känner den rare lille Enoch?... Det var just en fråga, det. Har jag icke varit barnjungfru i Mörskoms prestgård under fulla tre och ett halft år, när Enoch var liten? Han har otaliga gånger suttit i mitt knä och somnat...»

»Ack, huru underligt det kan tillgå i världen!»

»Att ni skulle träffa hvarandra här!... Nej då!»

»Hvilka?»

»Du och Enoch!»

»Han är då här?» sporde Helena med ifver.

»Han sitter derinne vid officerarnas bord inne i det varma pörtet, dricker af öfverstens vin och åhör hans roliga historier.»

»Ack, om jag blott finge se honom ännu en gång här i lifvet!»

»Jo, det kan du få, Helena lilla... Kom med mig!»

Med ett raskt hopp var han nere från gärdesgården. Hvar den hederlige Erkko hade lärt sig artighet mot qvinnan, om det icke var hans egen natur, som lärde honom den, det veta vi nu alldeles icke och kunna därför icke heller någonting försäkra eller vittna om den saken. Men säkert är det, att Erkko Joukahainen tog Helena under armarna och lyfte henne ned och stälde henne på fötterna i snön. Troligen blef han sjelf, mycket mera än flickan, förvånad öfver en sådan djerfhet, ty han började framstamma några ganska enfaldiga ord, hvilka utan tvifvel skulle uttrycka en bön om ursäkt. Flickan lät höra ett gladt och väljudande skratt, men svarade ingenting.

När den unge Joukahainen hade öfvervunnit sin blyga förlägenhet, fattade han den unga flickans hand, hvilken hon icke nekade honom, och drog henne med sig bort till samma fönster, genom hvars rutor han nyss hade ensam betraktat scenen derinne i pörtets stuga och framför allt den lille Enoch, hvilken satt uppkrupen i ett hörn och sof.

»Ser du; der sitter han», hviskade Erkko Joukahainen med stor försigtighet till sin följeslagarinna och i det han förde sina läppar nästan ända intill hennes öra.

»Hvar? ... Hvar? ... Snälle Erkko lille! ... Hvar?»

»Ser du honom icke?»

»Nej! ... Men jag ser porträttet af en vacker karl med hög panna. Det hänger på väggen vid ändan af stenbordet, och han ser ut, som om han, när han porträtterades, varit sysselsatt med att skratta och skämta ...»

»Det är Sandels, du! ... Se noga på honom, du! ... Sådana karlar får man icke se hvarje dag. Det är icke blott en karl, det är en karlkarl, som kyrkoherden i Mörskom plägar säga ... Du skulle bara hafva sett honom under drabbningen vid Pulkila häromdagen!»

»Ja, vacker är han visst ... och granna, milda ögon har han ... och ståtlig ser han ut ... Jaså, det är således den hjälten, som omtalas så mycket nere vid Maaninganjärvis och Onkivesis stränder, och om hvilken man säger, att han och Döbeln skola rädda fäderneslandet.»

»Jo, du, så ser han ut, du ... Men du skulle bara se honom i slagtingens hvimmel! ... Åh, då är han ännu ståtligare ... Han har en hvit häst, som han alltid rider ... stalldrängarne, med hvilka jag många gånger talat, kalla hästen 'Bi sju!', men det förstår jag icke, ty jag tycker, att det vackra djuret lika gerna kunde få heta 'Bi åtta' eller någonting dylikt, som hade högre värde.»

»Men Enoch? ... Enoch?»

»Jo, han sitter och sofver der i hörnet.»

»Hvilket hörn?»

»Kors! ... Enoch är ju den der pojken, som du nyss såg.»

»Ah! ... Hm! ... Han är sig icke mycket lik ... Men sin mors näsa och panna har han ... Och fadrens hår! Vi måste försöka att få tala vid honom ... Gå in och väck honom, Erkko!»

»Det vågar jag icke ... Officerarne skulle bli ursinniga.»

»Åh! ... Bara dumheter! ... Gå du, snälle Erkko!»

»Jag törs inte.»

»Då går jag sjelf.»

»Inte går det an. Då skulle ju alla officerarne få se dig.»

»Nå? ... Än sedan?» sporde Helena med naiv förvåning.

»Än sedan!» eftersade redlige Erkko säfligt. »Det är ju lätt att förstå. Hvarför skola de få betrakta dig? ... Hvad nytta kan komma deraf?»

»Ingen skada heller, tycker jag!»

»Ja, men det kan ändå inte vara af nöden.»

»Åh, Erikko lille, var nu inte svartsjuk! Det är bestämdt den dummaste af all sjuka på jorden. Jag hörde en gång en ung fru, som var på besök i Mörskoms prestgård, när jag var der och passade lille Enoch, som nu slumrar derinne, säga, att der svartsjukan finnes, der behöfves hon icke, men der ingen svartsjuka uppenbarar sig, der har man alltid skäl att misstänka åtskilligt. Ja, så sade hon, men hvad hon menade, det begriper jag, Gudi lof, icke, ty jag har aldrig erfarit något af den sorten... Seså, Erikko lille, om du någonsin vill gå med mig till presten, så gå nu in och kalla ut Enoch!»

»Nå, detta kan då lura mig till dårskapen... Jag går.»

Och Erikko Joukahainen steg in i stugan. Ingen af dryckeskämparne gaf akt på honom — aldra minst major Grotenfelt, hvilken just nu var midt inne i en synnerligen intressant interiör från Stockholms kungaborg, hvilken han hört af Sandels och med blixtrande ögon förtäljde för sina bordsgäster. — Alltså kunde Erikko tryggt gå fram till Enoch och utan uppseende ruska honom vaken samt släpa honom med sig ut genom dörren, ut till den väntande Helena. Innan Enoch var alldeles fullkomligt vaken, stod han redan inför sin barndoms vårdarinna, men Erikko måste strängt anlita sin vältalighetsgåfva, innan lille Enoch begrep, hvem det var, som så hjertligt helsade honom, tryckte hans lilla hand och lade sin runda arm kring hans hals. Men sedan blef glädjen ömsesidig. Helena och Enoch hade mycket att fråga hvarandra om och månet: »minnes du det?» vexlades dem emellan, medan den hederlige Joukahainen var en tyst och förtjust åhörare. Omsider framstälde Enoch efter en fjerdedels timme just den fråga, hvarmed han måhända borde hafva börjat — nämligen frågan om anledningen, hvarför Helena nu befann sig i dessa nejder. Bodde hon här? Eller hade hon från annan ort kommit hit i någon angelägenhet? Och hvilken? Dessa och andra dylika frågor framstälde han, och redlige Erikko var den, som måste i Helenas ställe berätta, huru allt förhöll sig, som unge Joukahainen mycket viktigt anmärkte:

»Helena här är något för omständlig och långsam, då hon skall förtälja någonting. Det är bäst, att jag säger det i all korthet.»

Han gjorde så. Och snart visste Enoch fullt besked.

»Ja», sade gossen. »Det är naturligt, att vi skola befria den stackars mamsellen ur tornet. Sådana äfventyr äro just liksom skapade efter min smak... Det skall blifva roligt... Men jag betviflar, att du och jag, Erkko, kunna i detta fall uträtta någonting, om vi icke få vår anförare, herr Willehad, med oss.»

»Men vi färdas ju nu just åt det hållet», invände Erkko.

»Lyckligtvis göra vi det, men jag anser ändå, att vår utsigt till framgång blir större, om den tappre Willehad Willebrand är med om saken och leder vårt företag... Nå, vi få ju se i morgon... Nu går jag och lägger mig... Godnatt, vänner!»

»Hm, nej!... Vänta, vänta!... Vi hafva ännu icke afgjort, hvar denna flickan skall få nattlogis... Hon är i en främmande trakt och känner ingen...»

»Åh», inföll den modiga flickan. »Jag söker väl upp ett natt-
 kvarter inne i skogen. Jag är van dervid... På en hel vecka har jag icke varit med mitt hufvud under sotad ås... Farväl!... Jag ilar i förväg ned till Maaninka kyrkoby. Der träffas vi... Godnatt! Glömmen icke löftet att bistå mig med mamsell Aramintas befrielse ur tornet... Godnatt!»

Den unga flickan var snart försvunnen inne i skogen. Flera gånger ropade Erkko Joukahainen efter henne, att hon skulle stanna. Han hade någonting viktigt att säga henne, påstod han. Men hon svarade endast med ett upprepande af sitt glada »godnatt!», just då de första buskarna i småskogen dolde hennes smärta gestalt och den hvita korgen af furuspåner, som hon bar på armen. Erkko slet sig i håret och påstod tvärsäkert, att trollen och skogssnufvan skulle taga henne, så att han aldrig mera finge tala med henne i detta lifvet.

»Du är så dum så», svarade Enoch och klättrade upp på höskullen, der han den natten skulle hafva sitt nattkvarter.

»Men i alla fall hade jag allt haft mycket mera att säga tösen», mumlade unge Joukahainen, när han följde Enochs exempel och begaf sig i sin ordning upp att söka hvila bland det doftande höet. Och ännu, då hans ögon började förtyngas af sömnen, mumlade han mellan tänderna: »i alla fall var det dumt, att hon gick så fort.»

Enoch, som krupit ned i höet, men ännu icke somnat, hörde det och skrattade.

»Perkele!» brummade Erkko såsom en inledning till snarkningarna, sedan han lagt hufvudet ned på den kuli (säck) fylld med hö, som han med berömvärd omtanke hade åt sig i ordningstält. Ett par af soldaterna voro vakna, drucko wotki i mörkret och smågrälade med hvarandra. Men Erkko och Enoch läto icke dessa uppträden störa sig. De lågo snart försänkta i djup sömn och drömde, Erkko om ett sammetslent flickansigte med djupa, blåa ögon och Enoch om sitt lyckliga barndomshem dernere i Mörskom.

Och de sofvo så godt, att de icke märkte, hurusom ett hundra man under befäl af kapten Malm anlände tidigt om morgonen till värdshuset »Sofvande Flickan» i Wieremä. Enligt brigadchefens befallning skulle kapten Malm med sina åttio man af Westerbottens bataljon och sina tjugo Savolaks jägare förena sig med Grotenfelt och löjtnant Clementeoff och ryska ned till Idensalmi och Kuopio. Det skulle kunna tydas såsom ett vankelmod hos den tappre Sandels, att han först skickade Grotenfelt åstad med femtio man och sedan, efter blott några få timmar, sände ytterligare hundra man mot samma punkter. Men vankelmod bodde icke i den snillrike brigadchefens hjerta. Allt detta berodde derpå, att en ordre anlände från General en chef, att 150 man skulle afgå till Idensalmi och Kuopio. Femtio voro redan då på väg. Alltså behöfdes ytterligare ett hundra. Detta var orsaken till kapten Malms uppträdande på »Sofvande Flickan» i Wieremä. Ändamålet med detta ströftåg var att bemäktiga sig ryssarnas förräder och förstöra deras magasin i Idensalmi och Kuopio.

FEMTONDE KAPITLET.

Sammanvärijningen bryter ut.

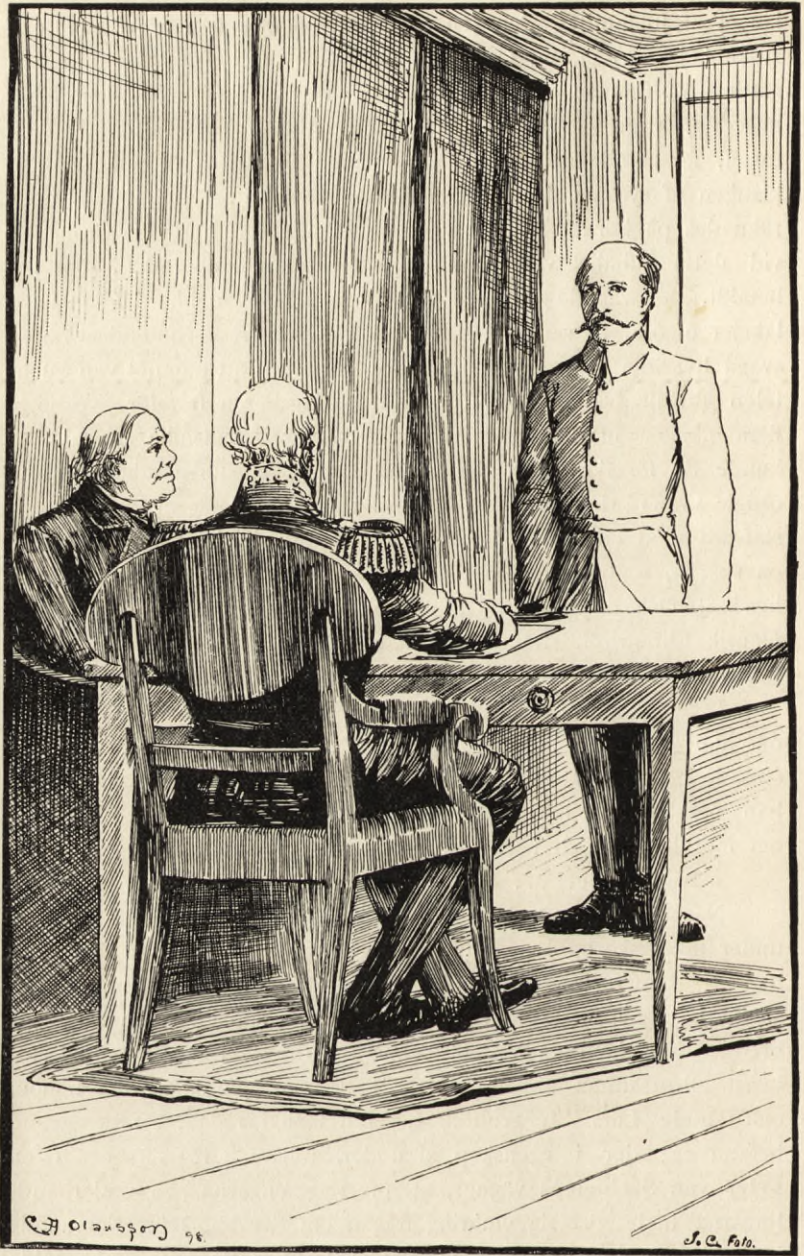
Då vi senast sågo gamle Stengrund och hans gode vän Pucke, skref man aftonen den 1 Maj år 1808, och platsen, der vi som hastigast varseblefvo honom, var ett kabinett i kommandantens å Sveaborg boställsvåning. Der satt den gamle skälmen i ett — som det tycktes — mycket förtroligt samspråk med vice amiralen, kommandören med stora korset af svärdsorden, kommandören med stora

korset af Johanniterorden (en gåfva, som han redan år 1800 fått af ryske kejsaren) m. m. Carl Olof Cronstedt. Och der hade de redan suttit flera timmar, och de tjenare, som — enligt lakejers, som loflig ansedda, vana — lyssnade utanför de till kabinettet ledande dörarna, försäkrade sedermera, att de med sina egna öron hade hört klangen af ryska guld- och silfvermynt, hvilka i betydlig mängd uppräknades på bordet framför vice amiralen. Men huruvida Cronstedt vid detta tillfälle var den, som gaf betalning, eller den, som tog betaldt, det vågade icke ens den mest talträngde bland Cronstedts lakejer afgöra, ty samtalet fördes så tyst, att lyssnarne endast hörde svaga hviskningar, som de icke förstodo. Men att namnet van Suchtelen (befälhafvaren öfver ryska belägringshären framför Sveaborg) flera gånger uttalades under herrarnas hemlighetsfulla samtal, det kunde de försäkra, och detta med så mycket större säkerhet, som ordet »van» (hvilket af lakejerna uppfattades såsom svenska och stafvadt med en annan bokstaf än v) har i sig sjelf, när det uttalas, en skärpa, som gör, att det höres långt, äfven när det endast framhiskas. Och der sutto de ännu och samtalade, när löjtnant Gustaf Henrik Ehrenroth, efter att hafva bevittnat de missnöjda officerarnas sammankomst, trädde in till vice amiralen för att förråda sina kamrater.

Ingen penna förmår skildra Ehrenroths häpnad och bestörtning, då han varseblef Stengrund med Pucke i sin hand. Löjtnanten stusade och var nära att vända om i sjelfva dörren. Troligen hade han också gjort detta, om icke Cronstedt häftigt hade vändt sig om mot honom och häftigt ropat:

»Hvad är det? . . . Hvad vill ni?»

När amiralen vände sig om, föll skenet från vaxljusen i kronan under taket skarpare på hans anletsdrag, och om löjtnant Ehrenroth hade i denna stund varit i besittning af någon iakttagelseförmåga, skulle han genast hafva sett, att en nästan spöklik blekhet låg utbredd öfver kommandanten-förrädarens drag. Det var tydligt, att högst allvarsamma angelägenheter hade varit på tal mellan honom och gamle Lars Stengrund. Läsaren förstår redan, att Stengrund befann sig der i egenskap af underhandlare å ingenjör-generalen Peter van Suchtelens vägnar, att öfverläggningarna och underhandlingarna hade rört sig omkring frågan om Sveaborgs öfverlemnande i fiendernas händer samt att det rykte, som de nyss omförmälda

lyssnande lakejerne sedermera utspredo om klangen af ädla metaller troligen icke saknade all grund. Då löjtnant Gustaf Henrik inträdde, funnos emellertid inga penningar på bordet. De funnos antingen i Cronstedts kassakista eller i Lars Stengrunds rymliga fickor.

Ehrenroth hade vid Stengrunds åsyn sammarynkat sina ögonbryn, men Stengrunds ansigte var idel solsken.

Till en början fann Ehrenroth intet svar på de till honom af hans höge förman ställda frågorna. Åsynen af hans oblidkelige fiende förstummade honom. Vice amiralen måste upprepa sina spösmål, och han gjorde detta i en ännu mera högljudd och retad ton.

»Ers excellens!» stammade löjtnanten. »Jag kommer för... för... att lemna eder en vigtig underrättelse!»

»Nå, ut med er underrättelse då!» dundrade chefen.

»Den är blott för ers nåds egna öron.»

»Hvad säger ni?... Hvem är ni då?»

Innan Ehrenroth hann svara, steg Lars Stengrund upp från sin plats i den bekväma soffan och räckte löjtnanten sin hand, medan hans falska anlete alltjemt förklarades af leenden.

»Guds fred, granne!» yttrade han så mildt och vänligt, som om han varit en fader, hvilken talade till sitt barn.

»Skulle han vara eder granne, herr Stengrund?» utropade Cronstedt. »Hvad heter han då?»

»Mitt namn», inföll nu omsider Gamla Halolas olycklige egare, »är Gustaf Henrik Ehrenroth, och jag är löjtnant vid Savolaks lätta infanteri.»

»Vid Savolaks infanteri!... Men, min herre, Savolaksarne stå ju någonstädes i nejderna omkring Uleå Träsk... Huru kan ni då vara här? Och hvad pocker har ni på Sveaborg att göra?»

»Ers nåd värdes påminna sig, att jag...»

»Nå», röt amiralen otåligt, »hvad är det ni vill, att jag skall påminna mig?... Har jag tid att påminna mig någonting, jag?... Jag har andra saker att tänka på, än att påminna mig edra dumheter... Gå er väg, herre, och laga, att ni är utanför Sveaborgs murar, innan solen rinner upp i morgon. Nå... försvinn!»

Han var uppenbarligen vid dåligt lynne, den der kommandanten. Och var väl det underligt? När är väl en förrädare vid briljan-

humör? Godt lynne och ondt, svidande samvete hafva sällan gemensamt bo i ett och samma hjerta.

»Men, ers nåd, den sak, som jag nu kommit att uppenbara för eder, är verkligen af allra högsta vigt. Det gäller eder frihet, herr amiral, kanske till och med edert lif... Och dessutom torde jag få be eder påminna eder, att jag redan...»

»Kommer ni nu återigen med det der slarvet om, att jag skall påminna mig?... Ut med det då, herre, och låt mig sedan vara i fred... Jag har hufvudet fullt af andra tankar och göromål. Hvad skall jag påminna mig?»

»Endast det, ers excellens, att det var jag, som — i egenskap af hemlig budbärare från fältmarskalken, greve Klingspor — för två dagar sedan till eder öfverlemnade ett förtroligt bref från hans furstliga nåde, hertig Carl af Södermanland... det der brefvet, som — enligt Klingspors egna ord — innehöll hemliga instruktioner för ers excellens från bemälde furste och rörande fästningen Sveaborg.»

»Tig, karl!... Tig!... Har du en hals till i din byxficka, eftersom du så öfvermodigt riskerar den, på hvilket ditt hufvud nu hvilar?... Kom i håg, att furstars hemligheter bränna omkring sig som eldslågor!... Är du galen, karl, som står här och förräder, hvad ingen i världen skulle hafva känt mer än fursten och jag... Kanske har du redan spridit ut denna nyhet, så att hela Sveaborg känner den?»

»Vid min ära, nej!»

»Sådana skälmar som du, äro icke att tro.»

»Det finnes större skälmar än jag, som äro ännu mindre värda att tro», genmälde Ehrenroth ganska spotskt.

»Hvad?... Skäller du?... Vill du bitas?»

»Förlåt mig, ers excellens! Det förefaller mig, som om vi nu hade förrirat oss in på ett område, hvarom vi bäst kunna tala mellan fyra ögon... Jag tycker, att denne herre...»

Löjtnanten kastade en föga vänlig blick på Stengrund, men dennes ansigte var i ännu högre grad än nyss likt en af gyllene solsken bestrålad landskapstafla. Hans tjocka, nästan mer än negerlika läppar hade utvidgat sig åt båda sidor, så att mungiporna voro icke långt ifrån att kyssa öronsnibbarna. Uppenbarligen rörde sig inom honom vissa tankar, som gjorde honom mycket glad i hågen.

Om någon hade gifvit närmare akt på honom under ordvexlingen mellan amiralen och löjtnanten, skulle denne iakttagare hafva sett, att Stengrunds läppar drogo sig till detta öfverdrifna leende, just då han hörde Ehrenroth förråda det hemliga brevet från hertig Carl. För en sådan man som Stengrund var det lätt att inse sammanhanget mellan det furstliga brevet och Sveaborgs kapitulation, och utan tvifvel räknade han — som hade så godt affärshufvud — genast och utan någon svårighet ut, huru mycket han, såsom medveten om en så fruktansvärd hemlighet, som den, hvilken han ansåg här föreligga, skulle kunna i kontanter utpressa af vice-amiralen och andra män på samhällets höjder.

Cronstedt kom att blicka på Stengrunds anlete i denna stund af ren sällhet för den gamle skälmen, och sannolikt var det icke så alldeles utan afsigt, som amiralen nu yttrade:

»Ja, det der brevet från hans höghet hertig Carl, det var af föga betydighet nu, då vi äro nödsakade att låta Sveaborg kapitulera. Hans konglig höghet har ett ädelt hjerta, som klappar så varmt för Sveriges och Finlands väl. I kunnen tänka eder, mina herrar, att hans furstliga nådes hela bref innehöll endast goda råd, huru jag längst och bäst skulle kunna försvara fästningen här... Han är ett lysande snille, min höge beskyddare, hertig Carl — isynnerhet i krigssaker. Hans bref hade emellertid samma fel, som hans goda råd och hans enträgna uppmaningar att till sista man försvara Sveaborg, som han kallar Nordens Gibraltar... Både brevet och råden kommo försent... Nu kan saken icke längre ändras... I öfvermorgon den 3 Maj öfverlemnas fästningen i rysarnas händer... Ack, mina herrar, om hertig Carl hade för en månad sedan skickat brevet med alla de der goda råden, så kunde något kanske varit att göra.»

Efter denna långa utgjutelse, vände amiralen sig särskildt till löjtnant Ehrenroth och sade vänligt, nästan smekande:

»Nå, hvad var det nu för viktiga och hemliga ting, som Ehrenroth hade att meddela mig?»

»Vi måste vara mellan fyra ögon, när jag säger det.»

»Ah!» hördes Stengrunds hesa röst hväsa. »Jag finner, att jag är i vägen... Farväl, eders excellens!... Allting är ju klart nu?»

»Javisst, herr Stengrund! Glöm icke instruktionen!»

»Jag tillönskar ers excellens samma goda minne.»

Den gamle skälmen bugade sig och vände sig sedan till sin granne på Gamla Halola och yttrade till honom:

»Min käre vän och granne! . . . Vi hafva, tror jag, några små gemensamma angelägenheter, hvilka böra ordnas i afton . . . Jag skall vänta eder dernere vid foten af trappan.»

»Åh! Besvåra er icke, patron Stengrund», svarade Ehrenroth med en sur min. »Jag torde blifva länge uppehållen här.»

»Och jag har långt tålmod . . . God natt, herr amiral!»

Cronstedt hade under hela detta samtal suttit försjunken i djupa tankar. Troligt är, att han icke ens hörde det besynnerliga samtalet mellan de två grannarna. Om han nu också hörde det i dess helhet eller någon del deraf, låtsade han emellertid icke om det. Äfven sedan Stengrund försvunnit ur gemaket och sedan hans tunga steg längesedan icke hördes i de yttre rummen, satt han kvar med armbågen hvilande på bordet och hufvudet lutadt i handen.

»Herr amiral . . .», började slutligen löjtnanten.

»Nå?» frågade denne.

»Edert lif sväfvar i fara.»

»Det gör hvarje krigsmans lif, så länge han är i fält.»

»Visserligen! . . . Men det är icke en sådan fara jag menar.»

»Hvad menar ni då? . . . Men det var så sant, löjtnant! Huru har ni kunnat vinna kännedom om innehållet af hertigens bref? Ja, huru vet ni, från hvem det brefvet var? . . . Jag vill hoppas, att ni icke vågat öppna och läsa det.»

Det tycktes verkligen, som om Ehrenroths samvete icke var alldeles rent i detta hänseende, ty hans ansigte från hårfästet ända ned till hakan och från öra till öra betäcktes ögonblickligen af en förrädisk, blodfärgad rodnad, och han stammade förläget till svar, att han aldrig hade tillåtit sig ett sådant streck och att han mera anat, än vetat, hvad depechen innehöll och från hvem den i sjelfva verket var. — Cronstedt betraktade honom skarpt, under det att han talade. När han slutat, sade amiralen:

»Nå, jag vill icke forska vidare i denna sak, men ett säger jag eder allvarligt, att om ni icke vill för hela eder lifstid försmäkta på ett ställe, der hvarken sol skiner eller måne, så glöm hvad ni anar eller vet och låt icke ett enda bokstafs ljud om den saken gå öfver

edra läppar. Ni är i besittning af en bland de mest fruktansvärda hemligheter, som det nyss började århundradets historia kommer att känna... Ja, tag eder till vara!... Många menniskor förlora sitt hufvud, emedan de äro för dumma, men en stor del mister det, därför att de äro för sluga.»

Löjtnant Ehrenroth bugade sig djupt.

»Och nu, min vän», fortfor Cronstedt efter några sekunder, »nu kunna vi ju få höra eder historia om min lifsfara.»

»Det är en allvarsam sak, herr amiral. Jag har nyss varit närvarande vid en sammankomst, som hölls dernere i en stor sal. Alla de yngre officerarne voro närvarande. Man skickade en deputation efter gamle öfverste Nordensköld och öfverstelöjtnanten baron Lejonhufvud. De infunno sig. Man höll många långa tal, och man fattade ett förtvifladt beslut.»

Att dessa ord gjorde starkt intryck på amiralen, det insåg löjtnanten genast, ty hela Cronstedts kropp darrade ett ögonblick och hans ansigtshy blef, om möjligt, ännu mera gulblek. Men Sveaborgs kommandant var — liksom alla personer af hans karakter — en god skådespelare, hvarför det också var med lugn uppsyn och stämma, som han yttrade:

»Och hvad beslöto då de der herrarne?»

»Det får herr amiralen praktiskt erfara redan under denna natt, om vi två icke komma öfverens.»

»Det vill säga, förmodar jag, att er hemlighet kostar ganska mycket pengar?... Icke sant? Men jag vill redan från början underrätta er, att jag icke har ens en kopparslant kvar i min kassa... Och dessutom, min vän, är det väl egentligen för en sådan man som ni... en man, som tillhör en ärorik ätt, en skam och nesa att köpa och sälja menniskors lif? Det borde ni inse.»

»Åh, hvad det beträffar, herr amiral, så är det nu för tiden så mycket annat, som köpes och säljes af vida förnämare folk än jag, så att inte är det någon skam för mig att deltaga i handverket... Åtminstone är det min egen tanke.»

»Herre!» röt Cronstedt i vredesmod, men huruvida hans vrede upptändes af löjtnantens ord och den under dem dolda, men dock för Cronstedts dåliga samvete lätt förklarade meningen, det är icke lätt att med visshet säga. Kanske uppeldades hans vrede lika

mycket eller mera af den kalla, hånfulla och bitande ton, med hvilken löjtnanten uttryckte sina tankar.

»Amiral!» genmålde Ehrenroth.

»Hvad menar ni?»

»Behöfver jag väl säga det? Den der skälmen, Lars Stengrund, som nyss lemnade detta kabinett, har i denna qväll betalt eder lösepenningen för Sveaborg . . . Penningar har ni. Och jag behöfver penningar. Gif mig min del, eljest blir Sveaborg aldrig öfverlemnadt till ryssarna och ni kommer aldrig med lifvet härifrån.»

Cronstedts darrande hand sökte den på bordet liggande värjan, men sannolikt nekade ögonen honom sin tjänst i detta ögonblick af uppror i hjertat. Förgäfves trefvade han efter den.

»Ni gör er fåfängt besvär och påskyndar eder undergång, herr amiral», yttrade Ehrenroth med samma hånfulla ton.

Vice-amiralen sjönk utmattad tillbaka i sin stol och yttrade med matt röst:

»Huru mycket begär ni då för er s. k. hemlighet?»

»Fem tusen riksdaler banko, herr amiral!»

»Är ni galen?»

»Nej, men jag är skyldig den der bofven Stengrund detta belopp . . . Och det måste jag hafva. Lif eller död, herr amiral!»

Cronstedt satt tyst en lång stund, under hvilken han tuggade på naglarna och emellanåt mönstrade sin motståndare med hastiga blickar.

»Ni skall få dem», sade han slutligen. »Men hemligheten?»

Ehrenroth kastade en blick på uret, hvilket stod på kamin-kransen, och sedan han förvissat sig om, hvilken tid på aftonen det var, svarade han, ännu alltjemt med samma bitande stämma:

»En timme återstår ännu, innan ert öde beseglas, herr amiral. Vi hafva mycket god tid att uppräknat penningarna.»

»Ni kan väl tro mig, att jag . . .»

»Bah! . . . Jag tror ingen, jag. Men på penningar, vore det också ryska rubler, tror jag, när jag har dem i handen.»

»Men, min herre . . .», vändades amiralen.

»Nåväl, jag finner, att ni är ohjelpig. Jag går. Ert blod komme öfver ert eget hufvud! . . . Farväl, herr amiral! Vi förstå icke hvarandra.»

Löjtnanten tog ett par steg mot dörren, men hejdades genast af amiralen, som med tydlig ångest tillropade honom ett:

»Stanna!»

»Nå, äro vi öfverens då? Jag får edra penningar och ni får af mig veta en hemlighet, hvilken räddar ert dyrbara lif?»

Utan att svara gick amiralen bort till en i väggen inpassad jernlucka, hvilken han öppnade. Den var dörren till ett i den tjocka muren inrättadt kassaskåp . . . Stum och blek var Cronstedt, när han ur skåpets inre framhemtade några rullar, hvilka — enligt de med Cronstedts egen hand gjorda påskrifterna — skulle innehålla guldmynt. Han kastade några sådana rullar på bordet och frampressade öfver de hårdt tillslutna läpparna:

»Se der är summan! . . . Tag!»

Derefter vacklade han tillbaka till sin bekväma stol och föll ned i den, ty man kan icke säga, att han satte sig. Men Ehrenroth vädrade förräderi och granskade mycket noga, hvad som var skrivet på papperet, som omslöt rullarna. Och när detta var gjordt, öppnade han en af dem och öfvertygade sig om, att det verkligen var guld- och icke silfvermynt.

»Jo, herr amiral», sade han nu. »Summan är riktigt.»

»Nå?»

»Nu skall jag berätta, hvad jag vet, herr amiral», sade löjtnanten, medan han gömde de värderika rullarna i sina fickor. Derefter skildrade han ganska utförligt och med lifliga färger allt hvad som blifvit gjordt och sagdt vid officerarnas sammankomst. Naturligtvis slutade han med att uppräknat de sex officerarna, som skulle en timme efter midnatt öfverrumpla och tillfångataga eller döda fosterlandsförrädaren Cronstedt i hans egen sängkammare, nämligen Gyllenbögel, Durietz, Jägerskjöld, Brakel, Blum och Furuhjelm.

Cronstedt satt under hela tiden för berättelsen tyst och liksom stum af fasa. När Ehrenroth slutat, satt han fortfarande stilla.

»Nej, herr amiral», yttrade löjtnanten efter en stund och då han fortfarande icke varseblef något lifstecken hos den höge herren. »Nej, ta' mig tusen tunnor kedjekulor, om det här duger. Ni får icke blifva modlös, herr kommandant. Ställningen är svår, det medgifver jag, men ni har betalt mig redligt och de skola förr gå öfver

mitt lik, än jag kommer att tillåta dem kröka ett enda hår på ert ädla hufvud.»

I Ehrenroths ögon var Cronstedts hufvud nu »ädelt», sedan de 5,000 vandrat öfver från kommandantens kassaskåp till löjtnantens fickor.

»Hvad sade ni?» sporde Cronstedt tankspridt.

»Någonting måste göras för att rädda er.»

»Ja väl! . . . Men jag är ju i mina officerares händer. De hafva hela besättningen på sin sida. I hela fästningen Sveaborg finnes ingen enda man, utom jag sjelf, hvilken vill öfverlemnna borgen åt ryssarna. Och om jag nu ville . . .»

»Ers nåd misstager sig. Jag och Stengrund hysa samma åsigtter som ni . . . Sveaborg kan — trots sina 6,000 mans besättning och sina 2,500 kanoner icke försvaras. Den saken är ju tydlig . . . Men låt nu arresteras de sex officerarna! . . . Dermed är myteriet slut . . . Vill ni till på köpet låta skjuta en eller ett par af dem, så gör det en så mycket kraftigare verkan på de andra.»

»Arresteras dem!» upprepade den modlöse amiralen. »Jag skulle bland alla de mig underlydande officerarna icke finna en enda, hvilken skulle på min befallning utföra ett sådant uppdrag.»

»Å nyo misstager sig ers excellens. Jag skall göra det.»

»Ni?»

»Ja, just jag, herr amiral! . . . Gif mig en skriftlig ordre och ställ tio eller tjugo pålitliga män under mitt befäl, så skall — det försäkras jag — alltsammans gå som en dans.»

Dessa ord tycktes i någon mån upplifva amiralen. Han fattade en på bordet stående klocka af silfver och ringde. Det förgick icke lång stund, innan en guldsmidd betjent inträdde.

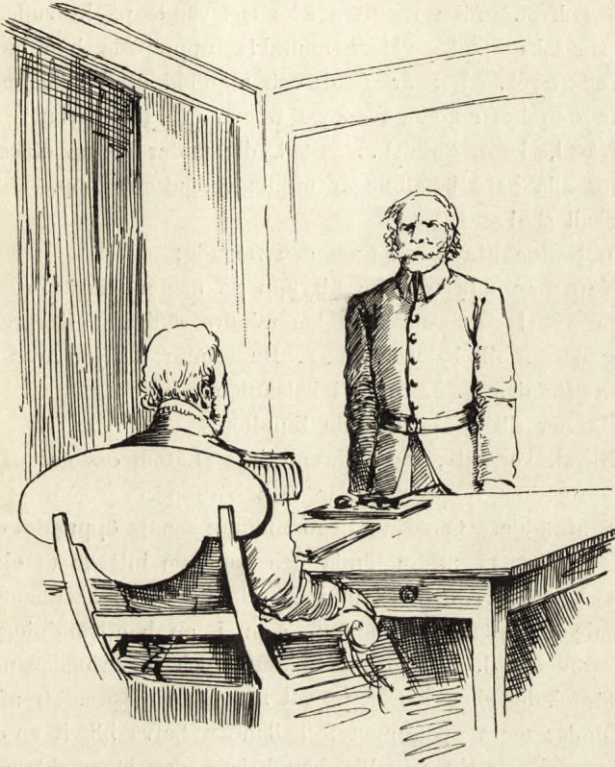
»Lars!» sade kommandanten. »Uppsök skyndsamt korporal Bundt och befall honom att genast utan dröjsmål inställa sig här. Men utan dröjsmål — förstår du?»

Lakejen Lars bugade sig och afträdde.

Tio eller kanske femton minuter förflöto under tystnad. Ehrenroth, hvilken hittills stått, fann nu för godt att sätta sig, utan att vara dertill uppmanad af sin höge förman. Denne var emellertid icke djupare försjunken i sina grubblerier, än att han märkte löjtnantens manöver. Han sneglade till sidan och sade:

»Ja, det går också an, min vän.»

Omsider instälde sig den efterskickade bussen. Korporal Bundt var en bister figur med väldiga, hvita ögonbryn och ett par små, gråa och hvassa ögon samt två borstiga, af solen blekta mustascher. När vi tillägga, att hans ansigte här och der — isynnerhet vid sidan af ögonen — företedde djupa veck och rynkor, har läsaren en nå-

gorlunda trogen bild af gamle Bundt, som nu steg in i salen med steg, som kommo taforna på väggarna att röra sig och amiralen att spritta upp ur djupa tankar.

»Gud bevaré amiralen!» helsade Bundt.

Cronstedt nickade och sade:

»Kan du lita på manskapet i ditt korpralskap?»

»Som på mig sjelf, herr amiral!»

»Godt! . . . Huru många man har du!»

»Tjugosex! . . .»

»Nåväl, min käre Bundt, du har alltid visat dig trogen. Var äfven nu trogen, så skall din belöning icke uteblifva!»

»Herr amiral!» sade Bundt och gjorde ett ställningssteg, som dånade i kabinettet och som förorsakade, att en och annan af de på kaminkransen uppställda småsakerna gjorde en volt och dansade ned på golfvvet. Men Bundten icke ens vände på hufvudet för en sådan småsaks skull. »Herr amiral!» upprepade han med ännu större eftertryck. Jag är född och uppfödd uti Nikkilänmäki by, och från den byen komma endast trogna och bra karlar.»

»Nåväl, käre Bundt! . . . Ställ dig under denna officers befäl och utför alla hans befallningar nu under nattens lopp.»

»Skall ske!»

Nu trädde Ehrenroth fram och frågade:

»Kan man föra truppen hit upp på någon bakväg?»

»Ja visst!» svarade amiralen mindre säfligt. »Korpralen kan visa dig dörren till baktrappan . . . Du erinrar dig ju, hvar den är, min käre Bundt? . . . Dernere i kålgården . . .»

»Känner till det!» svarade Bundten.

»Nåväl, korpral», sade Ehrenroth. »Låtom oss gå! Inom en kvart måste dina tjugosex karlar vara häruppe.»

De afträdde. Omkring tjugo minuter senare öppnades en lönn-dörr i kabinettets andra ända och lemnade inträde åt ej mindre löjtnant Ehrenroth och korpral Bundt, än äfven åt tjugufem fullt beväpnade soldater. Löjtnanten, som i en handvändning undersökte terrängen, d. v. s. arbetskabinettet och de kringliggande rummen, fördelade sina karlar på ett sätt, som visade, att af honom kunde under mera gynsamma förhållanden hafva blifvit en dugande fältherre. Tio knektar dolde han bakom den stora skärmen, som stod framför den veklige amiralens säng för att skydda hans dyrbara person för drag, när han slumrade, om han någonsin förmådde slumra med ett så skuldbelastadt samvete. Tio doldes i ett sidorum, hvilket var så beläget, att en utgång derifrån fanns — icke direkt till kommandantens kabinett, utan till den utanför detta belägna sal, genom hvilken de sammansvurne måste tränga sig fram, om de ville komma in till amiralen. De öfriga fem stälde han i

fönsternischerna, der de väl doldes af de tunga och tjocka gardinerna. Sjelf tog han jemte den bistre korporal Bundt plats bakom de draperier som dolde den fönsternisch, hvilken var närmast skrifbordet, der amiralen satt. Den höge herren tycktes nu hafva fattat mera mod. Han följde med gillande blickar alla löjtnantens anordningar.

Klockan på kaminkransen fattades nu endast tio minuter i ett, och klockan ett var den af de sammansvurna bestämde tiden.

»Herr amiral!» yttrade Ehrenroth, innan han försvann bakom gardinerna. »Sitt nu aldeles lugn och stilla, hvad som än må inträffa. Jag ansvarar med mitt lif för utgången.»

»Och jag också», brummade Bundt bakom gardinen.

»Försök att läsa, herr amiral!» uppmanade löjtnanten. »Och om ni icke i denna fara förmår beherska eder så mycket, att ni kan läsa och hafva något nöje deraf, så låtsa åtminstone, att ni kan och gör det. De skulle vädra försåt, om ni visar eder uppörd.»

»Nå, nå! Jag skall göra så», yttrade Cronstedt och satte sig till rätta i stolen samt slog upp en af de på bordet liggande böckerna och lade den framför sig. Sedan tände han sin tobakspipa och låtsade läsa.

Det var aldeles tyst i rummet. En myggas surrande skulle hafva i denna ljudlösa stillhet hörts från det ena hörnet till det andra. Amiralen satt med hufvudet lutadt öfver den uppslagna boken, men Ehrenroth, som försigtigt tittade fram bakom gardinen, såg noggsamt, att den höge herren icke tydligt uppfattade en enda bokstaf. Så förgick ungefär en kvart. Ehrenroth började redan misstänka, att officerarne märkt de vidtagna anordningarna och att således ingenting skulle inträffa denna natt. I amiralens hjerta uppsteg småningom det hoppet, att de sammansvurna hade afstått från sina planer.

Klockan på kaminen visade fem minuter öfver ett.

Då slogos plötsligt dörrarna till amiralens kabinet upp, och de sex officerarne rusade in med dragna värjor i händerna.

»Herr amiral, ni är vår fånge!» skrek kapten Brakel, innan han ännu hunnit riktigt in genom dörren.

Amiralen reste sig mödosamt upp, liksom om han varit trött, och vände sitt ansikte mot de sammansvurna. Vaxljusen i kronan

kastade sitt skarpa sken på hans anletsdrag. Han var mycket blek, men tycktes vara alldeles lugn i sinnet.

»Hvad nu?» ropade han med befallande stämma. »Hvad betyder detta edert opassande uppträdande efter midnatt i eder befälhafvares enskilda rum?... Svaren, mina herrar officerare!»

De sex sammansvurne hade sänkt sina värjor mot golvet och nalkades med raska steg amiralen, hvilken stod hög och stolt framför sitt bord, hvilande högra handen på det höga ryggstödet till den stol, i hvilken han nyss suttit.

»Vi vilja icke, att Sveaborg skall uppgifvas», ropade Blum, i det att han vildt svängde sin värja i luften, dock på några alnars afstånd från amiralen. »Vi tåla ingen förrädare ibland oss.»

Och de andra fem skreko samtidigt hvar och en på sitt eget sätt.

»Hugg ned den förrädaren!» Det var Furuhjelm's rop, medan hans gode vän Durietz — den mest besinningsfulle af alla — sade:

»Herr amiral!... Er värja!... Ni är vår fånge! Allt motstånd är fäfångt.»

»Nej, häng honom!» föreslog fänrik Jägerschöld, hvilken samtidigt rusade fram och grep amiralen i nacken.

Gyllenbögel kom genast till fänrikens hjälp och fattade ett säkert grepp i den andra sidan af amiralens rockkrage.

»Nu ned i en djup fängelsehåla med förrädaren!» skrek kapten Brakel. »Jag skall hjälpa till... Hurrah!»

Och äfven han fattade ett tag i amiralens rockkrage, men det måste ske midt på den, alldeles under nacken, ty de båda sidorna hade, som vi sett — redan annekterats af Jägerschöld och Gyllenbögel. De tre började att släpa amiralen mot dörren. Ännu hade ingen af skyddsvakten visat sig, eller åtminstone hade de sex sammansvurne icke sett någon af dem. Men när de kommo till dörren blefvo de med öfverraskning varse, att tio blanka bajonetter spärade vägen för dem. Alltså måste de stanna och parlamentera. Läsaren inser nogsam, att de tio fruktansvärda vapnen egdes och fördes af de män, som Ehrenroth förlagt i sidorummet derute. De hade den befallningen, att de skulle, så snart de sammansvurna kommit in till amiralen, spärra för dem återvägen. Och denna befallning hade de tio karlarne nu utfört med en noggrannhet, som

man kunde vänta sig, då dessa knektar stodo under befäl af en så bård och sträng krigsman som korpral Bundt.

»Ur vägen, lymlar!» skrek major Furuhjelm.

»Lemna rum!» kommenderade Gyllenbögel.

Och äfven de andra officerarne läto höra dylika utrop. Men de tio bajonetterna stucko lika obevekligt fram genom dörröppningen och de tio knektarne svarade icke ett ord till allt detta skrån.

Amiralen, som visste, att han var skyddad, förhöll sig lugn och antog ett bekymmerslöst utseende. Han lade sina armar i kors öfver bröstet och intog en teatralisk ställning — någonting, som liknade den ställning, en af antikens hjeltar mände hafva intagit, när han stod inför en öfverlägsen fiende.

»Hvad . . . skola vi nu göra?» sporde kapten Brakel, antagligen mindre i ändamål att få svar, än för att gifva luft åt sina egna tankar. Och han svor ännu en ed, men äfven från denna vilja vi förskona våra läsare och i synnerhet läsarinorna.

»Här måste någonstädes finnas en lönnörr, som leder ned till amiralens kålgård», yttrade löjtnanten Magnus Blum ifrigt. »Jag har engång, då det gälde ett hemligt uppdrag, blifvit på den vägen införd i detta rum . . . Der borta är den . . . Se! Den står öppen!»

Verkligen hade Ehrenroth och Bundt glömt att tillstänga tapetdörren bakom sig, när de marscherade in.

»Skyndom oss!» uppmanade Durietz.

Alla vände sig om, och detta naturligtvis i ändamål att begagna sig af den öppna dörren, vindeltrappan, kålgården o. s. v. Men man kan lätt döma om deras öfverraskning och fasa, då de, släpande med sig Cronstedt, som intet motstånd gjorde, hade tagit några steg i riktning mot lönnörr. Från alla håll trädde krigare fram, nämligen från skärmen tio, från de två fönsternischerna fem och slutligen från det ena fönstret löjtnant Ehrenroth och korpral Bundt. Icke mindre än femton nya bajonetter och två värjor blixtrade för deras ögon.

Men ännu bibehöllo de tre officerarne sina säkra grepp i amiral Cronstedts rockkrage. Korpral Bundt var emellertid en karl, som icke lät skämta med sig. Han ilade fram och ropade:

»Bort med tassarna, herrar! . . . Ingen får röra hans nåd.»

»Subordination!» skrek Gyllenbögel, under hvilkens befäl den

morske korpralen stod. »Subordination! Är du galen, Bundt? Du blir stäld för krigsrätt i morgon och arkebuserad.»

»Och ni, herr löjtnant, sitter då i fängelse . . . Ännu en gång, herrar! . . . Bort med edra händer från hans nåds nacke!«

»Akta dig, karl« ropade Gyllenbögel ursinnigt.

»Hugg ned den lymmeln!« tillrådde Jägerschöld.

»Anamma den karlen!« brummade Durietz.

Men de tre herrarne, som kvarhöllo Cronstedt, visade ingen benägenhet att släppa hans rock. Då rusade Bundt fram och gaf en och hvar bland de tre ett slag med flata klingan i närheten af armbågen, hvaraf följden blef, att de tre armarna förlamades och att de maktlöst sjönko ned till sidorna. Nu var Cronstedt fri. Han skyndade sig tillbaka till sin stol. Först när han hunnit dit, talade han. Och då han upplät sin mun, sade han:

»Löjtnant Ehrenroth! . . . Korpral Bundt! Arresteren genast dessa sex skälmar och sättén dem inom lås och bom djupt nere under tornet Kärnan! . . . Der skola deras ben vitna till domedag.»

Detta — d. v. s. det der om domedagen — var nu förfärligt. Lyckligtvis gick denna del af amiralens dom icke i fullbordan, ty de sex sammansvurne blefvo af ryssarna lössläppta inom åtta dagar, efter det att dessa hade intagit Sveaborg. Men nu fördes de emellertid bort, alla sex, och visserligen blefvo de äfven inspärrade under tornet. Snart var kommandanten ånyo ensam i sitt kabinett, hvars dörrar han icke dröjde att låsa och förbomma, så snart alla voro borta. Derefter satte han sig ned att ånyo upprepade gånger studera det der märkvärdiga brevet från den gamle hertig Carl.

SEXTONDE KAPITLET.

En olycksdiger dag för Lars Stengrund.

När löjtnant Ehrenroth marscherade ned på gården i sällskap med korpralen Bundt och hans trupp, hvilken förde de fångna officerarna emellan sig, blef han genast varse en nackstyf, bredbent

och i vargskinnspels (med hårsidan utåt) klädd gammal herre, som stod nedanför trappan och uppenbarligen väntade på någon. Gustaf Henrik insåg genast, att egaren till denna präktiga, varma vargskinnspels icke gerna kunde vara någon annan än Lars Stengrund och att den person, på hvilken mannen väntade, måste vara just han sjelf. Emellertid var Ehrenroth nu stadd i tjänsteförättning och låtsade sig icke se Nya Halolas tjocka egare. Stolt och stramt, såsom det anstår en knekt, marscherade han förbi med sin korpral, sina soldater och sina fångar. Några ögonblick stod Stengrund och gapade af förvåning efter dem. Han hade ingen aning om, hvad som inträffat och hvilket storverk Gamla Halolas herre hade utfört denna natt. Men Lars Stengrund var en karl, som icke så lätt lät lura sig på ett rof, om hvilket han gjort sig säker.

Sedan han funderat några ögonblick på saken, började han traska efter truppen med så långa steg, som hans korta ben förmådde åstadkomma. Han hade snart hunnit upp den och marscherade nu bakefter sista roten, aldeles som om han tillhört sällskapet.

En lycka för Ehrenroth var, att han under marschen till foten af tornet Kärnan icke stötte på några officerare, ty om detta hade inträffat, skulle ett rop hafva tillkallat ännu flera sådana inom få ögonblick. Ehrenroth hade då snart varit nedhuggen och fångarna lika fort befriade. En af de fångna officerarna — det var kapten Durietz — insåg fullväl detta. Truppen hade ännu icke hunnit långt ut på gårdsplatsen, förrän den tappre kaptenen ropade:

»Hitåt, vänner! . . . Officerare! . . . Man arresterar oss.»

Ett och annat fönster i logementerna öppnades och man kunde i mörkret skimta vitklädda gestalter, troligen officerare i nattdrägt, hvilka nyfiket tittade ut. Men när de sågo en manstark trupp marschera från kommandantbostaden rakt bort till tornet Kärnan, trodde de naturligtvis, att det var vice amiralen Cronstedt, som nu af de sex officerarne fördes till fängelset, och att det var han som hade upphäft det rop om hjälp, som lockat dem ur deras bäddar.

De personer, som öppnat fönstren, gnuggade händerna såsom uttryck för deras i hjertat boende belåtenhet, stängde fönsterna igen och gingo åter till hvila i den tanken, att nu var Sveaborg räddadt.

Emellertid fick kapten Durietz icke tillfälle att förnya ropet,

ty den bistre korporalen Bundt gaf honom öfver hufvudet ett slag med flata klingan, hvilket nära nog bedöfvade kaptenen, och uttalade derjemte denna rysliga hotelse:

»... i min talg, herrar! Den förste af er, som yttrar en bokstaf, den klyfver jag midt itu från hjessan ned till magen.»

Nå, den morske korporalen från Nikkilänmäki var känd af alla inom Sveaborgs murar såsom en karl, hvilken aldrig skämtade. Derför vågade icke heller någon af officerarna, huru gerna de än velat göra det, ropa sina kamrater till hjälp... Och snart skulle det hafva varit för sent, ty icke många minuter förgingo, innan truppen befann sig framför ingångsporten till tornet. Den var stängd. En vaktpost med gevär på axeln marscherade fram och tillbaka i dess närhet.

»Wer da?» ropade han med skallande stämma.

»Sex fångar, som skola ned i tornet!»

Vakten, som hade nyckeln till porten hängande vid sin sida, aflämnade den till löjtnant Ehrenroth, sedan lösen blifvit gifven. Inom kort var porten öppnad. En lykta eller två tändes, och hela sällskapet begaf sig åstad och försvann snart i tornets inre.

Ett ögonblick stod Lars Stengrund och tittade efter dem. Han tyckte väl, att det mörker, som rådde derinne, icke var så särdeles inbjudande. Men så föll det honom sannolikt in, att tornet möjligen kunde hafva en utgång på en annan sida och att, om Ehrenroth begagnade sig deraf, han kunde undkomma. Nu var icke tid att tveka. Han störtade in i tornet, och vakten, som ansåg honom vara något slags civil tjänsteman, hvilken hade något att beställa med fångarna, gjorde intet för att hindra honom. Och för att uppmuntra sig sjelf till detta djerfva steg, brummade han, just då han satte sig i traf in under porthvalfvet:

»Jag är icke rädd för spöken. Har aldrig sett sådana.»

Han försvann i spåren efter truppen, hvilken han kunde se, der den steg nedför den trappa, som ledde rakt ned under tornets grundvalar. Några raska steg utför trapporna, och han befann sig åter strax bakom sista roten i korporal Bundts korporalskap.

Löjtnant Ehrenroth vände sig om och såg den underliga figuren i vargskinnspelsen, men då han aldrig kunde tänka sig, att Lars Stengrund var nog djerf att tränga ända dit, så trodde han, att det var någon spion, som den misstrogne Cronstedt hade skickat i hans

spår och som skulle öfvertyga sig om, att de fångna officerarne blefvo ordentligt och säkert inburade. Derfor låtsade löjtnanten, att han icke sett karlen, och tågade vidare — alltjemt nedåt, tilldess Stengrund började fundera på, huruvida icke de snart skulle befinna sig i närheten af jordens medelpunkt.

Omsider slutade trapporna. Man befann sig i en gång af några meters längd på hvardera sidan om trappans nedersta steg. Der möttes de af en stor och groft byggd karl, som bar en lykta.

»Är ni fångvaktaren här?»

»Ja, herr officer!»

»Jag har amiralens order att till eder öfverlemna sex fångna

officerare. Ni står med ert lif och er tjenst i ansvar för, att de icke slippa ut härifrån. Har ni något rum ledigt?»

»Endast ett enda! . . . Men det är stort.»

»Nåväl, öppna det!»

Denna befallning var snart åtlydd. Officerarne blefvo införda i fängelsehålet. Lars Stengrund trängde sig fram för att få kasta en nyfiken blick eller två in i ett sådant rum, om hvilket han hört talas så många förfärliga saker. Otroligt är kanske icke heller, att han under någon kortare period af sitt lif på utländsk botten hade sjelf personligen mot sin vilja vistats på ett dylikt ställe. Som sagdt är — han trängde sig fram och steg ett steg eller två in i rummet bakefter fångarna. Dervid råkade han i sin ifver att passera tätt förbi karlen, som bar lyktan. Ehrenroth kunde nu, då ljusskenet föll rätt på Stengrunds ansigte, lätt igenkänna honom.

»Ah!» utropade han halfhögt.

Och i nästa ögonblick hade han smält den tunga dörren igen bakom ryggen på Stengrund samt låst den. Derefter befallde han fängvaktaren att lägga jernbommarna i sina hakar.

Medan fängvaktaren verkstälde ordern, började ett infernaliskt buller att låta höra sig på inre sidan af dörren. Det var naturligtvis Lars Stengrund, som vredgades, då han fann sig innesluten i fängelset. Han svor, han bultade, han sparkade.

»Jag är Lars Stengrund . . . Öppna! . . . Öppna!»

»Ja, ja», ropade fängvaktaren till svar. »Det kan nog hända, att du är Lars Stengrund. Men jag är fängvaktaren Bonde Abraham Brenn . . . Nu vet du det.»

»Jag är Lars Stengrund . . . Stengrund, hör ni? . . . Jag eger Nya Halola slott i Maaninka socken . . .»

»Ja, ja, min vän! . . . Stora skurkar bo ofta i stora slott.»

»Öppna! Öppna!»

Och Lars Stengrund rasade och sparkade ännu värre.

Men nu voro omsider alla bommarna pålagda. Löjtnanten marscherade bort med sina soldater. Ännu då han befann sig högt uppe i trapporna, hörde han det buller, som Lars Stengrund i sitt raseri och sin förtviflan åstadkom. Men småningom dog det bort.

När löjtnant Ehrenroth en half timme senare befann sig en-

sam i sitt kvarter, gnuggade han händerna och skrattade mera hjertligt, än han gjort under de senast förflutna tio åren.

»Det kan göra den bofven godt», sade han. Och så somnade han in.

* * *

Sannolikt skulle en skildring af Lars Stengrunds bedröfliga lif under åtta dagars fängelse vara af stort intresse för våra läsare. Men i brist på säkra underrättelser måste vi tyvärr afstå från hvarje försök i den riktningen. Endast det veta vi med visshet, att han med sina skrik och sin jemmer i så hög grad pinade de fångna officerarna, att dessa funno nödigt ålägga honom en absolut tystnad — en befallning, hvilken de förstodo att understödja med handgripligheter af sådant slag, att Lars Stengrund fann för godt att från den stunden och tilldess befrielsetimmen slog, endast sucka. Tala vågade han icke, ännu mindre bryta ut i vildt raseri. Men visserligen lofvade han sig sjelf många tusen gånger under dessa förfärligt långsamt framflytande dagar och nätter, att han skulle på löjtnant Ehrenroth utkräfvä den rysligaste hämnd, så snart fängelseporten öppnades och Nya Halolas herre vore fri.

Det såg ut, som om lyckan gynnade honom, ty han hade knappt återvunnit friheten, innan ödet förde den hatade löjtnanten i hans väg.

De sammansvurna officerarne hade om morgonen den 2 Maj träffat hvarandra vid frukostbordet. De som varit vakna vid tvåtiden på natten och i sina öppnade fönster sett truppen komma från kommandantbostället och styra kosan till Kärnan, skyndade naturligtvis att derom underrätta kamraterna. En allmän glädje rådde. Man ansåg Sveaborg räddadt. Man höll eldiga och fosterländska tal i långa, långa banor. Man beslöt en allmän subscription af penningar till inköp af hedersgåfvor åt de sex tappra officerare, som arresterat Cronstedt och räddat »Sveriges Gibraltar».

Men småningom började de finna det besynnerligt, att dessa sex hjeltar icke visade sig i kamratkretsen. Man undrade och sporde hvarandra, men ingen kunde gifva besked. Man samlades till middag, men icke heller då såg man hvarken Gyllenbögel eller Durietz eller någon af de andra fyra. Alla voro försvunna. Men ungdomen

är oftast sangvinisk. Någon uttalade den meningen att de sex hjeltarne personligen höllo vakt öfver den vigtige fången. Detta blef nu intill qvällen den allmänna meningen. Men när aftonmåltiden var slutad, utan att någonting inträffat, som upplyst förhållandena, spred sig en allmän oro bland officerarna. Hade de sex hjeltarne misslyckats? Var det icke Cronstedt, utan de sex tappre, som fördes ned under kärnan två timmar efter midnatten, den senast förflutna?

»Vi måste förskaffa oss visshet», ropade kapten Claes Gripenberg. »Jag skyndar till öfverste Nordensköld. Han har säkerligen sett och samtalat med Cronstedt, om denne ännu går lös.»

Allmänt och enthusiastiskt bifall.

Men Claes Gripenberg återkom snart från sin beskickning och meddelade, att öfverste Nordensköld hade för mindre än två timmar sedan samtalat med amiral Cronstedt och att denne hade då befunnit sig i sitt kabinett i alls köns välmåga både till kropp och själ... Men öfversten hade med en viss förvåning iakttagit, att trappor och gemak i kommandantens bostad voro uppfyllda af fullt väpnade soldater.

Allmän och djup bestörtning bland officerarna.

»Men hvem var det, som fördes till fångtornet i natt?» ropade en af de församlade, en ung löjtnant Pestolekors.

»Jag tillsporde derom öfverste Nordensköld», svarade Claes Gripenberg, »och han sade sig icke känna till den saken. Men han berättade, att en af hans tjenare hade under natten från fönstret i sitt boningsrum sett sex fångar föras in i Kärnan.»

»Våra kamrater!» ropades från alla sidor.

»Troligtvis!... Men hvad är nu att göra?»

Modlöshet hade bemäktigat sig de flesta. Någon egentlig öfverläggning kom icke till stånd, och officerarne skingrades frampå natten, utan att något beslut blifvit fattadt.

Och följande morgon — den 3 Maj — öfverlemnades Sveaborg i ryssarnas händer. Hela hären, som utgjorde 6,000 man och 208 officerare, tillfångatogs med vapen och fanor. Våra läsare kunna allra lättast göra sig ett begrepp om den oerhörda förlust, som Sverige och Finland ledo genom Cronstedts afskyvärda förräderi, om vi här uppräknat en del af de mera betydande byten, som i Sveaborg den 3 Maj 1808 föllo i fiendernas händer. Och i hvilken fiendes?

Några hundra man med knappt femtio kanoner!!! Se här förteckningen öfver svenskarnas förluster: 58 bronskanoner, 1,975 kanoner af jern, 9,535 kanonkulor med laddningar, nära 2,000 centner krut, 10,000 patroner, 340,000 gevärskulor, nära 9,000 gevär, 2 större krigsfartyg, 20 kanonslupar, 51 kanonjollar, 4 kanonbarkasser, 1 avisjakt, 1 kutterbrigg, 1 bataljons-chefs-fartyg, 2 kokslupar, 3 vattenskutor, en mängd andra bevärade farkoster, betydliga förråder af kablar, block, segel, segelduk och andra sjöförnödenheter samt väldiga förråder af proviant för människor och djur.

Det är tydligt, att underrättelsen om denna nya olycka väckte sorg och grämlse öfverallt både i Sverige och Finland. Det bidrog också att nedslå både folkets och krigshärarnas mod. Alla hade så säkert förlitat sig på, att det kära Sveaborg skulle vara ointagligt och att, så länge Sveaborg ännu tillhörde Sverige, ingen magt på jorden skulle förmå att slita broderlandet från dess sida.

Det var den 8 Maj 1808, som ryska, kejsrerliga flaggan hissades öfver Sveaborg och samma dag afsjöngo ryssarne ett dundrande *Te Deum* på Vargön invid Ehrenswards grafvård.

Hela Finland grät. Det kunde då icke tänka sig, att det genom kejsrerlig mildhet skulle kunna lefva ett lyckligt lif, om det skildes från Sverige. Årtionden hafva nu flytt, och om än stundom en suck finner vägen från de tusen sjöarnas land till bröderna på andra sidan vattnet, så har dock Finlands folk nu länge vunnit den glädjande erfarenheten, att ett folk bär sin lycka med och i sig sjelf och att den kan blomstra lika skönt under de mest olika förhållanden. Dessutom har numera insigten om den historiska och geografiska nödvändigheten af Finlands förening med Ryssland mer och mer under de ryska tsarernas milda och rättvisa spira spridt sig omkring bland de djupare lagren i samhället. — Men år 1808 förstod fennen intet af allt detta. Han fälde tårar, då berättelsen om Cronstedtska förråderiet nådde hans öron. — Och emedan vi nu för kanske sista gången i denna vår berättelse sysselsätta oss med saker, som hafva något sammanhang med vice amiralen och kommandören af ett par »stora kors» m. m. herr Carl Olof Cronstedt, må vi begagna tillfället att förtälja något litet om hans senare lefnadsöden.

Då underrättelsen, att Sveaborg blifvit förrådt i fiendens händer, af major Liljesparre, Cronstedts adjutant, och ett par andra högre

officerare, framfördes till konungen och denne genomläst de sorgliga depecherna om kapitulationen, lät Gustaf IV Adolf genast sätta Liljesparre och de andra i sträng arrest och befallde, att kommandanten Cronstedt skulle ögonblickligen erhålla afsked och kallas att inställa sig inför en generalkrigsrätt, hvilkens medlemmar konungen redan följande dagen utnämnde. Men naturligtvis föredrog förrädaren att stanna qvar såsom rysk undersåte. Han erhöll af Ryssland 50,000 riksdaler banko kontant och en årlig pension af 4,500 riksdaler banko. Derefter lefde han — föraktad af alla — intill år 1820 i Helsingfors, der han då ingick i evigheten för att stå till ansvar inför den högste domaren. Det är en allmänt gängse uppgift, att han på sin dödsbädd, när han fann, att hans timglas runnit ut, lät sin läkare i den döendes närvaro uppbränna en portfölj, hvilken han hade dolt under sin hufvudgård och om hvilken portföljs innehåll han sade läkaren, att det skulle kunnat i hög grad rättfärdiga hans beteende vid Sveaborg, om han velat begagna det. Utan tvifvel blef då äfven brefvet från sedermera Carl XIII uppbrändt bland det andra innehållet i denna historiska portfölj, ty ännu åtminstone har det icke lyckats att skaffa det till rätta. — Och såsom slutpunkten i vår skildring af Cronstedts lefnadssaga må vi anföra följande ord af Gustaf Montgomery, den hittills förnämste skildraren af finska krigets historia: »att amiral Cronstedt var förledd af förrådiska stämplare, äfven i Sverige, mot Gustaf Adolf, är ganska troligt.» *

För att visa sin mildhet lät general van Suchtelen den 8 Maj, när han skulle resa till Te Deum-festligheten på Vargön, utfärda en befallning, att de sex svenska officerarne, som sutto fångna under Kärnan, skulle lösgifvas och inrangeras bland de andra krigsfångarna för att tillgodonjuta samma öde som dessa. Hans befallning blef emellertid icke genast utförd. Det drog om några timmar, innan fängvaktaren släppte dem ut och — naturligtvis — med dem äfven deras medfänge Lars Stengrund, som med smärta märkte, att han hade magrat ganska ansenligt under de senare dagarnas svältkur. Men nu var han åtminstone fri. Nu skulle han hämnas. Han skulle med sin egen hand slita hjertat ur Ehrenroths barm, ropade han, så snart han kommit utanför fängelsets dörr. Och han uppfylde tornets alla trappor och gångar med sitt nästan vanvettiga tjut.

* Förra Delen, sidan 138 i 1842 års upplaga.

Men han lugnade sig något, när han hunnit ut i friska luften. Åtminstone teg han, men nog tumlade många ursinniga tankar i denna stund omkring i ett sådant hjerta som hans. Naturligtvis skyndade han genast med snabba steg till sitt kvarter. Der hade han ju sin stora skinnpung med den många penningarna, som han erhållit af general Buxhöwden för sin ifriga verksamhet i fråga om befordrandet af det Cronstedtska förråderiet. Han hade redan lemnat Cronstedt den honom tillkommande andelen af de medel, som ryska staten utbetalt till detta ändamål. Ryska generalen Michailoffskij-Danileffskij har nämligen offentliggjort »ett bref från grefve Buxhöwden till kejsar Alexander, deruti stora summor reqvireras, för att befordra fästningens öfvergång; denna begäran beviljades».* Naturligtvis gälde Stengrunds första tanke, då han blifvit fri, den andel af bytet, som han behållit för sig sjelf.

Nu var det på vägen till kvarteret, som Lars Stengrund oförmodadt befann sig ansigte mot löjtnant Gustaf Henrik Ehrenroth. Denne var nämligen till finnandes i general Peter van Suchtelens underdåniga följe, när denne just då återkom från festen på Vargö. Bredvid Ehrenroth vandrade sjelfva amiral Cronstedt, lika ödmjuk mot den mäktige ryssen som de andra och dessutom nedtyngd af skammens börda. Ehrenroth blickade fräckt omkring sig, och man såg nog, att *han* icke blygdes. Men Cronstedt gick med krökt rygg och nedslagna ögon. Nåja, hela bördan af Sveriges och Finlands förbannelser tyngde på honom.

Vi inse lätt, att Lars Stengrund icke var obekant för van Suchtelen. Han var en af de personer, som bedrefvo underhandlingarna mellan Cronstedt och van Suchtelen och hade i detta ärende åtskilliga gånger aflagt besök i den senares hufvudkvarter. Nu ansåg sig Lars Stengrund — alldeles utan grannlagenhet, som han enligt sin natur var — stå på så förtrolig fot med generalen, att han kunde träda rakt fram till honom, taga af sig hatten och räcka den ryske generalen sin högra hand till helsning.

»Jag har den nåden att få lyckön...», började han.

»Ur vägen, förrådare!» dundrade van Suchtelen, utan att hvarken vidröra eller ens låtsa sig se Stengrunds framräckta hand.

* Montgomery, I: 136.

Skamflat steg Nya Halolas herre till sidan och liknade i detta ögonblick en hund, hvilken flyr med svansen instucken mellan bakbenen. Men så långt flydde icke Stengrund. Han stannade midtför löjtnant Ehrenroth, lade händerna på sin rygg och med dem den trogne Pucke, hvarefter han bredde ut sina ben, antog en högröstad ton och utbrast:

»Ni borde skämmas, herr löjtnant, inte därför att ni förrådt Sveaborg, utan därför att ni låter kasta mig, er bästa vän, ert enda stöd på jorden, i ett svårt häktelse och låter mig försmäktas i mörker och smuts under flera dygn...»

Ehrenroth låtsade först nu blifva varse den förgrymmade mannen. Han vände sig mot honom och var idel leende.

»Åh, är det ni, herr Stengrund? ... Hvilken glad öfverraskning att här träffa en så värderad vän! ... Men huru kommer det sig, att ni befinner er här. Jag trodde eljest, att ni strax efter vårt sista möte reste hem till ert Haatala ... förlåt, jag menar ert Nya Halola, ty det är ju så ni kallar det, herr patron? Eller har ni varit hemma och hunnit hit ned igen?»

Generalen och hans följe hade naturligtvis icke stannat, för att åhöra samtalet mellan de två fosterlandsförrädarna. De befunno sig nu alldeles ensamma på platsen, och ingen fanns inom hörhåll. Stengrund behöfde därför icke lägga något band på sig, tyckte han. Under lifliga åtbörder, i hvilka han tvingade Pucke att lifligt deltaga, utbrast han:

»Jaså, nu rågar ni måttet genom att drifva gäck med mig ... Är ni galen, karl? ... Är ni inte rädd för mig? ... Vet, att det var jag, som plågade lifvet af er far, och jag både kan och skall, ta' mig ... , plåga lifvet af er också, så löjtnant ni är ... Kommer ni ... »

»Ja, jag kommer från en religiös fest på Vargön ... Vi hafva der — d. v. s. ryssarne och jag hafva der sjungit *Te Deum* för Finlands lyckliga befrielse ur trälldomen under Sverige, och nu ... »

»Hvad har jag med allt det der att göra? Tror ni kanske, att jag har sjungit *Te Deum* dernere i den djupa fångelsehåla under tornet Kärnan, der ni ... hör ni, kräk? ... just ni, lät inspärta mig?»

»Hvad hör jag?» yttrade Ehrenroth med väl spelad förvåning.

»Har ni verkligen varit fångslad, min hedersvän? Jag beklagar på

det högsta... Blef ni oense med Cronstedt den der aftonen, då jag hade glädjen att några minuter se eder i hans kabinet? ... Jo, jo, jag tänkte just det, när jag såg er sitta der och vråka er i hans bästa soffa liksom en förtrolig vän i huset. Jo, tänkte jag, min staccars hederlige vän Stengrund har ingen aning om, att stora herrars vänskap är en farlig sak för småfolket.»

Lars Stengrund var så ursinnig, att han bröt ut i de aldraförsta tillmälen, och sannolikt skulle han hafva låtit sin blinde tro-tjenare Pucke dansa på löjtnantens rygg, om han icke fruktat för att väcka uppseende och ådraga sig en obehaglig uppmärksamhet på en plats, der ryska soldater och officerare hvimlade likt myror i en stack under högsommaren.

»Se så, lugna er nu, min hedersvän!» passade Ehrenroth på att infalla vid ett tillfälle, då bristande luft i lungorna nödgade Stengrund att hemta andan. »Jag är oskyldig till allt det der, lika eller till och med minst lika oskyldig, som ni påstår er sjelf vara. Inte skola vi två, goda vänner och trogna grannar, blifva oense om en sådan småsak, till hvilken jag är oskyldig dessutom?»

»Småsak?... Kallar ni några dagars vistelse i en mörk, qvaf och orenlig fångelsehåla, usel kost och stryk af ens medfångar — kallar ni allt detta en småsak?... Jag förlåter det aldrig.»

»Men hade vi icke någon affär, som borde uppgöras, herr Stengrund?... Jag vill hålla vad, att jag är skyldig er penningar, mera eller mindre?... Icke sant, min ädle hedersvän?»

»Fem tusen riksdaler banko!... Och ro nu hit med dem! Jag har länge nog skonat er... Nu skall ni genast betala mig eller också låter jag ögonblickligen häkta er, så löjtnant ni är, och föra er till Helsingfors och der innesluta er värda person med uniform och allt innanför bysättningshäktets murar... Det skall bli min hämnd, herre.»

»Ack, skona mig!» bad Ehrenroth bevekligt. »Var ädelmodig, min herre? Skona mig!... Förstör icke hela min framtid!»

»Jag vill bara veta, om ni var ädelmodig och skonsam mot mig, när ni arresterade mig?... Nej, hämnden är ljuf och hämnd skall jag, ta' mig..., hafva... Pengar eller bysättning! Ni skall ha' något för ert besvär med att fångsla en saklös och oskyldig man.»

»Ack, var mild! Var barmhertig, så vida ni sjelf vill engång få barmhertighet af himmelen!»

»Nej, min herre, jag skall hämnas», väsnades Stengrund.

»Men var då åtminstone så klok, att ni icke står här ute och skriker ut edra och mina affärer offentligen . . . Ser ni inte, att ryssarne komma oss allt närmare? Ni har tydligen väckt deras misstankar genom ert galna och ursinniga beteende. Jag förmodar, att ni icke har funnit några dagars lif i ett svenskt fängelse så ljufvigt, att vi skulle vilja pröfva på ett lifstidslångt sådant i ett ryskt.»

»Nej . . . nej, låtom oss gå in någonstädes, der vi kunna talas vid utan besvärliga vittnen . . . Jag har mitt kvarter i närheten. Låtom oss skynda dit! De der ryssarne, som nu stå på några famnars afstånd från oss och betrakta oss, se i hög grad otrefliga ut . . . Kom! . . . Kom!»

»Nå, så låt gå då, patron!» sade Ehrenroth.

»När de kommit in i det rum, som sedan några dagar stod till Stengrunds förfogande, ändrade han ännu en gång sitt uppförande och blef ånyo den hämndgirige och obarmhertige man, som han var i början af dagens samtal med löjtnant Ehrenroth.

»Hit med pengar nu, herre! . . . Jag har icke tid att vänta . . . Jag behöfver mina fem tusen riksdaler banko sjelf. Har stora utgifter, begriper ni. Måste bysätta er genast eljest. Icke sant, Pucke lille? Jo, jag visste väl, att du skulle tycka detsamma som jag. Såvida ni icke genast betalar mig, begagnar jag mig af det här.»

Med triumferande min tog Lars Stengrund fram ett stort papper, försedt med åtskilliga statsstämplar på hvardera så och så många skilling banko samt ett stort sigill i en träkapsel, som genom ett gult och ett blått sidenband var fästad vid handlingen.

»Se här, herre!» dundrade han, i det han satte papperet framför ögonen på löjtnanten. »Det är någonting, som duger till att tukta sådana valpar som ni . . . hvilka låtit arrestera hyggliga karlar som jag.»

»Nå, hvad är det för ett par papper?»

»Det ser ni väl? . . . Det är ett i laga form af myndigheterna i Kuopio stad utfärdadt bysättningsutslag mot löjtnanten vid Savolaks lätta infanteri Gustaf Henrik Ehrenroth.»

»Åh, tusan! . . . Ser ett dylikt papper så ut?»

»Vill ni betala?»

»Ja, viljan har jag nog, herre, men ser ni, förmågan...»

»Dumheter!... Jag har visat er en utväg att anskaffa mynnet... Det är ju så lätt gjordt. När ni lyfter en summa till förplägning eller sold åt edra soldater, så ginge det ju lätt att af den betala mig. Ni har redan ett par gånger, sedan kriget började, haft omhand större summor än denna, men icke tänkt på mig...»

»Ack, var då en smula barmhertig mot mig, min herre!» jemrade sig Ehrenroth så ömkligt, att det kunnat röra stenar, fastän det naturligtvis icke gjorde något intryck på en Stengrund, utan snarare fylde dennes själ med en onämbar fröjd, då löjtnanten vändades under hans skarpa klor. »Ack, kära, kära Stengrund! Skona mig!» bad han.

»Aldrig, karl! Jag skall suga sista bloddroppen ur er.»

Henrik Ehrenroth föll på knä framför den obevklige och fortsatte att bedja och anropa honom om skonsamhet och nåd. Men Stengrund, hvars hjerta klappade af onämbar förtjusning, då han såg en Ehrenroth så förnedra sig inför honom, svarade icke på löjtnantens böner, utan tittade med halfslutna ögon in i Puckes perlögon, medan ett satyrleende spred sig öfver ansigtet, och han sade i förtroende till denne alltid lika trogne och medgörlige vän:

»Hvad tycker du väl, Pucke lille?... Se riktigt på den synen, du! Den är värd att se, du. Det är ett mästerverk, du... Och det är jag, som har kastat den högfärdige adelsvalpen till mina fötter, du... Är det icke bra gjort, Pucke lille?... Eller hvad tycker du?»

Ehrenroth fortfor att tigga och bedja. Men Stengrund gapskrattade och fortfor att hota med bysättning.

Slutligen steg löjtnanten upp från golfvet och afdammade med handen sina knän, medan Lars Stengrund fortfor att i hjertlösa ord uttömma hela sin inneboende hätskhet. Men plötsligt blef Lars Stengrund mycket förvånad och öfvergick snart från förvåning till häpnad, från häpnad till bestörtning. Så går det ofta för menniskor här i världen, när de allt för mycket förhäfva sig. Just som de tro, att de i ett eller annat hänseende hafva nått lyckans spets, erhålla de af ödets jernhand ett bakslag, som plötsligt rifver ned alltsammans.

Se här de förvånande saker, som inträffade!

Löjtnanten hade just befriat sina benkläder från det dam, som de dragit till sig på det ostädade golfvet, då han reste sig och stod med ens rak och styf inför sin dödsfiende. Han var icke längre den ödmjukt bönfällande gäldenären. Han tycktes snarare vara en person, hvilken ämnade kräfva räkenskap för en oförrätt. Redan denna förvandlig i Ehrenroths yttre, men isynnerhet hans eldsprutande ögon väckte hos patronen till Nya Halola en obehaglig uppmärksamhet. Men hans förvåning blef utomordentlig, då han såg denne hota Stengrunds och Puckes personer med knuten hand och hörde honom med skallande stämma utbrista:

»Usling! Min stackars far har du dödat. För min lycka har du grävt en graf, småningom har du hotat eller lockat mig till det ena felsteget efter det andra. Att jag nu är en ohjelpig drinkare, det är din skuld... Nu, herre, är den stunden inne, då jag ämnar göra mig för alltid qvitt din person.»

Lars Stengrund var häpen och stammade:

»Ni ämnar väl icke... icke... mö... mördra mi... ig!»

»Väl är jag en sjunken man», röt Ehrenroth, »men i ditt mördarehandverk blandar jag mig icke, du eländige skurk... fastän du visserligen förtjenat döden såsom straff för allt det myckna och förfärliga onda, som du med hatets och hämndlystnadens konsekvens har tillfogat min far och mig... Men för din dotter Aramintas skull får du behålla lifvet.»

Ur Lars Stengrunds bröst slapp en djup suck af lättnad. Hvad brydde han sig om, att hans offer utöste smädelser öfver honom, om blott detta offer icke i sin förtviflan beröfvade honom lifvet — detta lif, som var för Lars af Nya Halola så kärt, så kärt? Finge han bara lefva, tänkte han, skulle han nog låta löjtnanten dyrt betala den stund af ångest, som denne nu beredt honom, liksom han också skulle förvisso låta honom få böta för de der ångestfulla dagarna under Kärnan.

Men Lars Stengrund hade ännu icke tömt till botten den kalk af missöden, som under de senare dagarna blifvit honom räckt af ett oblidt ödes hand.

»Nej, det är ett annat slags räkenskap», återtog löjtnanten, »som jag i dag skall med er, min herre, afsluta. Ni ämnar således verkligen blysätta mig?... Är det ert fulla allvar?»

»Allvar? . . . Jo, lita på det!» yttrade patron Stengrund med samma godmodiga leende, som om han hade för någon omtalat en mycket glädjande sak. »Ta mig . . . , skall ni, innan morgondagens sol går ner, vara inburad i bysättningshäktet i Helsingfors.»

»Betänk er väl!»

»Jag har betänkt mig», genmälde Lars af Halola. »Icke sant, Pucke lille, vi hafva betänkt oss, du och jag? . . . Ja, jag visste det. Saken är afgjord. Karlen der skall bysättas för lifstiden. Så förhåller det sig med den saken, min herre . . . Ni skall, ni måste bysättas. Ha, ha, ha!»

»Under alla omständigheter?»

»Ja, hör ni ju, ja! Under alla omständigheter! Ha, ha, ha! Under alla omständigheter! Icke ens Gud sjelf kan rädda löjtnanten Gustaf Henrik Ehrenroth från bysättning. Icke ens Gud sjelf . . . Hå, hå, hå!»

»Tror ni på Gud?»

»Det rör er icke . . . Icke ens Gud kan rädda er! Ha, ha, ha! Hela min själ simmar i ett haf af fröjd. Nu har jag fått er just dit, der jag längtat att få er. Nu är ni fast, min herre. Bysatt för lifstiden!»

»Kanske skall ni ändra er, då jag frågar er, huruvida ni vet, att de penningar, jag senast lånte af er, voro falska.»

Till och med Stengrunds röda anlete blef blekt, då han hörde dessa ord. Hans förvåning hade nu öfvergått i häpnad. Han stirrade på sin motståndare, men nästan fänig var hans blick under den första fjerdedels minuten. Derefter stammade han:

»Hva . . . hva . . . hvad vå . . . vågar ni sä . . . säga?»

»Enkla sanningen, min vän!»

»Och ni . . . ni skulle vilja angifva mig såsom utprånglare af falskt mynt?» ropade Stengrund, som nu lugnat sig något.

»Hvad jag i detta afseende kommer att göra, det beror på ert eget uppförande gentemot mig . . . Vill ni hålla er på afstånd från mig och lemna mig i fred för edra djefvulska intriger, så skall jag begrafva saken inom mitt eget bröst. Men kom ihåg det, usling, att för denna min barmhertighet har du att tacka endast din dotter, den högsinnade Araminta. Om jag icke hade älskat henne af hela

min själ, skulle den der utpränglingen af falska mynt hafva satt dig inom lås och bom för länge sedan.»

Ännu en suck af lättnad steg upp ur Stengrunds bröst.

Han var icke så finkänslig, den där egaren till Nya Halola slott. Hvad kom det honom vid, på hvilken grund han undslapp angifvelse och straff? Araminta var i detta afseende hans sköld. Han hade ett ögonblick fruktat, att löjtnanten skulle begära bysättningsutslaget och reversen på 5,000 banko såsom vederlag för sin tystlåtenhet. Detta hade icke skett. Araminta hade således en enda gång visat sig kunna vara till något gagn, och till belöning därför skulle han släppa henne ut ur tornet, så snart han komme hem. Nu hade han i Araminta ett säkert värn mot alla anfall från löjtnantens sida och på samma gång hade han kvar både den stora förskrifningen och den der handlingen med sidenbanden, sigillet och stämpelpapperen. Och nu kunde han således likväl bysätta sitt offer. Den gamle syndaren nickade förtroligt till sin »Pucke lille» och såde till honom tyst inom sig — ty högt vågade han icke uttrycka det — följande ord:

»Bra speladt! Icke sant, Pucke?»

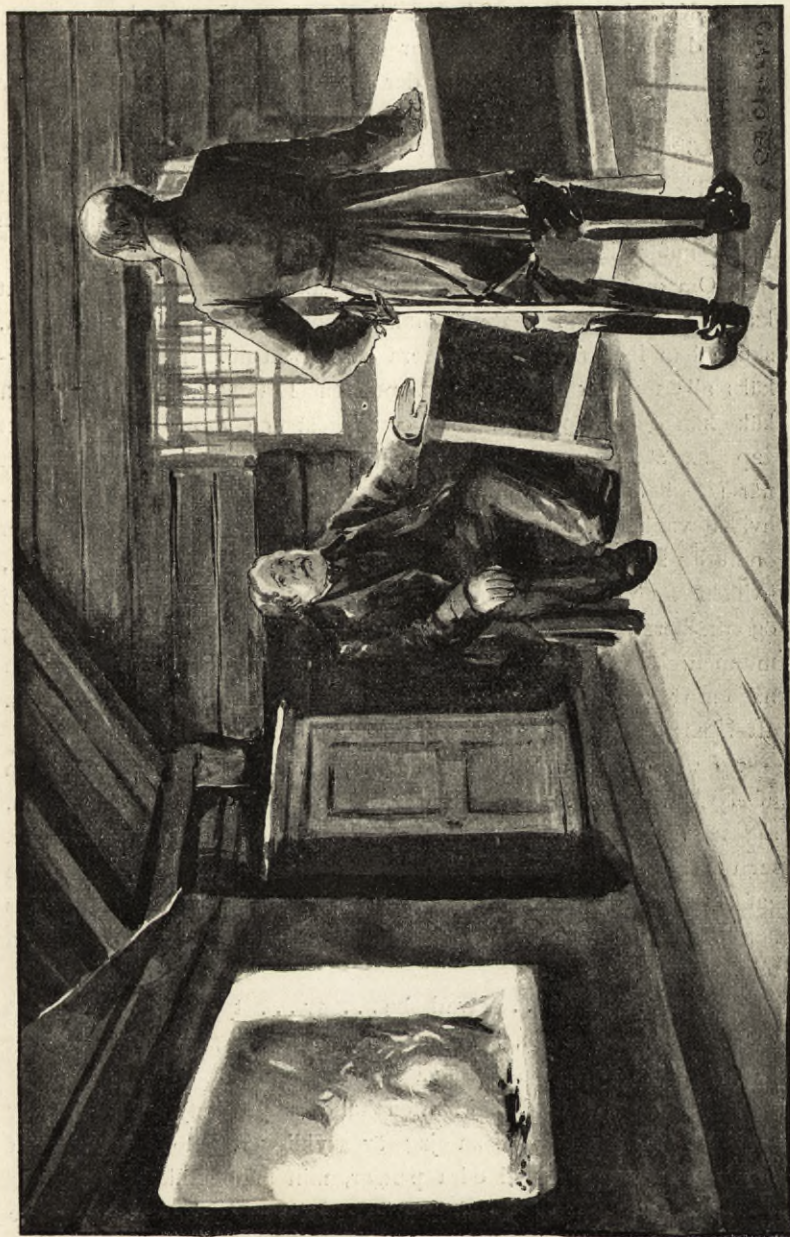
Och återigen började lyckans och de lyckliga tankarnas solsken utbreda sig öfver hans trinda och nu — sedan förskräckelsen blifvit öfverstånden — ånyo röda anlete. Men denna dag var af ödet bestämd till att åt Lars Stengrund af Nya Halola medföra idel obehagliga öfverraskningar. De flesta människor hafva ibland sådana olycksdagar — Tycko Brahe-dagar, plägar man säga.

»Näväl, patron Stengrund», frågade löjtnanten. »Då jag nu visar eder så stor mildhet — vill ni ännu bysätta mig för lifstiden?»

»Ja, herre, nu ännu mera än någonsin!» svarade Stengrund, hvilken alltjemt log lika lycksaligt. »Skall jag underlåta att göra detta, så måste ni svära vid Gud och hans heliga evangelium, att ni skall betala min fordran af de penningar, som ni nästa gång får i er hand af statsmedlen till soldaterna... Nu har ni hört det. Svär genast, eller också låter jag bysätta er.»

»Och om jag svär en så gudlös ed...?»

»Så gifver jag er två månaders rådrum. Innan den tiden är förliden, måste ni hafva fått någon summa af kronans kassa i er vård... Nå, vill ni svära?»

»Nej, herre», röt löjtnant Ehrenroth. »Nu må det vara nog med det här spektaklet. »Var god och tag fram min förskrifning å de 5,000 banko och det der bysättningsutslaget, så skall ni få betalt.»

Löjtnanten, som nu satt sig på en rankig trästol vid bordet, men på motsatt sida mot Stengrund, började nu plocka upp ur sina fickor den ena rullen af guld efter den andra och lade dem upp framför sig i en lång rad.

Om åsken hade slagit ned vid sidan af Stengrund eller om ett kanonskott hade i detta ögonblick blifvit aflossadt invid hans öra, skulle han icke hafva blifvit mera bestört än nu. Hela hans underkäks alla muskler tycktes hafva med ens förlorat all kraft, ty denna käk hängde slappt ned mot hans bröst och visade löjtnanten ett gap så stort, att denne skulle häpnat, om han hade haft tid att närmare beskåda och granska det. Den gamle skålmens gråa ögon, hvilka vanligtvis voro endast halföppna, hade nu utvidgats till en onaturlig storlek. Det tycktes nästan, som om all den muskelkraft, hvilken försvann från underkäken, hade tagit sin tillflykt upp i ögontrakterna och verkade der med dubbel styrka. Och kring munnen lägrade sig ett ohyggligt grin, hvilket mera tydligt än någonting annat uppenbarade tillståndet inom Stengrund, d. v. s. att hans häpnad nu hade öfvergått till bestörtning.

På en lång stund yttrade han ingenting, den värde patronen af Nya Halola. Löjtnant Ehrenroth, som lugnt betraktade honom, såg nog, att karlen gjorde konvulsiviska ansträngningar för att tala, men att han icke var herre öfver sina talorganer. Nå, löjtnanten gaf sig god tid och afvaktade utan otålighet det ögonblick, då hans fiende skulle hafva någorlunda öfvervunnit sin bestörtning och kunna tala.

»Hva... Hva... Hvad be... ty... tyder detta?» sådant var det första yttrande, som nu — efter åtskilliga minuters stumhet — gick öfver patronens af Nya Halola läppar.

»Perkele!» svarade löjtnanten kallt. »Det betyder, att jag här har de 5,000 banko, som jag är skyldig er. Ro nu genast hit med papperen, så får ni edra pengar, min gubbe lille.»

Stengrund gjorde åtskilliga invändningar. Bland annat ville han först öfvertyga sig om, att löjtnantens mynt voro äkta.

»Så vida de pengar, som ni sjelf den i sistlidne maj lemnade amiral Cronstedt voro äkta, så äro dessa detsamma, ty jag skall hafva äran att berätta er, att dessa rullar äro en del af den summa, som ni förde från general van Suchtelen till Sveaborgs kommandant. De hafva varit i edra händer förr engång, herr patron, och om de då voro äkta — hvilket väl icke är så säkert, ty ni är, oss emellan sagdt, en inpiskad skälm — så äro de äkta ännu i dag.»

Stengrund brummade någonting mellan tänderna, hvilket sannolikt var ämnadt att höras endast af den trogne Pucke, ty löjtnant Ehrenroth förmådde icke uppfatta alltsammans. Men med ansträngning af både öron och uppmärksamhet uppfångade han lyckligt åtskilliga enstaka uttryck, såsom t. ex. dessa: »olycksdag» och »förb . . . otur» och »det värsta af alltsammans» och annat af samma slag.

Ännu försökte Stengrund att invända något.

»Jag har icke med mig eder revçrs.»

»Det var tråkigt, herr patron, isynnerhet för er, ty då blir jag nödsakad att anställa kroppsvisitation på er, hvilket alltid är en mycket obehaglig sak för en sådan man som ni.»

»Ni skulle våga . . .»

»Naturligtvis! . . . Käre patron af Nya Halola! Ni kan väl inte inbilla er, att jag är rädd för er? Ha, ha, ha! Hvilken befängd idé!»

»Men nyss låg ni ju på edra knän inför mig?»

»Emedan jag ville pejla djupet af er elakhet!»

»Det var då komedi alltsammans?»

»Hvilken öfverflödig fråga?»

Stengrund fann sig innesluten i en återvändsgränd, der han icke kunde komma hvarken fram eller tillbaka. Efter åtskilligt parlaterande och sedan löjtnant Ehrenroth stigit upp och burit hand på honom, för att påbörja den kroppsvisitation, hvarmed han hotat, måste Nya Halolas egare slutligen beqvåma sig till att framtaga och till Ehrenroth öfverlemlna såväl förskrifningen som bysättningsutslaget. Deremot erhöill han hela det belopp, som han för närvarande hade att fordra af sitt offer . . . Men hela denna transaktion företogs under djupa suckar å Stengrunds sida.

»Farväl, herr patron Lars af Nya Halola!» yttrade löjtnanten, då han aflägsnade sig med de viktiga handlingarna. »Måtte ni nu

hålla er afsides från min person och från mina affärer, så att jag undslipper uppfyllandet af den sorgliga pligten att angifva eder för utprånglandet af de der falska mynten . . . Farväl!»

Men Stengrund var slagen. Han hade knappt sett löjtnant Ehrenroths stora gestalt skymta förbi stugans lilla fönster, innan han började med sin trogne vän Pucke ett dystert samtal, ur hvilket vi endast kunna anföra följande lilla brådel:

» . . . En usel dag, Pucke! Icke sant? . . . Vi hade beräknat allting så väl. Icke sant? . . . Vi hade den feta steken på gaffeln . . . Icke sant? Och nu är alltsammans borta . . . försvunnet . . . hopsmält till intet . . . Icke sant? . . . Eller hvad tycker du? . . . Jaså, du tycker, att gamle Stengrund bör fatta nya tag och börja affären på nytt? . . . Nå, kanske har du icke så orätt . . . Dina råd, min käre Pucke, kunna stundom vara goda nog. En och annan gång hafva de till och med varit beundransvärda . . . Kanske gripa vi oss an ännu en gång. Eller hvad tycker du? Vi skola nästa gång spinna omkring honom ett ännu starkare nät, och det skall han icke kunna slita sönder . . . Ja, ja! I morgon dag begifver jag mig, i ditt sällskap naturligtvis, Pucke lille, till Helsingfors. Jag känner en jude der, som är en förslagen karl och gjort mig många goda tjänster under kritiska tider, då min egen nacke sväfvat i fara . . . Ja, ja . . . Du har så rätt, Pucke lille, min rara sötnos. Juden Aron Jeremias Absalon i Helsingfors — han skall snart skaffa oss en annan af den der valpens förskrifningar . . . Bra! Bra! Pucke!»

Efter en stunds tystnad, under hvilken den värde patron Stengrund satt försjunken i djupa tankar, rusade han upp och samlade till sig de penningar, som löjtnant Ehrenroth hade lemnat honom i utbyte emot de två dyrbara dokumenten.

Jag har emellertid icke förlorat så synnerligen mycket», mumlade han under utförandet af denna synnerligen angenäma förrättning. »Mina reda penningar har jag. Reversen fick jag för femtio procent af dess nominella värde. Min vinst på denna affär utgör således 2,500 riksdaler banko jemte alla räntorna. Det är i sanning en ganska vacker vinst, i synnerhet som penningarna äro alldeles äkta och likadana, som när de utgingo från ryska myntverket. Ha, ha, ha! Den der adelsvalpen tycker nog, att han har fått sitt på det torra nu . . . Hi, hi, hi! . . . Min vän Aron Jeremias Absalon

skall nog snärja honom... Och hälften af dessa guldmynt jemte alla räntorna frändragna den andra hälften... se der ungefär min nettovinst, ty då tager jag i betraktande jemväl juden Absalons provision... Nå, Pucke lille, sade han till käppen, som han ställt vid bordkanten, nu måste vi bringa dessa gyllene mynt i säkerhet. De skola i säkerhet uti vår lilla kappsäck, der de tiotusen silfverrublerna, som jag fick af general van Suchtelen för mitt besvär, redan hvila i broderlig förening med de fem tusen, på hvilka jag bedrog Cronstedten.»

Den grånade skälmen lade sig ned på knä framför den torftiga sängen och letade under denna. Slutligen drog han fram kofferten och tog den i betraktande. Hans förvåning var icke liten, då han fann låset öppet.

»Men jag läste det ju säkert, när jag lemnade rummet på eftermiddagen den 1 Maj», brummade han, men ännu misstänkte han icke, att Nornorna hade åt honom beredt ännu en öfverraskning. Han lade det guld, som han erhållit af Ehrenroth, från sig på golfvet bredvid kappsäcken, för att desto lättare kunna öppna denna. Med af ifver darrande fingrar slog han nu upp den gamla, med hårbeväxt sälskinn klädda koffertens båda hälfter... Den var tom — lika öde och tom som universum var, innan Gud hade börjat uttalandet af de sex skapareorden under de sex skapelsedagarna.

Händerna sjönko maktlösa ned till hans sidor. Ådrorna spändes onaturligt i Stengrunds tinningar. Hela hans ansigte betäcktes af en askgrå blekhet. Om man ville söka världen rundt genom alla tidevarf, skulle man ingenstädes finna en så målande bild af fasa, som denna. Småningom började Stengrunds käkar att darra. Darrningen öfvergick till skakning. Hans tänder slog samman en gång... derefter två gånger mycket långsamt och slutligen hackade de mot hvarandra med sådan fart, att ingen skulle kunnat följa deras rörelser med sina ögon. Mellan hans tänder frampressades i mycket afbrutna delar:

»Femton tusen silfverruobel förlorade!»

Med ett hest anskri föll den olycklige afsvimmad ned på golfvet bredvid den tomma kofferten och de glänsande guldmynten.

SJUTTONDE KAPITLET.

Striderna vid Idensalmi och Taipale.

Det var natten mellan den 10 och 11 maj, som invånarna i kyrkobyen Maaninka väcktes upp ur sin sömn genom krigiska trumpetljud och trumhvirflar. Hela byn tycktes slumra. Ljussken utträngde icke genom något enda fönster. Icke ens på värdshuset. »Den drickande Apan» varseblefs något tecken till vakenhet. Nu i dessa oroliga tider, då största delen af allmogen var ute i kriget, somliga såsom soldater och landtvärnsmän, andra såsom medlemmar i de friskaror, som allestädes uppträdde och förorsakade fienden stort afbräck — nu hade antalet nattgäster på Josef Revall Synnerbergs beryktade krog ansenligt minskats. Hans värdshussal, hvilken under flydda fredliga tider genljöd af bacchanaliska ljud (klang af glas, rop, dryckesvisor o. s. v.) ända inpå morgonens småtimmar, kunde nu stängas redan i skymningen. Den gamle Synnerberg (Stengrunds förtrolige vän och, som vi framdeles få se, äfven hans medbrotsling) var vid dåligt lynne om dagarna, ty förtjensten af krogen »Den drickande Apan» var liten eller ingen.

Men vid ett-tiden den nyss nämnda natten anlände till gästgifvaregården ett stort antal gäster — omkring tvåhundra man. Med trummor och trumpeter gåfvo de sin ankomst till känna, när de gjorde halt dels på den vidlyftiga öppna platsen framför »Den drickande Apan» och dels på vägen utanför. Det dröjde icke två minuter, innan ljus tändes inne i värdshussalen, och fem minuter senare stod gubben Synnerberg (Aramintas förkastade friare) med lykta i handen bugande inför truppens officerare, hvilka sammanträffat framför själfva krogdörren. Det var ett svagt månsken, som från en klar himmel kastade sifverskimmer öfver gården och krogbyggnaderna, så att officerarne ganska tydligt kunde se en bredvid dörren på ett bråde sittande, klumpigt utförd bild af en apa, som sänkte ned venstra framhanden med dess flaska och samtidigt förde till munnen en remmare, hvilken den höll i den högra. Bilden var af någon landtlig och naiv konstnär utskuren i trä. Man kunde

någorlunda få en föreställning om, hvilket slags djur tillverkaren velat framställa. De muntra officerarne togo den i betraktande, och månet mustigt skämt framkallade den i deras krets.

Måhända är det onödigt att för våra läsare berätta, hvilka dessa fyra officerare egentligen voro — major Grotenfelt, kapten Malm, löjtnant Clementeoff och anföraren för friskaran Willehad Willebrand. Två ungdomar — en lång och en kort — stodo i

närheten och åhörde med förtjusning officerarnas skämt med anledning af värdshusskylten. I dem igenkänna vi med lätthet våra gamla vänner Erkkko Joukahainen och Enoch Wennman. — Läsaren erinrar sig att alla dessa och dessutom de 150 soldater och 30 friskaremän, som voro i deras sällskap hade blifvit af Sandels beordrade att tåga ned till Idensalmi och Kuopio för att förstöra ryssarnas magasin. Nu ligger Maaninka kapell midt emellan Idensalmi och Kuopio. Alltså hade truppen redan varit i Idensalmi, och det kan därför måhända intressera våra läsare, om vi i korthet omförmåla,

huru det gått dem der och om det lyckats dem att utföra sitt uppdrag.

Idensalmi hade sedan några dagar varit oroadt af ryssarna. Visserligen hade fienden icke fått särdeles fast fot derstädes, men der fanns dock en rysk vakt och förråderna innehade de. Då var det som allmogen i orten den 6 Maj under anförande af bonden Erik Ollikainen, nämndemannen Genti och torparen Krister Yökänen samlade sig, angrepo vakten och bemäktigade sig omkring 200 lass födoämnen jemte 50 ryska fångar. Erik Ollikainen erhöll strax derpå hederstecknet för tapperhet i fält. En landtmätare Boisman, hvilken med sina drängar skyndade till böndernas hjälp, blef sårad i striden. Han hade redan med sina drängars hjälp gripit och afväpnat fiendernas anförare, kapten Baronowitz, då Boisman erhöll tre sår och nödgades släppa sin fiende, hvilken icke var sen att taga till flykten. Historien förmäler också om en »Kollega Gummerus», hvarmed förmodligen icke menas pastorsadjunkten på Åland Henrik Johan Gummerus, utan någon lärare vid en högre skola i Helsingfors eller Kuopio. Men lika tapper som pastorsadjunkten Gummerus visade sig, då han i förening med länsman Arén i spetsen för åländska allmogen tillbakaslog ryssarnas landstigningsförsök, lika manhaftigt uppförde sig kollegan Gummerus vid Idensalmi.* Måhända var kollegan fader till pastorsbiträdet eller tvärt om, eller kanske voro de bröder. Nog af — båda ansågos och anses ännu såsom finska nationalhjeltar och glömmas sent af Finlands folk. Kollegan Gummerus blef, liksom landtmätaren Boisman, svårt sårad i striden vid Idensalmi. När bönderna hade eröfrat de ryska förråden, ankom majoren och riddaren Bosin med hundra man af Uleåborgs bataljon. Han hade icke annat att göra, än att taga det af bönderna eröfrade förrådet i besittning för svenska statens räkning.

När Grotenfelt, Clementeoff, Malm och Willebrand ankommo till Idensalmi (det var den 8 Maj kl. 10 f. m.,** infann sig landtmätaren Boisman, fastän han var sårad, och meddelade att 150

* Kallas på nutida kartor Iisalmi. Vi föredraga dock namnets gamla form, som allmänt begagnades 1808.

** Andra Böldagen.

ryssar voro på väg till Idensalmi för att återtaga förrådet och utkräfvat hämnd på bönderna. Man lät löjtnant Burman med hälfta styrkan, d. v. s. sjuttiofem man, till hvilka Willehad Willebrand slöt sig med sin friskara, lägga sig i försåt för ryssarna i en skogsbacke på tre åttöndedels mils afstånd från Idensalmi kyrka. Men ingen fiende visade sig. Den hade tågat förbi och tagit nattkvarter i byn Taipale, som är belägen ungefär sexton kilometer söder om Idensalmi. Hela skaran bröt nu upp och gick en omväg på isen längs efter Kilpijärvi och Kirmajärvi långsträckta sjöar. Vid södra ändan af Kirmajärvi ligger Taipale by. Ryssarne, som utgjorde 104 man jemte en officer, voro då på väg norrut, följande vägen till Idensalmi. En skogssträcka låg emellan svenskarna, som tågade söderut mot Taipale, och ryssarna, och skogen vållade, att intetdera partiet blef det andra varse. De tågade förbi hvarandra. Men när kapten Malm och major Grotenfelt anlände till Taipale by, fingo de veta, att fienden tågat norrut. Genast afskickade de Willehad med friskaran och löjtnant Clementeoff med sjuttio man (femtio af Kajana bataljon och 20 af Savolaks jägare) norrut, för att i språngmarsch upphinna och komma förbi fienden samt göra från skogen ett plötsligt sidoanfall mot den framtågande fienden, hvilken sannolikt icke anade, att finnarne voro så nära. Sjelfva bröto Malm och Grotenfelt upp och tågade längs efter Idensalmivägen. Planen lyckades fullkomligt, när den nu med snabbhet och kraft utfördes. Clementeoff och Willebrand upphunno ryssarna och bröto plötsligt från skogen ut på landsvägen och anföllo med häftighet midten af ryssarnas kolonn, hvilken han snart genombröt.

Men här skulle den tappra Clementeoff hafva offrat sitt lif, om icke Erko Joukahainen och Enoch Wennman hade med stor sinnens närvaro och fintlighet trädt emellan. Clementeoff var omgifven af några fiender — sex eller sju ryttare — hvilka hårdt ansatte honom. Det finnes naturligtvis en gräns äfven för en hjertes krafter och förmåga att värja sig. Han slogs som en tapper man, utdelade hugg till höger och venster, men lyckades icke göra sig fri. Då blef Willehad varse hans fara. Sjelf skulle han gerna hafva skyndat honom till undsättning, om det varit möjligt. Men det var icke, ty han hade tillräckligt att göra för att försvara sig sjelf. Men midt under slagningens hvimmel vände han till hälften huf-

vudet och ropade till Erkko och Enoch, som nyss hade kastat en fiende till marken och voro sysselsatta med att binda honom:

»Gossar!... Sen I icke, huru illa de ansätta Clementeoff?»

Erkko och Enoch släppte fienden och skyndade till Clementeoffs undsättning. Och slutligen var Clementeoff utan fara.

Malms och Grotenfelts skara anlände och fullbordade fiendens nederlag. En flyende hop slog sig ned i Pienlaks gård. Det var fyratio man. De hade nog tänkt, att de skulle undgå finnarnas uppmärksamhet om de förhölle sig stilla i Pienlaks. Men Enoch, som varseblef deras flykt, följde efter dem på ringa afstånd för att se, hvarhän de togo vägen. Pienlaks gård ligger på ett näs mellan sjöarna Nerkotjärvi och Kirmajärvi. Detta näs var då för tiden försejt med riklig skog, och under furornas höga stammar gick fiendernas väg. Enoch hade icke svårt för att följa deras spår, ty i skogen låg ganska djup snö utbredd öfver den sparsamma grasmattan. Och när han väl sett dem rycka in i Pienlaks hemman, skyndade han tillbaka och kungjorde det för sin befälhafvare Willehad Willebrand.

»Och de voro fyratio?» spordo denne.

»Jag räknade dem.»

»Nå, då torde vi visserligen kunna reda oss med dem. Säg till truppen, att den sitter upp... Har någon stupat?... Jaså, inte?... Bra!... Jaså, Enoch, du säger, att två äro sårade?... Farligt?... Jaså, blott en kula i armen... Den högra?... Jaså, inte!... Nå, då kunna de ännu göra skäl för sig.»

Willehads friskara var snart i ordning och red med så stor skyndsamhet, som snön och andra terrängförhållanden tilläto, norrut, följande de spår, som de fyratio ryssarne hade lemnat efter sig på flykten till Pienlaks gård.

»Dumt! Nu få vi dela äran med dem!» brummade Erkko Joukahainen så högt, att Willehad ovillkorligen måste höra det.

»Med hvilka, Erkko?»

»Jo, med de der, som komma in i skogen der borta! Kunde inte de skälmarne hafva blifvit kvar på landsvägen. Jag hörde sjelf, att kapten Malm befalde dem skynda upp till Idensalmi... Och nu komma de hit för att med oss dela äran af att taga till fånga dessa fyratio fiender.»

»Det är löjtnant Burman, ser jag», yttrade Willehad. »Halt!»

De två anförarne och deras trupper (Burman hade med sig omkring femtio man) möttes. Och efter en kort stunds öfverläggning ryckte alla gemensamt fram mot Pienlaks gård, som i en hast omringades. Ryssarne försökte ett utfall, hvilket utan svårighet blef tillbakaslaget, och då de nu funno, att gården var fullständigt blockerad, begärde de pardon och gäfvos sig fångna.

Resultatet af striderna vid och omkring Taipale var, att ryssarne förlorade fem döda och att finnarne togo till fånga en officer, fyra underofficerare, tre musikanter och åttatofvem soldater. Alla fångarne fördes till Idensalmi och öfverlemnades till major Bosin, som ännu qvarstod derstädes.

På den tiden hade Kuopio stad en förunderlig postmästare. Hans namn var Sjöberg. Men det var icke just detta, som var så förunderligt, ty mången hedersman har väl burit och bär detta namn. Men Kuopio postmästare år 1808, herr Sjöberg, hade den för en finne högst ovanliga egenskapen att vara feg. Knappt hade ryssarne satt sig i besittning af Kuopio, innan den der postmästaren, af fruktan för sitt dyrbara lif, slöt sig till dem. Han var ödmjuk och inställsam, såsom alla de föraktliga varelser äro, hvilka anse skinet dyrbarare än äran. Och den värde postmästaren förvärfvade sig stort anseende och förtroende hos den ryske befälhåfvaren i Kuopio stad, ja, kommandanten ansåg honom till och med icke vara ovärdig till att hjälpa honom draga benkläder och skor på sig om morgnarna. Dessutom kunde Sjöberg draga upp klockor, lemna ut till ryssarna misstänkta bref och annat dylikt. Slutligen skickade ryske kommandanten denne värdige stallbroder till Gripenberg på Svartholm och Cronstedt på Sveaborg ut för att bespeja svenskarna och med särskildt uppdrag att taga reda på, huruvida svenska trupper voro i antågande mot Kuopio eller om allmogen i nejderna omkring Kuopio börjat »röra på sig». Detta uppdrag ansåg naturligtvis postmästaren Sjöberg vara synnerligen ärofult. Inkomstbringande för honom var det för visso, ty fienden sparade icke på silfverrublerna och fann nästan öfverallt ett och annat hjerta med en jordmån, som passade utmärkt för ett dylikt utsäde. Sjöberg hade ett så beskaffadt hjerta. Han begaf sig norrut, åkande i en finsk bondkärra med två hjul, och spejade visserligen noggrant om-

kring sig när kärran färdades fram i de djupa snöspåren. Redan vid Koppola gick tugan* i den ena skackeln sönder. Men Sjöberg var en påhittig karl, som man nog inser. Han hade med sig både spikar och hammare och förfärdigade snart en ny tuga. Och så bar det åstad vidare — norrut. Idensalmi var den samvetslöse mannens mål. Man hade i Kuopio hört så underliga historier derifrån — berättelser om en allmoge, som rörde på sig, om Erik Ollikainen och alla de andra hjeltarna. . . . Och till Idensalmi kom Sjöberg, men der blef han fast. Några af major Bosins knektar, hvilka voro ute på ströftåg, troligen för att i de kringliggande torpen uppsnappa några snälla och till stek eller soppa dugliga hönor, fingo se den värde postmästaren, der han kuskade framåt i djupan snö, gensköto honom och togo honom till fånga samt förde honom hastigt och lustigt med häst och pinnkärra, matsäck, wotkikantin och alltsammans fram till major Bosin, som mottog herr postmästaren med sammanrynkade ögonbryn.

»Hvem är ni?» dundrade Bosin, sedan han undersökt kärran och allt dess innehåll. »Hvarifrån kommer ni? Hvad vill ni här?»

Sjöberg — feg som alltid — omtalade genast, att han blifvit utskickad af ryske kommandanten. Bosin fick höra hela historien, och det mötte ingen svårighet att frånlocka Sjöberg allt hvad han visste om ryssarnas antal och deras till Kuopios försvar träffade anstalter.

»Bind lymmel!» kommenderade Bosin. »Och bevaka honom noga. Han är postmästare, står i statens tjenst, men har likväl blifvit spion åt fienden. . . . Bort med honom! . . . Laga så, att han icke undkommer! Han skall, det svär jag, blifva af krigsrätten dömd att hängas.»

Allt detta, d. v. s. Sjöbergs tillfångatagande och hvad dermed följde, egde rum samma dag och knappt en timme, innan segrarne vid Taipale kommo tillbaka till Idensalmi.

Vid hållet krigsråd, der Grotenfelt, Malm, Clementeoff, löjtnant Burman, major Bosin och Willehad Willebrand voro närvarande, beslöts, att Bosin skulle med sina soldater stanna kvar till skydd

* Jernöglan, genom hvilken skackeln, medelst en pinne, fästes vid seldonet.

för Idensalmi samt att alla de andra skulle med sitt folk tåga ned till Kuopio stad och försöka återtaga den.

Det var på marschen söderut med Kuopio såsom mål, som de svensk-finska trupperna natten mellan den 10 och 11 Maj stannade på värdshusets »Den drickande Apan» gård i Maaninka.

Der skulle rastas några timmar under natten. Följande dagen, den 11 Maj, skulle de vara framme i Pöljä by, hvilken låg omkring en och en half mil från Kuopio vid norra ändan af sjön Pöljänjärvi.

ADERTONDE KAPITLET.

I Nya Halolas slottstorn.

Just då Erkko och Enoch stodo som aldra mest fördjupade i beundran af officerarnas högljudda skämt på bekostnad af den klumpiga apfigur, som utgjorde gamle Synnerbergs skylt på högra sidan om ingången till värdshuset »Den drickande Apan» i Maaninka kapellkyrkoby, kände Joukahainen plötsligt, att en lika mjuk, som varm hand sökte hans och tryckte den, sedan den blifvit funnen. Den redlige Erkko spratt till af fröjd, vände sig om och såg sina allra gladaste förhoppningar uppfyllda. Vid hans sida och lutande sig ömt mot honom, befann sig Helena — skönheten, hvilkens bekantskap han hade gjort utanför värdshuset »Sofvande Flickan» i Wieremä.

Den redlige Erkko gaf Enoch en vänskaplig knuff, hvarefter alla tre drogo sig tillbaka några meter och stannade i skuggan af ett vidlyftigt och med mycket tätt grenverk smyckadt kastanjträd — en ganska klok manöver, ty från denna plats kunde de tydligt höra allt hvad officerarne talade sins emellan och till den bugande värdshusvärden Synnerberg, på samma gång som de sjelfva kunde i hvisskande ton öfverlägga med hvarandra, utan att behöfva frukta, att någon skulle höra, hvad de sade.

»Du är en redlig tös, Helena», hvisskade Erkko, sedan de väl kommit in på det område, öfver hvilket kastanjen kastade sin mörka skugga. »Du håller ord, du. Du sade, att du skulle möta oss här

i Maaninka. Och vi hafva icke väl stannat, förrän du är hos oss. Det minsta, jag kan belöna dig med, Helena lilla, är en kyss.»

Erkko Joukahainen var tydligen en karl, som ville fortast möjligt hålla sina löften, men Helena sköt honom sakta ifrån sig och sade:

»Var nu inte dum, Erkko lille!... Med det der vänta vi väl, tilldess vi varit hos presten... Seså, blif nu inte ond!»

»Ond!» upprepade redlige Erkko. »Och ond på dig, Helena? Det är nu någonting, som aldrig i lifvet kan komma i fråga. Men jag tycker ändå...»

»Dumheter!» utbrast nu Enoch. »Låtom oss hellre lyssna till officerarnas samtal!... Stå stilla, dumme Erkko!»

»Nå, icke så dum heller!» brummade den tillrättaviseade. »Jag har riktigt gissat många gåtor, som öfverstigit ditt förstånd, lille Enoch. Och gentemot mig är du en stympare till att deltaga i leken 'Förvisad till Hymylä'. Icke sant?»

»Tyst!»

Nå, kunde redlige Erkko Joukahainen göra sin »lille Enoch» glad med så litet, som det att tiga en stund, så ville han det gerna. Och vi töras kanske tro, att Helenas sakta tryckning på hans arm — en sak, hvilken han betraktade som den största af all den lycksalighet, han hittills erfarit i verlden — bidrog till att för tillfället göra honom stum.

»Låtom oss lyssna!» upprepade Enoch, hvilken naturligtvis i Helena såg endast sin forna barnpiga och dessutom var för liten att kunna fatta Erkko Joukahainens känslor.

Officerarne, inför hvilka den gamle syndaren Synnerberg nu stod bugande med lykta i den gamla, skrynkliga, darrande handen, hade upphört med skämtet rörande träbelädet vid ingångsdörrens högra sida. Deras miner hade återtagit det uttryck af allvar, som var mera passande i så kritiska tider. Medan Synnerberg stod och bugade sig och med svag gubbröst frågade, hvad herrarne befallde, samt försäkrade, att de kunde anse sig vara hemma i hans hus, samtalade officerarne och friskarehöfdingen Willebrand ganska högt med hvarandra. En smula slammer af vapen, något litet dån af hofvarna på de hästar, som stampade af otålighet öfver dröjsmålet och ville rusa åstad — detta och åtskilliga andra ting, som vi här icke hafva tid att uppräknä, störde visserligen samtalet, men Erkko,

Enoch och Helena kunde det oaktadt ganska väl följa med samtalets gång.

»Vi måste vara i Pöljä senast klockan 4 eller 5 i morgon eftermiddag, mina vänner», hördes kapten Malm yttra. »Men jag kan för min del icke inse, huru vi skola kunna hinna dit till den tiden. Det går nog an för dem ibland oss, som äro beridna eller som hafva skidor att — i allra yttersta nödfall — tillgå, men vi, som måste fot för fot skrida framåt i denna alnsdjupa snö? . . . Vi kunna icke vara der i morgon, om icke andra åtgärder vidtagas . . . Och det förstå vi väl alla, att om vi skola taga Kuopio från inkräktarna, så måste vi röra oss framåt med större snabbhet, än de vänta. Bland all krigslist, som jag känner till, är öfverraskningen både den hederligaste och den bästa . . . Men jag inser, ta' mig . . ., icke, hvad vi kunna göra.»

»Låt oss komma, så fort vi hinna», menade Grotenfelt, hvilken var nästan andtärpt på grund af en präktig middag och för stark rörelse.

»Bah! . . . Om vi färdas fram på detta långsamma sätt», inföll löjtnant Burman, »så kunna fienderna hafva hunnit draga till sig förstärkningar från andra håll, innan vi hinna fram. Något måste göras, för att åt vår färd gifva en bättre fart.»

Synnerberg, den äldrige värdshusvärden, hade man sett under en lång stund sträcka fram sitt hufvud mellan Willehad och löjtnant Burman — naturligtvis i afsigt att uppsnappa och tillgodogöra sig så mycket som möjligt af samtale. Men när kapten Malm blef varse denna hans manöver, ropade han:

»Sörj för hästarnas och manskapets förplägning! Och gör redo en enkel måltid derinne i stugan åt oss, officerare! . . . Och stå nu inte längre här och lyssna . . . Du ser mig ut som en riktig skälm, och om jag hade tid, som jag har lust, skulle jag underkasta dig en examen af aldra grundligaste art med prygel och annat sådant . . . Har du hört, hvad jag sagt?»

»Visserligen, visserligen, herr general!»

Och Synnerberg stultade bort med sin lykta.

»Vi hafva ännu lång väg till Pöljä by», återtog kapten Malm, sedan han några hvarf häftigt snott sina väldiga mustascher — en åtgärd, hvilken troligen afsåg att bereda utlopp för den vrede, som Synnerbergs nyfikenhet hade uppväckt hos honom.

»Och väglaget är use!» inföll Clementeoff.

»Det ginge bättre på slädar», menade löjtnant Burman.

»Mina herrar», utlät sig nu Willehad, hvilken hittills varit en tyst, men uppmärksam åhörare. »Jag tror mig kunna gifva ett råd.»

»Hvilket? Hvilket?» ropades från alla håll i kretsen.

»Ja», hviskade samtidigt Ercco i örat på Helena. »Det vore underligt, om icke *han* skulle reda saken. Aldrig i mitt lif har jag sett någon, som varit så qvicktänt och kunnat finna sådana utvägar . . . Du, Enoch, du», sade han till unge Wennman, »den der, du, skulle allt vara en baddare, om det gälde att gissa gåtor.»

»Tyst, Ercco!»

»Min tanke är», återtog Willehad, att vi under nattens lopp försöka här i trakten uppbringa så många hästar och slädar, att vi alla kunna åka på dem fram till Pöljä. Alla ryttare få då låta sina hästar följa bakefter slädarna och fasthålla dem vid deras tyglar. Vi kunna sitta två och tre på hvarje släde. Alltså, om vi beräkna, att vi äro 200 man, behöfva vi aldra minst sextiosju hästar och lika många släddon. Men detta antal är icke större, än att vi med lätthet kunna anskaffa det i denna ganska rikt befolkade trakt. Må vi utsända folk och sprida oss i detta ändamål. Jag sjelf förbinder mig att från de närbelägna slotten Nya Halola och Gamla Halola anskaffa tjugo släddon.»

»Den der du!» hviskade Ercco och knuffade sin vän Enoch vänskapligt i sidan. »Han vet, hvad han säger och gör.» Men till Helena hviskade han: »Du hörde, hvad han sade? Han vill sjelf begifva sig till Nya Halola, du . . . Och i en hast skola vi då befria din herskarinna.»

»Jag förstår», hviskade Helena tillbaka. »Den der Willebrand är allt en dugtig karl. Och så bra han ser ut sedan! . . . Jag önskar bara, att mamsell Araminta kunde blifva förälskad i honom och glömma den der uslingen på Gamla Halola . . . Hör nu på, Ercco!»

Alla de andra officerarne funno Willehads råd vara godt, och det beslöts, att man skulle förverkliga hans plan. Men först skulle förfriskningar utdelas bland manskapet och hästarna. Gubben Synnerberg hade satt alla sina hjon i rörelse, och utdelningen hade redan börjat. Rationerna voro rikligt tilltagna och icke ett ljud af missnöje hördes. Hästarna undfägnades med doftande hö, hvilket lades på

snön framför dem, der de stodo. Manskäpet erhöj bröd och kött samt några stora ölståndkor, hvilka gingo från man till man och ständigt påfyldes, när de blefvo tomma.

Under det att denna utdelning fortgick, trädde Synnerberg fram och tillkännagaf för officerarna, att deras måltid nu stod färdig på bordet inne i värdshusstugan. Willehad ropade på Erkkko och Enoch. Han ville, att de skulle deltaga i måltiden derinne. Enoch var genast villig och ilade fram, men Erkkko föredrog att stanna qvar hos sin Helena under kastanjen.

En timme förgick. Och klockan var två på morgonen, innan man var färdig att bryta upp och sprida sig i nejden för att anskaffa hästar och slädar. Redan började dagningen med saffransgult sken färga den östra horisonten. Men nu begaf man sig åstad.

»Till häst, gossar!» ropade Willehad.

Hans män lystrade genast till befallningen. Erkkko kom öfverens med Helena, att hon skulle tvärs öfver Maaninganjärvis is begifva sig till Nya Halola, för att der möta truppen och genom den nyckel, hon vid sin flykt tillegnat sig, bereda åt Aramintas befriare inträde i tornet. Hennes väg tvärs öfver isen var kort. Men truppen måste, då isen nu i vårens tid icke var alldeles säker, taga en lång omväg norrut och gå öfver sjön vid Rautaaho, der man endast hade två smala sund att passera . . . Och så begåfvo de sig på väg.

En half timme senare mötte Helena Willehad och hans friskara i parken vester om Haatala, det nu af Stengrund uppbygda s. k. Nya Halola. Å ömse sidor hade färden försiggått lyckligt, utan äfventyr eller hinder. Den snabbfotade Helena hade redan väntat tio minuter under den väldiga lönnarnas kronor, då Willehad anlände i spetsen för friskaran.

»Binden hästarna vid träden!» befalde han. Men hans stämma hade icke nu den klang, som den egde, när han med högt lyftadt svärd stormade fram i slagtingarnas hvimmel och uppmuntrade sitt folk att följa honom och med honom dela farorna och äran. Nu var hans röst dämpad, liksom beslöjad. Men alla hörde den. Och befallningen blef med all önskvärd snabbhet åtlydd.

»Gå nu före, Helena!» hviskade Erkkko. Hvad det var, som han sökte frånröfva henne, det veta vi icke med visshet. Men

säkert är, att den sköna Helena stötte honom ifrån sig och med eftertryck hviskade:

»Skäms, Erkko!... Bort med din mun nu! Tycker du, att vi nu hafva tid till sådant, då det gäller att befria Araminta? Och dessutom kunna vi vänta med det, tilldess vi hafva varit hos presten... Seså, Erkko lille, kom nu!... Jag skall springa i förväg och öppna.»

»Hör nu, min lille vän», sade Willehad, som plötsligt framträdde ur den djupa skuggan i parken in i det ljusare glad, der Erkko och Helena fört det nu skildrade samtalet. Orden ställdes till Helena, som genast frågade:

»Nå... hvad?»

»Har du nyckeln till tornet?»

»Ja!»

»Har du nyckel till tornrummet, der den der mamsellen är instängd?»

»Nej, det har jag icke.»

»Vi måste således bryta upp den?»

»Ja, herre!»

»Men dertill sakna vi redskap», yttrade Willehad.

»Spring efter en kofot!» föreslog redlige Erkko.

»Spring sjelf!» sade Helena. »Men det är då så sant, att du icke vet, hvar materialboden är... Följ med, Erkko!»

De båda unga människorna följdes åt och återkommo inom två minuter. Då bar Erkko Joukahainen två jernstänger på hvarje axel.

»Nu kunna vi begifva oss åstad», sade Helena och ilade i förväg.

Snart stodo alla invid foten af tornet, der en jernbeslagen dörr tedde sig för deras ögon. Månens strålar åstadkommo ett glänsande ljussken från de sidor af jernbeslaget, som vände sig mot den plats på fästet, der nattens ljus vandrade sin bana fram, oberörd af de små angelägenheterna här nere på jordklotet. Det var en underlig dörr. Icke genom hvarken storlek eller skönhet! Men den var dyrbar genom sin höga ålder. Jernbeslagen voro omkring tre fjerdels tum breda och böjda i en otalig myckenhet af olika former. Här såg man ett kors — der en afbildning af en lilja — här en klumpig efterhärming af en ros, der en lika konstlös afbildning af ett englahufvud. Hela dörren var betäckt af dylika ornament.

Och månens plats på det mörkblåa hvalfvet derofvan var sådan, att dess silfversken föll på kanterna af jernbeslaget, så att alltsammans tydligt kunde skådas och afläsas.

»Den der dörren är icke så särdeles ny», menade Burman, som betraktat den både på några alnars och på några tums afstånd.

»Den härstammar från tolfte århundradet», sade Willehad.

Och rätt hade han, ty Stengrund hade inköpt den vid en auktion på »gammalt skräp», som hölls vid Lapinlahti kapell. Inte förstod Lars Stengrund sig det allra minsta på dörrens antiqvariska

värde, men då han såg och kände, att den var gjord af jernek och att träet var lika starkt, som om det varit nytt, så ropade han in den, och en spottstyfver var det naturligtvis, som han betalde, ty om priset hade stigit en enda liten, liten smula öfver träets värde, skulle det aldrig hafva fallit Lars Stengrund in att göra detta inrop.

»Nej, vänner», sade Willehad, sedan han under några minuter hade stått tyst och försjunken i åskådandet af den dyrbara porten, »nej, vi hafva annat göra här, än idkandet af arkeologiska studier . . . Att den der porten kommit i händerna på Lars Stengrund, det är visserligen att beklaga, men nu sitter den emellertid der, inmurad i hans vägg . . .»

Erkko Joukahainen steg fram till Willehad och sade:

»Kunna vi icke taga den granna porten med oss?»

Willehad log ett sorgset leende.

»Nej, min gosse, det går icke an.»

»Men jag vet tydligt, att sådant gammalt skräp har ett stort värde. Vår kyrkoherde i Mörskom — ja, Enoch, du behöfver icke morska dig, ty det var icke din far, utan hans företrädare — hade på altaret ett par mycket gamla ljusstakar och i sin dragkista en ännu äldre silfverkalk med silfverfat. Nå . . . en vacker dag kom en kringströfvande jude dit, och naturligtvis besökte han aldra först prestgården, det rikaste huset i byn. Juden — han hette för resten Aron Jeremiä Absalon — frågade vördig kyrkherren, om han icke hade i sin ego eller vård några antiqviteter, som han kunde sälja. Mycket högt pris förklarade juden sig skola betala. 'Jo', sade kyrkherren, »jag kan aflåta till dig ett par gamla och skräpiga messingsljusstakar, som stå der och vanpryda altaret! Juden fann affären ypperlig, och snart lågo stakarna i hans säck. Men när man smakat en ljuflig mat, vill man gerna hafva mera. 'Hafva vi icke någon kalk med patén?' Kyrkherren betänkte sig, drog upp i näsans båda hälfter ett par dugtiga prisar och sade: 'jo, min hederlige vän, jag skulle nog kunna sälja dig ett par dylika saker.' Och kyrkherren skyndade till sin dragkista och framhemtade ur dess inre en kalk, som var minst tvåhundra år gammal och ett lika gammalt, till kalcken hörande silfverfat. 'Se här!' utropade kyrkherren. Juden gjorde ett lågt anbud, hvilket kyrkherren med förtjusning antog, anseende sig hafva å kyrkans vägnar gjort en god affär . . . Men just i detta

ögonblick kom kyrkväktaren — som anade, att någon galenskap var på färde och att klockaren, som vanligt, drönade bort sitt långa lif på bänken vid spiselstället och icke bekymrade sig om kyrkans bästa — tillstades. 'God affär!' ropade den glädjestrålände kyrkherren honom till mötes. 'Det har lyckats mig att sälja den här gamla, usla kalken till ett så högt pris, att vi kunna köpa två silfverkalkar för det priset.' 'Ja', invände kyrkväktaren, 'men vi ha' ju nattvardsgång nästa söndag, och till dess kan ingen ny kalk anskaffas'. Kyrkherden funderade nu några ögonblick, ansträngde sin hjerna öfvermåttan, talade och sade: 'Du har rätt, du. Vi ha' altargång om söndag. Men, ser du, vi kunna ju låna kalk och fat i F... stad.' Kyrkväktaren visste till en början icke, hvad han skulle svara, men hittade slutligen på att säga: 'ja, men om de då samtidigt hafva nattvardsgång uti F... stad?' Kyrkherren blef nu rasande på juden, som icke tagit denna lilla omständighet i betraktande, körde ut honom och bad honom aldrig mera visa »sina åsneöron» inom Mörskoras eller * * * * gs socknar.»

Ingen af åhörarna hade känt någon benägenhet att afbryta Erkkos Joukahainens långa, men intressanta och (det kan författaren försäkra) äfven sanningsenliga berättelse. Men då han slutat, ropade Willehad:

»Nej, det här duger icke!... Öppna för oss nu, flicka!»

Helena hade snart fullgjort detta uppdrag. Vägen in i Nya Halolas torn låg öppen. Man såg i månskenet de nedersta trappstegen. Willehad, som var en försigtig general, utposterade tjugo man af truppen vid tornets ingångsdörr. Med de öfriga begaf han sig uppför de många trappsteg, som ledde till tornrummet, der Araminta försmäktade. Willehad kände ännu icke Araminta personligen, men hade på Erkkos och Enochs trägna böner lofvat att hjälpa dem.

»Raskt framåt!» kommenderade unge Willebrand. »Ila förut, flicka, och visa oss vägen... Nå, det var då väl, att hon engång kunde slita sig lös från Erkkos arm... Nu ila vi efter, gossar!»

Willehad skyndade in i tornet, och tio af de tretio, som utgjorde hans friskara, dröjde icke att ila framåt och uppåt i hans spår. Ty uppåt gick vägen. Trappstegen voro många, innan man uppnådde den plattform i tornets inre, der dörren till tornkammaren befann sig.

Helena var naturligtvis den första, som kom dit upp. I hack och häl efter henne befann sig emellertid Erkko Jouakahainen, hvilken hade ilat förbi både Willehad och alla kamraterna. Och lyckligt var det för Helena, att en så trofast och redlig vän befann sig i hennes omedelbara närhet, när hon kom dit upp — andfädd och trött, som hon var efter det häftiga uppstigandet. Den främste bland de andra var Willehad, och han var minst tretio trappsteg efter. Vid trappans sista steg kastades, innan hon anade det, en snara omkring hennes hals — en snara af väl tvinnade och snodda hamp-tågor. Den person, som stod deruppe, var »unge patron» — den titel, hvarmed Reinhold Stengrund hedrades af gårdsfolket. Det var hans hand, som kastade snaran omkring Helenas hals. Hans hand var det också, som drog så hårdt i snöret, att Helena var nära qväfd, innan Erkko, som var fem eller sex trappsteg efter henne, kom upp och lyckades rycka snöret ur den unge bofvens hand, lossa det från Helenas hals och gifva Reinhold Stengrund en spark, som kastade denne flera famnar bort från platsen. En lycka för Lars Stengrunds fideikommissarie var, att sparken träffade honom på ett sådant sätt, att han deraf slungades längre in på platformen och icke nedför de branta trapporna. Hade det senare inträffat, skulle Lars Stengrund troligen från och med den stunden icke haft någon son.

Nu gälde det endast att bryta upp dörren till Aramintas fängelse. Med begagnande af jernstängerna var detta arbete både lätt och snart utfördt, fastän dörren var af jernhårda, tjocka ekplankor och låsinrättningen ett jättelikt hänglås. Ändtligen var Araminta befriad.

Willehad och Araminta sågo hvarandra nu för första gången. Man har påstått, att kärleken stundom upplågar i ett enda ögonblick. Vi vilja icke förneka, att stundom så kan ske, fastän vi ingalunda äro böjda för att anse det såsom annat än sporadiskt förekommande undantag. Här tycktes det emellertid inträffa, ty när Willehads och Aramintas ögon mötte hvarandra, skedde det icke med den likgiltighet, hvarmed människor eljest pläga möta hvarandra. Flickans älskliga anlete rodnade starkt, och ynglingens ögon uttryckte tydligt, nog, att hennes skönhet och älskvärdhet icke lemnade hans sinne oberördt.

Det var i sjelfva verket icke länge det räckte, detta tysta och ömsesidiga beskådande, men en half minut torde icke vara ett för högt antagande. Hvilka tankar, som genomkorsade deras hufvud under dessa sekunder, hafva de aldrig uppenbarat för någon annan än hvarandra. Men man kan lätt tänka sig det — åtminstone lättare, än det låter sig beskrivas. Båda kände, att detta första åskådande skulle binda dem samman för hela lifvet.

»Min sköna dam!» sade Willehad slutligen och liksom med ansträngning. »Har jag gjort eder en tjänst genom att på detta sätt bryta mig in i er fristad?»

»Ack, ja!» var hennes framhvisade svar . . . »En stor tjänst! . . . Jag kan icke vara er tillräckligt tacksam.»

»Det gläder mig, att flickan, som jag hört skola heta Helena, icke har bedragit oss . . . Befall nu öfver mig!»

»O, hvarhän skall jag väl fly?»

»Har ni inga vänner eller fränder i närheten? Jag skall så innerligt gerna ledsaga eder dit.»

»Ingen närmare än i Kuopio. Der bor en aflägsen, gammal qvinlig slägtning till min mor — tant Leona kalla vi henne — eljest heter hon i verkligheten Eleonora von Sticht. Vid hennes hård hoppas jag vinna beskydd mot mina närmaste slägtningars hårdhet.»

»Nåväl, sköna dam, min väg går åt samma håll och det skall vara mig både en ära och ett nöje att ledsaga eder dit. Vägarna äro, som ni lätt kan tänka er, i hög grad osäkra.

»Det förbjuder jag», hördes en röst säga. Den tillhörde unge Reinhold, hvilken lyckats krafla sig upp igen och nu stod i dörröppningen. Hans min var hotfull, hans händer voro knutna.

»Ni?» sade Willehad, som lugnt vände sig om.

»Ja, just jag!» svarade Reinhold temligen modigt, ehuru han insåg, att det skulle vara farligt att reta den jättestore ynglingen.

»Ni? . . . Ni?» upprepade Willehad och trädde ett par steg närmare den person, som vågade motsäga honom.

Reinhold vek tillbaka i samma mån, som han såg Willehad närma sig, ända tilldess han icke kunde komma längre, därför att väggen var i vägen för honom. Der grep Willebrand honom med venstra handen i rockkragen och skulle just kindpusta honom något litet, då Araminta varnande ropade till sin befriare:

»Akta er! . . . Han drager dolk.»

Reinhold sände sin syster en hotande blick ur dessa ögon, som sällan eller aldrig afspeglade andra sinnesrörelser än vrede, hat eller girighet. Hon visste nogsam, hvad den blicken hade att betyda, men om hon än därför skulle lupit fara till sitt lif, hade det varit henne omöjligt att undertrycka sina varningsrop till den ståtliga ungersvennen, som befriat henne.

Varningen kom i grefvens tid, ty Reinhold Stengrund hade redan uppsökt sitt mordvapen och svingade det i handen, innan Araminta hunnit tala till slut. Sannolikt är, att Willehad, äfven utan att blifva varnad, skulle hafva i god tid varseblifvit ynglingens manöver, men hans tacksamhet mot ungmön var naturligtvis lika stor, och den stod tydligt att läsa i hans ögon, då han nu som hastigast lät sin blick möta hennes. Aldrig glömde Araminta denna blick, hon tänkte på den dag och natt. Och när en ungmö så der nästan oafåtliga syssetsätter sina tankar med en yngling, då är kärleken icke långt borta. Den sitter troligen redan på sin tron i hjertat, äfven om flickan till en början och kanske ganska länge icke sjelf har någon aning om, hvad den hyresgästen heter.

»Ah!» utropade Willebrand. »Är detta din mening, unge man? Tror du, att blod utgjutes lika ostraffadt som vatten?»

Och jätten kramade Reinholds handled så hårdt, att denne måste släppa vapnet, hvilket Willehad fattade med sin lediga hand och gömde innanför sitt lifbälte. Under tiden höll han Reinhold med den andra handen lika fast, som om den mordiske unge mannen varit belagd med jernkedjor. Huru han kastade sin kropp och vred sig, lyckades det honom icke att slippa lös. Han började bita omkring sig med ett raseri så stort, som om han varit en galen hund. Men Willehads arm var honom för stark. Den höll honom stadigt på så stort afstånd, att intet ställe på jättens kropp fanns, der han kunde applicera sina hvassa tandrader.

»Bits du, rofdjur?» yttrade Willebrand med det sinneslugn, som plägar vara egendomligt för starka karlar. »Jag har nästan lust att betaga dig lusten till sådant ofog.»

Sannolikt hade Reinholds bestraffning blifvit af det mest grundliga slag, om icke Araminta hade fält förböner för honom.

»Nåja», sade Willehad, som icke alls var hämndlysten, efter ni ber mig derom, så... Men hvem är han egentligen?»

Måhända hyste Willehad någon förmodan, att den vilde ynglingen kunde vara Aramintas fästman, ty han kunde icke i Reinholds fula anletsdrag upptäcka det aldra minsta spår till likhet med den genom sin skönhet lysande flickan.

»Min broder! Min broder!... Skona honom!»

»Jaså, han är *bara* er bror... Nå, då må han gå i frid, om han vill styra sitt sinne, tilldess vi komma härifrån. Men nej, det vore icke klokt att släppa honom i våra spår... Han skall få försmäkta i samma rum, som ni nu lemna.»

Araminta bad, men i detta fall var jätten obeveklig.

»Vi få icke», sade han, »släppa denna vilde yngling i våra spår. Han skulle begagna första tillfälle till att skjuta oss från någon buske... Nej, stolta jungfru, det går icke an... Ert lif är för dyrbart både för er sjelf och för andra — för mig sjelf också, kunde jag sanningsenligt säga... Hans lif och lemmar vill jag skona eftersom ni beder mig derom, men friheten återfår han icke.»

»Men han skall omkomma af hunger derinne?»

»Ni sjelf har ju icke omkommit af brist... Man har naturligtvis burit mat upp till eder. Nåväl — då man icke vet dernere, att en annan fånge intagit eder plats, så skall man fortfara att förse honom med föda på de vanliga tiderna. Jag begär endast ett par timmars försprång för mig och er. Sedan må de öppna fällan för honom.»

Helena, som nu först fick tillfälle att helsa sin matmoder, instämde med Willehad.

»Nå, som ni vill då! Ack Reinhold, om du någonsin kunde blifva en god människa!»

»Det lönar sig icke att vara god», hväste ynglingen. »Men jag får väl fatt eder båda två någon gång i lifvet! Och ve eder!»

»Tyst, vilddjur!» befalde Willehad. »Och tacka din syster, som genom sina förböner har åt dig frälst det lif, du egentligen hade genom ditt mordförsök förverkat!»

Reinhold gjorde ännu ett förtvifladt försök att komma ur jättens våld, men med lika liten framgång.

Med hast samlade nu Araminta sina små tillhörigheter och

lemnade rummet. När hon gick förbi sin bror, sade hon på sitt hjertliga sätt:

»Farväl, käre Reinhold! Må Gud skänka dig ett annat sinne! För min del förlåter jag gerna allt det onda, som du tillfogat mig, och allt det, som du tänkt göra.»

Och så lemnade hon rummet, men stannade i dörröppningen för att se, hvad jätten företog sig med honom.

»Kom! . . . Kom!» uppmanade Helena.

Araminta tycktes icke höra, endast se. Måhända hade Willehad — trots sin långmodighet — gifvit sin unge fiende en kännbar upptuktelse, om icke Araminta hade stannat. Under några ögonblick tycktes Willehad vara villrådlig. Det var ganska tydligt, att hans tvekan framkallades af den milda blicken i de två vänliga flickögon, som betraktade honom, och han kände på sig, att han icke kunde under dessa ögon utöfva en handling, hvilken skulle se ut som hämnd.

»Nå», sade han, »må så vara då! Du undgår näpst. Men jag råder dig att förhålla dig lugnt, så kärt det är dig att undgå en hårdare behandling. . . . Sitt der!»

Med förkrossande styrka tvang jätten honom att sätta sig på en af de två stolar, som funnos i rummet. Och enär han nu hade lärt känna, huru farlig denne store motståndare kunde vara, gjorde Aramintas broder ingen invändning, icke heller något försök att undandraga sig den gifna befallningen. Men när han såg, att Willehad och Araminta aflägsnade sig och att äfven Helena försvann samt att jätten ämnade stänga dörren, ropade han:

»Vi träffas! . . . Förb . . . öfver er!»

»Ack, broder», yttrade Araminta med mild och sorgsen stämma.
»Broder, du har endast dig sjelf att . . .»

»Tig och gå med din älskare!»

Beskyllningen framkallade på systemens skära hy en blodröd färg, men hon sade ingenting till svar derpå. Hvad skulle hon också kunnat säga?

»Farväl, broder!» ropade hon in genom luckan på dörren — densamma, genom hvilken Catharina Manninen hade plägat lemna in maten till Araminta, så länge det var denna unga flicka, som

bebodde tornrummet. »Farväl så länge! Mätte du hafva ett annat sinne, när vi råka hvarandra igen!»

Endast ett vildt rytande blef svaret.

Emellertid blef nu dörren förbommad, och de tre personerna, som befunno sig utanför den, började nedstigandet utför de många trapporna. När de slutligen kommit ned i tornets bottenvåning, stannade de, dels emedan de båda flickorna behöfde hämta sig efter nedstigandet utför de hundratals trappstegen och dels för att öfverlägga.

»Naturligtvis kan ni inte begifva er ut i vinterkölden i den tunna drägten», menade Willehad, som strax i början af nedstigandet hade beröfvat sig sjelf den pelsfodrade uniformskappan och svept den omkring Araminta, hvilken derunder skämtsamt inföll:

»Jaså, min herre anser en svag qvinna böra forsla detta tunga plagg nedför trapporna för min herres räkning.»

»Nej, min nådiga, jag . . .»

»Åh, ni har icke behof af att försvara er. Visst icke! Er åtgärd är — det ser man uppenbart — en handling af omtanke och välmening.»

»Ja, vid . . .», började Willehad entusiastiskt.

»Ni behöfver icke hvarken vid öfver- eller underjordiska magter bekräfta, att det här är välmening — mot er sjelf.»

»Mot mig? . . . Huru så?»

»Sedan ni lagt detta tunga plagg på mina svaga skuldror, som nära nog digna under en så kolossal börda, går ni ju helt lätt och ledigt.»

Alla tre skrattade af hjertans grund. Den damfyllda, dystra och qvafva trappuppgången i detta torn hade icke på mången god dag, om ens någonsin, genljudit af så muntra skrattsalvor. Nå, äfven den längsta vandring tager slut en gång. Araminta tyckte, att den tog slut nästan alltför fort.

Den muntra trion befann sig omsider dernere i bottenvåningen, och det var endast en hos alla tre gemensam tanke, som Willehad uttryckte, då han sade:

»Något varmt vinterplagg måste hämtas, men huru skall det tillgå? Vi få icke låta tjänarna se er, min fröken. De måste tills vidare tro, att ni sitter i godt förvar deruppe.»

»Jag skall försöka hemta något», föreslog Helena.

Hennes anbud blef mottaget — dock med någon tvekan å Aramintas sida. Fruktade hon att blifva ensam med Willehad? Om så var, öfvervann hon snart denna känsla, enär hon måste inom sig medgifva, att hon aldrig sett ett ärligare och mera hederligt ansikte än den unge ädlingens.

Nå, en öfverläggning behöfver dessutom aldrig blifva lång, när man icke har mer än ett val. Helena släpptes ut genom torndörren och smög sig behändigt in genom en annan dörr, hvilken ledde in till boningsrummen. Hvarken Karin Manninen eller någon af tjenarna märkte, att hon smög sig in i boningsrummen, ej heller att hon der samlade till ett par stora knyten allt, hvad hon tyckte kunna vara egnadt att tjena hennes matmor eller henne sjelf till skydd mot kölden.

Erkko stod redan dernere, när de tre andra satte foten på sista trappsteget. Han hade redan länge väntat på dem, han och de tio knektarne, som blifvit nedskickade i förväg.

Nu släpptes Helena ut genom torndörren. Erkko, som fattat tycke för den glada ungmön, förklarade med en för honom sär egen bestämdhet, att han ovilkorligen ville följa med henne på den vådliga färden in i fiendens hus.

»Nej, nej, Erkko», förklarade Helena, »det går alls icke för sig. Med dina stora, klumpiga och tjocksulade skodon skulle du icke kunna gå så tyst, som det är af nöden, om vi icke skola väcka den sofvande Karin Manninen. Hon sofver aldrig med mera än ett öga i sänder... Blif nu vackert här!»

Läsaren har kanske förundrat sig öfver att på så lång tid icke hafva hört Erkko yttra något ordspråk. Nu hade han emellertid ett till hands:

»Icke tål en lerig åker
Plöjarn med de granna stöflar.»

Innan redlige Erkko hunnit med första raden af ordspråket, hade Helena öppnat torndörren och smugit sig ut, så att ynglingen den gången »spilde sitt krut förgäfves».

Under tystnad tillbragte Willehad och Araminta en half timme. Hvad de tänkte och kände, der de sutto sida vid sida på en hög af byggnadsvirke, visste de måhända sjelfva, men säkert är det

ingalunda. Och ännu troligare är det, att Erkko Joukahainen icke hade någon aning om den saken. Han gick på och muttrade och småpratade, som om han varit legd till det ändamålet och velat visa sig som en samvetsgrann dagsverkare, hvilken icke tager kost och lön för ett slarfvigt arbete.

Det ena ordspråket efter det andra rann honom i sinnet, och vi skulle icke känna honom, om vi kunde tro, att Erkko var i stånd att behålla dem för egen räkning och i stillhet eller tystnad beundra deras visdom. Nej, ut måste de, och ut kommo de äfven. Men det är icke troligt, att de två personer, för hvilkas öron de egentligen voro ämnade, ens hörde på dem. Åtminstone sutto de så tysta, att om Erkko gifvit sig tid till besinning, borde han hafva insett, att de hade andra och för dem sjelfva mera viktiga angelägenheter, på hvilka de tänkte.

Hvad försiggick väl i de andra unga människornas hjertan? Hvad tänkte de på? Hvarför suckade aldrig först Willehad så djupt? Och hvarför kom strax derefter, liksom ett aflägsset eko en suck ur Aramintas bröst? En människokännare skulle genast hafva både sagt och tänkt, att de voro »kära» eller — finare uttryckt — hade lärt att älska.

Erkko fortsatte att prata och hålla sig sjelf sällskap, när nu ingen annan ville intressera sig för hans yttranden. Han erinrade sig det ena ordspråket efter det andra. Och när han icke kunde för tillfället hitta flera i sitt minne, öfvergick han plötsligt — ty Erkko var icke af en sådan natur, att han betänkte sig länge — till gåtorna, möjligen i den tanken, att de andra personerna skulle vara mera intresserade för sådant och derigenom kunna bringas att tala till honom.

»Ropar oupphörligt
Blir dock aldrig hes!»

»Gissa mig den gåtan!» fortsatte han, och han inlade i sin ton en viss munterhet. Icke därför att han fann ställningen munter — tvärtom! — men han trodde, att de andra skulle blifva mera, som han sade, lifvade för samtal, om han lyckades uppfinna någonting, som kunde intressera dem.

Men äfven detta försök misslyckades helt och hållet. De enda svar han fick, voro ett par suckar.

»Nej», utropade han nu ganska beskedligt, men icke utan en viss bismak af missnöje, för att icke säga ironi, »nej, nu uppgifver jag försöket.»

»Hvilket försök?» sporde Willehad, liksom vaknande upp ur en dröm. »Hvarom är frågan?... Hvad har du försökt?»

»Jo, endast det att väcka nådig herrn och hennes nåd, men här kunde jag sitta hela dygn, utan att någon af det nådiga herrskapet skulle höra ett enda af mina ord.»

»Hvad har du då sagt?»

»Åh, just ingenting! Bara en liten gåta.»

»Den hörde jag icke... Upprepa den, min snälle vän!»

»Ha, ha, ha!... Och jag, som trodde... Nå, det gör det samma, hvad jag trodde.»

»Men säg det ändå!»

»Ja, om nådig herren vill lofva att höra på.»

»Det lofvar jag.»

»Nå, får gå då!...» sade redlige Erkko, sedan hans munterhet lagt sig. Och han upprepade gåtan med det vanliga tillägget: »gissa mig det, den som kan!»

Länge nog satt Erkko och väntade på resultatet af de öfverläggningar rörande den intressanta frågan, hvilka han trodde sysselsätta hans befälhafvare. Men denne hade knappt hört frågan, innan han glömt den.

»Nå, det är icke så lätt, menar jag», yttrade Erkko till slut, för att på ett höfligt sätt göra sig påmind.

»Hvad?... Hvad är det, som icke är lätt?» sporde friskarekaptenen, sprittande upp från djupa tankar, hvilka hade tagit kosan långt på sidan om Erkkos gåta.

»Nej, hör nu, nådig herre! Har herren redan glömt bort det... Ja, då månne hans nåd vara antingen mycket bekymrad eller också mycket hårdt förälskad.»

»Hvad nu, slyngel?... Hvad vågar du säga?»

Erkko undslapp att gifva svar på denna fråga, enär Helena i detta ögonblick återkom från sin beskickning.

NITTONDE KAPITLET.

Gästfrihet på gamla Halola.

Enoch hade blifvit med några man skickad att spänna för alla de slädar, som funnos på Nya Halolas gård, medan Willehad och det öfriga manskapet befriade Araminta ur hennes torn. Och han hade utfört detta sitt uppdrag med vanlig kraft och klokhet. Gårdens drängar hade naturligtvis velat skydda sin husbondes egendom, men Enochs och hans karlars bestämda uppträdande, deras stränga ord och deras barska miner verkade afkylande på de andras ifver. Sju släddon — finare och sämre — framdrogos och förspändes, så att allt var »klappadt och klart», när Willehad återkom med den befriade Araminta jemte Helena och karlarne. Man behöfde endast sätta sig i och kuska åstad.

För att icke väcka onödigt uppseende hade man aflägsnat alla bjellror och klockor från seldonen, så att färden kunde gå för sig jemförelsevis tyst.

Helena hade hemtat en hel mängd kappor, filter och pelsverk, hvarmed hon ombonade sig sjelf och sin herskarinna, ty natten var stjernklar och kölden bister nog för att vara vid en så framskriden årstid. Man skref nämligen den 11 Maj.

Tåget var långt, när alla slädarna voro samlade i en rad på Nya Halolas rymliga gårdsplats. Och der var mycket att ombestyras, mycket att ordna, innan Willehad hade alltsammans så i ordning, att han kunde gifva tecken till affärd. Sjelf skulle han köra den släda, hvori Araminta satt nerbäddad i hö och pelsverk vid sidan af Helena, som också blifvit behörigen tillgodosedd med detta slag af förnödenhetsartiklar. I stalldörrarna stodo Stengrunds drängar och sågo på, huru man rustade sig till affärd. De vågade nu icke göra något motstånd, ty de visste, att hugg och slag väntade dem vid minsta försök att hindra »nädig krigsmagten till lands» (som de i hviskande ton yttrade sig till hvarandra) från att taga, hvad den ansåg sig till rikets gagn behöfva. Och dessutom var, som man nog kan utan vidare kommentarier föreställa sig, Stengrund föga älskad af sitt folk. Arbetarne voro redan på den tiden sådana, att

de tyckte om stränga herrar, när blott dessa voro rättvisa, men den slappaste och mest eftergifna husbonde vann bland dem föga pris, liten lydnad och ingen kärlek, om de sågo dem lägga å daga någon liten eller stor orättvisa vid bedömandet af folkets presterade arbete eller eljest i fråga om tjenarnas behandling.

Och vi känna nu Stengrund så grundligt, att vi naturligtvis icke kunna ett enda ögonblick betvifla, att han var mera hatad än älskad af sina underhafvande, vare sig nu att dessa tillhörde gårdsbrukets stadigvarande personal eller att de voro dagsverkkskyldiga torpare och backstugusittare. De unnade honom af innersta hjertegrunden hvarje motgång, han kunde få lida här i denna snöda världen, och gladde sig i hemlighet öfver att se hans värdefulla egendom »sköflas» . . . Nå, sköfla var nu icke det rätta ordet, ty meningen var ju här endast att för konglig majestäts och kronans räkning låna hästar och kördon. Men det kunde tjenstepersonalen naturligtvis icke så noga veta och — så elakt kan menniskohjertat stundom vara, så litet böjdt för att kristligen glömma och förlåta oförrätter, att karlarne icke alls funno skäl att beklaga Stengrund för den förlust, han komme att lida, utan tvärtom hoppades, att den skulle blifva så stor som möjligt.

Men denna sak egde också en annan sida, hvilken icke var fullt så ljus eller glad. Stengrund skulle naturligtvis förr eller senare komma hem och blifva ursinnig, när han trädde in i sitt plundrade stall. Och då skulle naturligtvis den af alla tjenarna och torparna på godset väl (om också icke för något godt) kände »Pucke» fram för att — som karlar och qvinnor på godset plögade säga — »dansa finska nationaldanserna på deras ryggar». Ty den hjertehårde Stengrund var ingalunda sparsam med rappen. Qvinnorna fingo i detta hänseende njuta samma rätt som männen. Och under de årstider, då dagsverken fullgjordes vid gården, plögade »Pucke» vara i ständigt verksamhet. — Nå, vi måste likväl å andra sidan erkänna, att den tiden icke såg någonting synnerligen anmärkningsvärdt eller ondt i sådana saker. Det var så gammalt och så vanligt. Så hade dessa karlars och qvinnors fäder blifvit behandlade före dem. Men de skulle icke haft den finske bondens stolta och sjelfständiga kynne, om icke vreden jäst i deras hjertan och någon gång till och med gifvit sig luft uti våldsamheter mot plågoandarna.

Och med tanken på hvad som förestod dem, när Stengrund förr eller senare återvände till sina penater, började de nu föra ett hviskande samtal med hvarandra. Ämnet var ganska viktigt, såsom läsaren skall få se.

Under det att våra vänner voro sysselsatta med att ställa allt i ordning till afresan, stod ett halft tjog karlar af gårdens folk samladt utanför stalldörrarna.

»Om vi skulle följa med dem!» hviskade en.

»Bäst att göra det», förklarade en annan. »Det blir ändå bara förargelse och stryk för oss, när husbonden kommer hem och finner stallet och vagnslidret tomma.»

»Liksom om vi skulle kunna hjälpa det!»

»Inte kunna vi det, men husbonden skall likväl blifva utom sig af raseri. Och våra ryggar få umgälla det.»

Lille Enoch hade smugit sig nära de samtalande och åhört allt. Han skyndade sig att underrätta Willehad om stämningen bland gårdsfolket. Denne tänkte öfver saken några ögonblick och gick derefter rakt fram till tienstfolksflocken.

»Nå, gossar, hvad tänken I på?» sade han vänligt.

»Hm!... Just på ingenting... men...»

»Nå, tala rent ut... men?»

»Jo, se det är så...»

»Nå, huru är det?»

»Jo, se det är så, att vi få stryk, när husbonden kommer.»

»Stryk!» utropade Willehad. »Hvad för ett ord är det i en dugtig karls mun? En bra karl ger sina och landsens fiender stryk, men tager icke sjelf emot någonting dylikt.»

»Det är ett sant ord, det», yttrade en af drängarna. »Det är sant, som om nådig herremannen läst upp det ur bibeln, men se... ändå... ja, herr adelsmannen förstår det nog.»

»Om jag förstode det, min vän, skulle jag icke göra dig frågor.»

»Jo, ser hans nåd, det är nu som så, att vi hafva en sträng husbonde, och stränghet kan nog behöfvas emellanåt äfven mot oss... Ingen är felfri, så vidt jag vet, och vi äro ju icke mer än menniskor, vi landtbönder... Men se... ja, det är nu, rent ut sagt, så med saken, att vi icke tycka om det.»

»Om hvilket?»

»Om hans nåds käpp, käre herre!»

»Hören på, gossar, sådan upproriskhet mot er husbonde är klandervärd. Er herre låter er förmodligen icke undergå aga, om I icke gjort er förtjenta af sådan . . .», yttrade Willehad högt, men tyst tillade han för sig sjelf. »Det der luktar af revolution . . . Jag hade dock icke kunnat föreställa mig, att de moderna franska frihetsidéerna spridt sig ända hit i dessa ödebygder.»

»Menniskan är icke skapad till att hudflängas, vare sig hon bär klädesrock eller vadmalströja», yttrade en äldre man i hopen.

»Nå, gossar, jag ser icke, huru jag skall kunna hjälpa er i den här saken, om I icke viljen kasta ifrån er spadar och plogbillar och allt det der och följa med oss.»

»Sådan är just vår begäran, eders nåd!»

»Hvarför saden I icke det genast, gossar? Jag skulle förråda mitt land och folk, om jag icke skulle mottaga ett så hederligt anbud. Sitten upp bland de andra! Edra pelsar skola vi i morgon dag utbyta mot uniformer.»

Hela hopen lät höra bifallsrop. En och hvar bland dem skyndade efter sina småsaker, och snart hade äfven de, fortfarande klädda i färskinnspelsar och skinnhufvor, tagit plats bland soldaterna, hvilka beredvilligt lemnade rum åt dem.

Och så kunde omsider tåget sätta sig i rörelse.

Vandrare, som mötte dem, stannade och vände sig om, sannolikt undrande, huruvida dessa många slädar utan bjellror icke möjligen vore en färd af spöken, som icke fingo någon ro i sina grafvar. Enligt den befallning, hvilken Willehad gifvit karlen, som körde främsta slädan, skulle man taga närmaste vägen till Gamla Halola. Man hade behof af så många fordon, som kunde anskaffas, och man visste eller trodde sig veta, att der kunde göras en minst lika god skörd i detta hänseende som på den gård, man nyss lemnat.

Emellertid må man icke föreställa sig, att färden hela tiden försiggick så der tyst och spöklikt. Emellanåt voro soldaterne ganska muntra, till och med högljudda. Willehad trodde sig veta, att inga fiender befunno sig inom hörhåll, och därför såg han gerna, att hans folk muntrade sig. Så börjades här och der ett samtal, först sakta, liksom om man varit rädd att låta träden, som stodo invid vägkanten, höra, hvad man hade att säga hvarandra. Småningom blef man

mindre försigtig. Mustigt skämt omväxlade med allvarliga samtal om kriget och om dess sannolika utgång.

Och så kommo de slutligen fram till Gamla Halola. Dess åldriga murar och mossbelupna torn lågo framför dem. Nästan utan buller körde slädarna upp på gårdsplatsen.

Willehad tog några karlar med sig och begaf sig upp till sjelfva hufvudbyggnaden. Efter något besvär lyckades man genom hårdhändta bultningar på yttre förstugudörren väcka husets slumrande invånare. Likväl gick en stund om, innan någon hördes närma sig dörren, fastän ljus tändes derinne i rummen och människorna hörbart voro i rörelse. Men detta dröjsmål väckte otålighet hos de utanför stående. De fördubblade styrkan af de slag mot dörrens tjocka ekplankor, genom hvilka de ville gifva till känna sin önskan att vinna inträde.

Omsider såg man genom ett till förstugan hörande litet fönster, att en dörr öppnades, så att ljussken trängde ut. Några ögonblick senare hördes en röst innanför dörren:

»Hvem der? . . . Hvad betyder detta oväsen?»

»Öppna . . . i konungens namn!» sade Willehad.

»Hvar och en är konung under sitt eget tak», svarade rösten, hvilken tydligen tillhörde en karl. »Hvad viljen I? Dessa tider äro icke så lugna och trygga, att man öppnar finska hem för kringstrykare af allehanda slag.»

»Vi äro soldater.»

»Och torde jag kanske, i min egenskap af detta slotts egare, få ödmjukt utbedja mig upplysning om, hvad slags soldater det är, som vid denna ovanliga timme begära inträde i min boning?»

»Hvad slag? . . . Ni hör väl, att vi äro svenskar . . .?»

»Nå, det är då sant . . . en ryss skulle, äfven om han kunde tala svenska, icke bryta på finska såsom ni, utan låta höra ett och annat ljud, på hvilket man ofelbart skulle känna igen honom.»

»Alltså öppnar ni för oss?»

»Nej — alltså öppnar jag *icke* för er, mina herrar.»

»Ni kommer att ångra er, om ni icke efterkommer konungens bud . . .»

»Ni påstår således, att ni har bud till mig från konungen? . . . Hvad vill hans dyrkansvärdaste majestät sin ringe tjenare?»

»Ingenting ondt, min herre! . . . Det är endast fråga om en liten utskrifning af hästar och slädar, i den mån sådana finnas.»

»Jaså, ingenting annat!» hördes mannen, som befann sig innanför dörren, mumla. »Hela mitt hus står naturligtvis till hans majestäts tjänst liksom jag sjelf . . . stigen in, mina herrar!»

Kedjor rasslade på inre sidan om dörren. Reglar skötes tillbaka. Det var uppenbart, att Halolas slottsherre var en mycket försiktig eller också en mycket rädd man — kanske en man, som var skrämmd af sitt samvete.

»Den der är icke att tro», mumlade Willehad.

»Välkomna, mina herrar!» helsade Halolas egare, då hans gestalt visade sig i dörröppningen. »En och hvar, hvilken klappar på min dörr i min konungs namn, är mig välkommen.»

»Mig synes», sade Willehad stolt, »som om det vore ett temligen ovanligt sätt att bevisa sin undersåtliga trohet genom att sätta sig mot . . .»

»Jag sätter mig icke mot någonting, som hans majestät befäl-
ler . . . Men stigen då in . . . stigen in, mina herrar!»

»Vårt samtal behöfver endast blifva helt kort, om Ni är en så trogen undersåte, som edra yttranden tyckas angifva. För hans majestäts räkning utbedja vi oss att få låna alla edra dragare och fordon . . . Naturligtvis kommer saken att upptecknas — antalet hästar och slädar alla att inregistreras, hvarefter, när fred blir, full ersättning lemnas för alla förluster — enligt urgammal sed.»

»För *alla* förluster?» sporde med tviflande leende och ton den endast halfklädde egaren till gården . . . »Men stigen då in! Här är kallt. Som I sen, hade jag redan gått till hvila, då edert kanske i någon mån hårdhändta anfall på min dörr väckte mig ur slummern.»

Den lilla talgdank, som Halolas herre bar i handen, kastade omkring sig ett så till ytterlighet sparsamt sken, att det icke var för någon af de andra möjligt att se, huruvida mannen, som talade, visade i anletet samma hänfullhet, som vibrerade i hans röst.

»Kanske borde jag säga: 'alla rättmätigt begärda ersättningar', om jag icke visste, att egaren till Gamla Halola aldrig skulle kunna nedlåta sig till en ovärdig handling.»

»Var icke så alldeles säker på den saken!» svarades. »Men här är kallt . . . Stigen in! . . . Det fagnar mig att se er hos mig . . .

Tiden är kanske icke fullt lämplig att visa er Gamla Halolas gästfrihet i dess fulla glans, men något litet kunna vi väl ändå göra för att visa den utomordentliga glädje, vi här känna, när vi få ett kärt besök... Stigen in!... Allt hvad jag har står till tjenst.»

Orden voro, som läsaren lätt finner, höfliga och kunde i detta afseende icke hafva gjort mera fördelaktigt intryck. Men den ton, med hvilken de uttalades, var hånfull, derom kunde ingen misstaga sig. Dock tyckte Willehad sig spåra hos den talande en viss lättnad, liksom om han i sjelfva verket fruktat någonting, som var ännu värre än en möjlig förlust af några dragare och arbetsåtkon. Den redlige jätten hviskade i Enochs öra:

»Den der är icke att lita på... En redlig svensk uppför sig icke så... Han har utan tvifvel ett sjukt samvete.»

»Vi måste vara vaksamma.»

»Och hafva korppluggarna öppna», ifylde Erkko Joukahainen, som smugit sig fram och blifvit vittne till detta samtal.

»Ah!... Är du der?... Nå, öppna då 'pluggarna' och skärp din blick, din iakttagelseförmåga så mycket som möjligt, ty det är en misstänkt figur, den der.»

Han menade naturligtvis husets herre. Och Erkko nickade bifall. Under tiden hade hela sällskapet trädt in i salen, der värden uppmanade dem att taga plats. Husets inre såg skräpigt ut och vittnade om antingen oordentlighet eller fattigdom. Hvilketdera det nu var, kunde svårligen med visshet afgöras, ty — som man väl vet — det hem, der ingen ordnande hand öfvervakar allt, får snart nog samma utseende och gör samma intryck som fattigdomens kojor.

Alla tjenstehjonen hade vaknat och klädt sig, både de manliga och de qvinliga. De förra skickades ned i stallet för att göra allting klart beträffande hästar och slädar. Pigorna sattes i rörelse för att framduka förfriskningar. Värden hade nu synbarligen öfvervunnit sin motvilja för gästerna, och som han var en efter den tidens måttstock bildad man, visade han dem idel artighet. Hans ögon följde emellertid anförarna och tycktes ifrigt studera deras anletsdrag, liksom om han ännu känt en viss fruktan för, att de möjligen kunde hafva något annat ärende — mera farligt för honom själf personligen — än det af dem uppgifna.

Han skämtade och samtalade med dem så ifrigt och med så nervös brådska, att Willehad stärktes i sina misstankar mot honom, hvilka han också en gång, då husets herre, under sin nervösa promenad fram och tillbaka på det med hemväfda nöthårsmattor belagda golfvet, vände ryggen till, lyckades eller tyckte sig obemärkt af Ehrenroth lyckas hviska i lilla Enochs öra:

»Hvad tänker du om den der?» Han pekade på värden.

»Han är en räf», hviskade Enoch tillbaka.

»Hm! . . . Åtminstone är han en, som icke har godt samvete.»

»Hans nervösa oro . . .»

»Och hans besynnerliga ögonkast . . .»

Ehrenroth hade emellertid skarp hörsel. Huru tyst de samtalade och ehuru de icke sade någonting oftare, än då han vände ryggen till under den häftiga promenaden, tycktes han icke vara okunnig om, att de samtalade om honom. Menniskan har ofta instinktartaade intryck af dylika ting. Han stannade plötsligt, och på samma gång han afbröt sin promenad, vände han sig häftigt om och fick just se, att Willehad lutade sin mun intill lille Enochs öra och hviskade någonting. Den omständigheten, att de samtidigt båda två hade sina ögon fästade på honom, sade honom mer än tydligt, att just han sjelf var föremålet för deras samtal.

Han gaf dem en lång och frågande blick, men sade ingenting. Emellertid blef bordet dukadt och värden öfvertalade sina gäster till att, som det på den tiden hette, »icke vara främmande», utan hålla till godo af gudslånen. Och när han såg, att alla voro sysselsatta kring matbordet samt att ingen egnade någon uppmärksamhet åt någonting annat än de enkla, men kraftiga rätterna, smög han sig ut. Hvad han uträttade derute, fingo våra vänner först under färden derifrån veta, men vi kunna redan nu omförmäla, att han skickade bort en dräng i något ärende. Vi få måhända framdeles se, att denna åtgärd icke var af fullt vänskaplig art gent emot de personer, hvilka för tillfället gästade hans hus.

Snart var han åter inne i salen, der han å nyo började öfvertala och bjuda och på ett nästan öfverdrifvet sätt bevisa sin förmåga såsom artig värd, hvilkens hjerta gläder sig desto mera, ju mindre hans gäster låta blygsamheten afhålla sig från att göra djupa grepp i faten och bågarna.

Det kan vara onödigt att längre fortsätta en skildring af denna måltid, sedan nu läsaren bevittnat en del deraf. Nog af, — en timme sedan välfägnaden blifvit intagen, voro äfven Gamla Halolas dragare och slädar färdiga att sluta sig till den förut långa raden. Och man kunde nu begifva sig vidare. Halolas egare och herre stod bugande vid sidan af Willehads släde och yttrade:

»Jag hoppas, att min herre intygar inför myndigheterna och särskildt inför min konung, hvilkens trogne undersäte jag är, att jag beredvilligt ställt min egendom till hans majestäts och edert förfogande.»

»Jag skall icke underlåta att inrapportera sanningen», svarade Willehad Willebrand torrt och kallt. »Farväl, min herre!»

Vid skenet af den lykta, som en stalldräng bar, kunde Willebrand se slottsherrens ansigte och tyckte sig finna, att kring hans mun spelade ett hånfullt leende. I nästa ögonblick satte den nu till sin längd fördubblade raden af fordon sig i rörelse, under det att godsegaren blottade sitt hufvud och ropade:

»Lefve Finland!»

»Hurra!» ropade några män af friskaran.

Men knappt hade hurraropen förklingat, innan ett annat ljud af vida mera obehaglig art hördes bakom våra finnar. Det var ett hånskratt,

hvilket, i den stilla natten och den nästan ljudlösa tystnaden för öfrigt i den ödsliga nejden, på ett hemskt sätt genomskar luften. Helena och Araminta ryste ofrivilligt, när det nådde deras öron.

»Gud i himlen! Hvad var det?» ropade Helena.

»Kanske någon ugglas!» förmodade Araminta.

»O, nej... jag har många tusen gånger under vinternätterna hört ugglornas skri, och hemskt har i sanning det varit, då jag legat sömnlös för deras skull. Men detta ljud...»

Här blef hennes tal afbrutet genom ett nytt hånskratt, hvilket likväl tycktes förskrifva sig från en plats på längre afstånd, ty ljudet var mera matt än det förra.

»Hu!» sade Araminta. »Det der är ingen ugglas tjut, ty huru hemskt det än må vara, när ugglan sitter på ladugårdstaket och ropar sitt 'klä' hvitt!» — så är det ljud, vi nyss hörde, ännu mycket hemskare... Hör!... Nu upprepades det!»

»Det var tydligen en menniska, som hånskrattade», sade Willehad, hvilken körde släden, der qvinnorna åkte. »Jag vill af allt hjerta hoppas, att icke den der slottsherren har lagt ut något försåt för oss någonstädes på vägen.»

Färden gick emellertid icke fort. Visserligen voro vägarna snöbetäckta, men spåren efter åkdon voro djupa, och då icke alla släddonen hade samma bredd mellan medarna hvarken inbördes eller i förhållande till de frusna spåren, blef det en nödvändighet att fara sakta fram. Emellanåt gick fordonets till venster sittande par af medar en half aln djupare ned i snön än medarna på andra sidan, men detta endast för att inom få ögonblick intaga ett alldeles motsatt läge. Om det varit endast en enda släde, som denna natt farit fram på denna väg, skulle det icke varit omöjligt att köra någorlunda raskt äfven på sådana vägsträckor, ty finnen är oftast en utomordentligt skicklig kusk, öfvad genom faror och strapatser, men ett missöde under färden — en vältning t. ex. — skulle troligen hafva förorsakat en olycka af oberäkneligt omfång, då en eller flera af de efterföljande lätt kunnat köra upp på det kullvälta fordonet och hästarna med sina jernskodda hofvar söndertrampa de på snön liggande människorna.

Emellertid gick färden lyckligt under några timmars tid. Ingenting äfventyrligt inträffade. Innan det var full dager, körde den

långa raden af slädar in i Pöljä by, der man redan rustade sig till uppbrott. Hästar, slädar och menniskor syntes öfver allt. Förmodligen har Pöljä lilla by hvarken förr eller senare varit så liflig. Längs efter vägen, ja, till och med ute på åkerfälten vid sidorna af den allmänna vägen sågos hästar och slädar i stor mängd.

Några soldater stodo midt på vägen och fördelade emellan sig i små flaskor innehållet af en kagge. Dryckens beskaffenhet skulle sannolikt lukten hafva förrådt, om icke våra vänner varit så väl insvepta i sina pelsverk och ytterplagg. Det var wotki (bränvin), och den, som utdelade det var kvartermästaren. Värden på Pöljä krog gick omkring, åtföljd af sina tjensteandar, både manliga och qvinliga, och delade ut matrationer bland folket. En och hvar erhööll tillräckligt för ett par måltider.

Med glädje helsades ankomsten af ett så betydande förråd af fordon, som det af Willehad och hans folk medförda.

Kapten Malm stod utanför värdshuset, när våra vänner anlände. Han var klädd i vargskinnspels utanpå uniformen — en af de der gammaldags tingestarna, hvilka vända härsidan af skinnen utåt. Då Willehads släde körde fram, kände den tappre kaptenen genast igen vår jätte och närmade sig.

»God morgon», helsade han och gaf Willehad ett kraftigt handslag. »Vi började nästan misströsta om att få se dig igen. Du har varit länge borta . . . Men så tyckes du också hafva inhöstat en rik skörd . . . Hvilken präktig rad af slädar!»

»God morgon, min faderlige vän!» sade jätten kort, men icke desto mindre hjertligt och förbindligt. Derefter vände han sig till Araminta och var henne behjelpig vid nedstigandet från slädan . . . Helena hoppade ned lika lätt, som om hon varit en fogel. »Kommer jag sent? Är allting redo till uppbrott?»

På denna fråga svarade nu emellertid kaptenen icke alls. Han var stum af förvåning, då han nu varseblef, att Willehad medförde två fruntimmer.

»Krigskontraband!» brummade han och gick vidare.

Men Willehad förde qvinnorna in i värdshussalen och ålade värden (som instälde sig och under många bugningar utbad sig att få veta, hvarmed han och hans ringa hus kunde stå till tjänst) att åt damerna anskaffa någon varm dryck.

»Förstår! . . . Skall genast ske, nådige herre! . . . Genast! På ögonblicket! Den beställsamme mannen ilade bort, och Willehad sörjde för, att Aramintas ytterplagg blefvo aftagna och att hon sjelf erhöll en passande plats i närheten af det flammande bålet på härden.

Erkko och Enoch hade också smugit sig in i salen. Vi behöfva väl icke upplysa någon af våra läsare derom, att Erkko var minst lika beställsam som Willehad, fastän föremålet för hans ömma omsorger var ett annat. Och det tycktes verkligen, som om den redlige ynglingens beskäftighet gjorde den unga flickan ett visst nöje. Snart sutto de alla omkring brasan, hvilkens utstrålande värme beredde dem en verklig njutning. Icke underligt! De hade ju tillbragt åtskilliga timmar i det fria, och kölden var, som vi förut hafva påpekat, icke ringa, fastän årstiden var långt framskriden.

Det var ett muntert litet sällskap, som nu satt omkring eldstaden i salen och värmde sig. Ännu muntrare blefvo dessa unga menniskor, när den beställsamme värdhusvärden kom in med ett rikligt förråd af kokhet mjölk, som han utskänkte åt sina nya gäster uti husets aldra bästa små bågare af silfver och tenn.

Småningom steg lifsvärmen och samtalet blef allt mera lifligt. Man genomgick i erinringen alla tilldragelserna på Nya och Gamla Halola samt dolde icke, att man funnit hos det senare slottets egare ganska mycket, som var egnadt att framkalla löje, om man icke heldre var böjd att deråt egna medlidande.

TJUGONDE KAPITLET.

Lars Stengrund ute på äfventyr.

Gamle Stengrund anlände till sitt hem, åkande på en simpel släde, som han hyrt antingen i en bondgård eller på någon gästgifvaregård; det var emellertid mycket dåliga hästar och ett, om möjligt, lika anspråkslöst fordon. Och den trogne Pucke hade han i sin hand. Under den långa och tröttsamma färden hade han sökt att få ett förtroligt samtal med sin mångårige, trogne vän — ett af de der samtalen, under hvilka »Pucke» alltid var stum, men Stengrund sjelf spelade både sin egen och »Puckes» rol. Han egde ganska aktningvärda anlag för teatern, den gamle Stengrund, och

St. Olafson '15

J. R. Lee

skulle kanske hafva blifvit, om icke en ny Shakespeare, så åtminstone en dräglig landsortskomiker på de tiljor, som föreställa världen. Men ödet hade sannolikt icke den åsigten.

Men det tycktes verkligen, som om Pucke var vid dåligt lynne. Stengrund fick — så vidt han uppfattade saken rätt — icke något svar. När Stengrund gapskrattade, instämde icke Pucke, utan bibehöll sin allvarsamma min. Om vissa hemlighetsfulla interiörer ur Stengrunds lif talade han nästan högre än försigtigheten borde hafva tillåtit honom, men med samma klena resultat.

Så tog Stengrund sig för att bestraffa sin »Pucke», icke med hvarken »höfligt skarpa» ord eller rytande vredesutbrott. Nej, han tog helt enkelt käppen i ena handen och räckte denna ut, så att Pucke och nära nog hela käppen befunno sig utanför vagnen.

»Skall jag kasta dig i madden», hväste han.

Pucke kunde naturligtvis icke gifva något svar på frågan. Men Stengrund var nu så vand att anse sina egna tankar såsom utgörande Puckes svar, att han — då han nu verkligen åstundade ett svar, hvilket han icke fann inom sig sjelf — blef mägta vred och knackade Puckes hufvud hårdt mot den hårda träkant af åkdonets främre säte. Vi kunna naturligtvis icke tänka, att denna åtgärd förmodade göra något »intryck» på Pucke (emedan hans hufvud var af ett hårdare träslag än sätets.) Men den ihållande och med stor kraft upprepade knackningen, som uteslutande var ämnad för Puckes öron och inre väsende, trängde ända fram till drängens slöa hörselorganer och föranledde denne hedervärde person att rycka i tömmarna och detta med sådan häftighet, att hästarna utförde den för alla åkande fruktansvärda manöver, som benämnes »sätta sig på hasarna». Men enär nu kusken var en på helt landtligt sätt uppfostrad och inlärd körkonstnär, fann han genast, att några duktiga piskrapp skulle ställa saken till rätta. På den tiden talade man aldrig till dessa kloka djur eller ens försökte med någonting annat än snärten lugna deras upprörda sinnen. Följden blef också fruktansvärd . . . Hästarna rusade framåt med en fart, hvilken af kusken kallades 'ursinne' och af Stengrund 'sken'.

Och innan två minuter hade förgått, lågo hästar, åkdon, kusk och husbonde om hvarandra i ett tre alnar djupt dike. Sannolikt blefvo de kloka djuren genast öfvertygade om, att de borde ligga

stilla, för att icke förvärra ställningen. Efter att hafva sprattlat något litet, lågo de helt stilla, men deras högljudda frustande, deras häftiga andehemtning och deras i våldsamt rörelse upp och ned stadda slaksidor vittnade om, att de icke funno ställningen vara synnerligen behaglig.

»Pucke, Pucke... hvad har du gjort?» utropade Stengrund, när han efter en half minut kom till sans och började krafla sig fram ur åkdonet, hvilket i anseende till dess obeqväma läge icke var någon lätt sak.

»Inte heter jag Pucke», försäkrade den unge drängen, hvilken icke hade tagit någon skada, emedan han — så snart släden började luta till fall — hade kastat sig ur och nu stod der och såg på hela skådespelet med dum min och fumlade med tömmarna.

»Nöt, hjälp mig upp!» väsnades Stengrund.

»Vänta lite!... Jag skall naturligtvis aldrig först hjälpa upp hästarna... Ligg stilla, herre!... Ligg stilla!...»

»Har du förr sett en sådan skälm, Pucke? Jaså! Inte det?... Nej, inte heller jag... Kom hit, karl, och hjälp mig upp!»

»Först hästarna, herre!»

Drängen hörde emellertid icke på den häftige passagerarens utlåtelse, utan skar sönder linorna, hvarigenom hästarna blefvo befriade från fordonet. Först när han fått djuren på fyra fötter igen, började han sysselsätta sig med den resande. Invid vägen växte en björk, och vid denna band han de frustande och uppenbarligen ännu helt förskrämda djuren. Under tiden låg patron Stengrund dernere under tyngden af fordonet, som kommit ofvanpå honom, och höll med Pucke ett samtal, hvilket vi förgäfvos sökt omstöpa i en så mild form, att det skulle kunna i tryck återgifvas.

»Herre, nu är jag färdig!» afbröt drängen omsider den förölyckades häftiga utgjutelse. »Nu äro hästarna bundna, och nu kunna vi tänka på att hjälpa upp hans nåd.»

»Har du hört en sådan idiot tala, Pucke?» brummade Stengrund dernere i diket. »Han sätter större värde på en häst...»

»Två hästar, herre!» rättade drängen.

»... än på två så viktiga lif som våra — ditt och mitt, Pucke lille... Nå, idiot, hjälp oss nu upp!»

»Skall ske...!»

Drängen steg ned i fördjupningen och upplyfte med ett karlagtag hela släddonet, så att det icke längre tryckte på Stengrund eller hindrade honom att krypa fram.

»Seså!» sade drängen. »Fort nu, herre! . . . Tror ni, att jag förmår stå här och bära på allt detta ända till domedag?»

Men Stengrunds kroppsbyggnad var — som vi veta — icke af sådan beskaffenhet, att den tillät honom företaga några snabba rörelser . . . i all synnerhet icke nu, sedan han under fallet hade åsamkat sig åtskilliga kroppsskador. Efter åtskilliga försök och ständigt uppmuntrad af drängens lifliga hotelser att släppa ned igen hela tyngden, på hvilken han bar, lyckades det omsider för Stengrund att komma fram undan åkdonet och krypa upp på vägkanten.

Nu äntligen kunde drängen släppa sitt tag i åkdonet och låta det intaga hvilken plats det behagade nere i det djupa diket. Sannolikt skedde denna åtgärd på ett mycket vårdslöst och oförsigtigt sätt, ty den ena slädmeden bröts af och hela åkdonet var alldeles odugligt.

Både Stengrund och drängen voro nu rådlösa. De stodo och blickade med nästan idiotisk uppmärksamhet på spillrorna af den tingest, som nyss bar namnet släde. »Korgen» var visserligen hel, men — medarna! Med dem var det mer än ömkligt bestäldt. Och hvarje försök att begagna fordonet skulle hafva ledt endast till ännu större vedervärdigheter.

Vi skulle föga känna Stengrund, om vi kunde föreställa oss, att han nu var lugn och kallblodig. Hans första göromål, då han öfverskådat olyckans vidd, var att anfälla drängen — en våldsåtgärd, hvilken skulle bekommit detta tjenstehjon ganska illa, om Stengrund lyckats utföra, hvad han ämnade. Men drängen var en stor och stark karl, en omständighet, hvilken Stengrund i sin häftighet icke alls »tog med i beräkningen». Likväl borde de erfarenheter, som han stundom inhemtad vid utöfningen af straffanderätten gent emot Nya Halolas torpare och husmän, hafva lärt honom, att sådant der innebär en viss fara för en och hvar, hvilken vill med dylika nöjen förlusta ett hämndlystet sinne. Naturligtvis var det »Pucke», som skulle utgöra hämndens redskap . . . Men denna gång aflopp saken icke alldeles så lyckligt för tyrannen, som den plä-

gade aflöpa, när han och Pucke gemensamt »skipade rätt» på Nya Halola.

Den på detta sätt afstraffade drängen tålde emellertid icke mera än ett enda rapp. Han hade, under Halolaherrens förberedelser till exekutionen, åskådat dessa med en viss nyfikenhet, men så snart det första slaget af käppen gjorde sig förnimbart på hans rygg, fattade han med ena handen Pucke och ryckte detta pinoredskap ur Stengrunds våld, medan den andra handen — grof, stor, muskelstark — fångade Stengrund själf. Hvad som nu skedde, omförmäles icke utförligt i de handlingar, ur hvilka vi hemta dessa skildringar, men vi anse oss icke brista i hvarken sanningskärlek eller grannlagenhet, om vi — med stöd af ett bland handlingarna befintligt och sönderslitet blad — meddela, att Stengrund och hans Pucke den gången fingo med hvarandra formera en bekantskap af alldeles ny art, hvilken aldrig tillförne i fråga kommit dem emellan. Och efter att hafva med ett »sat' sapienti!» förbigått denna för Stengrund fatala omständighet, vilja vi endast nämna, att den starke drängen, sedan han tyckte sig hafva fullbordat värfvet till egen belåtenhet, kastade »Pucke» långt in på åkern, lät Stengrund ligga, der han låg, och hastade att på nödtorftigt sätt med snören och rep sammanbinda spillrorna af släden samt det illa åtgångna sel-donet. När allt var i ordning, så att han trodde sig kunna ånyo sätta sina hästar i traf — denna gång naturligtvis åt hemhållet — hvisslade han med den för dylika personligheter egendomliga konstnärliga förmågan, och så bar det af.

Under tiden hade emellertid Stengrund lyckats krypa upp och å nyo komma till sans.

»Vänta!» skrek Nya Halolas herre. »Vänta då karl!»

Men sannolikt insåg drängen, att han icke hade något godt att »vänta», hvarför han piskade sina hästar, så att dessa i full galopp lemnade platsen.

Ja, der stod nu Stengrund — en bild af Ilskan, en staty af Häpenheten. Ensam var han på den vida slätten, der endast här och der en med ljung beväxt, enstaka kulle eller en liten och dyster furudunge afbröt det enformiga landskapets för ögat tröttande och mot natthimlen aftecknade profil.

Ingalunda anse vi tillständigt att för våra läsare upprepa allt, hvad Stengrund sade under de närmast följande minuterna. Endast det må i förbigående anföras, att den flyende drängen ingalunda välsignades af sitt offer. De ordalag i hvilka detta skedde, må förblifva dolda för verlden, som verkligen är tillräckligt ond i sig sjelf och icke behöfver lära någonting af Stengrund.

En sak blef emellertid mer och mer klar för Halolaherren — d. v. s. Nya Halolas egare — nämligen den, att han befann sig

ensam och öfvergifven på en ödslig slätt, hvarest ingen enda människoboning var synlig. Och sedan han konstaterat detta bedröfliga faktum, rann det honom i hågen, att han måste söka upp sin trogne vän Pucke. Äntligen fann han hvad han sökte. Hans förtjusning var utomordentlig, när han omsider stötte på Pucke i en plogfåra.

»Nu skola vi visserligen reda oss väl», menade han, då han hade Pucke i sin hand och kunde börja att tvärs öfver fältet nalkas vägen. Der marscherade han framåt med så stor skyndsamhet,

som för honom låg inom möjligheternas område, och hade efter en stund den glädjen att vid sidan af vägen finna ett pörte. Mot goda ord och penningar anskaffade pörtgubben från någon af grannarna häst och åkdon, hvilka sakta, men säkert förde honom hem till Nya Halola, dit han ankom trött, frusen och vid ett fruktansvärdt lynne.

Naturligtvis blef hans lynne ingalunda bättre eller mera meniskovänligt, när han märkte, att alla hästarna voro försvunna ur stallet. En minderårig pojke, hvilken icke fått följa med »krigsmännen», men gick der ensam i stallet utan annan sysselsättning än den att titta i de tomma spiltorna, fick naturligtvis uppbära hela den fruktansvärda styrkan af husbondens första vredesutbrott.

»Nå, hvar äro hästarna?» dundrade han.

»Borta!» svarade pojken med darrande stämma.

»Det ser jag väl, men . . .»

»Nädig krigsmagten har varit här och tagit dem.»

»Krigsmagten? . . . Skämtar du med din husbonde?»

Några slängar af Pucke jagade i nästa ögonblick en tjutande gosse ut ur stallet.

Och Stengrund rusade upp till boningshuset. Först der fick han af Karin Manninen veta, hvad som tilldragit sig — eller rättare sagdt — så mycket deraf, som hushållerskan sjelf visste. Detta var i sig sjelf endast en obetydlighet och inskränkte sig till, att krigsfolk hemsökt gården och tagit med sig alla hästar och alla åkdon, som voro af sådan beskaffenhet, att de kunde användas på snöbetäckta vägar.

»Nå, hvar är min son?»

»Han är försvunnen. Vi hafva icke sett honom sedan dess. Troligtvis har krigsfolket tagit honom med sig.»

Idel jobsposter! Men underrättelsen, att sonen var försvunnen, var dock det aldri värsta. Gubben Stengrund måste sätta sig ned och en lång stund stirra in i Puckes ögon, innan han hade bemanat sig tillräckligt för att fortsätta sina frågor.

»Och Araminta?» sporde han då.

»Ja», svarade Karin Manninen, »inte har jag sett henne, det kan jag då inte påstå, men nog är hon der i godt förvar, ty då

jag burit upp maten, har jag hört henne andas och jemra sig i sömnen . . . Jag har nyss varit deruppe.»

Stengrund grubblade öfver frågan, hvarthän hans son kunde hafva begifvit sig, men han och Pucke lugnade hvarandra inbördes, och Stengrund afslutade sin tankegång med detta utrop:

»Han är en klok pojke . . . Han reder sig nog . . . För honom behöfver jag icke bekymra mig . . . I morgon vill jag gå upp i tornet och höra mig för, huruvida ensamheten bringat Araminta på bättre tankar.»

Efter att hafva fattat ett i hans egna tankar så klokt beslut, skyndade han att gå till hvila. Hans strapatser hade, som vi veta varit både långvariga och svåra. Han somnade snart, men onda drömmar kringsväfvade hans trötta hufvud och förvandlade hvilolägrer till ett plågolägrer.

I dagningen var han uppe igen. Med stor skyndsamhet klädde han sig och skyndade ut ur sofrummet. Han hade drömt så stygga drömmar och måste ut för att hämta frisk luft, tyckte han. Derinne i den qvafva sängkammaren tyckte han sig nära att qväfvas.

Först gjorde han en promenad ned till stallet, liksom om han föreställt sig, att hans hästar kunde hafva blifvit återförda till slottet. Men der fanns icke en enda häst. Bonden, som fört honom hem, hade redan vid tvåtiden på natten begifvit sig på hemvägen. Icke heller visade sig den der pojken, mot hvilken Stengrund hade förfarit så hårdhänt vid hemkomsten från »den olycksaliga resan», ty så benämnde han den i sitt missnöjda sinne. Visserligen var gossen tillstädes, men han fruktade, att den misshandel, han lidit på kvällen, skulle nu på morgonqvisten fortsättas. Derfor låg han gömd bakom det i ett hörn liggande höförråd, som drängarna dragit ned från höskullen, strax innan de lemnade gården. Af detta förråd hade de visserligen utdelat icke så litet till hvar och en af slädarna, med hvilka gårdsfolket for bort, men der fanns qvar alldeles tillräckligt för att dölja en sådan liten stackare som den der gossen.

Så snart han såg, att den fruktansvärda husbonden närmade sig, skyndade han att dölja sig. Stengrund betraktade sitt tomma stall och höll ett samtal med Pucke, ett samtal, som till alla delar

hördes ner i höet, der gossen låg dold, och som var af så fruktansvärdt innehåll, d. v. s. bestod af en så ohygglig blandning af svordomar, hädelser och hotelser, att barnet, som var den ende åhöraren, skakade i hela kroppen af fasa. Någoting så rysligt hade pojkestäckaren aldrig hört. Troligt är, att han skulle hafva ögonblickligen dött af förfäran, om gamle Stengrund hade upptäckt honom.

Men lyckligtvis föll det icke Stengrund in att underkasta höförrådet någon undersökning. Han inskränkte sig till att med Puckes nedra ända peta bland ströhalmen i spiltorna, så att halmstrån och annat »smått och godt» — af det slag som kallas »jordbrukarens guldgrufva» — yrde omkring. Den menniska, som är hemfallen åt en inneboende vredes hetta, vet icke, hvad hon företager sig. Nästan med visshet kunna vi försäkra, att Stengrund i dessa ögonblick troligen hade någon oklar föreställning om, att de saknade hästarna skulle kunna finnas bland ströhalmen.

Slutligen upphörde Stengrund med detta onyttiga arbete och aflägsnade sig, till stor hugnad för gossen, hvilken nu kröp fram från sitt gömställe och smög sig bort till en dörrspringa, genom hvilken han kunde med blicken följa husbonden. Genom bemälda springa trängde icke endast ljus, utan äfven ljud. På grund deraf hörde gossen, hurusom Stengrund åtskilliga gånger slog käppens nedra ända hårdt mot de jordfasta stenarna på gården samt yttrade (troligen högre, än han sjelf ämnade och trodde) följande:

»Jag skall hafva ett samtal med Araminta om den här saken . . . Jaha! . . . Tycker du icke det, Pucke lille? . . . Allt det här har icke kunnat ske utan hennes medverkan. Jaha! Vi hafva ju den der Ehrenroth derborta — min nagel i ögat, mitt horn i sidan, min fiende, i föremålet . . . för . . . mitt . . . oblidkeliga . . . hat . . . min bödel i barndomen, min mara i ungdomen . . . mitt offer på min ålderdomsdagar, mitt offer, hvars blod jag sugit och skall suga, så länge en fläkt af andedrägt finnes qvar i mina lungor . . . Jag måste upp till Araminta. Hon skall bekänna, hvad hon vet om dessa ting . . . Ve henne annars! Eller hvad tycker du sjelf, Pucke . . . ? Ja, ja, du bifaller. Nå, så låtom oss då begifva oss på väg dit upp!»

Stengrund traskade — alltjemt mumlande — in i boningshuset och uppsökte i det stora hvardagsrummet nyckelskåpet, i hvilket alla husets dörrnycklar förvarades. Men han hade knappt öppnat det,

innan hans skarpa blick genast upptäckte, att just de nycklar, som han behöfde för att komma in i tornet, nu voro försvunna. Det var nära, att denna upptäckt hade vållat ett slut på Stengrunds lif. Blodet steg våldsamt uppåt hufvudet på honom. Han tumlade några steg baklänges och hans kropp uppfångades — utan något hans eget frivilliga åtgörande — af en soffa, hvilken lyckligtvis befann sig i närheten. Den gången var Stengrund ganska nära ett slaganfall, men han repade sig igen.

»Hvad betyder detta?» sporde han sin Pucke, men eftersom Puckes svar alltid motsvarade tankarna i Stengrunds eget hufvud och egentligen producerades inom hans egen hjerna, utan något slags in- eller med-verkan af Pucke sjelf, så kunde Stengrund i detta fall icke bekomma något svar af sin trojnenare, och detta af den ganska giltiga anledningen, att Stengrund sjelf i denna fråga icke egde en enda klar tanke, hvilken han kunde ingifva sitt factotum.

»Aha!» utropade han, sedan han kommit till besinning. »Man har befriat henne... Araminta har sluppit ut ur sin bur... Hon är i frihet... Men hvar är Reinhold?»

Gubben rusade upp och fram till närmaste dörr, hvilken han öppnade och ropade med stentorsstämma:

»Reinhold!... Reinhold!»

Intet svar.

Den dörr, som »gubben» öppnat, var belägen midt emot dörren till sonens rum. Stengrund ilade tvärs öfver det mellan dessa dörrar liggande förstugugolfvet, slängde upp dörren till Reinholds rum och fann det naturligtvis tomt. Den eljest oöarmhertige mannens hjerta sammanpressades af en vild ångest. Näst sig sjelf — ty hans egen person var naturligtvis i alla afseenden för honom det förnämsta, som Guds allmagt frambringat — älskade han sin son, och detta just därför, att han hos denne återfann afspeglingar af sina egna minst älskvärda egenskaper.

»Hvar kan han vara?... Ack... ack, hvar?...»

Intet svar på hans ångestrop!

»Reinhold!... Reinhold!» upprepade han, och ljudet af hans röst gaf eko under de höga taken.

Men ekot var det enda svar, han fick. Utom sig af en ångest, hvilken han icke skulle hafva känt, om det varit Araminta, som han

saknat, ilade han tillbaka till sina rum och derifrån in i hvardagsrummet till det ganska tarfliga gemak, der hans »allt i allom» — Karin Manninen — residerade.

Denna qvinna, hvilken var fet och frodig och alldeles icke tycktes vara bland den sorten, som gör sig onödiga bekymmer här i verlden, var sysselsatt med tvätt. Såplöddret betäckte med klara och regnbågefärgade blåsor hennes händer och nedra hälften af hennes armar, hvilka hon, när Stengrund intrusade så bullersamt, lyfte upp ur tvättbaljan.

»Hvar är Reinhold?» stönade han.

»Reinhold? . . . Han är icke hemma.»

»Någon olycka måste hafva drabbat det arma barnet», jemrade sig Stengrund, hvilken dermed bevisade, att äfven han hade ett hjerta, och ett hjerta, som icke var alldeles oemottagligt för kärlek. »Jag måste upp i tornet för att samtala med Araminta. Jag är förvissad om, att det är hennes påfund. Hon är i komplott med mina fiender. Hon konspirerar mot sin egen far . . . Hon kan mycket väl hafva stält om, att min Reinhold, min afbild, fallit offer för en eller annan nedrig intrig . . . Låtom oss skynda upp till henne, Karin!»

»Det har jag ingen tid till», svarade qvinnan buttert.

»Så måste jag ensam göra det . . . Jag tror, att alla Jobs plågor omhvärfva mig. Jag tror, jag blir galen . . . Jag . . .»

Och ut rusade den bekymrade fadren, ut ur Karin Manninens kammare och uppför torntapporna, hvilka han aldrig någonsin hade tillryggalagt med så stor brådska. Trappstegen voro, som vi veta, många och bildade ingalunda någon bekväm, utan tvärtom en synnerligen brant och besvärlig uppgång till tornets högst upp belägna regioner. Vid alla andra tillfällen plögade Stengrund känna trötthet i knäveckan, redan innan han tillryggalagt fjerdedelen af trappstegen, behöfva hvila fem eller tio minuter på halfva vägen och vara alldeles andtäppt, då han omsider stod deruppe på golfvet i tornets högst belägna våning. Men nu kände han ingen trötthet. Hans hjerta klappade af ångest — en faders ångest för det enda, som han älskade här i verlden — hans son, hans Reinhold. Denne kallblodige man, hvilken utan tvifvel skulle hafva stått vid Aramintas bår utan en tår i ögat och utan att höja en suck af saknad — han

var utom sig af sorg, då han nu fruktade, att någon olycka drabbat hans son. Förunderliga människohjerta! Hos Araminta kände denne man icke igen något af sitt eget — icke en enda egenskap, icke ett enda drag i anletet, icke en enda af kroppens proportioner. Derför hade han aldrig älskat henne som en far. Men i Reinholds person deremot hade han sett sig sjelf lefva upp i ett nytt och — som det tycktes — kraftfullt exemplar. Det var, så att säga, icke en annan varelse, han älskade i sin son; det var sig sjelf han dyrkade i den trogna afbilden.

»Hon skall säga mig, hvart hon låtit föra honom», brummade han. »Araminta har anstiftat detta, men hon skall icke hafva gjort det utan lön... Ha! Jag skulle kunna... Åh, jag vet icke, hvad jag säger... Jag vill endast hafva tillbaka min son... min Reinhold... min älskling... min afbild... Och hvad jag vill, det har alltid skett, det skall alltid ske... jag tillåter icke annat... skall aldrig tillåta det. Hvarken den eller den skall korsa mina planer. Ingen har ostraffadt korsat dem. Ingen kan berömma sig af att hafva varit slugare, mera klok, mera envis och stark än Lars Stengrund. Den upproriska flickungen deruppe skall uppenbara hemligheten eller också...»

Härvid antog den ursinnige mannens anlete ett uttryck af hatfullhet, hvilket skulle hafva skrämt till och med honom sjelf, om han i denna stund hade sett det i en spegel.

Denne man, hvilken i vanliga fall behöfde en half timme för att stiga uppför den besvärliga tornttrappan i hela dess höjd, till ryggalade nu samma väg på omkring tio minuter — ännu ett bevis på, hvilken oerhörd magt, hvilket väldigt inflytande anden eger öfver kroppen, isynnerhet vid de tillfällen, då starka sinnesrörelser komma själen att likna ett stormigt haf.

Att skjuta från reglarna, aflyfta bommarna och de grofva jernhasplarna framför dörren till det tornrum, der han visste sig hafva inspärrat Araminta — allt detta var nu för honom endast en lätt sak, hvilken han, utan svårighet och utan att behöfva dröja för att hemta andan, utförde. Dörren flög upp, och den af vrede upptände fadren, hvilken såg en gestalt ligga på bädden derborta i det skumma hörnet, dit dagern från de små fönstren knappt förmådde tränga,

rusade fram till denna bädd och började med sin Pucke bearbeta den hvilande gestalten.

»Ha!... Araminta!» hväste han. »Nu skall du få din lön... Hvar är Reinhold?... Har du låtit döda honom? Min son! Min son! Gif mig igen min son!... Eljest...»

Nu förhöll det sig, såsom våra läsare noggsamt veta, på det sättet, att det just var den saknade sonen, som låg på bädden. Naturligt var, att de våldsamma slag af Pucke, hvilka voro ämnade åt Araminta, drabbade just den saknade sonen, medan Araminta njöt sin frihet fjerran från Nya Halola och dess tortyrkammare. Och lika naturligt var det, att dylika slag skulle åtminstone väcka upp ur sömnen en karl, om han också blifvit djupare än någon annan mensklig varelse vaggad till ro på Morphei vallmodoftande armar. Man erhåller icke slag på slag af en så ursinnig man som Stengrund, med en så hård käpp som Pucke, utan att vakna, om man också låge — så att säga — i dödens käftar.

Den sofvande vaknade — och Stengrund trodde alltjemt, att han hade för sig Araminta — vaknade, satte sig upp i sängen, men fick alltjemt nya slag. Dessa kunde emellertid, då delinqventen rest sig upp, icke längre drabba den förut bearbetade kroppsdelen, utan föllo nu på ryggen.

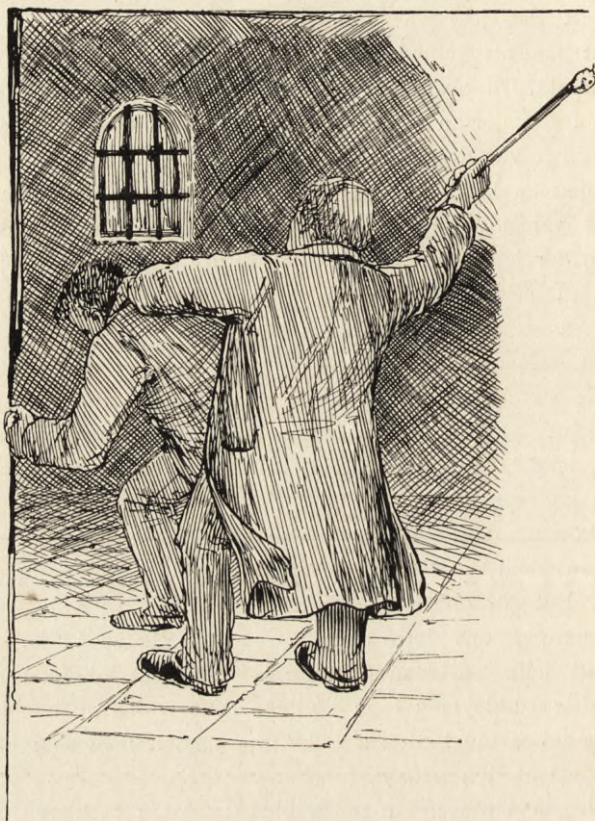
»Drömmer jag?» mumlade den anfallne, medan han gnuggade sina ögon med ryggen af pekfingret. »Hvad vill detta säga?... Aj!... Det gör ondt... Hvad står på?»

Stengrund och hans *alter ego* — den trogne Pucke — hörde emellertid icke på, utan fortsatte oförtrutet ett arbete, som visserligen aldrig kunde falla i en jordmån, hvilken bättre behöfde anses och tillgodoses med dylika förbättringsmedel, men som likväl icke var ämnadt åt den person, hvilken mottog det.

Och då slutligen unge Reinholds trögtänkta hjerna och småningom vakna blick hade fått klart för sig, hvarom fråga var och hvem det var, som på ett så brutalt sätt störde hans sömn och hvila, rusade han upp — fullt påklädd, som han var — och grep sin fars arm, just då denna flitigt arbetande lem skulle tillfoga sitt offer nästa slag, samt höll den fast och kramade den så hårdt med venstra handen, att den högra icke alls mötte något svårare hinder, då den nu ryckte till sig Pucke.

»Är ni galen, far?»

Detta var det första ord, som Reinhold yttrade, sedan han lyckats afväpna »sina dagars upphof» och kasta Pucke under sängen, der den hamnade i mörkaste vrån invid väggen. Stengrund

stod och såg lika förfärad ut, som om han blifvit drabbad af en åskstråle.

»Är det du?» pustade han. »Du... du... du?»

»Hvem skulle det eljest vara? Kanske du gick i drömmar, far, och trodde, att det var min mor — hon, stackaren, som så ofta blef af dig misshandlad.»

»Vid Pucke!» försäkrade gamle Stengrund. »Jag trodde, att det var Araminta. Eljest skulle jag icke slagit så hårdt.»

»Vet du hvad, far? Du är ett vilddjur, när ditt onda sinne rinner upp inom dig... Tacka du den gode guden, att det icke var Araminta, som låg der och blef undfägnad af ditt vilddjur till käpp... Du förstår icke att afmäta kraften efter föremålets förmåga att uthärda slagen. Fy, far, du borde blygas.»

Och så der höll sonen en straffpredikan för sin far, hvilken var förstummad af häpnad och icke ens gjorde något försök att invända någonting. Emellertid lugnade båda två snart sina upprörda känslor och ingingo ett slags försoning. Vi skulle icke känna unge Reinhold Stengrund rätt, om vi ett enda ögonblick betvivlade, att när fredsförhandlingarna mellan far och son slutligen bekräftades genom handslag, der fanns bland fredsvilkoren en paragraf, som tillförsäkrade unge Reinhold att genast bekomma ur fadrens kassakista vissa icke obetydliga summor, som skulle användas efter sonens eget behag, utan att hans far egde blanda sig i frågan eller söka efterforska, i hvilken riktning denna lilla silfverström rann bort, eller hvilket bäcken den var bestämd att fylla.

Uppgårelsen mellan dessa liksinnade anförvanter skedde emellertid icke deruppe i tornkammaren, utan nere i gamle Stengrunds s. k. arbetsrum. Den som blef mest lidande på fredsslutet var emellertid Pucke. Han blef liggande deruppe i tornkammaren i den mörka vrån under sängen både under fredsförhandlingarna och vid undertecknandet af freden mellan de krigförande magterna. Det var först dagen derefter, som Stengrund lyckades utfundera, hvar han hade lemnat sin trogne, gamle vän och stallbroder. Ingen fanns närvarande, som kunde bevittna och inför en sen efterverld skildra det rörande sammanträffandet mellan de hittills oskiljaktiga vännerna Stengrund och Pucke. Men vissa anteckningar i närmast belägna kyrkas räkenskapsbok från år 1808 gifva vid handen, att en viss »Lars Stengrund af stor tacksamhet för en honom bevisad omätlig välgärning, för hvilken han icke nog tacka kunde, har till detta heliga, Herranom invigda tempel skänkt ett par förgyllda och med sirater rikeligen utpyntade ljusastakar att stå på Herrens bord.» Vissa andra, icke för allmänheten tillgängliga anteckningar styrka, dels att gifvaren verkligen var den Lars Stengrund, hvilken bekant-

skap vi gjort, ock icke någon annan person af samma namn och större fromhet, dels att gåfvan »berodde på en synnerligen nådig och stor Guds välgerning mot bemälda Stengrund». Till yttermera visso bekräfta några antydningar af hemlighetsfull art, att den »omätliga välgerning», hvarom urkunden talar, varit just återföreningen mellan Stengrund och hans gamle Pucke. Stengrund hyste en nästan barnslig tillgifvenhet för sin stumme vän.

TJUGOFÖRSTA KAPITLET.

Vid lägerelden i skogen.

Kuopio stad är belägen på en i sjön Kaliavesi utskjutande stor halfö och är i våra dagar en särdeles vacker stad med raka gator, hvilka skära hvarandra vinkelrätt med Kauppatori (salutorget) i den ungefärligen riktigt utstakade medelpunkten. På två sidor begränsas den af Kaliavesis vatten, hvilket gör djupa inskärningar i landet och i sydlig riktning från staden bär namnet Kuopionlahti. Utanför staden ligger en skärgård, bland hvilkens öar vi må nämna Lehtosaari, Säyneensalo och, störst bland dem alla Waajasalo med gårdarna Taskela, Laskelä och Waajasalmi.

Den styrka, som den 12 Maj 1808 hotade den af ryssarna besatta staden Kuopio var icke synnerligen talrik, men den leddes af anförare, som voro sitt uppdrag vuxna. Malm, Burman och Clementeoff. På ett afstånd från Kuopio af omkring två mil lät kapten Malm sitt folk hvila för att stärka sig med en måltid, innan anfallet företogs.

Inne i skogen upptändes eldar, kring hvilka soldaterna muntert glammade, under det att maten kokades och intogs. Vaktposter utställdes för att skydda lägret mot möjligen kringströfvande fiender och lägerplatsen hade blifvit vald inne i skogen, på det att icke skenet från eldarna skulle i förtid ådraga dem fiendens uppmärksamhet.

Der rådde, som sagdt, ett muntert och glädtigt lif. Ingenstädes visade sig något af den trumpenhet och tystlåtenhet, som är ett kännetecken för en tågande trupp, när den befinner sig i ett hopp-

löst läge. Öfverallt samtalades om den stundande striden med en liflighet, som bättre än någonting annat bevisade, att man ansåg segern viss. Och detta är just den anda, som bör och måste besjäla en armékår under timmarna före en drabbning. Man har ännu aldrig sett, att en seger vunnits af en här, som varit modstulen före striden och med fruktan eller tvekan tänkt på farorna och en möjligen hotande död.

Omkring en af eldarna sutto våra vänner Willehad, Enoch, Erkko och naturligtvis äfven Araminta och Helena. Vi erinra oss ju, att Araminta hade uttalat sin önskan att blifva förd till sin frände Eleonora von Sticht i Kuopio. Vid andra eldar i närheten hade den tappra friskaran lägrat sig. Längre bort åt alla håll och kanter i skogen syntes rader af lägereldar och de kraftfulla krigaregestalter, som rörde sig omkring dem, belystes af eldskenet. Det hela var en pittoresk, om också på samma gång krigisk tafla. Enskilda partier af densamma skulle hafva utgjort ett tacksamt ämne för en konstnärs pensel, men här måste pennan medgifva sin oförmåga att på ett fullt tillfredsställande sätt skildra hela denna af så många tusen olika saker (personer, träd, buskar, eldar, dagrar, skuggor, vapen, uniformer o. s. v.) sammansatta bild.

Långt bort i skogen lyste eldar, rörde sig uniformklädda män, gnäggade hästar, tillropade vakterna hvarandra... Här och der ilade en flyende hare pilsnabbt förbi. Man hade knappt sett honom, innan han susat förbi och försvunnit i närmaste snår, der man fåfångt letade efter honom.

Just nu kom en dylik stackars flyktig, som blifvit uppskrämd från sitt hviloläger, skuttande fram i närheten af våra vänners lägerplats. Erkko rusade upp och skulle — snäll skytt som han var — troligen också hafva »knäppt» honom, om icke detta i hans eget tycke mycket lofliga förhåfvande hade förhindrats af Willehad.

»Det är förbudet att lossa skott», varnade denne, och tog geväret ur handen på beskedlige Erkko, som genast släppte det.

»Det var dumt, det — eller hvad tycker du sjelf, Enoch?» sporde Erkko Joukahainen. »Den der haren kunde varit bra att ha' i grytan.»

Erkko var tydligen missnöjd, men lugnades genast, när Enoch upplyste honom om anledningen till förbudet.

»Jaha, jaha!» sade Erkko. »Nu förstår jag det. Ja, du har i det, min lille vän, alldeles rätt. Det är som ordspråket säger:

»Den som lefver tänke framåt.

Bakåt må den döde blicka.»

»Javisst, vän Erkko!... Vi få icke underrätta våra fiender derborta i staden Kuopio om, att vi äro här. Du förstår, att det blir så mycket större öfverraskning för dem, när vi komma.»

»Nu begriper jag det... Åhå!... Jag skall icke lossa ett enda skott, om också tusen harar sprungo öfver mina ben, som hvila sig här på gräset. Jo, du är allt klok du, Enoch lille. Det lär visst vara sant, det der ordspråket:

»Den som frågar far ej vilse,

Lärdom tynger ej på ryggen.»

Och när Erkko Joukahainen sagt detta, anföll han med prisvärd ifver och skicklighet det kokta stycke salt fläsk, som — jemte svartbröd — föll på hans lott vid utdelningen af den tillagade provianten. Men han hade icke länge fortsatt detta angenäma göromål och dertill nedsväljt några duktiga klunkar af det varma och kraftiga köttspadet, innan han var färdig att gifva svar på tal — d. v. s. försöka sätta »lille Enoch på det hala» genom att framställa gåtor.

»Ja, det må nu så vara, Enoch, men nu gå vi öfver till gåtorna. Der är jag den styfvaste... Kan du säga mig svaret på den här:

»När i Stockholms stad* det hugges,

Flyga spånorna kring landet.»

Nej, det kunde icke Enoch säga, och det var helt naturligt, ty gåtan är, som läsaren finner, nästan omöjlig att lösa, om man icke hört dess uttydning tillförne. Nu var Erkkos tur att stoltsera med sin visdom. Eljest plägade det alltid vara Enoch, som »låg ofvanpå» i den täfningen.

»Jo, du... det är pengarna.»

»Jag höll på att säga de tryckta böckerna.»

»Nej, du... det är nog fel, det. Pengar är det.»

Och så der fortsatte Erkko och Enoch att samspråka, medan lägerelden kastade sitt fantastiska sken öfver dem, öfver de andra, som sutto kring stockelden, och öfver de omgifvande trädens stammar.

* Orden »i Stockholms stad» hafva i senare tider blifvit, som naturligt är, ersatta med orden »i Helsingfors».

Under tiden underhöll Willehad sig med Araminta och Helena. Och friskaremännen glammade vid sina eldar,¹ liksom de reguliera soldaterna kring sina.

Plötsligt märktes en ovanlig rörelse vid den sidan af lägret, som låg närmast vägen . . . Man hörde vaktposten ropa an någon, som passerade fram, men afståndet från vägen var så långt, att man icke kunde höra, hvad som svarades.

Med ens blef det tyst i hela lägret.

Dessa män, som visste, att de om några få timmar skulle befinna sig i full strid, hade hoppats, att aftonstunden skulle kunna tillbringas i lugn och ro. De visste alla, att efter några få timmars sömn skulle de sätta in lifvet och den jordiska lyckan i det hazardspel, som kallas drabbning. Men dessa få återstående minuter trodde de sig kunna vara trygga. — Och nu ljödo officerarnas rop:

»Till vapen!»

Från snår till snår inom den vidsträckta lägerplatsen skallade detta rop. Två minuter hade icke förflutit, sedan första ropet skallat, innan hvar och en stod upprätt med gevär eller sabel i hand.

Genom skogen rusade en karl fram till den eld, der han visste sig kunna finna anförarna. Den ankommande hade att förkunna, att en truppstyrka närmade sig. Vaktposterna hade hört slammer och klang af vapen. Befälhafvaren öfver förposten vid skogsgränsen hade skickat honom för att begära förstärkning.

»Förstärkning, innan vi ens hafva sett en skymt af fienden?» utbrast kapten Malm häftigt.

»Ja . . . af deras buller funno vi, att de äro många.»

»Bah!» röt Malm. »Hvad angår det dig, om de äro många . . . Packa dig tillbaka till din plats och gör din plikt!»

»Men . . .»

»Hörde du?» dundrade Malm med en röst, hvilken mer än tydligt ådagalade, att vreden jäste inom honom.

»Pultron! Du stannar här», återtog Malm, då han märkte, att karlen icke åtlydde hans befallning. »Herr Willehad! Samla edra män och följ med mig . . . Vi måste väl sjelfva taga reda på, hvad som är på färde. Löjtnant Burman! Laga ni under tiden, att truppen blir ordnad till strid, om en sådan skulle komma i

fråga, men det blir nog ingenting af den saken. Det här infama nötet har förmodligen låtit skrämma sig af en kringsmygande varg eller af en uggla, som roat sig med att tjuta i trädtopparna . . . Nå, äro alla redo? . . . Skynden på! . . . Nåväl, framåt marsch!»

Den tappre kaptenen och hans trupp försvunno ur den synkrets, som begränsades af träd och buskar, samt fördjupade sig i skogen . . .

Kapten Malms sista befallning var denna:

»Herr Willehad! Laga, att edra män icke skingra sig eller taga annan kosa än vi. Hållen er bakom oss.»

Alla de, som kvarstannade i lägret, skyndade naturligtvis att väpna sig, för att vara redo, i den händelse en verklig fara skulle vara för handen. Under Grotenfelts och Clementeoffs ledning ordnade de sig till en linie, laddade musköterna och afvaktade under ljudlös tystnad, hvad som komma skulle.

Ganska naturligt är, att Araminta och Helena funno ställningen föga behaglig, när deras beskyddare Willehad blef ålagd att lemna dem.

»Min Gud! . . . Skall ni gå?» hviskade Araminta.

»En soldat måste lyda ordres, ädla dam . . . Men jag skall ställa det för eder så godt och tryggt, jag kan. För min egen del anser jag allt det här vara endast blindt allarm, men jag är tydligtvis icke allvetande . . . Erkko! . . . Enoch! . . . I skolen stanna här . . . eller ännu bättre . . . I skolen beledsaga fruntimren längre in i skogen, så snart I hören, att den strid, som möjligen, mot min förmodan, kan förestå, börjar, och I märken, att stridsbullret närmar sig . . .»

»Skall ske!» svarade Enoch helt äkta militäriskt, men Erkko sade ingenting högt. Han endast hviskade i örat på Helena några ord, hvilka ingen annan än hon hörde.

Vid våra vänners lägereld sutto alltså kvar endast dessa fyra — Erkko, Enoch, Araminta och Helena. De sutto tysta och väntade att få höra skottvexling och annat stridsbuller. Lika tysta sutto den kvarstannande delen af truppen vid de andra vakteldarna. Det var alldeles tyst i lägret. Skämtet hade förstummats. Skrattsalvorna ljödo icke mera. Alla afvaktade med spänning hvad som komma skulle. Men soldaterna hade gripit sina gevär. Här och der sågs

någon af dem sysselsatt med att ladda . . . Hvar och en väntade på, att farans stund skulle vara inne.

På detta sätt förgick en half timme utan att någonting störde den enformiga tystnaden.

»Det är tydligen ingen fara på färde», hviskade nu Enoch i Erkkos öra. »Det var endast ett falskt allarm.»

Erkko gaf honom till svar en knuff med armbågen, men sade ingenting vid detta första anfall.

Araminta och Helena, hvilka nu för första gången befunno sig i ett läge, som är för krigaren helt vanligt och naturligt under fejdernas och orons dagar, höllo sig så tappert som möjligt, men visserligen voro deras kinder bleka, och ännu säkrare är, att dessa två kvinnohjertan aldrig hade klappat så hårdt.

»Du får icke gå din väg, Enoch», hviskade Erkko ytterligare.

»Jo, just det får jag», förklarade Enoch tappert.

»Nehej, det får du inte», förklarade Erkko med bestämdhet.

»Tyst, Erkko! Det angår dig inte.»

»Jag måste föra dig i oskadadt skick hem till din far, Enoch lille.»

»Så du väsnas, Erkko!» hviskade Enoch tillbaka. »Man kan ju icke höra någonting annat än dig. Man vet ju icke alls, hvad som sker derborta . . . Emellertid tycker jag för min del, att här icke alls är trefligt att sitta med armarna i kors. Det är säkert betydligt trefligare derborta, der våra kamrater äro . . . Kom, så gå vi!»

»Nehej!» förklarade Erkko bestämdt. »Jag har mina pligter. Jag måste stanna här för att skydda dessa värnlösa flickor.»

»Mot hvad?»

Ja, det kunde nu icke Erkko säga, eftersom ingen omedelbar fara var för handen. Derför teg han.

»Vill du följa med?» sporde Enoch ännu en gång.

»För visso ville jag, men pligten . . . ser du, Enoch . . . pligten...?»

»Nå, då går jag sjelf», förklarade Enoch. »Jag måste ovilkorligen hafva reda på, hvad man företager sig derborta.»

»Som du vill då, eftersom du är så dåraktig, Enoch. Men var så god och tig nu . . . Jag har annat att tänka på. Jag måste tänka ut några gåtor, med hvilka jag kan förströ tiden för den der skälmaktiga Helena och hennes matmoder.»

Länge fick emellertid icke Erkko rådfråga sitt minne och upp-

låta sitt oskyldiga sinnes skatter i fred och ro, ty Araminta och Helena lemnade honom »ingen ro för nyfikna frågor», som han helt öppet sade dem. De ville veta, hvarför Enoch hade aflägsnat sig, de ville hafva noggrann redogörelse för beskaffenheten och vidden

af de faror, som tycktes hota. Förgäfves sökte han försvara sig med ordspråk och gåtor. . . . Under tiden försvann Enoch mellan träden.

Tyst och försigtigt smög sig Enoch fram genom skogen. Så länge han hade något gagn af de svenska lägereldarna, gick det bra

nog. Men han aflägsnade sig småningom från det belysta området och då blef det icke så lätt att leta sig fram mellan trädstubbar, tufvor och snår. Han följde emellertid så noggrant som möjligt den kosa, som hans kamrater tagit, och anlände omsider till utkanten af skogen. Mellan denna och den allmänna vägen låg ett smalt åkerfält — icke ett af dessa fullständigt odlade fält, der människorna under århundradens lopp småningom genom oberäkneliga mödor och under oerhörda försakelser bortsopat alla de block, som härstamma från den s. k. rullstensperioden, utan tvärtom en teg, der det ena stenblocket befann sig i närheten af det andra, medan odlaren endast begagnat de oregelbundna, än smalare, än bredare jordremsorna mellan stenarna.

Då han hunnit så långt fram, gjorde han snart två viktiga iakttagelser. Den ena var, att ett från norr kommande, doft och hemlighetsfullt ljud antydde annalkandet af en marscherande trupp. Tydligt var det icke människor, som aflägsnade sig, ty då skulle ljudet naturligtvis blifvit allt svagare, ju längre tiden led. Nu var förhållandet alldeles motsatt, hvarom Enoch lätt öfvertygade sig genom att stanna bakom en sten, lägga sig ned på knä och lyssna.

»Det här är någonting besynnerligt», sade han till sig sjelf. »Soldater kan det icke vara, ty dessa människor förstå sig icke på att hålla takten . . . ett steg i ny, ett steg i nedan, som man säger . . . En öfvad trupp marscherar icke på det sättet. Det här måste vara en skara bondfolk . . . Jag måste smyga mig närmare vägen . . . Besynnerligt, att jag icke sett någon af våra!»

I enlighet med detta beslut steg Enoch Wennman upp från sin plats och fortsatte sin smygande färd mellan de erratiska block, som öfverallt lågo kringströdda på tegarna. När dessa voro stora, såg han dem mot natthimlen tillräckligt tidigt, för att kunna kringgå dem. Men stundom voro de små och betäckta af mossor, så att de undgingo hans uppmärksamhet, ända tilldess han föll öfver dem. Ofta fanns en vattenpöl bakom dem, hvilket naturligtvis icke synnerligen mycket bidrog till att föröka nöjet af denna färd. Våt blef han om fötterna, när han råkade stiga ned i en sådan vattensamling. Våta blefvo hans kläder, då han föll öfver stenen och kom hufvudstupa ned på dess andra sida. Men framåt gick det. Enoch var en gosse, som icke lade alltför stor vikt på småsaker. Hans enda omsorg

koncentrerade sig i frågan om att skydda geväret mot fuktigheten. Och detta lyckades honom öfver förväntan, derigenom att han alltid höjde bössan öfver sitt hufvud under fallet och åtnöjde sig med att hafva en enda hand ledig till att motverka fallets våldsamt. Esomoftast lyckades detta, som sagdt, öfver förväntan, men stundom skrapade han sitt skinn, både i ansigtet och på händerna, ganska duktigt. Engång, när han af antydde anledning gjort ett fall, hvilket icke aflopp så lyckligt som de föregående, uppmuntrade han sig sjelf genom ett ordspråk:

»Gud har skapat ingen brådska.
Det är onda världens påhitt.»

Och så började han se sig litet bättre för, under det att han smög sig fram, men hade det oakadt åtskilliga nya missöden. Så t. ex. plumsade han ner i en och annan vattenpöl. Men han hade sitt mål i sigte. Han ville fram till vägen, och det innan den der truppen, som marscherade så oordentligt, hade passerat förbi.

Den närmade sig mer och mer. Men hvar befunno sig hans kamrater? Han hade ännu icke sett en skynt af dem.

Likväl hade de sett honom, ty de lågo nedhukade här och der bakom stenarna. Han hade redan passerat förbi icke så få af dem, utan att han hade en aning derom. I detta mörker hade han icke kunnat se dem, och detta af den anledningen, att när han marscherade (rättare uttryckt: smög sig) fram öfver mon, befann sig hans hufvud så högt uppe, att det för de liggande aftecknade sig mot himlen, medan deremot dessa icke kunde af honom märkas, emedan deras gestalter inför hans syn inblandades uti och sammanblandades med alla de andra föremålen på marken, der dunklet rådde.

Om Enoch Wennman hade emellanåt stannat, när han passerade förbi sådana platser, skulle måhända hans qvicka öra hafva uppfångat ljud af hviskande röster på de ställen, der han smög sig fram.

»Hvem är den der?» hviskade en karl, hvilken låg jemte ett par andra bakom ett block på tre alnars afstånd från den stig, der Enoch passerade fram. »Han ser misstänkt ut. Eller hvarför smyger han eljest fram så der? Jag skickar en kula efter honom — han må nu vara hvem som helst.»

»Låt bli det!» hviskade grannen bakom stenen. »Du ser väl, att det är unge Wennman? ...»

»Men hvarför smyger han omkring på sådant sätt, om det är han?»

»Det borde du väl kunna inse. . . .»

»Han är ju bland oss . . . bland vänner, och därför kunde han — tycker jag — stiga dristeligen fram . . . Jag skickar honom en kula. Han har elaka planer för sig . . . Se, nu gömmer han sig bakom en sten! Inte behöfde han göra detta, om han vore redligt sinnad?»

»Låt bössan sjunka, karl!» genmälde grannen. »Jag skulle förr tro sjelfva kungen om förräderi, än jag kan misstänka den gossen och hans ärliga, blåa ögon. . . .»

»Ja, men han förråder oss . . . Jag skjuter. . . .»

Sannolikt skulle Enochs lif hafva varit förloradt, om icke den försigtige grannen hade tryckt den mordlystnes muskötpipa ned mot marken, och detta just i rätta ögonblicket, d. v. s. just då skottet aflossades. Kulan trängde ned i den fuktiga marken och tillfogade ingen någon kroppsskada. Men när knallen förtonat och ekot rullat bort från furudunge till furudunge, så att man återigen kunde lyssna efter den på vägen framryckande styrkans fotsteg, hördes ingenting. Skottet, som på en så olämplig tid blifvit aflossadt, hade varnat de framryckande, om de voro fiender, hade gjort dem mera försigtiga, om de voro vänner. . . . Emellertid kunde naturligtvis lille Enoch icke undgå att göra den reflexionen, att detta skott var ämnadt åt honom. Han stannade bakom ett stenröse och gömde sig, så väl han förmådde, samt låg der och spejade åt alla håll.

En mörk gestalt — stor och ståtlig, så vidt Enoch kunde i mörkret uppfatta hans bild — närmade sig hastigt från den riktning, der vägen måste, enligt Enochs mening, vara belägen, passerade med hastiga steg förbi stenen, bakom hvilken unge Wennman befann sig, och skyndade bort till det erratiska block, bakom hvilket skytten låg. Nu blef Enoch vittne till ett uppträde, som för honom hade ett icke litet intresse.

»Hvad tagen I eder till?» sporde den framskyndande gestalten. »Hvem var det, som lossade skottet?»

»Hm!» svarade den brottslige med tydlig förlägenhet. »Det var allt jag, det, herr officer! . . . En karl smög sig. . . .»

»En karl smög sig . . . Nå, vidare. . . ! Hvar smög han sig?»

»Der!» utpekade soldaten genom en rörelse med handen i riktning mot skogen . . . Det var bestämdt en fiende.»

»Du är ett nöt, min vän. En gestalt, hvilken kommer hit från samma håll som vi, måste vara en vänskapligt sinnad person, ty vi hafva icke kunnat lemna någon fiende bakom oss, sedan vi nu så omsorgsfullt genomletat skogen under framryckandet. Det är en vän, som du har dödat, ditt nöt!»

»Men . . . inte hade en vän behöft smyga sig fram på det der sättet, inte! Inbilla mig icke det, herr Willebrand!»

»Ah!» mumlade Enoch för sig sjelf, der han låg bakom blocket. »Det är vår jättelike anförare . . . tyckte nog, att jag kände igen rösten, så snart jag hörde den . . . Förträffligt! . . . Jag är således vid målet, men det kan vara intressant att höra fortsättningen af detta samtal, hvilket hotar att blifva ganska allvarsamt.»

»Hvem är du?» ljöd Willebrands undertryckta, men hörbara röst.

»Liksom icke hans nåd skulle känna igen mig!»

»Dumbom! . . . Nå, hvar är karlen, på hvilken du sköt?»

»Ah! Han fick nog, hvad han tålde», menade karlen.

Enoch småskrattade för sig sjelf.

»Du har förderfvat hela affären . . . Fienden är varnad. Hela ändamålet med denna expedition är förloradt. . . . Men du skall icke undgå ditt straff. . . . Låt mig se dig i synen, karl, så att jag kan känna dig igen! . . .»

Jätten lyfte upp brottslingen och försökte att i minnet inpregla hans drag, hvilket dock icke var någon lätt sak i detta mörker. Nu trädde emellertid Enoch fram och förklarade saken samt bad om

nåd för den skyldige. Nå, Willehad var icke något vilddjur. Han släppte karlen och tillade endast några förmaningar.

»Nå, välkommen hit, Enoch!» yttrade jätten, när han hade affärdat den oförsigtige skytten. »Sannolikt få vi batalj inom en half timme, så vida icke det förlupna skottet varnat den anryckande fienden... Men kom nu med mig!»

TJUGOANDRA KAPITLET.

Man sammanträffar med en krigisk skollärare.

Den oförsigtige skyttens skott tycktes hafva gjort ett starkt intryck på den menniskohop, som närmade sig skogen, der våra vänner förlagt sitt läger, och den någorlunda öppna plats, der större delen af dem nu hade intagit en fast position bakom buskar och stenar. Knappt hade knallen förtonat, innan det blef för Willehad, liksom för Enoch, klart, att det buller af trampande fötter, som nyss hördes så tydligt, nu hade tystnat.

Willehad förde sin unge vän fram till sjelfva vägen. Der stodo de nu och lyssnade. Men till deras öron framträngde nu intet annat ljud än nattvindens sus i trädtopparna.

»Hvilka de än voro, så hafva de stannat», hviskade Willehad. »Det der skottet har gjort om intet hela min så väl uttänkta plan. Vi skulle öfverraskat dem just på denna lämpliga plats, om vi blott kunnat hålla oss tysta. Nu har det der nötets skott varnat dem... och de lära antingen vända om eller också smyga de sig ljudlöst bort på andra vägar... Sannolikt är det en rysk trupp, som är på väg till Kuopio stads undsättning.»

»Tyst!» hviskade Enoch. »Jag tycker mig höra någonting, fastän mina öron icke kunna med vissnet bestämma, hvad det är.»

»Hvar?» hviskade Willehad ifrigt. »I hvilken riktning hör du det?»

»Från samma håll, der vi nyss hörde fottrampet, men naturligtvis på betydligt mindre afstånd.»

»Jag hör ingenting, men då jag blickar framåt vägen, tycker jag mig skymta en mörk massa, som närmar sig.»

»Ja, verkligen!»

»Kom, Enoch! Vi gömma oss här i detta djupa dike!»

»Det är icke torrt... Stjernorna spegla sig i vatten dernere på dess botten... Men här växa några förkrympta björkar invid vägkanten. Man ser mellan deras grenverk det af stjernbilder öfversållade vattnet i dikets botten...»

»Ja visst, ja, men vi ämna oss icke ned till bottnen. Det är för oss tillräckligt, om vi lägga oss ned på slutningen bakom buskarna, så att vi hafva hufvudet i jemnhöjd med vägkanten.»

»Nåväl då, herr Willebrand», biföll Enoch. »Ni förstår naturligtvis den saken bättre än jag...»

»Om jag endast hade någon till hands, hvilken jag kunde skicka ut för att samla vårt folk i närheten, i den händelse det skulle visa sig vara fiender och det skulle blifva nödvändigt att skrida till anfall...»

Våra två vänner hade redan legat på sin post ett par minuter, när detta yttrades. De hade ingen aning om, att människor funnos i deras närhet. Derför blefvo de i hög grad förvånade — förskräckelse, som i ett dylikt fall icke skulle varit underlig, kände de icke mera än till namnet — då en röst i deras närhet yttrade på detta dämpade sätt, hvilket visserligen icke minskar ordens hörbarhet för dem, som befinna sig i omedelbar närhet till den talande, men hvilket hindrar ljudet att framtränga till öron, som befinna sig på längre afstånd från den talande.

»Det uppdraget skall jag uträtta.»

»Hvad nu?... Hvem är du?» sporde Willehad, hvilken — trots sitt mod och sin sinnesstyrka — kände sig i hög grad oroad af den omständigheten, att en person kunde befinna sig så nära honom, utan att han hade någon aning derom.

»God vän!» svarades. Och Willehad lugnade sig. Han hade genast känt igen en af sina egna män.

»Jaså, det är du, Maars... Godt! Hvar har du din broder Herrbåt?»

»Ligger här bredvid, nådig herre!» brummade en stämman, hvilken var betydligt djupare än den förres.

»Nåväl, gossar, skynden eder att samla så många af vårt folk som möjligt! Vi måste ställa upp dem och vara beredda på hvarje

möjlighet . . . I kunnen ordna dem bakom den der lilla skogsdungen. Den ligger tillräckligt nära . . . Så snart jag hvisslar — I kännen ljudet af min pipa — rycken I fram . . . Skynden på! Jag tycker mig höra, att den der truppen icke är långt borta nu.»

Willehad hade knappt hunnit sluta, förrän Maars och Herrbåt voro borta.

Under det att våra vänner sysselsatte sig med dessa förberedelser till en förväntad sammandrabbning med fienden, hade den mörka och oformliga massa, som Willehad nyss iakttagit på afstånd, närmat sig med försigtig långsamhet. Ännu var det dock för våra vänner alldeles omöjligt att säga, hvad detta jättelika, ormlikt slingrande föremål var, som följde alla krökningar af vägen, men numera icke tycktes genom sina rörelser åstadkomma något nämnvärdt ljud. Om månen hade varit uppe och kastat sitt bleka skimmer öfver nejden, skulle dess svaga sken hafva varit tillräckligt för att gifva våra vänner en föreställning om saken. Men månen hade slutat sitt nedan och dess ny hade ännu icke börjat. Det enda ljus, som denna natt lyste öfver Finlands moar och skär, tillhörde stjernorna, men vi veta, huru svagt detta ljus är, huru ringa förmåga det besitter att skingra nattens, öfver jorden lägrade skuggor. Att någonting rörde sig på vägen, derom voro alla ense i sina sinnen och de hviskade det till hvarandra, men hvad det var, derom sväfvade de länge i ovisshet.

»Vi måste vara beredda på allt», hviskade Willehad. »Låtom oss ladda våra gevär! . . . Men så tyst som möjligt!»

»Mitt är laddadt!» genmälde Enoch, hvilken darrade af otålighet efter att, som han sade, »göra någon nytta».

Det dröjde icke lång stund, innan äfven Willehad hade sitt gevär redo. Han plägade naturligtvis icke i vanliga fall bära både en simpel knekts gevär och den honom, i hans egenskap af officer, tillkommande värjan. Men denna natt hade han på dubbelt sätt väpnat sig. Sådan var också i allmänhet hans sed, när en mycket farlig expedition var för handen.

Det hviskande samtal, som nu fördes mellan Willehad och Enoch, gälde fortfarande den frågan, huruvida det mände vara vänner eller fiender, som närmade sig.

Med ens upphörde alla ljud. Huru ifrigt våra vid vägkanten lägrade vänner än ansträngde sig, hörde de ingenting. Den mörka

massa, som de förut iakttagit, fanns visserligen kvar på vägen — fortfarande lika mörk, lika hemlighetsfull. Men fastän både Willehad och Enoch så mycket som möjligt ansträngde sina hörselorganer, kunde de icke längre förnimma det dofva ljud, som först väckte deras uppmärksamhet och hvilket hade så stor likhet med det buller, som en marscherande trupp framkallar på en frusen eller eljest mycket hård väg. Om icke den svarta skuggan fortfarande hade varit inom synhåll och detta till och med på betydligt kortare afstånd, än då de först varseblefvo den, skulle de hafva trott sig varit utsatta för en öronvilla, när nu det dofva och hemlighetsfulla ljudet upphörde.

Hade Erkki funnits der, skulle han troligen hafva påstått, att det var jägarnas skyddande *Nyvrikki*, eller den boskapen skyddande hedniska gudomligheten *Tellerwo* eller den brobyggande anden *Tuulikki* eller något annat af de underbara väsen, med hvilken finnets inbillningskraft befolkar skogarna och myrarna, som var ute på vandring i den ensliga natten och i den tysta skogstrakten.

Men hvarken Willehad eller lille Enoch trodde på dylika sagor, ehuru de visserligen gerna hörde dem förtäljas under skymnings-timmen framför brasan om vinterqvällarna. De insågo, att hvarken deras ögon eller öron nu föregycklade dem fantasier. De hade sett den slingrande långa raden på vägen, sett den vid stjernornas ljus. Derom tviflade de icke. De hade hört ljudet af den hemlighetsfulla massans rörelser. Nu upphörde ljudet, men massan fanns ännu kvar. De kunde icke misstaga sig derom. Detta var så mycket mera otänkbart, som snödrifvor lågo här och der på den väg, som det långa, ormlika, hemlighetsfulla föremålet passerade. Och nu, sedan det stannat, aftecknade sig en del deraf mot en snötäckt kulle i bakgrunden.

Medan de ännu samtalade härom, höllo de noggrann utkik i den riktning, från hvilken de väntade fienden.

Det föreföll dem, som om en liten svart punkt afsöndrade sig från den större massan och närmade sig den plats, der de lågo dolda. Ju närmare den mörka punkten kom, desto tydligare insågo våra vänner, att det var ett par skidlöpare, och de insågo, att dessa blifvit från den stora truppen utskickade i ändamål att undersöka terrängen. Lätt var det att inse, att det förut omförmälda skottet hade gjort den framryckande skaran misstänksam. Och

härifrån var icke långt till den slutsatsen, att man måste till hvilket pris som helst öfvertyga sig om, hvilka dessa menniskor voro — vänner eller fiender.

»Vi måste fånga dem», förklarade Willehad lugnt.

»Ja, om vi det kunde!» inföll Enoch. »Men det är icke så lätt att fånga en skidlöpare, när han är i full fart.»

»Visserligen icke lätt, men dock icke omöjligt! Jag har varit med om sådan lek mången gång tillförne... Fånga dem — det kan jag med visshet göra. Men det skulle kunna hända, att de dervid bryta ett eller annat ben, om de äro i stark fart, när de passera förbi oss.»

»Det vore skada, om de nämligen skulle befinnas vara vänner.»

»Visserligen!... Men det kan icke hjälpas...», svarade jätten och började med skyndsam ifver lossa från sin medja ett långt rep af sammansnoddad, ogarfvad remmar. Detta ogarfvade skinn har det företrädet framför det garfvade, att det är åtskilliga tiotal procent starkare, än ett lika tjockt och lika omsorgsfullt förfärdigadt rep af garfvadt läder. Vi tro oss veta, att det just var denna förträffliga egenskap hos det ogarfvade lädret, som föranledde, att fordomdags och innan ståltråds-kablarna blifvit upptäckta, vår ärorika svenska flottas tackling till aldri största delen utfördes med tillhjälp af rep och kablar af ogarfvad hud.

Huru det nu tillgått, att ett tåg af denna beskaffenhet kommit i Willehads ego, kan icke konstateras, men då det understundom inträffade, att kronans fartyg förläste och att det gods, som efter dylika olycksfall bergades, i allmänhet blef såldt till den mestbjudande, så är förekomsten af sådan kronoegendom bland allmänheten icke oförklarlig. Köpmän funnos i hamnstäderna öfverallt kring Sveriges kuster, hvilka förde sådant gods helt öppet i handeln. Och sällan eller aldrig spordes, att någon af dem blef åtalad.

Willehad lossade sitt lädertåg från kroppen och gjorde ett försök att beräkna dess längd.

»Tjugo famnar!» mumlade han. »Det förstås... Tag den här änden, Enoch, och bind den stadigt fast omkring den der björkstammen en aln ofvanför roten!»

Sjelf ilade Willehad med den andra änden tvärs öfver vägen och in i skogen på den andra sidan. Det var icke två minuter

för tidigt, då Willehad försvann i de mörka gömslena, ty de raska skidlöparne vore icke långt borta. Och jätten hade knappt hunnit fästa sin ända af linan kring en trädstam, innan löparne ilade fram inom synhåll. De sköto stark fart och väntade sig sannolikt icke något försåt. Det tvärs öfver vägen spända repet kunde de icke se, ty detta föremål var alltför litet att kunna iakttagas i det rådande halfmörkret.

Enoch hade aldrig tillförne varit med om att utlägga för människor en snara af detta slag, men visserligen förstod han Willebrands mening, ty han hade mången gång deltagit i likartade jagt-

scener, der det gällt något af skogens större djur. Ett par gånger hade han t. o. m. deltagit i björnjagter, vid hvilka man snärjt villebrådet och betvingat det, innan det dödande skottet lossades.

Skidlöparne rusade framåt med en fart, om hvilken läsaren bäst kan göra sig en föreställning, då vi nämna, att vägen just på detta ställe var slät och jemn, att snöbanan var oklanderlig och att en hård skare var på snön — en skare, hvilken var så mycket mera lämplig till skidfärd, som den var glatt och icke lade nämnvärda hinder i vägen.

Föga anande det lurande försåtet, kommo de framilande, dessa två människor, hvilka de nu än voro. Det var visserligen icke alldeles mörkt, men dock icke så ljusst, att de kunde varseblifva hind-

ret, förrän de befunno sig på endast ett par famnars afstånd derifrån.

Då hördes ett rop af förskräckelse.

Med skidstafven sökte de hejda farten, men afståndet var alltför kort. Båda stupade omkull öfver den förrådiska liuan. Men Willehad och Enoch ilade fram till de bedöfvade och afväpnade dem. Och när de qvicknade vid, befunno de sig icke längre midt på vägen, utan inne i skogsbrynet, der Willehad och hans unge vän egnade dem alla för tillfället tänkbara och inom möjlighetens område liggande omsorger.

De hade icke undergått äfventyret utan att få några skråmor. Den ene hade slagit ansigtet så hårdt i marken, att hans näsa gått i blod. Och båda lågo några minuter i sanslöst tillstånd.

»De mände väl icke hafva slagit ihjel sig!» utropade Enoch.

»Visst icke!» förklarade Willehad. »Deras fart var icke synnerligen stor. Men i alla händelser mände äfventyret icke vara synnerligen angenämt för dem . . . Hemta litet snö! Det kan göra god nytta, då vi för ögonblicket sakna vatten.»

Snö fanns i öfverflöd i alla de fördjupningar, som påträffades vid vägkanterna och inne i skogen. Äfven här och der på åkern låg snön qvar i håligheter. Med tillhjälp af snön lyckades Willehad både väcka de förolyckade till sans och stanna blödningen.

Omsider kunde en af dem tala. Willehad, som låtit föra dem in i skogen och nedlägga dem i ett trångt och på alla sidor tätt busksnår, lutade sig ned öfver dem och märkte, att den ene efter den andre slog upp ögonen och stirrade omkring sig. Skenet från Willehads handlykta, hvilken vår hjelte hade under hela natten burit med sig, hvarthän han gick och nu tändt igen derinne i det täta snåret, som icke kunde släppa ljusskenet tvärs genom det tjocka virrvarret af sammangyttrade grenar — detta lyktsken, som skulle varit otillräckligt, om det gällt att tyda en skrift, var starkt nog att tillåta Willehad och Enoch närmare betrakta dessa främlingar, hvilka de på ett så konstskickligt sätt bemäktigat sig.

Det, som aldrig först öfverraskade dem, var en omständighet, hvilken — om den också någon gång iakttages — likväl icke får eller kan betraktas såsom en alldaglig uppenbarelse inne i de djupa skogarna, hvarken i glada Finland eller annorstädes på den kring-

irrande planet, som kallar sig sjelf »Jorden», men ännu icke har någon aning om, hvilket namn den tillägges af de astronomer, som från observatorierna på andra himlakroppar taga henne i betraktande genom teleskoper — kanske hundra gånger svagare än våra, kanske (och troligtvis) några tusen gånger starkare. Vi förmoda, att våra läsare skola känna samma öfverraskning som Willehad och Enoch, då vi förtälja, att den ene af dessa, inne i Finlands ödemarker påträffade individer bar på den öfre ansigtshälften detta civilisationens kännemärke, som heter — glasögon.

Ja — i »Finlands sista strid» blandade sig åtminstone ett par af dessa optiska persedlar. Det satt på vederbörligt ställe i centralpunkten af ett ganska ungt ansigte — ett blekt anlete, men ett, hvilket småningom å nyo rodnade, i samma mån blodet återvände i sina reguliera banor och återtog sitt naturliga lopp... Men Willehad och Enoch undrade storligen, hvem denna märkvärdiga personlighet månde vara. Ehuru de granskade hans yttre så godt sig göra lät vid den ofullständiga belysningen, kunde de icke tänka sig, hvem han månde vara.

»Men hvem kan han vara?» yttrade Willehad, sedan han tagit den unge mannen i betraktande. »Bonde är han icke. Se på hans händer! De äro smala, kraftlösa och hvita som en qvinnas...»

»Jag vet det», förklarade Enoch. »Jag har sett honom en gång i Helsinki.* Det är skolmästaren Hellgrén från... från, ja, jag vet icke rätt hvilken socken det är här i trakten.

I detta ögonblick vaknade skolläraren upp ur sin medvetlöshet, såg sig nyfiket omkring bland de män, som omgäfvade honom, och ropade, på samma gång han svängde sin skinnhufva i luften:

»Lefve glada Finland!»

Den andre fången, om man så får benämna dessa män, hvilka egentligen voro vänner — misshandlade vänner — den andre återkom något senare till besinning och frågade genast:

»Hvar äro vi?»

»Ja, icke vet jag», svarade Hellgrén med en munterhet, som visserligen var låtsad, men som likväl ingaf alla de kringstående en hög tanke om hans mod och sinnesnärvaro. »Men någonstädes

* »Helsinki» är finska namnet på Helsingfors.

på gamla Finlands karta finnes väl den här punkten af jordklotet utprickad, fastän jag icke kan ansvara för det.»

»Hvad skola vi nu taga oss till?» frågades.

»Vi skola förhöra våra fångar... Jag börjar ana», sade Willehad, »att vi begått en dumhet... Nåväl, fören fångarna till vår rätta lägerplats... Skyndom oss!... Vi hafva troligen burit oss dumt åt. De här goda männen se ingalunda ut, som om de voro fiender till gamla Finland.»

»Fiender till Finland!» utbrast skolläraren. »Skulle jag vara en fiende till Finland, till mina förfäders land, till den jord, i hvilken så många mina förfäder och fränder hvila? Så tokigt har jag aldrig hört... *Jag* en fiende till mitt fosterland, *jag*, som alltid inplantat i mina lärjungar en rätt kristens pligt att älska sig sjelf lika högt som sin nästa och...»

Ett skallande skratt afbröt talet. Något mindre liflig blef fortsättningen:

»Hm! Jaha! Äfven den klokaste höna plockar någon gång en sten i stället för ett korn... Nå, jag lyckades icke uttrycka min tanke och mina tankars gång med den klarhet, som varit önskvärd... Jag medgifver det, men vill på samma gång påpeka, att ju lärda en människa är, desto oftare misstager hon sig på formen för tankarna... Tankarna äro nog i sig sjelf de rätta, men... formen... formen!»

»Enligt den regeln skulle», menade Willehad, hvilken talade lugnt och med ett allvar, som gjorde hans yttrande desto mera imponerande — »enligt den satsen skulle de galnaste teorierna vara de klokaste, och — hvad som är ännu värre! — det tokigaste sättet att framställa den vetenskapliga sanningen skulle vara det aldra bästa och starkaste beviset på kunskaper och lärdom.»

Ett allmänt skratt belönade detta infall. Skollärare Hellgrén* fann situationen obehaglig och önskade af allt hjerta komma till slutet af uppträdet.

»Jag säger icke ett enda ord vidare», förklarade han. »Vi lefva i en tid, då hela Finlands folk lidit nog för att hafva glömt konsten att skratta och förlorat allt minne af hvad ett skratt är.

* Angående namnet och personen se Montgomery I. 143.

Fäderneslandets olyckor borde tynga en och hvar. När man i våra dagar af hemsökelse hör skämt och löje är det alldeles som om gästerna vid en begrafningsfärd tillryggalade vägen mellan sorgehuset och begrafningsplatsen under ystert skämt och muntra upptåg.»

Nå, det der var nu ord och inga visor. Och sanning låg dold under den råa ytan af dessa lärdomar. Alla återvände till ordningen. Lifvet och tidens allvar trängde med många dystra tankar inpå dem. Skrattet förstummades, och det var med en viss respekt man såg skolläraren lyfta glasögonen från näsan, torka dem och återställa dem på deras plats.

TJUGOTREDJE KAPITLET.

I Kuopio stad.

Med våra läsares tillåtelse vilja vi nu förflytta scenen till staden Kuopio — målet för den färd, som vi hafva i de föregående kapitlen sett våra vänner företaga.

Omkring klockan half elfva på natten voro de fätaliga svenska trupperna samlade omkring Kuopio. Ordres kringkickades till befälhafvarna öfver de många små truppafdelningar, i hvilken den anfallande styrkan blifvit uppdelad. På slaget klockan två skulle alla afdelningarna vara redo. Signal skulle gifvas på något sätt, men ännu, då klockan var half två, visste man icke på något annat ställe än i hufvudquarteret, hvaruti signalen skulle bestå. Det är — ty så dålig var ordningen, så ofullständiga anordningarna å svenskarnas sida under detta olyckliga fälttåg — till och med ganska troligt, att man icke ens i hufvudquarteret fattat något beslut förrän i sista stunden. Hvad hjälper väl den enskilde soldatens tapperhet, hvad bätar det, att han offerar sitt lif, att han dör som en hjelte, när han icke blir af de öfverordnade använd på det rätta sättet? Likväl må det med sanning påpekas, att de antyddas felen icke voro till finnandes hos dessa finska hjeltar, hvilkas namn historien bevarar. Felen lågo hos den svaga regeringen i Stockholm och i de hemliga intriger, som der spelades — intriger, för hvilka konungen slutligen

blef offret, sedan intrigmakarne först offrat broderlandet Finland för sina planer.

Innan vi skrida till skildringen af sjelfva stormningen och intagandet af den fagra lilla staden Kuopio, anse vi oss böra omförmåla, att enligt utdelade order anfallet skulle ske klockan 2 om morgonen den 12 Maj; att det första skott, som lossades, skulle vara tecknet för alla truppafdelningarna att rycka framåt och försöka eröfra de positioner, som de — enligt den fastställda, ganska tarfligt utarbetade planen — borde intaga. Se här en i korthet affattad redogörelse för den allmänna anfallsplanen:

Löjtnant Burman skulle angripa ryssarna från söder. Löjtnanten Clementeoff och underlöjtnanten Tavaststjerna skulle med sina afdelningar samtidigt försöka bana väg för sig sjelfva och de öfriga anfallande in i staden. Nå, den beskrifningen är måhända — allmänt affattad, som den befinnes vara — icke lätt att förstå, om man icke är invigd i de militäriska hieroglyfernas vetenskap. Hela saken blir måhända tydligare, om vi uttrycka oss så här:

1:o. Löjtnant Burman med 30 man infanteri och 30 jägare anfaller staden Koupios södra sida.

2:o. Löjtnant Clementeoff med 30 infanterister och 32 jägare angriper midten af staden.

3:o. Löjtnant (troligen underlöjtnant) Tavaststjerna angriper staden från norr.

4:o. Bönderna utställas i spridda flockar på isen. Deras samsättning skall vara att bevaka alla till Kuopio löpande vägar och hindra stadens undsättning.

Det kan naturligtvis icke vara vår afsigt att i denna romantiserade skildring hvarken omständigt beskrifva stormningen i dess helhet eller lemna en målning af alla dess detaljer. För vår berättelse är ofvanstående kortfattade redogörelse för anfallsplanen tillräcklig, och vi kunna nu skrida till framställningen af de händelser, som särskildt röra de till vår berättelse hörande och i striden deltagande eller eljest närvarande personerna.

Willehad hade lofvat Araminta att föra henne till hennes släktning Eleonora von Sticht inne i staden, men han ansåg sig icke kunna göra detta med någon trygghet för hennes lif hvarken före striden eller under densamma. Före stormningen skulle det natur-

ligtvis vara svårt att vinna inträde i staden. Och under det att kampen pågick, skulle hon icke vara säker till lif och lemmar. Han hade därför fattat det kloka beslutet att försöka bereda henne någon trygg plats, hvarest hon kunde jemte Helena afvakta stridens utgång. Skulle svenskarne och finnarne eröfra Koupio stad, blefve det naturligtvis lätt att föra de två fruntimren till Eleonora von Stichts hus. Men om stormningen skulle misslyckas, blefve alltid kvar en möjlighet att genom någon krigslist — hvari den skulle bestå, kunde han naturligtvis icke i förväg säga, men han misströstad icke om sin förmåga att finna råd — föra henne dit.

Men hvar skulle han gömma dem, så att de hvarken kunde med lätthet upptäckas af fienden eller uppsökas af förlupna kulor? Sjelf måste han naturligtvis deltaga i drabbningen. Han funderade både länge och väl på denna fråga. Skulle de vara i trygghet på någon af de många holmarna och småöarna i sjön Kaliavesi? Knappt! Trupper ströfvade omkring, kulor skulle komma att genomskära luften, och det var omöjligt förutsäga, hvar de skulle hamna. Han kunde utsätta för en blodig död dessa qvinnor, hvilka han lofvat skydda.

»Aldra bäst», sade han till sig sjelf, »vore det, om jag kunde hafva dem i trygghet inne i staden, förrän stormningen sker. Det är icke med stormningar nu för tiden som det var förr i världen, då eröfraren och hans råa skaror plundrade, brände och sköflade, mördade barn och skändade qvinnor. Vår tids krigföring är icke af det slaget... Man plägar numera icke blanda in i striden andra personer än dem, som träffas med vapen i hand... Ja, ju mera jag tänker på saken, desto bättre finner jag det vara, om jag kunde få dem in i staden, innan det börjas på allvar.»

Han talade med Araminta om saken och framställde sina skäl med den värme, som var för honom egendomlig, när han var intresserad för den sak, hvarom han talade.

»Vore det icke bäst, om vi följde med er tappra friskara, när den bryter in i staden?» frågade Araminta.

»Jag kan då icke ansvara för ert lif.»

»Men om vi befinna oss i midten, så att ni och edra män omgifva oss på alla sidor, tror jag faran icke vara så stor, min herre. Ni känner icke Finlands döttrar, om ni föreställer er, att en af oss

skulle blekna, när hon hör kulorna hvina omkring öronen. Visserligen duga hvarken Helena eller jag till att fäkta eller skjuta, men jag tror mig kunna lofva er, att vi hvarken skola blekna eller dö af förskräckelse, när vi se er och er tappra friskara kämpa omkring oss. Snarare skulle jag tro, att äfven vi skulle kunna handtera våra pistoler, om ni ville hafva den godheten att lemna oss sådana.»

»Men tänk på ert lif, som är så dyrbart . . .», började Willehad en invändning.

»För hvem?» yttrade hon missmodigt, då hon tänkte på sin far — denne far, som egnade åt sig sjelf och åt sin son så mycken kärlek, att ingenting fans kvar för hans dotter. »För hvem tror ni väl, att mitt lif skulle hafva något värde? . . . Det finnes verkligen i hela världen knappt någon så värnlös och öfvergifven varelse som jag.»

»Er far till exempel . . .?»

Araminta svarade icke. Hon endast suckade. Tystnaden är emellertid ofta det mest värtaliga svar.

»Nå, er bror då?» återtog Willehad.

»Ni, som befriat mig ur tornet, der han inspärrat mig — ni kan omöjligen hysa den föreställningen om honom, att han skulle gentemot mig hysa en broders — känslor.»

Hon hade ämnat begagna ordet »kärlek», men när en flicka befinner sig i sällskap med den man, hon älskar, har hon så oändligt svårt för att få det ordet öfver läpparna, och detta kanske just därför, att just detta ord då är i hennes tankar både dag och natt — till en början såsom det lösande ordet till hennes själs gåta och sedermera såsom inbegreppet af all den sällhet, hon väntar sig på denna sidan af den graf, från hvilken ingen återvänder till det jordiska lifvet. — Och därför hade hon nu i sista stunden innehållit ordet »kärlek» och sade i stället det mindre farliga »känslor», ty det senare är ett mera mångtydigt ord än det förre, men har på en förälskad ungmös fagra läppar alldeles samma betydelse som det senare.

Om dessa unga människor icke hade befunnit sig ute under bar himmel eller natten icke varit så dunkel — om de således antingen hade suttit i en varm och väl ombonad salong eller åtminstone månen, hvilken sedan århundraden bär namnet af och gör gagnet såsom »alla älskandes vän», hade suttit midt öfver dessa två unga människor, som redan älskade hvarandra, skulle Willehad Willebrand troligen hafva i den unga flickans fagra anlete kunnat läsa en mängd saker, hvilka skulle gjort honom mycket glad och kommit hans hjerta att klappa fortare, än någon sinnesrörelse under hans föregående lif hade förmått sätta det i rörelse. Men stjernornas ljus, huru fagert de än tindra, är icke tillräckligt för den, som vill studera en annan människas ansigte. Nog tyckte han, att hennes röst hade under senare delen af detta samtal på ett sällsamt sätt vibrerat, men han var icke säker om den saken. Den verkliga kärleken är endast den blygsamma kärleken, den som skattar »föremålet» högre än sig sjelf — med få ord: den kärlek, som ännu icke har förlorat hvad vetenskapsmän kalla »tron på idealet». Den redlige Willehad Willebrand egde i verkligheten största delen af den rikedom på goda egenskaper, som är en rest af den fallna mensklighetens öfverjordiska

arf, men han visste sjelf icke derom. Han ansåg sig vara en mycket obetydlig person. Han tyckte, att denna unga flicka, för hvilken hans hjerta svärmade, var alltför god, alltför skön, alltför härlig och ren att kunna gömma hans bild i sitt hjerta. Ingenting förmår i högre grad än denna blygsamhet å daga lägga, huru stort personligt värde denne yngling egde.

Men den hulda månen visade sig icke vid detta tillfälle. Willehad kunde därför icke finna sitt hjertas fråga besvarad på annat sätt än genom ungmöns vibrerande och osäkra stämma, men då denna iakttagelse icke kunde fasthållas såsom en verklighet, när flickan ånyo förmådde beherska sig, trodde Willehad, att hans inbillningskraft spelat honom ett spratt och att han ingalunda hört, utan endast hoppats få höra, hvad han hörde.

Från drömmarnas värld återvändande han emellertid snart till verkligheten. Och det, som väckte honom, var det prosaiska ljudet af laddstakar, som rasslade inne i gevärspipor. Willehads trupp beredde sig till det stundande angreppet mot den af fienden väl bevakade staden.

Nu var det för sent att söka framkalla en förklaring. Willehad måste tänka på sina anförarepligter.

»Huru skola vi då ställa det?» frågade han.

»Hvilket?» ljöd det sakta och liksom drömmande öfver den unga flickans läppar, och Willehad var icke alldeles säker om, att han icke hört en lätt suck på samma gång.

»Då jag icke får följa med er trupp in i staden, huru skall jag då komma dit in?»

»Låt mig tänka efter litet!... Ni måste föras dit på sådant sätt, att ni icke löper någon fara... Men huru?... Det är frågan... Klockan är ännu icke mera än tolf...»

»Det måste vara senare...»

»Jag tror icke det, och för öfrigt kunna vi nu räkna slagen. Hör!... två, tre...!»

Det var tornuret i Domkyrkan, som förkunnade, att midnattstimmén var inne. De klara klocktonerna trängde på sina dallrande luftvågor icke endast in i stadens mest aflägsna gränder och hus. Det spred sig ut öfver landsbygden, det sväfvade fram öfver Kuo-

pionlahtis jemna isfält i söder, bort öfver Maljalahtis trånga, i vinterbojorna ännu fjettrade vik till Lahdentaka och höjderna i norr.

»Det återstår oss således ännu två timmar, innan angreppet mot staden kommer att ske», sade Willehad, »ty det är bestämdt till klockan två. Jag har visserligen icke någon officiel underrättelse om saken, men jag har likväl inhemtat så mycket, att jag är förvissad derom, att det icke kan komma att ega rum dessförinnan. Klockan är nu tolf. Vi hafva minst två timmar på oss. Om ni tillåter det, skall jag öfverlemnna mitt frikompani åt någon af mina underordnade och beledsaga eder in i staden samt aflemna er uti eder släktings vård. Utan tvifvel skall jag vara tillbaka här innan klockan två.»

»Som ni vill då! . . . Helena följer med, icke sant?»

»Naturligtvis!»

Nå, det dröjde icke länge, innan Willehad vidtagit alla nödiga mått och steg. Befälet öfver friskaran lemnades åt en af de underordnade officerarna, en viss Neunbohm, Enoch och Erkko önskade följa med på den vådliga färden, men Willehad afböjde anbudet med den försäkran, att han icke ämnade inlåta sig i någon strid och att därför han sjelf ensam vore tillräckligt stark skyddsvakt för de två fruntimren.

»Men det kan ni aldrig veta i förväg», påstod Enoch Wennman.

»Visserligen, min lille vän», genmålde Willebrand, »men ju färre vi äro, desto lättare undgå vi fiendens uppmärksamhet . . . Tron mig, gossar, jag behöfver icke er hjälp denna gång. Men om I viljen göra mig till viljes, så ladden och putsen edra gevär, sen till att kalla ransoner utdelas bland folket och att allting är klart till anfall, när jag kommer tillbaka klockan vid pass half två . . . kanske något tidigare.»

Gossarne svarade ingenting, voro synbarligen missnöjda och stodo en stund orörliga kvar på samma plats. Först när Willehad och hans följeslagarinnor kommit så nära under staden, att de icke längre kunde ses från den plats, der Enoch och Erkko stodö, yttrade lille Enoch:

»Låtom oss smyga oss bakefter dem!»

»Du borde sannerligen blygas, Enoch lille», utlät sig Erkko förnumstigt. »Är detta att lyda dem, som äro satta öfver dig? . . .

Är detta att hörsamma vördig kyrkherrens, din fars förmaningar? . . . Huru ofta har jag icke med mina egna öron hört fader Wennman förmana dig och säga: varer underdånige all mensklig ordning för . . . ?»

»Du är så dum, Erkko . . . Jag står icke under den här Willehads befäl längre, än jag behagar erkänna honom som min chef. Och icke du heller! . . . Vi äro, närhelst vi behaga, berättigade att skilja oss från honom och vara våra egna herrar . . . Vi kunna gå, när det lyster oss.»

»Ja . . . ja, men . . .»

»Nå? . . . Hvad kan du invända mot det?»

»Ingen invändning just . . . d. v. s. icke precis . . . Invändningar hafva aldrig varit min starka sida. Då äro mina näfvar betydligt starkare . . . och mina armar sedan! . . . Men hvad skulle det blifva af ordningen i truppen, om alla tänkte som du, Enoch, och tyckte sig kunna lyda eller vara olydig efter eget behag? Jaja, kanske förstår du saken bättre än jag, men för min del . . .»

». . . för din del», härmade Enoch, »är du så dum, så . . .»

»Blif nu icke ond, lille Enoch!» yttrade Erkko i jemmerlig ton.

»Nå, vill du följa med då?»

»Jag kan då aldrig vara kropp till att neka dig något, men . . . men . . . skall jag nu gå med dig, så måste du också gissa mig en gåta, som jag funderat ut i natt.»

»Nå, låt höra då!»

»Men den är mycket svår, t. o. m. svårare än gåtan om ullkardan, som börjar så här:

»Gumman i en vrå af stugan

Är försedd med tusen tänder;

Tuggar bra, men sväljer aldrig.»

»Du sölar ju bort den dyrbara tiden . . .»

»Vänta! . . . Vänta! Nu kommer rätta gåtan. Den lyder så här:

»Guld på gården ligger.

Ingen tager upp det.»

»Månskenet!» utropade Enoch i triumferande ton.

»Nehej!» svarade Erkko med eftertryck. »Det är icke månskenet.»

»Hvad är det då?»

»Solskenet, begriper du, Enoch lille! Det är något annat, det.»

»Jag tycker, att det kan komma på ett ut, om lösningen till den der gåtan är solsken eller månsken . . . Det är ju i båda fallen ett ofvanifrån kommande sken . . .»

»Nå, det är då sant . . . Jag får väl medgifva då, att du löst gåtan någorlunda bra och således . . .»

»Kommer du med mig?»

»Jag skulle just säga, att jag gör det. Du känner ju ordspråket, som min far alltid upprepade och som lyder så:

»En karl vid sitt ord.

En tiggare vid sina påsar.»

»Det var då hyggligt, att du gick med mig. Ännu bättre hade det likväl varit, om du genast beslutat dig för saken, ty nu äro de väl så långt borta, att vi icke ens kunna se, hvar de landstiga från isen . . . Det blir naturligtvis nedanför staden. Men hvar? Kan du se dem, vän Erkkö?»

Båda gossarne stälde sig att speja öfver isen, som skilde dem från Kuopio stad och som låg ganska jemn öfver Kuopionlahti. Kanske hade det varit lättare för dem att iakttaga föremålen, om icke ljusskenet från de många boningshusen i Kuopio hade till en del bländat deras ögon. Det var husraden vid den nuvarande Alexanderinkatu, som företedde denna lysande anblick — lysande i förhållande till anspråken på en tid, då små och sömniga tranlykter utgjorde de större städernas stolthet och förnämsta föremålet för småstädernas ärelystnad. Det täcka lilla Kuopio hade försett sig med tranlykter, hvilka likväl torde hafva kämpat en fåfång strid mot »mörkets magter», om icke ljusskenet från boningshusen hade tjenstgjort såsom af behovet i hög grad påkallade undsättningstrupper.

»Skridskor vore allt bra i det här fallet», förklarade Erkkö, när gossarne kommit ned till stranden.

»Jag har tänkt på den saken, Erkkö», upplyste Enoch. »Se här två par! . . . Låtom oss skynda på att binda fast dem under fötterna! Men vi måste på samma gång hafva utkik på isen.»

»Hvarför det? . . . Nog hitta vi fram till Kuopio . . . Det är då ingen konst.»

»Nu är du dum igen, Erkkö. Det är ju fråga icke endast om att hitta Kuopio . . . Vi skulle ju söka efter herr Willehad Willebrand och de båda flickorna. Ser du dem någonstädes?»

»Hm!... Nej!... Jo, Enoch!... Jag såg verkligen nu en skymt af några människor, just som de flögo förbi en af lyktorna...»

»Huru många?»

»Jag tyckte, att jag såg tre... Nej, men se, der synas de igen... När de komma till nästa lykta och susa förbi den, skall jag försöka räkna dem... Ha!... Der äro de... Det var ett... två... tre och... Nej, det blef icke flera än tre.»

»Och våra vänner äro tre — herr Willehad och båda flickorna... Sannolikt var det dem du såg... Bry dig icke om skridskorna, jag skall binda dem åt dig, sedan jag nu har mina egna i ordning. Gif akt på nästa gatlykta!...»

»Jag förstår... Ha!... Nu synas de igen... en... två, tre! Likväl får jag bekänna, att jag icke alls är säker på, att det var människor, jag såg. Det enda, jag kan försäkra, är att det var tre föremål, som i rad efter hvarandra bortskymde lyktan.»

»De kunna således ännu icke hafva hunnit stranden?»

»Nej men de närma sig den mer och mer... De befinna sig nu så nära stranden, att de ila fram inne på det området, der lyktskenet speglar sig uti isen... Du kan ganska lätt sjelf se dem, om du endast riktar blicken åt rätta hållet. Ha!... Nu gå de i land midt emot den der gatan...»

»Hvilken gata?» sporde Enoch otåligt.

»Ja, inte vet jag riktigt, hvad den heter, men om man räknar från höger till venster och börjar med den, som ligger midtför nordöstra hörnet af den här sjön, så blir det den åttonde... Se der!... Nu kan du sjelf se dem ila längs efter stranden och rakt in uti just den der gatan... Ser du?»

»Du har rätt, min vän... Vi äro dem på spåret. Raskt nu!»

Med ilande fart sträckte ynglingarne ut på den glatta banan, men de hade icke hunnit längre än omkring femtio famnar från stranden, då Erkke plötsligt stannade.

»Hvad nu? Hvad står på?» skrek Enoch, som skyndat ett stycke längre fram, men såg sig nödgad att hejda farten för att invänta sin kamrat. »Hvarför stannar du? Hvad är på färde?»

»Se!... Se!»

»Hvad vill du jag skall se?»

»Herr Willehad och qvinnorna komma tillbaka ut från gränden. De fly... Någon förföljer dem. Ha!... Flera karlar!... Ser du?»

»Ja, ja... men det gagnar till intet att stå här och gapa, som när en ox tittar på en väderqvarn... Raskt, min vän!... Vi måste komma dem till hjälp... Lyckligtvis hafva vi våra musköter på ryggen. Och de äro laddade. Och vi hafva våra bajonetter i lifbältet och våra huggare vid sidan... skynda på, Erkkko, ansträng dig af alla krafter, om du har mig kär...»

»Skam i den, som gör bättre än han förmår...»

Med en fart, som kom den lugna atmosfären att hvina omkring deras öron på samma sätt som om en stickande storm varit rådande, stormade Enoch och Erkkko Joukahainen fram öfver isen.

»Om vi blott icke komma försent!» pustade Enoch, hvilens krafter voro förr uttömda än Erkkos.

»Med Guds hjälp!... Håll dig tappert, lille Enoch!... Det är utan tvifvel herr Willehad och de två fruntimren...»

»Ja, ja... men skynda då på!... skynda på!...»

Med ansträngande af alla sina krafter lyckades det för de två vännerna att nära nog fördubbla farten. De hade den glädjen att se, hurusom stranden kom dem allt närmare, hurusom bilderna af det lif, som rörde sig längsefter Kuopios hamnbrädd, blef allt mera tydligt samt hurusom det snart icke skulle dröja fem... tre... två minuter, innan de borde landa.

Hvad hade under tiden tilldragit sig i Kuopio, och hvari bestod i sjelfva verket den fara, som hotade Willehad Willebrand och hans qvinliga skyddslingar och som till sina aldra mest allmänna drag hade blifvit iakttagen af Enoch Wennman och Erkkko Joukahainen.

Se här i korthet, hvad som hade inträffat!

I förhoppning om att kunna obemärkt landstiga, hade Willehad utan tvekan ledsagat sina skyddslingar in i Kuopio hamn. Kajerna voro eller åtminstone tycktes vara alldeles folktomma. Huru försiktigt jätten än såg sig omkring, kunde han icke upptäcka någon lefvande varelse dernere vid hamnen. Med den djerfhet, som tryggheten alltid — äfven då den är inbillad och hvilar på falska grunder — ingifver, stego de i land och togo vägen rakt fram till mynningen af Hämeen-katu. Men då han hörde buller, rop, skrik och tumult derifrån, ändrade han åsigt och gjorde på isen en svängning, hvilken förde honom och hans följeslagarinnor rakt fram midtför mynningen till Länsi-Vuori-katu, denna långa gata, hvilken skär Kuopio stad i två nästan lika stora delar.

Här gingo de nu i land, ilade upp på stranden och tillryggalade snart det korta afståndet från kajen och till gatans mynning. Snabbare kan svårigen en människa tillryggalägga ett stycke väg, om hon icke anser det passa sig för henne att springa.

Länsi-Vuori-Katu mottog dem i sitt nästan alldeles mörka sköte. Endast ett och annat fönster var upplyst. Gatan ansågs af den tidens vise fäder på stadens styrande myndigheters embetsrum vara af tillräckligt stor betydelse att kunna påräkna någon inkom för dem och dess invånare afsedd belysning. Då som mångstädes ännu (efter så många flydda och lärorika årtionden) sågo de styrande mest på egen fördel, när några anordningar skulle vidtagas inom ett samhälle. Och en bland de oberäkneligt många (oftast hvar för sig små) följderna af den tidens anda och de anförda förhållandena var äfven det, att hvarje gata, der en af »stadens fäder» slagit upp sina bopålar, blef så rikligt som möjligt tillgodosedd på alla sätt — slätare gatstenar, bättre belysning, närhet till »vattenpumpen» och hundrade andra saker kommo dessa gynnade gator och gränder till del. Allt dylikt regnade ned från ofvan, utan att någon annan än »styrpinnen» sjelf kunde säga, huru det gick till. Derför täflade också alla husegare (gårdbesittare var namnet på den

tiden) med stundom öfverdrifven ifver om »äran, nöjet» och — fördelen af att få hysa någon af dessa mäktiga herrar under sitt tak . . . Lyckades det någon gång att genom förespegling af diverse fördelar (bland hvilka uti våra källor nämnas frihet från hyresgäld, ja, stundom derjemte ett litet kontant arvode) locka någon af »stadens fäder» att flytta till en förbisedd gata, kunde hvem som helst »våga sitt lif på», att just den gatan skulle nästa år befinnas vara den, hvilken — bland alla gränder i staden — aldra mest tarfvade utjemning af hål och backar, omläggning af stenbroen och annat dylikt, hvilket medför trefnad och kommer ett stadssamhälle att taga ett jettesteg framåt i tiden från den råa Medeltidens halsbrytande farleder.

Men vi hafva aflägsnat oss från det ämne, som egentligen skulle vara föremål för vår skildring i detta kapitel, och vi skynda att åter upptaga berättelsens tråd, sedan vi nu genom de närmast föregående raderna försökt kasta öfver Kuopio stad, sådan den var 1808, historiens belysning. Kapitlet har under tiden växt ut till dubbelt så stort omfång, som tillämnadt var och vi anse oss därför lika berättigade som skyldiga att avsluta det.

TJUGUFJERDE KAPITLET.

»Karaschå!»

Ingen menniska — så har man sagt — är mera nyckfull än en författare. Vi började i föregående kapitel beskrifningen om de öden och äfventyr, som mötte Willehad och hans följeslagarinnor, när de landstego i Kuopio, men vi avslutade icke berättelsen, utan sköto upp dess senare del till ett annat kapitel, och då för ögonblicket ingenting annat tager vår eller våra läsares uppmärksamhet i anspråk, så må den lofvade fortsättningen gerna följa redan här. För så vidt icke läsaren tager till misstycke, återtaga vi här berättelsen på samma ställe, der vi i föregående kapitel slutade den.

Willehad Willebrand, Araminta och Helena drogo sig, såsom nämndt är, in i Länsi-Vuori-Katu, när de ansågo sig icke kunna

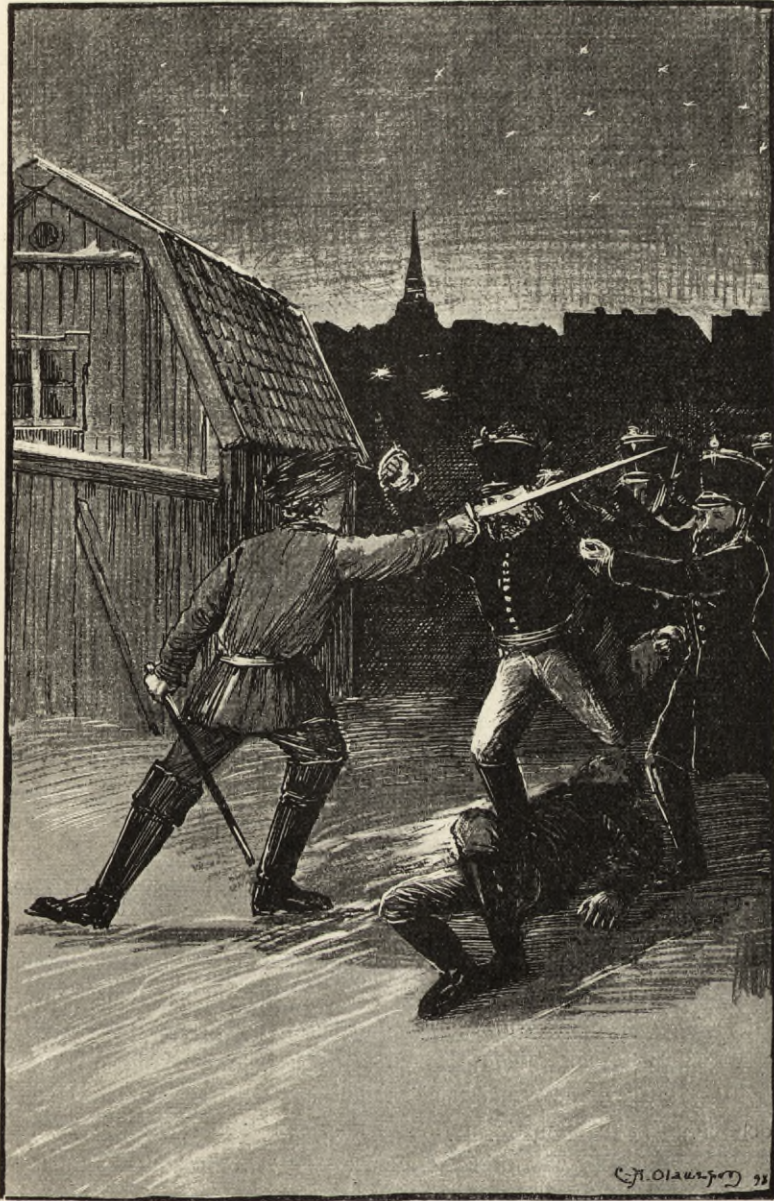

med trygghet passera Hämeen-Katu. Långt hade de likväl icke hunnit på denna mörka stråt, innan de började tro, att äfven den icke var riktigt trygg vid den tid på dygnet, då fredliga medborgare sofva och endast mindre välsinnadt folk dväljes i gathörnen. Här och der passerade de förbi gestalter af ganska misstänkt utseende. Mer än en gång tyckte de sig märka, att någon förföljde dem. En rysk patrull marscherade förbi utan att antasta dem hvarken med ord eller gerning. Men de der hemlighetsfulla gestalterna, hvilka de nu mände vara, följde dem troget — lika troget, som skuggan följer kroppen. Fruntimren ryste, när de bakom sig hörde de smygande fjäten.

Så kommo de omsider fram till närheten af Domkyrkan. Nu för tiden ligger denna i midten af en smakfull och vanligtvis väl vårdad plantering. Då var den omgifven af en mängd oregelbundet byggda och vid hvarandras sida uppstaplade hus, det ena tarfligare stundom ruskigare än det andra. Det var icke så noga med trefnaden på offentliga platser den tiden. Exempellöst var ingalunda, att staden själf eller enskilda personer belamrade och vanprydde de offentliga platserna med byggnader af hvarjehanda slag, vanligtvis små hyddor af trä, ämnade till materialbodar och dylikt, som numera i alla väl ordnade stadssamhällen förvisas antingen till gårdarna eller till afsöndrade och icke i ögonen fallande platser vid städernas utkanter. Vid sidan om domkyrkans portal lågo skräphögar af omvexlande innehåll — en dagligen besökt fångstplats för lumpsamlare och andra samhällets mindre väl lottade medlemmar. Med få ord — det var en stad af det numera försvunna slag, som vi känna från det nittonde seklets första årtionden.

Här måste våra vänner emellertid stanna eller — rättare sagdt — vända om. Kuopio stad tycktes under denna natt befinna sig i uppror. Just vid kyrkan och på den plats, der Etelä-Sorvarinkatu mynnar ut på Domkyrkoplatsen, låg en me än vanligt stor skräphög. Den bestod af timmerstockar, bräder, gråstenar, tegelhögar och annat sådant. Våra vänner skulle just passera förbi denna skräphög, då ett tjog karlar plötsligt rusade fram och omringade dem. Det var tydligt, att de legat i bakhåll invid högarna. Willehad tyckte sig finna, att de buro gröna uniformer.

Han var ensam mot ett helt tjog fiender.

C. J. Olafson 92

Hvad skulle han företaga sig? Till intet tjenade det att banna ödet, som ledt honom i detta bakhåll.

»Grönrockar!» mumlade han och högg tappert in på den öfverlägsna skaran, hvilken tycktes vara mycket öfverraskad af detta våldsamma sätt att gå tillväga. De hade — först sedan det var för sent, insåg Willehad detta — icke någon fiendtlig afsigt. De ville endast brandskatta fotgängarnes kassor. Mordlystna voro de ingalunda. Och helt troligt är, att de väntat sig några slantar och att de, om Willehad hade kastat några sådana till dem, skulle hafva aflägsnat sig helt fredligt och kanske hurrat för honom på sitt eget sätt genom att ropa »Iha! Iha!» ur torra och törstiga strupar.

Men vare sig nu att Willehad icke förstod, att en sådan utväg till undvikande af strid förefanns, eller att han ansåg under sin värdighet att dagtinga med hvem det än månede vara — nog af, han drog genast blankt och hög in på karlarna. Visserligen var Willehad en stark och modig man och visserligen var han mycket öfvad i vapnens bruk, men troligt är likväl, att han skulle ha dukat under i en så ojemn strid, om hans motståndare verkligen haft den afsigten att mäta sina krafter med hans.

»Dengi! . . . Dengi!*,» ropades rundt omkring honom åtskilliga gånger, äfven sedan han huggit in på dem.

Araminta och Helena smögo sig intill närmaste husvägg vid Länsi-Vuori-Katu, der de försvunno i skuggan. Denna reträtt anbefaldes dem af deras kämpalika beskyddare, som talade till dem på svenska, medan han samtidigt skötte svärdet med en styrka, hvilken kunde jmföras endast med hans skicklighet.

»Nej, jag gömmer mig icke, om icke ni sjelf följer med», hade Araminta svarat på hans första anmaning.

»Bah! . . . Frukta icke för mig! . . . Med den här lilla hopen reder jag mig nog, om jag är ensam, men om jag skall försvara eder också, blir det svårare . . . Jag ber eder . . . Lyd mitt råd!»

Nå, det var tydligt, att en sådan förklaring skulle öfvertyga, kanske, rättare sagt, öfvertala Araminta. Hon drog med sig Helena och båda stannade invid närmaste hus.

»Kunna vi då intet göra?» sporde Araminta med otålighet.

* Dengi! = penningar!

»Mannen är ensam mot femton . . . Kära, kära Helena . . . vet du icke något medel, genom hvilket vi kunna bistå honom.»

»Nej, sannerligen, det vet jag icke . . . Och, för att tala rent ut, om jag visste något, skulle jag akta mig noga för att nämna det.»

»Men de äro för många . . . de skola öfvermanna honom . . . Han skall tillfogas döden af de der många sabelhuggen . . .»

»Se då! . . . Se då! . . . Tycker ni den der ser ut, som om han ämnar låta döda sig? . . . Om jag icke misstager mig, har han redan på denna korta tid hunnit nedsabla fyra eller fem . . . Det må man kalla en karl . . . Se! . . . Se, huru hans svärd blänker! Huru outtröttlig hans arm är . . . armen som svingar hans glaf! . . . Det är en verklig hjelte . . . Jag har aldrig förr under min lefnads tid sett en hjelte, men här har jag en midt för mina ögon.»

»En hjelte!» eftersade Araminta sakta.

Nå, det måste nu i sanningens intresse medgifvas, att vår redlige Willehad väl förtjente benämningen hjelte. Hans hugg föllo tunga och täta. Huru många, som föllo för hans svärd, har aldrig kunnat med full visshet konstateras. Den blygsamme kämpen ville aldrig lämna någon upplysning om den saken, skrattade, som man skrattar åt likgiltiga ting, när någon vände sig till honom med direkta frågor i ärendet eller när saken kom på tal i hans närvaro. Allt hvad han upplyste om tilldragelsen, det var, att hans fiender »behagade på det mest skamlösa sätt lura honom, i det att de flydde som fega krukor, innan han hunnit göra mer än sju eller högst åtta af sällskapet oskadliga.»

Mörkt var det visserligen — t. o. m. så mörkt, att Araminta och Helena icke kunde från sin plats invid den mörka väggen se alla stridens detaljer, men med af glädje klappande hjärta märkte de, att deras försvarare gick hjeltomodigt fram i striden och att han till sist dref på flykten hela den del af fiendehopen, som han icke medhunnit att nedlägga.

Och när jätten — efter att hafva stuckit sin sabel tillbaka i skidan — närmade sig fruntimren, var hans gång lika lugn som alltid. Och när han talade till dem, var det endast för att med en stämma, som uppenbarligen kom ur ett bröst, der hjertat icke klappade fortare än i fredligt hvardagslag, säga till dem:

»Nu, mina damer, är vägen fri.»

Emellertid hade de öfverlevande grönrockarne icke afstått från hämnden. Hvar de i så stor hast fingo rätt på så stor skara, det finner man icke omtaladt i någon för oss bekant historisk källskrift. Säkert är emellertid, att inom fem minuter hade de flyende fienderna icke endast sjelf stannat och vändt om, utan derjemte med sig förenat sextio eller sjuttio på samma sätt uniformerade kamrater. Trygga genom en så betydlig förstärkning, vände de om. Ändamålet med detta återvändande var tydligt. Willebrand, som hörde en större truppstyrka närma sig från Pohjois-Sorvarin-gatan, var icke dåraktig nog att invänta dessa ursinniga män, som skreko högt och redan på afstånd utropade, att de skulle »göra honom till en eländig 'koschit'* för de kringströfvande hundarna.»

Han förenade sig med Araminta och Helena samt drog sig skyndsamt tillbaka ned till sjöstranden. Det var i dessa ögonblick, som Erkko och Enoch, hvilka skyndsamt närmade sig Kuopion-lahtis strand blefvo dem varse. Men huru skyndsamt de än flydde, hindrade icke detta, att deras förföljare voro i hack och hål efter dem. Vi veta redan, att Erkko och Enoch, hvilka voro beväpnade med det mest fruktansvärda af alla den tidens handvapen — gevären, hade redan från isen iakttagit en del af dessa uppräden samt att de spände alla muskler för att skjuta så god fart, att de kunde hinna till sina vänners hjälp, innan det blefve för sent.

»Skynda på!» ropade Enoch ideligen.

»Jag skyndar ju på... Skam i den, som gör mera, än han förmår», svarade Erkko Joukahainen, hvilken ansträngde sig så, att han var nära att förlora andedrägten.

»Ännu bättre!»

»Det torde snart blifva ännu sämre, om vi gå på så här vanvettigt», menade Erkko.

»Fortare! Fortare!»

»Då stupar jag...»

»Stupa, men spring ändå!» var Enochs kanske i någon mån oresonliga svar. »Ser du då inte?... Se! Se, människa!»

»Jag ser snart ingenting annat än en dimma för ögonen.»

Medan gossarne på detta hejdlösa sätt och med ansträngande af alla sina muskelkrafter ilade mot stranden, flydde Willehad,

* Koschit (ryskt ord) = föda, maträtt.

Araminta och Helena för den öfvermäktiga fienden. För menniskor, som aldrig varit med om dylika ting och som aldrig varit ett par värnlösa qvinnors beskyddare i sådan fara, kan det visserligen synas vara underligt, att en man af Willehads så ofta bevisade och af hans kamrater högt prisade mod och djerfhet flydde undan en fara, låt vara att den var öfverhängande och fruktansvärd. Vi, som hafva i en mängd åldriga handlingar lärt känna Willehad Willebrand, hans ädla sinne, hans lysande förslagenhet och mod — vi kunna försäkra, att om han varit ensam i denna stund, skulle han ingalunda hafva flytt. Men nu hade han åtagit sig ansvaret för dessa två unga flickor. De hade litat på honom. De litade ännu på, att han skulle rädda dem. Willehad skulle icke hafva varit Willehad, om han icke offrat sin egen stolthet (som gjorde det svårt att fly för en fiende) — offrat den för att rädda den qvinna, som han redan lärt att älska så högt, som endast hans och med honom jembördiga hjertan kunna älska! Hvad gällde väl här stolthet eller förödmjukelse, strid eller flykt? Allt sådant var endast bisaker. Araminta skulle räddas på bekostnad af allt.

Ett enda ögonblick tvekade han, när han hörde det dofva ljudet af förföljarnas tramp på den frusna gatan. Men när Araminta fattade hans hand och han kände den varma tryckningen och hörde henne hviska: »För himlens skull — kom! . . . kom, innan det blir för sent!» — ja, då tvekade han icke längre. Han deltog i flykten. Och . . . så underligt det nu än må ljuda i menniskors öron, hvilka icke sjelfva ega det manliga sinne, som de så gerna och så pockande under alla tänkbara förhållanden kräfva af andra . . . så underligt det än må höras: Willehad Willebrand behöfde större mod för att fly, än han behöft för att stanna på sin plats och manligen upptaga striden mot fienden.

Nå — han flydde eller — för att välja rätta uttrycket — han följde efter de flyende qvinnorna, som öfverlemnat sig åt hans vård och endast hade hans manliga arm, hans mandomsmod att lita på i denna öfverhängande fara. Hvad han aldrig skulle ha gjort för egen räkning, om än »tusen dödar» hade öppnat rofgiriga gap omkring honom, detta gjorde han nu för den unga flicka, som han älskade. Han flydde. Och han gjorde detta på grund af den slutsatsen, att han endast på detta sätt kunde vara Araminta till någon

nytt, medan deremot hans död — fastän möjligen en tapper soldats i sig sjelf ärofulla död — skulle med all säkerhet öfverlemnna hans qvinliga skyddslingar såsom ett rof i filisteernas händer.

Han tog några språng i samma riktning som flickorna. Han kom dem nära. Han öfvertalade dem att stanna. Han bad dem höra på honom ett ögonblick — blott några sekunder, sade han.

Och de stannade. Det var nere på Maarian-katu, nere vid sjelfva stranden af Kuopion-lahti.

»I rusen i förderfvet», yttrade han på ett brådskande sätt, hvilket var honom alldeles oliskt, som man plägar säga. »I måsten gömma eder, medan jag möter fienden... Här strax bredvid mellan Kuopion-lahti och Maarian-Katu ligger ett öppet fält — öfversålladt med stora rullstensblock*. Der kunna vi dölja oss...

* Troligen menade han den plats, der länsstyrelsen numera har sina ämbetslokaler.

d. v. s. dölja eder... Kommen!... Tro mig... Tro mig, väna ungmö (han tryckte Aramintas hand) tro, att jag icke skulle hvarken fly eller gömma mig, om det icke vore för att rädda edert lif, som... som... blifvit mig så... så dyrbart.»

»Ack... hvem kan väl tvifla på ert mod eller på er styrka, Wille... d. v. s. herr Willehad?... Ja, ja... jag vill lyda er... Kom, kom Helena!»

Förföljarne, hvilka delat sig i två flockar, kommo anstormande. Ännu voro de icke inom synhåll, men deras klumpiga skodon kommo den frusna marken att dåna, som om ett halft regemente rytteri varit i antågande. Åtminstone tyckte våra vänner detta.

Och så ledsagade Willehad dem in bland stenblocken på den ödsliga platsen, utväljande åt sig och dem ett bland de aldra största stenjättarna, hvilken låg så nära Kuopionlahtis strand, att hafvet, när det strömmade in mot land, plägade — enligt hvad som ojäfvigt vittnades af de mörkare ränderna på den gråa ytan — stiga mellan två och tre fot upp kring detsamma. Nu — i denna farans stund — rådde ebb. Sanden, på hvilken stenblocket hvilade, låg i öppen dag. Men våt var den. Detta var visserligen en obehaglig biomständighet, men när det gäller lifvet, får man — om man ock tillhör det mera älskvärda och svagare könet — icke tveka därför, att några trådar af drägten kunna blifva våta.

Innan förföljarne hunnit så långt fram, att de kunde göra några iakttagelser, voro våra vänner försvunna från kajen. Det var nu en misräkning, men världen och verldshistorien äro ju egentligen strängt taget, alltjemt underkastade den nödvändigheten, att deras utveckling endast sker genom kombinationer af räkningar och misräkningar, hvilka väfvas tillsammans genom inflytandet af en högre vilja — den allsmäktiga vilja, inför hvilken hela skapelsen måste böja sig och som för stora ändamål begagnar de menckliga pygmeernas små krafter och gerningar.

Grönrockarna kommo ned till Kuopion-lahtis strand genom den passage, som nu bär namnet Kuningattarenkatu. Belysningen var, efter den tidens sätt att betrakta dylika saker och i jmförelse med förhållandet i de inre stadsdelarna, ganska rikligt tilltagen, ty icke mindre än fyra sömniga tranlampor släppte ut sitt ljus i nejden — släppte ut det genom grofva, endast halft genom-

skinliga rutor. Hängande ned midt öfver gatan i grofva jernkettingar, hvilka blifvit fästa med ena änden vid närmaste hus och med den andra vid toppen af mastträd, som utplanterats längsefter stranden, utgjorde dessa lyktor, så att säga, lekbollar för vindens nycker. När en väderpust susade från hafvet inåt land, grep den alltid fatt i lyktorna. Dessa inverkade i sin ordning på jernlänkarna. Och så började hela denna härliga gatubelysningsinrättning att svänga fram och tillbaka. Vi behöfva väl icke omförmåla, att det lika litet i staden Kuopios, som i något annat stadssamhälles budget på den tiden ingick någon utgiftspost under rubriken: »fett till smörjande af lederna på gatulyktornas kedjor» eller dylikt. Nej, bevars! Kedjorna fingo god tid på sig att förtäras af rost och att under ett dag och natt ihållande gnisslande i förtid utslitas. Och i så hög grad var på den tiden (»den gamla, goda tiden» säga somliga) arbetsfördelningens princip tillämpad på detta område, att den, som hade betalning för att putsa lyktorna en gång om året, icke behöfde tända dem, och att hvarken den, som putsade, eller den, som tände, hade någon skyldighet att offra en och annan droppe ur trankantionen på dessa jernlänkar. Det berättas t. o. m. om en glad borgmästare i en finsk stad ett och annat årtionde senare, att han hade några sömnlösa nätter, emedan »lyktgubben» (det var nämligen i hela Finland på den tiden lykttändarens namn, dock med undantag af Helsingfors, der han kallades »upplysningens gradpasserare») hade så ordentligt insmört alla ställen på den vid borgmästarens hus fastnitade lyktbärande kedjan, att den icke längre gnisslade. De rörande denna viktiga angelägenhet samlade handlingarna gifva vid handen, att invånarne i bemälda stad satt stort värde på sina lyktkedjors gnisslanden, hvilka sannolikt utöfvade på dem samma verkan som ett rogifvande eller som beredande medikament.

Nåväl — denna skildring må nu anses icke hafva något synnerligen stort kulturhistoriskt värde — säkert är, att den är sann och att den hade sina motstycken (bättre ibland, stundom sämre) icke endast i vårt forna broderland, utan äfven i de flesta stadssamhällen i gamla, glada Sverige.

Och när nu soldaterna kommit ned till Kuopion-lahtis och icke kunde se någon menskelig varelse dernere, vände de om och tycktes

försvinna i gränderna. Men när trakten således blifvit lugn, beslöto våra vänner sig för att lemna sitt gömställe och försöka leta sig fram till Eleonora von Stichts hus för att omsider få ett slut på detta marscherande fram och åter.

»Mig synes trakten nu vara säker», yttrade Willehad, »och det är hög tid för oss att uppnå målet för vår färd. Det är mycket troligt, att grönrockarna nu hafva dragit bort till andra stadsdelar . . . Låtom oss gå!»

Skygga som dufvor, hvilka frukta hökens klor och misstänka detta rofdjurs närhet, följde flickorna sin beskyddare. Ängsliga blickar ur de skönaste ögon, riktade åt alla håll, der en fiende kunde misstänkas befinna sig, vittnade mer än tillräckligt om deras rädsla. Det minsta ljud förskräckte dem och kom dem att rysa. Själfva det oskyldiga eller åtminstone endast för örhinnorna farliga gnisslandet i lyktkedjorna kom dem att bäfva och låta höra dessa för qvinnan egendomliga små utrop, hvilka hon har så svårt att undertrycka, när någonting skrämmer henne. Mången gång torde väl hända, att denna förskräckelse är mera låtsad än verklig, men vid detta tillfälle och under de för handen varande förhållandena funnos tillräckliga anledningar till verklig fruktan, och därför är det att med visshet antaga, att Araminta och Helena verkligen kände den förskräckelse, som gaf sig uttryck genom de skygga ögonkastan och de halfhöga utropen. Detta antagande bestyrkes jemväl af allt hvad vi veta om dessa flickors natur. Koketteri var för dem alldeles främmande. Tillgjordhet i ändamål att väcka intresse var någonting, som . . . så att säga . . . icke ingick i deras uppfostran.

I den tanken, att vägen nu var fri och att de således nu omsider skulle kunna uppsöka »tant Eleonoras» hus, lemnade de tre vännerna den öppna platsen mellan Kuopron-lahti och Maarian-katu och vandrade med skyndsamma steg längsefter hafsstranden. Det är tydligt att de försökte göra sina fotsteg så tysta som möjligt, under det att de passerade fram längsefter kajen på Alexanterinkatu. Alldeles ljudlöst kunde det naturligtvis icke ske. Der snön låg kvar, der knarrade den under deras fötter; der snön förvandlats till is, der gaf den ljud från sig, så lätt våra vänner än försökte trampa den. Här och der fanns en liten fördjupning i gatan. Vatten hade under töväder samlats der, och den stränga kölden

hade förvandlat det till en tunn isskorpa, hvilken krossades under fötterna med det der af oss alla välkända ljudet, hvilket skulle likna en glasrutas sönderspringande, om det endast vore förenadt med den klang, som glaset gifver från sig, när det spricker.

Dylika små missöden kunde naturligtvis icke undvikas, enär gatans belysning var så sparsam och tarflig, att den icke alltid tillät vandrarna att i förväg se den plats, der de nu i brådskan skulle sätta fötterna. Hade denna vandring företagits vid ljusan dag, skulle den icke medfört något buller och det är troligt, våra vänner då skulle hafva utan flera äfventyr kommit fram till von Stichtska huset vid Hapeläteen-katu.

Men faran lurade på dem.

Denna gång ilade de förbi Länsi-Vuori-gatan, hvilken varit olycksdiger för dem, passerande med snabba steg förbi Haapaniemen-, Uudenmaan- och Mylly-gatornas mynningar samt skulle just vika af kring hörnet Hämeen-katu, då en skara knektar i gröna rockar rusade fram. Inom några sekunder voro våra vänner omringade. Willehad visste till en början icke rätt, huru han skulle gå till väga. Knektarne stöjade och väsnades omkring dem, men började icke fiendtligheten genast... Tvärtom! Det tycktes i sjelfva verket vara nyfikenheten mera än mordlystnaden, som föranledt dem till detta upptåg.

Detta uppträde var just detsamma, som Enoch och Erkko hade iakttagit under färden på isen och föranledde dem att ladda sina gevär och påskynda färden. Men ännu hade de några minuters väg att tillryggalägga — och endast den aldra största snabbhet och de mest oerhörda ansträngningar kunde föra denna undsättning fram i rättan tid.

Lugn och stark stod Willehad der, och de unga flickorna slöto sig tätt bakom honom. Någon omedelbar fara var icke för handen, tyckte han, ty i den händelsen hade ryssarne icke varit så muntra, utan blickat bistert på honom, svingat sina sablar och skridit till anfall. Men han misstog sig då han trodde, att soldaterna tittat för djupt i wotkakrusen och att deras munterhet hade sin orsak i ruset. Det var i sjelfva verket resterna af den skara, med hvilken han haft en dust på Länsivuorigatan. De hade samlat hjälptrupper och någorlunda följt hans spår. Deras nu vid detta nya sam-

manträffande ådagalagda munterhet och uppsluppenhet hade sin grund endast i den belåtenhet, som det väckte hos dem, att de nu åter påträffat honom och tyckte sig vara tillräckligt manstarka för att kunna betvinga jätten.

»*Pakornej blaaderü!*» ropade de till hvarandra, och det skulle betyda ungefär detsamma, som vi uttrycka med ett ironiskt »jag tackar ödmjukast!» eller »jo, jag tackar, jag» m. fl. dylika i vårt hvardagsspråk förekommande talesätt. Det var tydligt, att detta utrop skulle vara ett uttryck för deras stora belåtenhet med händelsernas gång och den tur de haft vid sitt sökande efter Willehad. Vi behöfva väl icke nämna, att Willehad ingalunda missförstod dessa glädjeytringar eller att han trodde den utgöra något slags artig och förtjust välkomsthelsing.

»Karaschå!» ropades emellanåt bland grönrockarna och vi erinra som hastigast derom, att detta ryska ord motsvarar vårt så ofta och med så stor förkärlek begagnade utrop »skönt!»

»*Jo Ruossi antoi muille kuman püpun*» och många andra uttåtelser, som innehöllo ett visst beröm åt Willehad för hans tappra försvar deruppe vid Länsi-Vuori-katu, hördes bland den lustiga knekthopen.

Tydligt var, att knektarne, som nu helt och hållet omringat våra tre vänner, icke kunde föreställa sig, att en ensam man skulle våga sätta sig till motvärn mot så många. Det var af denna anledning som de voro vid så lustigt mod, pratade, skrattade och begabbade den ensamme svensken. Slutligen blefvo de ännu mera närgångna. En och annan närmade sig honom. Den ene sökte alltjemt under lustigt skämt, hvaraf Willehad icke förstod hälften, rycka till sig hans sabel. Den andre tog fast i en af de gula uniformsknapparna i hans rock och försökte vrida den lös. Åter en annan kände på hans armmuskler, liksom om han velat öfvertyga sig om, att de voro tillverkade af vår Herre och icke af någon skraddare. Allt detta fördrog Willehad med större tålmod, än man kunnat vänta. Och huru tålig han än (i likhet med nästan alla mycket starka karlar) var, märkte dock de två kvinnarna, som smögo sig intill honom, att hela hans kropp skälfdde. Det föll hvarken Araminta eller Helena in, att denna skälfnings skulle kunna hafva sin grund i rädsla, ty de visste, att i hans breda bröst icke

fanns något rum för en sådan känsla. Det var det undertryckta raseriet, som jäste inom honom och försökte bryta sig ut.

Omsider rågade fienderna måttet. En af dem reste sig på tå och slog hatten af hans hufvud. Men det blef aldra sista gången, som den mannen här i tiden var i tillfälle att utöfva ett skämt.

Jätten lyfte sin hand, knöt den och lät ett slag falla på skämtarens hufvud — ett slag, som skulle hafva fält en oxe och som vid detta tillfälle sammanbucklade karlens hufvudbonad och likväl — trots detta mellanliggande hinder — krossade hans hufvudskål, så att hjernan blottades och vatten rann ut och ned öfver hans ansikte.

Karlen föll utan att gifva från sig ett enda ljud.

Hans kamrater förstummades och tycktes till en början icke fatta, att karlen var död. Men när han icke rörde sig, förstodo de snart, huru det var fatt med honom, och nu — må man tro! — var det slut med deras glada lynne.

Med raseri i blickar, i åthäfvor, i ord störtade de sig öfver Willehad och hans följeslagarinnor. En fruktansvärd strid började. En af fienderna grep Araminta i armen och försökte draga bort med henne. Hon åkallade Willehad . . . och i nästa ögonblick låg karlen död — genomborrad af jättens sabel, som han nu ändtligen börjat begagna. Samtidigt lyfte en annan fiende Helena upp och försökte bära bort henne, men han hade icke tagit två steg, innan han föll badande i sitt röda blod.

Tyvärr hade vår jätte intet ryggvärn. Han befann sig midt på gatan och hans motståndare voro tillräckligt många att omgifva honom på alla sidor och anfalla honom öfverallt på en och samma gång.

»Gif honom *podirosna!*» ropade en af de aldra djerfvaste an-griparna.

Willehad kände tillräckligt af ryssarnas tungomål, för att veta, att med det där märkvärdiga ordet menades »respass» och alltså, i detta fall, en snabb expedition in i evigheten.

»Res sjelf, om dig lyster!» dundrade den jättestarke unge mannen och klöf med detsamma den välvillige talarens hufvud.

Nu var Willehad i farten.

Medan fienden ännu stod häpen öfver kamratens död, fann Willehad tillfället lägligt att göra något för sin egen och de unga flickornas befrielse ur denna farliga belägenhet.

TJUGOFEMTE KAPITLET.

En gatustrid i Kuopio.

I slutet af föregående kapitel antyde vi, att Willehad ämnade slå ett slag för att befria sig sjelf och sina täcka följeslagarinnor från den icke endast oangenäma, utan farliga ställning, i hvilken de hade så oförmodadt kommit, men vi uppskötö till detta kapitel den närmare redogörelsen för, huru han dervid gick till väga.

Om han icke hade haft de två flickorna i sällskap, om han varit ensam, när denna manstarka fiende anföll honom, skulle han helt säkert icke hafva tvekat att med sitt goda svärd hugga sig en väg mellan motståndarna. Stark var han som ett lejon och modig som ett sådant. Ännu hade aldrig någon sett honom blekna eller tveka inför en hotande fara. Emellertid befann han sig vid detta tillfälle i säregna förhållanden, hvilka gjorde det till en nödvändighet för honom att icke endast anlita sin arm och sitt svärd, utan äfven hufvudet och den goda tankekräften. Medan hans arm svingade hans glaf . . . men nej, vi måste här bedja läsaren om ursäkt . . . han egde ingen glaf, ty med glaf menas ingalunda ett svärd, utan ett spjut, fastän några mindre språkkunniga eller mindre nogräknade poeter i våra dagar tagit sig friheten att godtyckligt ändra detta ords betydelse. Någon glaf — något spjut — egde tyvärr icke vår vän Willehad, ty om han varit i besittning af ett dylikt vapen, hvars största fördel är dess längd, skulle han med ganska stor lätthet kunnat hålla hela den ursinniga fiendehopen på afstånd från sig. Icke heller var han försedd med något brukbart skjutvapen, ty äfven ett sådant skulle vid detta kritiska tillfälle hafva varit honom till stort gagn. Han hade haft ett par dubbelpistoler i bältet, när han begaf sig ut på denna vådliga färd, men kruthornet hade han tappat under isfärden. Visserligen hängde hagelpungen ännu vid hans bälte, men dessa projektiler voro naturligtvis alldeles gagnlösa, då sjelfva *nervus verum gerendarum* — i detta fall krutet — helt och hållet saknades.

Som en ursinnig man började han hugga omkring sig och på

samma gång draga sig tillbaka ned mot stranden till. Fruntimren intogo på hans tillsägelse plats bakom honom. Tydligt var, att denna reträtt skulle varit föga trygg, om det icke lyckats honom att hålla fiendehopen tätt samlad. Hans hand förde svärdet med lika utomordentlig snabbhet och skicklighet och klok beräkning. Man har talat om personer, hvilka prisats såsom mästare af det eller det vapnet och hyllats såsom egande en till det underbara gränsande skicklighet i dess handterande. Redan gamla historien prisar de hjeltar, som vunno segrar — Herkules med sin klubba, och många andra, hvilkas namn vi icke hinna uppräknat. Men aldrig har väl någon förtjent ett odödligt namn i krigshistorien bättre än vår herkuliske vän Willehad Willebrand, som endast med en nutids-sabel förmådde hålla hela denna stora skara af fiender i schack. Ett vackert hjelteprof i sanning! Så mycket ståtligare som dertill erfordrades icke allenast en väldig kroppsstyrka, en outtröttlig arm och ett okufligt mod, utan derjemte och i minst lika hög grad ett skarpt och vaksamt öga, så att ingen af fiendehopen erhöill tillfälle att skilja sig från stallbröderna och smyga sig bakom hans rygg. Ja, huru han nu sqvadronerade med sin sabel — den präktige Willehad — lyckades han utföra sin afsigt. Tre gånger försökte medlemmar af motståndarnes trupp att skilja sig från kamraterna och smyga sig bakom hans rygg, men alla tre fingo med lifvet plikta för detta försök.

Tydligt är emellertid, att en så ojemn strid icke kunde fortsätta att i längden vara lika fördelaktig för den ensamme mannen. Från en af de på stridsplatsen utmynnande gatorna rusade fem, sex knektar i gröna rockar fram till stridsplatsen — det var en förstärkning åt Willehads fiender. Men jätten stod fortfarande lika obetvinglig. Han hade redan lagt sex eller sju fiender döda framför sina fötter. Huru många han sårat, det visste han icke, ty det är alldeles solklart, att en hjelte icke hinner göra särdeles noggranna sifferanteckningar i sitt minne midt under en häftigt brinnande strid och ett handgemäng, som kräfver, att hans krafter (både kroppens och själens) spännas i otroligt hög grad och måste koncentreras i en enda brännpunkt — frågan om att rädda lifvet.

I sin brinnande nitälskan och under det att hans tankar, så snart striden ett ögonblick eller två antog en mindre häftig karaktär

fienderna började tröttna, och detta glädde visserligen hans ärliga hjerta) — med få ord, så ofta det var honom möjligt, blickade han bakom sig. Läsaren må dock icke tro, att han gjorde detta i ändamål att utspana den för en flykt lämpligaste kosan. Willehad var Willehad. Mera behöfver icke sägas om den saken. En sådan kärnkarl flyr icke, utan går heldre i döden.

Men hvarför såg han sig tillbaka? Hvarför om icke för att fly?

Behöfva vi verkligen säga det? . . . Hans hjerta — detta jätte-hjerta, som aldrig klappat för en orättfärdig sak, men helt nyligen lärt sig att klappa af kärlek — detta redliga hjerta var ängsligt i denna farans stund. Icke så är detta att fatta, som om han skulle tillåtit någon fruktan eller bäfvan för hans egen personliga säkerhet att se sig om efter utväg till flykt. En sådan man som Willehad Willebrand hade gamla Finland många, många på den tiden och har väl icke färre sådana ännu den dag, som i dag är . . . Nej, nej — heldre och snarare skulle månen vända om på sin bana öfver det stjernbestrodda hvalfvet — förr skulle solen fördunklas af de jordiska dimmorna eller vända om af farhåga för de svarta åskmoln, som simma djupt under den lysande himlakroppens bana. En Willehad Willebrand, en man af hans värde sviker icke sin pligt, om han också skulle af oblida Nornor tvingas att dö för den.

Ja, värde läsare, vår hjelte såg nästan lika ofta bakom sig som framför sig under dessa fruktansvärda minuter. Men vi skulle hafva misslyckats i vår skildring af den väldige kämpens personliga värde, om vår läsare kunde tänka sig, att dessa snabba rörelser med hufvudet voro ett bevis på klenmodighet eller lust att taga till flykten. Se här den verkliga anledningen! Vår hjelte hade en instinktmässig förnimmelse af, att han var ensam, att dessa två ungmör, för hvilkas skull han kastat sig i denna lifsfara, hade öfvergifvit honom och flytt och — obekymrade om, hvilken lott striden skulle åt honom, deras försvarare, utskifta — satt sina egna små täcka personer i säkerhet. Det var, som läsaren nogsamst förstår, endast i ändamål att afgöra denna kinkiga fråga, han nu — så ofta tillfälle gafs — vände hufvudet och sökte utforska, hvad ungmörna hade företagit sig, om de flytt alldeles bort eller de endast hade dolt sig i nejden. Och han sade till sig sjelf, medan hans svärd hvinande skar luften och med oerhörd kraft drabbade än den ene och än den andre af motstån-

darna, att han ville speja efter dem. Detta gjorde han ock så ofta tillfälle gafs, men då han likväl ingenstädes såg dem, mumlade han mellan hårdt slutna läppar:

»O tack är världens lön.»

Men hans ädla och godmodiga hjerta förnekade sig icke heller denna gång. De nyss nämnda, om ett visst missnöje vittnande orden efterföljdes nästan omedelbart af denna utgjutelse:

»Gud var tack och lof, att de hunno rädda sig! . . . Och (fortsatte han) nu, då jag icke längre har dessa värlösa qvinnor att sörja för . . . nu skall det blifva en liten bagatell att göra mig qvitt det här uniformerade och sabelskramlande småfolket . . . De tro sig om att kunna slås, de der! . . . Ha, ha, ha! . . . Ja, ungefär som ett tjog möss skulle kunna strida mot och besegra en väldig katt. Det är alldeles som om någon raphöna ville försöka att hacka ut ögonen på jägaren eller hans väl dresserade hund, eller som om haren trodde sig kunna skrämma skytten . . . Hitåt! . . . Godt folk! . . . Uniformerade patrask! . . . Hitåt! . . . Smygen icke bakom hvarandras ryggar! Det räddar er icke, men försenar expeditionen . . . Der fick du din beskärda del! Håll till godo! Litet men välment! Och du! . . . Hej, gubbar! . . . Titten upp nu med edra korppluggar, skolen I få se, huru en *verklig* karl går till väga i dylika fall. . .»

I stridens ifver och hetta glömde Willehad bort sina skyddslingar och tänkte endast på att bland fiendernas hop åstadkomma så stor manspillan som möjligt. Det torde få anses såsom ett slags bevis på människans ännu kvarvarande beroende af lägre instinkter, att när hon befinner sig i en ställning, sådan som Willehads var vid detta tillfälle, hon icke söker att vinna ett slut på massåker och blodbad, utan tvärtom uppeldas mer och mer och liksom frässar af att se, huru stor skada i fråga om menniskolif hon förmår åstadkomma. Detta lyte är emellertid icke Willehads, det är tidens, det är mensklighetens — det är (om ock i mindre skala) missljud af samma slag som segerbulletinerna från de stora slagfälten, der hela nationer drabba samman.

Och manligen gick den redlige jätten fram i striden.

En lycka för honom var det, att hans motståndare icke hade eldvapen och endast en del handvapen. Det är sannolikt, att de icke gått ut från sina kaserner vid denna tiden på natten i ändamå-

att ställa till slagsmål och strid på Kuopios fredliga gator. Mera troligt är, att de hade tillbragt aftonen och förnatten på dessa ölstugor, hvilka saknades lika litet i Kuopio som i andra stadssamhällen vid den tiden och som voro mest besökta under nattens timmar.

Slagfältet var i sig sjelf tarfligt, och tarflig var äfven den belysning, som af sömniga tranlyktor kastades deröfver. Men belysningsförhållandena hindrade ingalunda, att Willehads mannamod och lysande vapenkonst utträttade ganska beaktansvärda ting. Denna plats i närheten af Kuopion-lahti bar inom få minuter ojäfviga vittnesbörd derom — några »slagna hjeltar», som »bitit i gräset» för den ensamme kämpen.

Ingen kan emellertid afgöra, huru detta slutligen skulle hafva aflupit eller om icke den redlige jätten skulle utandats sin sista suck på denna ödsliga plats, ifall han icke i rättan tid erhållit en lika opåräknad, som välkommen undsättning. Kanske hade det i alla händelser slutligen lyckats honom att vinna seger — jätte till kropp och jätte till modigt hjerta, som han var — en äkta telning af den gamla och sega finska stam, hvilken aldrig lärt sig att vika, men visserligen alltid känt konsten att falla med ära. Den nyss antydda undsättningen anlände från två håll och i två former, besannande det väl bekanta ordspråket: »när nöd är stor, är hjälp nära.»

Läsaren må likväl icke föreställa sig, att någon större eller mindre skara af finnar eller svenskar anlände till krigsskådeplatsen. Det kunde icke gerna blifva fråga om »skaror». Se här, huru det nu gick till, att hjelten blef befriad ur denna fara!

Aldra först kom susande genom luften en — sten, en ganska stor och skarpkantig och flinthård sten. I första ögonblicket hade icke ens Willehad någon klar föreställning om, hvarifrån denna fruktansvärda projektil kom. Hans första tanke var — som han sedermera ofta, när de lugna tiderna återvändt och han framför spiseln, der de kolossala vinterbrasorna flammade och sprakade, omtalade. dessa äfventyr för girigt lyssnande grannar och andlöst gapande barn — hans första tanke, när dessa märkvärdiga kastkroppar beskrefvo sina banor genom luften enligt alla ballistikens regler, att det var sjelfva himmelen, som skickade honom undsättning i form af — för att tala enligt den tidens föreställningar — fallande stjernor.

Den första stenen gjorde god verkan. Den hittade vägen till

centralpunkten i ansigtet på en af de skägghiga fienderna — och detta i det för Willebrand mest gynsamma ögonblick. Vår unge jätte var sysselsatt på annat håll, när den fruktansvärda kastkroppen susade genom luften, men han hade sinnesnärvaro nog för att både höra dess hvinande sus, då den klyfde luften, och se dess nedgörande verkan på den stackars karlen, som naturligtvis icke hade tänkt sig att sjelfva himlens kringirrande stjernor skulle blanda sig i den blodiga leken.

Och för vår hjelte kom denna hjälp i grefvens tid.

Liksom om den liflösa projektalen hade haft medvetande om, hvar den var aldra mest af nöden och kunde göra den kraftigaste verkan, träffade den midt i ansigtet på en fiende, hvilken just i samma ögonblick var redo att låta sin sabelklinga drabba ned på unge Willebrands hufvud. Den mjuka hufvudbonaden skulle icke alls hafva utgjort något verksamt skydd för detta ädla hufvud. Högst sannolikt är det, att vår sagas hjelte skulle hafva i denna ojemna strid förlorat lifvet på Kuopion-lahtis strand, om icke denna granit- eller flintprojektal hade blifvit i det alldeles riktiga ögonblicket och emed så noggrann beräkning af vägen slungad till det mål, der den skulle stanna och göra nytta. Karlen med den hotande sabeln, hvilket blankskurade yta skimrade i lyktskenet, menade nog väl med sig sjelf och väntade till belöning för sitt dåd stort anseende bland kamrater och pris af sitt befäl. Men om det redan i djupaste fredstid är en ojäfvig sanning, att *menniskan spår, Gud råder*, så visar sig stundom under oroliga tider, under minuter af öfverhängande fara, denna sanning på ett ännu mera i ögon fallande och öfvertygande sätt. Karlen med den hotande sabeln fick icke tid att hugga till. Stenen krossade hans näsa och åstadkom derjemte en icke obetydlig extra skada genom att slå ut några af öfverkäkens framtänder samt sarga ansigtshuden på åtskilliga ställen. Karlen tumlade baklänges, mumlande:

»*Niet doobra! . . . Niet doobra! Jag har fått min kuuman piipun.**

Nu kommer stackars *muschik* aldrig hem till stugan.»

Och i denna förutsägelse hade han då alldeles rätt, förstås . . . Han föll och — blef liggande. Några konvulsiviska rörelser med

* Betyder egentligen »varm pipa», d. v. s. »jag har fått alldeles nog. Det är slut med mig».

armarna och några svaga försök att lyfta upp hufvudet och öfra delen af kroppen från marken och så svimmade han.

Men hvem var det nu, som kastade den för honom ödesdigra stenen? Willehad var det icke. Han kämpade med sitt goda svärd, och om man än får antaga, att äfven han — om intet annat vapen erbjudit sig i en stund af trängande nöd — ingalunda skulle hafva ansett sig vara för god att begagna en dylik, af naturen sjelf tillverkad och till hands varande projektil, hade han alldeles tillräckligt att uträtta med sitt goda svärd. Äfven om tio tusen till sådant ändamål tjenliga stenar af flinta, granit eller annat lämpligt material legat omedelbart invid hans sida, skulle han svårligen varit i tillfälle att begagna sig deraf. I samma stund han hade böjt sig ned för att taga upp en sten, skulle bajonetter eller sablar hafva genomborrat honom.

Striden skulle kanske räckt ännu några minuter och kanske hade det lyckats Willehad med understöd af dessa hemlighetsfulla vänner, hvilka slungade stenar med så stor skicklighet och framgång — det skulle, med få ord sagdt, icke hafva blifvit ett så plötsligt slut på denna gatustrid som det blef, om icke ännu en undsättning hade anländt till den ensamme kämpens räddning.

Plötsligt hördes nämligen den skarpa knallen af ett skott. Och i nästa sekund ännu en sådan knall. Båda skotten gjorde god verkan. De dödade hvar sin man. Alla de i denna vapenlek deltagande personerna tycktes blifva mycket öfverraskade. De dolda stenkastarne slungade icke flera stenar. Willehads fiender, hvilkas antal redan hade betydligt sammansmält, blefvo så häpnade, att de läto svärden hvila och tydligen öfverlade inom sig, huruvida de icke borde draga sig tillbaka. Willebrand sjelf lät sin sabel stanna midt i hugget... Ännu en sådan salva aflossades och med lika lyckligt resultat.

»Framåt!» hördes en röst nerifrån isen, och två gestalter klättrade upp på kajen.

Våra läsare känna igen dem. Det var Enoch Wennman och Erkko Joukahainen, som nu ändtligen och det i grefvens tid anlände till platsen och kunde blanda sig i leken. De hade sträfvat af alla krafter, men dels hade de något litet motvind, hvilken naturligtvis förökades genom farten, och dels var afståndet från den plats, der

de befunno sig, då de första gången märkte de stridande, betydligt större än de till en början beräknade. En och hvar vet ju af erfarenhet, huru lätt menniskoöogat misstager sig, då det skall — utan tillhjälp af något redskap — uppskatta vidsträckta ytor och större väglängder.

Lyckligtvis anlände de, innan det var för sent.

Den som ropade 'framåt', var vår lille vän Enoch Wennman. En annan röst hördes svara:

»Väl begyndt är mycket vunnit.»

Naturligtvis var den senare talaren ingen annan än Erkkko Joukainen. Och så började de klättra från isen upp på kajen midt emot den plats, der denna fruktansvärda gatustrid egde rum. Derunder ropade de och hojtade, så mycket de förmådde. Visserligen kunde man fatta den förutsättningen, att det var endast af inrotad pojkvana de, läto höra sin förmåga i detta afseende och tappert pröfvade sina lungors styrka. Men der låg helt säkert åtminstone någon klok beräkning i detta sätt att gå till väga, ty det var uppenbarligen deras afsigt att ingifva fienden en falsk föreställning om deras antal.

Nu är att märka, hurusom de sömniga tranlyktornas sken icke förmådde tränga ända ned till vattenkanten d. v. s. den linie, der isen och den fasta marken mötte hvarandra. För de landstigande gossarna, hvilka hade ljuset framför sig, mötte ingen svårighet att finna sig till rätta vid landstigningen. Men de stridande, hvilka hade lyktan nästan lodrätt öfver sina hufvuden, kunde icke med samma lätthet skåda genom det mörker, som omgaf dem på alla sidor. De hörde ropen. Det skymtade någonting lefvande, som rörde sig dernere vid iskanten, men räkna dessa nya fiender, det förmådde de icke. Kommo så de väl riktade skotten och den fruktansvärda manspillan, som dessa förorsakade dem. En nästan panisk förskräckelse tycktes förlama dem. Men Willehad Willebrand lät icke störa sig i sitt lofliga förehafvande. Han märkte på den riktning skotten togo och på den verkan, de medförde, att dessa — som kommo till hans hjälp i denna nödens stund — måste vara vänner.

Grönrockarna deremot hade samma giltiga anledning att förut-sätta, att dessa träffsäkra skyttar, hvilka nu på ett så olägligt sätt

blandade sig i deras förehafvande och tillfogade dem så stor manspillan, måste vara fiender och — hvad ännu mera var — mycket farliga fiender.

Ännu ett par salvor aflossades af de osynliga fienderna . . . Willehad blef ensam kvar på valplatsen. Och i samma ögonblick, då Enoch Wennman och Erkko Joukahainen kommo till platsen, och skakade den räddade jättens händer (dessa stora och muskulösa händer, i hvilkas inre gossarnas försvunno som en barnhand i en karlhandske) sågs sista skymten af några uniformer försvinna kring hörnet af den icke långt aflägsna Ajurinkatu.

Huru många de voro, som stannade kvar på valplatsen, är obekant, enär våra återförenade vänner icke gáfvo sig tid till utförande af ens en så enkel räkneoperation.

De hade knappt tryckt hvarandras händer och vexlat ömsesidiga lyckönskningar med anledning af denna lyckliga räddning och dessa lysande bedrifter, innan Araminta och Helena — hvilka på afstånd hade icke endast åskådat, utan också på sitt sätt genom stenkastningen deltagit i fejden — anlände till platsen. Nya helsingar, nya lyckönskningar! . . . Men Willehad var alltför klok att icke inse vådan af deras ställning.

»Vänner!» yttrade han hastigt. »Det är godt och väl att vi räddat lifvet i den här ojemna striden . . .»

»Jaha», utlät sig unge Joukahainen». Det är så sant, det der gamla ordspråket:

»Nöden är icke stor, så länge det finnes ett enda räddningsmedel.»

»Sant nog, redlige Erkko, och tack skall du hafva för denna handräckning. Willehad Willebrand skall aldrig glömma hvarken den eller dig sjelf . . . Men, mina vänner, här äro vi icke säkra . . . Hör! . . . Hör!»

De taktfasta stegen af en marscherande trupp hördes på långt håll. Den frusna gatumodden gaf ljud från sig. Hade marken d. v. s. gatan varit upptöad och mjuk, som den plägade vara, skulle våra vänner sannolikt blifvit öfverraskade och tagna till fånga på sjelfva slagfältet och trots den lysande viktoria, som de redan vunnit. Nu var det för dem en lycka, att gatsmutsen var frusen och icke

kunde beträdas med jernskodda stöflar utan att ett buller uppkom, hvilket i god tid varnade våra vänner.

»Här äro vi icke säkra . . . Hör! . . . Hör!» hade jätten yttrat. »Det här är icke ett litet korpralskap, som man utskickat mot oss . . . Att döma af ljudet månde det vara ett helt regemente.»

»Säg snarare en armékorps!» föreslog Erkko Joukahainen. »Ja, hvad tycker du nu, lille Enoch? . . . Hade det inte, som jag sade dig, varit det klokaste att inställa hela den här dumma färden? . . . Du skulle icke vara så envis, Enoch . . . Du borde lyda äldre och klokare menniskor — som jag till exempel.»

»Det exemplet duger icke», svarade Enoch torrt och misslynt.

Måhända hade pojkarne kommit i en af de mellan dem icke ovanliga tvisterna, under hvilka striden fördes icke med vapen, icke ens med knutna händer, utan med ordspråk och gåtor och annat af liknande slag, hvilket icke alls medför någon fara till lif eller lemmar — måhända, säga vi, hade detta inträffat, om icke Willehad hade inblandat sig och sitt inflytande i saken. Han kände gossarna och visste, att de hade lika stor kärlek till, som respekt för ordspråk. Och han lyckades i sitt minne framleta ett, hvilket mycket imponerade på både Enoch och Erkko.

»Blygens, gossar», yttrade han godmodigt som vanligt. »Tycken I, att vi nu hafva tid till små tvister. Sådant kunnen I gömma till lugnare tider, och då hoppas jag, att ingen af er har ens ett minne qvar af det, som nu förefallit . . . Passar det sig för oss, som här befinna oss i en farlig ställning, att sysselsätta oss med sådana småsaker . . . Hören, huru den der truppen närmar sig! . . . Vår ställning är — jag upprepar det — ytterst farlig, ty här kommer en manstark fiende öfver oss. Jag skall, eftersom I ären så förtjusta i ordspråk, lära er ett, som är förträffligt och hvilket just nu är passande:

Rodret är i mannens hand,»

Gud allen' styr båt i land.»

»Nå, hvad tycken i om det?» slutade vår jätte.

»Hvad vill ni, att vi skola företaga oss, herr Willehad? . . . Säg?»

»Vi måste gömma oss . . .»

»Men det är fegt att fly», tyckte Erkko. »Det sade alltid

den gamle, afskedade soldaten... Modig hette han och ett ben hade blifvit skjutet bort från honom i någon drabbning. Det var han, som mot betalning i mat och vedbrand och dylikt lärde alla byns ungar att läsa, så att Ni kan nog förstå, att han var en mägra klok och lärd karl... Det är feigt att fly. Det var hans egna ord. Någon gång, när han kom riktigt duktig i tagen, kunde han slå sin knutna näfve i bordet och dundra, så att vi barn hoppade högt upp från bräderna, der vi sutto, någonting om att alla pultroner borde stoppas i en säck och kastas i Bottniska Viken. Så att... ja, med förlof, ... så att jag icke är mycket hågad för att gå å stad och gömma mig för någon i världen...»

»Du är dum, Erkko!» påstod Enoch.

»Ja, jag är som Gud här skapat mig, jag. Med mig är icke alls några konster, och jag bara säger, hvad jag tycker. Och om det behöfves ett ordspråk till bevis på den saken, så har jag ett sådant genast till hands, och det låter så: 'bättre fly, än fäkta illa'... Men mig gör det ingenting.»

»Att invänta den här truppen», återtog Willebrand, »skulle vara ingalunda något berömvärdt bevis på mod, utan tvärtom ett vittnesbörd om dumhet... Låtom oss draga uppåt staden, men i en annan gata än den, från hvilken fienden nalkas oss... Tydligt är att vår lifliga skottvexling har lockat ut den här korpsern och att vi icke blifva synnerligen mildt behandlade, om de träffa på oss och vi hafva de här vapnen i hand till vittnesbörd emot oss och den der högen af slagna fiender såsom det mest ojäfviga af alla bevis.

»Befall, herr Willebrand! Vi lyda obetingadt.»

»Nåväl, truppen närmar sig oss genom den der Savolinnankatu, om jag icke misstager mig. Här bredvid hafva vi Kuninkaan-katu... Låtom oss taga vår tillflykt till den! Der tyckes vara alldeles tyst och lugnt. Jag hoppas, att vi skola kunna dölja oss der, isynnerhet som den gatan är alldeles mörk.»

Redan syntes soldaternas första rotar komma ut på Alexanterinkatu. Ingen tid var att förlora. Våra vänner skyndade in i Kuninkaan-katus mörka sköte.

TJUGOSJETTE KAPITLET.

En osäker tillflyktsort.

I ett enkelt, men på samma gång bekvämt möbleradt rum satt gamla enkefru Eleonora von Sticht denna natt, sysselsatt med strumpstickning — den tidens vanligaste handarbete bland Finlands kvinnor af s. k. bättre familj. Någon gång kunde visserligen knyppling, brodering med perlor på tofflor, tobakspungar och dylika ting, samt konstrikt utsirande med hemfärgade garner af hvarjehanda figurer på jagtväskor, skärp och dylikt taga deras tid i anspråk. Tiden var dock öfvervägande praktisk och de nyttiga arbetena föredrogs framför de angenäma, de nyttiga föremålen framför de prydliga.

Ett litet sällskap af väninnor hade nyss lemnat henne efter att hafva hos henne tillbringat aftonen med samtal om politiken och kriget och annat dylikt, som i alla finska hem under dessa orons dagar utgjorde föremål för tankeutbyte och öfverläggningar. Och var väl just detta sena besök anledningen till, att den gamla damen ännu så sent på natten eller — rättare sagdt — så tidigt på morgonen icke hade gått till hvila.

En äldre piga var sysselsatt med att afduka qvällsvardsbordet och tog sig, med en gammal trotjenarinnas frihet, dristigheten att själf öppna ett samtal med sin matmoder. Förhållandet mellan husbonde och tjenare var på den tiden mera patriarkaliskt, mera förtroligt än det är i slutet af detta seklet. Då deltog tjernarne af allt hjärta i alla husbondefolkets bekymmer och sorger, medan husbönderna i sitt förhållande till tjenstehjonen mera än nu sträfvade efter att öfver dem vaka såsom öfver egna barn. Tjernerne voro icke ett slags inventarium, som ombyttes en gång eller flera gånger om året. De både betraktade sig själfva såsom medlemmar af familjen och blefvo äfven såsom sådana behandlade af alla.

»Det är grufliga tider vi lefva i, hennes nåd», sade hon, just då hon skulle, med famnen full af karotter och fat, begifva sig ut i köket. »Alldeles grufliga tider! Jag sade det till Jem och han svarade: 'Ja, ja, det har du rätt i, kära Lena . . . Dessa blodiga krig,

som kräfva så många menniskolif och sköfla så många lyckliga hem äro någonting förfärligt... Men eftersom Försynen tillstädjer dylikt så är der säkert något ändamål med det, fastän vi — kortsynta menniskor — icke kunna förstå den saken... Jag hörde senast i eftermiddags af smeden Larssons gesäll... frun känner honom... det är han, som brukar laga låsarna här i huset och han heter, som frun vet, Jem...»

Den långtrådiga skildringen blef här afbruten, derigenom att husmodern lyfte upp sitt grånade hufvud och skattande yttrade:

»Nej, kära Lena, jag har verkligen icke den äran att känna din vän Jem...»

»Det var då det besynnerligaste jag hört i alla mina dagar. Känner frun icke honom? Han som ser så bra ut, när han om söndagarna tvättat sotet af sitt redliga ansigte. Och ändå har han varit här så ofta. Och matmor har ju sjelf stält fram åt honom mången god måltid och månget fradgande ölkrus, när han å sin mästares vägnar varit här med färdigt arbete.»

»Nå, kära Lena, jag måste medgifva, att jag hittills varit blind för den unge mannens företräden framför andra unga handtverksmän här i vår goda stad... Jag lofvar dig emellertid, att jag skall betrakta honom med större noggrannhet och uppmärksamhet nästa gång... Men säg mig nu ändtligen, hvad var det, som han berättade dig om ställningen i staden?»

»Jo, käraste matmor, jag mötte honom i skymningen utanför porten — alldeles af en händelse det försäkrar jag. Matmor skall icke tänka, att jag stod i porten för att passa på, när han skulle komma förbi... Och han sade, att man väntar, att den svenskfinska kåren skall i natt anfälla staden och köra bort inkräktarna... Sjelf hade han fäst ett gammalt slagsvärd vid sidan, och då jag frågade honom, hvarför han spökat ut sig på det sättet, sade han, att han ämnade deltaga i striden i natt. Och då jag började gråta och föreställa honom, att han lätt kunde blifva både kall och död innan morgonen, skrattade han bara och frågade mig, om jag heldre ville, att han skulle gå och gömma sig, när alla hans kamrater och för öfrigt alla handtverkssvennerna i Kuopio offrade lif och blod för hus och hem.»

»Den der Jem tyckes vara en bra gosse. Hvad svarade du?»

»Mitt hjerta var fullt af sorg. Jag kunde ingenting säga. Jag bara grät och tryckte hans hand och ilade in igen. Nog förstår jag, att han hade rätt, men... men...»

»Nå, var lugn nu, kära Lena! Om Gud vill, blir hans lif visserligen bevaradt, och du kan ännu blifva den redlige gossens maka och lefva tillsammans med honom i frid och lycka under många år... Jaså våra vänner och landsmän, ämna således återtaga staden från dess nuvarande herrar... Nå, ske Guds vilja!... Det är emellertid sent och vi behöfva gå till hvila...»

»Jag törs inte... tänk, om det blir strid... tänk om de sätta eld på staden... tänk, om vi äro döda, när vi i morgon vakna!»

»Vårt lif står i hans hand, som vakar öfver allt och öfver alla. Mot hans vilja faller icke ens en sparf till marken.»

»Ja, jag vet det, men...»

Den gamla damen steg upp och lade undan sitt handarbete, under det att hon fortsatte att uppmuntra sin tjenarinna.

»Läs din aftonbön, mitt barn!... Och nu: god natt!»

Tjenstflickan hade just lagt ena handen på dörrklinkan för att begifva sig ut i köksregionerna, då ett häftigt bankande på förstugudörren kom henne att hejda sig. Hennes matmor, hvilken jemväl var stadd på väg intill sin längre in i våningen belägna sängkammare, stannade också. Hennes gamla hand, som bar den tunga rofoljelampan, darrade så häftigt, att hon måste ställa belysningsredskapet från sig. Närmaste till detta ändamål lämpliga möbel var en byrå i Ludvig den femtondes stil med tunga, massiva beslag af messing, konstnärligt hvällda sidor och en slipad marmorplatta såsom betäckning på det hela. På marmorskifvan befann sig en liten pendyl, hvilkens i metall gjutna omhölje dels inneslöt sjelfva uret, dels framställde bilden af en alpherdinna, som lutade sig mot en med band omlindad staf, medan ett ulligt får och några oskyldiga lamm hafva samlats omkring henne. Två icke fullt så konstnärligt utförda, men desto mera till praktisk nytta afsedda ljusstakar af messing paraderade bredvid uret — en på hvardera sidan. De öfriga möblerna voro i samma stil och försedda med ett sidenöfverdrag, uti hvilket väfartisten hade med oförliknelig skicklighet afbildat herdar och herdinnor, guirlander af vass, gräs och blommor samt ett fåtal fantastiska djur — alltsammans utfördt med konstfärdighet, men likväl icke tillräckligt naturtroget, hvarken i fråga om färg eller form, för att kunna tjäna såsom underlag för elementarundervisning i de grenar af vetenskapen om naturen, från hvilka konstnärerna hemtat sina ideer,

Men — för att nu omsider tillfredsställa läsarens nyfikenhet — orsaken till fröken von Stichts och hennes trotjenarinnas häpnad och förskräckelse var det der plötsliga bullret på förstugudörren. Man bankade. Man bände på dörren. Man ropade:

»Låt upp! . . . Låt upp!»

Naturligtvis dröjde det icke länge, innan Eleonora von Sticht och Lena, hennes trotjenarinna, å nyo sammanträffade och denna gång i husets lilla, trånga förstuga.

»Släck ljuset, Lena!» hviskade gamla fröken. »Släck! Hör du icke?»

»Jo, nådig fröken, men om de äro röfvere, så . . . så . . . ja, matmor förstår visserligen, hvad jag menar. De kunna ju mörda oss i mörkret.»

»Det kunna de vid ljussken också — kanske till och med ännu lättare... Sätt åtminstone ljuset in i salen!... Skynda sig!»

»För min del tycker jag», brummade Lena, under det hon efterkom den senare befallningen, »att spöken och kringirrande andar icke äro ens hälften så farliga vid ljussken som i mörker... Nå, det är mig lika kärt, om nådig fröken vill låta krama sig af gastarna eller tagas till fånga af luftens onda andar. Jag gör det åtminstone inte.»

Lena gick in med ljuset, men stälde sig likväl att lyssna. Vi våga emellertid icke afgöra, huruvida tjenarinnan som stod med ena örat hårdt lutadt mot springan mellan dörren och dess karm, vidtog denna åtgärd af nyfikenhet eller af omsorg för »matmors» lif och lemmar. I alla händelser är det otvifvelaktigt, att hon åhörde följande samtal mellan gamla Eleonora von Sticht och den eller de personer, som funnos utanför förstugans dörr på höjden af den — enligt tidens sedvänja — kolossala trappan med det grofva jernracket.

»Hvem der?» frågade fröken von Sticht, hvilken icke talade med sitt vanliga lugn, ännu mindre med den befallande säkerhet, hvarmed hon brukade gifva Lena sina befallningar i kök- eller brygghus.

»Det är jag, tant Eleonora!» svarade en qvinnoröst utanför dörren. »Släpp in mig fortast möjligt, käraste tant!»

»Hvem ni än är, så måste jag bedja er komma igen, när det blir dager... Vi lefva icke i så lugna tider, att värnlösa qvinnor våga öppna sina dörrar för en och hvar, hvilken behagar begära inträde... Var god aflägsna er och stör oss icke längre!»

»Men tant Eleonora då!... Det är ju jag... jag sjelf...»

Detta yttrades med en ljuf stämma hvilken redan genom sin silfverklang borde hafva öfvertygat den gamla damen derom, att den oväntade gästen var en qvinna. Men tiden var, som det heter, ond, och i en af fienden intagen stad är man af helt naturliga skäl benägen att misstro allt och alla. Den åldriga damen kunde visserligen icke i sitt hjerta förneka, att den der rösten var både mild, välljudande och intagande, men hon ville hafva visshet, innan hon genom att öppna dörren bröt ner skiljomuren mellan henne sjelf och dessa personer, som ville tränga eller träda in till henne. »Tränga eller träda», sade hon verkligen till sig sjelf, och hennes

tvekan i detta afseende är lätt förklarligt, då man besinnar, att hon ännu icke kunde vara fullt förvissad om frånvaron af fara.

»Jag sjelf» — härmde den gamla damen. »Jag sjelf! Jaha!... Hm!... Det finnes här i verlden många 'jag sjelf' — många hundra millioner 'jag sjelf', om jag icke alltför mycket misstager mig... Tjufven, som gör inbrott, kallar sig för 'jag sjelf'. Upprorsmakaren och hans hejdukar, hvilka vilja med sina orena fingrar besudla den rena och guldglänsande kronan — de kalla sig 'jag sjelf'. Pigan, som bestjäl sitt husbondfolk, hvad är hon i sina egna ögon annat än ett 'jag sjelf', som allt måste tjena till nytta...»

»Det här artar sig till en vetenskaplig föreläsning, öfver egoismen», yttrade nu en manlig stämma utanför dörren. »Tillåt mig, fröken Araminta, att å era vägnar föra underhandlingarna!... Måhända kommer jag med större snabbhet till önskad resultat... Tackar!... Jag skall göra min flit... Nåväl, med hvem har jag äran samtala?»

»Svara honom inte!» hviskade Lena, som halföppnade dörren, bakom hvilken hon sökt skydd. »Svara inte! Det är en bof.»

»Tyst, Lena!» utlät sig gamla fröken. »Jag börjar nästan ana sammanhanget och förstå, hvarför man oroar oss vid denna tid.»

»Jo, medan...»

»Tyst, Lena!... Hvem är ni min herre? Förlåt oss, om ni är en vän!... Aflägsna er, om ni är en fiende!... Hvem är ni?»

»Det är ju jag, kära tant Eleonora!» hördes å nyo den musikaliska qvinnorösten. »Jag... Jag sjelf... Jag, Araminta!»

»A... ra... min... ta!»

»Vill ni icke öppna för mig en fristad, tant Eleonora?»

»Men, mitt barn, hvarför befinner du dig här?»

»Hon är flyende... hon är i lifsfara», yttrade den manliga stämman.

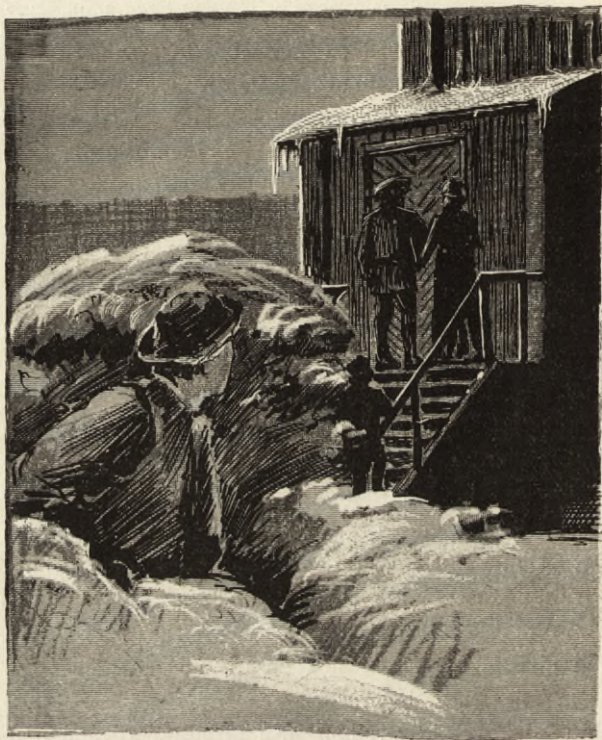
»Tro dem inte! Tro inte på deras snack, matmor!» väsnades Lena, hvilken öppnade och tillslöt dörren mellan hvart eller hvart annat ord, som hon yttrade.

»Tyst, Lena!... Det är således Araminta Stengrund, som begär inträde här...?»

»Ack, ja!...»

»Nå, välkommen då, mitt barn!»

Den gamla damen lyfte med egna händer bommarna från förstugudörren, sköt tillbaka reglarna och öppnade förstugudörren — allt under det att Lena jemrade sig och förklarade, att verdens yttersta tider månne vara för handen, eftersom hennes »gamla, kloka mam-sell blifvit från vettet». Och många andra lika betecknande och vackra saker sade hon.

Men hennes matmor bekymrade sig alldeles icke om den saken. Hon fortsatte underhandlingarna när endast en enda bom återstod att aflyfta. Det tycktes, som om Eleonora von Sticht i sista stund tvekade.

Under tiden hade en ungersven, som tillhörde vällofiga smed-skrået och i hvilken läsaren således med lätthet igenkänner Lenas gode vän Jem smugit omkring i närheten och utöfvat all den spio-

neringskonst, som låg inom området för hans förmåga. Hvad han derunder tänkte, det är icke synnerligen svårt att förstå. I det der huset dvaldes ju »hans hjertas dam» — skön Lena. Hvad kunde vara mera naturligt eller förlåtligt, än att han misstänkte dessa nattliga fridstörare för allehanda fientliga afsigter mot »hans tankars föremål.» Den hederlige smedgesällen skulle icke hafva af någonting i verlden låtit sig öfvertyga derom, att här icke var för jungfru Lena någon fara.

Dold bakom några buskar, iakttog han uppträdet vid Eleonora von Stichts ytterdörr, men snart tyckte han sig hafva skäl att skrida till handling. Inte förstod han allt, hvad der talades. Detta skulle hafva varit så mycket mera omöjligt, som han hörde endast den ena partens yttranden. Men han tyckte, att situationen kräfde hans ingripande. Och så förde han sin grofva näfve till en af fönsterrutorna vid husets gafvel. Det var icke någon skollärarehand, som aldrig utfört tyngre arbete än handterandet af en rotting eller dylikt dygdbefordrande instrument. Det var en redlig smednäfve, som inom ett ögonblick förvandlade glasrutan till atomer och som icke förlamades, om den också erhöll några tiotal blödande sår. Och så hoppade han in i rummet och slöt skön Lena i sina armar med så stor häftighet, att den häpna ungmön i sin förskräckelse tappade ljusstaken. Ljuset släcktes och en god stund förflöt, innan man ånyo hann tända det.

I lagom tid lyckades det Lena att tända ljuset. Och med »lagom tid» mena vi naturligtvis det ögonblick, då fröken von Sticht trädde in i sin salong, ledsagande Araminta, som hon öfverhöljde med smekningar, och åtföljd af de manliga deltagarna i detta äfventyr — främst den ståtliga Willehad Willebrand och sedan de mindre ansenliga, men desto mera lefnadslustiga och glada ynglingarna Enoch Wennman och Erkkö Joukahainen. Mot belysningen kunde således Eleonora von Sticht ingenting anmärka, men visserligen mot det sällskap, hvori hennes trotjenarinna befann sig.

»Min Gud!» utropade gamla fröken, i det hon slog samman de magra händerna och hväljde ögonen upp mot taket, så att endast det hvita syntes» . . . *Mon dieu!* . . . En karl!»

»I all tukt och ära!» upplyste stackars Jem, som med en viss förlägenhet tummade sin hufvudbonad. »Jag ville bara hjälpa till.»

»Kan nog tro det», svarade gamla fröken kort. »Men jag vet ett ordspråk, jag, som kanske kan lära er något...»

»Jag vet också ett», förklarade Erko. »Och det lyder så här: äfven skatan är en vacker fogel, när man sällan ser henne.»

»Hvem är du?» sporde Eleonora von Sticht med stränghet i ton och åtbörder, hvilka just icke talade om någon mild sinnesstämning.

»Jag är ärlige drängen Erko Joukahainen. Och jag tjenar i Mörskoms prestgård för tre daler om året.»

»Idiot!» förklarade gamla fröken. »Men om ni derborta... jag menar, ni, sotige smedsvan... om ni, som jag förmodar, är den der tokans s. k. ideal och heter Jem (hon har så ofta nämnt det namnet, att det ännu susar i mina öron, som om jag under tio tusen år stått invid ett vattenfall) så skulle jag af er vilja utbedja mig den nåden, att ers sotiga höghet ville tackas säga mig, hvad ni har att göra i min jungfrubur?»

»Hä!... Just ingenting särskildt! Jag bara gick förbi och märkte, att man ville bryta sig in i ert hus, nådig fröken, och som jag... som jag...»

»... var rädd, att någon skulle draga bort med Lena...», ifylde fröken Eleonora, utan att någon bad henne derom.

»Nåja, ers nåd, jag var verkligen rädd just för den saken, ty jag vet, att stackars Lena har hvarken näbb eller klor som... som... med respekt att säga... som...»

»Ut med det!» uppmanade Eleonora. »Som jag... menar du?»

»Nå, eftersom ers nåd sjelf sagt det, så må det vara så.»

»Och så bröt du dig in genom fönstret...?»

»Jag hvarken kan eller vill neka till det... Men tänk sjelf...» Smedens ärliga ansigte framvisade drag, hvilka vittnade derom, att han var mycket bekymrad för följderna af den våldsamma åtgärd, som han vidtagit.

»Jag tänker ingenting af den sorten», förklarade den gamla damen. »Du har brutit dig in i mitt hus...»

»Tillåt mig falla en förbön för honom», yttrade Willehad. »Han synes mig vara en rask gosse, som bättre passar på en häst och med sabel i hand, än invid ett smedjestäd, der man hamrar på bara jern... Icke sant, fröken von Sticht, ni förlåter honom?»

Han håller af den der flickan med de röda kinderna . . . förmodligen er tjenarinna. Han hör buller invid det hus, där hans utvalda dvaljes. Han skaffar sig inträde på hvad sätt som helst, men har icke för afsigt att tillfoga er någon skada, endast att värna och försvara er . . . Jag finner honom icke vara synnerligen mycket brottslig, ja, jag skulle i hans läge — tror jag — gjort detsamma.»

»Hurra för vår tappre anförare!» utropade Erkko Joukahainen, som fann mycket behag i Willehads uttalade åsichter. »Ensam skratrar ingen länge», säger ordspråket . . . Skratten tillsammans, ni två . . . Var nu icke dum, smed! Tag flickan i famn! Den gamla, ärevördiga damen välsignar ert förbund, och om icke detta är tillräckligt för er lycka, så lägger jag min egen dertill. Det vill säga min välsignelse! Min lycka vill jag hafva för mig sjelf . . . Icke sant, du lilla fagra Helena?»

»Den ungdomen, den ungdomen!» utlät sig gamla fröken Eleonora, i det hon — med ett utseende af kraftlöshet, som var väl speladt, om det icke var naturligt — sjönk ned i en af dessa stoppade, med höga ryggstöd försedda karmstolar, som äro oss så väl bekanta såsom tillhörande Ludvig den femtondes stil — redan då för tiden utbredd kring hela Europa och lysande åtminstone i de »bättre husen».

Med en teatralisk gest kastade hon, oförsigtigt nog, den ena armen så, att den träffade ett litet bord, som händelsevis befann sig i hennes närhet. Bordet var lackerad och härstammade från Kina eller Japan. På bordet stod ett skrin från något af de nämnda länderna. Alltsammans föll nu till golvet. Naturligtvis skedde detta icke utan buller. Herr Willehad tycktes icke egna sin uppmärksamhet åt dessa biomständigheter, men Enoch och Erkko skyndade fram och återställde sakerna i deras rätta läge.

Småningom återvände lugnet. Araminta låg i sin tants armar. Helena stod i en fönsternisch och hviskade kärvänliga afskedsord i Erkkos öron. Lena hade också några ord att säga smeden Jem. Willehad fann tiden vara inne att bryta upp.

»Förlåten mig, mina damer!» yttrade han, sedan han nalkats Araminta och hennes vördnadsvärda frände. »Tiden är nu inne, att vi måste aflägsna oss. Pendylen på byrån visar, att klockan är nära half två på natten. Det allmänna anfallet på staden är be-

stämtdt till klockan två. Jag och mina stridskamrater, af hvilka största delen är kvar derute på isen på en plats i närheten af stranden, som jag åt dem anvisat — vi måste alla vara redo på det öfverenskomna klockslaget . . .»

»Men *mon dieu*», utropade den gamla damen med tydlig förvåning. »Hvad menar ni, *monsieur*? Ämnar ni verkligen att med edra *braves camarades* lemna *ma maison*, utan att *manger un peu*?»

Då vi icke förut låtit den gamla damen uttrycka sig på detta slag af babyloniskt tungomål, tillhör det oss kanske att nämna, att hon — i likhet med många af den tidens menniskor — använde sitt förråd af franska fraser endast vid mera högtidliga tillfällen och i närvaro af personer, om hvilka hon kunde förmoda, att de voro i stånd att begripa dem. För tjänare och mindre lyckligt lottade likar ansågs svenska språket vara godt nog.

»Efter stridens slut måhända, men icke nu!» genmälde Willebrand, som vann den gamla damens hjerta för alltid genom att beledsaga orden med en hofmannabugning af samma slag, som Eleonora von Sticht hade sett hofmän utföra i närvaro af kungliga personer.

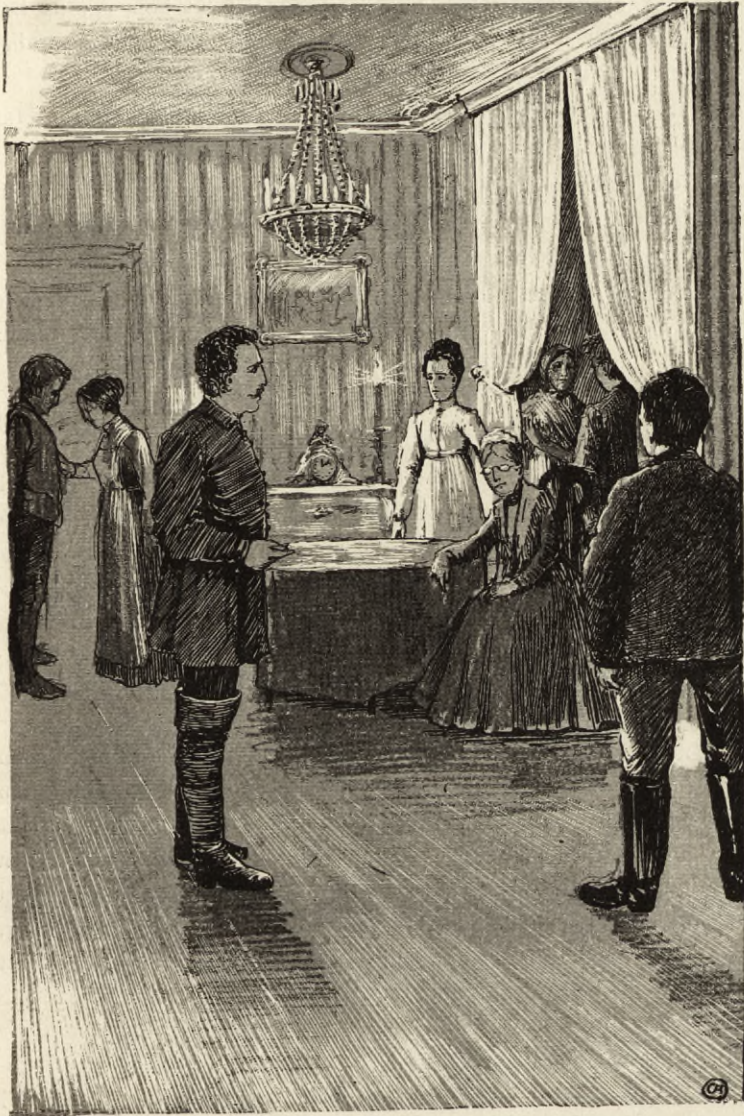
»*Mais*», återtog den gamla fröken, »*mais* ett glas vin, *monsieur*? . . . *Pardonnez moi! Un pauvre verre!*»

»Nå . . . det är omöjligt att strida mot så mycken artighet!»

»*Un vrai gentelhomme!*» hviskade den gamla tanten i Aramintas öra. »Och han tyckes vara à *prendre*. Jag ser ingen ring på hans *main*. Han är *non pas malhabile*. Låt honom icke gå dig ur händerna . . . Men se här vinet! . . . Du kunde dock vara *un peu plus vite, chère Hélène* . . . Hon heter eljest bara Lena, *pauvre fille*.»

Nå, vinet dracks under ömsesidigt iakttagande af all den högtidlighet, hvarmed dylika saker behandlades under den tid, då man äfven till det aflägsna Finland importerade fransyska sedvänjor, liksom franska möbler och andra husgeråd.

Stämningen var ganska hög i Eleonora von Stichts lilla salong. Den älskvärda gamla damen lyste med sina franska glosor så godt hon förmådde. De andra hörde på och svarade efter bästa förstånd, men mången gång passade frågor och svar icke rätt tillsammans med hvarandra. Åtskilliga hundra exempel härpå skulle vi kunna

ställa till våra läsares tjänst, men inskränka oss till ett enda, emedan det oss tillmätta knappa utrymmet icke tillåta mera.

»*Cela* är endast ett dumt *nigauderie*», utlät hon sig, då hon hörde vår vän Erkko Joukahainen framställa ett af sina vanliga ordspråk.

Vår talföre Erkko blef naturligtvis icke skyldig svaret. Han hade aldrig i sin lefnad åsamkat sig en dylik skuld.

»Sela!» eftersade han. »Ja så hette far mins fasters mostermans qvinna. Men... med förlof... de kallade henne aldrig Sela, utan helt enkelt Selia.»

»*Enfant terrible et perdue!*» utlät sig den ålderstigna damen, emedan hon ansåg det vara under sin värdighet att begagna samma tungomål som Erkko.

»Ja, så men!» sade unge Joukahainen tryggt. »Det är nog sant det, gu'nå's! En f—n ser illa...»

Hvad Erkko vidare skulle hafva sagt vid detta tillfälle och hurudan hans uttydning skulle blifvit, om han fått hållas, är icke lätt att gissa. Lyckligtvis blef hans mot den gamla och ärevärdiga damen »lasteliga» tal afbrutet af hans befälhafvare, den ädle Willehad, hvilken råkat få höra några fragmenter af dialogen.

»Erkko!» yttrade Willebrand i sträng och obeveklig kommandoton.

»Genast!»

I nästa ögonblick stod Joukahainen helt lugn och allvarsam inför sin öfverbefälhafvare, hvilkens bistra min och ögonkast han med oefterhärmligt själslugn betraktade. Willebrand skulle vid hans åsyn hafva komprometterat sig inför en underordnad genom att bryta ut i våldsamt skratt, om han icke ansett sådant vara oförenligt med en befälhavares värdighet. Det dröjde likväl några sekunder, innan han hade tillräckligt välde öfver sina skrattnuskler, så att han kunde med allvarsam min säga:

»Hvad är klockan, Erkko?»

»Sannerligen om jag vet...»

»Nå, gå då ut och försök att taga reda på den saken! Vi komma strax efter... Nå, se nu inte så förvånad ut, som om du fallit från skyarna... Gör, som jag sagt!»

Stackars Erkko Joukahainen gick ut. Förmodligen blef han snart tröstad, ty Helena smög sig ut ur rummet endast några minuter senare. Men om de båda unga människorna verkligen träffade hvarandra eller — i sådan händelse — hvilka tröstegrunder den väna ungmön begagnade, det vet man icke med så tillförlitlig visshet, att det kan anföras i en alltigenom så sanningsenlig berättelse som denna.

Under tiden fortfor Eleonora von Sticht att samtala med sina gäster på det hjertligt välvilliga sätt, som hennes tid förstod bättre än måhända någon annan, åtminstone bättre än den tid, under hvilken denna berättelse nu nedskrifves. Visserligen råbråkade hon franskan på ett mycket obarmhertigt sätt och visserligen voro hennes åhörare stundom alldeles okunniga om, hvad hon egentligen menade med dessa vidunderliga franska fraser, i hvilka hon — liksom allt förnämt folk på den tiden — var i hög grad förälskad. Men den tidens anspråk voro icke stora. Willehad och Enoch förstodo henne någorlunda och försökte gifva passande svar.

Men hvad nu? . . . Der kommer Erkko inrusande.

»Kapten!» ropar han. »Tiden är inne . . . Jag tror, att de våra redan synas ute på sjön . . . Inom en kvart smäller första skottet.»

»Gode Gud!» utropade Eleonora von Sticht, hvilken ansåg sig af tidens etikett förbunden till att låtsas en half medvetlöshet, så snart hon hörde talas om skott.

»Lugnen er, sköna damer!» sade Willehad, som hastigt steg upp från sin plats i den sidenklädda soffan. »De faror, som stunda, gälla icke eder . . . Alla stadens fredliga invånare äro tillförsäkrade frihet och skydd till lif och egendom.»

»Men de kulorna! . . . De kulorna!» jämrade sig den gamla damen.

»Var lugn! . . . Jag skall med min friskara taga hela denna stadsdel under min egen uppsigt. Jag måste gå. Pligten kallar mig . . . Pligtens och hjertats bud strida ofta mot hvarandra.»

Nå, i hela Finland fanns ingen kvinna, som ville uppmana en Finlands son till att förgäta sin pligt eller glömma sin trohetsed.

»Gån då i Guds namn!»

Araminta vände sig bort, och Willehads hjerta klappade tro-
ligen fortare än vanligt, då han tyckte sig förstå, att den unga
flickan söndertryckte en tår i sin ögonvrå.

Erkko, som skyndat ut igen, så snart han meddelat nyss an-
förda budskap, öppnade å nyo häftigt dörren och ropade någonting
in i rummet, hvarefter han genast smälde igen den och försvann.

»Kom kapten.» . . .

»Godt! . . . Jag kommer . . . jag kommer . . . Farväl mina
damer!»

Och borta var han.

Araminta blickade länge och under tystnad på denna tillstängda
dörr, som nyss tillslutits mellan henne och den man, som hon
mer och mer lärde sig älska, ju oftare hon blef i tillfälle att se
vittnesbörden om hans manliga, stora och redbara egenskaper. Ett
par tårar smögo sig fram i hennes ögonvrår.

Hennes gamla tant var icke tillräckligt oerfaren af lifvet för
att kunna missförstå betydelsen af dessa tårperlor. Men hon var
klok nog att icke låtsa om, att hon såg dem. Hon visste väl, att
det första ord, hon ville yttra om Willehad, skulle upprifva alla

damluckorna och göra flickan tröstlös, tårefloden många gånger starkare. I stället tog den vördnadsvärda tanten på sig en glad min och yttrade:

»Nu, min snälla Araminta, gå vi i lugn och ro till sängs... Min gamla Lena har redan gjort i ordning åt dig ett hviloläger för natten... I morgon får du ditt eget rum, men i natt måste du hålla till godo med att dela min sängkammare.»

»Jag är nöjd och tacksam för allt», hviskade Araminta och torkade sina ögon. »Men... men...»

»Nå... hvad är det, som trycker ditt sinne, mitt kära barn?»

Möjligt är, att den unga flickan skulle — om hon fått tid dertill — i sin vänliga frändes sköte anförtrott sitt hjertas hemlighet. Men tillfälle gafs icke, ty fröken Eleonora von Sticht hade knappt hunnit sluta sin fråga, innan dörren — som man försummat att stänga efter de bortdragande vännerna — rycktes upp och in i salen stöflade en välkänd figur, hvilken icke kunde förväxlas med någon annan lefvande varelse.

»Min far!» utropade Araminta med samma förfäran, som om hon sett uppenbarelsen af en dödsfiende. Vi vilja icke hafva dermed sagt, att Araminta hyste sådana känslor mot den, som gifvit henne lifvet, men hon kände instinktmässigt, att faderns jernhårda sinne icke skulle tveka att uppföra hennes välfärd, till och med hennes lif, om han dermed kunde tillförsäkra sig en eller annan betydande fördel eller framgång i världen. Och nu hade han ju — som våra läsare behagade erinra sig — lofvat bort henne till den gamle, i all synd förhårdade, i sitt lefverne och uppträdande råde och ohyfsade, hårde och hjertlöse värdshusvärden på »Then drickande Apan» i Maaninka kyrkoby, den i synd och last grånade Josef Revall Synnerberg. Äfven lasten har sin ordhällighet. Äfven bland brottslingarna finnas personer, som akta ett gifvet ord och löfte högt och som heldre skulle dö än svika det. Härur kunde man nu möjligen draga den filantropiska slutsatsen, att det goda aldrig helt och hållet utplånas ur en människosjäl. Men... tyvärr!... ett sådant antagande motsäges helt och hållet af den erfarenheten, att människor verkligen finnas, hvilka göra det onda, emedan det fröjdar dem att göra ondt. Den der ordhälligheten och trofastheten mellan människor, som arbeta i det ondas tjänst, börjar, när de

gemensamma intressena sammanväfva sig med hvarandra, och slutar genast, så snart kontrahenterna icke längre äro i behof af hvarandras hjälp. Det är den gamla, ständigt å nyo upprepade historien om: »Herodes och Pilatus voro vänner på den dagen».

Naturligtvis behöfde Araminta icke använda någon eftertanke för att inse, i hvilket ändamål hennes far nu infann sig på den tillflyktsort, som hon hade åt sig utvalt. Att han kom för att afhemta henne, derom tviflade hon icke ett enda ögonblick. Och det var, liksom om hennes unga hjertas slag alldeles stannat och liksom om hon känt sig vara lifdömd, då gubben Stengrund nu stöflade in (något angenämare uttryck för att beteckna den mannens sätt att inträda i ett rum kunna vi icke för ögonblicket finna) i Eleonora von Stichts lilla salong.

»Hvem? . . . Hvem är ni? Huru tillåter ni er att tränga er in i vårt hem?» utropade den gamla damen, hvilken icke genast kände igen den af vargskinnspelsen omhöljde svåger.

»Åh, nog äro vi bekanta alltid, kära svågerska!» utlät sig Stengrund, medan han försökte aflägsna rimfrosten från pelsuppslaget. »Hoppas vara välkommen, kära svågerska, fastän jag kanske infin- ner mig helt oväntadt.»

Araminta satt mällös. Hon kände sin far och hans vanor. Hon visste ganska väl, att den der smilande minen och den der hala tonen just betecknade, att hans afsigter voro elaka.

»Jag skall hafva den äran säga er, *mon chere* svåger, att *votre entrée* i mitt *maison* vid denna *inhabila* tid på dygnet *très beaucoup* väcker mitt misshag.»

»Åh! . . . Jaså? . . . Säg då gerna rent ut på svenska, att ni skulle hafva god lust att köra ut er svåger, om ni blott visste, huru det skulle gå till att utföra den gerningen.»

»Jag vill åtminstone veta, hvad ni söker här?» utbrast den förtretade gamla damen, som i häftigheten glömde sin gustavianska vana att uttrycka sig på det språkidiom, som utgjordes af en tredjedel svenska och två tredjedelar franska.

»Jag söker ingenting, nådigaste svågerska. Den söker icke längre, som redan har funnit. Icke sant, min lille Pucke?»

Efter gammal vana nickade Pucke bifall.

»Hvad är det då, ni funnit, ni gamla syndare?» utropade den gamla frun.

»Min dotter! Se god afton, Araminta! Du har ett ganska egendomligt sätt att helsa din gamle hedersman till far välkommen... Icke sant, Pucke?... Jag visste, att du också skulle tycka så... I sanning egendomligt!... Men de franska revolutionsidéerna om frihet och dylikt nonsens hafva förpestat hennes öron... icke sant, Pucke?... Jag visste väl det... Och de hafva satt i hufvudet på vissa flickslinkor, att de icke längre stå under faderlig myndighet... Tycker du icke, Pucke lille, att de der nymodiga frihetsideerna äro ena lustiga tingestar?... Jag visste på förhand, att du tyckte det, min trogne Pucke.»

»*Mais mon dieu*», utropade den gamla damen. »Hvad menar ni med all denna *gallimathias*?»

»Hör du, Pucke lille? Hon frågar, hvad jag vill! Ha, ha, ha!»

»*Quel terrible karl!*»

»*Quelle aimable* gammal mö! Har du förr sett en sådan toka, Pucke lille?... Nehej! Inte det! Nå, inte jag heller... Hon frågar, hvad jag vill henne, då min egen, köttsliga dotter sitter i hennes rum... *pardonnez!*... hennes *salon*... och då denna upproriska dotter, som är anklagad för *limen crescæ majestätis**, som det heter i gamla rättegångspergament — d. v. s. uppror mot den faderliga myndigheten. Eller hvad tycker du, Pucke lille? Är hon icke ett gammalt underligt fenomen för både Gud och menniskor?... Jaså!... Jo, jag visste nog, att du tyckte som jag, Pucke lille?»

»*Bête!*» var allt, hvad den gamle damen värdigades svara.

»Jaha, jaha! Ni har så rätt... så rätt, nådig svägerska. Visst har hon rätt, Pucke lille?... Visste väl, att du också tyckte det. Hon är *bête* i det här spelet. Du, Pucke... jag har också varit bland fint folk och vet, hvad *faire la bête* betyder. Det var en gång i Frankrike för länge, länge sedan, då jag gjorde en fin fransk baron så *bête* i kortspel, du, att han sköt sig en kula för pannan, du, Pucke. Och pank var han, du... Jo, jo, du, min vän Pucke, vi hafva allt haft många roliga affärer tillsammans, du, innan vi

---

* Förmodligen menade han *crimen læsæ majestatis* = högmålsbrott = förolämpning mot konungen.

blifvit så rika och ansedda och mäktiga, som vi äro, du . . . Men den här gamla galantan, du, Pucke . . . hon tror, att hon kan lura oss . . . Hi, hi, hi!»

»Ju förr ni aflägsnar er, desto bättre!» sade den gamla damen. »Att spilla flera ord på er, vore en lönlös möda. Ni är den mest hjertlöse skälm, som någonsin gått på landbacken . . .»

»Eller seglat öfver haf, du, Pucke!» interfolierade Stengrund.

Det skulle vara omöjligt att med ord beskrifva det hån, som låg uttryckt ej endast i dessa ord, utan jemväl och nästan ännu mera i den ton, med hvilken de uttalades.

»*Allez, monsieur!* Förskona mig från *votre présence!* Ni är en dålig far . . . Ni är ett vilddjur . . . Ni är *abominable.*»

»Har du någonsin hört ett så vackert tal, Pucke lille?»

Den hånfullhet, som ljöd i allt hvad Stengrund sade vid detta tillfälle, var naturligtvis egnad att i aldra högsta grad uppreta den ädla damen. Hon var van att röra sig bland människor, som stodo på höjden af den tidens bildning eller som åtminstone förstodo att sitt yttre uppträdande iakttaga belevnhetens former. Stengrund deremot var helt och hållet i saknad af någon annan hyfsning, än den, som representerades och för världen kungjordens genom klädedrägtens dyrbarhet vid de tillfällen, då han ansåg det löna sig att uppträda såsom »rike mannen». Vid närmare eftersinnande ångrade den gamla damen sin häftighet och skulle gerna hafva tagit tillbaka åtskilliga af de yttranden, som hon fält. Men då nu ett sådant återtagande af ett yttrande, som man fält, ligger utanför mensklighetens kraft och förmåga, då således den sanningen (om än icke i latinsk form) stod klar för henne, att *dicta manent* lika visst som *scripta*, så beslöt hon sig för att stryka segel och, så att säga, gifva sig på nåd och onåd samt försöka, hvad vänlighet möjligen kunde uträtta med den der gamle filuren, som satt der och med så ogenerad min tilltygade hennes mattor med all den orenlighet, som hans bredbottnade skodon hunnit uppsamla under den tillryggalagda färden.

Hon hade knappt tillslungat honom den fransyska uppmaningen att aflägsna sig och hört hans derpå grundade monolog med Pucke, förrän hon ångrade sig och återtog:

»Men hvad är det då egentligen, ni vill, käre svåger?»

»Nej, hör du, Pucke?» sade Stengrund till sin trogne ledsagare. »Hör du? Hon tager skeden i vacker hand nu, tror jag. Är icke det också din mening, Pucke lille? Joho, kunde väl tro det!... Hvad jag vill?... Var det så, min nådiga uttryckte sig?»

»Ja, sväger, säg mig det! Det är sent nu, och vi behöfva verkligen gå till hvila, jag och min kära Araminta.»

»Har du någonsin hört maken till detta, Pucke?»

»Nå, min herre?»

»Det är en riktig skålmunge, den här frun... eller hvad tycker du, Pucke?... Jaså, nådig svägerskan önskar veta, hvarför jag besvärar henne med min närvaro i qväll... Hm! Jaså!»

»Var så *obligeant* att säga mig det, *s'il vous plait*.»

Och med en höghet i later och uppsyn, om hvilken man med skäl kan säga, att den var ett återsken från Gustaf den tredjes glänsande period, blickade den ädla gamla damen på sin ohyfsade frände. Araminta grät.

TJUGOSJUNDE KAPITLET.

Stengrund på jagt.

Naturligtvis ligger det utanför planen till denna berättelse att gifva en fullständig redogörelse för svenskarnas anfall mot Kuopio stad. Vi måste inskränka oss till att skildra en del af detaljerna, och dessa endast i den mån de inverka på vår berättelse.

Willehad och hans vänner Erkko Joukahainen och Enoch Wennman lämnade Eleonora von Stichts hus, då klockan var omkring half två på natten. Ännu var det ganska mörkt. Visserligen befann man sig långt inne på vårsidan af året, ty den snart gryende dagen var den tolfte i Maj månad, men vårnätterna på våra nordliga breddgrader kunna understundom vara ännu mörkare än nätterna under midvintern, när månen »lyser med sin frånvaro», och himlens höga hvalf är betäckt med tjocka, svarta, snö- eller regndigra moln. En månljus vinternatt är att förlikna vid full dager, om den jemföres med en kulen natt under vårens tid.

De sträfvade framåt gatan — Willehad Willebrand och hans vänner. Mot den hårda blåsten hade de att kämpa. Och gatans mörker vållade dem många af dessa missöden, som voro så vanliga under en tid, då endast en ringa omsorg egnades åt sådana småsaker som en gatas tillstånd. Emellanåt blickade månen vänligt fram mellan molnen, men endast för att draga sig tillbaka innanför ett ännu tätare omhölje.

Då hejdade plötsligt Willehad sig sjelf och sina vänner samt drog sig med dem tillbaka intill sidan af ett hus, hvars invånare

sannolikt lågo försänkta i den djupa sömn, som ett idogt arbete och medvetandet om en väl använd arbetsdag förmå skänka. Våra vänner tycktes emellertid icke hafva skäl att dölja sig, ty det ljud, som hördes, framkallades af endast en enda vandrare.

»Blott en enda!» hviskade Enoch i örat på sin gode vän Erkko Joukahainen.

»Han bär vargskinnspels med hårsidan utåt.»

»Inte sämre karl för det!» menade Erkko. »Så gjorde far min och farfar före honom. Du skall inte vara högfärdig, det säger jag dig allvarligt, Erkko lille . . . En vargskinnspels är rätt god att hafva

på sig, när det är kallt. Jag har sjelf mången gång under vinter-
nätterna, när jag vandrat i stickande storm och förvillande snöyra
öfver den ödsliga mon, önskat, att jag engång skulle blifva så för-
mögen, att jag kunde skaffa mig en sådan pels, som den der figu-
ren har.»

»Gå vi icke nu?» sporde Enoch.

»Vänta!» hviskade Willehad. »Först vilja vi se, hvarthän den
der figuren ämnar taga vägen . . . Jo, se der! . . . Trodde jag icke
det? . . . Han stannar utanför det hus, som vi nyss lemnade.»

Verkligen hade den der lille mannen, hvilken i sin yfviga
vargskinnspels var nästan lika tjock, som han var lång, stannat utan-
för von Stichtska huset. Hvad han der företog sig, derom kunde
våra vänner icke dömma, ty afståndet var för långt, mörkret alltför
tjockt och gatubelysningen alltför dålig. Men slutligen hörde de ett
buller, om hvars betydelse de icke kunde misstaga sig. Det var
det dofva ljud, som uppstår, då tunga fötter, beklädda med tjock-
sulade skodon beträda en af tunt trävirke tillverkad trappa. Alltså
hade mannen med vargskinnspelsen nu försökt att skaffa sig inträde
i det lilla von Stichtska huset.

»Det der angår oss icke», menade Willehad Willebrand och
uppmanade sina kamrater att följa honom. »Sannolikt är mannen
en frände till husets egarinna . . .»

»Som gör besök . . .» ifylde Ercco. Det är ju alldeles solklart.

»Besök vid denna tid?» anmärkte lille Enoch Wennman, och
detta med fog, ty klockan var ju mellan två och tre på natten.

»I alla händelser hafva vi icke någon tid att slösa bort», me-
nade Willebrand. »Klockan är snart två — den öfverenskomna
tiden, och ingen finnes väl bland oss, som vill försumma att göra
sin pligt vid ett så viktigt tillfälle som detta. Våra kamrater
äro i detta ögonblick icke långt från staden och vi hafva ännu icke
uträttat någonting, som är af betydelse.»

»Jaha, jaha!» menade talträngde Ercco. »Det är nu godt och
väl, detta. Men det var i alla händelser en misstänkt figur, den
der. Och jag skulle vilja föreslå, att vi vända tillbaka. Man kan
mycket väl utifrån höra, hvad som talas derinne . . . Hm! . . . Den
der figuren i vargskinn! . . . Hm!»

En rundlig tid åtgick till dessa öfverläggningar, om man nu får så benämna detta samspråk.

»Jag har sett den der pelsgubben förr engång, om jag icke misstager mig», yttrade lille Enoch. »Det var utan tvifvel mamsell Aramintas far, den gamle Stengrund. När man sett den gubben engång, har man icke lätt för att glömma honom.»

»Aha!» lät Willehad höra, så snart lille Enoch började sitt lilla tal, och när han slutat, fälde han följande yttrande:

»Stengrund! . . . Jaha, min gosse, det torde vara, som du säger. Men det kommer ju icke oss vid, om Stengrund från Nya Halola behagar aflägga ett besök hos sin svägerska. Låt om oss nu icke försumma våra pligter! Tiden är snart inne, och vi borde redan hafva infunnit oss på mötesplatsen, der vår tappra friskara utan tvifvel redan väntar oss.»

»Ja, men . . .», försökte Enoch Wennman börja en ny invändning.

»Den gamla damen, som tagit mamsell Araminta i sitt beskydd, kommer visserligen att vara hennes värn mot den hårdhertade fadren», försäkrade jätten, men en djup suck, som stal sig upp ur hans breda och höghvålfda bröst, förrådde nogsam, att han själf icke trodde på, hvad han sade, eller åtminstone att han betvivlade det.

»Ja, men . . .»

»Nu, min gosse, vill jag icke höra flera invändningar . . . Den väna jungfrun måste vi lemna åt försynens och den gamla damens omvårdnad. Oss kallar pligten . . . äran . . . fosterlandet!»

»Det var *likväl* gamle Stengrund», sade Enoch med eftertryck. »Och jag fruktar, att då vi härnäst få höra något om den vackra mamsell Araminta, så blir det en jobbspot. Har ni aldrig hört det ordspråk, som vi hafva i min hembygd: 'Mellan korpen och näktergalen kan barnet skilja, men icke dären', eller detta . . .»

»Nog nu med prat», inföll Willehad. »Tiden är snart inne och vi borde för längesedan befinna oss på vår post.»

Den lilla skaran ilade raskt utför Länsi-Vuori-Katu ned till hamnen. Der stannade de, för att speja utåt isen. Ute på Kuopionlahtis is syntes några mörka föremål röra sig, men huruvida dessa föremål utgjordes af fiender eller vänner, det kunde man icke från stranden afgöra, innan de kommo närmare. Måhända var det en-

dast bönder, som på sina fordon körde ved eller proviant in till staden. Men det kunde lika lätt hända, att det var de finska anfallstrupperna.

I sjelfva verket var det bönderna under skolläraren Hellgréns befäl. Kapten Malm hade indelat dem i tre flockar och låtit dessa intåga positioner ute på isen. Den bålde kaptenen hade uppenbarligen icke synnerligen stort förtroende för dessa frivilliga trupper och han delade dessutom den då för tiden gängse åsigten, att tapperhet, mod, dödsförakt, fosterlandskärlek och alla de andra dygder, som pryda en fosterlandsvän, icke kunna finnas annorstädes än i de bröst, som täckas af uniformsrock med blanka messingsknappar och andra krigiska emblemer.

»Men, herr kapten», vågade Hellgrén invända. »Tiden blir oss lång, om vi skola stanna här och göra ingenting, medan I kläden blodig skjorta... Jag kan icke ansvara för, att mitt folk...»

»Hvad nu?» dundrade den kække kaptenen. »Ni har så nyss trädt in under den blågula fanan och ni gör redan myteri, herr skollärare. Huru är detta att förstå? Känner ni krigslagarna?... Bah! Jag är dum, som bara frågar. Så nyttiga och lärorika saker som krigslagar, militärreglementen m. m. läras icke i skolorna... Nå, skollärare... känner Ni A... B... C... D?»

»Men hvarför har jag ådragit mig sådan vrede... nej, jag menar icke hvarför utan hvarigenom...?»

»Nöt!» brummade kaptenen. »Kom ihåg, herr skollärare, att då jag nu satt eder till chef för dessa tappra bondemän, som lemnat sina pörten för att söka en ärofull död bland gamla, glada Finlands furudungar, så hoppas jag, att ni vill i er af bokmal förstörda hjerna inpregla, att krigslagarna — Gudi vare lof! — ännu gälla och att jag låter arkebusera ers lärda högvördighet, om ni fortfarande visar tecken till ohörsamhet.»

»O... Gud bevara mig!... Arki... ark... arkebu... arkebus... era?... Men... men, ers höga krigiska nåde, jag... jag har ju...»

»Nåväl... lyd!... Hvar och en som står under mitt befäl, måste lyda utan att resonera... Inga lärda fasoner! Tror ni, att ni kan drifva fienden tillbaka med edra kunskaper i bibliskan och katekesen? Tror ni fienden ryggar en tum för edra glasögon?»

»Men, herr kapten, af nåd och stor miskund...»

»Miskund!» utbrast den bistre kaptenen, hvilken troligen var mindre förgrymmad, än han låtsade. »Hvad är det för ett ord? Jag har aldrig hört det förr från finsk mans läppar.»

»Oh!... Oh!»

»Nå, vill ni lyda, skolmästare?» återtog kapten Malm, hvilken — hans bussar hörde det på tonfallet i hans stämma — var mycket road af den krigiske skollärarens förlägenhet. »Behagar det er att lyda mina ordres eller att blifva arkebuserad?»

»Ja, men jag menar ju... , försökte Hellgrén ännu invända.

»Känner ni icke ordspråket: 'menskap tänker, oxen menar'?» dundrade kaptenen, som, bemödade sig om att vara barsk, men icke lyckades fullständigt dölja sitt löje. »Och gör mig nu den tjänsten att snabbt besluta er! Hvilketdera behagar ni välja? Lydnad eller arkebusering? Men jag behöfver icke fråga er derom. Jag kan aldrig tro, att en så tapper buss vill svika, just då hans medverkan är som aldra mest af nöden.»

»Visst icke, men...»

»Men I viljen släss, icke sant? Detta är den korta meningen med allt detta långa tal, kan jag förstå.»

»Alldeles!... Hufvudet rakt på spi... nehej, ers nåd, jag menar spiken rakt på hufvudet... Jag och dessa allmogemän hafva tågat ut i det ändamålet. Våra bössor — ty en och annan ibland oss är väpnad med så fruktansvärdt vapen — våra spjut, våra yxor, våra jernskodda stafvar och våra af köld och arbete barkade näfvar — allt erbjuda vi åt fosterlandet.»

»Raskt och bra taladt, käre vän! Men tro mig — ni skall göra mig och fosterlandet den största nyttan, om ni med ert folk — hvars tapperhet ingen kan skatta högre än jag — vill kvarstanna härute på isen och om Ni vill fördela edra bussar på de punkter, som jag anvisar er.»

»Herr major», svarade Hellgrén, »när man — såsom jag och följeslagarne mina — lemnat hem och härd, för att åt fosterlandet erbjuda lif, lemningar och krafter, så dagtingar man icke med pligten, ej heller försöker man muta samvetet. Jag och mina käcka allmogemän stå till er tjänst, herr kapten. Vi känna er för längesedan. Ryktet har burit ert namn på sina vingor ända till dessa aflägsna

och obetydliga små pörten, der dessa härdade män, dessa stridslystna ynglingar framlefvä ett sträfsamt och nyttigt, om också fattigt och af försakelser öfverfullt lif . . . Icke sant, gubbar? . . . Vi vilja lyda kapten Malm?»

Ett allmänt bifallsrop följde såsom svar på Hellgréns fråga.

»Tyst! . . . Tyst, karlar!» förmanade Malm. »Ären I galna? Det skulle icke förvåna mig, om ert rop hörts af våra fiender derinne i staden . . . Nu ingen tvekan mer! I stannen här, och tillhör det er att för honom afskära vägen till Toivala. Er plats blir således härute på Toivalansalmi is . . . Nå, äro vi nu ändtligen ense om den saken? . . . Tron mig, vänner, här blir tillräckligt arbete för er också.»

Nå, detta blef nu beslutadt. Och på grund häraf var det, som Willehad, när han kom ned till stranden, kunde se böndernas skaror ute på Toivalansalmi.

»Här någonstädes måste jag hafva mitt tappra frikompani», mumlade jätten, som likväl förgäfves blickade omkring sig efter sina karlar. »Tiden är inne, att de borde vara här.»

»Der äro de ock», utropade Enoch. »Se, se! . . . Jag känner igen både länge Aatuli och tjocke Sakari och den spenslige skräddaren Juuso och Kaisas pojke från Taipale och . . .

Sannolikt skulle Enoch hafva länge fortsatt uppräknandet af dessa för både honom och Willehad väl bekanta personligheter, om icke Willebrand hade afbrutit den långa listan.

»Hvar ser du dem?»

»Der! . . . Der!»

Och gossen utpekade en plats, hvilken var belägen på endast ett kort afstånd från våra vänner — en af en sömnig lykta belyst plats, der en skara menniskor befann sig. Hvarken Willehad eller någon af de andra hade sett dem, ty de hade valt sin ställning så, att deras gestalter kunde lätt förblandas med de upplag af sten, bjelkar och annat dylikt, som funnos i närheten.

»Vid Gud! Du har rätt . . . Dina ögon månne vara goda.»

Några minuter senare hade Willebrand hela sin skara samlad omkring sig. Frågan var nu, hvad som kunde och borde företagas. Den frågan var i sjelfva verket icke synnerligen svår att lösa, ty friskarans plats och göromål i den stundande striden voro redan i

förväg bestämda. Mera bekymmer väckte det spørsmålet, om man väl ännu hade tid att begifva sig till anvisad plats, innan striden började.

Återföreningen lifvade allas mod och förtröstan — en sinnestämning, åt hvilken Erkko Joukahainen gaf uttryck genom att ur sitt minnes i detta hänseende rika förrådshus hemta fram och bjuda sina kamrater på en mängd olikartade ordspråk och gåtor, hvilka alla hade afseende på de för handen varande förhållandena.

Emellertid var naturligtvis icke nu någon tid att egna åt hvarken samtal eller gissandet af gåtor. Man hade sina pligter, och det kunde icke gå an att försumma dem.

»Framåt!» kommenderade Willebrand, och hela skaran satte sig i rörelse mot den punkt, som blifvit anvisad.

Men den kom icke långt, innan anföraren befalde den stanna. Anledningen dertill var af en så säregen art, att vi måste — huru mycket vi än längta efter att omsider komma till skildringen af några bland stridens detaljer — måste redogöra för den.

Från en af de närbelägna och inåt staden löpande gatorna hördes ett gällt skri, hvilket i nästa ögonblick efterföljdes af några med grof röst framstötta eder. Derefter hördes dundrandet af grofbottnade skodon mot gatans frusna mådd. Willehad lät sin trupp stanna.

Snart visade sig i gatans mynning på kort afstånd från våra vänner en qvinna, hvilken ilade med bevingade steg ned mot sjön. Efter henne följde en karl — egaren till skodonen med de tjocka sulorna. Denne man var jemväl egare till en luden vargskinnspels, hvilken sken helt hvit och fager i ljuset från tranlyktan.

»Stengrund... vid Gud!» utbrast Willebrand.

»Säg snarare Stengrund vid... hm!... vid den onde ande, som är motsatsen till Gud», utropade lille Enoch, hvilken var uppfostrad i ett presterligt hem och icke fann rätta ordet för den tanke, som genomilade hans hjerna. »Det är den gamle skälmen, och den flyende är ingen annan än vår Araminta.»

»Sannerligen... jag... jag tror, att du har rätt», nästan stammade Willebrand, som blifvit helt upprörd. »Hvem fångar honom åt mig?... Femtio dukater åt den, som frälsar jungfrun!»

Naturligtvis skulle Willehad Willebrand icke hafva åt någon annan lefvande varelse lemnat uppdraget att komma Araminta till hjälp, om han ansett sig sjelf kunna i detta hänseende någonting uträtta. Men han kände alltför väl den enda svaghet, han hade. Jättestor, som han var, skulle han med framgång kunnat i afseende på kraftprof täfla med sjelfva kung August den Starke, men — springa fort och länge, det kunde han icke. Dertill var han icke af naturen danad. Redan det är en icke ringa förtjenst hos en människa, att hon känner sina svagheter.

Naturligtvis skulle hans uppmaning till sina män icke förklinga ohörd. Från alla håll i truppen hördes ropet:

»Jag!... Jag!»

Men Erko och Enoch togo lofven af dem alla, ty medan de andra endast erbjödo sin tjenst, ilade pojkarne åstad, för att genom gerning visa sin ifver. Under tiden hade emellertid förföljaren hunnit den förföljda så nära, att åskådarna till det underliga uppträdet hvarje ögonblick väntade, att han skulle gripa henne.

»Gör mig icke illa!» hördes den flyende Araminta (ty läsaren har naturligtvis längesedan insett, att det var hon) utbrista.

»Stå nu på dig, Pucke!» hväste en mindre musikalisk stämma. »Snart hafva vi henne fatt... Eller hvad tror du?»

»Far!... Far!... Skona mig!...»

»Hör du, Pucke? Hon vill, att jag skall skona henne. Hvad tycker du väl!... Hi, hi, hi!... Krask (han hostade)... Krask!... Hi, hi, hi! Krask!... skona!... Bah!... Det är ett för oss okänt ord, Pucke... Ritsch!... Krask!... Bum!... Nej... hon skall gifta sig med min vän Synnerberg, om jag också... ritsch!... bum!... skall släpa henne till altaret... Krask!... med jernkedjor... Ritsch... Bum!... i stället för med... gruff!... ritsch!... med guldänkar.»

»Ack, kära far, skona mig!» utropade flickan med ångest, just då den hjertlöse fadern lade sin näfve på hennes axel och tvingade henne att stanna. »Vid barmhertighetens Gud, fader, skona mig!... Är jag icke ditt barn?... Tänk på, hvad min mor måste i sin himmel...»

»Nog med dumt... krask!... dumt snack!... Lyda skall du eller dö... Tror du, att din far är ett blötdjur, som du kan vända

i din hand, huru du behagar? ... Ritsch... Krask!... Bum-bum-bum!... Nehej, nu följer du vackert med, rymmerska!»

»Förbarmande!»

»Hi, hi, hi, Pucke? Hvad tycker du? Hon ber om förbarmande, du... Har du hört på maken du?»

Araminta slet sig lös och ilade från sin far så snabbt, som hennes små fötter förmådde bära henne framåt. Men gamle Stengrund var snart hack i häl efter henne. Anständigheten förbjuder oss att upprepa i tryck alla de eder och förbannelser, som den elake gubben lät höra, under det att han — hostande och kraskande — skyndade efter henne med all den snabbhet, som hans korta ben förmådde tillägna sig. Aldrig någonsin — hvarken förr eller senare — har väl en far på ett dylikt sätt jagat sitt barn.

Slutligen var gubben nära att upphinna henne.

»O, min far!» ropade hon. »Jag skall frivilligt vända tillbaka till hemmet, om du lofvar mig, att... att jag får sjelf välja... d. v. s. att du icke tvingar mig att taga till make en karl, som hela orten föraktar och som...»

»... som», ifylde Stengrund, »likväl skall blifva min svärson. Alltför många och viktiga intressen stå på spel... Seså!... Lyckades hon icke nu slita sig från mig?... Har du någonsin sett en så fjollig och upprorisk unge, Pucke?... Hm!... Bum!... Ritsch!... Krask!... Nu måste vi i väg igen, Pucke.»

Och »i väg» bar det. Araminta var synbarligen redan trött... Hennes flykt skedde icke längre med så stor snabbhet... Hon stappade. Slutligen föll hon, men om det var en sten, som vållade detta missöde, eller den unga flickans trötthet, det veta vi icke, ej heller kunde hon sjelf sedermera erinra sig hvarken fallet eller dess orsak.

Hojtande, kraskande och mumlande sprang gamle Stengrund efter henne. Men i spåren efter dem båda ilade med ännu snabbare steg Erko Joukahainen och Enoch Wennman. Nu är det en för alla väl bekant naturlag, som bjuder, att två projektiler, som följa samma bana och af hvilka den efterföljande har största initialhastigheten, ovilkorligen måste förr eller senare sammanträffa. Äfven vid detta tillfälle visade denna naturlag sin giltighet. Här voro till och med tre i rörelse stadda »storheter». Först Araminta, som egde den minsta hastigheten. Derefter gubben Stengrund och hans

Pucke, hvilka ilade framåt med större fart, emedan de verkande och de i verksamhet stadda krafterna voro större. Och slutligen kom paret Erkke och Enoch, hvilka voro de äldra snabbaste. Sammanstötningen skedde. Läsaren kan lätt föreställa sig, huru dervid tillgick. Först råkade Araminta i sin fars och Puckes våld. Derefter föllo alla tre i händerna på Erkke och Enoch.

»Se nu!» hväste den andtöppte Stengrund, då han hejdade Araminta, som gaf sin förfäran till känna genom ett skri, hvilket hördes vida vägar inom Kuopio stad och som vållade, att åtskilliga

fönster öppnades i närheten, genom hvilka vitklädda gestalter försigtigt blickade ut, »Se, nu, Pucke? Lyckades vi?»

Om våra vänner hade haft tid att göra några iakttagelser, skulle de hafva förstätt, att Kuopio stads invånare den natten icke vågade sofva, emedan alla visste, att denna natt skulle afgöra stadens öde. Men vi förmoda, att vi icke på något vis nedsätta våra vänner i någon läsares ögon, om vi försäkra, att de i detta nattliga uppträde deltagande personerna icke märkte den nyfikenhet, för hvilken de utgjorde föremål. Den klena gatubelysningen gjorde det sannolikt till en omöjlighet för de i fönstren spejande borgarna och madamerna

att med full visshet konstatera, huruvida detta gatuoväsen tillställdes af ryssar eller svenskar. En och annan af de mera behjertade borgarna trädde ut på sina höga trappor. Och mångenstädes afspeglade sig lyktornas bleka sken i väl polerade muskötpipor eller sablar.

»Far!... Far!» ropade Araminta. »Du gör mig illa i armen. Grip icke så hårdt omkring den!... Far!... Skona mig för min mors skull!»

»Joho, Pucke», hväste gubben ur sitt trånga och andtöppta bröst, »joho, du Pucke! Nu tager hon till bönboken. Eller hvad tycker du, Pucke? Hafva vi icke skött vår sak som karlar, du och jag? Bum!... Ratsch!... Nu är hon fast, du Pucke... Och... krask! ritsch!... nu skall hon följa med... bum! bum!... med till hemmet och... du, Pucke... bum!... kritsch!... kratsch!... ett lustigt och rart bröllop skall stånda på Nya Halola, när tösen här sammanviges med... bum, bum, kratsch!... med hederlige gamle Synnerberg... och många... hå, hå... många fioler skola spela upp till den lustiga... kratsch!... bröllopsdansen...»

»Far!... Släpp mig!... Jag skall...»

»Hvad skall hon? Lyda? Eller hvad tror och menar du, Pucke lille?»

Den gamle gnidaren var så ifrigt sysselsatt med att tilltala sin Pucke och lyssna till denne matadors inbillade svar, att han alls icke märkte, hurusom två pojkar smögo sig allt närmare honom. Kanske hörde han numera icke så väl som fordomdags under pojksåren. Nogaf — innan han hade någon aning om, att menniskor skyndade till hans dotters hjälp, lade sig ett par händer så tungt på hans axlar, att han — som redan förut var andfädd och kände trötthet i sina knän efter det häftiga springandet — måste stödja sig med båda sina händer på Puckes hufvud, om han ville undvika att falla. Följaktligen släppte han Aramintas arm.

»Seså, gamle gosse», hördes en röst invid hans öra, »låt ungdomen vara i fred, eljest skall jag, så visst som jag heter Erkkko, göra era örnklor en tum kortare.»

Stengrund var, som vi nogsamt känna, en person, hvilken ingalunda kunde kallas »rädd af sig», men Erkkos ingripande i hans »affärer» kom så plötsligt och oväntadt, att den förhärdade gamle

mannen lät höra ett utrop af förskräckelse, när Erkkos uppmaning nådde hans öron. Ja, så förfärad blef han, att han till och med glömde rådfråga sin trogne vän Pucke. Ja, denne trogne kamrat i lif och död, man kunde nästan säga denne mångårige kompanjon i Stengrundska firman, tappades till marken och skulle sannolikt hafva blifvit liggande der — bortglömd och förnedrad i trots af alla sina stora meriter — om icke lille Enoch böjt sig ned och tagit upp den.

Nu vet en och hvar, att personer med »dåligt bröst» pläga få anfall af hosta, så snart deras sinne sättes i uppror och sinnes-

rörelsernas vågor gå högt inne i barmen. Stengrund hostade, men kunde i sitt närvarande tillstånd icke företaga någonting. Om man erbjudit honom ett Halola till såsom betalning för en språngmarsch öfver en tjuvu meter lång bana, skulle han icke kunnat förtjena den belöningen. Han måste sätta sig ned att hvila, medan bröstkrampen stillade sig.

Under tiden, medan Stengrund satt der på en stor sten och försökte bringa sina lungor och luftrör i ordning, försökte Ercco och Enoch lugna den stackars Araminta. Men förgäfves bemödade de sig att öfvertyga henne om nödvändigheten af en flykt nu, me-

dan hennes far befann sig ur stånd att förfölja dem. Araminta ville icke lemna honom ensam och hjälplös.

»Han är min far», svarade hon, när man uppmanade henne att följa med och lemna gubben åt sig sjelf.

Med kärleksfulla händer knäppte hon upp hans pels och skafade derigenom tillfälle åt hans lungor till att utvidga sig och motaga den friska nattluften. Det dröjde icke länge, innan hostan saktade sig och andhemtningen blef lättare. Först då gick Araminta in på att lemna honom och skulle måhända äfven hafva åtlydt de till henne ställda uppmaningarna i detta hänseende, om icke gamle Stengrund hade yttrat:

»Hvilket härligt skådespel för Gud och menniskor! En dotter öfvergifver sin egen far, för att göra sällskap med främlingar . . . Är det inte vackert, Pucke? Riktigt rörande, icke sant? Eller hvad tycker du?»

Men den gången svarade den återupptagna Pucke ingenting, tycktes det, ty Stengrund blef förargad och slungade käppen långt bort, såsom hans sedvänja var, när dessa två gamla stallbröder icke kommo öfverens — det vill säga, när Stengrunds samvete var upprioriskt och icke ville gå in på den förhårdade, men dock icke alldeles hjertlöse mannens många och invecklade planer i samma stund, då hans verksamma, nästan outtröttliga hjerna alstrade dem. Någon medveten kritik utöfvade hans förstånd aldrig.

»Men hör då, min far!» ropade den olyckliga ungmön, vridande sina händer på ett sätt, hvilket värtaligt vittnade om den ångest, som bodde i hennes hjerta.

TJUGOÅTTONDE KAPITLET.

Burmans bussar.

Det höres måhända egendomligt i menniskors öron, hvilka aldrig varit med eller pröfvat livets svårigheter i en belägrad stad, om vi säga, att Kuopio under denna natt hade en annan prägel än eljest, och detta redan innan klockan hunnit fram till två, den

för svenskarnas anfall bestämda tidpunkten. Åtminstone tyckte de stadsbor, som voro vakna vid den tiden, att deras fredliga stad aldrig varit »så underlig», att vindens tjut i fönsterspringorna och på andra lämpliga ställen aldrig hörts så olycksbådande, att kattornas jamande på takåsar och i taktännor, på förstugubroar och gator aldrig någonsin hade förekommit dem så hemskt. Och allt detta redan innan klockan var två — alltså innan från kyrktornet aflossades de signalkott, hvilka ålade ryssarne att gå under vapen.

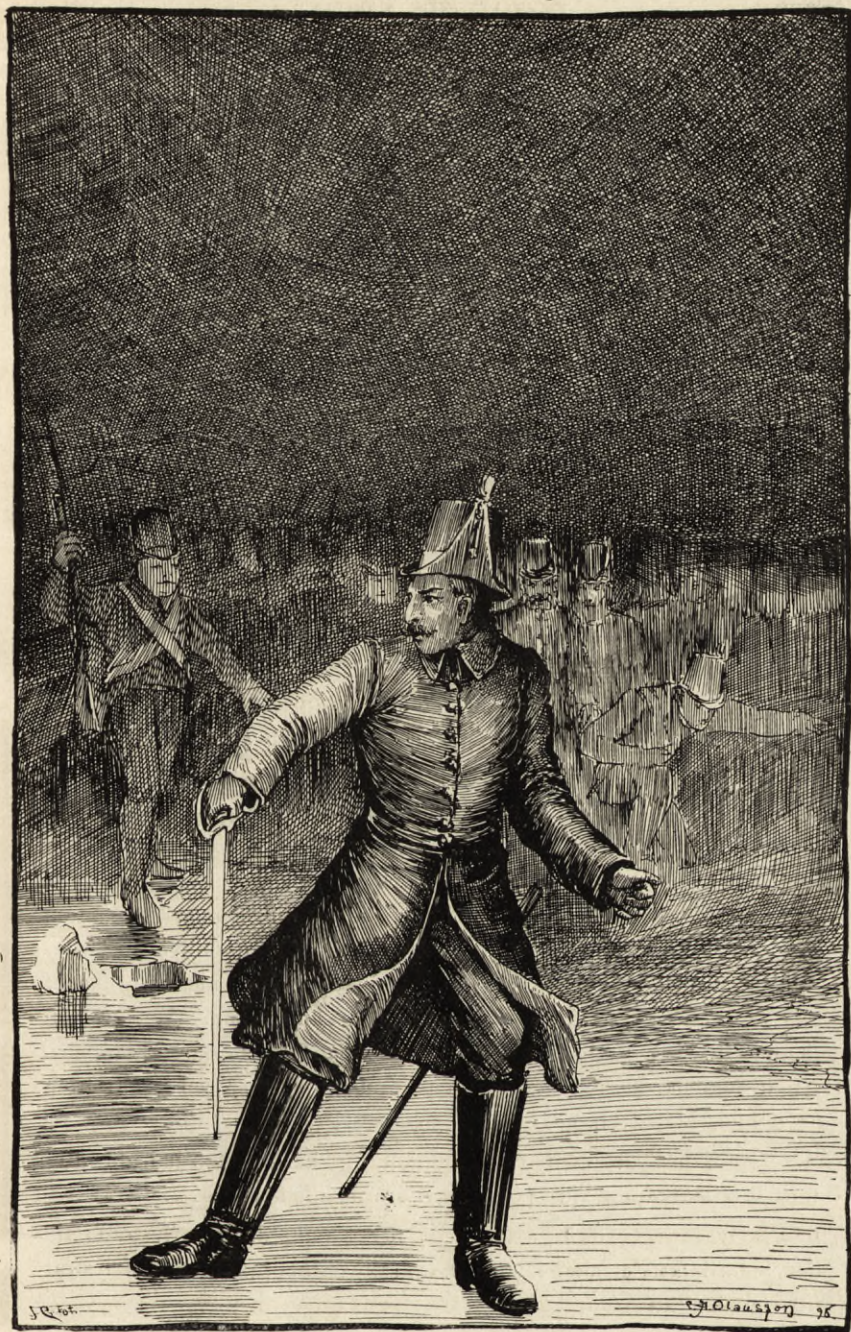
Löjtnant Burman, som skulle angripa från södra sidan, hörde skotten och kommenderade:

»Gå-på-marsch!»

»Hurrah!» ropade hans bussar. Och nu började på denna del af 'krigsteatern' ett helt egendomligt uppträde, hvilket sannolikt — om det nu för tiden upprepades — skulle anses föga militäriskt.

Ty »gå-på-marsch!» var en order, som ålade truppen att springa — nej, springa är icke rätta ordet för denna egendomliga rörelse. Lunka torde vara bättre. Och till ett slags ursäkt för dessa tappra bussar, hvilka menade det så innerligt väl, men ledo stort men af sin brist på öfning, må vi erinra derom, att deras »gå-på-marsch» måste, åtminstone till en början, ega rum på en blank och hal yta af is. Deras skodon voro tyvärr icke försedda med dessa »broddar», dessa i klackarna indrifna stålspetsar, som hugga sig in uti isen och göra färden öfver den halaste isyta till endast en angenäm promenad. Mod fattades ingalunda dessa redliga bussar, som skulle hafva utan att blinka sett den aldra mest fruktansvärde fiende i ögonen. Det, som de saknade, var icke tapphet, utan — »broddar».

Än föll den ene och än föll den andre under kamraternas åtlöje. Men om läsaren föreställer sig, att truppen lät hejda sig af sådana småsaker, så har aldrig ett större misstag blifvit begånget. Ingen stannade för att hjälpa den andra. Hvar och en fick hjälpa sig sjelf genom att draga sig ur ledet, d. v. s. ur den linie, der truppen tågade fram. Att allt detta vållade någon oreda, det är mindre underligt. Men, som sagdt — småsaker saknade betydelse. Emellertid skedde inga olyckor af det slag, som kallas ohjelpiga. Den, som föll, reste sig upp igen och hade vanligen ett muntert

J. R. 1876

W. H. L. 1876

skämt på läpparna, när han med stor skyndsamhet återtog sin plats i ledet. De ständiga missödena vållade emellertid att truppens framåtående icke kunde försiggå med den snabbhet, som varit önskvärd.

»Edra bulvaner!» brummade befälhafvaren.

Men han var en klok karl. Han insåg fullväl, att i dylika fall en befälhafvare måste hafva något öfverseende. Och han var så mycket mera böjd för att vid detta tillfälle visa barmhertighet, som han sjelf stupade lika ofta som någon annan i hans tappra skara.

Här och der hade man också huggit vakar i det tjocka istäcket. Strändernas, öarnas, holmarnas invånare måste ju också lefva. Hit-tills under detta krig hade sjön varit de fattigas viktualiebod, ty skogarna — der man icke kunde se framför sig längre än några fattiga alnar — vågade pörtenas hjon knappt beträda af fruktan för, att fiender kunde lura bakom buskarna och att de möjligen skulle från jagtfärden hemföra kulor och hagel i lemmarna i stället för villebråd i jägarväskan.

Nå — när den raska truppen kom till en sådan upphuggen vak nu i den mörka natten, plumsade många ned i det iskalla vattnet. Längre derefter — minst femtio år och kanske ännu den dag, som i går var — berättades, att en viss Lamppi dök ner i en vak och simmade under isen, ända till dess han kom upp i en annan. Då hade truppen — hvilkens väg ofvanpå isen naturligtvis var mycket beqvämare än den förolyckades bana under densamma — redan hunnit så långt bort mot målet, att den förolyckade, efter att hafva med mycket besvär kraflat sig upp igen, måste springa af alla krafter, om han önskade upphinna kamraterna. Det är från denna tid och från denna ort, som följande historia härstammar. Åtminstone försäkrade den finske pörtgubben, att så var. Historien är denna, återgifven med hans egna ord:

»Min far var på den tiden en hurtig karl, fastän han nu sitter tom och skrumpen vid spiseln. Han var med 1808 . . .»

»Hvad säger du?» yttrade då den gamle, hvilken lystrade till det anförda årtalet med samma ifver, som en kappränningshäst lystrar till signalen att börja loppet.

»Ingenting, far! Bara det, att Ni var med på isen utanför Kuopio 1808... var ni icke det, farsgubbe?»

»Åtta?... Jo... jo... men, var jag så, jag... jo, var jag så också, jag gamle stackare. Och jag hade glada kamrater på den tiden. Muntra voro vi, fastän jag nu är orklös.»

»Nå, herre», fortfar (efter detta afbrott) berättaren. »Om den gamle varit tio år yngre, skulle han hafva talat om alltsammans i en handvändning... Nu måste ni ursäktas honom... Saken var den, att en soldat påstod sig hafva sjunkit ned i en sådan vak, men varit en så kraftig simmare, att han lyckades under isen uppnå nästa hål uti isen, innan — pipan hann slockna. Den »rökte» lika friskt, när han kom upp igen genom det andra hålet.»

Ja, den färden under isen månne hafva varit mycket snabb. Nutidsmenniskorna lära icke mycket tro på den och icke — författaren heller. Men vi hafva anført den såsom ett bevis på, huru fantasirik den finska allmogen är.

Men en obestridlig sanning är det, att mer än en bland dessa tappra bussar blef blötad i vakarna, innan truppen hann fram till Kuopio.

»Raska på!» hördes nästan oafåtliga löjtnant Burman befälla. »Edra bulvaner! Sen er för, så att I icke fän dricka brorskål med gäddorna!... Nå, hvad tusan hade du i den der vaken att göra, nummer femton?... Törstar du efter saltvatten?... Nå, framåt, mina gossar! Sen eder före!... Jaså, föll icke en till i ett annat hål! Hjelpen upp honom! Till kanonmat kan han duga, om icke till annat... Jaså, du kom upp igen? Det var egentligen ett bättre öde, än du förtjenat. In i ledet igen! Och se upp en annan gång!... Nå, nummer tjugoen, Färdig, vill du också se efter, huru aborrarna hafva det dernere under istaket?... Eller hvad hade du att göra i vaken?»

Så der ungefär gick det nära nog hela tiden, men ingen må deraf draga den slutsatsen, att diciplinen under Burmans befäl skulle hafva varit slapp. De stackars gossarne voro vana vid hans sätt att behandla dem — ett intill aldri nyaste tider icke ovanligt sätt — och de förstodo, att om den tappre löjtnanten lika litet krusade med dem, som en far krusar med sin felaktige son, så var han också en far för dem alla, när nöd var på färde.

Ungefär detta var innehållet af ett samtal, som fördes mellan två af »Burmans bussar» under marschen. De hade redan hunnit så långt fram till närheten af Kuopio stad, att de tydligt kunde räkna tranlyktorna längsefter Kuopionlahtis strand, åtminstone de bussar, som hade goda ögon, dugliga till iakttagelser på längre håll.

»Allt detta är er skull!» brummade Burman, när de första kanonskotten ljödo och han ännu icke hunnit fram. »Hören! . . . Nu ljuda signalerna! . . . Nu borde vi varit midt i leken, ty en duktig karl visar sig alltid der faran är störst . . . Sätten i af alla krafter, gossar!»

Nu är det att märka, att Burman helst ville undvika strid, tilldess han kom till den åt honom anvisade platsen. Han lät sin trupp gå i land. En liten skara fiender mötte redan vid landstigningen, men som »Burmans bussar» voro till antalet betydligt öfverlägsna, drefs fienden snart undan, så att landstigningen kunde förför sig. Och medan fienderna flydde, marscherade den tappra krigaren framåt, väljande de vägar, gator och stigar, som han ansåg tjeningast. Så kom han då till mynningen af Tulliporti-katu.

Men vid mynningen af Tulliporti-katu, hvilken då för tiden näppeligen var belägen på samma plats som nu, stod en rysk fältvakt. Här var det, som den första verkliga striden egde rum.

Hvem den officer var, som anförde fältvakten, hafva — såvidt vi veta — de svenska krönikorna icke omförmält. Måhända är hans namn bevaradt i de ryska. Åtminstone hade han förtjent att icke glömmas, ty han gjorde allt, hvad någon man skulle förmått i hans ställning göra, fastän han med mången annan god soldat delade det olycksödet att blifva öfvermannad.

»Der hafva vi tullen! . . . Gå på — marsch!» kommanderade Burman, och truppen följde utan tvekan i hans spår.

Nu, sedan de kommit från den hala isen upp på fast mark igen, började hans bussar återigen blifva, hvad de alltid varit, fastän de olyckliga omständigheterna derute på isen hade vållat oreda. De voro en tapper och öfvervinnlig skara, hvilken heldre skulle låta nedgöra sig till sista man, än gifva vika.

»Fast botten är ändå en god sak . . .», hviskade en under framryckandet, dock så högt, att hans granne hörde det.

»Och den är bra att stå och gå uppå», svarades.

»Tyst i ledet, karlar!» brummade befälhafvaren. »I ären väl

icke gamla kvinnor . . . och om I skullen känna något af fruntimrens bäfvan för svärd och skott röra sig inom er, så vill jag hemställa till er alla, om I önsken, att gamla, glada Finlands skogar och berg skola, hvarthän I går, ropa till er det förfärliga ordet: kruka . . . Ja, hvad hafven I att säga om den saken?»

Som detta vackra, innehållsrika och äfven helsosamma tal hölls inför en marscherande, icke inför en stående trupp, gingo helt visst många af Burmans värtalighetsblomster förlorade. Det ofvan antecknade är att anse endast såsom en sammanplockad liten rest deraf. Emellertid hade talet den verkan, som dermed åsyftats. Karlarne tego »som en mur». Hvem ville väl under dessa krigets dagar blifva ansedd som en feg stackare? Hvem ville lemna ett sådant minne efter sig till arf åt efterkommande?

Vid pass två hundra steg från ändan af Tulliportigatans mynning hejdades finnarne af en gevärssalva. De hade nyss passerat den då för tiden ojemna och oordnade plats, der Lääninsairashuone * numera är beläget.

»Jag såg någonting blänka derborta», yttrade en af karlarna.

»Låt det blänka! Framåt!» yttrade den käcke befälhafvaren.

I detta ögonblick var det, som gevärssalvan aflossades. Platsen var mörk, hvarför också de aflossade skotten ingalunda skadade den anfallande hopen, men kulorna hveno omkring öronen på Burman och hans karlar.

»Fäll bajonett! Gå på! Gossar! Gå på med hurrah! I förstån mig väl? . . . Gå på! . . .», ljödo de bistra kommandoorden, hvilka fördes långt bort af den ilande vinden.

Och om någonsin en trupp förstått sig på konsten att hurra, så var det denna. Vi vilja icke säga, att hurraropen kommo något så nära samtidigt. Ingalunda! Man skulle snarare kunna säga, att det ena aflöste det andra. Men om våra finnar kanske icke förstodo sig så synnerligen mycket på att lyda befallningen »gå på med hurrah!», så förstodo de desto bättre den icke mindre konsten att »gå på» under ett skrån, som om de varit några hundra från inquisitionens tortyrkamrar nyss lösgifna trosfiender. Och att handtera en sabel — den konsten förstodo de också. Kanske hade en

* Länslasarettet.

examinerad fäktnästare icke godkänd deras rörelser med arm och värja. Sådant är mycket möjligt. Men att slåss och hugga och sticka af alla krafter — det förstodo de. Och de bönder, som sällat sig till dem, visade nogsam, att de icke voro oerfarna i konsten att handtera liar, tröskslagor och andra landtliga redskap, hvar med de i sin fattigdom hade beväpnat sig.

Vid sådana förhållanden kunde den vid tullen posterade ryska styrkan icke tänka annat, än att dess fiender voro till antalet lika öfverlägsna som i skrikandet, hotelserna och andra dylika saker. Den frusna marken gjorde också sitt till, ty hvarje steg, finnarne

togo, dånade lika högt, som under vanliga förhållanden ett helt tjugofötter skulle dundrat.

»Fäll bajonett! Gå på!... Skolen I låta några lösa skott skrämra er?» sporde Burman.

»Ja, men de skjuta så vårdslöst nu i mörkret», förklarade en af Burmans bussar. »Kulorna hvina ju omkring öronen på oss. Och, så sant jag heter Herrbåt Maarsson... jag tycker icke, att det ljudet är synnerligen ljufligt att höra, då man i mörkret icke ser att gifva fienden en lika god välfägnad.»

»Är du rädd, Herrbåt?»

»Nej, det skall icke min aldrraste fiende säga om mig... Rädd är jag icke, men jag ville heldre gå mot fienden vid fullt

dagsljus . . . Jaså — jag skulle vara rädd. Nå, se nu på då! I gamla Finlands pörten skall aldrig den sagan omtalas, att Herrbåt smög sig undan, när fäderneslandet begärde hans lif . . . Hugg in! Hugg in, kamrater! Hugg in, äfven om vi hugga oss in i dödsriket!»

Och Herrbåt gick som en hjelte fram i striden. Ingen kunde motstå hans kraftiga arm, hans skarpa, tungt fallande svärd. Men så kom der en kula från fienden och den borrhade sig djupt in i hans bröst. Och han föll. Men hans aldra sista ord i detta lifvet voro:

»Helsa min käreasta, att Herrbåt föll som en tapper karl och att hennes lif icke är förfeladt, om hon sörjer mig till dödsdagen . . . Farväl kamrater! . . . Lefve gamla Finland!»

Men ingen hade tid att höra på Herrbåts afskedsord till denna världen. Omkring den plats, der han föll, kämpades. Och detta med tapperhet å ömse sidor.

»Skada på karl!» brummade Burman. »Men slikt öde väntar kanske en och hvar bland oss. Framåt! Fäll bajonett! . . . Jägare! . . . Till flankerna! . . . Till flankerna! . . . Hören I icke, jägare? Nå, det var då för väl, att edra öron äntligen blefvo öppna . . . Till flankerna, karlar! Vetan I, hvad flankerna äro? . . . Skjutnen! . . . Åh, du min tid! . . . Var *det* din mening? . . .»

Den sista och i frågeform framställda satsen föranleddes deraf, att en af fienderna, hvilken förmodligen hade antingen tappat sina patroner eller skjutit bort dem, nu plötsligt vände om muskötens och tydligen tillkännagaf sin afsigt att använda den såsom klubba. Och då nu Burman fanns i hans närhet, råkade han att måtta kolfslaget just mot honom.

Men den tappre löjtnanten, som i mörkret snarare hörde, än såg faran, var honom för snabb. Med en värjstöt afvärjde han slaget och försatte sin fiende i ett tillstånd, hvilket omöjliggjorde hans deltagande i aftonens strid. Han föll. Men Burman tog honom i sina armar och bar honom till en plats, som låg några famnar från stridsfältet. Efter stridens slut uppsökte den godhertade löjtnanten honom och förde honom till den plats, der sårade svenskar och finnar vårdades. Den ryske officeren erhöll samma vård som dessa, blef återställd, utvexlad och lefde sedermera under många

är på sina gods i Ryssland. När fred omsider blifvit afsluten mellan Sverige och Ryssland, uppsökte ryssen löjtnanten. Det enda, som är att angående detta sammanträffande omförmäla, är, att af dessa två, hvilka på gatan i Kuopio möttes såsom fiender, blef sedermera, när fredens välsignelser åter började kasta sitt gyllene solsken öfver brödralanden, ett par, mot hvarandra i lif och död trogna vänner.

»Nå, bussar, huru går det?» ropade Burman, sedan han dragit försorg om den sårade ryssen och nu återvändt till den alltjemt flammande striden. Hvar ären I karlar? ... Hvar har jag mina jägare?»

»Här! ... Här!» ropades från flera håll.

Och snart var skaran samlad omkring sin befälhafvare. Ännu ett anfall gjordes mot den fiendtliga fältvakten. Våra på flankarna spridda jägare aflossade den ena salvan efter den andra, så fort de hunno hemta sina patroner fram ur patronköken och stöta ned dem i piporna med de då för tiden brukliga laddstakarna. Det var — som man vet — ett mycket ovigt sätt att göra ett gevär stridsdugligt, ovigt både i anseende till den mängd af kommandoord, som erfordrades, och i fråga om den tidlängd, som förfarandet kräfde. Nutidens unga soldater kunna svårligen fullkomligt klart föreställa sig, med hvilka svårigheter deras tappra förfäder hade att kämpa. Men de kunna åtminstone inse, att de i verldshistorien ryktbara segrar, som det oaktadt vunnits och hvilkas namn och årtal blifvit inskrifna på de svensk-finska regementenas fanor, lända dessa till ovansklig ära.

»Nu in i staden!» Så ljöd ordern, när man såg de sista motståndarne kasta vapnen från sig och fly in mellan husraderna.

Fienderne tycktes ladda om under den hastiga språngmarschen eller också mötte de under sin flykt förstärkningar, ty de aflossade oupphörligt sina gevär mot förföljarna. Dock är naturligt, att flyktens brådska, nattens endast af ett osäkert stjernljus mildrade mörker samt de bakom dem skallande stridsropen hindrade dem att upptäcka, huru fåtalig och i sjelfva verket föga fruktansvärd den fiende var, som jagade dem framför sig inne i Kuopio stad gata upp och gata ner. Vid fullt dagsljus skulle dessa strider om be-

sittningen af Kuopio stad måhända icke aflupit på det sätt, som nu skildras af världshistorien.

Och sedan Burman jagat fienderna genom hela staden ner på isen i riktning mot Toivola, anföll han dem, sårade två man med sina pistoler och tog femtiotvå fångar. Huru dervid tillgick, förtjenar kanske en mera detaljerad beskrifning, om icke i annat ändamål, så åtminstone för att å daga lägga, hvad personlig tapperhet och sinnesnärvaro förmå åstadkomma, när omständigheterna äro gynsamma.

Den tappre löjtnanten hade icke med sig flera än fyra jägare och åtta vesterbottningar, medan den fiendtliga skaran var mångdubbelt starkare. Men det oaktadt tvekade han icke. Uppmuntrande sina tolf karlar, ilade han i spetsen för dem. Alla hans jägare voro icke lika snabba, ehuru en och hvar bland dem gjorde sitt bästa. När Burman och två man med honom hunnit förbi den fiendtliga hopen, hejdade de sig, sårade med pistolskott två af de fiender, som befunno sig i spetsen för den flyende truppen och ropade till de öfriga på bruten ryska, att de voro tillfångatagna.

Men ryssarne voro icke alls benägna för en sådan utgång af saken, så länge de sågo någon utväg att slippa undan för bättre köp. Deras officerare kommenderade någonting, som våra vänner icke fullt uppfattade, emedan den snabba farten föranledde, att vinden susade i deras öron och till en del utestängde eller åtminstone förvirrade andra ljud. Längre behöfde de likväl icke sväfva i okunighet om innehållet af och syftet med dessa befallningar. Ty fienderna började ladda och skjuta, under det att de sprungo.

Troligt är, att den finska skaran icke hade vid detta tillfälle lyckats göra några fångar, om icke den vid Itkoniemi posterade skaran af beväpnade finska bönder hade ryckt fram och redan på temligen långt afstånd afskjutit sina skott mot den anstormande hopen. I mörkret och villervallan kunde ryssarne icke med full visshet bedöma, huru stark den fiende var, som mötte.

Å nyo hördes några ryska kommandoord, hvilka hade den verkan, att ryssarne vände om och började en språngmarsch tillbaka till staden. Samtidigt hördes alltjemt rop och stridsbuller samt en liflig gevärseld från staden. Man kunde lätt draga den slutsatsen, att bataljen var i full gång på alla punkter. Från kyrktornet hade

man på en lång stång, som sköt ut från en af gluggarna aldra högst uppe i närheten af toppen, hängt ut en brinnande lykta, som än höjdes och än sänktes, än beskref vågformiga rörelser i horisontal riktning, än i lodrät, än snedt åt sidorna.

»Se på den der lyktan!» yttrade en af karlarna i ledet.

»Hvilken lykta?» frågade Burman, hvilken uppmärksamhet mera egnades åt de lägre regionerna — isen och stränderna — än åt så högt upp belägna föremål som en tornspira.

»Kyrktornet!» svarades.

»Ah! Jag ser det nu. Det är en signal, den må nu vara ämnad åt oss eller åt våra motståndare.»

»Se, hvilka kostliga figurer, den der lyktan beskriver i tomma luften! . . . Utan tvifvel signalerar man åt någon. Kanske hafva vi — när man rätt betraktar saken — våra egna vänner deruppe, så att det är oss det gäller . . .»

»Om det gälde oss», sade Burman, »skulle vi förstå deras signaler lika bra, som vi här i gamla, glada Finland förstå tecken-telegrafens språk, der det ilar från höjd till höjd, från det ena telegraftornet till det andra . . . Men hvad det der skall betyda, att lyktan deruppe i torngluggen röres fram och tillbaka upp och ned liksom de irrande lyktgubbarna på Finlands mossar och kärr — det förstår jag icke. I alla händelser skola vi taga reda på saken . . . Men först i hack och häl efter fienden!»

»Jag tror icke, att vi behöfva töfva länge, innan vi hafva dessa flyende fiender mellan tvenne eldar. Jag ser folk på stranden derborta. Gatulyktornas sken derinne i Kuopio är visserligen både sömnigt och svagt — liknande mera glöden på en rykande och osande veke än en låga, som är ämnad till att sprida ljus omkring sig. Men i mina ögon skimrar det ryska uniformer . . . alltså fiender! Tro mig!»

»Ja, ja . . . men se närmare till, om du behagar! Bakom dessa fiender tycker jag mig se de blågula uniformerna.»

Och så var det i sjelfva verket. De blåa rockarnas egare förföljde de gröna rockarnas egare. Och ner mot stranden af Kuopio-laks gick kosan. Hugg vexlades. Skott affyrades. Men å de förföljdas sida skedde detta synbarligen endast till nödvärn, icke i ändamål att gentemot en öfverlägsen styrka försöka skaffa sig fördelar.

Här och der på isen lågo föremål, som väckte svenskarnas nyfikenhet. Det befans vara dussintals renslar och kapotter, hvilka de flyende kastat af sig, för att blifva så mycket lättare och kunna fly desto mera obehindradt. Men Burman och hans bussar hade icke tid att stanna och plocka upp dessa i och för sig ganska värderika föremål. Först under loppet af den följande dagen blefvo de af ryssarna bortkastade förnödenhetsartiklarna uppsamlade af ett från Kuopio utskickadt kompani. Man hade — tack vare en bekymmerslös och till sitt höga värdf omogen regering — i svenska hären intet öfverflöd af dylika ting, snarare led man emellanåt brist på både detta och andra förnödenheter, som ingen här i världen kan sakna utan att duka under för en med större noggranhet och omsorg utrustad fiende.

Nu nalkades både förföljarne och de förföljda mer och mer till stranden.

»Hvad tror ni, käre Löthman?» yttrade Burman till sin fanjunkare. »Skola vi anfalla?»

»Naturligtvis, herr löjtnant! Dessa fiender, som vi hafva här ute på isen, skola snart ge med sig . . . Sade jag icke det? . . . Der står nu hela hopen och vet icke, hvad den skall företaga sig. Här ute stå vi och bönderne. Ryssarne kunna icke tänka på att — fåtaliga och nu, sedan de kastat bort det aldramesta af vapnen och ammunitionen — hålla stånd mot oss, som icke hafva förlorat ens en kask eller en ärm af en kapott eller ett uns krut . . . De ge' sig . . . De ge' sig! Tro mig, herr löjtnant!»

Nå, Burman hade visserligen med sig endast en fåtalig skara — fåtalig i jemförelse med den fiendtliga truppen — men Burman brann af ifver och längtan efter att få vara till någon nytta eller (som det på militärspråket så oberättigadt heter) utmärka sig. Egentligen bör naturligtvis hvar och en, som strider under ett lands fana, »utmärka sig», d. v. s. lägga å daga tapperhet och klokhet. Men hvarje tids och hvarje lands krigshistoria vittnar ojäfaktigt derom, att endast få göra *mera* än sin pligt.

När nu fanjunkaren Löthman tillropade honom den anmärkningen, att fienderne sannolikt skulle gifva sig redan vid första anfallet, kastade Burman en hastig blick öfver nejden och utropade:

»I Guds namn då! . . . Framåt!»

De raska bussar, som stodo under hans eget och fanjunkare J. Löthmans befäl, läto höra det trefaldiga hurrarop, hvori svenskarne af ålder pläгат uttala sin hänförelse, och så bar det af.

Bataljen blef kort. Burman och Löthman gjorde i en handvändning femtiotvå fångar. Denna strid varade, som sagdt är, icke länge. Ryssarne kastade från sig de tunga gevären och flydde. Men förgäfves. De blefvo fångade.

Nu syntes på stranden ännu en trupp. Det var en pluton under Tavaststjerna. Med stormsteg marscherade den framåt. I mörkret var det hvarken för ryssar eller svenskar lätt att med sä-

kerhet iakttaga, om denna hjälptrupp var svensk eller rysk. Nu passerade den förbi en af de sömniga gatulyktorna, och Löthman strök dervid med sin venstra hand det långa skägget och yttrade med ett tonfall, som förrådde hans belåtenhet.

»De der äro af de våra . . . Man kan tydligt urskilja färgen på deras uniformer . . . Hurrah! . . . Sade jag icke det? . . . Här hafva vi sjelfva den oöfvervinnlige kapten Malm . . . Nu, gossar, är segern gifven . . . Hurrah!»

Och manskapet instämde. Sällan eller aldrig har väl isen på Kuopiolaks om vintertid eller dess vattenyta sommartid genljudit af

så många samfälda och glada rop . . . Denna lilla trupp, som under en lång stund trott sig omringad af blodtörstiga ovänner, helsade med lätt begripligt jubel uppenbarelsen af den redlige kapten Malm och hans skara. Fienderne flydde åt alla håll.

Mötet mellan vännerna derute på Kuopiolaks is var kort, men hjertligt. Kapten Malm tog hand om fångarna. Det var endast en ringa del af fienderna, som lyckades rädda sig genom flykten.

TJUGONIONDE KAPITLET.

Hvarjehanda om Stengrund.

Under de i föregående kapitel skildrade tilldragelserna hade Enoch och Erko fört den stackars Araminta från närheten af stranden tillbaka till Eleonora von Stichts hus, der de lemnade henne i den snälla, gamla damens vård. Likväl skedde detta icke så obemärkt, som de förestälde sig. Gamle Stengrund var seg. Hans andtappa hindrade honom icke från att se — och att med vrede se — hurusom hans egen dotter fördes bort från hans närhet mot hans vilja, och hurusom denna gerning utfördes af ett par pojkar, till hvilka den unga flickan synbarligen hyste större förtroende än till sin egen far. Liksom alla vårdslösa föräldrar pläga göra, när de förr eller senare röna otack af sina barn, underlät naturligtvis Stengrund ingalunda att beskärma sig och att kalla både under- och öfver-jordiska magter till vittnen på den (såsom han uttryckte sig) »nattsvarta och kolmörka otacksamhet, som flickslynan visade honom».

»Tycker icke du detsamma, Pucke lille?» frågade han och bemödade sig att i mörkret se Puckes ögonpar, ehuru detta sträfvande naturligtvis icke kunde under då rådande förhållanden lönas med framgång. »Måntro du icke tycker det? . . . Hva' sa'? Jo, jag visste väl, att du skulle göra så, du gamle och trogne vän . . . Alltid är du lika förnuftig . . . Men kan du nu också säga mig, hvad som vid sådana omständigheter är att göra? . . . Inte? . . . Åh, Pucke lille, var nu snäll och tänk närmare på saken och ansträng din

hjerna en smula och gif mig ett godt råd! . . . Skall jag fara hem igen till Haatala . . . hm, jag glömmer aldrig, stället ofrälse namn . . . Nya Halola, menar jag naturligtvis. Hvad tycker du, Pucke? Skall jag fara hem, utan att taga henne med mig? . . . Skall jag låta den der flickstumpan regera mig? Skall hon få spela mig på näsan? . . . Jaså, du tycker inte det . . . Nå, då skall hon följa med eller också skola vi alla begrafvas under Kuopios ruiner.»

Gubben reste sig upp från det grofva och mångkantiga granitblock, som tjenade honom till tron, under det att han dels dämpade sin andtäppa och dels gjorde med Pucke sin öfverenskommelse angående de åtgärder, som borde vidtagas . . . Med så snabba steg, han förmådde, lemnade han platsen och traskade i halfmörkret fram mot de mera bebodda stadsdelarna. Halfmörkret, säga vi, ty så snart han hade lemnat den ödsliga platsen och dunklet bakom stenrösen, kom han ut på ställen, dit gatulykterna på Maariankatu förmådde kasta sitt sken och der han således kunde stulta framåt i temligen stor säkerhet till lif och lemmar, isynnerhet om han trefvade framför sig med käppen.

Nu vet en och hvar, att Mythologien är en ganska vidlyftig vetenskap och att ett helt lifs studium icke är tillräckligt att låta en menniska fullkomligt beherska detta ämne och vara fullständigt hemma i alla dess detaljer. Icke ens den af lärdom mest svällande professor i verdens mest lärda kulturstat skulle kunna påstå sig vara i besittning af nycklarna till alla de hemlighetsfulla områden inom den mensklige fantasiens rämärken, der »gudar» och »gudinnor» streta mot denna verdens besvärligheter. Ännu mindre kunna vi om den fullständigt olärde Stengrund antaga, att han kände alla de der fantasigudomligheterna, som han nu åberopade, under det att han traskade framåt.

Och så begaf det sig, att han — sedan han hunnit in på gatorna — blef på långt afstånd varse några gestalter, hvilka han tog sig för att följa, dels emedan han tyckte sig igenkänna sin fagra Araminta bland dem och dels emedan dessa gestalter synbarligen och hörbarligen togo vägen — närmaste vägen — till Eleonora von Stichts hus.

Så förunderlig är nu menniskonaturen, att en liflig tanke, en stark åtrå stundom kan kalla en döende tillbaka till det lif, som

han är nära att lemna. Gamle Stengrund var icke ens på vägen — på början af den väg, från hvilken ingen återvänder. Han var endast en smula andtruten. Derför var det icke heller underligt, att hans ögon lifligt spejade omkring sig på alla sidor under mannens framtågande på Kuopios gator. Och lika litet var det underligt, att han bland dessa gestalter igenkände åtminstone en — den fagra Aramintas, hans dotters.

»Aha!» brummade han. »Vi hafva tur, du Pucke! Eller hvad tycker du? ... Hon går rakt i fällan, hon ... Antingen äro jag och du, min Pucke, klokare än andra menniskor eller också hafva vi en större tur och lycka än den, som beskäres åt folk, hvilkas förnämsta egenskap är dumheten ... Eller hvad tycker du? Ja, jag visste väl det, att du icke anser oss dumma ... Men tyst nu, Pucke lille, tyst! Du skulle kunna röja oss genom dina högljudda glädjeyttringar. Kom ihåg ordspråket: 'den skrattar bäst, som skrattar sist!' Du kommer väl ihåg det der? Det står att läsa i sagoböckerna för *nälkä tolva* (= tolf skilling), som vi hafva derhemma och som vi fröjda oss med under vinteraftnarna, när stormen ryter och den yrande snön lägger sig i manshöga drifvor omkring knutarna och bildar riktiga bergskedjor tvärsöfver vägarna ... Hu! Du, Pucke, liksom jag, erinrar dig nog många sådana yrväder ... Icke sant? ... Tyst, tyst ... Kan du icke vara tyst, Pucke, du gamle sladderhane, som aldrig kan lära dig att dölja dina känslor? Hade du icke mig till läromästare och ledare, så komme du aldrig fram i världen, Pucke. Men jag tror nog, att om du är snäll, du skall blifva smidd i guld och besatt med ädelstenar, innan din långa, smala spanskrörs-kropp är utsliten ... Ha, ha, ha! ... Hon går i fällan, du! Se der smyger Araminta sig in till min svägerska igen, du! Ha, ha, ha! Hon skall nog blifva fast ... Ha, ha, ha, ha! ... Men, jag säger dig ännu engång, Pucke, att ditt skratt är högst opassande.»

Gamle Stengrund hade, som vi veta, växt så nära samman med sin »Pucke», att han — hvad dem båda beträffade — icke kunde skilja mellan »jag» och »du». Alla sina egna tankar hänförde han till Pucke, men på olika sätt. Pucke fick uppbära skulden för allt, vare sig Stengrunds planer »blomstrade rikligen och buro blommor och frukt tusenfaldigt», såsom han plägade uttrycka sig om gyllenlackorna, hvilka odlades i stora lerkrukor på Nya Halola, eller dessa

planer »gräfdde ner sig» i modden och »gingo under på grund af dumhetens öfversvämning och elakheternas krigsdans kring Nya Halola». Vi endast citera Stengrunds egna ord, öfverlåtande åt honom sjelf att förklara, hvad han menade med dessa i så oändligt hög grad mystiska uttryck. — Nog af, Pucke och Stengrund voro *ett* — visserligen icke något alldeles odelbart »*ett*», icke en af dessa majestätiska storheter inom aritmetiken, hvilka aldrig kunna divideras, utan att bråk uppstår, utan tvärtom ett par storheter, hvilka gingo »alldeles jemnt upp i hvarandra» och hvilka således borde komma synnerligen väl öfverens; hvilket de ock gjorde.

»Pucke, du! . . . Pucke du!» hviskade Stengrund, när han såg Araminta försvinna innanför Eleonora von Stichts förstugudörr. »Ser du? . . . Se sjelf, Pucke! . . . Ser du inte? Hon har gått i fällan, du . . . Hvad tycker du väl, Pucke? . . . Der ha' vi en gatlykta . . . Nåväl, Pucke! Vi ställa oss under den, du, så att jag kan se ditt ansigte någorlunda, ty du har nu så länge umgåtts med mig, Pucke, att jag börjar nästan tro dig vara en lika stor filur som jag sjelf . . . Jag vill se dig i synen, karl! . . . Jaså, du ser ut så der. . . »

Om en annan människa hade betett sig på ett liknande sätt och yttrat dylika ord, skulle en och hvar, som bevittnat det, ansett sig hafva rätt att anse denna varelse för en från ett hospital förrymd däre. Men vi känna vår vän Stengrund och kunna icke så grymt missförstå honom. Han hade sina egenheter, och stora voro de. Hans hallucinationer voro för honom sjelf idel verklighet. När han talade till sin Pucke, ansåg han sig byta ord med en tänkande och lefvande varelse. När han förebrådde den trogne kamraten någonting, menade han sig på ett förträffligt sätt bidra till dennes uppfostran, t. ex. då han, såsom ofta hände (isynnerhet när Stengrunds samvete icke ville tåla och tåla allt), kastade sin kamrat och vän bort i en vrå af rummet, när de befunno sig i ett sådant, eller djupt in i skogens gömslen, när de tillsammans vandrat ut i Guds fria natur och befunno sig ensamma med hvarandra och med det osynliga öga, som från höjden vakar öfver pygméerna på jorden och söker att ur deras virrvarr af tankar, planer och föresatser framkalla det goda såsom resultatet af verldsutvecklingen. — Trots allt detta var likväl Stengrund ingalunda galen. Men han var en af dessa i upplösning stadda personligheter, hos hvilka de goda krafterna förlamas af de onda.

Vid skenet från en tranlykta såg Stengrund sin vän Pucke »in i ögonen», men förmådde icke upptäcka bland dessa drag annat än det stereotypa leende, som stundom vållade honom så stort bryderi och esomoftast försatte honom i raseri — när samvetet icke ville tåga, d. v. s. när gamle Stengrunds egen inbillningskraft lade i de tysta perlögonen en förebrående och straffande betydelse, hvilken han hemtade ur sin egen barm och från de oroliga rörelserna derinne. Jag tror mig förut hafva sagt, att Pucke var ett återsken — visserligen alltför ofta opåaktadt, men dock ett återsken, en afspiegling af de tankar och känslor, den glädje eller fruktan, den lust och den nöd, som dvaldes inom Stengrunds egen barm. Märkvärdigt nog! Den karlen hade under hela sitt lif dvalts bland nästan idel onda tankar, böjelser och begär . . . han hade blifvit hård som granit gentemot vittnesbördet om nästans nöd och elände och behof af verklig hjälp. Men i djupet af detta förderfvade hjerta rörde sig likväl en viss — låt vara undertryckt, men icke desto mindre verklig — beundran för det goda.

Och sådana människor finna vi här i verlden många tusenden, om vi blott öppna ögonen. Gamle Stengrund kan icke framställas som ett fenomen, emedan han är en typ — en af de mest fruktansvärda typer, som tagit gestalt i människolifvet. För den tänkande läsaren torde det vara onödigt att här frambära det vetenskapliga namnet på människor af det slag, som här representeras af den rike Lars Stengrund af Nya Halola, såsom han älskade att kalla och låta kalla sig. Allmogen plägar beteckna saken med de två orden »egennyttia» och »egenkärlek» — tvenne grenar af samma stam, två äpplen med samma rodnad. Här och der i lifvet möter man dylika personligheter, ehuru det — sanningen att säga — visserligen hade varit bäst, om de icke funnits.

»Eller hvad tror du, Pucke?» sporde Stengrund, när dessa båda personligheter för andra gången under denna afton befunno sig utanför Eleonora von Stichts lilla hus. »Skola vi gå in? Skola vi icke gå in? Eller hvad tycker du?»

Gamle Stengrund tvekade sjelf, och därför — vi skulle hafva högst illa beskrifvit vår egare till Halola, om icke detta vore för läsaren klart — därför tvekade och tviflade jemväl hans gamle Pucke.

»Jag skall fånga henne», mumlade Stengrund. »Icke sant?...

Du? ... Icke sant? ... Vi skola fånga henne och föra henne med oss, du och jag, min lille, käre Pucke? Du är ju med om saken? ... Jag visste väl det. Det är också det aldra förnuftigaste, som vi i denna gräsliga villervalla kunna göra. Icke sant, gode, lille, rare Pucke? ... Ja, jag visste väl det. Du är medgörlig som vanligt. Du är en hedersknyffel... en pascha af femhundrafemton hästsvansar... Gu' signe dig, Pucke! Du är den bästa vän, gamle Lars har, ty du motsäger mig aldrig.»

Andtäppan var icke helt och hållet försvunnen. Den för oss alla väl bekante mannen måste under den hastiga marschen emellanåt stanna, för att hemta sig och »draga andan». Trångbröstad, som han var, led han men af hvarje rörelse, om den också var mycket obetydlig. Och här hade han nu, under inflytandet af sina tankar, hvilka lupo samman i ett virrvarr, och af sina känslor, som gungade upp och ned, liksom små buteljkorkar på öppen sjö, sprungit gata upp och gata ned nästan halfva natten, utan att hafva vunnit någonting på den saken. Förtreten inombords, tröttheten — nästan vanmagten i lemmarna, förargelsen i sinnet, elakheten i tankarna, ondskan i uppsåtet — med ett ord *allt* förenade sig till en enda gemensam, men kolossal fiendtlig magt. Stackars Stengrund! ... Hade han bara icke haft den der andtäppan! Och hade bara icke kölden gjort denna åkomma ännu värre! Men det gjorde den. De kalla nattvindarna äro icke nyttiga. Gammalt folk påstår till och med, att »den luft, uti hvilken de arma andar, som magt hafva i vädret», äro synnerligen verksamma, det är just qvälls- och nattluften, när fuktiga och mikrobmättade dimmor stiga upp ur kärren, dansa en stund helt oskyldigt omkring i ringdans med hvarandra och sluta med att utbreda sig öfver land och rike. Gammalt och hårdadt folk tål nog vid sådant, men för den uppväxande ungdomen är nattluften lika skadlig och förderbringande som »saltet för det sjuka ögat». Och här — om någonsin — bevisade sig denna lära såsom ett axiom, enär gubben Stengrund, som sprang och sprang och inandades den disiga luften och emellanåt gick och gick och gjorde detsamma, blef mer och mer andtäppt, så att hans rörelser i samma mån blefvo mer och mer (som man plägar säga) mekaniska, d. v. s. att de — hvad tiden led — mindre och mindre berodde af gamle Stengrunds fria vilja. Målet — d. v. s. Eleonora von Stichts

gamla hus med den höghvälfda förstugubron — glömde han ingalunda. I hans hjerna fanns . . . om det tillåtes oss att uttrycka oss så . . . en bild af gamla fröken von Stichts hus, sedt från dess åt gatan belägna sida, och på denna i hans hjerna fotograferade bild fäste han sina tankar. Der funno de ett slags hvila. Komme han endast dit in, skulle han visserligen veta att göra sin faderliga myndighet gällande.

Och dit kom han. Detta kan historiskt bevisas och är ett faktum, hvilket ingen hittills vågat bestrida och som ej heller kommer att bestridas, så länge denna världen står och så länge historie-skrifvare finnas inom menskligheten, ty om den ene icke vill bekräfta det, så blir det desto säkrare bekräftadt af den andre. Alltid finner man någon.

Men hit till foten af trappan, som ledde till Eleonora von Stichts förstugudörr, hit skulle den gamle Stengrund, om han tänkt sig för, icke hafva ännu en gång vågat sig . . . åtminstone icke denna afton. Naturligtvis önskar läsaren att få veta, hvarför vi skulle hafva tillhviskat gamle Stengrund ett sådant råd, om vi varit med på den tiden och på det stället. Vi skulle kunnat hviska i Stengrunds öra ungefär följande:

»Akta er! . . . Bakom dörren står svartsjukan vakt!»

Tydligt är, hvad vi härmed mena. Ingalunda säga vi detta för att kasta någon skugga på den gamla och vördnadsvärda gumman Eleonora von Sticht. Den, som kan tro något dylikt om oss, skall misskänna oss mera, än ett vanligt tålmod förmår uthärda. Nej, läsare, bakom dörren stod den hederlige smeden Jem. Sämre skyddsengel har stundom kommit menskliga varelser till del, och isynnerhet de värnlösa i världen.

»Åhå! åhå . . . ja . . . meja . . . mej!» pustade Stengrund.

»Det var rysligt, hvad I åbåken er, gamle far!» ljöd en röst alldeles invid örat på den gamle Stengrund.

»Ja, men in ska' jag, om också . . .»

Resten af hans ord utgjordes af en ed, hvilken vi med vanlig blygsamhet förbigå, enär vi veta, att vår läskrets omfattar icke så få af det svaga könet, för hvilket dylika ord skulle vara minst lika tunga som klubbslag.

I detta ögonblick öppnades fröken von Stichts förstugudörr. En

mensklig varelse trängde sig ut, hvarefter dörren å nyo tillslöts och förbomrades bakom honom. Den person, som i det genom dörrspringan utsilande ljusskenet kom ut för att — det insåg en och hvar — afvärja hvarje mot huset tillämnadt fiendtligt angrepp, var smedgesällen Jem.

Läsaren, som en gång tillföre sett denne yngling eller åtminstone hört honom omtalas, blir sannolikt icke synnerligen mycket förvånad, om vi säga, att ynglingens första åtgärd ingalunda medförde åt Stengrund någon fördel.

»Det är jag», utlät sig Stengrund, då han såg smedens sotiga gestalt i dörröppningen och förmenade, att hans person skulle inverka kraftigt på hvarje inom Eleonora von Stichts hus varande person.

»Hvilken jag?» sporde gesällen Jem.

»Ur vägen, pojke!» dundrade Stengrund och ville samtidigt genom ett hastigt grepp kring Jems nacke bereda sig tillfälle att kasta jungfruburens försvarare ned utför trappan — allt i ändamål att bana sig sjelf en icke alltför farlig väg.

»Jemine!» hördes en röst derinne. »Jemine! Nu mörda de till och med Jems oskuldsfulla lif . . . Hvad skall det blifva af oss? . . . Jem! . . . Jem! Kan du icke gifva karlen, hvad han tål vid? . . . Jaså! Du tror, att du kan detta . . . Nå, gif honom det då, men — om möjligt är — slå honom icke ihjäl! Det är så hemskt att tänka på sådant.»

Stengrund värdigades nu omtala, hvem han i verkligheten var. Underrättelsen rapporterades till Eleonora von Sticht, och hon — gamla människan — var nog hjertlös att gifva sin svåger följande råd:

»Bevara mig! Är det ni? . . . Jag tycker sannerligen, att det vore tid för en ålderstigen gentleman att begifva sig hem vid det här klockslaget på morgonen . . .»

»Morgonen?»

»Ja, just så! . . . Klockan är nu tre . . . Vi vilja sofva. Begif er på hemvägen, svåger! Jag öppnar icke.»

Nu hade Stengrund — bland andra mycket framstående egenskaper — äfven en skarp hörsselförmåga. Han hörde tydligt, att man innanför dörren hviskade någonting. Deraf drog han den slutsatsen, att innanför deppna skiljevägg minst två personer befunno sig. Säker

på sin sak var Stengrund dock icke, ty han, som plögade samtala så förtroligt med den liflöse Pucke — han, om någon, borde veta och visste, att människor kunna samtala icke endast med hvarandra, utan jemväl med döda ting, ja, t. o. m. med sina egna tankar, liksom om dessa vore andra personers tankar. Stengrund visste bättre än någon annan, att hans trogne stallbroder Pucke var endast en imaginär personlighet, men han kunde dock icke tänka sig, att någon annan lefvande varelse än just han sjelf kunde hafva någon glädje af att konversera med personligheter, som saknade verklighet; och när han hyste dessa tankar, följde han — omedvetet — en allmängiltig lag, hvilken vållar, att människor i allmänhet finna grannens vanvettiga tankar klokare än deras egna, visserligen mindre högt flygande, men desto mera pålitliga ideer. De förras bländande, men falska glans fördunklar det sparsamma, men ärliga och goda ljuset från de senare ... Med få ord — Stengrund var en skarp-sinnig man.

Alltså stod gamle Stengrund, klädd i sin vargskinnspels, utanför Eleonora von Stichts hus, när morgonen småningom började gry på himlahalvfvet's östra sida och solstrålarna, kommande från fjerran, färgade de vid horisonten lägrade molnen med denna förtjusande purpurfärg, som ingifvit så många odrägliga poeter någorlunda drägliga tankar. Hela hans i vargskinn klädda gestalt syntes numera, när solen närmade sig horisonten, ganska tydligt i dagbräckningens ljus.

Stackars Stengrund! Han visste ännu icke, hvad som hotade honom bakom denna väl tillstängda dörr. Om han hade vetat detta, skulle han sannolikt — nej, helt visst — hafva, som finnen säger, »tagit benen i famnen och sprungit sin kos» samt icke stannat, förrän hans tjocka gamla ben icke längre velat bära honom eller han råkat i famnen på en fiende — en förfärlig ryss med vidlyftigt skägg, strålande ögon, en tung sabel och ett muskedunder af aldra gröfsta kaliber.

»Låt upp!» ropade han.

Ingen svarade, men det hviskades derinne och detta på ett så värdslost sätt, att de framhviskade orden ganska tydligt nådde fram till hans öron.

»Veten I icke, hvem jag är?» dundrade han och fattade med

detsamma i dörrlåset samt skakade dörren med en styrka, som man knappt kunnat tilltro en person med hans fetma och hans ovana vid arbete.

Hviskningarna fortforo derinne.

»Öppna! Eller vid alla magter i...!» skrek Stengrund, och sedermera förnams det, att de personer, som genom dörrspringorna betraktade honom, påstodo sig aldrig någonsin hafva sett ett af vrede så vanständt ansigte. Kanske var den onaturliga färg, som morgonrodnaden från klar himmel förlänar föremålen och som skänker dem ett stundom ganska fantastiskt utseende, orsaken dertill, att Lars Stengrunds anlete (der det inifrån betraktades genom dörrspringorna) föreföll så förskräckligt.

»God natt, svåger!» ljöd en behaglig stämma innanför dörren. Orden och stämman underrättade den gamle gnidaren derom, att hans svägerska fanns innanför detta hinder, mot hvilket han förgäfves stötte sina axlar i tanke att han skulle kunna spränga det.

Under allt detta stod smeden Jem orörlig kvar på den plats, der han hade stält sig, så snart han trädde ut från huset och i samma ögonblick, då förstugudörren af vänliga händer stängdes bakom honom. I sin ifver att söka inträde hade Stengrund knappt märkt, att Jem befann sig vid hans sida. Och denne träge och trogne beundrare af trotjenarinnan Lenas personliga behag och hennes egande, under en lång rad af tjensteår sammansparade förmögenhet — denne nu på aftonen (rättare sagdt: morgonen, ty klockan var tre på natten) från smedsotet rentvagne ungersven stod verkligen rätt länge vid sidan af Stengrund derute på högsta trappsteget, innan den ifrige och efter inträde längtande och endast på inträde tänkande Stengrund märkte hans närvaro.

»Hör nu, gamle hedersgubbe...»

Det var unge Jem, som på detta sätt inledde ett tillämnadt samtal med Stengrund. Denne hade ingen aning om, att han icke var ensam på platsen utanför hans svägerskas stängda dörr. Och denna främmande röst, denna förtroliga ton — detta slog Nya Halolas egare med häpnad, ja med så stor häpnad, att han knappt förmådde säga till sin gode stallbroder och vän Pucke:

»Har du någonsin sett på maken, Pucke lille? Inte ens under

mina ströftåg i främmande länder har jag sett något spö... spö... spöke af den... den sorten... inte.»

Det, som gjorde, att herren till Nya Halola icke kunde vid detta tillfälle uttala ordet »spöke» utan att stamma, var i sjelfva verket en tilldragelse, hvilken icke blef bekant i Sverige förr än ett par årtionden efter mannens död — en tilldragelse, hvilken han aldrig glömde, men som han ogerna hörde omtalas. Då vi förmoda, att ingen bland våra läsare saknar lefvande intresse för en så besynnerlig, underlig och till sina lefnadsvanor från andra människor så afvikande personlighet som Lars Stengrund, så anse vi oss icke böra undandraga någon, hvilken genomögnar dessa blad, hvad vi genom trägna forskningar utomlands hafva inhemtat angående Lars Stengrunds sammandrabbning med spöken i Berlin.

En hattmakaregesäll — ty denna framskjutna samhällsställning innehade Stengrund på den tiden enligt sägnerna — har ofta den nåden att få arbeta åt framstående personer inom kyrkan, inom staten, inom denna stat i staten, som gifver sig form och namn af militär. Mer än en kejsrerlig eller kunglig hatt har blifvit borstad af grofva arbetarehänder. Lars Stengrund var emellertid — ända från den dagen, då han fick stryk för majoren Pontus Ehrenroths skull, hvilken han ämnade sänka i ett af de många och bottenlösa kärr, som funnos på Gamla Halolas egor — ända från den dagen var han en afgjord fiende till allt — allt, af hvad slag det än vara månede, allt, som icke berörde honom sjelf. De piskrapp, som af Magnus Johan Ehrenroth blefvo, till straff för hans spratt mot Pontus Ehrenroth, tilldelade honom, grodde ännu inom denna egoistiska människa under hela hans ungdom, ja — våra läsare skulle hafva föga uppfattat vår framställning, om de icke veta, att gamle Stengrund hatade »hela världen» med undantag af sig sjelf, sin Pucke och sin son Reinhold.

Men angående Stengrunds rädsla för spöken är historien denna, för så vidt vår urkund icke skulle vara ofullständig. Falsk kan den helt enkelt icke vara, emedan vi funnit berättelsen derom uti ett furstligt arkiv någonstädes på kontinenten.

Det var en stilla aftonstund i en stor och mächtig hufvudstad. Knappt en enda af dessa fjädrar, som i en stor stad dagligen skakas ut genom fönstren åt gator eller inne i kringbyggda gårdar och

hvilka fjädrar sprida smittofrön kring stad och land och rike — knappt en enda fjäder, knappt ett tyngdlöst dun rörde sig. Nåväl — utanför en hattmakarebutik, som var belägen invid Spree, icke långt från kungliga slottets äldsta del, gick Stengrund, då en ung slyngel af omkring nitton års ålder, en stilla aftonstund och fröjdade sitt förnöjsamma hjerta med att beskåda, hurusom månens skimmer bröts af Sprees visserligen icke stora, men dock i både sol- och månsknen märkbara vågor. Många af Berlins invånare hade blifvit i den sena aftonstunden lockade ut i det fria, ut från torftigt hem och qvaf hård, ut för att fröjda sinnet i den svala, friska luften och vid skenet af månens silfverglänsade yta. Plötsligt, medan den då unge mannen gick der och tyckte, att han bra gerna skulle vilja ega lika många dyrbara diamanter, som han såg brytningar af månskenet bland flodens tungt framrullande små vågor — plötsligt befann han sig invid kungliga slottet med dess många byggnader, somliga långa och smaklösa, andra tornlika och imponerande.

Bäst unge Stengrund gick der och funderade öfver lösningen af det lifsproblem, som han hade uppställt för sig sjelf, nämligen huru han skulle kunna blifva tillräckligt rik för att kunna, utan fara för sin frihet eller för lif och lemmar, vedergälla en viss Ehrenroth de slag, han af denne under sina pojkår undfått — just då hördes från Spreefloden ett ljud, hvilket väckte hans uppmärksamhet, om det än icke förmådde lifva en så egoistisk personlighets menniskokärlek. Det var nödrop. Någon var nära att drunkna. Och platsen för olyckshändelsen var ungefär densamma, der de kejsrerliga små kolibribåtarna nu för tiden lägga till. Nu var händelsen den, att en båt låg förtöjd just invid den plats, der Stengrund befann sig, när han hörde det der ljudet, hvarom vi nyss talade. Han stod och lutade sig mot jernskranket på kajen och såg ned på Sprees glittrande små böljor och tänkte vid sig sjelf, att om han hade haft en viss Ehrenroth på den platsen i det ögonblicket, skulle han hafva utan nåd och barmhertighet kastat antydde Ehrenroth ned i flodens gyttjiga sköte och ropat några i hans eget tycke synnerligen lämpliga afskedsord till honom. Just då var det, som han hörde det der nödropet. Han hade drömt just om sådana ting, som kunde vara egnade till att frampressa nödrop. Förblandande dröm med verklighet, ropade han:

»Jag skall — till belöning för dina rapp — hjälpa dig, du stolta ädling, du piskande Ehrenroth. Får jag dig fatt, skall du döden dö, men drunkning är en alltför lätt död.»

I nästa ögonblick plumsade Stengrund ned i Spree-floden — med egen vilja, förstås. Ett par tjog raska och kraftfulla simtag förde honom till olycksplatsen, der den drunknande nyss hade första gången försvunnit. Just då Stengrund anlände till ort och ställe, stack ett hufvud upp ur vattnet. Stengrund grep ett säkert tag i den drunknandes hår, lyfte honom med ena handen på rak arm upp ur vattnet och höll honom kvar i detta läge, medan han ansträngde den lediga armen och benen för att snarast möjligt föra den räddade i land.

Det var sent på aftonen. Berlins invånare lågo i sina bäddar. Endast Stengrund och andra förtviflade existenser, hvilka grubblade öfver svårlösta lefnadsproblem, voro vakna och i rörelse. Med ansträngande af alla sina krafter lyckades Stengrund föra den räddade till land vid foten af en trappa, hvilken ledde upp till den terrass, som befann sig utanför fönstren i kungliga slottets bottenvåning.

Hvad som vidare tilldrog sig, det förmädde Stengrund aldrig med visshet utreda. Han påstod sjelf, att »englar i skinande kläder» hade kommit honom till mötes, så snart han fört den räddade till landbacken, att de ryckt hans skyddsling ur händerna på honom och att de — d. v. s. englarne — hade med stor skyndsamhet burit den räddade bort till närmast belägna port, som förde till slottets inre.

Stengrund var emellertid (och detta torde icke förvåna någon af våra läsare) ingalunda en person, hvilken var i stånd att anse den goda gerningen bära sin belöning i sig sjelf. Han var alltför prosaisk, att kunna hysa en åsigt af så upphöjdt slag. Han ansåg sig hafva anspråk på att få en kontant belöning i nypreglade och glänsande silfverthalar. Derfor ilade han också bakefter de der »englarna» och grep en af dem i — rocken. Men det borde han icke hafva gjort, ty i samma ögonblick, då han kände klädet mellan sina händer, erhöll han ett kraftigt slag på fingrarna, hvilket tvang honom att släppa sitt grepp i den beklädnadspersedel, som han sedermera, när han någon gång vid upprymd lynne berättade om dessa underbara tilldragelser, betecknade såsom en »silkesbrud af

onämbar härlighet, otrolig mjukhet och outgrundlig skönhet». Och knappt hade Stengrund känt smärtan af detta våldsamma slag, innan han förde fingerspetsarna till sina läppar — detta till följd af en för alla människor i dylika fall gemensam drift. Under tiden försvann synen. Då smärtan i handen stillade sig, började Stengrund naturligtvis tänka sig för, och sedan han i minnet återkallat tilldragelserna och dessutom funnit, att det ställe på muren, der uppenbarelsen hade försvunnit, i själfva verket var en port, närmade han sig denna och bankade på med den frimodighet, som kan ådagaläggas endast af en person, hvilken anser sig hafva gjort portens egare en ovärderlig tjänst. Men här fann Stengrund, att det icke endast är i morasen kring Halola, som man kan få stryk. Spreeflodens tysta vågor bevittnade hans lidanden under slagen af de sabelslidor, som hamrade på hans kropps alla tillgängliga partier. Några gapskratt, som ljödo i hans omedelbara närhet, borde — tycker man — hafva jemte de svidande slagen öfvertygat honom derom, att han hade att göra med helt och hållet jordiska varelser. Men då han — efter ett grundligt kok stryk och derpå följande medvetlöshet — vaknade till sans, befans porten till slottet vara stängd, Spree rulla fram sina vågor på sitt vanliga, stillsamma sätt. De enda buller, som störde denna fridfullhet i naturen vid den nattliga timmen, voro några muntra skratt, som ljödo från Sprees andra sida och hvilka nådde hans öron mot hans egen vilja, ithy att han heldre ville begagna ögonen. Hans första tanke var att klaga för kungen. Hans andra var, att det måhända kunde vara hans majestät själf, som låtit piska honom. Hans tredje tanke var den, att i sådan händelse det vore klokast att tiga, lida och låta såren läkas. Men huru det nu tillgick, veta vi nu icke med tillförlitlig visshet — säkert är dock, att ju mera Stengrund tänkte på denna tilldragelse, desto mera fann han sig föranlåten att tro, att han mött en uppenbarelse från gastarnas värld, ty de små sår, han den följande morgonen fann på sina händer och armleder, vittnade om, att alltsammans icke kunde vara en dröm, äfven om en del deraf saknade verklighet. Hans orubbliga öfvertygelse var, att han fallit ett offer för spöken. Ty från sin tidigaste barndom trodde han på spökens tillvaro, trodde på deras förmåga att blanda sig i människors görande och låtande. Det hade far och mor och farfar och farmor och morfar och mor-

mor och hela den långa raden af farbröder och fastrar, morbröder och mostrar och deras släktingar genom sina många och fantastiska berättelser gjort till en trosartikel för honom.

Näväl — de många små såren såg han och hade ett oändligt besvär med att plåstra på dem, för att få dem läkta. Såren voro ett faktum . . . rättare sagdt, de voro flera sådana. Hvarje sår var ett faktum för sig. Och likväl stannade Stengrund omsider vid den slutsatsen, att han blifvit anfäktad af spöken. Och han plögade vid sådana festligheter, der en allvarlig och högtidlig stämning anses som den enda rätta (såsom t. ex. begrafningstillfällen), omtala sina erfarenheter af »de onda andar under himmelen» och deras spel med menniskor, som aldrig ens med en enda, till tiondedelen uttalad stafvelse förnekat deras tillvaro och derigenom förolämpat dem. När han sedermera, såsom herre till Nya Halola, någongång värdigades bevisa en afliden torpare den hedern ått närvara vid hans jordafärd, plögade han alltid komma fram med den der historien, och vanligtvis avslutade han den med följande ord, som tillräckligt vittna om hans personlighet.

»Ja, ja . . . I mån nu säga, hvad i viljen. Det inverkar icke på saken. Jag vet, hvad jag vet. Och jag skulle kunna säga er ännu mera. Jag skulle kunna ur mitt lifs digra dagbok gifva eder besked om många saker mellan himmel och jord, hvarom I aldrig hafven kunnat drömma.»

»Säger han det?» utlät sig vid ett slikt tillfälle en bonde.

»Ja, det säger jag och står ock till det, så sant jag nu befinner mig i ett sorgehus och vi nyss hafva invid den öppnade grafven begråtit den . . . den . . . hum! . . . begråtit jordafärdens högsaliga föremål . . . Den gången, då jag räddade en prins ur Norrström och räddade konungalängden och allt det der . . . var det spökelse?»

»Ho vet det?»

»Jo, jag vet det», plögade den förgrymmade Halolaherren säga, »jag vet det, jag, som sjelf upplefvat alltsammans. Så sant som vi sitta här — spöken finnas och bland spökerna äro de aldra flesta värre än onda andar.»

»Ih! . . . Värre?» hörde jag en gång en bonde säga, när Stengrund länge »gått på» med de der spökerna och andarna och »vitt-

nesbörden» och allt det der, som hör till en fullständig spökelse-apparat af gammalfinskt ursprung.

Det är emellertid icke en historia om »tro på spöken», som vi här nedskrifva, utan endast en enkel berättelse af historisk art d. v. s. en berättelse om ting, som verkliga timat. Vi måste därför inskränka oss till att följa den egentliga gången för vår berättelse, lemnande åtminstone för tillfället åt andra, som kunna finnas dertill hugade och skickliga, att skriva »Nordens spökhistorier».

Verkliga förhållandet var sannolikt det, att Stengrund från den dagen icke längre visste, hvad som var verklighet eller hvilka delar af hans »minnen» egentligen voro hemtade från »de rena fantasiernas värld». Allt det der bildade ett kaos i hans hjärna.

Och en icke blott andligen förnimbar, utan t. o. m. kroppsligt känbar följd af den underbara nattens tilldragelser invid Spreeflodens strand var, att Stengrund måste taga plats mellan lakan en hel vecka, innan han egde tillräcklig fond af helsa och krafter, för att kunna ånyo med alla de andra »bröderna» i Berlins »vällofliga och hedervärda hattmakareskrå» deltaga i festligheter eller tömma bräddade bågare för framtidens förverkligande af hattmakareståndets valspråk: »död åt mössor och schaletter! lefve hattarna af alla slag!» En gammal anteckning rörande det högtidliga sammanträde i Berlins »Hattmakare-Gilles-Stuga», då Stengrund första gången uppträdde der efter att hafva genomgått den ingalunga lätta eller behagliga kur, som för honom var en naturlig fröjd af den omtalade nattens äfventyr invid kungliga palatsets portar, omförmäler följande:

Item.-Företrädde väl bestälde, ärlige och i alla afseenden skicklige gesällen af hedersamma hattmakareskrået Laurentius Steingrube, *alias* Lars Stengrund på hans eget tungomål benämnd och inom yrket och staden, enligt framvisade och såsom ojäfviga ansedda betyg, varande väl ansedd och renommérad, bugande han sig enligt vedertaget bruk inför skråets äldsta och derefter, med honom väl anstående ödmjukhet och skickligt väsende, i värtaliga ord uttryckande sin önskan och begärandes att få:

»*pro primo* förete ett af honom under läroliden förfärdigadt prof »af hans yrkes flit och embetes skicklighet, hvilket utan invändning »beviljades,»

»*pro secundo* skulle in protocollum antecknad t varda, att omför-
 »mälda skicklighetsprof bestod uti en hatt, hvilken var illa tilltygad
 »af personer, som han förmenar hafva varit antingen hofmän, hvil-
 »kom ingen frihet är otillåten enligt gammal sed och rätt, eller ock
 »gemene bofvar, hvilkom ingen rätt eller undskyllan tillåten är,»

»*pro tertio*, att bemälda hatt — enligt vittnens skriftliga inty-
 »gande, hvilka undersökt hatten om morgonen efter den mot be-
 »mälda persedel begångna illgerningen — var från alla sidor sam-
 »mankrossad, i många veck och skrynkor sammanpressad och till
 »dagligt bruk oduglig för andra än stafkarlar»,

»*pro quarto*, att vi hafva funnit bemälda hatt numera vara i
 »sitt fornda skick mästerligen återställd, hvilket honom till bevis
 »meddelas.»

»*Jönis Gruff,*

Hattmakare och »skråets skrifvare.»

»*Jakobus Hasefelb,*

Skråets ålderman.»

»Gifvet i Hattmakare-Gillet i Berlin etc.»

Årtal och datum äro numera oläsliga, sedan handlingen blifvit
 till nio tiondedelar förstörd af mögel och det der obestämda något,
 som ingen sett, men som alla tro på och som plägar benämnas
 »tidens tand», huserat bland kvarlevorna. Öfverst uppe på plaka-
 tet residerade ett aftryck af en i bly gjuten fogel, kanske en s. k.
 Fenix, kanske en sparf eller grönsiska eller engel eller någonting
 dylikt. Med tillhjälp af en liten portion inbillningskraft kan man
 förvandla denna, på groft papper med grofva linier tryckta figur till
 hvad helst man önskar. Vi visade den engång för ett barn, och
 det utropade genast: »se, så vacker apa!»

Ja, sådant var nu Stengrunds gesällbref och så primitivt i fråga
 om skapnad och utförande. Hattmakaregillet i Berlin var emellertid
 i detta hänseende icke sämre och dess alumner voro icke mera
 vanlottade än sådana gillen och sådana arbetets söner i andra stä-
 der eller i andra länder. Man hade så små anspråk inom de lägre
 samhällsklasserna på den tiden, när det var fråga om prydlighet.
 Det nyttiga föredrog man framför det sköna.

TRETIONDE KAPITLET.

Bakhållet.

Framåt den smala landsväg, som på den tiden ledde från Kärmetlaks i nordvestlig riktning mot Maaninka kyrka färdades, ett par månader efter den i föregående kapitel skildrade scenen, en liten ryttareskara. Den hade redan hunnit förbi Wainikkala och befann sig halfvägs mellan Torp och Korhola. Skaran var icke stor och hade icke heller det krigiska yttre, som i dessa oroliga tider i allmänhet utmärkte de vägfärande i Finlands bygder.

Sex män och två kvinnor — se der allt! Männen klädda som borgare, kvinnorna som anspråkslösa borgaredöttrar. Hvarken silke eller guld eller silfver lyste i solen från deras dräkter. Likväl kunde man nogsam, om man mötte dem och egnade dem någon uppmärksamhet, finna att, af hvilket stånd de än mände vara, allmogen tillhörde de icke.

»Nå», yttrade en af männen, just när de resande lemnat norra ändan af Lapinjärvi sjö till höger och redo öfver den smala bro, som förmedlade landsvägsförbindelsen mellan båda stränderna af den å, som förenar Maaninganjärvi och Lapinjärvi med hvarandra. »Nå, mamsell Araminta, berätta nu för oss edra äfventyr dernere i Kuopio under den der fasansfulla natten, då ni med nöd undgick att blifva ett offer för krigets skoningslösa lagar... eller rättare sagdt, för krigets laglösa grymhet!»

Den talande var vår gamle vän Willehad Willebrand.

»Föga känner jag till den saken... Jag blef af min far sliten bort ur min tants armar och bortsläpad... jag vet hvarken huru eller hvarthän. Så sattes jag i ett torn och min trogna Helena jemte mig. Huru länge vi sutto der, vet jag icke... Huru ni lyckades befria mig, det vet jag icke heller. Nog af... jag har er att tacka för min frihet, kanske mitt lif...»

»Men jag vet det», förklarade Erkkö Joukahainen... Jag var med, jag... jag fans öfverallt... jag liknade solen eller månen i den bekanta gåtan:

»Guld på gården ligger,
Ingen tager upp det.»

»Ja, du var ju med, du . . . Berätta oss då hela historien! . . . Men gör den icke längre, än nödigt är! Visa nu en enda gång, att du icke alltid är en olidlig pratmakare.»

»Det är synd, herr Willebrand, att säga sådana saker om min fars son. Talträngdhet har aldrig varit min svaga sida. Jag tåler icke pratmakare . . . Ingenting är mera retsamt och otrefligt, än när någon drager ut en historia på längden och gör en bibelvolym af en enkel sak, som på sin höjd kan — om den skall vara dräglig — utgöra en bönbok för hvarje dag under bara fem veckor. . . .»

»Gör din berättelse, om du kan, så kort, att den motsvarar endast bönboksformulären för morgon och afton en enda dag! . . . Nå, Ercco! . . . Gå nu på!»

»Jo, se, det var nu så, att . . .»

»Rakt på sak, min vän! Du har en ovana att sväfvat ut i skildringen af en massa detaljer, hvilka icke endast göra dina berättelser tråkigare, än de behöfde vara, utan äfven hafva det felet att upptaga en tid, som kunde på ett mera nyttigt sätt användas. Jag betviflar icke, att du sjelf har en stor njutning af att berätta, men du borde inse, att andra människor kunna finna det vara ett tarfligt nöje att höra på dig.»

»Jaha, jag känner till det der, jag. Den som saknar förmåga att berätta, finner alltid en historia tråkig, äfven om den berättades för honom af hans majestät påfven sjelf eller någon annan af de heliga kardinalerna . . . Jaha, och sant säger för resten det gamla ordspråket: 'längesedan afled den, som klandrade sig sjelf.' Och det är sant, det, om jag också skall våga hufvudet på det.»

»Hör nu, min vän Ercco», sade Willehad. »Jag skall säga dig ett annat ordspråk, som måhända passar just för dig, om du annars vill tillämpa det på din person. Och så här lyder det: väx upp utan aga, dö utan ära.»

Om man hade kindpustat vår hederlige Ercco Joukahainen, skulle denne icke blifvit mera förvånad, än han nu blef, då han icke kunde undgå att förstå, hvad herr Willehads ord inneburo. Leendet försvann från hans ansigte, och hans hvita ögonbryn drogo sig tillsammans. Under några sekunder såg det ut, som om han ämnade gifva svar på tal och brista ut i någon ohöflighet. Men lille Enoch Wennman gaf honom med sin armbåge en knuff i sidan,

hvilken åtgärd genast blef af Ercco uttydd såsom en varning. Och vår vän Joukahainen förstod detta tecken bättre, än om hans öron blifvit under en eller flera timmars tid uppvaktade med ett pedagogiskt föredrag. Naturligtvis gengäldade han knuffen, och det »med ränta», som man säger. Ty Ercco skulle icke hafva varit Ercco, om han låtit ett så ypperligt tillfälle till ett handgripligt nöje gå förlorat. Men tyst blef han. Och öfver hans pojkkaktiga drag lägrade sig ett visst allvar.

Då Willehad icke fick något svar, vände han sig om i sadeln och skärskådade Ercco Joukahainens anlete.

»Nå, få vi äntligen höra din berättelse», sade han.

»Åh, det är ju ett tarfligt nöje att höra på mig, när jag berättar någonting», utlät sig Joukahainen, och man kunde af både hans min och hans hållning i öfrigt förstå, att han ansåg sig vara förnärmad. »Jag är ju bara en oborstad pojkslyngel . . . ingenting annat.»

»Som du vill då!» utlät sig Willehad, hvilken uppenbarligen icke ansåg sig göra någon förlust, om Joukahainen behöll sin berättelse för egen räkning.

»Ja, men . . .»

»Nå?»

»Det kunde allt löna sig att höra på», menade Ercco. »Du behöver inte knuffa mig i sidan, Enoch. Jag har varit med i ledet länge nog, för att veta . . .»

»Du är då alldeles odräglig . . .», mumlade Enoch Wennman.

»Blif nu inte ond, Enoch lille! Jag skall genast berätta . . . Den gamle, listige räfven hade låtit föra eller, rättare sagdt, han hade låtit släpa den fagra ungmön. . . .»

»Nej, hör nu, Ercco! Du gör dig alltför brådt. . . Hvem menar du? Den gamle, listige räfven? . . . Den fagra . . .?»

»Sjåpa sig inte, Enoch lille! . . . Naturligtvis menar jag gamle Stengrund och mamsell Araminta. Det är ju tydligt, det. Det kunde ett litet barn förstått . . . Nåväl, han hade låtit stänga henne inne i tornet. Icke sant, mamsell?»

Araminta svarade icke, om man icke får såsom ett svar — kanske t. o. m. ett värtaligt sådant — anse de tårar, som samlade sig i hennes ögon. Willehad såg dessa tårar och var tillräckligt finkänslig för att inse, att detta samtalsämne plågade henne.

»Nå», utlät han sig, »nå, Erkko, vi kunna gömma den der berättelsen till en annan gång, då vi hafva mera godt om tid... Om jag icke bedrager mig, nalkas vi nu Wainikkala hemman. Det torde ligga inom synhåll, så snart vi kommit ut ur den här skogen. Sen eder väl omkring, gossar! Den här platsen vore i sanning mycket lämplig för ett bakhåll.»

Emellertid gaf Willehad en vink åt Erkko, som tycktes väl förstå meningen. På samma gång lemnade Willehad ledet och lät truppen tåga förbi. Erkko hejdade också sin gångare. Derigenom skedde, att dessa två snart befunno sig tjugo steg bakom de andra resenärerna.

»Nu, Erkko, kan du tala fritt», sade Willehad. »Du förstår väl, att sådana berättelser icke lämpa sig rätt väl för qvinnoöron?... Men skynda nu på, min vän! Vi hafva ingen tid att bortslösa.»

»Jo, det var nu så, att jag blef skiljd från er och kamraterna, och der gick jag nu gata upp och gata ned och visste icke rätt, hvad jag skulle taga mig till i all den der villervallan. Omsider hörde jag stridsbuller, och då tänkte jag som så, att jag borde begifva mig till den plats, der striden pågick, ty, menade jag, der finner jag min tappre befälhafvare. Och sedan rusade jag åstad, så fort benen ville och förmådde föra mig. Så kom jag till ett hus, som de kallade kanslihuset, och der blef jag varse löjtnanten Burman, som jag naturligtvis kände igen. Jag slöt mig till honom och hans bussar och frågade dem, hvad de gjorde der. 'Jo, vi belägra kanslihuset', svarade de. 'Jaså, gören I det', svarade jag. Skott på skott aflossades inifrån huset, fastän de riktades mycket illa, så att de gjorde föga skada. Medan jag nu stod der och såg på...»

»Fatta dig litet kortare, min vän, om jag får be!»

»Efter befallning, nådig herre!... Jo, jag stod nu der och ämnade just fråga löjtnanten, om han hade gagn för ett par starka armar, sådana som mina, men då jag förstod, att han hade hufvudet fullt af tankar, teg jag och funderade på, huruvida jag icke skulle kunna vara till någon nytta. Jag såg då, att ingen bevakade baksidan af huset samt att ett par eller tre af fienderna smögo sig ut den vägen. Nu voro goda råd dyra. Löjtnanten Burman var upptagen af sina göromål vid framsidan af huset. Huru det nu var, lyckades det mig att påträffa ett par kringströfvande finnar, hvilka

voro villiga att följa med mig. Vi bedrefvo vår sak så bra, att vi inom fem minuter hade gjort fyra fångar och utifrån tillbommat bakdörren för att hindra, att flera skulle försöka undkomma den vägen.»

»Nå, och vidare?»

»Jo, vidare ledde vi våra fångar fram till den tappre löjtnanten och lemnade dem i hans våld. Han funderade på saken några minuter och frågade fångarna, om de skulle vilja afgå såsom parlamentärer till sina landsmän derinne i huset. Och så fingo de besked att säga dem, att hela staden var intagen, och att alla deras kamrater blifvit till fånga tagna samt att de skulle blifva skonade till lifvet, om de genast nedlade sina vapen och gåfvo sig, men om de fortsatte att försvara sig, skulle huset brännas och de sjelfva skulle blifva stekta. Med detta besked begåfvo de arma satarne sig in till kamraterna, men kommo snart tillbaka med det beskedet, att ryssarne ville tala med kommenderande officeren. Och så begaf sig löjtnant Burman fram mot huset. Några man följde honom, och bland dem var äfven jag. När vi närmade oss trappan, började ryssarne beskjuta oss. Men då blef Burman ursinnig. »Gossar», ropade han, »låt om oss storma!» Naturligtvis visste han, att vi icke skulle lemna honom i sticket. Och han väntade därför icke på, att vi skulle svara honom. Med spänd pistol i högra handen och sabeln i den venstra stormade han uppför trappan. Och vi följde honom.»

»Bra! . . . Men huru gick det sedan? . . . Skynda dig, min redlige gosse, ty om jag icke misstager mig, ligger fienden i försåt för oss derborta i vägkrökningen . . . Jag såg vapen blänka i solskenet . . . Fort nu! . . . Ni trängde uppför trappan?»

»Ja, och öfverst däruppe på trappan inne i huset stodo sju fiender, hvilka mötte oss med fälda bajonetter. Den tappre Burman afsköt sin pistol, och det var sannerligen ett vackert skott, ett riktigt mästerskott, hvars make jag aldrig någonsin . . .»

»Lemna det der! Jag känner Burman och har sett honom i verksamhet . . . Skynda dig! . . . Inom fem minuter äro vi sjelfva i handgemäng med de der, som ligga i skogsbrynet! . . . Var därför kort!»

»Det återstår icke mycket att förtälja... Burman, som kan tala ryska bättre än en infödd ryss...»

»Jag må säga...

»Han var barsk, den tappre löjtnanten, barsk och bister som en nordanvind om vintern. Och han ropade till dem på deras eget tungomål, att de skulle blifva huggna i stycken, om de icke ögonblickligen nedlade vapen. Men tror någon, att de ville det? Nej, de aflossade mot oss en salva, och fastän de skjuta som staccokare, skulle mer än en af oss hafva blifvit dödad i den trånga trappan, om vi icke hade i rätt tid kastat oss ned, så att skotten gingo öfver våra hufvud, och kulorna smattrade mot väggen och lössprängde stora skifvor af kalkrappningen. Men när de aflossat denna salva, som fylde trappuppgången med krutrök, rusade vi på dem och gjorde dem till fångar. Inalles trettiosex friska och tolf sårade grenadierer förde vi med oss. Ett godt förråd af gevär, ammunition och dylikt eröfrades...»

»Det är godt och väl, men jag önskar veta, huru det tillgick, när du befriade jungfru Araminta...»

»Åh, jäså!... Jo, vi hade just eröfrat tornet och jag stod der helt förnöjd och belåten och kikade ut genom en glugg, då jag blef varse någonting, som riktigt förtretade mig...»

»Och jag varseblir nu någonting», afbröt Willehad, »som förtretar mig... Du får fortsätta och avsluta din berättelse en annan gång... Vi hafva fiender här...»

Willehad lemnade Erko och sprängde fram till sidan af den gångare, som bar Araminta. Med några få ord gjorde han henne redo för ställningen och anledningen till den oro, han kände för hennes säkerhet under den strid, han ansåg oundviklig.

»Jag ångrar», slutade han, »att jag icke lät hela mitt kompani åtfölja oss. Emellertid skulle jag vilja föreslå, att ni och Helena göra halt här, medan vi män rensa buskaget derborta.»

»Kunna vi då icke taga någon omväg? Mig synes det, som om vi borde undvika en strid, då vi icke veta, huru talrik fienden är.»

»Om jag icke hade att ansvara för edert dyrbara lif, mamsell Araminta, skulle ingenting i verlden kunna förmå mig till att visa någon fruktan för en fiende, hvilken icke anser sig för god till att krypa bakom buskarna och till att på stigmäns sätt lura på väg-

farande . . . Emellertid måste nu afsendet på eder säkerhet öfverväga alla andra synpunkter . . . Vi vilja försöka slå den der fienden med dess egna vapen . . . Halt! gossar!»

Den lilla truppen stannade.

Vägen gick på detta ställe fram mellan skogbeklädda backar, hvilka än höjde sig, än bildade dälдер. Här och der mellan höjderna var marken fuktig och beväxt med de gräsarter och andra örter, som antyda, att bottnen består af torfmosse.

Hästarna fördes in i skogen och erhöilo sina hafrerationer. Åt Araminta och Helena bereddtes en tryggad och — då omständigheterna tagas i betraktande — icke oangenäm fristad inne i ett tätt snår, der en fiende svårligen kunde uppleta dem. Derefter lade männen sig ned bakom en väldig fura, hvilken fallit, sedan den blifvit mätt af ålder. Från denna plats kunde de med lätthet bespeja det ställe, der de ansågo den fiendtliga skaran ligga i bakhåll.

Några minuter lågo de alldeles tysta. Om de hade varit mindre misstrogha eller om de icke hade så tydligt sett gevärspiporna bland grenarna derborta, skulle det ostörda lugnet och stillheten möjligen hafva insöft dem i säkerhet. Men våra vänner hade under de senare månaderna uppleft allt för många äfventyr af detta slag, för att låta bedraga sig af det skenbara lugnet.

»Jag känner till den der metoden», yttrade Willehad. »De vänta endast på, att vi skola blottställa oss. Tagen er till vara! Så snart en af er blottar en del af sin kropp, blir den genomborrad af kulor.»

»Ingen rädder här!» ropade Erkkko, i det han reste sig upp. »Skam i den, som fruktar en kula!»

Det var en lycka för Erkkko Joukahainen, att Willehad fattade omkring hans ben med sin jättehand och drog honom ned till sig, ty detta hade knäppt skett, innan fienden aflossade ett skott. Utan tvifvel skulle kulan hafva genomborrat den öfvermodige ynglingens bröst, om icke detta skett. Nu träffade den väl riktade projektilen endast Erkkkos hufvudbonad, men den blef också ordentligt genomborrad, ty kulan gick in på ena sidan och ut på den andra.

Erkkko Joukahainen såg betydligt förlägen ut och tummade sin hufvudbonad och betraktade den med samma nyfikenhet, som om han i dag skådat den för aldra första gången.

»Gör inte om det der!» förmanade Willehad Willebrand.

Emellertid hade skottet och den deraf utvecklade röken gifvit våra vänner en välkommen fingervisning rörande den plats, der fienden dolt sig. De aflossade en salva, hvilken tydligen banade sig väg mellan grenar och löfverk samt tillfogade fienden någon skada, ty några halfhöga utrop, blandade med svordomar, banade

sig väg till finnarnas öron. Och såsom svar skickades några kulor från ryska sidan, men de gjorde ingen skada, emedan finnarne hade, sedan de aflossat sina gevär, skyndsamt dolt sig bakom höjden.

Efter denna skottvexling blef allt tyst under en lång stund. Det var också helt naturligt, att de stridande parterna kände behof af att iakttaga hvarandra, innan de fortsatte att öda bort sin ammunition. Krut och kulor kosta penningar, som man vet.

»Under tiden kan du fortsätta berättelsen om, hvad som tilldrog sig derborta i Kuopio . . . Jag vill erinra mig, att du blef oss skyldig historien om någonting, hvad det nu var, som i hög grad förtretade dig . . . Var det icke så?»

»Jo visst, men . . .»

»Ah! Du menar, kan jag förstå, att vi icke böra försumma de der fienderna derborta . . . Och deri har du rätt, min hedersvän! . . . Vi både kunna och böra, som det står i den svenska bibeln, det ena göra och det andra icke låta . . . Hör på, Maars, du kan rätt lägga dig bakom den der hasselbusken och varsko oss, om du ser någon rörelse eller hör något misstänkt från fiendens bakhåll.»

Maars var en gammal krutstänkt buss. Dock må nämnas, att krutfläckarna i hans ansigte icke hade blifvit honom tillfogade under kriget. Han hade redan i ungdomen fått dem vid utöfningen af sitt handverk. Den hederlige Maars var nämligen bergsprängare och hade splittrat månet stenblock på herrgårdsåkrarna i nejderna omkring hans pörte vid Hurjala.

Visserligen hade äfven gamle Maars gerna åhört berättelsen, men han lydde, utan tvekan och utan betänkligheteter eller försök till vägran, den honom meddelade befallningen. Snart låg han bakom den anvisade busken och förstod att skaffa sig fri utsigt genom att sakta böja undan några grenar.

»Nå, fortsatt nu, Ercco!» uppmanade Willehad Willebrand . . .
»Hvad var det nu, som i så hög grad förtretade dig?»

»Jo, jag stod just och tittade ned på stadsgatorna, då jag blef varse en karl, hvilken smög omkring i gränderna och hade vargskinnspels. Genast kom jag att tänka på Stengrund och sade till mig sjelf, att jag icke borde släppa den karlen ur sigte. Han gick der och stirrade uppåt tornet med så stor envishet, att jag nästan började misstänka, att han såg och kände igen mig. Jag drog mig tillbaka en stund, men då jag sedan smög mig fram till gluggen och försigtigt kikade ner, stod han kvar och egnade fortfarande sin uppmärksamhet åt den byggnad, der jag befann mig. Jag tyckte mig dock märka, att hans blickar icke voro fästa vid den glugg, der jag stod, utan högre upp. Der måste alltså, tänkte jag, finnas någonting, som intresserar den der Stengrund. Men hvad kan det vara? . . . Då föll det mig in, att mamsell Araminta och Helena kunde hafva

för andra gången fallit i hans händer och att han, som icke skulle sky för att göra gemensam sak med fienden mot hans egna landsmän, måhända hade lyckats föra kvinnorna dit till den der byggnaden. Och då han fortfor att stå der och bliga, beslöt jag mig för att undersöka saken. Och . . . jo, minsann! Jag hade allt rätt, jag! Jag hade stigit uppför ett par trappor och befann mig ofvan på sjuksalen, då jag plötsligt hörde någon nämna mitt namn. Visserligen var min första tanke den, att många heta Erkko och att det förmodligen gälde någon annan. Men då »Erkko» upprepades och slutligen »Joukahainen» lades till, så förstod jag, att jag var känd på platsen. På mina frågor fick jag snart klart besked. Stengrund hade stängt in jungfrurna der, sedan hans försök att öfver isen föra dem hem till Nya Halola misslyckats och han blifvit nödsakad att fly för de finska bönderna, som stodo uppställda derute på isfältet. Detta var i korthet historien, sådan den berättades mig af jungfrurna, och jag kunde sedan lätt gissa mig till det öfriga. Det var ju tydligt, att han ströfvade omkring i närheten af Lääninhallitus i ändamål att bespeja huset och finna något tillfälle till att å nyo bemäktiga sig kvinnorna. Det var uppenbart, att han icke väntat sig, att det så väl förvarade huset skulle falla i våra händer. Det var ett fult streck öfver hela hans fina uträkning. 'Aha, min gubbe lille', tänkte jag, 'du går som katten kring rättfällan. Jag kan just undra, hvad den rätta heter, som du vill fånga, om den inte heter jungfru Araminta'. Naturligtvis var detta hans mening, men han vågade sig icke fram, då huset nu hade ombytt egare. 'Jo', sade jag till mig sjelf, gå du der och . . .»

Här blef Erkko Joukahainens intressanta berättelse afbruten. Den på post liggande Maars gled ned för backen och meddelade, att fienderne lågo qvar på sitt gömställe bakom buskarna. Han hade emellanåt sett deras gevärspipor blixtra fram mellan löfverket.

»Tack, min gosse», svarade Willehad. »Gå nu tillbaka till din post och håll god utkik . . . Nå, vidare, Erkko!»

»Ja, men . . .», påbörjade krutstänkte Maars en invändning.

»Var det någonting mera . . .?»

»Jo, si det är så, att jag tror det skulle blifva ganska enkelt och lätt att fånga dem i deras ide.»

»Menar du det?»

»Vi skulle kunna smyga oss på dem, utan att de skulle hafva en aning om det, förr än de finge smaka våra sabelhugg. Om vi följa dalsänkningen här inne i skogen, komma vi snart till ett ställe, der vägen bildar en fördjupning. Och om vi nu begagna oss af denna gynnsamma omständighet, skola vi kunna falla öfver dem, innan de ana, att vi lemnat den här platsen.»

»Planen synes mig ganska god, men du bör besinna, min hederlige vän, att vi måste tänka på de stackars ungmörna derinne i skogen . . . Om vi öfvergifva den post, vi nu så lyckligt intagit och från hvilken vi kunna hoppas försvara med framgång både dem och oss, skola vi lemna vägen öppen till deras fristad . . .»

»Jag har tänkt på den saken också», förmälde stensprängaren. »I krig löper man alltid någon fara. Dessutom blir ställningen farligare både för fruntimren och oss, om vi dröja här, tilldess mörkret faller på, ty då kunna vi icke iakttaga fiendens rörelser. Vi kunna ju kvarlemna här en eller två man, hvilka — när striden bryter lös — ropa, larma och skjuta, som om en half bataljon vore här förlagd . . . Det skall afskräcka dem från att fly åt detta hållet.»

»Vid mitt svärd! Du har rätt», yttrade Willehad lifligt, men han tog sig till vara för att ropa eller ens att högt uttala dessa ord. Han var en alltför klok och försigtig general, för att kunna begå ett sådant fel.

Willehad hemstälde nu till sina bussar, hvilka bland dem vore hågade att stanna kvar i skogsbrynet till värn för kvinnorna. Men då en och hvar antog, att den posten skulle blifva den minst vådliga, fanns ingen, som erbjöd sig. Willebrand måste då sjelf välja.

»Erkko och Enoch!» yttrade han, sedan han öfverskådat sin lilla hop. »I stannen här. Jag litat på, att I insen, hvad som är att göra.»

De båda ynglingarne sågo ingalunda ut så, som skådespelare pläga visa sig, när de vid fördelningen af rolerna se sina önsknings uppfyllda. Erkko började göra sina små invändningar — dock på ett mycket blygsamt sätt. Men Enoch knuffade till honom och frågade:

»Känner du krigslagen?»

»Nehej, och inte bekymrar jag mig stort om den heller.»

»Då har du också ingen aning om, att en knekt, som vägrar lyda, skall arkebuseras. . . . Skjutas, förstår du?»

»Jag må säga. . . . Det hade jag då aldrig kunnat tänka mig.»

Joukahainen gjorde nu icke flera invändningar. Sedan kamraterne under Willehads befäl smugit bort, lade Erkko och Enoch sig ned på sin post bakom buskarna. I liggande ställning laddade de gevären och började derefter småprata eller, rättare sagt, hviska, ty de förstodo noggsamt, att deras närvaro på platsen borde vara en hemlighet för fienden. Man kan lätt inse, att samtalet rörde sig kring Araminta och Helena och om jungfrurnas befrielse ur tornet i länsstyrelsens väldiga och sannolikt åtskilliga hundra år gamla byggnad.

»Jo», fortsatte Erkko så tyst, att hans kamrat endast genom användande af den mest spända uppmärksamhet förmådde uppfatta hans ord, »jo, ser du, jag misstänkte, att den skälmen Stengrund ville bemäktiga sig jungfrurna, om det blott kunde lyckas honom. Sannolikt hade han sett mitt ansikte i gluggen, ty han vände sig plötsligt bort och smög sig bakom en timmerhög för att undgå min uppmärksamhet. Åtminstone trodde jag, att detta var hans afsigt. Då smög jag mig ned och ut genom en dörr på baksidan af huset, gjorde några lofvar hit och dit, tilldess jag kom helt obemärkt alldeles bakom honom. Då steg jag dristigt fram och lade bakifrån min hand på hans axel och hälsade goddag. Han vände sig häftigt om och tycktes blifva helt förskräckt vid min åsyn. Jag var vänlig och pratsam som alltid, du förstår, och frågade honom, huru världens gång varit på Nya Halola, och allt sådant där, som man frågar, om man vill vara höflig mot sina bekanta, när man händelsevis träffar dem.»

»Nå, och han . . .?» sporde Enoch, hvilkens nyfikenhet blifvit väckt.

»Åh, han gjorde just icke mycket. Han bara hötte åt mig med sin käpp, kallade mig en slyngel, en bengel, en stråtröfvare och andra dylika sköna saker och sporde mig, om jag icke var rädd för honom. 'Visst icke, lille far', svarade jag, på samma gång tog käppen ur hans knotiga händer. Och så gaf jag honom ett par, tre rapp och bad honom vara af den godheten att försvinna, och det så fort som möjligt. Det är en mycket klok man, den

der Stengrund. Han väntade icke på, att tillsägelsen skulle förnyas, utan lomade bort. Jag kastade käppen efter honom, skickade honom ännu en varning och vände tillbaka. När han försvunnit ur min synkrets, vände jag tillbaka till jungfrurna och berättade för dem, hvad jag gjort. Men jungfru Araminta var icke riktigt belåten, när jag beskref, huru jag rappat på den gamla skälmen.»

»Det var ju hennes far. . . .»

»Nå, kanske var det därför! Blodet lär väl ändå vara tjockare än vattnet, kan jag tänka.»

»Och du förde nu genast bort jungfrurna?» sporde Enoch Wennman.

»Jag skulle just till att göra det, då jag blef störd i mitt förhåfvande. Klockan var då omkring elfva på dagen. Medan jag letade efter något lämpligt verktyg, med hvilket jag skulle kunna bryta upp dörren, som skiljde mig från jungfrurna, hördes mina

landsmän dernere vid foten af tornet och nere vid stranden ropa och skria. Jag trodde, att de ånyo blifvit öfverfallna af nya fiendeskaror, men då jag kom fram till gluggen, såg jag endast en präktig släde der ute på isen och fem ridande kosaker, som eskorterade den. I släden satt en i dyrbara pelsverk klädd herre, och jemte honom en dräng, som körde de eldiga hästarna, hvilka med stor snabbhet närmade sig hamnen. Jag såg också en skara af Savojaks jägare uppställa sig på stranden, för att välkomna den förnäme herren, ty jag fick sedan veta, hvem han egentligen var.»

»Nå, hvem var han då?»

»Jo, du, det var ingen mindre än den ryske kommandanten, du! Han hade gjort en utflygt, och under hans frånvaro hade vi tagit staden. Men derom hade han icke någon aning, förrän han kommit på blott några hundra alnars afstånd från hamnen. Han heter Paulenki, den mannen, hörde jag, och skall vara löjtnant hos ryssarna.»

»Vidare! Vidare!» uppmanade Enoch. »Det är så rysligt roligt att höra på. . . . Blef han tagen till fånga, den der Paulenki?»

»Nej, men han kunde hafva blifvit vår, om icke dumheten hade gjort hvarje försök om intet. Några af de med oss förenade bönderna började skjuta på honom. Då först märkte han, att det icke var ryssar, utan Savolaksjägare och finska bönder, som mötte honom. Ett . . . tu . . . tre hade kusken på hans befallning vändt om med släddonet, och bort ilade hela det granna ekipaget med hästar, släde, kusk och löjtnant Paulenki. Den fina skjutsen tog vägen mot Warkaus. En underofficer och sex jägare afsändes genast efter honom. Men huru mycket man än påskyndade saken, förgingo dock några minuter, innan häst och släde kunde anskaffas. Och under tiden fick löjtnant Paulenki tid att hinna undan.»

»Det var skada, det. Men kunde icke de finska allmogemännen och den der skolmästaren, deras anförare, hvad det nu är han heter . . . du minnes ju den lille lustigkurren med glasögonen — kunde icke de fångat honom?»

»Jo, vars! . . . Det kunde de visst, det. Men, ser du, skolläraren har lika dåliga ögon, som modigt hjerta. Han trodde förmodligen, att en hel krigshär mötte honom. Kanske voro också glasögonen dimmiga. Säkert är det att han flydde sin kos och hans

allmogemän med honom. En del af dem lemnade t. o. m. kvar sina slädar, kastade sig upp på hästryggen och kilade undan. . . . Jag var sannerligen så förtretad på dem, så . . . så arg, att jag kunde skjutit blindt i högen, om jag icke stått så högt uppe i luften och på ett sådant afstånd. . . . Ja, Enoch lille, jag. . . .»

»Tyst nu! . . . Jag tänker, att vi själfva snart få tillfälle att visa, om vårt mod är af mera äkta slag, än böndernas den gången visade sig vara. De våra kunna nu icke vara långt borta. . . . Vi måste fördubbla vår vaksamhet, vän Erkko!»

»Naturligtvis! . . . Men då endast några få ord återstå af min berättelse, kunna vi gerna låta dem komma fram nu, medan vi befinna oss i ensamheten.»

»Hör du intet buller?»

»Blott vindens susande i trädtopparna. Intet annat!»

»Nä, kanske misstog jag mig. . . . Fortsätt din berättelse!»

»Jag lyckades bryta loss dörren till det rum, der Stengrund inneslutit fruntimren, och befria dem. Huru jag sedan i deras sällskap sammanträffade med er, det behöfver jag icke nämna.»

»Hör du ännu intet buller?»

»Jag . . . jag vet inte. Nog tyckte jag mig höra, att en torr gren knakade, som sådana pläga göra, när de krossas under foten på en karl. . . . Men. . . .»

»Jag hörde samma ljud, Erkko. . . . Vänta! . . . Tyst! . . . Nu hörde jag det omigen. . . . Har du din bössa laddad? Stunden till handling är snart inne.»

TRETIOFÖRSTA KAPITLET.

Man spanar i skogen.

Vännerne Erkko och Enoch behöfde icke vänta hvarken längre eller kortare stund, för att erhålla bekräftelse på sanningen af lille Enochs yttrande: »stunden till handling är snart inne.» Knappt hade dessa ord gått öfver hans läppar, innan ett par skott ljödo derinne i skogen på andra sidan vägen och från den plats, der man

tyckt sig varsna en på lur liggande fiende. På samma gång hördes rop och annat buller.

»Nu äro de våra i full strid,» menade Erkko. »Det är likväl bra hårdt att befinna sig så nära dem och icke få deltaga. . . . Men vår tur kommer väl också en gång, som prästgumman sade, när höken flög bort med hennes bästa värphöna.»

En liten stund fortfor detta, och de båda pojkarne kastade nyfikna blickar öfver furustammen, som tjenade dem till bröstvärn, och hän mot den trakt af skogen, der striden pågick. Enoch var till och med så ifrig, att han till hälften reste sig upp och blottade sin lilla person. Vi känna vår vän Erkko, och i synnerhet hans varma tillgifvenhet för unge Wennman. Vi känna också, att Erkko var både äldre, större och starkare än Enoch. Vid sådana förhållanden är icke att undra på, om Joukahainen med mildt våld nödgade Enoch att ånyo söka skydd bakom furustammen, som utgjorde deras förskansning. Och lika litet kan väl betvivlas, att Erkko genast hade till hands en lång och välment föreläsning om nyttan och nödvändigheten att i alla skiften, men i all synnerhet under vapenskipte, iakttaga en väl beräknad försigtighet.

En af de der vänliga ordvexlingarna, som voro så vanliga, när dessa ungdomar voro tillsammans, utspann sig och skulle sannolikt hafva räckt mycket länge, om därtill hade blifvit tid och tillfälle. Gnabbet afbröts emellertid temligen snart.

»Nej, se på den, du!» utbrast plötsligt Enoch. »Se, se!»

Det föremål som på detta sätt utpekades, var en äldre man, hvilken kom smygande ut ur skogen och tycktes vara mycket rädd för att blifva ertappad. Han blickade skyggt först uppåt vägen och sedan nedåt den, liksom om han varit villrådig i fråga om den bästa kosan. Och en vargskinnspels med hårsidan utåt bar han, fastän väderleken nu var blid.

»Hå, kors! . . . det är ju gamle Stengrund sjelf, du! Hvad har han att göra här, du? Kan du säga mig det, du?»

»Nej, Enoch lille, det kan jag icke med visshet, ty jag är hvarken Moses eller en af profeterna, som värdig kyrkherren, far din, stundom plägar säga, när han förkunnar Guds ord för oss derhemma i Mörskoms kyrka, som vi väl aldrig mera få se här i verlden.»

»Han är rädd, det synes nog. . . . Kanske var det han, som låg bakom buskarna. . . . Skola vi tilltala honom?»

»Nej, gör icke det, Enoch lille! . . . *Det* vore att skämma bort saken. . . . Låtom oss först bara se, hvad han ämnar företaga sig. . . . Han var i sällskap med de ryska soldaterna derinne i skogen, ty ryssar var det. Jag kände igen färgen på uniformerna . . . Se nu bara på honom! Männe han verkligen har sett oss? Han stirrar omkring sig, som de blinda hönorna pläga göra, när de ana någon farlighet, hvilken de icke kunna se . . . seså, jo, nog har han sett oss. Han kommer alldeles rakt fram mot oss . . . Skall jag knäppa honom? Säg, Enoch lille, vill du, att jag skall knäppa den gamle ränksmidaren?»

»Hvad menar du med det? . . . Knäppa den gamle uslingen?»

»Skjuta honom, förstår du! . . . Du är då alltid så dum, så!»

»Var snäll och låt bli det der, Erkko! Hvarken du eller jag äro landsvägsröfvare . . . Låt gubben gå i frid, om han kan, och så fort han förmår med sitt tunga samvete.»

»Men han kommer hit! . . . Du, Enoch, han kommer rakt hit.»

»Kanske icke! . . . Och skulle han göra detta, så vilja vi . . .»

Medan detta samtal fördes mellan ynglingarna, hade Stengrund fattat sitt beslut. Pucke hade — på vanligt sätt — blifvit rådfrågad och gifvit sitt bifall. Stengrund klef med stora steg rakt fram öfver vägen. Afsigten med denna manöver var tydlig nog. Han hade sett den timmerstock, bakom hvilken Erkko och Enoch lågo dolda. Den syntes honom kunna vara en lämplig barrikad för honom sjelf.

»Hör på!» hviskade Erkko i Enochs öra. »Hvad säger han?»

Den der vanan hade under årens lopp blifvit för Lars Stengrund så kär, att han numera icke kunde tänka en redig tanke, om han icke fick samtidigt anförtra den åt Pucke. Och under det att han vandrade rakt fram mot våra unga vänners gömställe, samtalade han ifrigt med den stumme vännen.

»Han frågar någon, om det icke vore klokt och bra att gömma sig bakom den här stora trädstammen. . . . Se der! Nu för han käppen intill örat och inbillar sig, att den svarar honom.»

Stammen låg invid sjelfva kanten af backen, men Stengrund stöflade hurtigt i väg uppför branten. Han hade naturligtvis icke

någon aning derom, att människor funnos på andra sidan den kullfallna stammen. Men en sådan aning kunde han haft, om han endast hade gjort den reflexionen, att der i denna världen finnas människor, hvilken äro lika kloka, som han visste sig sjelf vara. Och så trefvade han sig uppför höjden, nära nog lika ofta begagnande »fyra fötter» som två. Då han nu omsider tyckte sig vara invid målet och han redan var så nära det kullfallna trädet, att han hade lagt sina fingrar på det, reste både Erko och Enoch upp hufvudet öfver kanten, och båda hade samtidigt någonting att säga honom.

»Hä!» Se der allt, hvad Erko Joukahainen omförmälde.

Enoch var bättre uppfostrad och derfor mera artig. Han sade:

»Nej, se god dag, herr patron Stengrund af Nya Halola!»

Allt detta kom nu som en öfverraskning för den gamle gnidaren. Han gaf sig icke ens tid att rådfråga sin vän Pucke, innan han tumlade ned för branten och hamnade nere på vägen. Långe blef han icke ensam dernere. Erko och Enoch skyndade efter honom och mera buro, än ledde honom upp till den trygga platsen bakom furustammen. Der lade de honom ned och sade honom, att han skulle ligga stilla och tyst och hvarken röra tungan eller någon annan lem, så kärt honom vore att få behålla lifvet. Hvarken Enoch eller unge Joukahainen menade så värst allvarligt med denna fruktansvärda hotelse, men det kunde Stengrund så mycket mindre veta, som han visste, att han sjelf i ett dylikt fall icke skulle skonat sin motståndare.

Sjelfva återvände de unga vännerna till sin utkik invid trästammen. Under tiden låg Stengrund alldeles stilla. Han tycktes glädja sig öfver att hafva räddat Pucke från förderfvet och hafva denne trogna stallbroder hos sig i en så svår nödens stund.

Under tiden fortforo skottvexlingen och ropen derinne i skogen. Man kunde från den plats, der Erko och Enoch befunno sig, tydligt höra, att en strid pågick och att denna sammandrabbning mellan fiendtliga magter mer och mer närmade sig skogsbrynet och vägen. Det blef allt tydligare, att det ena partiet jagade det andra.

Några minuter förgingo under andlös väntan och stor nyfikenhet hos Enoch och Erko.

»Huru tror du, att det går?» hviskade Joukahainen.

»Hvilket?»

»Naturligtvis striden derinne i skogen!» utlät sig Erkko. »Du är då så dum så. Det borde du väl kunna begripa, om du också är en klen stackare till att gissa gåtor.»

»Se sjelf!»

Ja, nu såg Erkko och behöfde ingen upplysning af sin vän, ty fram ur skogen rusade ett halft dussin ryska soldater. I hack och häl efter dem kommo Willehad Willebrand och hans karlar, hvilka icke nöjde sig med att drifva fienderna ut ur skogen, utan fortsatte att under en lång stund jaga dem utefter vägen. Ryssarne insågo troligtvis, att de voro underlägsna i fråga om kapppränning. De kastade sig in i skogen på samma sida om vägen, der Erkko och Enoch befunno sig.

Hvarken Erkko eller Enoch voro annat än pojkar. Alltså hade de ett för det löjliga i uppträdet mera vaket och intresserad öga än för de faror, som kunde ligga dolda under denna löjeväckande scen.

»Så de springa!» utlät sig Erkko Joukahainen, sedan han en stund skrattat så, att han måste (som han sedermera förklarade) af fruktan för »en explosion» hålla styr på denna kroppsdel genom att af alla krafter trycka dess yta med sina flata händer. »Aldrig i min lefnad har jag sett någonting så kostligt.»

Enochs lilla, bleka ansigte blef snart allvarsamt igen. Han insåg mera klart än den äldre vännen och kamraten, att hvarken tid, plats eller omständigheter inneburo något berättigande till löje.

»Men hör du, Erkko», hviskade lille Enoch, när han nästan förlorat tålmodet med sin väns skrattlystnad. »Här är sannerligen ingen lämplig plats och ej heller någon lämplig anledning till att skratta, som en skata skrattar, när hon funnit en i solen glänsande glasbit. Saken är, synes mig, helt allvarsam. Följderna kunna blifva oberäkneliga. Om du vill som jag, skola vi anställa ett skarpt förhör med vår gamle fånge, patronen till Nya Halola, ty mig synes det vara otvetydigt, att den karlen har sin hand med i spelet på ett eller annat sätt. Hvad hade han eljest att göra här på en plats, hvilken är så långt aflägsen från hans hem? För min del är jag mera benägen att sätta tro och tillit till sjelfva Tapio, den gamle, brunskäggige guden, som bär hög hatt af barr och en vacker pels af granmossa och som bor på skogsgården Metsola och som der

har tre af guld, silfver och diamanter lysande konungaborgar och en skattkammare, till hvilken hans fagra drottning Mielikki med det gyllene håret bär silfvernyckeln vid sidan . . .»

»Den ville jag gärna se», utropade redlige Joukahainen, under det att hans ögon stodo uppspärade och hela hans ärliga ansigte gaf den mest värtaliga bild af nyfikenhet. »Jag har väl hört talas om allt det der och lyssnat till sagorna framför brasan i mer än ett pörte, men att höra . . . att höra, det är i alla fall icke det-samma som att se. Ack om *Metsän piika*, skogens lilla väna tjensteflicka, hon, som dricker renaste dagg och äter den finaste honungen och blåser så vackra stumpar på sin flöjt, ville uppenbara sig för mig . . . Vet du, Enoch, hvad jag tycker?»

»Huru skulle jag kunna känna alla de tokerier, som din . . .?»

»Kan väl tänka det!» lät Erkko höra. »Du är ju bara ett barn, Enoch lille . . . Och du är en präktig liten pojke. Du är ingen storskrytare, du, såsom bondesonen Karl Rööös derhemma. Jo, jag tycker, att *Metsän piika* gerna kunde komma hit.»

»Var nu ingen narr, Erkko! *Metsän piika* och alla de andra öfvernaturliga varelserna, hvilkas rykte har i århundraden flugit omkring allt Finlands land, äro bara inbillningsfoster och ingenting annat.»

»Hå, aldrig», inföll Joukahainen med en viss hetta, som gaf sig luft och uttryck både i min och ton och åtbörd, »aldrig kunde jag tro dig om att vara så ogudaktig, Enoch lille.»

»Tyst nu, Erkko! Och låtom oss i stället gissa några gåtor!»

»Nå, låt höra då, Enoch lille! Du vet ju, att ingen i våra bygder öfvergår mig i skicklighet att lösa sådana spörsmål.»

»Åhja, nog har du någon gång lyckats bättre, än man eljes skulle kunna tilltro dig. Men denna gången lär du nog blifva bet, Erkko. Ser du den här pengen?»

Erkko förklarade, att han ganska väl såg den och att han var alldeles förvissad derom, att det var en gammal tolfskilling.

»Nåväl, Erkko Joukahainen, du får den här nälkä tolva, om du kan gissa den här gåtan, som jag nu vill förelägga dig.»

Joukahainen sträckte fram sina fingrar, sannolikt därför att han önskade öfvertyga sig om myntets verkliga värde, ty han hade hört,

att en mängd falska silfvermynt voro, sedan någon tid, i omlopp bland finnarna i hans hembygd.

»Jo du, den är äkta, du... den är icke af Stengrunds tillverkning, du... Se på den, du!... Nå, hvad tycker du sjelf?»

»Jo, den är bra, mycket bra», förklarade redlige Erkko, sedan han underkastat myntet dels en okulär granskning och dels en undersökning med tänderna. »Den är äkta, lika äkta som gamle, krutstänkte stensprängaren Maars och hans redlighet... Den är, som du sade, icke af Stengrunds fabrikat. Får jag den, om jag uttyder din gåta?»

»Jag har ju lofvat dig det.»

»Fram då med gåtan, Enoch! Tolfskillingen är min. Var säker på det!... Låt nu höra, hvilka storverk i gåtvägen du kan göra!»

»Åh, var lagom stor i mun, Erkko! Hör nu själf:

»Fogeln står på stickans ända,
Talar utländskt språk.»

Redlige Joukahainen upprepade gåtan högt, under det att han sammanrynkade ögonbrynen, ref sig bland nackhåren och på hvarje handa andra sätt gaf till känna, att han ansträngde alla sina inboende själskrafter. Slutligen trodde han sig hafva funnit det. Den hand, som dittills varit sysselsatt med att bearbeta håret, slogs nu med både fart och styrka ned på knäet.

»Nu har jag det... Det var en lätt gåta... Men så är du ju bara ett barn, Enoch lille... Man kan ju icke begära bättre.»

»Gåtans lösning!» påyrkade Enoch Wennman kort och godt.

»Fågeln står på stickans ända, det betyder tuppen på kyrktornets tak. Talar utländskt språk... det betyder gnisslar och piper och vändas, när stormen hviner och kastar den fram och tillbaka, så att den håller kyrkväktaren vaken hela natten.»

»Nu var du dum igen, som vanligt, Erkko. Gåtans lösning är den sprakande pertan. Det borde du kunna begripa.»

»Ja, jaha... det kan det ju också vara... förstås... Men kyrktuppen hade varit lika bra. Och jag skulle kunna...»

»Nog nu med prat och barnligheter», utropade Enoch Wennman. »Vi hafva icke tid till sådant. Låtom oss i stället försöka

taga reda på vår fånge, gamle Stengrund, som på ett så hemlighetsfullt sätt försvunnit . . . Det är alldeles nödvändigt, att vi söka upp honom. Eller ser kanske du honom, Erkko?»

»Visst icke! . . . Och likväl låg han här för mindre än en half timme sedan! . . . utlät sig Erkko. Ja, sade jag inte det, att den Stengrunden är en skälm.»

»Om du hade sagt: 'den störste skälm, som någonsin fört till sin mun en sked mjölgröt', skulle du talat ännu mera sant . . . Vi få icke hvila, förrän vi tagit honom fatt. Eller kanske vi borde först kalla hit våra kringströfvande vänner?»

Ja, Stengrund, som var knipslug redan genom sin natur och som under en orolig lefnad, kanske mången gång i fejd med den s. k. rättvisan, lärt sig den goda konsten att begagna alla möjliga tillfällen till nytta för sig själf och sina planer, denne Stengrund, om hvilken Erkko och Enoch sannolikt hyste den föreställningen, att han skulle frukta dem och bäfva för att, då de befunno sig i hans närhet, bereda dem någon öfverraskning — denne gamle, af läsaren numera väl kände, om också icke välkände skojare hade begagnat sig af det gynnsamma tillfället att, medan Erkko Joukahainen och Enoch Wennman utförde sin vänskapliga tvist och »duellerade på gåtor», som Enoch kallade dessa nöjsamma öfningar, smyga sig undan, först med kattlika steg och sedan, när han kommit bakom skyddande buskar, med all den snabbhet, som hans icke längre unga och ej heller numera fullt lifskraftiga fötter och ben förmådde å daga lägga.

Ynglingarnas öfverläggning angående denna fråga lemnade till resultat idel gissningar och endast en enda otvifvelaktig omständighet. Stengrund var försvunnen — se der något, som icke kunde betviflas! Men om han krupit bort på sina knän eller gått hädan på sina fötter eller flugit bort genom luften eller sjunkit ned i något bottenlöst moras, det kunde man icke så noga veta, medan saken befann sig i detta outredda tillstånd. En enda sak konstaterades med en visshet, som uteslöt hvarje möjlighet till tvifvel, nämligen den, att gubben Stengrund icke längre fanns kvar på den platsen, der de lemnat honom och hans gode vän och stallbroder Pucke.

Men patronen borde uppsökas, borde göras oskadlig.

Derom voro gossarne alldeles ense. Ingen meningsskiljaktighet

gaf sig tillkänna i denna fråga. Båda gossarne förklarade »med en mun», som man plägar säga, att en så samhällsvådlig och farlig person icke borde hafva privilegium på och tillåtelse till att löpa fritt omkring i gamla Finlands djupa skogar, dölja sig bland dess snår, ställa till oreda och vålla skada.

»Hvad tycker du sjelf?» sporde Erkko Joukahainen. »Skola vi låta honom lura oss på konfekten?... Säg, Enoch lille!... Hvad tycker du sjelf?... Skall han sätta vaxnäsa på oss?... Eller hvad?»

»Nej redlige Erkko, det skall han icke. Hvarken näsa af vax eller näsa af ler. Vi måste fånga honom, om det är möjligt.»

»Nå, det låter höra sig! Du är ändå en duktig pojke, lille Enoch, och far din och alla dina förfäder intill tusende led hafva sannerligen stor heder af dig... Nå, vi skola således fånga den der Stengrund. Godt! Det tycker jag om. Men hvar är han till finnandes?»

»Det vet jag icke!»

»Jaså!... Hm! Det var allt en smula förargligt, det. Hm!... Vi veta icke, hvar han är, och likväl ämna vi taga honom fatt... Den gåtan blir svår att lösa, t. o. m. svårare än den svåraste af alla de svåra gåtor, som jag hört i alla min lefnads dagar... Och du kanske vill veta, hurudan den var?... Eller hvad tycker du?»

»Tig, Erkko, om du kan tiga!»

»Jaså, om jag kan tiga!... Jag!... Jag, som nu under ett par timmars tid har haft tålmod med allt ditt eget pladder! Satte du verkligen i fråga, Enoch lille, om jag kan tiga?... Jo nog kan Erkko Joukahainen tiga. Gissa nu bara den här gåtan, så...»

»Nå?»

»Jo, den lyder endast som så här: 'hvem är det, som alltid grinar?' Den der var allt svårlöst, Enoch lille! Ha, ha, ha!»

»Dum-Erkko!... Det är ju väggspringan... svårare var det icke.»

»Väggspringan!» upprepade Erkko Joukahainen med stigande mått af djupsinnig eftertanke. »Väggspringan! Ja, det kan det ju också vara, men annars är rätta uttydningen icke denna, utan i stället betyder den patron Stengrunds käpp, den bekante gamle Pucke. Men det kunde du naturligtvis icke förstå, Enoch lille. Du

rår icke för, att du är så dum, så . . . Men nu skall du få en lättare gåta att gissa. Hvem . . .?»

»Tig nu med detta, Erkko!» förmanade unge Wennman. »Tig, och låtom oss i stället öfverlägga om vår ställning här i ödemarken och om frågan, hvar jungfru Araminta och hennes tjenarinna månne hafva tagit vägen.»

»Åh! . . . De äro ju i godt förvar derborta i snåret. Du kan väl aldrig vara så dum, Enoch lille, att du på allvar vill påstå, att den gamle syndaren skulle hafva hittat på dem i deras gömställe?»

»Ja, inte vet jag, men . . .»

Med ens blef nu Erkko Joukahainen mycket liflig. Han bestormade sin »lille Enoch» med frågor till så stort antal och af så invecklad beskaffenhet, att unge Wennman icke förmådde besvara dem. Den »röda tråd», som genomlöpte dem alla, var den tanken, att en viss Helena kunde hafva råkat i fiendehänder.

»Vi måste genast begifva oss till det der snåret, der vi gömde dem för världens och gamle Stengrunds blickar», utropade Erkko och sprang upp. »Du är en olidlig pratmakare, Enoch. Kom! Kom!»

»Lugna dig, vän Erkko!»

»Du pratar som ett barn. Hvem kan lugna sig, när den fagra Helena är i röfvarehänder ooh löper faror af alla slag och . . .»

»Nå, än fröken Araminta då? Löper icke hon samma fara och kanske, om jag har rätt i mina misstankar, ännu större?»

»Ja, det kan väl vara sanning, men ändå . . . Helena är ju . . .»

»Du är kär i Helena, det är alltsammans. Derfor finner du hennes räddning vara af större vikt än Aramintas, som icke har någon annan betydelse för dig än den obetydliga, att hon är min vän Willehad kär.»

»Förlåt mig, lille Enoch! . . . Vi skola visserligen rädda båda två.»

»Och för att göra detta, måste vi leta efter Stengrunds spår . . . Vi hafva god tid. Vår befälhafvare, herr Willebrand, förföljer nu de andra. Men oss tillhör det att söka gripa anstiftaren, hvilken icke kan vara någon annan än Stengrund.»

»Lättare är att fånga en flygande glada eller en högt uppe

bland molnen sväfvande gam, än att spåra gamle Stengrund, när han vill dölja sig. Han är känd i orten. Han öfverträffar räfven i list och vargen i elakhet.»

»Låt så vara!» afslutade Enoch öfverläggningen. »Vårt göromål blir så mycket angenämare. Svårigheterna få icke komma oss att fälla modet eller uppgifva försöket. Snarare må de sporra oss till de yttersta anstängningar för att rädda Araminta.»

»Och Helena derjemte», inföll den försigtige Erkko Joukahainen.

»Naturligtvis! ... Helena också, eftersom du håller så hårdt på det ... Men för mig är Willehad Willebrands, vår käcke befälhafvares brud, hufvudsaken. Du är dummare än vanligt, Erkko Joukahainen, om du icke märkt ...»

»Tala icke med mig om den saken!» utlät sig Erkko i en ton, som om han funnit sig förolämpad af barndomsvännens tvifvel. »Jag har nog märkt alltsammans, jag, det må du tro, Enoch lille.»

»Nå, hvad har du då märkt?»

»Åh ... jo ... hvarjehanda, ser du, ja, d. v. s. just ingenting.»

»Ja, der ser du sjelf, Erkko, huru dum du är, när du icke låter min större klokhet styra dig. Hvad jag nu ville säga dig, det är, att vår befälhafvare Willehad Willebrand är förälskad i Araminta Stengrund. Inte förstår jag, hvad det vill säga att vara förälskad, ty jag har aldrig varit det ...»

»Nej, du är för liten, du, stackare!» utlät sig Joukahainen med en ton, som var väl egnad att för hans åhörare åskådliggöra hans öfverlägsenhet. »Men jag, ser du, jag ...»

»Pytt! ... Dumheter! Du!»

»Jo, ser du, det är nog så, du, Enoch lille. När jag träffar den där snutfagra Helena, så är jag, ja, huru skall jag nu uttrycka det, så att du förstår det, stackars barn ...»

»Säg om en gång till det der, så skall du få se, vän Erkko, att om jag också är ett barn till åren, så ... så kan också jag knyta händerna och ... och ... Men hvad hvar det nu, du ämnade säga? Du skulle beskrifva, huru du känner kärleken till Helena?»

»Jo, när jag träffar henne, så känner jag både hetta och köld ... hm! ... ja, isynnerhet på kinderna och ryggen. Och om

det gälde mitt lif, skulle jag icke kunna låta vara att taga hennes lilla hand och trycka den och se in i hennes ögon och sucka.»

»Dumheter! . . . Slams! . . . Jag börjar tro, att du har förlorat den smula förstånd, som du förr hade, Erkko. Du har tappat bort det under dessa ströftåg och marscher och strapatser, som under senare tiden upptagit din tid och dina krafter.»

»Din tid kommer nog också, Enoch lille», var det beskedliga svaret.

»Törhända! . . . Ännu är jag dock en förnuftig människa. Men vi hafva icke tid att gyckla. Vare sig Araminta och Helena äro här eller der, måste vi söka upp gamle Stengrund, som så behändigt smög sig bort från oss. Han har vandrat inåt skogen. Se här hans spår!»

Aftrycken af Stengrunds fotsulor voro ganska tydliga i sanden.

Sand är, som man vet, ett ämne, hvilket gifver vika äfven för lindrigt tryck. Och här hade trycket ingalunda varit litet, ty Stengrunds benbyggnad var grof, och följaktligen var hans kroppsvigt betydlig.

Såsom oftast är händelsen i täta skogar, till hvilkas inre solljuset och den lika lifgifvande luften hafva endast ett kortvarigt och sparsamt tillträde, var gräset äfven här nästan hårfint, blekgrönt, kort och så sparsamt förekommande, att då man, stående i utkanten lät blicken fördjupa sig in i skogens innandöme, ögat endast med stor möda förmådde varseblifva en svag skiftning af grön färg mot sandens nästan guldgula botten. Men så mycket mera lämplig var naturligtvis denna mark, när det gälde att uppspåra folk, som vandrat öfver den. Sanden var lös — torr på några ställen, men på andra någorlunda fuktig. Den mottog och bevarade intrycken af de fotsteg, som kommo med den i beröring. Ja, den var till sitt ändamål denna gång så lämplig, att Erkko Joukahainen, sedan de två vännerna vandrat framåt ett par tjug steg, kände sig i hög grad förvånad och utropade:

»Sällan inträffar det, om jag känner saken rätt, att s. k. spår-snö lemnar mera tydliga aftryck af jägarens skor eller den tjutande vargens tassar eller af björnens ramar, när han blifvit uppskrämd ur vinteridet.»

»Ja, käre Joukahainen», hviskade Enoch. »Här har den gamle syndaren gått fram. Men tala icke så högt! Vi veta ännu icke, huru långt borta han kan vara. Måhända lurar han på oss i ett busksnår i närheten.»

»Nå, omöjligt är det inte. Den karlen kan man då tro om allting.»

Ytterligare tillryggalade dessa förtroliga vännar ett tjug steg.

»Vi äro på rätta spåret», hviskade då den unge Wennman, som sjelf stannade och på samma gång hejdade sin kamrat genom att lägga handen på hans arm, d. v. s. på den skinnpels, som betäckte den. »Se, se, Erkko! . . . Det här är Stengrunds fotsteg och spår, eller också ingen människas. Ingen annan människa i skapelsen har så stora fötter som han. Det har du sjelf berättat mig. Antingen har den gamle spjufvern på Nya Halola gått fram här och tryckt dessa spår i sanden eller också har Tuoni, underjordens dystre och blodlystne konung, som herskar öfver de dödas

rike, till hvilket man färdas öfver nio haf, traskat fram här i skogen.»

»Så vackert du kan tala, lille Enoch! Det är alldeles som om man hörde Jumala*, sväfvande ned från molnen, liksom klocktonerna från kyrkan, när vår gamle kyrkväktare ringer till helg om lördagsaftonen... Hvar har du lärt dig att tala så vackert, lille Enoch?»

»Det har jag lärt af den brusande bäcken, af den doftande ängen, af den porlande källan, af de seglande molnen, af de qvittande foglarna i våra skogar, af lärkan, som drillar och fläktar med sina vingar så högt uppe i luften, att vi icke kunna se den. Jag här lärt det af Finlands sagor, af vårt folks ordspråk, af far... af mor... af syskon... af lammen i ladugården, af de grönskande fälten, af de blyga små anemonerna vid väggkanten — med få ord, jag har lärt det af naturen, som jag älskar och som älskar mig.»

»Men jag har också varit med icke så litet i naturen, och ändå har jag aldrig lärt mig det. Jag har plöjt mången fåra lika rak, lika vacker, som någonsin fåror plöjts af dräng i Finland. Jag har huggit månet träd i skogen och gjort i ordning mången gårdsskida. Men aldrig någonsin har bäcken talat, så att jag hört det. Aldrig har någon källas porlande haft någonting att säga mig. Lärkan har jag hört drilla bland skyarna, men aldrig har jag förstätt, att de sjöngo för mina öron. Lammen har jag hört bräka, men inte har jag förstätt deras mening, fastän de smugit sig intill mig såsom till den bäste bland vänner. Aldrig hafva de plöjda, de grönskande eller de mogna fälten eller blommorna vid väggkanten eller doften af rosorna i trädgården på Mörskoms prestboställe sagt mig någonting.»

»Åh, nu narras du, Erkko!»

»Nej, jag vill aldrig vara ansedd såsom en ärlig gosse, om jag narras. Jag har aldrig hört någonting i naturen tala till mig.»

»Det är därför, att du är så dum, så», var lille Enochs mindre höfliga, än uppriktigt menade svar.

* *Jumala* = Guds boning i Himmelen.

TRETIOANDRA KAPITLET.

Araminta och Helena hafva försvunnit.

»Och du är förvissad derom, att dessa spår, som vi nu funnit...?»

»Äro efter Stengrunds skodon, menar du, Enoch lille?»

»Ja, visst! Men på hvilka grunder?»

»Se bara på skodonens form! Tror du, att någon enda verklig skomakare skär sina sulor i den der formen? Jaha, jag heter Erkko Joukahainen, jag, och det är ett ärligt och godt namn. Om det än icke har vunnit stor ryktbarhet i verlden, så har det heller aldrig någonsin blifvit beskuggadt af en trolös gerning eller besudladt med någon skamlighet af något slag. Och så sant jag heter Erkko, säger jag det, att om jag skulle behöfva taga till syl och läst för att försörja mig, skulle jag åtminstone lära mig att göra sulor, som hafva någon likhet med människofötter... Ha, ha, ha!... Se på det der, du!»

»Hvilket?»

»Spåren, ser du väl!... Här läsa vi Stengrunds sigill öfverallt. Det är ingen konst att spåra en man med så besynnerliga skodon. Och se der, du! Der har han klifvit ned i modden... Och der!... Och der, du!»

»Jaha, nu ser jag det... Detta är ju ingen konst, Enoch lille. Jag hade aldrig trott, att det kunde vara så lätt. Jag har många gånger under mitt lif haft det mycket svårare, när jag blifvit af prestgårdens fördräng skickad ut i villande skogen för att uppsöka och hemföra vilsekomna kalfvar eller föl.»

»Ja, du», utropade Enoch Wennman med förtjusning. »Det här liknar just indianböcker. Jag tycker, att vi just äro stadda i Amerikas vildmarker och befinna oss på jagt efter rödskinn.»

»Rödskinn?» sporde Erkko Joukahainen, hvilkens hela anlete — så att säga — bildade ett frågetecken. »Rödskinn? Du menar väl räfvar, kan jag tro, Enoch lille?»

»Nu är du återigen så dum, så. Inte menar jag räfvar, inte. Jag menar ett slags menniskor, som hafva rödt skinn.»

»Jaså! . . . Nå, då vill jag bara säga dig, Enoch lille, att dum är jag, men *så* dum är jag icke, att jag tror på tillvaron af menniskor med rödt skinn, liksom om de vore blankskurade koppar-kittlar. Nej, Enoch lille, kom inte till mig med sådant trams, som kan vara nöjsamt att höra, när man i den stilla aftonstunden, då man har skött omkring med alla sina göromål, sitter med det öfriga husfolket framför brasan i pörtet, men som inte passar sig, när det är fråga om allvar . . . Eller tror du, Enoch lille, att det här endast är skoj? . . . Du kunde lika gerna försöka inbilla stackars enfaldige Erkko, att det finnes svarta menniskor, som att det finnes folk med rödt skinn.»

»Men, Erkko, det finnes verkligen menniskor med svart hudfärg. Åtminstone säga böckerna detta.»

»Böckerna!» utropade Joukahainen med förakt. »Ja, de der böckerna, ja! Ingen klok karl tror på dem. Far min hade skaffat sig en bok, och der stod att läsa, att det skulle blifva både varmt och vackert väder midsommardagen . . .»

»Det var således en almanacka . . . Nå, slog det in, Erkko?»

»Slog in? . . . Ja, det gjorde det. Det kan jag icke neka.»

»Nå, då var ju almanackan bra. Det blef således vackert väder?»

»Jo . . . jo . . . Det blef kallt och ösregn, så att man kunde tro, att gubben Noach glömt stänga himlens fönster . . .»

»Nu var du dum igen . . . Inte har gubben Noach någonting att göra med himlens fönster? Inte! Tycker någon det!»

»Jag bryr mig inte om saken, men så sade den gamle knekten, som lärde mig att läsa.»

»Och inte har himlen några fönster, åtminstone inga, som öppnas åt det håll, der vår jord är belägen.»

»Det kan väl hända», menade Joukahainen, som hade svårt för att blifva ond, isynnerhet när det var hans lille vän Enoch, som retade honom. »Det kan väl hända, att man deruppe heldre öppnar fönstren åt annat håll, men den gången blefvo de öppnade på sådant sätt, att vi fingo öfverflöd af vatten här nere. Kanske var det något misstag på färde. Hvad vet jag? Blif nu emellertid icke ond, snälle Enoch! Men huru var det nu med indianerna? Vi

likna nu indianer. Var det icke så? Det var just det, du sade, Enoch. I hvilket afseende likna vi nu indianerna?»

»Jo, just deri, att vi måste gå listigt till väga. Ser du der i gyttnan spåret af en fot? ... ser du den, redlige Ercco?»

»Spåret? ... Fot? ... Nej, det ser jag icke. Men spåret efter patron Stengrunds grofva stöfvelsula, det ser jag klart.»

Kanske skulle vårt kapitel blifva alltför långt och alltför trötande för våra läsare, om vi fortsatte att här återgifva alla detaljerna af ynglingarnas samtal under framträngandet i skogens dunkla sköte. Vi skulle nämligen då icke endast vara nödsakade att steg för steg följa våra unga vänner Ercco och Enoch, medan de småningom följde de af patron Stengrund i den mjuka jordmånen intryckta fotspåren, utan — hvad ännu värre vore — vi skulle fylla en hel volym med allt det prat, som dessa två goda vänner förde på tungan, under det att de drogo fram under de för vinden susande furorna.

Stengrunds spår följdes med stor omsorg och vaksamhet. Något dunkelt var det visserligen öfverallt derinne i skogen. Trädens kronor voro täta. Om solen strålat från en molnfri himmel, skulle det varit halfdager derinne. Men nu voro förhållandena icke gynnsamma i detta afseende. Tjocka, tunga, svarta moln jagade öfver himlens hvalf, det ena fortare än det andra, beroende naturligtvis på den omständigheten, att de befunno sig i olika luftlager. Man vet, att vinden icke alltid har samma styrka, icke ens samma riktning i de lägre, högre och högsta luftlagren. Stundom kastade den nedgående solen lifvande strålar ned mellan furornas barrbetäckta grenar, men blott för att efter en kort stund å nyo hölja sig i moln.

»Här hafva vi å nyo hans spår», utropade Enoch Wennman.

Han pekade på ett aftryck i en dyartad samling mellan två tufvor. Man kunde, som antydt är, icke gerna misstaga sig i fråga om aftrycken af dessa skodon.

»Och dessa spår leda till buskaget, der ...», stammade Joukahainen, »der ... der ... jungfrurna finnas ... Ha! Om den gamle fluren skulle hafva ... men, nej, det är omöjligt.»

»Lugna dig, Ercco! Vi skola visserligen taga reda på, huru saken förhåller sig ... Var nu bara lugn, du stora nöt.»

Verkliga förhållandet var, att Stengrund egde hvad man kallar

»ett godt väderkorn», hvilket för öfrigt är en egenskap, som af somliga menniskor delas med jagthundarna, som förfölja villebrådet, med björnen, som vädrar jägarens närvaro, och med räffen, hvilken aldrig begifver sig in uti eller ut ur sin kula, utan att först med luktsinnet utspana, huruvida fiende finnes i närheten. Sannolikt var det Stengrunds fina väderkorn, som denna gång hade ledt hans steg. Kanske också, att han uteslutande tänkte på sin egen personliga räddning och säkerhet, då han — såsom Erkko och Enoch nu funno af fotspåren — gick nära nog rakt fram till snåret, der ungmörna blifvit gömda. Huruvida den gamle skojares steg härvid leddes af den uppbrusande glädjen öfver att hafva blifvit befriad ur sina fienders våld eller det var ren och naken instinkt — det hvarken har blifvit eller kan någonsin blifva till full visshet å daga lagdt. Nog af — den gamle syndaren gick nära nog rakt fram till snåret. Och nu hade våra unga vänner endast att följa honom steg för steg.

»Här se vi aftrycket af patronens skodon lika tydligt, som om de stått präntade i en bok och kallats bokstäfver eller siffror eller någonting annat af samma slag.» Här och der hade vintersnön silat ned mellan furornas och granarnas grenverk.

Det var Joukahainen, som talade så. Och Enoch instämde.

»Dessa fotspår äro tydligare än det mest fint präntade A-B-C i denna verlden», menade Joukahainen, som i fråga om bokliga konster hade stannat vid detta A-B-C och funnit det alltför besvärligt att, som han sade, »vandra lärdomsvägen».

»Du är så dum, så», menade Enoch Wennman. »Tror du verkligen, att det är någon konst att lära sig läsa innantill i en bok?» — Nå, på den frågan lemnade Joukahainen icke något svar. Han endast gjorde en s. k. sur min, hvilken, om en menniskovän och i synnerhet en barnvän hade sett den, skulle hafva väckt till lif många underliga och spörjande tankar.

Lyckligtvis fingo gossarne icke tid till att gå närmare in på detta omtvistade område, ty säkert är, att vi i den händelsen skulle blifvit i tillfälle att här anföra några högst intressanta yttranden angående den bland menniskor allmänna åsigten, att »barndomen är tvåfotadt däggdjurs lyckligaste tid». Erkko Joukahainen och Enoch Wennman hade emellertid denna gång icke tid till dylika reflexioner. Enoch anmärkte mycket riktigt, att alla de der frågorna kunde utan

skada öfverlemnas åt framtidens begrundande och lösning under vinterqvällarna.

»Vi må vara glada», sade Enoch, »om vi blott kunna följa Lars Stengrunds spår. Det tyckes, minsann, blifva svårt nog, ty den gamle gnidaren är så snål, att han sparar till och med på fotstegen, så mycket han förmår. . . . Se här! . . . Har icke den listige skälmen hoppat från tufva till tufva? . . . Se sjelf, Erkko! . . . Der har han tagit ett språng på två alnar! Och der har han hoppat från den stenen och till den . . . ett hopp på goda tre alnar . . . Ser du allt det der, Erkko? Jo, jo . . . den gamle skälmen.»

Lars Stengrund hade, som man lätt finner, gjort hvarjehanda förtviflade försök att hoppa från tufva till tufva, der inga spår syntes. Och på sådana ställen måste Enoch och Erkko traska omkring åtskilliga minuter, innan de återfunno hans spår. Mycken förargelse vållade detta och stort besvär. Med sina tjocksulade skodon hade Lars Stengrund här och der »gått upp» de mest oregelbundna geometriska figurer. Der funnos både romber och romboider, både sneda cirklar och oliksidiga trianglar, både parallelogrammer och försök till tecknandet af quadrater.

Men obevkligen följde Erkko och Enoch hans spår, fastän det naturligtvis tog en anseelig tid att följa alla dessa nyckfulla zigzaglinier. Och lika obevkligt framgick ur allt detta det faktum, att Stengrunds väg — fastän mannen trafvat hit och dit i skogen — i hufvudsak ledde till och allt mera närmade sig den lilla skogsdunge, der Araminta och Helena funnit en fristad.

Här flöt fram en af dessa skogsbäckar, hvilka så ofta uppenbara sig för den, som vandrar fram under trädens svajande kronor, just när han minst väntar sådana hinder på sin bana — dessa små rännilar, hvilka i synnerhet under vårtiden, när is och snö smälta, bilda sig och börja sin färd utför sluttningarna ned mot alla de rinnande vattnens gemensamma moder . . . hafvet. Stengrund hade emellertid icke låtit hejda sig af dylika småsaker. Der han, som naturligtvis var besvärad af sin ålder och af en tung kroppshydd, icke kunde hoppa öfver vattenflödet, der hade han vadat genom vattnet och så mycket fastare tryckt in sina spår på bäckens motsatta sida, då han skulle lemna den af vattnet urgräfdä bädden

och lyfta upp sin kroppshyddan till jernhöjd med den omgivande marken.

»Han har godt väderkorn, den der Stengrund», yttrade Enoch till sin större vän. »Jag börjar nästan känna mig alldeles öfvertygad derom, att den skälmen hittat flickornas gömställe.»

»Jag tycker som du», svarade Joukahainen dystert. »Det är väl troligt, att vi komma försent. . . . Ack, den nedrige skälmen! . . . Den skälmen! . . . Om jag hade honom här mellan mina fingrar, skulle hvarken hans ålder eller hans vargskinnspels rädda honom. Det säger jag och min fars sön också.»

»Låtom oss under sådana förhållanden icke längre på det här långsamma och tidsödande sättet följa hans spår! Det är bättre, att vi springa direkt till snåret, der vi lemnade flickorna.»

Detta kloka förslag vann naturligtvis genast Joukahainens bifall. Utan dröjsmål ilade gossarne nu tvärsöfver kullfallna träd, i mossbelupna stenar och öfver mången gytjefull fördjupning af marken, i hvilken ynglingarne sannolikt skulle hafva funnit en våt och oren graf, om icke kälen ännu funnits kvar och burit dem uppe. Men hvarken på denna eller på någon annan af de faror, som lura på vandraren i de djupa skogarnas innandömen, tänkte de nu. Hvarje tanke i deras hufvud, hvarje känsla i deras barm, liksom alla deras kroppskrafter egnades åt jungfrurna och åt stråfvandet att snarast möjligt komma dem till hjälp i den nöd, hvori de — enligt gossarnas till visshet gränsande förmodan — voro stadda.

En annan svårighet skulle — om de gifvit sig god tid till eftertanke — vållat dem större bekymmer, nämligen deras obekantskap med den skogstrakt, genom hvilken de färdades på detta snabba och nästan brådstörtade sätt. Men, som sagdt, svårigheten att finna vägen till målet fanns icke till för de raska gossarna. De voro för öfrigt så vanda vid att på egen hand drifva omkring i mark och skog, att svårigheten att finna rätt på det snår, der de dolt Araminta och Helena, i sjelfva verket icke var så stor, som man kunde hafva skäl att förmoda. Huru ofta hade de icke redan som små barn ströfvat på egen hand omkring i Mörskoms och kringliggande socknars skogar, hvilka på den tiden upptogo enormt vidsträckta ytor.

Färden gick naturligtvis betydligt fortare för sig, när de icke

längre behöfde använda den dyrbara tiden till att leta efter spåren af patron Stengrunds stöflar och färdas sakta och betänksamt framåt, under ständig fruktan för att förlora dem ur sigte och komma på villovägar.

Efter några minuters språngmarsch hade de hunnit fram til snåret. Deras hjertan klappade. Kanske berodde detta till någon

del på den ansträngande kroppsrörelsen. Men dock icke helt och hållet. Det hade utan tvifvel äfven sin orsak uti den lifliga oro, som de kände, och den fråga, som sysselsatte dem, nämligen huruvida ungmörna verkligen funnos kvar derinne i det skyddande buskaget eller det hade lyckats den gamle gnidaren att bemäktiga sig deras personer.

De stälde sig invid snåret. Detta skedde dels för att genom några ögonblicks hvila lugna den genom rörelsernas häftighet oroade

och oregelbundna andedräkten och dels för att lyssna efter något ljud, som kunde bringa dem det glada budskapet, att människor ännu funnos derinne i snåret.

Men allt var tyst. Åtminstone hördes intet ljud af det slag, som de väntat eller hoppats, hvarken människostämma eller någon ting annat, som de väntat få höra.

Vindens melankoliska suckande bland de af vinterkölden aflöfvade och ännu icke af våren klädda grenarna och qvistarna — se der allt, hvad de till en början hörde! Snart tillkom dock ett annat ljud, men icke något, som de kunde kalla ett godt budskap. Snarare motsatsen! Ty det var hackspikarnas enformiga knackningar på barken. Det var icke svårt att finna, hvad detta betydde, ty gossarne kände alltför väl dessa foglars skygghet, för att kunna tro, att de så sorglöst skulle söka sin föda i ett snår, der människor befunno sig.

»Om de skulle...», hviskade Erkko och såg alldeles bestört på sin vän.

»Om Stengrund skulle...», sade Enoch Wennman, som blifvit litet blek om kinden och hvilkens öfverläpp darrade af sinnesrörelse.

»Tänk, hvilken gräslig olycka! Gud hjelpe både oss och dem, Enoch!»

»Jag tror, att vi hafva giltig anledning att frukta det aldra värsta.»

»Du skrämmer mig, Enoch lille, och det är icke beskedligt af dig.»

»Nå, än jag sjelf då? ... Menar du då, att jag är alldeles lugn?»

»Ja, men Enoch lille, du måste trösta mig», bad stackars Joukahainen, som började darra i hvarje lem på grund af sinnesrörelsen.

»Gud tröste oss!» var det enda, som Enoch Wennman ansåg sig kunna med godt samvete yttra, ty han var en alltför redbar gosse, för att ens vilja försöka framkomma med några tröstegrunder, om hvilka han med en till visshet gränsande aning förutsåg, att verkligheten skulle komma dem på skam.

Dessa ord vexlades mellan ynglingarna, men naturligtvis kunde intet svar gifvas på de många oroliga frågor, som lågo inbegripna i dessa utrop, ty deras yttranden må väl — i anseende till de sinnesrörelser: ängslan, förvåning, fruktan m. m., som framkallade

dem — betecknas såsom 'utrop', äfven om och fastän de framfördes med hviskande röst.

Erkko Joukahainen hade, som man säger, gråten i halsen. Enoch Wennman förmådde, fastän han var den yngre, bättre beherska sig. Men visserligen var han blek af sinnesrörelse.

Länge blefvo de emellertid icke stående i denna overksamhet. Det var Enoch, som med ansträngande af all sin barnsliga kraft sporrade sitt sinne och sin kamrat till verksamhet. Om redlige Joukahainen varit ensam, hade han kanske stått qvar på samma plats och grubblat ända till nästa morgon. Åtminstone yttrade Enoch någonting dylikt till honom, och den store karlen suckade till svar. Tala förmådde han icke.

»Vi måste öfvertyga oss om, huru det förhåller sig», återtog Enoch och fattade tag i kamratens arm samt drog honom med sig. »Inte tjenar det till något att stå här och lipa, som om vi vore qvinnfolk... Kom med mig nu, du... du stora nöt!»

Joukahainen följde visserligen med, men hans rörelser voro icke alldeles frivilliga. Enoch nästan släpade honom med sig. Derunder fortfor unge Wennman att prata, ty nu hade han någorlunda blifvit herre öfver sin sinnesrörelse och ångest.

»Ser du, Erkko! Vi måste taga reda på, huru det förhåller sig med de här sakerna, du... Åh, du stora nöt!»

Detta utrop framkallades derigenom, att lille Wennman såg — så tydligt det i skymningsdagern derinne under skogens hvalf kunde ses — att stora tårar trillade nedför vännens kinder.

»Men om nu Helena...», yttrade han i jämmerlig ton och med en uppsyn och en min, som skulle hafva anstått mera en likbjudare, än en hurtig ungersven, och hvilken säkerligen skulle hafva hos Enoch framkallat ett hjertligt skratt, om icke gossen sjelf hade varit så sorgsen i sitt sinne.

»Nå, hvad är det med din Helena?... Tala då! Hvad menar du?»

»Jo, tänk om... tänk... tänk om...» Hans tal afbröts af snyftningar.

»Har man någonsin sett en sådan mes?... Gråta! Passar det en karl, som redan har klädt blodig skjorta för fosterlandet?»

»Ja, du kan nog hafva rätt i det, Enoch lille. Men jag är nu en gång sådan, att . . . Hm! . . . Du förstår väl? Icke sant, Enoch lille?»

»Inte!?»

»Jo, det är så, att de olyckor, som drabba mig sjelf, aldrig skulle kunna få mig till att fälla en tår, men, ser du, jag liksom lider tio . . . hundra . . . ja, tusen gånger mera, när hemsökelsen drabbar någon annan varelse, som jag har kär . . . Och nu är det så, att Helena . . .»

Enoch Wennman kunde icke motstå inverkan af denna, ett redligt sinnes, en ärlig själs enkla utgjutelse. Han räckte sin äldre vän handen så hjertligt och talade till honom så vänligt, att denne blef helt rörd och kramade den lilla handen på det vanliga sättet, d. v. s. så hårdt, att Enoch skulle hafva skrikit högt af smärta, om uppträdet egt rum derhemma på Mörskoms pastorsboställes vedkast (och icke ute i vildmarken) samt vid en tidpunkt, då lille Enoch Wennman icke redan länge varit »ute i kriget». Ty hans egenskap af krigsman, med alla de pligter, som åligga en sådan, uppfattades och uppskattades mycket högt af den modige gossen.

»Nå, nå . . . käre Erko, min barndomsvän», yttrade Enoch hjertligt. »Var nu inte ledsen! . . . Lugna dig! . . . Inte är hvarken Araminta eller Helena förlorad, därför att vi icke genast finna någon af dem.»

»Ja, men . . .»

»Var blott lugn nu och visa, att du är en karl! . . . Och kom nu med mig! . . . Vi veta ju ingenting, förrän vi komma in i det inre af detta snår . . . kanske ligga jungfrurna försänkta i sömn.»

Hyste verkligen Enoch Wennman en sådan förhoppning? Vi äro icke böjda för att tro det. Men det var ett sätt att ingjuta nytt mod och ny kraft hos den der jätten, hvilkens blödiga sinne gifvit sig till känna på ett så rörande sätt.

Och så fortsatte Enoch att draga jätten med sig längs efter ytterkanten af det täta snåret. Grenarna voro med hvarandra sammanflätade och bildade derigenom en så tät häck, att det var omöjligt för en person, som befann sig utanför, att kasta en enda blick in i snårets inre.

»Vi skola uppsöka samma ställe, der vi ledsagade ungmörna in i detta gömsle, vän Joukahainen», förklarade unge Wennman, under det att han förde med sig den endast till hälften beredvillige

Erkko. »Det är det enda sättet för oss, men så är det också det rätta.»

Och så passerade de båda trogna vännerna med smygande steg längs efter buskarnas rad. Omsider anlände de till ort och ställe. Det aldrig första, som de der varseblefvo och som väckte deras uppmärksamhet, var — spår efter Stengrunds stora skodon.

»Ser du?» hviskade Erkko Joukahainen och pekade på dessa spår.

»Ja, visst ser jag . . . men kom nu med mig, beskedlige Erkko!»

»Hvartill gagnar det? Stengrund har varit här. Det är nog . . . ja, det är mer än tillräckligt . . . Nu är du återigen så dum, så.»

»Men vi kunna ju likväl öfvertyga oss om saken genom att träda dit in, min redlige vän. Jag ser nog, att vi hafva föga hopp om att finna jungfrurna här. Men vi måste likväl dit in.»

»Tjenar till ingenting!»

»Var nu icke envis, vän Erkko! Kanske kunna vi . . .»

»Hvad? . . . Här söka vi dem förgäfv.»

»Låt så vara då, envise Erkko! Måhända finnas de icke derinne. Men i alla händelser måste vi ditin för att undersöka, huru det förhåller sig.»

»Se sjelf!»

Erkko pekade på spår efter qvinnofötter — spår, hvilka ledde från snåret ut i skogen. Enoch tog spåren i noggrant skärskådande och måste medgifva, att de blifvit intryckta i den mjuka jordmånen af Araminta och Helena.

»Saken är otvifvelaktig», menade Joukahainen. »Vi få aldrig . . . aldrig . . . drig någonsin i detta lifvet se dem mera.»

»Tänker du nu ställa dig att gråta igen, ditt långa vidunder af käringsaktighet!» utropade Enoch förargad. »Torka ännu engång dina ögon och låtom oss tränga in bland buskarna! Det är den enda utvägen att, under dessa brydsamma omständigheter, komma till visshet. Och vill du inte följa med, så . . .»

»Nej, Enoch lille, du får inte på något vilkor gå ensam dit in . . . den der Stengrund är kanske derinne, och han kunde döda dig . . . Jag går med dig, eftersom du önskar se dig om derinne . . . Och du kan i alla fall hafva rätt. Möjligt är det, att vi finna ett eller annat tecken, som kan lemna oss upplysning om, hvarthän jungfrurna — ack, ack! — hafva tagit vägen, eller åtminstone leda

oss på rätta spåret efter dem . . . Nå, så kom nu då, lille Enoch! . . . Alltid är du då så långsam i dina rörelser! Och nu har du låtit mig stå här en hel timme och försöka öfvertyga dig om, att vi måste närmare undersöka det här buskaget.»

Sådan var nu — engång för alla — redlige Erkko Joukahainen.

Då han sade, att det var han, som försökt öfvertala Enoch att tränga in i snåret, så trodde han helt säkert sjelf allt hvad han yttrade, och man skulle haft stor svårighet, eller t. o. m. funnit det omöjligt, att öfvertyga honom om motsatsen.

Och nu omsider kunde vännerna skrida från ord till handling. De banade sig raskt en väg mellan buskarna. Snåret mottog dem i sitt hemlighetsfulla och dunkla sköte.

Grenarna, som vid deras framträngande rubbades ur sina naturliga lägen, åstadkommo något buller. Detta var nu en visserligen ofördelaktig, men i alla händelser vid dylika förhållanden oundviklig tilldragelse. Men de återtogo inom få ögonblick den ställning, som naturen föreskrifvit dem och hvilken de endast med stor motspänstighet hade lemnat. I den händelsen att en kringströfvande jägare eller en vedplockande qvinna eller en mönstrande skogsinspektör eller någon annan mensklig varelse hade en fjerdedels minut senare passerat förbi ingången till detta skogssnår, skulle han icke kunnat mistänka, att Enoch och Erkko befunno sig derinne — åtminstone icke, om han förbisett de färska fotspåren och deras tydligt talande vittnesbörd.

Men hackspikarna tystnade med ens. Menniskors närvaro på denna plats, som eljest var så fredlig, innebar för dem en fara. Åtminstone måste deras uppfattning varit sådan. Som sagdt är — de tystnade och nedlade arbetet och flaxade upp, så tyst och så snart de kunde utföra denna rörelse mellan de sammansnodda och sammanflätade grenarna. Snart voro de borta, och äfven detta sista ljud hade tystnat i denna ödemark. De lika prydligt af naturens frikostiga hand klädda, som i sina rörelser behagfulla fåglarna ilade med snabba vingslag bort från denna plats, hvarest oron efterträdt lugnet, och skyndade bort till något annat ställe, der de kunde fortsätta sitt flitiga dagsverke, utan att blifva störda af menniskor.

Enoch gick först dit in. Erkko Joukahainen följde honom.

Ett par skator, som stannade qvar, när de mindre foglarna

flydde, flögo nu upp och skrattade. Det är icke troligt, att dessa befjädrade varelser menade någonting ondt eller hade i sinne att tillfoga våra vänner en förolämpning. Men dessa uppfattade saken så, tyckande, att skatorna ville häna dem och begabba deras bemödanden att uppsöka jungfrurna.

Dessa flyende foglar och ett par lättkrämda ekorrar voro emelertid de enda lefvande varelser, som påträffades, fastän våra vänner noggrant undersökte, så att säga, hvarje tum af golftytan i den löfsal, som naturens egen mästarehand hade framtrullat derinne. Ganska mörkt var der naturligtvis också. Det var helt naturligt. Der plägade inne i snåret vara skumt till och med under de aldra vackraste solskensdagar vid midsommartider, ty det täta grenverket, konstnärligt sammanflätadt af naturens mästarehänder, plägade genomsläppa endast en mycket ringa del af det dagsljus, som utanför snåret och framför allt — naturligtvis — utanför hela skogsområdet fröjdade och gaf lif åt djur, växter och menniskor. Dessutom led dagen mot sitt slut, och till solnedgången återstod föga mera än en och en half timme.

Gossarne, som med stor försigtighet trängde in i detta snår, inom hvars sköte de i det aldra längsta hoppades finna dem de sökte, insågo genast, att allt letande skulle vara förgäfvets. Men de fortsatte likväl att söka under en lång stund. Slutligen stod sanningen klar för dem båda. Araminta och Helena funnos icke längre kvar på denna tillflyktsort.

»Ja, hvad tycker du sjelf?» sade nu Erkkko Joukahainen, när det omsider blifvit konstateradt, att hvarje fortsättning af sökandet skulle vara förgäfvets. »Nu hafva vi genomsuokat hvarje vrå, och om de icke sitta deruppe i trädtopparna, som vi icke kunna se från platsen härinne, så måste de vara borttröfvade . . . Ja, säg nu . . . hvad tycker du?»

»Du har rätt . . .»

»Skulle nästan tro det! Hvad var det, jag sade dig, Enoch?»

»Jag bryr mig icke det aldra minsta om, hvad du har sagt eller icke sagt, redlige Erkkko, ty det kan icke i något hänseende förändra saken. Ett är visst . . . ett enda är det otvifvelaktiga . . . de äro borta.»

»Och inte ett spår af dem är oss till finnandes härinne!»

»Det är icke så alldeles säkert, vän Erkkko! Torka nu emeller-

tid tårarna ur dina ögon, så att du må kunna se desto klarare. Vi behöfva nu anstränga både vår syn och alla de andra sinnen... Seså!... Lipa inte nu igen, du stora barn! Vi skola visserligen, med Guds hjälp, både återfinna och rädda jungfrurna. Lyckligtvis kunna vi uppsåra dem, om vi handla klokt. När vi nu känna, hvem gerningsmannen är, behöfva vi icke alls undersöka, åt hvilket håll han dragit med sitt afundsvärda byte... hm!... jag menar naturligtvis med detta sköna byte, som vi båda afundas honom.»

»Hvem är då den der, som du kallar gerningsmannen?»

»Naturligtvis gamle Stengrund! Han och ingen annan har utfört detta nidingsdåd... Den saken är då alldeles klar.»

»Men...»

»Se här, du! Hvems spår är detta, du? Känner du ännu icke igen aftrycken af de der breda sulorna? Eller inbillar du dig, att i hela kristenheten finnes någon enda man (utom Stengrund, naturligtvis) hvilken begagnar slika skodon? Inte!... Jag säger ännu en gång — inte!»

»Den Stengrunden!... Den gamle Stengrunden!» brummade Erkko Joukahainen, och till och med derinne i snåret var icke mörkare, än att Enoch Wennman ganska väl såg, hurusom hans redlige vän och store stallbroder sammanknöt båda händerna, skakade dem samt försökte i sitt anlete stereotypera en min, hvilken var ämnad till att gifva en bild af ursinnig vrede, men som förmådde göra detta endast så ofullkomligt, att bland hans anletsdrag ängslan och bekymmer och oro voro de förherskande tecknen till det uppror, som började rasa inom hans redliga barm.

»Jaha... ja! Vi behöfva icke längre betvifla, att olyckan skett.»

»Den Stengrunden!... Han skall stå mig till ansvars för detta.»

Vår vän Joukahainen bör nu vara tillräckligt bekant för våra läsare. Han delade med de flesta starka människor den egenkapen, att nästan allt, som bodde inom honom, var idel mildhet och godhet och att vreden hade sitt säte så djupt nere i hans barm, bodde så djupt nere bland hjerterötterna, att den sällan eller aldrig förmådde bana sig en väg upp i dagens ljus. Någon gång banade den sig likväl en väg. Det inträffade tillfällen, då äfven Erkko Joukahainen icke förmådde fjättra vreden dernere, och det var vid tillfällen, då han ansåg sig blifva tillfogad en rent

af himmelskriande orättvisa. Vid dylika tillfällen stack vreden, trots alla hans betänkligheter och ärliga bemödanden att bemästra den, upp sitt blodfyllda hufvud, och då var unge Joukahainen mera fruktansvärd än en hvardagsmenniskas, en mera ytlig varelses häftigt uppbrusande, lifligt sprakande, hejdlöst stormande, men lika snart — utmattade och utsläckta vredeslåga.

»Den otäcke Stengrunden!» brummade han den ena gången efter den andra, under det att han sammanknöt sina väldiga jättenäfvar och kraftigt stampade i marken. »Om jag blott hade honom här och vi vore utan vittnen, så...»

»... så skulle du låta honom gå i frid, redlige Erkko.»

Det var naturligtvis lille Enoch, som på detta sätt afbröt Erkkos tal och gaf det en annan vändning, än det skulle hafva fått, om Joukahainen hade fått ostörtdt tala till slut.»

»Nehej!»

»Joho!»

»Nehej! Och ännu en gång nej, Enoch lille! Nej, nej, och återigen nej! Den der Stengrunden! Ack, om han sutte här!»

Och ynglingen förde samman sina näfvar, liksom om dessa hade varit käftarna af ett skrufstäd. Ingen, som sett denna talande åtbörd, skulle kunnat betvifva, att Stengrund skulle befunnit sig ganska illa, om han blifvit pressad mellan dessa jernramar. Och för att yttermera åskådliggöra eller bekräfta sin uttalade mening, slog han händerna samman, så att det genljöd i skogen, och upprepade sina hotelser med ännu större eftertryck.

»Prat, Erkko!» yttrade Enoch Wennman, på samma gång han lade sin lilla, magra hand på jättens bröst.

»Jo, tro mig...»

»Åh, jag känner dig af gammalt jag, min redlige Erkko. Du skulle icke ens vara karl till att dräpa en huggorm, som komme i din väg, åtminstone icke om du såge något tillfälle att komma förbi honom, utan att göra honom någon skada...»

»Såå?» yttrade Erkko långsamt och eftertänksamt, som om han blifvit i hög grad förvånad öfver hvad han hörde och liksom om detta varit någonting alldeles nytt för honom.

»Jo, tro mig, redlige Joukahainen! Det förhåller sig så.»

»Du menar således, att jag är feg som en mes, dum som ett får, kraftlös som ett ruttet äpple, svag som en...»

»Nej, redlige Erkko, jag menar intet af allt detta, ser du. Jag ville endast säga, att ditt hjerta är så godt, ditt sinne så mildt, din själ så enkel och ren, att du icke skulle kunna beröfva en lefvande varelse lifvet, om det endast gälde att derigenom frälsa ditt eget. Säg jag dig icke i verksamhet under fejden i Kuopio stad?»

»Nåå?»

»Tror du icke, att jag såg, hurusom du i de flesta fall nöjde dig med att genom knytnäfs slag bedöfva dina fiender, när de anföllo dig, och att du icke dödade någon af dem oftare, än du derigenom kunde frälsa lifvet på mig eller någon annan af dina kamrater? Jag tror sannerligen, att du icke skulle döda ens en huggorm, om han vore i färd med att hugga sina gifttänder in i din strupe. Men om han anföle mig eller någon annan människa och du vore närvarande, skulle du troligen utan betänkande göra för främlingen, hvad du icke skulle vilja göra för att frälsa dig sjelf. Du skulle utan betänkande döda honom.»

»Nå, Enoch lille, kanske har du icke så orätt! Jag måste erkänna det, på samma gång jag påstår, att jag icke vet, hvar du hemtar dina ord, hvilka tyckas mig vara så bekanta, som om de sprungit fram ur min egen barm, men hvilka jag aldrig sjelf skulle kunna finna, om jag också ransakade mitt minne under tusen år och dervid hade till hjälp hela min slägt.»

»Godt, att du erkänner detta, Erkko!»

»Ja, men den Stengrunden!... Den Stengrunden! Han har snart frestat mitt tålmod alltför mycket, Enoch lille!»

TRETIOREDJE KAPITLET.

Stengrund påträffar villebrådet.

Vi kunna nu saklöst lemna dessa våra vänner åt sig sjelfva en stund och begagna detta tillfälle att i korthet redogöra för, hvad som hade händt Araminta och Helena — deras bäfvan och ängslan, deras bortförande från fristaden inne i skogssnåret.

De hvilade derinne under trädens kronor, som gäfvo dem skydd. Skogen var tyst och beherskad af ensligheten. Endast de qvittande foglarna, de i trädtopparna skuttande ekorrarne och de flitiga myrornas legioner gäfvo vittnesbörd derom, att äfven i denna undangömda vrå, så ödslig den än månde tyckas vara, icke allt lif var utdödt.

På sina bäddar af samlade löfmassor hvilade de ganska beqvämt — »lika bra», sade Helena, »som derhemma på tjenstepigorernas halmläger på Nya Hålola, ty långhalmen begagnades så

änge och blef till sist så söndersmulad och oduglig, att man lika gerna kunde hafva lagt sig till hvila på blotta och bara bräderna eller midt på toppen af ett stenröse.» Och någorlunda beqvämt månde detta skogsläger hafva varit, eftersom flickorna blefvo allt mera sömniga, medan de lågo der och samtalade med hvarandra genom hviskningar. Visserligen har, som man vet, allt hvad hviskningar heter ett söfvande inflytande, och detta tydligen på grund af hviskningens likhet med det bekanta vyssjandet, hvarigenom mödrar och ammor söfva de små barnen, som Gud anförtrott i deras vård. Men detta förklarar likväl icke till fullo, att de — stadda i

denna, för ett par flickor rysliga och fruktansvärda fara — kunde slumra in.

Likväl gjorde de detta. Samtalet afstannade smånigom. Orden kommo med allt längre mellanrum och med allt svagare ljud öfver deras unga, friska läppar. Efter tio eller femton minuter voro de långt borta i drömmarnas sagoland och hade glömt både gamle Stengrund och unge Reinhold Stengrund och Nya Halola och Karin Manninen och all uselhet, allt elände i denna världen — glömt allt för att erfarade de stilla, ljufva drömmarnas sällhet.

Huru länge de lågo der, huru länge de fingo njuta af sömnens goda gåfvor i ostörd ro — det kunde de sedermera, när ämnet kom på tal, aldrig med någon tillförlitlig visshet konstatera. Men båda de unga flickorna stämde öfverens i det antagandet, att de icke sofvit mer än aldra högst en timme, när ett synnerligen obehagligt och i deras nuvarande belägenhet t. o. m. ganska fruktansvärdt ljud störde deras slummer, förjagade de sälla drömmarna och väckte dem till klart medvetande om den mindre lyckliga verkligheten.

Hvilket var nu detta, i så hög grad fruktansvärda, ljud?

Våra läsare behöfva, för att finna rätta svaret till denna fråga, icke famla i alldeles svarta mörkret på alldeles obekanta områden, såsom t. ex. unge Joukahainen, när han försökte gissa gåtor. Detta var ingen gåta. Eller, om det var en sådan, fanns lösningen nära till hands.

Det var nämligen — Stengrunds sträfva och obehagligt ljudande stämman, som väckte dem. Den gamle, förhårdade gnidaren hade således lyckats uppsöka jungfrurna på denna aflägsna och väl undandolda plats. Kanske var det fotspår efter jungfrurna, som ledde honom dit. Måhända var det den snillrike Pucke. Troligast är det likväl, att en ren tillfällighet föranledde honom att ställa kosan bort till just det der buskaget, der jungfrurna lågo fördolda för hans och för världens ögon. Under tiden förde han med sin Pucke ett allvarligt samtal af den vanliga och numera (om vår skildring icke varit alltför svagt färglagd) för våra läsare väl bekanta sorten.

»Jo, du, Pucke lille», brummade han, medan han klef öfver stenar och vattenpölar, »den gången måste vi fly, du! Men, Pucke,

inte äro vi några pultroner för den sakens skull. Vi äro endast en smula mera försigtiga än andra människor. Det är alltsammans . . . Eller hvad tycker du sjelf, Pucke lille? Du menar säkerligen alldeles som jag, nämligen, att försigtighet är en af människoslägtets mest rejäla och nyttiga dygder? . . . Jaså! . . . Jaha! . . . Hm! . . . Jag kunde väl veta, att du tycker det, min gode vän och älskade stallbroder i alla mitt skiftesrika lifs många äfventyr . . .»

Under dylikt och för gamle Stengrund sannolikt mycket uppmuntrande samspråk med Pucke, närmade sig dessa »personligheter» snåret, der ungmörna lägo dolda. Och det var den gamle syndarens samtal med Pucke, som — enligt hvad vi nyss nämnde — aldra först väckte Araminta och Helena upp från den välgörande slummer, genom hvilken de hoppades återställa sina starkt anlitade kropps- och själskrafter.

»Gud i himlen!» utropade Araminta, uppfarande från sitt läger. »Hvad är detta? . . . Vakna, Helena! . . . För himlens och alla goda englars skull — vakna! . . . Vakna, barn!»

Helena spratt upp, när Araminta fattade hennes arm och började häftigt skaka henne. Föga belåten härmed tycktes Helena vara, ty hon sträckte på sig och mumlade:

»Ack, hvarför väckte du mig? . . . Jag sof så godt . . . Jag hade så sköna, så ljufliga drömmar . . . Låt mig sova! . . . Lemna mig i ro!»

»Tyst!» varnade Araminta. »För himlens skull, tig! . . . tig! . . .»

»Nå, hvad är det då fråga om?» sporde Helena, som nu hade hunnit morna sig, d. v. s. förjaga alla drömmens fantastiska dimfigurer, och börjat återvända till en riktig uppfattning af verkligheten.

»Tyst! . . . Tyst! Man söker efter oss . . . Man har funnit våra spår . . . Man är redan här . . . Hör sjelf! . . . Någon går derute. Hör! . . . Hör!»

»Bah! Du skrämmer onödigtvis upp dig sjelf. Det är endast en vilsekommen ko eller något annat husdjur. En stor hund måhända!»

»Jag hör tydligt, att någon talar . . . Vi äro upptäckta. Det är just hvad vi äro . . . Jag känner igen den der rösten. Den har varit en fasa för mig ända sedan den tiden, då jag var ett litet

barn och hörde den der stämman brumma i vårt hem och stundom ryta till min snälla, snälla salig mor.»

»Men hvem är det då? . . . Du rent af skrämmer mig, Araminta.»

»Lars Stengrund är det, och ingen annan . . . Hör sjelf! . . . Han samspråkar med sin käpp . . . Sådan är hans sed . . . Till människor säger han sällan ett vänligt ord, till sin dotter aldrig. Den ende, som han tilltalar med faderlig ton, är bror Reinhold. För min del har jag aldrig från hans läppar hört ett till mig stäldt vänligt ord — åtminstone icke något, som icke varit fullt af falskhet.»

»Är det han», hviskade Helena, krypande närmare intill Araminta, »är det verkligen han, så äro vi förlorade.» Hos patron Stengrund finnes, inom hela hans kropp och själ, ingen enda droppe af det vatten, som flyter från barmhertighetens källa.»

Araminta framsuckade till svar endast ett:

»Han är min far.»

Helena var icke tillräckligt finkänslig att förstå den vädjan och bönen, som lågo inbegripna i de enkla orden: »han är min far».

Utän skonsamhet fortsatte hon att skildra allt — äfven det mest hjertlösa, som hon tänkte eller visste om patronen på Nya Halola. Med hvilken kraft och våldighet, med hvilket mod och hvilken beslutsamhet skulle icke Araminta hafva talat till Stengrunds försvar, om hon blifvit af honom behandlad och bemött med den kärlek, som en god fader eignar en god dotter! Det enda, som hon nu kunde — medan sorgsna tankar, sorgliga minnen bestormade henne — göra, det gjorde hon ock, ty hon upprepade:

»Kom i håg, Helena, att han dock är min fader!»

Sjelfva Helena blef rörd. Den der sorgsna rösten skulle — tyckte hon — kunna smälta stenar. Åtminstone smälte den Helens hjerta, fastän denna unga flicka ingalunda plägade vara känslfull eller lätt att bringa ur den sinnets jemvigt, som under alla lifvets förhållanden, tilldragelser eller skiften är en så ovärderligt dyrbar gåfva för stoftets barn.

»Ack, käraste», bad hon, »förlåt mig! Jag skall aldrig mera vara så gränslöst enfaldig. Jag borde väl kunna förstå, att en sådan far icke är . . . Men nej, nu var jag nära att bryta mitt löfte . . . Hör nu på, hvad han säger . . . Om den der käppen med det människoliknande hufvudet kunde tala, skulle man nog få höra rysliga

saker, som gubben anförtrött åt den... Förlåt mig nu igen!...
Låtom oss lyssna!»

Och det mötte för dem ingen svårighet att uppfatta, hvad herren till Nya Halola hade att i denna stund säga sin stumme förtrogne. Det var med verklig bäfvan, de hörde honom tala.

»Härinne mände de vara, de förrymda töserna. Här är just ett präktigt gömställe för dylika snärtor. Eller hvad tycker du, Pucke. Här ser vi deras spår, du?... Äro vi icke kloka, du och jag? Eller hvad tycker du sjelf, min gamle stallbroder? Och hit in bland dessa buskar hafva de krupit. Der tro de sig vara säkra, du... Ha, ha, ha!... Hi, hi, hi!... Vi hafva lurat dem duktigt, du.»

Stengrund började tränga in i snåret. Man kan lättare tänka sig, än beskrifva de unga flickornas rädsla, när de hörde qvistar och smågrenar brytas under hans framryckande.

»Vi måste försöka fly», hviskade Helena i Aramintas öra.

»Omöjligt!» svarade Araminta. »Alldeles omöjligt! Det inser du väl?»

»Men om vi skulle försöka bana oss en väg ut genom detta snår, der vi tyckas vara fångade som råttor i en fälla...!»

»Hvilken väg skulle vi då taga? Det finnes ju endast en enda ingång. Och der skulle vi ju möta honom. Vi måste stanna, der vi nu äro, och af himlen — som är mera barmhertig än en far — vänta hjälp i detta eländet.»

»Vi skulle kunna försöka komma ut den här vägen, tänker jag.»

»Hvilken väg?»

»Se här, jungfru Araminta», sade olyckskamraten och utpekade på samma gång en plats, der grenarna icke voro så tätt sammanflätade med hvarandra.

Denna del af häcken befann sig nästan midt emot ingången, der gamle Stengrund, pustande och mumlande närmade sig flickornas fristad. Helena böjde undan några grenar och qvistar och hviskade:

»Stig på!... Stig på!.. Han är snart öfver oss. Vi måste vara borta, innan han kommer hit in... Skynda! För himlens skull skynda! Det är visserligen rysligt att...»

»Hu!... Ja!... Det är förfärligt», suckade Araminta Stengrund.

»Jaha! Om någonting i världen är rysligt, så är det väl att hafva en far, som är en fiende till sitt eget barn.»

»Helena!»

»Ja, det heter jag. Det är mitt ärliga namn, mig i dopet gifvet af mina saliga föräldrar med prestens bifall . . . Och hvad nu anbelangar den här skojaraktige gamle karlen, som snokar efter oss, så har han inga fadersrättigheter gent emot eder, kära mamsell Araminta, då han aldrig någonsin mot eder lagt å daga en faders kärlek och isynnerhet då han nu i denna stund icke nalkas er med en fars kärleksfulla känslor, utan kommer, som om . . . som om . . .»

»Skona honom! . . . Skona mig, käraste lilla Helena!» bad Araminta. »Kan du då icke inse, att dina ord stinga mitt arma, så länge qvalda hjärta? . . . Stinga det, som om hvarje stafvelse vore en spjutspets! . . . Hm . . . han är dock min far.»

»Hm! . . . Nå, jag ville bara säga, att . . . att man knappt skulle kunna tro, att en sådan ängel som Ni, goda jungfru Araminta, skulle kunna räkna någon släktskap med en så genomförhärdad . . . nå, jag skall icke säga, hvad jag menar, eftersom ni hviskar, att ni vill slippa höra det . . . Jag ville för resten endast låta er veta, goda snälla jungfru Araminta, att vi hafva ett gammalfinskt ordspråk, som säger oss: 'äppet faller icke långt bort från trädet' . . . Och om denne gubbe vore er far, så . . .»

»Af barmhertighet . . . tyst, flicka! Smäda icke min mors minne!»

»Det är icke min mening, men . . . men i alla händelser är saken besynnerlig. Och jag känner ännu ett par ordspråk, som . . .»

»Tyst! . . . Tyst, Helena lilla! . . . Tig! . . . Han är nu icke långt borta.»

»Så mycket brådare då! . . . In med er der, jungfru Araminta, medan jag håller grenarna till sidan, så att ni får plats att komma fram . . . Skynda på! . . . Skynda! Skynda! Vi hafva icke en minut att förlora . . . Jag bönfaller . . . Skynda! . . .»

Helena hade i sin ifver yttrat de sista orden så högt, att de nådde Stengrunds öron. Den gamle mannen hade alla sina yttre sinnen i godt behåll, som man säger. Hans hörselörmåga var ännu på äldre dagar lika skarp som någon ynglings. Som sagdt — han hörde Helenas uppmaning till skyndsamhet. Och då han utan svårighet insåg, att det gälde ett försök att undfly honom, så

påskyndade han sin gång och trädde in i löfsalen just i det ögonblick, då den otåliga Helena med mildt våld sköt den tvekannde Araminta in bland buskarna. Sjelf ämnade Helena naturligtvis följa efter.

Men dertill erhöll hon hvarken tid eller tillfälle, ty i detta kritiska ögonblick hade Lars Stengrund fullbordat vandringen och trädde in i löfsalen, bredbent och styf i nacken som vanligt. Pucke bar han i handen och höll denne kamrats ansigte så högt upp, att han kunde samtala med honom och hemta mod ur afbildens ilska perlögon. Det ögonblick, då Nya Halolas patron stretade in under löfhvalfvet, var alldeles samma moment, då Helena — som lyckats få Araminta in bland buskarna — ämnade sjelf träda i hennes fotspår. Om jungfrurna hade endast en minut tidigare aflägsnat sig, skulle grenar och qvistar hafva återtagit sin naturliga ställning och befunnit sig i stillhet, när Stengrund omsider kom så långt in i löfsalens nu ganska djupa dunkel, att han kunnat draga några slutsatser af »ställningar och förhållanden» derinne.

Tyvänn blef han varse en skymt af Helenas himmelsblåa klädning. Och denna syn — fastän den räckte endast en eller två sekunder — var naturligtvis tillräcklig att gifva en så slug och erfaren person fullständiga underrättelser om, hvad som timat, och om ställningen. Nu gjorde han sig visserligen ingen stor brådska, då han klef framåt i dunklet, ty han samtalade under tiden med sin hjertevän Pucke.

»Nu ha vi dem, du? . . . Hvad tycker du väl, Pucke? . . . Eller hvad? Äro vi icke kloka? . . . Hi, hi, hi!»

Efter att på detta konstlösa sätt hafva uttryckt sin tacksamhet mot »ödets blinda magter» (ty på försynen trodde den gamle skälmen icke), ilade han fram och lyckades fånga stackars Helena, innan hon kommit så långt in i snåret, att hon kunde undgå honom.

Enligt qvinnors sed kunde Helena icke undertrycka ett skri, när hon fann, att faran var öfverhängande eller — rättare sagdt — att hon redan var fångad af gubbens jernklor. Hon visste väl, att den mannen icke hade något hjerta, att det skulle vara fåfångt att tigga och bedja. Men stum kunde hon icke vara. Och det var, som sagdt, helt naturligt.

Läsaren kan icke hafva svårt att föreställa sig, hvad som sedan följde. För Lars Stengrunds jernnäfvar var det naturligtvis en små-

sak att draga Helena ut ur snåret. Och Araminta skulle icke hafva varit den ädla Araminta, som vi lärt känna, om hon hade flytt ensam och lemnat sin olyckskamrat i sticket.

»Nu har jag dig fatt», brummade Stengrund, när han lyckats draga Helena ut ur snåret och in i löfsalen. »Nu skall du icke undslippa mig, vanartiga och upproriska, envisa, otacksamma, otuktade, olydiga dotter...»

»Ha, ha, ha! Är jag er dotter, jag?» yttrade stackars Helena, och läsaren förstår nogsam, att denna fråga mindre afsåg att framkalla en belysning af saken, än att gäckas med den gudlöse gamle mannen och derigenom vinna åt Araminta tid att antingen dölja sig eller också fly så långt bort, att åtminstone hon kunde undgå att falla i den fruktansvärde Stengrunds händer. Helena insåg fullväl, att denna fråga skulle i högsta grad uppreta Gamla Halolas herre, men hon var beredd att för Aramintas skull underkasta sig allt det lidande, han månne behaga att med sin — i fråga om det onda — lifliga fantasi bereda henne.

När den ärliga och trogna flickan nu skrattade helt hjertligt, insåg Stengrund, att han begått ett misstag. Han visste till en början icke, hvad han skulle säga. Det var nästan mörkt nu, så att mannen icke kunde med full säkerhet urskilja flickans drag. Men *en* sak fann han alldeles otvifvelaktig. Den här rösten tillhörde icke Araminta.

Huru ofta hade han icke på Nya Halola, i dess väldiga salar, i dess park, i slottets trädgårdar hört Aramintas silfverklingande skratt? Helenas skratt var visserligen icke missljudande, men... det var likväl icke detsamma... Han kände sig med ens öfvertygad derom, att hans jagt varit i den meningen mindre lyckosam, att han råkat fånga orätt villebråd.

»Hvem är du då?» dundrade han och knackade samtidigt — ehuru, det förstås, temligen lindrigt — med Puckes nacke på Helenas panna.

»Jo, ser ni, jag är skogsnuftan, jag, och nu skall jag visserligen taga dig med mig... Låt bli mig, karl!... Om du en enda gång till slår mig i pannan med din otäcka käpp, som du brukar prata med och i hvilken sjelfva den onde bor, så vidt jag kan veta, så skall jag lära dig seder... Nå, som du vill då, stolle!»

Den raska flickan trakterade gubben Stengrund med några slag af små knutna händer, men Halolas herre var en seg natur. Han egde finnens envishet, fastän han var i saknad af hans bättre egenskaper. Han skulle — vid dylik täflan — icke hafva frivilligt gifvit efter, förrän han varit färdig att samtidigt utandas sin sista suck. Aldra minst ansåg han sig behöfva gifva efter för ett fruntimmer.

»Hvem är du? Hvem är du?... Att du icke är min dotter Araminta, det är klart, ty hon är som en vante i mina händer, men du har både jern och stål i dig... Än en gång: hvem är du?»

»Jag är skogsnuftan, jag.»

»Reta mig icke!... Säg genast, ho och hvad du är, ty annars skall...»

»Hvad skall...?» läspade Helena, som om alltsammans varit ett skämt.

»Har du någonsin hört maken, Pucke?» interfolierade Lars Stengrund. »Den *der*, du!... Den *der* är god, du!... Den har en bra tunga... Eller hvad tycker du sjelf, gamle stallbroder?... Den *der*, hon stappar icke med tungan, du, Pucke... Har du någonsin hört maken, du?... Tror du, att det finnes hennes like i kristenheten, du?... Så skarp tunga, du, Pucke!... Värre, mycket värre än någon tandlös och till mumie förvandlad qvinnovarelse i Blåkulla!... Eller hvad tycker du egentligen, Pucke?... Har du hört maken förr? Hva'sa'?»

»Nej, herre, nu får det här vara slut... Bort med era orena fingrar!... Hvad hafva de att beställa omkring min hals? Bort, säger jag, annars får ni en olycka, karl!...

Huru det nu egentligen förhöll sig med gamle Stengrunds grepp kring Helenas strupe, det veta vi icke med visshet. Kanhända det var hans inneboende och uppbrusande vrede, som gaf sig luft i ett försök att på hvilka villkor som helst segra, äfven om det skulle kosta en annan människas lif. Måhända, visste han icke, hvad det var, han företog sig, då han sökte genom ett grepp med de jernhårda, knotiga fingrarna qväfva sitt offer. I alla händelser må det anses vara en af Försynen verkad, lyckosam omständighet, att denna hals, omkring hvilken hans fingrar klämdes med så konvulsivisk styrka, icke tillhörde hans dotter Araminta.

Hennes veka sinne, hennes svaga kroppskrafter skulle icke hafva hvarken uthärdat misshandlingen eller satt henne i stånd till att befria sig. Helena deremot var betydligt starkare. Från barn-
domen hade hennes krafter blifvit öfvade och förökade genom kroppsligt arbete i ladugård, i skog och mark, i brytstugan och vid vattenbärandet till badstugan.

Nog af — Helena hade knappt känt den gamle syndarens knotor kring sin hals, innan hon med två eller tre raska hand-

grepp och rörelser skakade honom bort och steg upp. Andfådd var hon, men hon var åtminstone fri och hade lyckats frälsa sig från döden.

»Ni är en skamlös varelse, Lars Stengrund», flämtade hon fram.
»Hvad gagn skulle mordet på en sådan liten stackars, obetydlig varelse, som jag, hafva gjort er? . . . Blygs ni inte, gamle man?»

Nej, *det* gjorde nu — förstås — Lars Stengrund icke alls. Frågan var dåraktig. Och den var väl i alla händelser att anse mindre såsom ett spörssmål, på hvilket ett svar väntades, än så-

som ett utrop, hvilket framkallades af på en och samma gång fruktan, fasa och vrede. Men Lars Stengrund hade — som vi veta — redan i sina ungdoms- och vandringsår förlorat förmågan att känna blygsel och skam med anledning af samvetslösa gerningar. (Dylika vidunder äro mindre sällsynta, än man i allmänhet är böjd för att tro.) Och om nu Lars Stengrund vore den ende, som sjunkit så djupt, så blir vår skildring af honom icke desto mindre sann — grundad som den är på gamla pergamenter och handlingar, hvilkas äkthet ingen vågar draga i tvifvelsmål eller ens göra till föremål för misstankar.

Ja — för att, efter denna lilla afvikelse, återgå till vår lugnt framflytande berättelse — den raska, lilla Helena hade sannolikt endast sin vighet, sin snabbhet i rörelserna och sin vakenhet i tanken att tacka för den lyckliga utgången af denna tvekamp. Likväl böra vi derjemte omförmäla, att Araminta störde honom i hans göromål och att hennes plötsliga framträdande i någon mån förvirrade den mordlystne Stengrund. Helena ilade upp. Hennes barm höjdes och sänktes med häftiga rörelser.

Hon kastade sig i Aramintas armar. Nu först brast det löst ur den unga flickans tårekällor. Alla fördämningar voro nedrifna. Och Araminta läste lagen, som man säger, för sin far. Om han nu verkligen hade den äran att hafva gifvit lifvet åt en så god, skön och älsklig varelse!

»Jaså, vi hafva flera här!... Jaså, Pucke!... Vi äro många här... Hm! Jaså!... Åtminstone ser jag två fruntimmer i stället för ett... Ha, ha, ha! Ser du också sådant, Pucke?... Är det en andesyn... är det gaster... är det troll... är det...?»

»Fader!» ljöd nu Aramintas silfverklingande stämma därinne i dunklet. »Fader! Det är jag... Hvad vill du Araminta?»

»Nä, så har jag aldrig hört dylikt... Der är hon ju... der är den bortflugna fogeln... der hafva vi den bortlupna mam-sellen.»

»Spara era krafter, fader!» ljöd Aramintas svar. »Det är verkligen Araminta, som nu har kommit i tillräckligt god tid för att bespara er ett nytt brott till... jag nästan blyges och bäfvar för att säga det... ett nytt brott till... till de andra.»

»Den är god, du, Pucke lille, den!» brummade Lars Stengrund.

Orden kunde tydligt nog urskiljas, men om det skulle vara hån eller någonting annat, det gaf icke rösten med någon visshet till känna, ty Lars Stengrund talade icke högt. Dock var det icke heller en hviskning, ty flickorna förstodo fullväl både hans ord och den elakhet eller skadeglädje, som framkallat dem.

»Den är god, du, Pucke!» upprepade han. »Hör du?, Öppna öronen väl, gamle stallbroder! Det lär nog icke ofta inträffa, att du — såsom här — får höra en dotter servera varma och nyssträddade moralkakor åt sin egen far... Hör, Pucke lille, hör!... Låt icke ett enda ord, icke tusendedelen af ett ljud gå förloradt!... Hi, hi, hi!... Det der var oändeligen vackert sagdt af en dotter till hennes far... Fortsätt!... Låt ingen falsk blygsamhet afhålla dig från att uppenbara alla de tankar och...»

»Fader!... Fader!» utropade Araminta, som genom den gamla hån blifvit mycket upprörd, »fader!... om du verkligen kan vara min... Hu!... Låt mig, gode Gud, icke förlora mitt förnuft!... Men nej, nej, nej! Det är omöjligt.»

»Lugna er, jungfru Araminta! Lugna ert sinne!... Tig!... Tig!... Ni gör mannen ursinnig, och han mördar oss, om Ni...»

»Hi, hi, hi!... Du, Pucke?... Hvad tycker du väl? Den der slinkan är en klok unge, du!... Hon är listig som en räf, du! Hon förstår, att vi äro farliga att reta, du och jag... Hvad tycker *du?*»

Det sista *du*, uttaladt med starkt eftertryck, ljöd mycket illa i flickornas öron. Det hade i sjelfva verket samma inflytande på dem, som om det blifvit beledsagadt af några hotfulla åtbörder med tillhjälp af ett eller annat lifsfarligt vapen. Sannolikt var det ock, att endast ett hjerta, i hvilket en ursinnig vrede bodde, kunde skaffa sig luft på ett sådant sätt. Detta »hvad tycker *du?*» — ack, länge, mycket länge ljöd det i ungmörnarnas öron och förföljde dem i deras drömmar.

»Hu!» hviskade Helena, och samtidigt skakades hela hennes gestalt af en rysning. »Hu... u... u! Han ämnar taga lifvet af oss... Spring!... Spring för att rädda lifvet, jungfru Araminta!»

»Hvad tycker du väl, Pucke lille?... Den är god, den der!» hväste herren och egaren till Nya Halola... »Skola vi låta en sådan unge topprida oss?... Jaså, inte?... Du tycker inte det,

gamle hedersvän? . . . Nej, icke jag heller! . . . Och nu, små pullor, nu är nog skämtadt om och i den här saken. Mitt tålmod är slut, fastän jag hade en stor påse med den varan, som man plägar säga . . . Marsch nu, jäntor!»

»Ack, fader!» suckade den dödsbleka stackars Araminta.

»Nå, lyden I? . . . Jag säger er båda två ännu en gång, att jag dödar er, om I neken att lyda mig . . . Sådant är ju vårt beslut? Icke sant, Pucke lille? . . . Nå, huru länge skola vi stanna här? . . . Aha! Jag börjar förstå . . . Jag läser det i de spejande blickarna, att I viljen uppehålla mig här, till dess edra vänner hinna hit — Willebrand och allt hvad de heta . . . Men jag skall korsa edra planer . . . Nu är ingen pardon längre . . . Sen I den här pistolen? . . . Det är visserligen icke alldeles ljusst härinne, men visserligen kunnen I se den . . . Nå?»

»Gå bara på, gamle herre!» uppmanade Helena, som lugnat sig något och sysselsatte sig med att eftersinna, huruvida de icke skulle kunna genom någon krigslist draga sig ur spelet. »Ni talar så vackert, som om Ni vore en tjock bok och blifvit inbunden i pergament och fått guldtryck på ryggen och blifvit stäld upp på en bokhylla hos sjelfva biskopen i Åbo . . . Låt oss för all del höra litet mera af samma sort! . . . Och hvad pistolen beträffar, så . . .»

». . . så skjuter jag dig nu för pannan med den, du olidliga pratmakerska . . .»

Den hjertlöse gamle mannen spände hanen och lyfte mynningen upp till jemnhöjd med Helenas ögon. Det lider alldeles icke något tvifvel, att Stengrund verkligen ämnade använda sitt vapen. Hans Pucke var glömd. Den hade han släppt ur handen, så att den gamle trotjenaren låg på marken invid hans sida.

»Fader!» ropade Araminta. »Ämnar du göra dig till mördare? . . . Heldre följer jag frivilligt med dig och underkastar mig din faderliga myndighet, äfven om den af mig begär en lydnad, som måste krossa mitt hjerta.»

»Spring, mamsell Araminta!» uppmanade Helena, hvilken med stoiskt lugn stod framför det mot hennes ännu riktade vapnet. »Skynda härifrån! Du kan vara långt borta, innan han hunnit döda mig . . . Ila bort! . . . Flyg, som svalan flyger, när hon jagas af falk eller örn!»

»Aldrig öfvergifver jag dig, Helena. Aldraminst i denna lifsnöd... Fader, om du verkligen är min fader!...»

»Ha, ha, ha!» muttrade Stengrund. »Om!... Hon säger... om! Jag undrar just, hvad Pucke skulle säga om den saken.»

»Vid min moders minne besvär jag dig, fader, att du...»

»Ha, ha, ha!» Och just när den gamle gnidaren lät höra detta skrockande skratt, sköt han.

När vi säga, att han sköt, erkännes gerna, att uttrycket icke är fullt korrekt. Vi borde i stället hafva sagt, att han försökte att skjuta ett skott midt i ansigtet på Helena och att han utan tvifvel skulle hafva gjort detta, om icke pistolen hade klickat. Flinta och stål fullgjorde sina skyldigheter. Gnistor yrde kring fångpannan. Men skottet brann icke af. Sannolikt berodde denna för Helena lyckliga omständighet derpå, att krutet blifvit vått under vistelsen i skogen.

»Nå, så...», svor han. Och mycket annat, som vi, af undseende för våra läsares känslor, icke vilja relatera, sade han, under det att han på ett nästan fänigt sätt betraktade det onyttiga vapnet. »Nå, så...! Onyttiga kräk!»

Under denna monolog hade den raska Helena på ett mycket nyttigt sätt användt de flyende sekunderna.

Vi erinra oss, att Stengrund hade låtit sin vän Pucke falla till marken, då han skulle börja handtera skjutvapnen. Medan Araminta var nästan förlamad af ångest, bibehöll Helena sin besinning. Hon såg Pucke falla och skyndade sig att taga upp den. Visserligen hade den fallit i en vattenpuss och var föga behaglig att vidröra, våt och äfven oren, som den var. Men i nödens stund spela slika småsaker ingen eller åtminstone en högst obetydlig rol. Och när hon väl hade Pucke i sin lilla hand, dolde hon den bakom sin rygg. Araminta såg rörelsen, men fattade icke väninnans mening.

Emellertid hade gubben Stengrund kastat bort den odugliga pistolen och från något gömställe i sina kläder framhemtat en annan. Denna åtgärd väckte ingen förvåning hos Helena. Hon hade tydligen väntat sig just detta, ty hon lät höra ett af sina väljudande små skratt och sade:

»Han för med sig en hel arsenal, den der gubbfiluren.»

Och först när detta vanvördiga epitet kommit öfver hennes läppar, erinrade hon sig, att det kunde vara sårande för Araminta, »filurens» dotter. Nu sökte hon upphjelpa saken genom att förklara för henne, att hon »inte just menade någonting med det der ordet, men att det i alla fall var ganska bra, då det gälde en sådan...»

Hvad som skulle hafva följt efter ordet »sådan», det förblifver en hemlighet, så länge detta verldsloppet räcker. Meningen blef icke till fullo uttalad, och därför är läsaren alldeles oförhindrad att derom göra sig hvilka föreställningar som helst.

Knappt hade Helena hunnit sluta denna förklaring och der till lägga några vänliga ord, som voro afsedda att trösta den upprörda Araminta — knappt hade detta skett, innan Lars Sten Grund hade ur sina fickors hemlighetsfulla områden uppfiskat ännu en pistol.

»Bättre lycka nästa gång!» brummade för sig sjelf den gamle filosofen af cyniska skolan. »På den tiden i verlden, då Herkules och andra stordådsmän lefde och inlade förtjenster om fäderneslandet och den egna förmögenheten, kunde man reda sig bra med en taggig klubba... Och då vore det väl..., om icke man i vår upplysta tid skulle kunna reda sig med två pistoler, äfven om den ena är oduglig och blifvit såsom sådan efter förtjenst ratad och bortslungad... Den här ser bra ut... mycket bra... Hvad skola vi hålla, Pucke?... Vill du ingå vad?... Jaså, Pucke har gömt sig, liksom pultroner i allmänhet pläga göra. De krypa helst bakom buskarna, när ofred är inne, liksom igelkotten smyger sig in under rishögen i skogen, när han hör den vande jägarens steg i närheten... Ve dig, Pucke lille... ve dig, att du öfvergaf mig i anfäktelsestunden!...»

»Ah, blif nu icke alltför ledsen, gamle herre», bad Helena, som tyckte, att hon icke kunde öfvervinna den starka frestelsen att skämta till och med i denna farliga belägenhet. »Blif icke alltför ledsen, gamle penningdyrkare!... Hm!... Förlåt mig, jungfru Araminta, att jag sade penningdyrkare, men... men *det är han*... Jo, ni gamle gnidare, låt icke sorgen efter Pucke förlama er!... Den hederlige Pucke har, skall jag säga er för sant, spelat öfverlöparens rol och slutit sig till edert motparti. För närvarande är

han i mina händer, och jag tänker, att jag nog skall ordentligt sköta om honom och att han i mig har fått en bättre husbonde . . .»

»Tig! . . . Tig! . . . Helena!» hviskade den uppskrämda Araminta, som tryckte handen på hjertat, för att hämma dess oroliga slag. »Han är ju . . . Helena! Gör honom ingen skada! Han är ju min far.»

»Bah! . . . Inte mer än nattugglan är far till sommarens näktergal! . . . Far! . . . Hennes far . . . Bah! . . . Tro inte det! . . . Lika gerna kunde man inbilla mig, att den rytande vintervargen är far till den i trädtopparna snällt hoppande ekorren. Och lika gerna kunde man påstå, att den roflystne tigern vore far eller mor till den spelande orren eller den qvittrande sparfven eller till den trogne fårhunden . . . Far! . . . *Er* far, jungfru Araminta! . . . Försök inte att inbilla mig . . .»

Utän tvifvel hörde gubben Stengrund alla detaljerna af detta intressanta samtal. Han skulle varit döf, om han icke hört det, ty intet enda ljud i naturen förblandade de talade orden med någonting annat, som kunde hindra hans öron att fullgöra deras tjenst. Ett ljud hördes — ett ljud af annat slag. Det var den svaga knäppningen af ett gevärslås, som försattes i stridbart skick. Här var dock icke fråga om gevär. Stengrund hade icke tillgång till något sådant i denna stund. Men han hade en pistol kvar och . . . han försökte begagna den.

Visserligen var det mörkt derinne i löfsalen under de täta trädkronorna, som utestängde större delen af dagern. Men så ljust åtminstone var det, att den lilla modiga Helena såg mannens rörelser och i god tid varnade den öfverhängande lifsfaran.

»Jaså, du gamle filur, är detta din mening!» utropade hon. »Åhnej, högädle herre, den här gången bränner ni ert krut förgäfves . . . Se der, gamle herre, håll till godo! . . . Det är litet, men det är så mycket mera välment.»

Det der, som Helena behagade kalla »litet och välment», var i sjelfva verket hvarken det ena eller det andra. Det var icke »litet», ty det bestod i ett väldigt slag med en pistolkolf. Det kunde icke heller vara välment, ty slaget träffade gamle Stengrund i ansigtets medelpunkt. Och det framkallade en purpurblå rand tvårsöfver anletet. Några detaljer på högra kinden, några på den

venstra! Och öfver näsan, ack ja, der kunde man, i den mån skymningsljuset tillät det, afläsa åtskilliga blåsvarta ritningar, om hvilka en »scholaris», på den tiden skulle hafva sagt, att de icke blifvit »konstruerade efter propositionerna» i den gamle, vördnadsvärde och illa misshandlade Euklides. Men när en människa har i en strid varit underlägsen och legat under och fått blodviten och allt det der, som är en följd af dylika sammandrabbningar, blir hon naturligtvis ganska modfäld. Och just detta var det, som här inträffade.

Det lär nog aldrig blifva till full evidens lagdt å daga, huru de enskilda delarna af denna drabbning sköttes af de stridande parterna. Historien har funnit affären vara »alltör obetydlig.» Visst och säkert är det emellertid, att Stengrund aldrig blef i tillfälle att begagna sin kvarvarande pistol, emedan den blef ryckt ur hans hand dessförinnan.

TRETIOFJERDE KAPITLET.

Enoch Wennman och Erkko Joukahainen.

Måhända erinrar läsaren sig, hvem det var, som i ett föregående kapitel, när han funnit spåren af Stengrunds grofva skodon i närheten af det snår, der Araminta och Helena dolt sig, utropade:

»Ja, men den Stengrunden, den förfärlige, ryslige, otäcke Stengrunden! Han har frestat mitt tålamod alltför mycket, Enoch lille.»

Sedan läsaren nu blifvit gjord uppmärksam på denna omständighet, torde det icke heller vara svårt att i minnet upplifva, hurusom vår vän Erkko Joukahainen började — gråta, när han såg, att hans öfver allt annat på denna jorden värderade Helena icke längre befann sig derinne i detta snår af sammanväfda och sammanflätade buskar och träd, der både han och alla, som funnos i hans sällskap, hade tänkt sig den tryggaste och mest tillförlitliga fristad för ungmörna. Visserligen tyckte nog redlige Erkko, att hackspikarna voro »trefliga foglar» och att ekorrarna voro »lustiga, glada små djur».

Men han fann icke Helena. Och det vållade hans redliga hjerta en icke liten sorg. Om vi nu skulle återgifva de ord, med hvilka han uttryckte sina känslor och tankar, skulle det te sig ungefär så här:

»Du vet, hurudan jag är, Enoch lille? Du vet, att jag har starka händer och fingrar och armar och allt det der?»

»Ja, visst! Hvem vet icke det? Pytt!... Nu tyckte du dig säga något nytt».

»Nå, tro mig, Enoch lille!... Om jag någonsin får den karlen, den snöde, otäcke, luraktige karlen i mina...»

»Hvilken karl menar du? Seså, Erkkö, tala icke i gåtor, min käre vän!»

»Hvilken karl!... Liksom om du icke skulle veta det!... Ibland är du då så konstig, Enoch... Nog begriper du, att jag menar Stengrund.»

»Åh!... Jaså!... Nå? Och hvad har du nu att förkunna om honom?»

»Jo, ser du, Enoch lille, den der karlen förtjenar allt hvad han får... Man *kan* icke nog tukta honom, om man också toge till hjälp sjelfva... sjelfva... ja, hvad skall jag säga?... jo, sjelfva storturken, du... Du känner honom väl, Enoch lilla?»

»Storturken? Hvem är det?... Har aldrig någonsin hört talas om den matadoren.»

»Jo, du vet väl...! Han, som slagtar och steker små barn på jerngaller öfver brinnande eld och flammande lägor?»

»Dumheter! Det är bara du, enfaldige Erkkö, som tror på sådana dumheter.»

»Nehej!» utbrast Erkkö Joukahainen med eftertryck.

»Kolossala dumheter!»

»Nehej! Det är är dagens rena och klara sanning. Mor min har sagt det.»

»Jättestora, skyhöga, gigantiska dumheter! Dum är du och dum har du alltid varit, min redlige vän Erkkö, men...»

»Nå?»

»Så dum trodde jag aldrig, att du kunde vara. Storturken!... En fantastisk buse, med hvilken man skrämmer ostyriga barn, som gå i kolt och aldrig sett mera af verlden än barnkammarens fyra väggar... Storturken!... Ha, ha, ha!»

»Jaså, Enoch lille, du tror icke på storturken ens?» utbrast Joukahainen. »Det var ledsamt, Enoch lille, mycket ledsamt och tråkigt. Hvad skulle väl far din, vördige kyrkoherren der hemma i Mörskom, säga, om han hörde på din ogudaktighet?»

»Han skulle klappa mig och smeka mig och, som han alltid plägar, kalla mig sin 'lille rara gosse' och medgifva, att ingen storturk finnes, som saltar folk i tunnor och säljer dem till frimurarna i Stockholm eller Rom eller Amerika.»

»Ja, men... Hvad blefve väl af alla våra glada vinterqvällar framför brasorna i Finlands pörten, om ogudaktigheten växer så högt, att våra fäders tro blir alltför simpel för oss?»

»Ingen nöd, vän Erkko!... Du känner väl det här ord-språket!

»Djupa brunnar torka icke.»

»Ja, men...»

»Tyst nu, Erkko! Du slamrar ju på lika tappert, som om du sutte derhemma i pörten och vore nyss hemkommen från skogen en smällkall vinterdag och värmd dina frusna näfvar framför elden, och mor din, den beskedliga gamla Natta, eller systemn din, den hedersamma och trefliga, alltid glada, alltid vänliga, alltid leende, alltid... (ja, blif nu inte högfärdig, Erkko, därför att jag uppriktigt kallar henne den alltid söta och snälla) Greta pysslade om dig, som om du vore ett litet dibarn...»

»Ja, men...»

»Åh, nu kan du rätt tiga med ditt evigt upprepade och innerligt förargliga 'ja, men'... Du är liksom den brusande forsen, om hvilken den här gåtan blifvit förfärdigad:

»Ropar oupphörligt,
Men blir aldrig hes.»

»Nehej, du!» utbrast unge Joukahainen med nästan vild ifver.

»Nå, hvad nu?... Hvad menar du, Erkko? Har du blifvit tokig?»

»Den der gåtan har jag sjelf hittat upp, du», genmålde unge Joukahainen. »Den är min, du... min egen, egna egendom, förstår du, Enoch lille! Och jag vet således bäst, hvad den betyder.»

»Din! . . . Ha, ha, ha! . . . Var nu ingen narr, min vän Erkko!»

»Joho, den är min . . .»

»Nej, den fanns till många tusen millioner år, innan du blef född. Den har funnits till redan under Adams och Evas paradisiska tider, förstår du . . . Stjernorna, som irra omkring i rymden, kände den gåtan redan vid världens skapelse.»

»Nehej! . . . Jag uppfann den sjelf under julhelgen anno . . . ja, nu minnes jag icke året. Gåtan betyder icke 'forsen', utan den betyder ekot i skogen eller ekot mellan bergen . . . Mig gör det just detsamma. Men eko är gåtans rätta lösning.»

»Nehej, den betyder forsen.»

»Nå, Enoch lille, låt så vara då! Mig gör det ingenting. Men kan du gissa den här gåtan, som nu rinner mig i hågen, så är du sannfärdeligen duktig . . . Det må jag säga.»

»Låt höra då! Du är alltid så trög och långsam, Erkko!»

»Kan väl vara, det! . . . Man blir trögare här i världen, ju äldre man är. Det borde du väl veta . . . Och hvad nu den nya gåtan anbelangar, så lyder den så här:

»Fadren rak och modren vriden,
Döttrarna om lifvet platta,
Sönerna ha runda kinder,
Höstetid man plär dem skatta.»

»Jaha, ser du, Erkko . . . Den gåtan är mycket lätt att gissa, ser du . . . Kom med någon, som är mycket svårare.»

»Gissa denna först!» uppmanade vår redlige Joukahainen.

Och han såg lika stolt ut, som om han eröfrat hela det förvildade Asien eller letat sig fram i ödemarkerna till Nilens källor eller farit i ballong till Nordpolen och omkommit, innan han till rygga lagt halfva vägen.

Nå, lille Enoch hade alltid — och hvilket barn i gamla, glada Finland har icke det? — haft sin lust och fröjd i sådant. Han upprepade gåtan några gånger och funderade med stor ifver på dess lösning . . .

Men tiden föreföll Erkko Joukahainen ganska lång, under det att hans »lille vän Enoch» sysselsatte sig med det svåra problemet. Derfor uppmuntrade han Enoch med åtskilliga små och

synnerligen väl använda ordstäf. Det skulle måhända icke vara i våra läsares smak, om vi icke lemnade något exempel på dessa Erkkos vältaliga anföranden. Medan lille Enoch Wennman ansträngde sin hjerna, yttrade — vi anføra detta såsom ett exempel — vår vän Joukahainen:

»Ja, försök bara!... Det är alldeles tydligt, att denna nöt är dig för svår.»

»Detta nöt, menar du väl?» inföll Enoch med en bismak af dåligt humör.

»Nehej!» försäkrade Joukahainen. »*Denna* nöt är dig för svår.»

»Jaså, jag trodde annars... Men det gör ingenting, hvad jag trodde... Du bryr dig icke om det... Du är alltför dum, du... Och det är en lycka för dig, Erkko, ty om du icke vore så dum, skulle du snart få dig en... Nå, det gör ingenting. Du förstår nogsamnt, hvad jag menar, om jag än icke kläder mina tankar i ord... Du är sannerligen så stygg, så... så hälften vore nog.»

Men Erkko Joukahainen höll »sin lille Enoch» så kär, att en dylik liten rubbning i fråga om vänskapsförhållandet dem emellan var i saknad af all betydelse. Och så blef gåtan löst af Erkko sjelf, hvilken förklarade, att:

»Det betyder humlestången, rankan, bladen och knopparna.»

Och lille Enoch Wennman förklarade sig vara fullt belåten. Och pojkarne voro snart goda vänner igen. Vid den åldern ligga trätofröna icke så djupt nermyllade, att de kunna gro. De förtorkas af vänskapens och andra vindar, som blåsa fram öfver barnahjärtat. Och ett soligt leende kring den ena barnamunnen framkallar ett motsvarande, kanske ännu mera soligt kring den andra, så snart ett försonligt ord fälles. Och ofta blir försoningen mellan barndomsvänner en verklighet, utan att ett enda ord yttras. De hafva vändt hvarandra ryggen och gått hvar och en till sitt... såsom bittra fiender, enligt deras egen tanke, men knappt hafva de lemnat hvarandra ur sigte, innan de — längta efter att träffa samman och skaka hand och å nyo börja de gamla, gemensamma lekarna, hvilka då få en helt ny färg, ett dittills aldrig anadt värde, emedan försoningen sprider sitt klara och förtrollande ljus deröfver... Ja, sådana kunna pojkarne vara... Och sådana äro de... de kära pojkarne, som hafva i sina händer verldsutvecklingen

under den tid, som benämnes en mansålder... Med få ord — ovänskapen mellan Erkkko Joukahainen och Enoch Wennman låg endast på läpparna. Så länge de lefde, fick den aldrig rot i deras hjärtan.

»Nä, vän Joukahainen», yttrade Enoch Wennman. »Låt det betyda det... både humlestång och vinranka och georgin och nattviol och allt hvad du vill. Det skall icke välla mig en enda ond tanke, om du också skulle försäkra, att gåtans lösning vore både sol och måne och stjärnor och kometsvansar och meteorer och bomber och kanoner och kulor och stjernfall och... och allt annat, som behagar dig... Du är i alla fall en redlig och trofast gosse, min käre Erkkko. Jag håller af dig, som om du vore min egen bror. För-låt, om jag sårar dig!»

»Litet brutet
Lätt förlåtet!»

Så svarade Erkkko och öppnade sin famn. En redligare barm har aldrig blifvit tryckt mot en annan. Ett ärligare hjerta har aldrig klappat mot ett annat hjerta. Och nu voro de »goda vänner» igen, och tryckte hvarandras händer och tyckte — båda två — att de gerna skulle »utgjuta sitt blod för hvarandra» eller »gå i elden för hvarandra» eller utföra något annat dylikt storverk, som kunde inför efterverlden utmåla dem såsom ett nytt exemplar af »Orestes och Pylades» eller (som Enoch uttryckte sig) någon af »de andra storgubbarna i gamla testamentet».

»Det var vackert sagdt, det», försäkrade Joukahainen, som med beundran åhörde sin lille väns menlösa prat och ansåg det vara »summa summarum» af all mänsklig vishet. »Om du kunde lära mig att tala så vackert!»

»Bah!» behagade det Enoch Wennman att säga till sin vän.

»Jo, tro mig!... Jag ville gerna lära mig allt det der.»

»Du är då så innerligt enfaldig, så... så... så...»

»Kan väl hända!... Men lär mig det ändå! Jag kan lilla katekesen blankt och 'lindblömskan' någorlunda, ser du... och jag kan räkna ända till fem gånger nio är sextiosju och en fjerdedel... Ack, Enoch lille! Om du bara ville lära mig att tala så vackert som du!»

Det svar, som Enoch Wennman gaf på denna bön, var hvarken vackert eller förtjent af den utmärkelsen att genom någon vår åtgärd göras odödligt. Men det må nu inflyta i berättelsen och af oss refereras ordagrant:

»Har du någonsin hört, att ugglan lärt sig sjunga med näktergals-tunga? Eller att tuppen börjat drilla som en lärka?... Eller att sparfvén lärt sig talltrastens sång? Eller att en liten 'tusensköna' anlagt rosens härliga drägt?»

»Åh!... Åh!... så vackert du kan tala, käre Enoch lille!»

»Nå, då inser du väl, att...?»

»Jag börjar förstå det här nu... Jaha!... Enoch lille, du menar, att jag är den fula ugglan och du är talltrasten?»

»O, nej, käre... käre Erkko! så menade jag det icke. Jag ville endast säga, att gåfvorna äro mångahanda...»

»Och anden är en», ifylde beskedlige Joukahainen... »Jag förstår allt det der så innerligt väl... Till exempel!... Du berättar sagor och framställer gåtor och ordspråk och talar vackrare än jag. Men jag hugger min ved bättre än du, Enoch lille, ty jag är starkare. Och jag sköter hästar och kor och kalvar och alla de andra djuren bättre än du, ty jag är uppfödd i de der sysslorna. Om du öfverträffar mig i det ena, så är jag — med förlof sagdt — din öfverman i det andra... Och så kunna vi göra jemn räkning, Enoch lille.»

»Just det är min mening. Alla människor på jorden äro bröder. Alla äro lika berättigade till allt det goda, som den allgoda försynen bär i sitt ymighetshorn och strör ut bland menniskorna.»

»Jaså, gör den det? Då behöfver man ju endast laga så, att man är närvarande, när utdelningen sker, och att man knuffas bra, så att man icke kommer för sent fram... Hör nu, Enoch lille, du, som vet allting... säg mig nu ärligt, hvar sker utdelningen? Jag ville så rysligt gerna vara med om saken. Jag skulle så rysligt gerna vilja blifva rik och köpa Nya Halola af gamla Stengrund eller ännu heldre Gamla Halola, ty det säljes visserligen billigare, eftersom egaren är alldeles utfattig, som man säger... Det slottet kommer snart att ryka bort på en eller annan auktion och det för en spottstyfver, ty du vet ju, att sjelfva Skriften säger, att »den som intet hafver honom skall ock varda ifråntaget det, som han

hafver» . . . Du har nog hört det, du, kanske till och med läst det.»

»Dumhufvud!»

»Är det allt, hvad du har att säga om saken, lille Enoch?

Man slås nu derborta i Turkiet . . .»

»I Frankrike . . . menar du väl? Du är då så rysligt dum.»

»Turkiet eller Frankenriket — det är ju ett och detsamma . . .

Nog af, man slås ju der nu för tiden. . . . Eller huru?»

»Nå, hvad angår det dig, Erkkö, om så skulle vara?»

»Jo, man slås för frihet, broderskap, jemlikhet och en hel del andra goda saker, förstår du? . . . Saker, som kunde vara ganska goda och bra och förträffliga att hafva . . . äfven här ibland oss . . . Eller tycker du icke det, Enoch lille?»

»Jag tycker blott en sak, men den intresserar dig nog icke.»

»Jo . . . jo, visst!» utbrast Erkkö Joukahainen med stor ifver.

»Åh, du misstager dig . . .!»

»Nehej! Säg nu rent ut, hvad du tycker och håll mig icke längre qvar på sträckbänken! . . . Enoch lille, hvad tycker du? . . . Det skulle vara så innerligt roligt och bra att få veta det.»

»Jo, jag tycker blott, att du är ett riktigt bålstört och riktigt slagtfett — få. Det är just, hvad jag tänker om den saken.»

»Men friheten är bra. Och broderskapet mellan menniskor är bra. Och jemlikheten mellan folk och menniskor, som endast genom himmelens nåd få traska omkring här på jorden, den är också bra . . . Och bra och förträffligt är det, när den ena menniskan icke har laglig rätt att topprida och krossa den andra och suga must och dricka merg ur hennes ben och . . .»

»Och», afbröt Enoch, »och bra är det väl också, om du genom träget arbete förvärfvat dig en riksdaler och så en lättjefull lymmel kommer och skriker i ditt öra om frihet och jemlikhet och broderskap och dylikt och säger dig, att du icke har hvarken gudomlig eller menskelig rätt att ega en hel riksdaler, då han icke eger ett runstycke, och att du därför — bara för jemlikhetens skull — måste gifva latmasken tjugofyra skilling, på det att du icke må hafva mera än han och han icke mindre än du af denna verdens goda . . . Nå, vore icke det bra, Erkkö?»

»Jo, de kunde just göra sådant försök med mig! Jag skulle gömma mina runstycken, så att de icke skulle kunna hitta dem på

fem hundra tusen år. Och hvad det nu anbelangar med broderskapet, så skulle jag bevisa på dem mina broderliga känslor genom att lyda det gamla ordstäfvet, som säger: den man älskar, den agar man.»

»Nå, der ser du sjelf, redlige Erkko! Just sådant der, ser du, utgör det broderskap och den jemlikhet, som blåser fram öfver vår verldsdel i våra dagar... så har min far sagt, och jag vill både lefva och dö på, att så är det.»

»Ja... ja... Enoch lille! Har *han* sagt det, så är det sant.»

»Visserligen är det så! Få menniskor äro så kloka som han.»

»Ja, Enoch lille! Jag skall, om det gäller, disputeras med påfven och kardinalerna och allt det der och hos dem gå i borgen för, att vördig kyrkherren Fredrik Wennman i Mörskoms prestbol, är sanningsenlig karl och att man kan lita på hans ord lika bra som på skriften och tio tusen millioner gånger mera än på... på... på... — hvad skall jag nu säga... som kan vara bra? — jo, hundra tusen millioner mera än på svarta konsistorium i Åbo... Huru är det nu der står i litanian? Är det inte för pest och hungersnöd... Hvad är det mera?... Jag kan aldrig komma ihåg mina botpsalmer. Hå, hå!... Ja! Ja! Vi äro ju bara syndare alla... Och jag är den störste ibland alla, så vida icke det skulle vara du, Enoch lille.»

»Erkko Joukahainen!» utropade Enoch Wennman med en morsket i ton och min, i blick och i åtbörder, hvilken kanske icke skulle hafva varit så märkbar, om icke lille Wennman varit öfvertygad derom, att hans store och starke vän aldrig skulle tänka på represalier. Och så knöt lille Wennman sin hand och var nog djerf att icke inför Joukahainens ögon dölja denna åtgärd.

»Joho!... Här är Erkko Joukahainen... Hvad vill du honom?»

»Blott säga dig, min käre vän, att bland alla nöt, som med hofbeklädda fötter stampat på äng, skogsbacke eller mo, är...»

»Säg icke ett ord mera, Erkko lille... Din ursäkt är obeffig. Jag vet fullväl allt, hvad du skull vilja säga...»

»Du vet...?» utropade den häpne gossen. »Hvad vet du då?»

»Naturligtvis att, som du så vackert uttryckte dig, Enoch lille, du är bland alla nöt det största. Men det gör ingenting, min lille

vän . . . Jag är, som du väl vet, så mycket förståndigare. Och på det sättet blir det i alla fall någorlunda jemvigt!»

»O, du stora . . .», började Enoch, men fick aldrig afsluta det tillämnade anfallet mot barndomsvännen, ty denne hade sitt eget sätt att afväpna den andre gossens vrede.

»Jag håller i alla fall hjertligt af dig», sade han. »Din enfald, Enoch lille, är förlåtlig. Inte kunna alla människor i verlden hafva samma förstånd? Inte! Tycker någon det? Jag vill bara fråga, ur hvilken outtömlig brunn allt det der skulle hemtas. Nej, den ene mera, den andre mindre! Det är min regel, lille vän.»

»Du är då så illa dum, så . . .»

»Du tycker bara så, därför att ditt eget förstånd är så klent.»

»Tyst nu, Erkko! Vi glömma ju, hvad vi hafva för händer. Det gäller ju icke nu att gissa gåtor, uppläsa ordspråk eller tvista om påfvens skägg. Vi måste nu följa spåren och icke förtrötta. Och de gingo framåt.

Den väg, de hade att följa, var alldeles icke villosam, åtminstone icke så länge de befunno sig inne i skogen. Stengrunds stora stöflar hade tryckt så djupa märken, att man icke behöfde miss-taga sig om vägen. Svårare blef det, när de kommo ut på den allmänna vägen. Der hade många färdats fram, både gående och ridande och körande. Och nu var det äfven en annan omständighet, som vållade dem stort men. Solen hade gått ned. Den nordiska skymningen hade lemnat rum för natten. Visserligen tindrade stjernorna och månens skära sökte hjälpa till att sprida ljus öfver Norden. Men trakten var för gossarna alldeles obekant. Då de trädde ut ur skogen, sågo de icke en enda människoboning. Intet por-te släppte ut genom sina små fönsterrutor skenet af brasa eller taljdank.

Så stodo gossarne en stund der i skogsbrynet och voro vill-rådiga.

TRETIOFEMTE KAPITLET.

Ombord.

En fin och smekande bris krusade Bottniska Vikens yta och fylde de utspända, hvita seglen. Naturligtvis kunde fartyget icke bära hela sin segelyta, men kaptenen, hvilkens bekantskap vi snart skola göra, hade låtit för vinden utbreda så många dukar, att sjelfva styrmannen skakade sitt svartlockiga hufvud, och skeppspojkarne voro — sanningen att säga — ganska illa till mods, medan deremot veteranernas anleten talade om endast likgiltighet för faran, ja, hvarför icke? . . . om förtröstan på Guds försyn! Seglaren derute på de djupa vattnen tvingas att böja sina knän inför den Allsmäktige, och man påträffar oftare en oskrymtad, om också enkel och enfaldig gudsfruktan bland sjömännen, än bland »landkrabborna», hvilka sällan eller aldrig tycka sig se någon skymt af fara. En sjömans lif är alltid stadt i fara. Medan människorna på landbacken — vare sig detta kallas fastland eller ö — kunna sofva lugnt under de nätter, då stormarna kämpa deras vilda strid, måste däremot hafvets söner städse erinra sig, huru liten, svag och obetydlig människan är och huru vanskelig den planka är, på hvilken sjömannens fot trampar — denna planka, som kanske snart ryckes undan och öppnar för hafvets modige arbetare den våta grafven på ett djup af kanske sex eller sju tusen meter* eller ännu mera, ty ännu har ingen mätt det största djupet i hafvet. En och annan vetenskapsman har gissat, att vid jordklotets båda poler månde vara mellan tjugo och tjugofem tusen meter djupt, innan ett fallande föremål uppnår botten af den ofantliga vattenbasinen. — Men kanske taga de fel. Kanske är der ännu djupare!

Öfver så stora djup sväfvade icke i närvarande stund det nyss omtalade fartyget, hvilket på hafvet höll sådan kurs, att det tycktes ämna sig antingen till Hangö eller till Baltischport eller möjligen till Dagö.

Man har sagt, att sjömannen icke har någon värre fiende än

---

*) Det största hafsdjup, som hittills är känt, finnes på ett ställe i den atlantiska oceanen, hvarest man icke funnit botten på 7,000 meters djup.

stiltjen. Det har blifvit sagdt och aldrig vederlagdt, att »om det stormar så, att master och rår knaka, seglen slitas sönder och upplösa sig till värde- och gagnlösa trasor och sjön vråker öfver skrofvvet», så är sjömannen vid sitt aldra bästa lynne. Då sjunger han gladeligen sina fåtoniga, föga melodiösa sjömansvisor. Då hvisslar han sina älsklingsstumpar med en frimodighet, som vittnar om sinnets lugn, och med en styrka, som — om den också icke öfverträffar stormens — likväl täflar med de i tackel och tåg lekande vindarnas tjut. Och om befälhafvarens kommandoord icke höras, förstår han att tyda dennes teckenspråk. Kaptenens utsträckta arm säger honom meningen lika bra som ett hörbart »ror i lä! halsar och skot!» vid en vändning eller som ett »styrbord! . . . Stött så!» eller annan befallning, gifven i lugnt väder och på stilla sjö. Och liksom ekot mångdubblar människorösten, så upprepas befallningen af rorsmännen.

Fartyget, som vi nu sett styra kurs nedåt Hangöhället, var i själfva verket en kaparekorvett, nämligen den under dessa stridens dagar väl bekanta, fastän icke synnerligen väl beryktade Cort Adeler, som stod under befäl af den kände sjöröfvaren Kasper Wulfsen och var bemannad med en sällsam blandning af menniskor — danskar, ryssar, engelsmän, fransmän o. s. v., ja, till och med af två negrer, den ene lydande namnet Sambo, den andre namnet Unioro — namn, hvilka äro inhemska i trakterna af Albertsjön i Afrika. En pojke, som lystrade till namnet Fabbo, hade blifvit anställd såsom uppassare och lakej hos befälhafvaren. Han var naturligtvis icke fullt så svart som de äldre negrerna, ty han var icke så gammal och hade redan så tidigt blifvit röfvad bort från sitt hemland och såld på verldsslafmarknaden, att han icke hunnit få den rätta färgen. Man vet ju, att alla negerbarn — t. o. m. under eqvatorn — födas med hvitt eller åtminstone »grådaskigt» skinn och att det först är under uppväxandet, som deras hy (under inverkan af solens brännande strålar) antager den svarta färgen.

Det torde måhända vara af nöden att omförmäla, huru det tillgått, att dessa tre varelser, Sambo, Unioro och den lille Fabbo, hade kommit ombord på kaparekorvetten Cort Adeler. Detta sjöröfvarefartyg hade förut seglat på mera sydligt belägna farvatten, i synnerhet på Atlantiska oceanen och Indiska hafvet, hade på

den tiden varit ett fribytarefartyg, som alltjemt seglade under falsk flagga och ofta gjorde strandhugg på Afrikas kuster. Under dessa strider fångades massor af negrer, hvilka såldes på de kända afsättningsorterna för dylika varor. För herrarna Sambo, Unioro och Fabbo hade Wulfsen fattat tycke, måhända mest därför, att de voro till sinne och lynne mera vilda och obändiga än de andra — ja, nästan lika vilda och obändiga som den skäggige kaparekaptenen sjelf.

En och annan gång råkade negrerne i strid med det hvita manskapet, och det erfordrades då kaptenens hela myndighet, för att hindra de hvita från att dräpa de svarta. Såsom bevis härpå kunna vi anföra ett samtal, hvilket fördes just i samma ögonblick, då vi införa korvetten Cort Adeler på vår scen.

Sambo hade just varit uppe i mastkorgen, för att speja ut öfver hafvet, och äntrade nu ned på däck och skulle just skynda bort till den i fören stående Wulfsen, då några matrosar sällade sig tillsammans och slöto en krets omkring honom. Förgäfves försökte den vige negern att slinka fram mellan sina fienders ben. Förgäfves sökte han genom ödmjuka ord vinna sin frihet.

»Släppa fram stackars nigger! . . . Stackars Sambo skola gå till massa kapten och säga massa kapten besked om, hvad Sambo sett deruppe på masten . . . Släppa fram stackars nigger genast, herrar!»

»Nej, så lätt slipper du icke . . . Du vet väl, att en nigger och en hundpiska passa väl tillsammans? . . . Och om du icke vet det, så skola vi nu lära dig det och färga dig röd i stället för svart, så vida du har rödt blod och icke någon svart smörja i dina ådror.»

»Mig gå till massa kapten . . .»

»Och mig gifva dig en afbasning!» ropade en matros, hvilket löfte genast uppfylldes, emedan matrosen lät ett fruktansvärdt slag af piskan drabba honom, under det att de öfriga förde ett oljud och buller, som skulle hafva förskaffat dem en svår bestraffning, om de befunnit sig på en örlogsman, men som ombord på ett fribytareskepp icke väckte synnerligen stor uppmärksamhet.

Man var der så vand vid dylika och andra vilda uppträden, att öronen nästan förlorat förmågan att höra dem, om de icke påverkades af en impuls direkt från hjernan. Det var ett fenomen af samma art, som gör, att en person, hvilken ligger vaken nattetid, icke märker väggurets taktmässiga gång.

Kapten Wulfsen märkte ingenting, eller åtminstone låtsade han ingenting märka — orsaken dertill må nu hafva varit hvilken som helst.

Det slag af hundpiskan, som matrosen Jonas tilldelade den hatade svarte mannen, var fruktansvärdt. En mindre stark karl skulle utan tvifvel stupat, om ett sådant slag hade drabbat hans hufvud. Måhända hade Sambo också dukat under, om han icke blifvit i sitt hemland under den brännande solen vand vid att bära tunga bördor på sitt hufvud och derigenom uppöfvat hjernskälens motståndskraft till en nästan otrolig grad. Man vet, att negrer och i synnerhet deras, till allt det hårdaste arbetet af människans lättja dömda, qvinnor förmå på sin hjessa bära lika stor börda, som en stark, hvit man eller röd indian förmår framforsla på sin rygg, äfven under deras kraftigaste år.

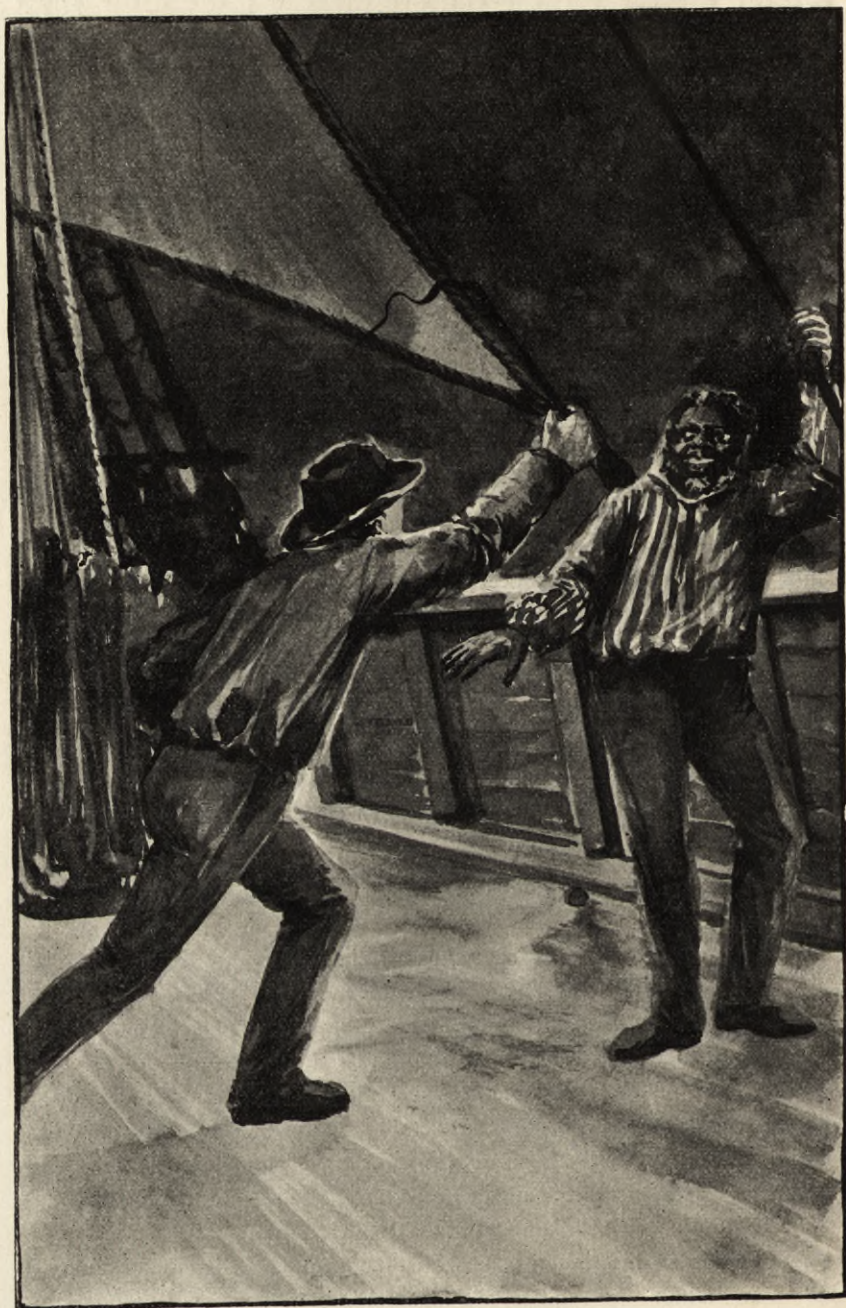
Huru tungt slaget än drabbade Sambo och fastän det slet bort från hans hufvud icke så litet af det ulliga håret, stod karlen upprätt. Men aldrig någonsin hade matrosen Jonas sett ett så fruktansvärdt anlete som detta svarta, af både smärta och okuflig vrede vanställda, hvilket i nästa ögonblick befann sig i omedelbar närhet af hans eget väderbitna ansigte. Och huru glänste icke de hvita regerögonen mot den korpsvarta huden! Och huru fruktansvärd var icke den eld, som brann i dessa ögon! Om Jonas hade kunnat i förväg tänka sig, att den mannen kunde vara så fruktansvärd, skulle han icke hafva börjat den farliga leken.

»Det måtte vara sjelfva . . .», var allt, hvad han fick tid att numla.

Ty i nästa ögonblick hade negern slagit honom till marken.

Och de andra svarte, som hade med sin stams försigtighet gömt sig bakom masten, under det att uppträdet pågick, hoppade nu med lustiga skutt och under utförandet af de mest tokroliga åtbörder upp på den fallne matrosen Jonas bröst och mage, där de började utföra den vildaste krigsdans — lika vild som trots någon dylik, hvilken blifvit afdansad i någon trakt af urskogarna i närheten af Tsadsjön eller Tanganika på afrikanska kontinenten.

Men nu brast tålmodet hos de hvita män af besättningen, som befunno sig i närheten och åskådade uppträdet. Visserligen skulle de utan alltför stort missnöje hafva föredragit, att den svarthyade

Sambo erhållit ett dråpslag, som kunnat för alltid befria dem från hans närvaro. Men att Jonas Kohn, en vit man, skulle miss-handlas och kanske dödas af de svarta becktröjorna — detta var för mycket för »de hvitas» tålmod.

De stormade fram — sju eller åtta hvita män — och lyckades inom få minuter öfvermanna de svarta. Fabbo var lätt att taga, fastän han både bet och sparkade. Med Sambo och Unioro var saken mindre enkel, ty de togo handspakar och utdelade väldiga slag, hvilka skulle, om de träffat, slagit till marken till och med en karl med lika hård panna som en oxes. Men slutligen smögo sig ett par karlar bakom dem och lyckades belägga deras armar med bojor, som i hast tillverkades af ett till hands varande rep.

Och Jonas Kohn kunde endast med möda lemna sin liggande ställning och sätta sig upp. Kamraternas kraftiga undsättning erfordrades, för att befordra honom från den sittande och krypande ställningen till den för människan mera naturliga. Och när detta storverk blifvit utfördt, måste han befordras ned under däck och läggas i sin koj och anförtros åt den vård, som kunde egnas honom af deltagande kamrater.

Ändtligen fann kapten Kasper Wulfsen skäligt att gifva till känna, hurusom uppträdet nu omsider tilldragit sig hans uppmärksamhet. På samma gång han lemnade rodret åt sin styrman Pilt — en gråskäggig, brunbarkad, gammal sjöveteran — framskådade han några vilda eder och ilade bort till den del af däckets, der allt detta hade tilldragit sig. Att han icke var vid blidt lynne, det var nu tydligt.

»Hvad i Neptuni namn står på här?... Får jag lof att veta det? Förb... mig! Om jag icke lofvat min kära gumma derhemma i Oskarshamn, att jag aldrig skall svärja, annat än i enrum inför mig sjelf, så skulle... ann...! ... jag, i alla bottenrefvade focksegels namn, vilja säga... hm!... hvad står på här?»

»Mord, herre!»

»Endast en väl förtjent afbasning, herre!... Bara en afbasning med katten!... Och en väl förtjent aga är det, det ger jag mig...»

»Svärj inte, karl!... Min hustru, beskedliga gumman, som är så rättfram, hon, som kan psaltarens elfvahundra psalmer utantill som ett klart, flytande vatten och har Salomos ordspråk på sina

fem fingrar — hon... förstå mig väl, karl!... hon... hon sjelf har betygat och sagt, att jag... sex tusen millioner... hm!... d. v. s. alldeles beskedligt yttradt, att jag icke får svärja hvarken vid himmelen eller vid jorden eller vid någonting, som icke hon rör om och besitter. Och hvad Greta Hast... hm!... d. v. s. hustru min säger, det är sant, sant hvartenda ord, om också hans kejserliga höghet påfven sade, att det är lögn.»

»Jag svärjer icke..., men ändå ger jag mig femtiofemton tusen...»

»Nå, släpp ut klutarna för vinden då!... Hvad är på färde?»

»En afbasning! Bara en simpel afbasning! Ingenting annat!»

»Hvem har blifvit afbasad?» dundrade den morskt talande befälhafvaren.

»Bara de tre svarta! Der ligga de, kapten! Och ett elakt byke är det. Det kan intygas af både Gud och andra sannfärdiga menniskor.»

»Hm!... Men jag tyckte, att...», inföll kapten Wulfsen.

»Ja, nog fick kamraten Kohn ett nyp af de svarta näfvarna. Det kan icke nekas. Men var säker om, att han gifver niggerna så godt igen eller kanske ännu bättre, så att för den saken kunna vi nu vara alldeles trankila. Det är min...»

»Nöt!» brummade Wulfsen, vridande sina händer omkring hvarandra på det der sättet, som man ombord kände så innerligt väl och som man, icke utan giltig anledning, fruktade, emedan det var ett ganska säkert och otvetydigt tecken till, att kaptenens sinne var i fullt uppror och att han var nästan otillräknelig för sina gerningar — såsom den vreda menniskan alltid är. Ombord på »Cort Adeler» fanns en kock, hvilken bar det hedervärda namnet Jespersen och hvilken alltid — när kaptenens mörka stunder fördystrade lifvet ombord, liksom de tunga molnen kasta mörka skuggor öfver ett i verkligheten leende landskap — plägade säga: »nu heter det: akta lifvet! ty nu är den onde lös igen.» Han hade kanske icke så orätt, den enkle mannen, som från sina små erfarenhetsrön hade lyft sig upp till en så hög ståndpunkt inom filosofien.

Emellertid tycktes Kasper Wulfsen lyckas i sina bemödanden att tygla sitt sinne och lugna sina upprörda och stormiga känslor. Åtminstone var han skenbart lugn, då han nu talade. Och hans

anletsdrag voro stela, hvita och liksom huggna i sten, då han nu framdundrade ett förnyadt:

»Jag tyckte, att...»

»Ja, nog tyckte jag också, att man kunde... att man... man...»

»Hundrafaldige dumbom!... Kom hit, någon annan! Af den der», brummade Wulfsen, »får jag aldrig veta någonting. Hans brunn är alltför djup, och min pump är alltför kort att kunna pejla den bottenlösa afgrunden uti en sådan brunn utan vatten... Hör hit, någon!... Kom hit, Didrik! Hör du inte?»

»Jag skall hjälpa er», föreslog Abraham Brenn, som var matros ombord på fartyget och var en beskedlig, i sitt yrke kunnig, i sin vandel klanderfri, men till hufvudet i någon mån svagt utrustad person. »Jag skall hjälpa er, om Ni vill hafva hjälp. Jag är lika god som Didrik. Och jag kan absolut säkert svara på alla de frågor, som...»

»Så svara då!», framdundrade kaptenen med tordönsstämma.

»Ja, hvad var det nu i alla fall fråga om?... Hvad var det...? Det har jag glömt... Jaså!... Bara en småsak!... Jag skall förtälja alltsammans, utan att förändra ett jota... Det var nu så, att utkiken på mastkorgen...»

»Nöt!... Du borde skickas ombord på 'den flygande holländaren', på det du måtte lära dig att segla.»

Wulfsen gick tillbaka till rodret och tycktes hafva för afsigt att glömma hela upprädet. Den vilda besättning, som han hade ombord, kunde aldrig hållas hårdt i tyglarna. Det visste han väl, och han var — trots den omständigheten, att hans lynne var hetsigt — i vanliga omständigheter tillräckligt klok att åtminstone någorlunda lägga band på sitt eget lynne, för att derigenom mildra sin besättnings. Mången frihet, som han skulle hafva både fördömt såsom otjenlig och vägrat såsom farlig för skepp och besättning, om han varit chef ombord på en vanlig handelsskuta, som haft sin bana mellan t. ex. Stockholm och hans fädernestad Oskarshamn eller någon annan närbelägen ort, mången sådan frihet ansåg han sig böra förbjuda, då han nu var stadd på en kapares vådliga färd.

»Land i sigte!» ljöd rapporten från utkiken deruppe på masten.

»Land i sigte!» upprepades af en hvar bland de sjömän, som

hörde underrättelsen. Den underrättelsen, att utkiken ser land, mottages alltid med glädje af becktröjorna.

»Mätte vi icke törna mot eller ränna på! Mätte Gud bevara vårt lif i denna villervalla!» brummade en af sjömännen.

»En man till lodet!» ljöd befälhafvarens djupa basröst.

Det var — inom parentes sagdt — en stämma, hvilken stundom kunde öfverrösta sjelfva stormen och som därför i mera lugnt väder hördes ej endast öfver hela däcket, utan djupt ned i »Cort Adelters» innandömen.

»En man... två man till lodet!» röt han. »Hållen bussen midskepps i munnen, edra krabbor!... Nå, utkik!»

»Ser ännu ingenting med säkerhet, kapten», svarades uppifrån.

»Djupet?» dundrade Wulfsen till männen, som lodade. Får man veta det i dag?... Latmaskar?... Djupet?... Djupet?»

»Tretio famnar!... Tjugonio!... Tjugotvå... Nitton och en half!... Sjutton och en fjerdedel!... Sexton!... Fjorton!... Elfva!»

»TalJOR och spygattar!... Elfva famnar!... Vi närma oss land... Jag tycker också, att jag börjar höra bränningarna... Och hvad är det, jag luktar?... Himmel och... Vi rusa rakt mot land... Vi få äta qvällsvard och dricka vår grogg hos Neptunus, som så mången annan god sjöman gjort före oss.»

»Nio famnar!» rapporterades på samma lugna sätt, som om skeppet befunnit sig midt ute på Atlantiska Oceanen med ett djup af många tusen meter under kölen och med hundratals mil öppet vatten framför bogen.

»Nio dj...!» röt den ogudaktige befälhafvaren och gjorde med knuten hand en våldsam åtbörd i riktning mot matrosen i mastkorgen. »Tig, olycksfogel!... Håll din mun, ugglar!...»

Det sista utropet föranleddes deraf, att utkiken ännu en gång upprepade sitt varningsrop och förkunnade, att man mer och mer närmade sig land. Det var naturligtvis sjömannens pligt att varsko, när fara var för handen. Och han gjorde sin pligt, men fick — såsom mången gång här i världen inträffar — endast otack till belöning.

»Fem famnar!» ljöd underrättelsen från mannen, som stod derframme i fören och hade lodet i sin hand. »Fyra och tre fjerdedelar!... Fyra och en half!... Fyra och en tredjedel! Fyra

och en tiondedel!... Tre famnar!... Tre!... Två famnar och fem och en half tum!... Två och...»

Samtliga sjömännen stodo handfallna, när de åhörde dessa sorgliga rapporter. Kapten Wulfsen gormade och, som sjömän och landkrabbor gemensamt pläga säga, »gick på», och detta som om han varit en ursinnig man.

»Två och en half dj...!» dundrade sjöröfvaren, hvilken knöt sin hand och hotade de två karlar, som stodo vid lodet och skötte detta. »Det här duger icke... Vi måste ändra kurs, om icke den der karlen deruppe i mastkorgen har något annat att säga... Hallåh!... Hvad ser du?... Kryp i jorden, mullvad!... Det anstår dig bättre än att äntra i masttopparna... 'Land mycket nära!' säger du!... Var det så?»

Och blåsten hven. Och vågorna, de aldrig hvilande vågorna rullade. Men nu rullade de icke framåt på det der lugna, chevalereska sättet, som kommer oss alla att finna en färd på hafvet vara en raffinerad njutning. Nu gingo de höga som kojorna bland Finlands moar och tallskogar. Och fribytarekorvetten »Cort Adeler» dök understundom ned i hafvet med förstäfven så djupt, att sjelfva de vanda sjömännen knäppte samman sina händer och bådo till Gud varma böner för sina fattiga själar. Kapten Kasper Wulfsen var emellertid icke så lätt att krossa och göra ödmjuk. Hans sinne var alltför styft. Han hade ännu aldrig blifvit stormdrifven, hvarken »på tidens haf» eller på Östersaltet.

»Land på mindre än femtusen famnar!» svarade utkiken.

»Två och en tiondedels famn!... Två famnar och...» förkunnade en af de karlar, som skötte lodet. »Två och en toltfedel! Två och...»

»Två och tiotusen...!» röt den vredgade befälhafvaren på »Cort Adeler». Negrerna grinade.

Vi anse det icke vara af nöden att upplysa våra läsare om det slag af varelser eller ting, som kapten Wulfsen åsyftade, då han nämnde detta oerhörda antal. De obevekliga män, som utförde lodningen, bekymrade sig icke derom och låtsade icke höra kapten Wulfsens yttrande. De skötte sitt kall och afgåfvo sina rapporter på föreskrifvet sätt och tycktes alldeles icke vara intresserade i eller för den frågan, om kaparekorvetten »Cort Adeler» skulle förlisa eller icke.

»Sätt till läsägel!» röt Wulfsen. »Sätt till läsägel! och det så fort, som om ett ryskt lineskepp vore i hälar på oss!... Sätt till läsägel, annars...! Nå, det var då väl!... Jag trodde, att den falske Ran eller vattenguden Ahti hade förhexat er... Läsägel!»

Och läsäglen blefvo utspända för vinden, som småningom tilltog i styrka, för att icke säga våldsamt.

»Gud gifve stormen måtte bedarra!» mumlade en af matroserna, en väderbiten, femtioårig man, som varit med om mycket af detta lifvets onda och hade erfarenhet af farorna på hafvet vid de tider, då vatten och vind och stormdiga moln äro stadda i uppror.

»Säger du det en gång till, skall jag lära dig sjelf att darra.»

»Åh, kapten, inte menade jag någonting ondt, men jag bara tyckte, att det skulle vara en glädje för mitt hjerta att ännu en gång få återse mitt lilla hem och alla de mina... de kära...»

»Vid alla jernbultar på svenska lineskepp, vid alla konfernaglar på svenska fregatter och vid alla block på svenska korvetter och kanonbåtar svär jag, att du... är ett nöt och icke passar för en örlogsmän bättre, än en talgoxe skulle passa som återgast i segelduksbyxor... Gå till lovart reling och gör din pligt!»

»Men jag anser mitt samvete bjuda mig att säga och...»

»Samvete!» hånade kaparekaptenen... »Har du rätt att ega

något annat samvete än din befälhafvare på skutan? Hans samvete är ditt samvete. Hans ord äro din lag. Begriper du detta?»

»Ack, ja, kapten!... Ingen har mera undergifvet, än jag, varit eder underdånig och lydig och fogat mig i allting, men...»

»Nå?... Tala då ändtligen ur skägget, karl!... Inte kan du tro, att jag ämnar bita ihjäl en så bra karl som du? Tror du, att jag glömt, hurusom du räddade mitt lif, när vi seglade tillsammans ombord på spanska skonerten Fernando Noronha?»

»Ingenting att tala om!»

»Hvad?... Ingenting?... Jaså, är det ingenting att hafva räddat lifvet åt den bäste sjöman, som någonsin befarit ett villande haf?... Nå, gamle kamrat, hvad var det, du ville säga?»

»Jo, jag sade blott detta: gud gifve stormen månede bedarra!»

»Nå, eftersom du tycker det, så... så vill jag hvarken med böner eller annat lägga mig deremot, gamle kamrat! Men det må nu gå huru som helst, min vän, så måste vi dock göra vår pligt intill det sista. Icke sant?»

»Min pligt skall jag göra», svarade sjömannen dystert.

Och så gingo de från hvarandra, den ene förut och den andre akterut. Måhända kan det för våra läsare vara af intresse att få veta, hvad dessa män sade till sig sjelfva, när de aflägsnat sig några steg från hvarandra. Om det icke skulle intressera, bedja vi, att läsaren må öfverhoppa de följande tolf raderna, lemna dem åt glömskan och derefter fortsätta läsningen.

»Gamle bof!» brummade matrosen Kullerwo, i det han gick derifrån och under det han nervöst smekte sitt långa hakskägg, som utgjorde hans och hela besättningens stolthet.

»Lättrogna åsna!» mumlade Wulfsen, som visserligen icke hade så långt skägg att stryka, men som i stället strök en nästan slät haka med nära nog lika stort välbehag.

»Land rakt för ut! Tre streck i lä!» ljöd det nu från utkiken deruppe i maskkorgen... »Tre streck i lä!»

»Vattnet grundar fort mot land!» rapporterade männen vid lodlinan. »Två famnar!... En och nio tiondedelar!... Två famnar igen!... Två famnar och sex tum!...»

»Lägg utaf ett ankare!» kommenderade kapten Wulfsen.

»Lägg af!» upprepade matroserne, som arbetade i anletets svett.

Det är sjömäns vana att yttra någonting, när de äro många om ett och samma arbete och detta arbetes utförande beror på ett samtidigt användande af krafterna. Här var, som en i dylika saker icke alldeles okunnig läsare nogsamst förstår, fråga om att kasta ut ett ankare för att hindra skeppets stäfvande mot land.

Ankaret rasslade med sin kätting och sjönk i djupet.

Men det var för sent. Denna åtgärd borde hafva blifvit vidtagen en fjerdedels timma tidigare. Nu fanns ingen ankargrund. Kettingen var icke tillräckligt lång eller också var botten icke lämplig. Ankaret hängde i sin tross, men då det icke rönte annat motstånd än vattnets, denna elastiska vätska, som så lätt gifver vika för tryck, kunde det icke hejda farten.

»Cort Adeler» dref — trots alla rorsmannens energiska bemödanden — mot land. Frågan — lifsfrågan, kunna vi gerna säga — gälde numera icke, huruvida fartyget skulle drifvas in mot kusten, utan endast huruvida man kunde rädda lifvet.

»Berga segel!» dundrade den gråskäggige styrman Pilt, som stod der med sammanknäppta händer och afvaktade katastrofen.

»Berga segel!» eftersade kapten Wulfsen nästan mekaniskt.

Och segel bergades.

Aldrig någonsin har en skeppsbesättning visat sig raskare.

Men korvetten Cort Adelters köl skrapade redan mot botten-sanden. Och sjömannens ansigten voro bleka. Vinden grep jättestarka tak i tacklingen. Alla surringar hotade att brista. Riggen suckade. Månget »lik» i seglen brast. En af matroserna satt i denna stund grensle öfver nocken på storbramrån. Han förlorade balansen, kunde icke fasthålla sig, föll ned, slog hufvudet mot relingen och gick till botten. Kanske kom han upp igen. Kanske skulle, om olyckshändelsen inträffat vid ett tillfälle, då man varit lugnare ombord, karlen kunnat räddas. Nu tänkte ingen på någonting annat än sin egen lifsfara, ty menniskan är den mest egoistiska varelsen bland alla, som tillhöra sinnlighetens värld. Stackars Didrik Snäll omkom, därför att ingen hade den sinnesnärvaron att antingen springa fram och fånga honom, innan han slog hufvudet mot relingen, eller sätta ut en båt för att fiska upp honom, när han första gången kom upp till ytan.

»En man öfver bord!» ljöd utkikens hemska rapport.

»Gör klar båten!» kommenderade styrman Pilt. »Gör klart!... Bemanna båten!... Fort!... Tron I, att döden, som hotar er kamrat, väntar på att få se ändan på ert söl?... Nå, är det klart ännu?... Vid alla skot och brassar, vid alla ankare och boliner!... Jag skall talga benen på er, om I icke skynden på!... Tron I, att ett menniskolif kan köpas på närmaste torg för sex styfver?... Nå, är det klart nu?»

»Det tjenar till ingenting», förklarade kaptenen. »Han har redan gått till botten och kommer aldrig mera upp igen under sådana förhållanden, att hans lif kan räddas. Han är förlorad... och vi äro förlorade med honom, om vi icke sysselsätta oss med att manövrera fartyget, i stället för att söka efter en matros, som redan är död.»

»Icke ännu!» hördes en munter stämma, som kom från trakten af skeppet Cort Adelters akterspegel. »Ännu finnes lif kvar i den glada kocken Julius Jespersen.»

Befäl och besättning vände sig mot aktern och trodde sig höra ett spöke — trodde att de skulle få se en uppenbarelse från »den andra världen», den drucknade Didrik Snälls fantastiska välnad. Men de bedrogo sig icke så litet. Den beskedlige Didrik Snäll var och blef, der han var. I stället stod en annan menniska, drypande af vatten, till hälften betäckt med sjögräs och helt nära att förgäfves kippa efter andan, derborta i aktern. Han var nästan oigenkänlig till sin gestalt, men hans röst kände man ganska väl igen. Den rösten kunde icke gerna tillhöra någon annan än den glade kocken Julius Jespersen, allas älskling, mannen, som alltid bar ett hjertligt leende på sitt trinda ansigte och som aldrig saknade ett välvilligt ord, vare sig han talade med en vän eller med en fiende, vare sig han serverade manskapets mat vid stora bordet eller gaf en och annan af karlarna en extra portion inne i kabyssen, stundom, när de för ofta, för länge eller för mycket besvärade honom i hans sanctuarium, till och med en släng med slefven, så mycket mera känbar för den afstraffade, som den glade kocken var en handfast karl. Emellertid var, som sagdt, Julius Jespersen allas älskling ombord på »Cort Adeler», utan tvifvel af det dubbla skälet, att han var den mest godmodiga menniska i världen. och att besättningen, i likhet med de aldra flesta lefvande

varelser här på jorden, satte magens kraf såsom ett af lifvets vigitaste göromål och vår glada kock här ombord på fribytarekorvetten var den ende, som egde i sin magt att lindra en hungrig mages qual och ve.

Men af hvilken anledning hade nu den beskedlige Julius Jespersen blifvit så våt? . . . så våt, att vattnet rann i strömmar ned från hans gestalt och kläder? . . . så våt, att inom ett par minuter en stor sjö hade bildats på den del af däcket, der han befann sig! . . . så våt, att från denna insjö strida små floder och bäckar runno åt alla sidor! . . . så våt, att alla de utstående kanterna och delarna af hans klädesplagg lemnade från sig ett kraftigt regn, hvilket — såsom en af kamraterna skämtsamt yttrade sig — skulle hafva varit »tillräckligt att för en hel sommar bevattna ett eller annat tunnland af den aldra magraste och törstigaste jorden i Finlands mest sandiga nejder».

Se här, hvad som hade tilldragit sig och bringat den s. k. allas vän (ty under detta hedersnamn gick och gälde kocken bland kamrater och befäl ombord på korvetten Cort Adeler) i ett så be-
dröfligt och om utstånden lifsfara vittnande tillstånd? — Hvarifrån hade han bekommit detta öfverflöd af fuktighet, denna rikedom af saltvatten och hela denna flora af hafsväxter, som betäckte honom!

Julius Jespersen hade, sin pligt likmätigt, stått framför elden, grytorna och pannorna i kabyssen både länge och väl, som man plägar säga. Elden är varm. Kabyssen ombord på »Cort Adeler» var trång. Luften derinne var öfverupphettad, så att den blifvit förbränd och fattigare på väte, än den borde varit, om Jespersen skulle kunnat må väl af dess inandning i lungorna. Derfor kände den pligttrogne mannen ett starkt behof af svalka och frisk luft, och så snart nu göromålen blifvit undanstökade och han kunde taga sig en ledig stund, lemnade han kabyssen och begaf sig upp på däck, der vindarna fritt spelade fram och lekte hurtiga lekar med hans lockar.

»Det kännes så skönt», yttrade han till sjukskötaren, som händelsevis passerade förbi honom, medan han stod vid relingen och aftorkade med tröjarmen svetten från sitt ansigte.

Denne funktionär hette Adrian Chydenius och var en frände till den år 1809 afidne prosten Jakob Chydenius i Wasa. Tro-

ligen hade han passerat förbi kocken utan att närmare gifva akt på honom eller lägga märke till hans upphettade utseende, om icke Julius Jespersen sjelf hade ådragit sig hans uppmärksamhet genom sitt yttrande: »det kännes så skönt».

»Är ni rent af befängd?» utropade han. »Ni ådrager er döden.»

»Den vägen skola vi alla vandra engång — förr eller senare.»

»Men ni får er en lunginflammation på halsen, gamle vän!»

»Hä! . . . Kan man få den sjukan i halsen också? Det hade jag aldrig kunnat tänka mig. Har aldrig hört talas om sådant förr.»

»Seså, Jespersen, nu får ni icke stå här längre! . . . Ned med er i kabyssen till era pannor och kittlar!» befalde sjukskötaren.

»Friska luften har Gud skapat i sin nåd och för alla människors räkning», påstod emellertid den hederlige kocken.

»Visserligen, men . . .»

»Ser ni det? . . . Nu erkände ni det sjelf . . . Om Gud har gifvit oss den friska luften, om det är Han deruppe, som låter vinden blåsa och stormen ryta, så kan det icke vara något ondt uti att begagna denna hans goda gåfva . . . Det är min tro det.»

Chydenius ryckte på axlarna, såsom man plägar göra, då man antingen finner det vara under sin värdighet att gifva något annat svar på tal eller finner en sak ohjälplig. Sjukskötaren återvände till andra plikter och »allas vän» log ett hjertegodt leende och vände sig å nyo mot hafvet och blåsten.

Så kom — alldeles oförmodadt — den orkanlika stormil, som under sitt framrusande öfver Cort Adelters däck och genom dess tackling sopade Didrik Snäll öfver bord.

Julius Jespersen skulle samtidigt kommit i vattnet, om han icke lyckats med användande af båda sina händer hålla sig fast vid relingen. Men hans hufvudbonad, som han höll i handen för att låta vindarna svalka pannan, fördes bort af den obarmhärtiga stormen. Sedermera skämtades ombord på Cort Adeler mycket med Jespersens mössa. En profbit må vi anföra på detta ställe i vår berättelse.

»Nå, Jespersen», yttrade någon en stund senare, när allt blifvit lugnt igen på korvetten, »hvarthän tog din hufvudbonad vägen, tror du? Den sjömansmössan är säkert den mest vidtberesta i hela världen.»

»Kan icke så noga veta besked om den saken», utlät sig kocken med aldrig svikande godmodighet. »Den gick väl till botten.»

»Till botten? Nej, den flög på stormens vingar högt upp i luften. Jag följde den med ögonen en lång stund, ser du. Den for af åt söder, som om den varit befängd och galen. Troligen kom den så högt till väders, att den icke hinner falla ned, förr än den hinner någon af de australiska öarna. Och om du vill resa dit, skall du säkert återse klenoden såsom betäckning på en menniskoätarens svartulliga hufvud eller finna den sönderskuren och förvandlad till förkläde åt någon lika svart skönhet.»

Medan Jespersen — vi återtaga här berättelsens tråd — ännu stod där och spejade efter sin flyende hufvudbonad, var det, som han hörde utkiken ropa:

»En man öfver bord!»

Bland alla rop, som kunna af olika anledningar bli hörda ombord, finnes intet, hvilket har en så hemsk klang som detta. Det har en viss likhet med tonerna, som från ringklockorna i kyrktornet bringa ut öfver nejden det budskapet, att en människosjäl gått att inställa sig inför den evige domaren.

Och samma på en gång nedslående och högtidliga intryck gör det på åhöraren, när det ombord förkunnas, att en man af besättningen gått förlorad.

»En man öfver bord!»

Genast glömde emellertid vår vän Jespersen sin egen olycka, sin förlust af hufvudbonaden. Han kastade sig i hafvet.

Sannolikt skulle den redlige »Allas vän» aldrig mera hafva med sin fot trampat ett däck eller kokt soppa, ärter och fläsk för redliga landsmäns räkning, om man icke hade från fartyget kastat ut till honom en lina eller han icke hade lyckats gripa fatt denna med sina af dödsångest skälfvande händer. Emellertid blef han slutligen upphalad öfver »Cort Adellers» reling och försatt i säkerhet på dess däck.

Ja, i säkerhet! . . . Men, ack, så våt, så våt!

TRETIOSJETTE KAPITLET.

I villande skog.

Det torde nu vara på tiden att återuppsöka de två vännerna Erkko och Enoch, för att se, huru det gått dem och hvilka äfventyr de möjligen uppleft på deras farliga färd. Läsaren behagade erinra sig, att de voro stadda på upptäcktsfärd. Det var icke fråga om hvarken naturvetenskapliga eller geografiska upptäckter. De sökte efter Araminta och Helena och hade följt deras samt gamle Sten-Grundts fotspår ända fram till skogsbrynet och fram till allmänna vägen. Der kunde de icke längre urskilja deras spår från tusentals andra. Och så stodo de villrådiga, menande, att de nu icke visste, hvad de skulle företaga sig.

»Ja, nu är det slut med allt hopp», utlät sig Erkko Joukahainen.

»Vi få icke misströsta, vän Erkko», förmanade Enoch Wennman, men han hade icke någon föreställning om, hvar han skulle finna någon tröst eller hvarthän han skulle vända sig för att återfinna jungfrurna.

»Men jag kan icke inse, att det återstår någonting för oss att göra... Om ändå herr Willehad Willebrand vore här! Han är en klok och förständig herre och skulle visserligen hjälpa oss till rätta.»

»Ja däri har du sannerligen rätt... Vi måste återvända till honom. Han skall hjälpa oss... Skynda upp, Erkko!... Du är alltid så lat och senfärdig, så... Dig får man aldrig ur fläcken... Hvad gråter du för?»

»Ack, den... den... sö... sö... söta Helena!»

»Åh, du borde sannerligen blygas för att gråta, gammal karl som du är!... Kom nu, annars lemnar jag dig ensam!... Jaså!... Farväl då!»

Enoch lemnade stället och närmade sig skogen. Nu dröjde det naturligtvis icke länge, innan Erkko Joukahainen hade borttorkat sina tårar och skyndat att upphinna sin lille vän. När han nu gick sida vid sida med honom, beklagade han sig med följande ord:

»Aldrig, Enoch lille, hade jag trott dig om att kunna öfvergifva en vän i nöden... aldrig... aldrig! Men det är då så sant som ordspråket säger:

»Aftonen är klokare än morgonstunden.»

»Du är då så dum, så. Begriper du icke, vän Erkko, att detta var enda sättet till att förmå dig resa upp din kropp och lemna den här platsen... Men nu hafva vi icke tid, hvarken till att fälla tårar eller till att samtala om onödiga saker och ting.»

De voro nu mycket nära skogsbrynet. Och utan tvifvel skulle de hafva skyndat dit in, trots det derinne i skogen nu rådande mörkret, som icke bröts af någon enda månstråle genom det täta hvalfvet — utan tvifvel skulle de modigt hafva trängt in der och trefvat sig fram på vägen, om icke ett buller, som nådde deras öron, hade hejdat dem.

»Stanna!... Var tyst som en enbuske på heden, Erkko!... Hör du något?»

»Ja, visst hör jag», hviskade kamraten, som visserligen hade gifvit många prof på både beslutsamhet och djerfhet i farans stund, men som var vidskeplig och helst önskade vara ur vägen för alla »gastar och spöken och skogsrån» och andra ledsamheter och farligheter.

»Och hvad tror du?»

»Hvad jag tror?... Hm! Hvad skall jag väl tro?... Jag hör ett buller, liksom om en jättesa eller annars någon större telning af jätteafkomman stode uppställd på en bastrumma och stampade med fötterna.»

»Du är då så dum, så!»

»Ack, käre Enoch lille, det måtte väl aldrig vara den blodtörstige Tuoni, kungen i de dödas hufvudstad, som är ute och traskar här i skogen i denna sena aftonstund? Eller några af hans kopparfärgade och kopparfingrade döttrar... Tänk, om det skulle vara själfva Loviatar, den blinda qvinnovarelsen, som är moder till alla landsplågor!»

»Du är då så dum, så! Men tig nu!... Och låtom oss lyssna, käre Erkko!»

»Hu!» hviskade eller, rättare sagdt, frampustade Joukahainen.

Någonting annat svarade han icke. Dock kunde Enoch ganska väl märka, att hela hans kropp skakades och att tändernas rader icke ville lyda den hederlige gossens vilja, utan »hackade samman» — som folk säger. Det var tydligt, att vår hederlige Erkko Joukahainen var rädd. Han, som utan bäfvan sett så mången mensklig fiende i ögat!... Han var rädd.

»Det der bullret», hviskade lille Wennman efter en half minuts tystnad, »det der bullret är icke någonting annat än en ryttaretrupp, som färdas genom skogen. Jag kan urskilja hofslagen.»

»Ingen kan vara gladare än jag! Men är du säker?»

»Lika säker som du!» genmålde Enoch.

»Är du då säker om detta som derom, att du och jag finnas på den här platsen... Gud hjelpe oss, Enoch lille!... Jag tror, att vi ligga i en myrstack...»

»En myrstack!... Nå, låt vara då, att vi ligga i en sådan! Hvad mera?»

»De bita mig.»

»Hvilka?»

»Myrorna, vet jag väl!»

»Dum-Erkko!... Tror du, att myrorna äro i verksamhet vid vintertiden?... Eller att de samla till sitt bo, så länge frosten binder marken och is ligger på sjöarna?... Jag menar, att ditt förstånd har flytt.»

»Ja, men... Nå, det var endast en hvass tagg på en afbruten törnekvist. Men det kunde hafva varit myror, du må nu säga och tänka om den saken, hvad du behagar.»

»Men, så tyst då!... Du slamrar ju så, att man ingen-ting hör.»

I evighet kunde naturligtvis detta sakernas tillstånd icke räcka. Förr eller senare måste gossarne naturligtvis erhålla visshet om orsaken till det buller, som hade i så hög grad uppskrämt Erkko Joukahainen och uppväckt alla erinringar om barndomsagornas fantastiska väsenden. Ryttaretruppen nalkades sakta, men den närmade sig likväl. Och slutligen uppnåddes den plats, der Erkko och Enoch lågo dolda vid sidan af vägen. Aldrig fick någon veta, huru det stod till inom unge Joukahainen under dessa minuter, ej eller har någon pejlat djupet af hans förfäran, då dessa varelser,

hvilka han förklarade tillhöra »spökenas» hemlighetsfulla värld, befunno sig midt framför den plats, der han låg sammankrupen och försökte göra sig så liten och oansenlig som möjligt.

Lille Enoch var mera modig. Han försökte upptäcka, hvilka dessa ryttare väl månede vara. På skogsnuftvor, troll och spöken trodde han icke. Hans fader, kyrkoherden i Mörskom, hade sagt honom, att dessa varelser, med hvilka allmogen då för tiden älskade att befolka skogar, mossar, berg och gårdar, voro idel skapelser af fantasien. Derför var också lille Enoch Wennman hvarken så rädd som hans store kamrat, ej heller så försigtig som denne.

Enoch kröp icke ned bakom någon sten, fastän en sådan låg nära.

Men han ansträngde sina ögon och öron efter bästa förmåga.

»Dum-Erkkol!» utropade han slutligen. »Det är ju våra egna vänner.»

Till den öfvertygelsen hade han emellertid blifvit ledd af sina öron, icke af sin synförmåga. Det skulle hafva varit honom omöjligt att i nattens mörker känna igen någon på anletsdragen eller klädedrägten. Men det är — isynnerhet af jägare, som vistats ute både natt och dag — bekräftadt, att då synen icke kan göra något gagn, skärpes hörsselförmågan i otroligt hög grad. Och tvärtom! Synen skärpes, när öronen äro döfva. Det förefaller nästan, som om de nervtrådar, hvilka ursprungligen varit ämnade till att tjena det ena sinnet, öfvergå i det andra sinnets tjänst, sedan den rättmätige herren blifvit oförmögen att göra människan någon nytta. Allmagts vägar och medel i naturen äro underbara.

Enoch Wennman igenkände sina vänner, derigenom att han hörde följande samtal och icke kunde misstaga sig i frågan om, hvilka de personer voro, som samspråkade sinsemellan.

»Stackars pojkar!» hörde han en säga, och han visste i samma ögonblick, att det var den redlige Willehad Willebrand, som talade.

Och han behöfde, som läsaren nogsamst förstår, icke alls draga i tvifvelsmål, hvilka dessa omtalade »stackars pojkar» månede vara.

»Ja, Herren vare med deras saliga själar!» sade en annan röst.

Äfven denna kände gossarne mycket väl igen. Den tillhörde den gamle, krutstänkte, hederlige stensprängaren och veteranen Maars från Hurjala. De skulle hafva känt igen hans stämma »från

tio tusen millioner andra människors stämmor», påstod sedermera Joukahainen.

»Tack för välsignelsen!» skreko pojkarne med full hals.

Och så stormade de fram på vägen så hastigt, att de skrämde en och annan af hästarna, hvilken stegrade sig och endast med möda och användande af stor ryttaretalang kunde hindras från att sätta åstad med all den snabbhet, hvaraf fyra goda, torra och felfria hästben äro mäktiga.

Denna uppståndelse lade sig emellertid snart till ro. Man hörde sablar rassla, som de pläga göra detta, när de häftigt dragas ur sina skidor. Manskapet beredde sig till strid. En och annan ed hördes. En och annan häst gnäggade, men om det var af fruktan eller af lust till strid och kamp, det kunde hvarken Erkkko Joukahainen eller Enoch Wennman försäkra, när de sedermera i fredliga tider omtalade händelsen för kretsen af barn och tjenare, som ville höra historien om deras deltagande i striderna under den stora ofredens dagar i gamla, redliga, glada Finland.

»Jag kände de der rösterna», sade Willehad Willebrand lugnt.

»Hvar ären I, gossar?... Jaså, här!... Nå, hvarför lemnaden I er plats? Vi hafva både länge och med stort besvär sökt efter er. Och jag må, för min egen del, tillägga, att jag sörjt er, som man sörjer de döda.»

Nu hade Erkkko Joukahainen fattat mod. Han hade insett, att här icke längre kunde vara tal om någon uppenbarelse af skogens eller hedens underbara väsenden. Och vi betvifla icke, att våra läsare känna vännen Joukahainen tillräckligt väl för att veta, att han icke var belagd med tunghäfte, när han var vid godt lynne och ingenting injagade fruktan i hans redliga själ, d. v. s. ingenting af den der »öfvernaturliga» beskaffenheten, ty för hugg och slag och värjsting och kulor och krut och hagel och dylikt — för sådana småsaker och obetydligheter hyste Erkkko Joukahainen icke ens en skymt af fruktan. Tycker någon det?... Nej, dylikt föraktade han, men med den andra verlden ville han helst icke hafva någonting att skaffa, så länge han vandrade omkring som tjänsteträng eller krigsman på denna sidan gränsen.

»Nehej», försäkrade han med sitt, från tunghäftan befriade talorgan, »nehej, döda äro vi icke, men vi hafva varit mycket nära deran.»

»Hafven I mött några fiender?» sporde Willehad med allvarlig ton.

»Fiender? ... Jaha! ... Både troll och spöken och gastar och troll och ...»

»Tyst, dumme Ercco!» uppmanade Enoch Wennman. »Tyst! ... Tyst!»

»Jaså! ... Jaha! ... Jag får icke tala om det ... Jaså! ... Nå, jag får väl tåga då ... Jaha!»

»Det är för visso det aldrig klokaste, som du nu kan göra, Joukahainen!»

»Nå, när vår höge befälhafvare, herr Willebrand sjelf, säger det, så är det väl sant.»

Det der yttrades nu i en mycket vresig och icke särdeles vänlig ton, men ingen gaf akt på en omständighet, som i anseende till stundens faror och svårigheter var af allt för underordnad beskaffenhet att kunna inverka på frågan om den för alla gemensamma välfärden.

»Berätta du, Enoch!» uppmanade Willehad Willebrand.

»Ja, men jag ...», började Ercco Joukahainen. »Ja, men jag kan försäkra, att ...»

»Dum-Ercco!» var naturligtvis Enoch Wennmans yttrande under dessa omständigheter. »Du är då alltid så talträngd, som om du vore en spanmålssäck, som spricker och spåller ut innehållet, emedan den blifvit för hårdt stoppad. Kan du då icke tåga, när din befälhafvare befäller dig att tåga? ... Vet du icke, hvilket straff han kan ådöma dig?»

»Nej, Enoch lille, det vet jag icke, men ville bra gerna veta det.»

»Jo, du! ... Arkebusering, du! ... Så att nu vet du din dom, du!»

»Arkebus ... Nej, då tiger jag heldre. Jag skall tåga som muren, Enoch lille.»

Willehad hade med tålmod åhört tvisten mellan pojarna. Han var lugn till sin natur. Och dessutom höll han af dem båda och värderade dem för deras goda egenskaper och för den trohet och den kärlek till fosterlandet, som de stådse hade å daga lagt. Men då nu den barnsliga tvisten mellan pojarna drog för långt ut på tiden, blef han slutligen otålig och dundrade fram ett:

»På det här blir ingen menniska klok . . . Tala du, Enoch! . . . Och tig du, Erkko Joukahainen, om du eljest sätter värde på att komma hem från kriget med en helbregda ryggtäfla . . . Nå, Enoch!»

Erkko Joukahainen aflägsnade sig och var uppenbarligen icke blid till lynnet. Men vi känna honom. Han lät aldrig solen gå ned öfver sin vrede. Men i uppbrusningens ögonblick kunde han, liksom många andra människor, icke beherska sig, fastän samvetet

sade honom, att han borde beherska sig, och ehuru han, då han i detta hänseende förgått sig på ett mera än vanligt märkbart sätt, plägade afstraffa sig sjelf genom att ruska sig i hårtestarna och slå sig med knutna näfvar icke endast på lären, utan till och med på både panna och näsa.

Och när han gick, brummade han någonting, som ingen af de närvarande rätt tydligt hörde, men som efter all sannolikhet kan i skrift uttryckas på ungefär detta sätt:

»Jag är alltför klok för denna världen, som salig mor min sade om sig sjelf.»

Sedan Erkko Joukahainen lemnat dem, fingo Willehad Willebrand och Enoch Wennman tillfälle att i ostördt lugn samtala om tilldragelserna. Lille Enoch berättade, hurusom de till fånga tagit den gamle syndaren Stengrund, huru han lyckats befria sig från sina band och bojor, smyga sig bort genom skogen, uppspåra jungfrurna Aramintas och Helenas tillflyktsort inne i det täta snåret och bortföra dem samt hurusom Enoch sjelf och hans vän Erkko Joukahainen hade sökt att följa Stengrunds elephantlika spår, huru detta hade lyckats derinne i skogen, men alldeles misslyckats, så snart Erkko och Enoch lemnat skogen och kommit ut på den allmänna vägen, der spåren sammanblandats med så många andra.

Vi behöfva väl icke för våra läsare försäkra, att det var med stort intresse och odelad uppmärksamhet, som herr Willehad Willebrand åhörde denna skildring. Till och med jättens lugna och något flegmatiska natur kunde icke fördraga att höra berättelsen om Aramintas faror och olycka utan att blifva vred och åt vreden gifva luft i en liten rad af vredgade ord — ord, som vi anse oss icke behöfva inför våra läsare upprepa, emedan en och hvar lätt kan sätta sig in i den ädle unge mannens känslor och föreställa sig, hvad han kunde hafva att vid underrättelsen om en dylik olycka känna, tänka och säga.

Menniskorna må vara olika i lyckans dagar. När olyckan faller öfver deras tjäll, är skillnaden mindre märkbar, om der också i verkligheten finnes en sådan.

Under tiden hade nu redlige Erkko Joukahainen ströfvat omkring i närheten och hunnit lugna sitt upprörda sinne. Och efterhand som han bragte sitt inre uppror till lugn och dämpade vredeselden i hjertat, närmade han sig (af instinkt, icke af medvetet, på öfverläggning grundadt beslut) platsen och stod alldeles invid Enoch Wennman, när denne slutade sin berättelse. Men ingen gaf till en början akt på hans närvaro. Åtminstone märktes den icke af hvarken Willehad Willebrand eller af Enoch Wennman.

Men Erkko Joukahainen skulle icke hafva varit *vår* Erkko, om han egt förmågan att länge vara tyst eller att under en längre stund höra andra menniskor samspråka, utan att känna en obehöfvt tvinglig lust att blanda sig i samtalet.

»Var bara icke ledsen nu, ers nåd», sade han till Willebrand.

»Jag är ju i samma fördömelse som nådig herren, skulle jag aldra ödmjukast bedja att få tro.»

»Du?... Du i samma olycka!... Sablar och pistoler! Pojke! Vill du gäckas med mig?... Då skall du få... Nå, det gör ingenting, om du vet det eller icke, förrän du får det... Hvad har du med Araminta Stengrund?... Jag skall...»

»Åh, ingenting med jungfru Araminta! Inte alls!»

»Nå, hvad menade du då?... Säg!... Skynda dig!... Fort!»

»Gud bevara mitt förstånd!... Ni skrämmer mig, nådig herre! Ni gör mig från vettet... Ni kunde lika gerna sätta en pistol för pannan på mig och trycka af och låta kulan tränga in i mitt hufvud... Jag bara menade det, att jungfru Helena är min hjertevän och att hon har gifvit mig sina löften och att hon är den fagreste tärna, som hoppat omkring en majstång vid någon midsommardans i hela vida världen. Och detta...»

»Jaså, Erkko», yttrade Willebrand lugnt och klappade honom på axeln. »Jaså! Var det ingenting annat? Nå, tag din Helena och far med henne till världens ända, om du behagar! Jag unnar dig gerna den fröjden, om icke för annat, så för din lika bottenlösa, som ärliga enfalds skull.»

»Emellertid veta vi nu med visshet, hvar jungfrurna finnas och således äfven, hvar vi hafva att söka dem. Och det skall ske oss stora olyckor och vi skola blifva underkastade mycken motgång, om vi icke också skola finna båda jungfrurna och befria dem ur tornet», förklarade lille Enoch Wennman med den bestämdhet i ton och röst, som var för honom egendomlig, då han hade en sak klar och tydlig för sig.

... »Och hvar äro de då?» sporde jätten.

Och hans röst, hvilken eljest plägade ljuda så befallande, att den till och med injagade fruktan hos mången, som icke kände hans hjertegoda sinne, denna röst, som plägade kunna höras af hans karlar äfven midt under slagningens bullersamma hvimmel, den ljud nu så mild, att — om det icke vore af fruktan för att förminska någon läsares intresse för vår sagas hjelte — vi helst skulle velat kalla den gråtmild.

Men att hafva ett hjerta i sin barm, hvilket är tillgängligt för menskliga känslor, för kärlek och sorg, det vanpryder icke mannen.

Och aldrig är sorgen hos en qvinna så rörande, som den förefaller oss, när vi se den hos den starke mannen.

»Hvar? . . . Hvar äro de då? . . . Hvar är Araminta? Hvar . . .?»

»Jag vet endast det, att gamle Stengrund har fångat både henne och min Helena.»

»Och det har du kunnat åskåda, utan att slå den gamle skurken till marken? . . . Jag borde i sanning . . .»

»Hvarken jag eller Enoch kunna hjälpa det. Men vi vilja gerna söka efter dem och visa er vägen och befria dem och . . .»

»Hvar äro de då? Vet du det?»

»Naturligtvis har den gamle gnidaren Stengrund fört dem med sig hem till sitt röfvareslott.»

»Till Nya Halola?»

»Sådan är min mening», försäkrade Ercco Joukahainen och tillade: »Gud gifve, att det spöknästet blefve utplånadt från jorden med alla dess både nya och gamla illgerningar och spöken och andesyner och dylikt . . . Ah! . . . Nu pratar jag dumheter! Det är ju icke i Nya Halola, utan i Gamla Halola, som det spökar och gastarna regera och ljussken synes, der intet ljus finnes, och ropande röster störa nattens frid och . . .»

»Håll nu upp med dina dumma historier, vän Ercco!»

»Tyst du, lille Enoch! Det der begriper du icke. Du är ju så dum, så!»

Och af denna ringa början skulle helt visst hafva utspunnit sig ett lika gagnlöst, som långsamt gräl mellan de båda vännerna Ercco Joukahainen och Enoch Wennman, om icke Willehad Willebrand hade blandat sig deri med denna befallning:

»Intet gräl, smågossar! . . . Hvem är det, som behagar bråka? . . . Raskt nu i sadeln! . . . Vår väg går till Nya Halola, detta röfvarenäste, som borde utplånas från jorden. Der skola vi väl omsider finna räfven och kycklingarna.»

Nu kunde naturligtvis Ercco Joukahainen icke undertrycka ett:

»Kom nu, kyckling!»

»Jag är ingen kyckling, du!» invände lille Enoch otåligt nog.

»Nå . . . jag kan medgifva det också, Enoch lille. Men om du icke är den omtalade kycklingen, så är det du, som är räfven, och jag, som är den harmlöse och värnlöse kycklingen.»

»Åh, du är då så dum, så!»

»Bråken nu inte, pojkar!» dundrade Willehad Willebrand, som försökte sätta sig i respekt genom att åt sin stämma gifva en ton af förbittring och vrede, men som lyckades endast göra den allvarsam. »Aldrig har man annat än bekymmer med er... Aldrig kunnen I underkasta er disciplinen.»

»Vi ska' försöka», föreslog redlige Erkko och log ett huldt leende. »Vi ska' försöka af alla krafter... Ja, jag vill aldrig mera kallas 'den redlige Erkko', aldrig någonsin, om vi icke skola försöka.»

»Till Nya Halola!» kommenderade Willehad med barskhet i tonen.

Och hela hopen galopperade åstad, så att eldgnistorna sprakade omkring de stålskodda hästhofvarna och vinden susade omkring ryttarna.

TRETIOSJUNDE KAPITLET.

På spår efter de försvunna.

Mähända är det väl mycket begärtdt, om vi nu anmoda våra läsare att försöka erinra sig innehållet af det fjerde kapitlet i denna sannfärdiga bok, hvilket bar öfverskriften »en aftonstund i ett finskt pörte». Der omtalades, hurusom gamle pörtgubben Pekka och hans familj sutto framför elden, som sprakade och flammade på härden, samt hurusom inhysingen, den ålderstigna, nästan tandlösa och alldeles gråhåriga Vappu, berättade åtskilliga saker om hemligheterna inom murarna af slottet Gamla Halola.

Ett af Pekkars barn berättade då, att en viss ung man (som hette Juuso och var dräng på Ahola hemman och hade en mulen och mörk natt passerat förbi det gamla slottet och dervid haft sällskap med Natta från Filppula, med hvilken han dansat mången yster dans i Jäventaka) hade vid hemgåendet sett ljus lysa i den aldra högst upp belägna tornkammaren på Gamla Halola samt länge stått der och — nästan spökrädd — blickat upp på detta under-

liga ljus. Och Natta från Filppula stod bredvid honom och var nästan ännu mera rädd än han och darrade och slöt sig intill Juuso, liksom murgrönan intill stammen, och under tiden rufvade mörkret tungt och tjockt öfver skogen. Och när dessa unga menniskor länge stodo der stilla, som om en förtrollning hade fastnaglat dem på platsen, blefvo de varse, hurusom det hemlighetsfulla ljuset — hvilket först hade syntts deruppe vid toppen af byggnaden — förflyttade sig allt längre ned i tornet, emellanåt försvann och emellanåt skimrade fram genom de i zigzag på tornväggen placerade små fönsternas blyinfattade rutor.

Och gamle pörtgubben Pekka sjelf avslutade berättelsen genom att infalla med följande yttrande, innan han gick till hvila:

»Ja, ja — någonting mycket hemlighetsfullt är det med det der gamla slottet, såsom också vi hafva i qväll förtäljt för hvarandra genom uppreandet af de berättelser, hvilka vi hafva i barndoms- och ungdomsåren hört af våra föräldrar. Någonting hemlighetsfullt är det med gamla Halolaborgen. Det är visst och säkert det. 'Ingen rök utan eld, inget ljud utan rörelse', säga ett par af våra gamla ordspråk. Och visdom bor i våra fäders ord.»

Häri hade nog gamle Pekka rätt. Men ingen i nejden visste, hvaruti hemligheten i sjelfva verket bestod. Gissningarna voro många, men ingen enda af dem träffade sanningen... Hvilken var då i detta fall den verkliga sanningen?

Vi bedja våra läsare vara af godheten följa oss på ett besök i den gamla borgen och skola då måhända erhålla en inblick i dessa mystiska förhållanden. Stunden är inne, då vi kunna avslöja en af de hemligheter, som trion Lars Stengrund, Pucke och värdshusvärden Josef Revall Synnerberg hade såsom gemensam egendom. Upptäckten torde äfven kunna för läsaren nöjaktigt förklara, hvarför Lars Stengrund och Josef Synnerberg voro så goda vänner, stallbröder och — kanske — medbrottslingar, att Stengrunds beslut var att uppföra sin dotter Araminta för gamle gubben Synnerbergs skull.

Det var mörkt och kulet. Äfven i gamla Finland skickar mången gång en klar och leende sol ned sina knippen af värmande strålar. Äfven der fröjda sig tacksamma och glada hjertan öfver allt livets goda. Äfven der sjunger tärnan i ljumma sommar-

qvällen sina urgamla visor. Äfven i glada Finland qvittra svalor, sjunga trastar och bofinkar, drilla lärkor och spela orrar. Det är en hel konsert, som ljuder i finnens öron, när han arla eller serla befinner sig ute i naturens sköte.

Men trots allt detta — trots det att glada Finland också får njuta af sommarens lif, sommarens ljus, ljud och annan fågring — räknar man äfven der mången mulen dag äfven under sommartider. Och hvar finnes på hela jordens krets ett land, der himmelen aldrig är mulen?

Just en sådan mulen och nästan dyster afton var det, då Willehad Willebrand och hans skara närmade sig Nya Halolas nejd. Vi känna deras ärende och veta, att de ville befria Araminta och Helena ur Lars Stengrunds våld. Skäl hade de att tro, att han fört dem bort, men alldeles säkra derpå voro de naturligtvis icke, ty en finne är ingen indian och eger derfor icke dennes ofelbara förmåga att afläsa på marken spår af människofötter. Och dessutom hade, som vi erinra oss, spåren blifvit sammanblandade med tusentals andra, så snart man lemnat skogen bakom sig, och dussintals små sidovägar ledde inåt bygderna, än till större samlingar af gårdar, än till enstaka pörten.

Det var just vid den tiden på natten, då fogeln under ett par timmar gömmer sitt vackra hufvud under skyddande vinge och drömmar vid naturens stora hjerta sina ljufva drömmar. Det var vid midten af den i Finland, under sommarens ljusa nätter, äfven för människor så korta softiden — dessa svala, men underbart sköna sommarnätter, som ingen sydligare latitud eger. »Ljus är Guds klädnad», och ljus är den fagra sommarnatten i Norden.

Vägen var icke svår att finna, åtminstone icke då våra vänner närmade sig Gamla Halolas och Nya Halolas bygder; ty de hade endast att följa Maaninganjärvis östra strand, der vägen löper nästan rakt fram och följer kusten.

»Snart äro vi vid målet», yttrade lille Enoch Wennman. »Der se vi Maaninka kyrktorn med dess trappgafflar. Och innan långt måste vi vara framme vid 'Den drickande Apan' och återse den gamle filur, som är gästgifvare der.»

»Hvad heter han?» sporde Willehad Willebrand med en ton, som var så likgiltig, att den tydligen visade, antingen att talaren

hade sina tankar långt i fjerran eller också att han icke lade synnerligen stor vikt vid frågan om, hvem som var egare till den gamla gästgivaregården. »Men hvarför kallar du honom en filur, då du efter all sannolikhet, så vidt jag vet, icke kan känna honom?»

»Icke känna honom!» utropade Joukahainen. »Ha, ha, ha!... Icke känna!... Det var då alltför kostligt. Skulle han icke känna karlen, som — om gamle Stengrunden får råda — skall bilda hjone-lag med jungfru Araminta och blifva stamfader för en hel slägt af Synnerbergare... Jo, nog känna vi honom, vi — Enoch lille och jag —, vi känna honom lika bra som presten... hm!... jag menar värdig kyrkherren derhemma i Mörskom, känner sin bibel och sin katekes. Och det vill säga mycket, det, skulle jag tro... Vi känna Stengrund, vi... Kan någon tvifla på den saken?... Den är då inte riktigt klok, det må jag säga.»

»Nå Erkko», sade Willehad vänligt, »säg mig då, hvem han är?»

»Hvem han är!... En lycklig brudgum, förmodar jag... Ingenting annat! Men mången har icke ens kommit så långt i denna snöda världen, menar jag.»

»Du säger, att han skall...?» återtog jätten, men rösten stoc-kade sig i hans hals, då han ville fråga, huruvida hans öron hade bedragit honom, då han tyckte sig höra, att värdshusvärden Synnerberg på »Den drickande Apan» i Maaninka by skulle ingå äkten-skap med Araminta, med denna ungmö, som han hoppats sjelf få en gång — då krigets åskor rullat bort från gamla Finlands nejder — föra hem som sin egen brud till fädernegodset Hujansalo.

Det är med all möjlig visshet antagligt, att Enoch Wennman ullväl insåg orsaken till jättens inre rörelse, men äfven de bästa menniskor älska gyckel och skämt och lek under sina slyngelår, och derför roade det honom att gäckas med sin befälhafvare. Nå, detta vittnade ingalunda om någon öfverdrifvet stor känsla för det rätt-mätiga i krafvet på diciplin och vörndnad för en förman. Och det fick lille Enoch veta på ett mycket eftertryckligt sätt af sin vän Erkko Joukahainen, hvilken gaf honom en knuff i sidan och sade:

»Sannerligen måste jag icke blygas på dina vägnar, lille Enoch... Du finner väl, att hans nåd, herr Willebrand, har rättighet att få svar på sin fråga... Bättra dig, Enoch, det säger jag dig... bättra

ditt ogudaktiga lefverne, annars går det dig illa! . . . Svara nu nådige herr Willebrand ordentligt! . . . Annars talar jag om för far din all din ogudaktighet och synd och det genast . . . ja, det vill säga, så snart vi komma hem till vårt gamla, glada Mörskom och köttgrytorna i prestgården och den goda ärtsoppan och vedhugningen och allt det der.»

Enoch Wennman hade insett det för Willehad Willebrand sårande i beteendet, och han hade den saken klar för sig, långt innan Erkki Joukahainen hunnit avsluta sitt originela förmaningstal. Om det varit dager, skulle man visserligen hafva sett hans anlete öfverglutas af en purpurrodnad. Men nu kunde Willebrand icke se, att han ångrade sig. Höra detta, kunde han dock.

»Förlåt mig, ädle herre!» sade han. »Jag beder er tro, att det ingalunda skedde i någon ond mening. Och nu vill jag förtälja eder hela sanningen, om jag icke gjort det tillförne.»

»Bra! . . . Bra!» mumlade Erkki Joukahainen. »Han omvänder och bättrar sig.»

»Du är då så dum, så», försäkrade lille Wennman och belönade med en icke fullt vänskaplig knuff Erkkos infall. »Kan du icke låta mig tala?»

»Nå, Enoch», uppmanade Willebrand. »Får jag nu ändtligen höra, hvad du menade med det der? . . . Hvad gemenskap kan der finnas mellan en så ädel varelse som jungfru Araminta, hvilken är mera engel, än människa, och en sådan eländig varelse, som värdshusvärden på »Den drickande Apan», en afskyvärd, försupen gammal skälm, hvilken är mera afgrundsande, än människa?»

»Jo, herr Willehad», omtalade Enoch Wennman, »saken är den att gamle Stengrund har lofvat bort sin dotter åt gamle Synnerberg.»

»Jaha, just så!» bekräftade Joukahainen. »Han har lofvat bort henne . . . De tu skola blifva ett, som kyrkherren säger, när han sammanfogar två äkta makar . . . Huru är det nu? . . . Låt mig tänka efter! . . . Jo, så här, tror jag: de tu skola äta af samma . . . hm! . . . nej! . . . Jag har aldrig kunnat svara på de der förståndsfrågorna, som det heter bland de lärda . . . Jag är bara en rättfram karl, jag.»

»Pojke — menar du väl!» inföll lille Enoch, som aldrig lät ett tillfälle till att skämta med sin vän gå förloradt.

Sannolikt skulle en af de vanliga tvisterna uppflammat och stridselden mellan de begge oskiljaktiga vännerna Enoch och Ercco slagit flammande lågor upp mot höjden, om icke Willehad Willebrand hade lagt sig emellan. Om jätten icke sjelf varit så upprörd genom de mottagna underrättelserna om ett förmodadt framtida äktenskap mellan Araminta och gamle Josef Revall Synnerberg, skulle han, långt förr än nu skedde, hafva afbrutit deras barnsliga dispyt. Men det var tydligt, att hans tankar nu voro upptagna af annat än deras barnsliga prat. Vi känna redan, att Araminta var honom kär. Naturligtvis kunde han icke ett enda ögonblick misstänka, att hon skulle af fri vilja låta binda sig vid någon annan, allra minst vid en så illa känd person som Josef Synnerberg på Maaninka krog — en man, om hvilken berättades nästan lika fula saker, som om sjelfva Stengrund.

Och likväl gjorde honom de ord, han hört fällas, både sorg och bekymmer.

Ej så alldeles underligt, som det i våra dagar torde förefalla den ungersven eller ungmö, hvilken här läser om den saken. Tiderna hafva förändrats, och människorna hafva undergått nära nog samma förändringar som tiderna. Då för tiden, innan den franska revolutionen skakat upp menskligheten ur dess dvala och satt det gamla, nästan afstannade blodomloppet i människoslägtets lekamen i ny och frisk rörelse, då — d. v. s. ungefär vid tiden för vår berättelse — ansågs det såsom en icke endast ursäktlig, utan (hvad mera är) såsom en ganska naturlig sak, att föräldrarnas vilja skulle äfven i dessa ömtåliga frågor, som gälla barnens hela jordiska väl, utan prut och utan invändningar åtlydas, om också ungmöns friska kind dervid skulle antaga snöns färg och isens genomskinlighet. — Tiden var sådan. Vår hjelte, den hederlige Willehad Willebrand, visste det. Derför dröjde det — som sagdt — ganska länge, innan han sansat sig tillräckligt och hunnit befria sig från alla kvalfulla tankar, så att han kunde afbryta den mellan Enoch Wennman och Ercco Joukahainen pågående tvisten.

Under tiden hade emellertid hästarna trafvat så fort, som vägens usla skick tillät det, om icke både häst och ryttare skulle löpa fara

att falla, bryta ben eller ådraga sig någon annan kroppsskada af mer eller mindre obotlig beskaffenhet. Pihitsalmi hemman hade de redan passerat. Vägen gick nu i nordvestlig riktning. Gamla Halola låg framför dem på vägens högra sida, och man såg på andra sidan Maaninganjärvi de pittoreska konturerna af Nya Halolas tinnar, spiror och torn, hvilka dunkelt aftecknade sig mot den nattliga himmelen och företedde en trogen afbild af den på andra sidan sjön belägna borgen. Med få ord — den lilla ryttareskaran befann sig nu nära målet för färden. Willehad var en skicklig general och skulle utan tvifvel hafva med heder kommenderat större härskaror, än den som nu stod under hans befäl, och detta uti strider af vida större betydighet och fara än någon, som kunde i dessa nejder möta våra vänner. Om vägens riktning hade, då den nalkades denna ort, varit sådan, att från ryttarens öga det nya och det gamla slottet befunnit sig på lika afstånd, skulle ingen kunnat tro dem vara annat än *en* verklighet och *en* skuggbild, som afspeglades i dimmorna. Åtminstone voro dimmorna verkliga, om också de båda bilderna tillhörde fantasiernas hemlighetsfulla verld. Och den, som i Finlands ödemarker ännu i dag vandrar fram i nattens timmar, vet nog samt, huru många gyckelbilder, man der får se, huru många hemlighetsfulla röster, man der tycker sig höra.

Raskt och hurtigt sprungo de små, men naggande goda finska hästarna framåt vägen. Foglarna hade småningom tystnat, gått till hvila och sofvo sött i redena, för att kunna med styrkta krafter i god tid nästa morgon uppstämma sina lofsånger till Skaparens ära och jubla fram sin lefnadslust och glädje. Den förtrollande, finska ökenverldens insekter hade gått till ro, hvarhelst de funnit ett skyddande tak under något löf i skogen. Allt var tyst. Men så mycket tydligare hördes hofslagen, medan hästarna till rygga lade vägen, och här eller der rörde någonting sig i buskarna eller i trädtopparna. Det var måhända en ekorre, som skuttade från gren till gren, eller kanske en tjäder eller orre, som blef uppväckt af bullret, men ännu icke var nog mornad, för att kunna börja spela. På ett ställe smög en räf tvärs öfver vägen och beskådade med listiga och nyfikna, men — trots mörkret — skarpa ögon den framilande ryttareskaran. Denna susade, som man säger, förbi med så stor snabbhet, att sannolikt ingen enda af skogens invånare hann förvissa sig

om, hvad det störande bullret hade att betyda. Och troligt är, att de stackars varelserna begåfvo sig till hvila igen, så snart vår ryttareskara ilat förbi och tystnaden återigen gjort sig till herskare öfver nejden.

Gamle Stengrund var emellertid, som vi veta, icke hvad man plägar kalla en dufunge — en värnlös och oförsigtig varelse, hvilken för stundens välbefinnande eller ögonblickets fröjd glömmar det stora hela, den egentliga faran, det väderstreck, der storm och förderf hota i de digra molnen. Han behöfde just icke rådfråga sin Pucke, för att få veta, att någon förföljde honom, och att man skulle försöka beröfva honom hans sköna byte — jungfrurna Araminta och Helena. Och det bör derfor icke alls väcka hos våra läsare någon förvåning, då vi nu förtälja, att han, sedan han fört sina fångar till Nya Halola och — som han sade — »förtöjt deras skutor vid hemmets strand», d. v. s. kastat dem in i den för våra läsare redan förut väl bekanta tornkammaren, skyndade sig att samla några af de husmän och backstugusittare, som berodde af hans nycker och fingo sitt torftiga bröd genom att framläpa sina dagar i tungt arbete för hans räkning.

Vi skulle göra oss skyldiga till en otrohet mot sanningen, om vi sade, att dessa karlar gingo med lust och glädje eller ens med lugnt och obekymradt sinne till detta göromål. Men — som en och hvar vet af erfarenhet eller åtminstone inser — den fattige måste ofta, för att behaga den rike, befatta sig med saker, hvilka han skulle afsky, såsom man afskyr asiatiska pesten, om han icke fruktade att blifva af sin öfverman beröfvad både salt och bröd för sig sjelf och för alla dem, som bero af honom.

En skara uppbådades, så snart Stengrund hunnit andas ut efter hemkomsten till sitt gods och så snart han — vid en liflig, om också enskild öfverläggning med »hedersvännen» Pucke — bringat klarhet i sina tankar och inneslutit Araminta och hennes väninna i tornkammaren och satt sin älskelige son Reinhold jemte ett par handfasta drängar till väktare utanför denna — om vi så få säga — improviserade jungfrubur. Och en sträng befallning — beledsagad af de aldra grymmaste hotelser och de aldra mest hädiska svordomar, hade han tillfogat — befallningen att heldre döda ungdomarna med svärd eller annat tillgängligt vapen, än de skulle tillåta

någon att befria dem eller ens samtala med dem genom den välbekanta lilla luckan på dörren.

Nog sagdt — en skara uppbadades. Reinhold var outtröttlig och ilade från pörte till pörte med husbondens befallning. Men det lyckades icke för gamle Stengrund att förmå sin hushållerska, Karin Manninen, att löpa hans ärende denna gång. Hon hade haft goda dagar och hennes utveckling — om den också var betydligt försummad i fråga om själen — var i öfrigt så riklig, att den gjorde henne alldeles oduglig till adjutant i fråga om göromål, som kräfde någon skyndsambhet . . . Så fick då Karin Manninen stanna hemma, men eljest måste hvarje människa på herrgården begifva sig åstad — qvinnor och män, gossar och småflickor om hvarandra. Och en hel volym kunde skrivas om deras i betänklig grad olikartade beväpning. Ingen tid gafs att betänka sig, ty »patronen» var ursinnig och ingen ville gerna förnya bekantskapen med Pucke.

Det var i sanning en underlig skara, som den aftonen drog ut från Nya Halolas gård — underlig i sin egenskap af tillämnad militärmagt. På någon uniform var natuligtvis icke att tänka en aflägsen tanke, fastän Pucke i sin vishet, på det gamla och vanliga sättet, talade till Stengrund ur de gråa perlögonen och med eftertryck på hvarje ord sade:

»Med de der hjonen kommer du icke långt, pappa Stengrund . . . Vore kanske klokast, om du skickade hela sällskapet hem igen.»

Nog hörde gamle Lars Stengrund det der, men för aldra första gången, sedan han ingick fostbrödralag med Pucke, gillade han icke den trogne stallbroderns åsigt om föreliggande ärendet. Vår gamle Stengrund var, lindrigt sagdt, ursinnig, och en ursinnig människas öra är sällan eller aldrig böjdt för att lyssna till goda råd eller helsosamma förmaningar. Måhända hade hela denna berättelse fått ett annat slut, än det som nu väntar, om Stengrund hade lyssnat till »Puckes» väl betänkta råd. Men vi känna ju honom nu och veta nogsam, att en af de mest framträdande sidorna i hans karakter (om namnet karakter får tilldelas ett sådant konglomerat af onda lidelser och blodiga uppsåt) var just den okuffiga envisheten. Derför svarade han också sin Pucke så här:

»Var tyst, du! Inte begriper du den här affären ... De komma den här vägen fram, förstår du, och vi skola knipa dem ... Vi skola öfverlista dem. Eller hvad tycker du, Pucke lille? Menar du icke alldeles detsamma som jag? ... Säg! ... Jaså! ... Ja, det visste jag ju förut.»

Så blef Pucke bragt till tystnad och så drog gamle Stengrund ut — icke till örlogs, ty hans flotta bestod endast af några flat-ekor, som voro halfruttna, utan till lands, ty der tycktes både han och hans Pucke befinna sig i större säkerhet till lif och lemmar.

TRETIOÅTTONDE KAPITLET.

Först jägare, sedan villebråd.

Redan såg man Nya Halolas slottstorn afteckna sig mot den dunkla natthimlen, visserligen icke mycket tydligt, men dock åtminstone så, att Willehad och de andra resenärerna i hans sällskap kunde se konturerna resa sig upp öfver småskogen på andra sidan Maaninganjärvi. Gamla Halola syntes också, men mera otydligt, emedan afståndet från vägen var något längre och der icke mellan vägen och det äldre slottet låg någon vattenyta, som kunde bidraga till att göra utsigten mera fri och obehindrad för de vägfarande. Vid fullt dagsljus syntes visserligen båda slotten ungefär lika tydligt, men när nattens silfverdimmor sänkte sig ned öfver nejden, blef bilden af Gamla Halola mera otydlig.

När Willehad Willebrand nu med sin muntra skara befann sig ungefär midtför slotten, fann han, att Maaninganjärvi låg mellan honom och målet för hans färd.

Han hejdade nu sin gångare och utropade, sedan han sett sig omkring åt båda hållen och varseblifvit två alldeles lika slottsbyggnader, den ena till höger och den andra till venster, spöklikt resande sig mot höjden.

»Drömmar jag, eller är jag vaken? ... Eller är det måhända den gamle brunskäggige herskaren i skogen, Tapio, som föregycklar oss fantastiska bilder utan verklighet, på det att vi må blifva för-

villade och slagna med blindhet och tvingas att skona hans boskaps-hjordar, hans vilda hästar, uttrar, elgar och hermeliner och annat sådant . . . Hvad jag nu ser, kommer mig underligt före.»

»Ja, jag tycker så, jag ock», instämde Erkko Joukahainen, hvilken nästan darrade på rösten, emedan han hyste en viss fruktan för varelser, som icke bestodo af kött och blod och som, enligt hans yttrande, »kunna slå en stackars gosse ihjäl, utan att begagna hvarken svärd eller klubba».

»Nå, hvad ser du då?» yttrade Willehad. »Tala fritt ut, Erkko!»

»Jag? . . . Jag ser hvita, spöklika gestalter bakom alla buskarna.»

»Du är då så dum, så . . .», försäkrade Enoch Wennman, hvilken, som vi af gammalt känna till, begagnade hvarje tillfälle till att munhuggas med sin barndomsvän.

»Ja, men . . .»

»Det är endast den hvita näfvern på björkarna, som skrämmer dig. Om du varit riktigt klok och förständig, vän Erkko, skulle du hafva blifvit hemma i lugn och ro i Mörskoms prestgård», yttrade Enoch, »samt öfverlemnadt åt mig och annat godt folk, som har mod i bringan, att gå ut mot fienderna . . . Du hade sannerligen passat bättre till att sitta bland de qvinliga tjänstehjonerna derhemma, än till att vandra på krigsstråten och se dina fiender djerft in i hvitögat och slås med dem som en karl . . . Ha, ha, ha! . . . Låta skrämman sig af björkstammarna!»

Lille Wennman skrattade af allt hjerta och fortsatte att i all vänskap begabba sin gode väns rädsla. Men länge fortfor detta icke. Den stund var mycket nära, då Enochs eget mod och hans personliga sinnesnärvaro skulle sättas på ett mycket hårdt prof.

Willehad och hans skara redo nu fram mellan två långsträckta skogsdungar, som dolde för deras blickar både sjöarna och slotten samt kastade sina skuggor öfver vägen. Alldeles mörkt var det icke der inne i dungen, emedan björkarnas kronor icke hade sammanflätat sig med hvarandra, utan lemnade mellan sig synlig en smal strimma af det höga, med tindrande stjerner öfversållade hvalfvet. Men trots dessa få, derinne mellan dungarna spridda ljuspartiklarna, rädde der ett hemlighetsfullt dunkel.

»Hu!» yttrade Ercco Joukahainen. »Det här var i sanning bland det mest hemska, som min mors son någonsin varit med om i denna världen. Jag ville tio gånger heldre...»

Men nu inträffade någonting, som aldrig någon af de resande anat. Hittills hade Ercco fruktat endast för de öfversinnliga eller underjordiska varelser, som i hans inbillning voro stadda i rörelse under nattens mörka och af tystnaden beherskade timmar. Willehad Willebrand och de andra hade icke känt något slag af fruktan under denna färd. Detta »något», som inträffade, vållade nära nog en fullständig omkastning af dessa förhållanden, måhända beroende derpå, att Ercco Joukahainen — som fruktat gastar — märkte, att han hade att göra med varelser af kött, ben och blod, medan deremot de andra i första öfverraskningens ögonblick icke voro så alldeles förvissade derom, att icke öfvernaturliga varelser omgäfvö dem derinne i skogens mörka gömslen. — Men, hvad var nu detta, som inträffade?

Ett skrån, som tycktes komma fram ur ett halft hundratal strupar — i sjelfva verket voro de icke så många — höjdes plötsligt invid de resande. Kom det från venstra eller högra sidan? Ercco Joukahainen kunde aldrig säga detta med bestämdhet, när han sedermera omtalade händelsen. Sannolikt är emellertid, att det kom från båda dessa håll och att Stengrund — ty naturligtvis var det han — och hans generaladjutant Pucke hade fördelatfolket och förlagt en del af dem till höger och en annan del till venster om vägen. Planen var i och för sig sjelf icke så dålig. Om Stengrund varit en man, hvilken, (på de stora generalernas sätt) egt förstågan att elda sitt folk och förvandla »krukor» till dödsföraktande heroer, om han t. ex. varit en von Döbeln eller en Adlercreutz, skulle Willehad Willebrand och hans visserligen tappra, men fåtaliga hop utan tvifvel hafva lidit ett förkrossande nederlag och ganska säkert antingen snart gjort den färd, från hvilken ingen någonsin återvänder, eller åtminstone blifvit mogen till att mottagas såsom patient på första, bästa sjukvårdsanstalt. Och herrarne Lars Stengrund och Pucke skulle hafva i triumf intågat på Nya Halola och der belönat sig sjelfva i första rummet och sina män i andra rummet med en lukullisk segermåltid.

Men tyvärr var endast den ene af dessa »siamesiska tvillingar»

delaktig i hjeltenaturen. Denne var Pucke, representanten för den — kanske — bättre delen af Stengrunds varelse, i händelse man verkligen kan och får, i fråga om ett sådant conglomerat af onda tankar och syften, tala om någonting bättre och sämre. Pucke var modig nog. Stengrund sjelf var fegare än en präriehund, som flyr till sin håla, så snart han hör en skata skratta eller en orm hväsa.

Vi skola nu förtälja, huru detta nattliga öfverfall aflopp.

Stengrund störtade fram i spetsen för sin i skinnpelsar klädda, med liar och andra föråldrade stridsvapen utrustade skara. Och det måste medgifvas, att — om också bevapningen lemnade oändligt mycket öfrigt att önska — så egde hopen åtminstone en förtjenst, nämligen den att kunna ur sina strupar framkalla ett »krigstjut» af större styrka och med hemskare ljud och tonfall, än någon pelsjägare hört bland Nordamerikas indianer.

»Gif akt!» ropade Willehad, så snart det första ljudet af fiendernas steg bland torra qvistar och smågrenar nådde fram till hans öron. »Fienden är öfver oss!... Hugg in!»

Det är alldeles icke omöjligt, att Stengrund inbillade sig kunna vinna seger på samma lättvindiga och för segraren trygga sätt, som fordom judarne framför den väl befestade staden Jericho. Men om så var, misstog han sig icke så litet. I stället för att finna en fiende, som bäfvade och fruktade sig och lemnade sig på nåd och onåd i den skrånande segrarens hand, mötte han nu en fiende, hvilken högg raskt in på honom sjelf och på alla hans drängar och torpare. Och i stället för att få höra ett jemmerfullt och ödmjukt »pardon!» eller — för bättre och säkrare verkan — ett ångestfullt »pardon i alla milda och goda englars och helgons namn!» — ja, i stället hörde han upprepas Willehad Willebrands fruktansvärda:

»Hugg in!»

Det var en befallning, som icke klingade för döfva öron.

»Hugg in!»

Och hela Willehads lilla skara upprepede orden, så att det genljöd i skogen vida vägar. Det hade Stengrund naturligtvis icke väntat sig. Han hade räknat på att hos sina motståndare (han hade till och med redan i förväg kallat dem sina 'offer') injaga en helso-

sam förfäran, hvilken skulle slå dem med förskräckelse och binda deras armar med den förlamning, som en plötsligt injagad fasa plägar åstadkomma. Men — som vi hafva antydt — deraf blef ingenting. Hans stolta förhoppningar bäddades, så att säga, ned i en för tidig och mycket djup graf.

»Hör du, hvad de säga, Pucke?» brummade han. »Ser du, att de icke fly af förfäran för vårt större antal? . . . I hvilket trångmål har du icke nu bragt oss, Pucke lille! . . . Du borde blygas.»

»Hugg in!» upprepade Willehad Willebrand, och hans fätaliga skara upprepade för hvarje gång hans befallning, liksom sjögastar pläga göra, när de skickas till någon manöver.

»Hvad säger du, Pucke?» återtog Stengrund, som visligen höll sig bakom sina män, då han fann, att den farligaste posten i en batalj är den främsta. »Hvad tycker du väl, Pucke?»

Men den gången blef Pucke svarslös. Han fick icke tid att hemta sig. Enoch Wennman hade nämligen dragit sin lilla sabel och högg tappert in, ropande:

»Här är han, Erkko! . . . Kom hit och hjälp mig! . . . Här hafva vi den bofven, den qvinnoröfwaren, den nedrige skälmen.»

»Tror du, att han menar oss, Pucke lille?» sporde gamle Stengrund.

»Ah!» hördes Erkkos stämma. »Har du fångat gamle Stengrund? . . . Håll honom säkert fast, tildess jag hinner fram!»

»De känna oss — du, Pucke!» mumlade Stengrund med en stämma, hvilken darrade så, att ljuden icke blefvo fullt tydliga.

»Joho, nog känna vi er», ropade lille Enoch och började vid Erkkos sida tränga inpå Nya Halolas herre, hvilken emellertid icke fann rådligt att inlåta sig i en strid med, som han helt vanvördigt sade:

»— ett par förrymda pojkvalpar och ingenting annat.»

Tagande sin käre Pucke i famnen, drog han sig småningom baklänges mot skogsbrynet, som gick ända fram till det lilla vägdiket, hvilket icke måtte större djup än omkring en half aln och således icke kunde vara öfverstigligt ens för en så kortbent, fet och ovig varelse som Halolapatronen.

»Stopp, gamle herre!» uppmanade Erkko Joukahainen med

den för honom (äfvén under farans ögonblick) egendomliga och synnerligen älskvärda munterheten. »Stopp!... Nu har jag er fatt, gamle hedersknyffel, och nu skola vi uppgöra räkningen... Nej, vackert!... vackert!... gamle skålm! Det var då den oroligaste och mest ostadige gamle herre, som jag någonsin sett här i verlden. Nå... skyll på er sjelf då!»

Stengrund sprang med Pucke tryckt till sitt hjerta.

Och Erkkko Joukahainen sprang efter. Förföljelsen behöfde icke räcka synnerligen lång tid. Stengrund var gammal och ovig. Joukahainen var både ung och stark, hade smidiga lemmar och var väl öfvad i de enkla, landtliga icrötter, som på den tiden förekommo ute i Finlands aflägsna och ensliga bygder. Han var i sin hembygds nejder känd såsom en, visserligen till förståndet icke öfverflödigt utrustad, men med väldiga kroppskrafter begåfvad, icke ovig yngling, som ingen gärna ville hafva till motståndare under leken på ängen om söndagsaftnarna en och annan timme förr, än solnedgången spred sin purpurglans öfver vestra horisonten. Men alltid hade han velat vara med och sällan hade han blifvit öfvervunnen, der icke motståndarne voro alltför många. Och då öppnade han helt lugnt och godmodigt sina två tröst- och hugsvalelse-källor och sade till både sig sjelf och de andra:

»Verlden är full af öfvermän — bonden öfver tiggaren, presten öfver bonden, adelsmannen öfver presten och kungen är allas öfverman... Jaha, gossar, mot ett dussin af er reder jag mig icke, och det kan icke någon förnuftig människa begära. Men kom bara fem eller sex, så skolen I få se på en annan lek. Då skall jag... nå, det är detsamma, om jag säger er det i förväg! Erfarenheten är den bästa läromästaren i verlden näst krut och kulor, sade alltid den gamle, afskedade krutgubbe, som var min läromästare.»

Och så hade han alltid plägat le så innerligt vänligt och solljusst mot sina små lekkamrater. Bland de jemnåriga var han deremot icke så väl ansedd, ty de kände icke hans värde och de fruktade hans jättestarka armar. De kallade hans sinnes barnsliga och obefläckade renhet — en dumhet. Ingenting kunde vara mera orättvist. Ingenting annat skulle hafva varit så stridande mot sanningen. Men om de också hade, när Erkkko Joukahainen var liten och svag, låtit honom erfara handgripliga, smärtsamt känbara och

på hans kropp genom blånader synbara bevis på deras öfvermod, så lärde de, när hans kropp nått högre upp under den sotade åsen och hans axlar hunnit utveckla sig till deras fulla bredd och hans näfvar under hårdt arbete blifvit fulla med både valkar utvändigt och jernhårda muskler invändigt — då lärde de att älska Erkko Joukahainen, och detta icke minst därför, att han aldrig någonsin, då han vunnit tillräcklig styrka dertill, visade någon håg att hämnas för de under hans barndom lidna oförrätterna, utan räckte sina valkiga näfvar lika hjertligt, lika okonstladt, lika trofast åt barndomsfienden, som åt barndomsvännen. Vid sådant förhållande måste Erkko naturligtvis blifva alla de andra finska ynglingarnas i nejden goda vän, för att nu icke säga deras älskling. Om någon bar på sitt hjerta en hemlighet, hvilken han icke ville eller vågade anförtro åt någon annan — en kärlekssaga eller annat sådant af oskyldig art — så var det i de aldra flesta fall Erkko Joukahainen, som aldra först erhöll förtroendet om saken... Och aldrig hade man i Mörsköms nejder hört ens en hviskning om, att Erkko kunde hafva förrådt någon.

Emellertid sprang Stengrund sin väg från valplatsen. Om han haft en sabel eller en bajonett i sin hand i samma ögonblick, då han ilade bort, skulle han utan tvifvel hafva kastat detta vapen från sig och låtit det ligga kvar och förtäras af rost i ödemarken, så vida han icke framdeles i lugnare tider kunnat återfinna det och förskaffa sig någon vinning genom att sälja det till Moses Joelsson eller någon annan jude i de närbelägna städerna. Men att kasta bort Pucke — hälften af hans själ — dertill kunde han icke besluta sig. Han tryckte käppen till sitt hjerta och ilade in i skogen.

»Stopp, gamle herre!» ropade Erkko Joukahainen, som förföljde honom med stor ifver. »Hvartill tjenar det, att Ni springer er till en dödlig sjukdom, då jag i alla fall måste hinna upp ett par så tjocka och tröga ben, som de der två pelarna, på hvilka er kropp blifvit uppstyldad... Stanna, gamle herre!... Jag, Erkko Joukahainen, vill så oändligt gärna tala några vänliga ord med er... Har man någonsin förr i denna verlden sett en sådan envis gammal stockfisk?... Nå, nu får Ni ursäkta, att jag går våldsamt till väga, hvilket icke är mera än full rättvisa, då Ni gjort mig så mycket onyttigt och alldeles onödigt besvär... Hej! Herre!...

Nu skall jagten gå undan, och det så att gnistorna skola flyga kring edra stöflar...»

»Hör!... Hör!» var allt, hvad gubben Stengrund förmådde hviska eller, kanske rättare sagdt, hväsa i örat på sin käre Pucke.

»Stanna, gamle herre!» uppmanade Joukahainen med barsk stämma.

»Hör!... Hör! Vi måste laga oss undan med det aldra snaraste, du Pucke.»

»Tror nog, att Ni ämnar göra så, gamle herre», utlät sig Erkki Joukahainen, hvilkens starka lungor och vida bröstorg icke alls erforo någon obehaglig eller skadlig inverkan af den häftiga rörelsen. »Tror nog, att Ni nu bra gerna ville slippa undan ert straff för det här nedriga öfverfallet på fredligt framtågande landsmän... Tror nog också, att den der förtrollade käppen håller med er om den saken... Men det ingår icke i mina planer, som herr Willebrand plägar säga, när man uppmanar honom till något oförnuftigt företag mot en fiende, som kan möta honom och oss med tio eller tolf mot en enda... Tror allt detta, gamle herre! Men ni får ursäkta, att det är Erkki Joukahainen, som är bakom er och på jagt äfven efter den förtrollade käppen, som blifvit på bekostnad af er själ invid i Blåkulla under häxornas jubel och de svarta legionernas skrån... Seså, gamle herre, nu är ni fast.»

Ja, Stengrund sprattlade nu, men kom icke från stället, emedan Erkki Joukahainen hade lyckats upphinna honom och gripa ett säkert tag i den uppstående rockkragen vid hans nacke. Erkki Joukahainen hade en säker hand, när han ville qvarhålla någonting, och detta i all synnerhet, när han — såsom han själf på sitt okonstlade språk uttryckte sig — »var arg som en varg».

»Hå, gamle herre», pratade Joukahainen. »Gör er icke så stort besvär... Ni kan förderfva er genom att sprattla på det der sättet... Ni kan kasta benen, så att de glida ur led vid knäet. Och det vore endast lagom angenämt för en sådan gammal hedersgubbe — till på köpet en herrgårdsegare och patron.»

»Har du sett på maken, Pucke?» pustade gamle Halolaherren.

Hvilket svar, han fick på denna nyfikna fråga, kunna vi icke oförmåla, emedan det åtminstone icke var förnimbart för något jordiskt öra. Troligt är, att då gamle Stengrunds egen hjerna icke

hade tid att söka och finna ett svar, icke heller den hederlige Pucke lyckades framkomma med ett sådant. Våra läsare äro för länge sedan bekanta med det egendomliga förhållandet, att gamle Stengrund plägade lägga sina egna tankar i Puckes mun. — Man kan ju säga: sådant är omöjligt. Vi svara: stundom sker det omöjliga. Stengrund och hans »vän» skulle hafva varit ett tacksamt experi-

mentalfält för senare tiders psykologer och för frenologiska studier efter professor Frans Josef Galls metod.

»Var nu lugn, gamle herre!» förmanade Erkkko Joukahainen med rörande ömhet, liksom om han varit den gamle syndarens längesedan afidna mor eller ett befullmäktigadt ombud från henne. »Spara edra krafter, gamle vän!... Tro inte, att... Nå, hvad nu?... Blir ni orolig?... Seså!... Var lugn! Inte vill Erkkko Joukahainen er något ondt, inte... Men visserligen skola vi plocka ut ur ert falska och svekfulla hjerta hvarje ord om de försvunna jungfrurna... Lita på det, gamla herre!»

»Pu... uh!... Bum!... Kraaatsch!» hostade Stengrund.

Han tillhörde uppenbarligen icke den klass af människor, som anser häftig kroppsrörelse utgöra en del af det dagliga brödet.

»Åh, kors!...» Utlät sig Joukahainen. »Jag tror, att karlen dör.»

Återigen fick gamle Lars Stengrund ett häftigt och — att döma efter den konvulsiviska höjningen och sänkningen af bröstkorgen samt den till ytterlighet korta andedräkten — svårt hostanfall.

»Pu... uh!... Bum!... Jag... jag... är bara... Bum!... Bum!... Hm! Bum!... Jag är bara... bum... en utfattig gammal man.»

Erkko Joukahainen skrattade hjertligt och var ej sen att utropa:

»Har man någonsin hört en sådan skälm tala här på jorden?... Egaren och patronen till Nya Halola utfattig!... Ha, ha, ha!»

»Plundrad på hvarje... bum!... hvarje... kratsch!... fyrk!»

»Det är inte dina fyrkar, jag vill hafva... begriper du det, karl?... Hvad skulle redlige Erkko med dina syndapengar?»

»Du, du, du, Pucke, den är... kratsch!... den är god, den.»

»Jag vill endast veta, hvar Ni har gömt jungfrurna, som ni röfvade bort från oss... Ut med sanningen, gubbe!»

»Aha!... Intet annat!» pustade gamle Stengrund. »Hade du kunnat tro det, Pucke?... Hvad?... Bara jungfrurna! Ha, ha, ha! Och så mycket buller för sådan småsak... Och vi, Pucke, vi, som trodde, att de der voro af myndigheterna utskickade för att efterspana källan till de falska silfvermynten!... Så dum kan man ibland vara, du, Pucke lille, söte, rare, snälle stallbroder i alla mina lefnads äfventyr... Hm!... Jaså, intet annat än jungfrurna!... Ha, ha, ha!... Ingenting annat!...»

Med en förvåning, som läsaren utan tvifvel anser alldeles naturligt, åhörde Erkko Joukahainen denna besynnerliga och för en i Stengrunds hemligheter icke invigd person mycket förunderliga utgjutelse. Den godmodige ynglingen fattade genast det kloka beslutet att försöka locka hela sanningen ur den gamle skälmen. Derfor lät han denne sätta sig ned på en stor sten, i ändamål att pusta ut. Sjelf satte han sig alldeles bredvid honom, färdig att med våld kvarhålla honom, om gamle Stengrund skulle få det infallet att vilja fly. Och sedan började han anställa ett förhör med den

listige skälmen. Vi behöfva väl icke säga, att en så enkel person som vår redlige Erkko Joukahainen icke alls var duglig i sin sjelf-tagna egenskap såsom förhørsdomare, när det gälde att uppdragga en mer eller mindre brottslig hemlighet. Men den, som varit nog djerf att säga Erkko Joukahainen midt i ansigtet, att icke han var den mest slipade ransakare, den skulle visserligen hafva råkat ganska illa ut. Det är alltid den redliga enfaldens sätt att öfverskatta sig sjelf, sina förmögenheter och sitt värde.

»Jaså!... Jaha!» började Erkko på ett sätt, som enligt hans egen öfvertygelse var ett mästerverk af slughet. »Ja, det var nu de der falska silfvermynten!... Ja!... Jag fick just ett sådant härom dagen, jag, och om det — som man nog kan tilltro er — är ni, som har tillverkat dem af en eländig och värdelös metall, så må jag verkligen säga er, att ni är en gammal, samvetslös skälme, som kan vilja bidra till att plundra en stackars dräng.»

»Hör du, Pucke, hvad han säger?...», muttrade Nya Halolas herre.

Men om detta yttrande framkallades af förakt för talaren eller af fruktan för en möjligen stundande upptäckt — det vet man icke.

Något annat svar fick icke Erkko Joukahainen, hvarför han också upprepade sin fråga, och denna gång skedde det i en ännu mera allvarsam och ännu mera fruktansvärdt hotande form. Så här:

»Nå, Ni gör, som Ni behagar, gamle syndapalt. Ni gör, som det lyster er... Men visserligen skall jag, då Ni icke låter mig godvilligt få del af er hemlighet... er fruktansvärda hemlighet, borde jag kanske säga... så får Ni verkligen ursäkta mig, att jag, så snart vi komma till en bebodd ort, anmäler saken för myndigheterna... Och den olycka, som då kommer att drabba ert gråa hufvud, blir då mångdubbel, skulle både jag och far mins ende son vilja tro. Har ni någonsin hört ordspråket:

»Tukta ej en björn med björkris?»

»Den du!» pustade Stengrund, och ämnade naturligtvis, att orden skulle höras endast af Puckes trogna och tystlåtna öron.

Hvad han med sitt: »den du!» ville hafva uttryckt, det var, som våra läsare nogsamnt hafva utan förklaring fattat, endast en

förkortning af en utgjutelse, som, om den blifvit fullständigt uttalad, skulle hafva kunnat återgifvas på följande sätt:

»Har du hört på maken, Pucke? . . . Har du någonsin, under våra äfventyr uti in- och utlandet, påträffat en sådan ung herre? . . . »Ty», fortsatte han högt och hånfullt »en herreman torde ni väl vara . . . Kanske adelsman? . . . Ni ser ut att vara af en mycket förnämlig slägt, unge man . . . Kanske en svensk grefve?»

»Sjåpa er nu inte, gamle man, om Ni inte vill göra bekantskap med dessa två, som alltid hafva varit mina trogna betjenter och allestädes med noggranhet utfört mina befallningar!»

De omtalade »dessa två» voro Erkko Joukahainens knutna händer. Och Erkko, som tyckte att gubben endast gäckades med honom, kände, hurusom hans sinne rann till och hurusom hans fingrar och handlofvar hade någon önskan att komma i beröring med gamle Lars Stengrunds kinder och hår. Men redlige Erkko visade sig som »redlige Erkko», äfven då omständigheterna tycktes luta mot strid och icke mot fred.

Alldeles overksam kunde Erkko emellertid icke vara under dylika förhållanden. Om han, vid en färd genom de djupa skogarna i hembygden, hade blifvit varse en räf, som piskat sina sidor med den yfviga svansen, eller en varg, som sammanrynkadt skinnet kring nosen och visat honom sina hvita och mordlystna tänder, skulle han icke hafva ens blinkat, utan blott med sitt sedvanliga lugn sett sig om efter något stridsvapen, som kunde, om det sköttes med omtanke, göra honom till egare af djurets sköna pels.

Här var nu emellertid icke alls fråga om att eröfra någon pels, fastän gamle Stengrund ännu — till skydd mot nattens kyla — bar sitt af vargskinn förfärdigade öfverplagg. Erkko Joukahainen ville endast tränga till djupet af den hemlighet, som låg förborgad under Stengrunds mystiska tal om:

» . . . källan till de falska silfvermynten.»

»Nå, bekänn nu, huru du har det, gamle syndare!» uppmanade redlige Erkko Joukahainen. »Är det ni, som gör de falska mynten?»

»Den är god, den der! Eller hvad är din mening om saken, gamle Pucke? . . . Tycker du icke som jag? . . . Jaså, du vet ännu icke, hvad jag tycker? . . . Nå, jag kan väl begripa det. Men se

nu på, Pucke lille, då skall du få se någonting, som skall fröjda ditt hjärta!»

Visserligen stod Erkkko Joukahainen tillräckligt nära, för att höra denna af Stengrund till Pucke ställda förmaning. Och visserligen uppfångade hans — må Erkkko förlåta oss, om han ännu lefver och får läsa detta yttrande — hans ofantligt stora öron hela samtalen mellan gamle Stengrund och hans Pucke, den trognaste bland alla Nya Halolas tjenare. Men det är icke allom gifvet här i verlden att förstå »halfqväden visa» eller till hela dess omfång genast uppfatta en vred mans hotelse.

Hvad gamle Stengrund i sjelfva verket menade, när han fälde nyss anförda yttranden, blef emellertid ganska snart och på ett synnerligen fruktansvärdt sätt klart för honom — d. v. s. icke just för Stengrund sjelf, ty han visste det redan förut, utan klart för vår hederlige vän Erkkko Joukahainen, som i sitt hjertas enfald var alldeles okunnig derom.

TRETIONIONDE KAPITLET.

”Böses Kraut” och hvad det betyder.

Medan Erkkko Joukahainen inlät sig i den strid mot gamle Stengrund, som afhandlades i föregående kapitel, och medan Stengrund och Pucke sinsemellan öfverlade och öfverenskommo om lättaste och bästa sättet att bemäktiga sig Erkkkos person och aflägsna all fara från gamle skålmens egen person — under tiden hade striden fortgått mellan Stengrunds uppbådade drängar och statorpare och backstugusittare och inhysesshjon å den ena sidan samt Willehad Willebrand och hans bussar å den andra.

Visserligen voro de af Stengrund uppbådade männen af samma ärliga, goda, tappra och t. ex. under tretioåriga krigets dagar så ärofullt uppträdande finska folkstam, som gjutit sitt blod i Willehads ådror och som framkallade rodnaden på hans mäns friska kinder. Men en öfivad trupp är alltid underlägsen den öfvade skaran. Och åtminstone tillhöra icke vi dem, som vilja förneka, att tio män, som öfvats i krigiska idrotter och luktat krutrök och sett svärdsglans

annorstädes än på lust- eller bilägren, kunna utan någon större risk och fara upptaga striden mot hundra man, som komma direkt från loge, dikning, skördarbete eller skogshygge. Kroppskrafterna kunna vara lika, modet och sinnesnärvaron kunna vara jemngoda, fosterlandskärleken lika varm, begäret att utmärka sig och att segra lika brinnande — låt så vara! Allt detta goda kan finnas i högre grad hos den nyss från diket eller plogen eller logen hemtade och i hären inskrifne drängen än hos den man, som grånat i krigarnas led. Men likväl är allt det der gagnlöst, om icke truppen är vand vid disciplin och krigstukt och i all synnerhet om icke fosterlandskärleken eldar knektens sinne. Men det är med kärleken till fädrens land, som det är med människors kärlek i allmänhet. Den är aldrig starkare, än då det förlorade föremålet för kärleken är borta — för evigt.

Stengrunds män voro af ett godt virke bygda. Ingen skulle kunna förneka detta. Ärliga, finska, trofasta hjertan klappade i barmen på dessa män och ynglingar. Om de blifvit anförda af en befälhafvare, till hvilken de kunnat sätta förtroende och full tillit, en befälhafvare, hvilken sjelf gått i spetsen och visat sig vara i besittning af de egenskaper, som utmärka en chef, skulle de hafva gjort underverk genom sin okufliga tapperhet. Men de hade — sorgligt att omförmäla — en Lars Stengrund till högste chef, och till den mannen satte de icke stor lit eller förtröstan. De hade lefvat på hans gods. De sjelfva, deras hustrur, söner och döttrar hade qvidit under slagen af gamle Stengrunds piska eller under rappen af hans Puckes våldsamma, af Stengrunds egen hand reglerade, häftiga rörelser . . . Sådant kan icke väcka kärlek. Hat kan det väcka, bittert, oförsönligt hat, men kärlek af medmänniskor vinner man endast genom att sjelf lyda kärlekens lag och tillämpa den mot fattiga och rika, mot vänner och fiender, mot alla de Adams söner, mot alla de Evas döttrar, som man träffar här på jorden. — Man säger, att kärlek och hat i sjelfva verket äro samma känsla, äro uttryck för en och samma rörelse i människans barm, så att hatet skulle motsvara allt det der, som på en termometer ligger under fypunkten, och kärleken till Gud och nästan allt det andra, allt det der, som ligger ofvanför fryspunkten . . . Och kanske är det så! . . . Och om så är, visserligen bör en människa i detta afseende vara snarare varm än kall.

Dessa reflektioner hafva emellertid nu ledt oss långt bort från den väg, som vi ville här, i detta innehållsrika och för vår berättelsens fortgång viktiga kapitel, följa. Våra läsare må nu, liksom vi sjelfva, återgå till berättelsens lugna och jemna väg, men likväl i sitt minne kvarhålla dessa reflektioner, emedan de äro den enda, naturliga förklaringsgrunden till hvad som sedan inträffade och till det nederlag, som bragte skymf öfver dessa många, som dragit ut för att bekämpa en liten hop, men dels stannade på valplatsen, dels endast med stor vända och ännu större möda förmådde släpa sig hem igen till sina torftiga pörten.

Och om denna expedition gick sedermera i orten den sägnen, att ingen enda af deltagarna lyckades förlänga sitt lif öfver det fyratiofemte året — naturligtvis med undantag af husbonden — gamle Stengrund — som redan då hade öfverskridit det olycksdiga talet. Han var »oförbrännelig», sades det i bygden. Och en tysk, som flyttat in i socknen plögade säga:

»Böses Kraut wird nicht leicht vergehen.»

Med dess hemlighetsfulla ting böra vi icke nu sysselsätta oss. De tillhöra delar af den Allsvåldiges stora rike, i hvilka ännu icke något menskligt öga fått blicka annorlunda än genom töcken — töcken och dimmor, som lägga hinnor öfver det spejande ögat, huru skarpsynt detta än månde eljes vara. Lifvet, det menskliga, har sina för alla uppenbara sidor. Men det har också områden, dit menniskoögat aldrig får här i tiden blicka.

Slutet på den allmänna striden blef — som lätt var att förutse och som äfven den gamle, sluge och beräknande gubben Stengrund borde hafva insett — den, att alla hans sammankallade drängar och hjon flydde hals öfver hufvud och lemnade sin husbonde i sticket. Det är icke genom hugg och slag och glåpord, som en husbonde förvärfvar sig hos sina underordnade en för honom i döden gående tillgifvenhet. Och det torde väl vara tvifvelaktigt, om en sådan kärlek kan på något nu känt och begagnadt sätt förvärfvas.

Och stunden var nära, då Stengrund, skulle lära inse, att han icke hade att vänta någon tillgifvenhet eller uppoffring af personer, som han aldrig tilltalat med ett vänligt ord eller skänkt en öm och människovänlig tanke. Hade alla dessa tilldragelser timat i Frankrike, de nya, människovänliga ideernas vagga, skulle arbetarne sjelfva

tagit saken om hand och sannolikt med hugg och slag inpreglat i Stengrunds sinne eller åtminstone på hans kropp dessa tre, den nya tidens tankar: frihet, jemlikhet, broderskap, tre vackra blommor — det är sant — men tre blommor, hvilka endast kunna i all deras himmelskt sköna glans utveckla sig på det *mogna* trädet.

Möjligt, ja, till och med ganska troligt är det, att Stengrund skulle hafva låtit sin Pucke förnya den gamla bekantskapen med hjonens ryggar, om han hade varit närvarande, när hans sammanrafsade skara flydde bort från valplatsen — ett ställe, som man ännu i dag får höra benämnas »hufvudskalleplatsen», emedan deras ben, som föllo i striden, länge lågo ofvan jord, plundrades af luftens, skogens och markens rofdjur och hvitnade under inverkan af sommarvärme och vinterköld.

Men gamle Stengrund hade — som vi erfarit — sin egen strid, och detta mot Enoch och Ercco, två ganska fruktansvärda fiender, hvilka icke hade glömt eller förlåtit de af honom dem tillfogade oförrätterna, aldra minst den, att han bortröfvat Araminta och Helena från fristaden i skogen. Sannolikt skulle de varit och visat sig mera vänligt stämda mot honom, om de trott sig kunna på egen hand utforska, hvar han dolt jungfrurna. Derom voro de emellertid icke alldeles öfvertygade. Och det i hjertat boende tviflet gaf sig uttryck under följande samtal:

»Hör nu, gamle filur», yttrade Ercco Joukahainen, som aldrig plägade välja sina ord och så mycket mindre gjorde det vid detta tillfälle, som han var ganska uppbragt och dessutom aldrig någonsin, sedan han stiftat bekantskap med Nya Halolas herre och egare, hört eller sett någonting, som kunde ingifva honom en känsla af aktning för den rustike slottsegaren eller lägga mera vördnadsfulla ord på hans läppar i den rike och mäktige herrens närvaro.

»Fi . . . fi . . . lur!» eftersade Stengrund med det tankfulla uttrycket i ansigtet på en person, som tänker — ingenting.

»Joho! Just så sade jag», bekände Ercco helt öppet och med samma förnöjda min, som om han erhållit loford och pris.

»Du kallade . . . du vågade . . . du djerfdes . . . du var . . .»

»Jo, herre, jag kallade och jag vågade och jag djerfdes och . . .»

»Mig . . . mig kallade du en . . . fi . . . fi . . . lur? Mig? . . . Mig?»

»Ja, käre, gamle herre, hvarför icke? Blif nu inte så hetsig, om en stackars, olärd yngling, som aldrig svängt sig i hofvets salar och aldrig varit med i fina världen, skulle brista vid valet af ett ord . . . Hur var det nu, jag sade, Enoch lille? . . . Var det inte spetsbof? . . . Jaså, inte! . . . Nå, inpiskad skälm då? . . . Hm! Jaså, inte det heller! . . . Ja, då vet jag — tro mig, gamle herre — då vet jag icke, hvad jag kan vid er älskvärda åsyn hafva sagt, om det icke skulle hafva varit det gamla, goda, ärliga svenska ordet skälm.»

»Lymmel!» hväste den ända till raseri uppretade Stengrund.

»Nehej! . . . Det protesterar jag emot af alla kroppskrafter . . . Nej, gamle kurre, lymmel sade jag inte, fastän det kanhända hade varit det aldramest passande mot en så ärevördig, gammal herre.»

»Bof! . . . Skälm! . . . Landstrykare!» hväste Stengrund, fastän fruktan och bäfvan afhöllo honom från att begå handgripligheter.

»Jo, jo» — inföll nu den lustige Erkko Joukahainen helt muntert — »der träffade ni säkerligen det rätta, gamle, snälle, godmodige och älskvärda herre. Landsstrykare! . . . Ja, se det är just aldeles precis allt, hvad Ni är . . . Och hvad är det nu, som Ni vill mig, herr landsstrykare?»

Dessa elakheter, i hvilka Enoch Wennman icke personligen deltog, men hvilka han — såsom man kunde läsa i hans ögon och se i hans anlete — af hela sitt lilla pojkhjerta gillade, skulle sannolikt hafva åstadkommit något vredesutbrott å Stengrunds sida, om icke Willehad Willebrand hade i det rätta och lämpligaste ögonblicket kommit till platsen.

Om det verkliga i hela världen fans någonting, som kunde väcka det sofvande samvetet och det slumrande, för att icke säga djupt sofvande, rättsmedvetandet inom gamle Stengrunds barm — visserligen borde då denna verkan hafva åstadkommit af de ord, med hvilka den ridderlige Willehad Willebrand helsade honom, så snart han anlände till stället och blifvit i stånd att fatta en åsigt om den grupp, som der visade sig inför hans ögon. Denne tadel-frie kämpe utropade nämligen:

»Nej, se! . . . Hafven I icke fångat den gamle, samvetslöseskälmen!»

»Jo, visst! . . .» inföll Erkko Joukahainen. »Verldens aldramest, aldramest inpiskade skälm . . . En skurk, en gemen bof, en utomord . . .»

»Tig, Erkko!» uppmanade lille Enoch. »Du är ju så dum så! ... Här har jag — ty så plägar alltid min far säga, när han föreställer en af sina gäster för en annan — här har jag den länge efterlängtrade och utsökta äran att få för eder föreställa Hans Durchlaucht hertigen af ... af ... Gud allena vet hvilket slott i glada Finland, om det icke är Nya Halola här i närheten ... Mannen är — tillåt mig säga det — icke så dum, som han ser ut. Han är i alla fall, såsom Ni visserligen sjelf kan läsa i hans sjögröna ögon, betydligt mera elak, inbunden, sjelfvisk, hatfull o. s. v., än en kristen menniska bör tro om en annan medvandrare på lifvets stig, som far min derhemma i Mörskom plägar säga i sina predikningar ... Se på karlen, herr Willebrand! ... Se! ... Se! ... Har Ni någonsin sett ett mera elakt anlete, har Ni någonsin skådat den infernaliska elakheten, när den vunnit gestalt i en människas leamen och uti ett menniskolif? ... Inte! ... Nå, så se nu allt detta och tusentals andra elaka saker och ting i den der fysionmien, som tillhör en man, på hvilkens grafsten sannolikt kommer att — tvärs emot all sanning och rätt — inhuggas af flitiga stenarbetarehänder:

»LARS STENGRUND.

Nya Halola.

Ädel Menniska. God Medborgare.»

»Så vackert och sant du kan tala», suckade den redlige Erkko Joukahainen.

Men den, som ingenting kunde säga under dessa förtviflade förhållanden, det var Lars Stengrund sjelf, hufvudpersonen, hjälten i denna tragiska tragedi. Med feberaktig brådska tummade han sin vän Pucke, och det aldra värsta för honom af alltsammans tycktes det vara, att han icke lyckades framlocka ett enda ord från den beprisade, i så många lefvernets bekymmer rådfrågade, liflöse vännen. Men detta berodde utan tvifvel derpå, att Stengrunds egen själ var alltför upprörd att tillåta honom höra någon annan röst, än de tusentals rop af raseriets och den obändiga vredens andar, som tumlade om i hans inre.

»Nå, gamle man», sade nu Willehad Willebrand, som tyckte, att saken drogs för långt ut och onödigtvis upptog en tid, hvilken-

bättre kunde användas till andra ändamål. »Nå gamle man, hvem är Ni egentligen?»

»Jag? ... Hm! ... Ack! ... Kratsch! ... Jag är ... är egaren till slottet Halola ... ja, det är jag ... Och Gud är dertill mitt vittne.»

»Åh! ... Det är således en Ehrenroth, med hvilken jag så oväntadt har lyckats ... tack vare blida stjernor! ... sammanträffa ... Tillåt mig säga, att detta möte bereder mig stor glädje och mycken gamman! ... Den Ehrenrothska ättens anor gå visserligen icke längre tillbaka än till omkring 1630 eller så der någonting, åtminstone så vidt jag vet. Men det är en ädel släkt och ... Gud är dertill mitt vittne! ... jag lemnar Er alla mitt hjertas aldramaste lyckönskningar ... Jaså! ... Hm! ... Tillåt mig att få föreställa mig sjelf, då ingen annan finnes här närvarande, af hvilken jag kan vänta mig en så dyrbar tjänst ...»

»Jag ... hack! ... hm! ... kratsch! ... Jag vill», började gamle Stengrund, som under en lång stund varit — trots all sin naturliga och all sin förvärfvade fräckhet — ganska modstulen. »Det vill nu ... hm! ... hack! ... kratsch! ... kritsch! ... krutsch! ... bara säga, att jag ... jag, d. v. s. att det icke är på Gamla Halola, jag bor, utan på Nya Halola ... Hm! Jaha! ... Men det Nya Halola är bättre än ... hm! ... det gamla ... Bättre jord, herre! ... Större egor, herre! ... Odlade mossar, herre! ... Afröjda enbuskfält, herre! ... Gödslade blåsandssträckor, herre! ... Bättre trädgård, finare park med utländska träd, t. o. m. kastanjer, herre! ... Och valnötter! ... Tänk på det! ... Valnötter, herre! ... Och hvad nu beträffar, att jag skulle vara en Ehrenroth, herre, så tackar jag Gud, att jag icke är det, Ni må tro mig eller icke, herre!»

»Tro eder», sade Willehad Willebrand ganska lugnt och sansadt, »tro eder skall jag förvisso i samma mån, jag finner er förtjena att bli trodd ... Ni är således egaren till Nya Halola? ... Edert hedervärda namn är alltså Stengrund?»

»Just så, herre, och ett hedrande namn på en rik man, det är det, herre! ... Och mången fattig adelsman med krona på sin vagn och silfverskodda hästar och lakejer, som lysa på fransyska modet, har stått bönfällande invid min kassakista, herre.»

»Med kassakistan menar han sin mage», inföll Joukahainen.

Enoch jublade. Det var ett skämt, som smakade en pojke. Vi vilja likväl icke trötta våra läsare genom att omtala, hvilket spratt det var, som Enoch Wennman i sin hejdlösa förtjusning spelade gamle Stengrund, innan hvarken den gamle gnidaren sjelf förmodade afvärja det eller Willehad Willebrand kunde träda hindrande emellan och afvärja katastrofen. Nog af — Stengrund förflyttades hastigt och lustigt till en liggande ställning. Och om man behöft

något vittnesbörd derom, att detta ombyte af läge i universum icke berodde på någon hans egen önskan eller vilja, så skulle äfven den mest klenrogna människa, som någonsin varit en medlem af kristenheten, hafva blifvit öfvertygad genom att åhöra den hjerteutgjutelse, hvarmed patronen till Nya Halola lättade sitt hjerta, sedan han intill aldra sista rörelsen utfört det antal kullerbyttor, som naturlagarna föreskrefvo honom såsom följd af den påverkande kraftens kvantitet. Enoch Wennman jublade ännu en gång. Och fastän vi

rätt gerna velat hafva vackrare och mera hedrande saker att förtälja om vår vän Erkko Joukahainen, måste vi dock medgifva, att äfven han ej endast skrattade, utan hurrade så ofta och med sådan styrka och kraft i rösten, att detta glädjeutbrott månne hafva kunnat höras ända fram till Maaninka kapell öfver mossar, sjö och skogar. Och om vi nu — såsom läsaren och jag redan hafva öfverenskommit — anse Erkko Joukahainen såsom en i hög grad aktningvärd och trovärdig, om än munter och gyckelfull person, så böra vi naturligtvis icke draga i tvifvelsmål ett enda ord uti den berättelse, som han sedermera, då han kommit till ro och krigsåskans dunder förtonat, plägade låta vänner och bekanta höra — en berättelse af stort historiskt värde, enligt hvilken Stengrund, tack vare ett underslef å klädestillverkarens sida, gjorde en i hög grad be-
dröflig och otreflig »figur», öfver hvilken vi kasta förtegenhetens slöja.

Några minuter förgingo, innan Stengrund lyckades komma upp på sina ben igen. Ännu några minuter erfordrades för att gifva framgång åt hans försök att med sina knotiga händer damma bort stoft och sand från kläderna. Och ytterligare några minuter förgingo, innan han lyckats uppsöka Pucke, den trogne vännen. En dålig karl var Stengrund, och derom voro alla de menniskor ense, som kände honom, men så dålig var han likväl icke, att han ville i nödens stund öfvergifva sin Pucke eller söka sin egen räddning framför vännens. Klarsynt i allting annat, det var gamle Stengrund. Men han kunde — besynnerligt nog — aldrig, då en fara tedde sig, komma till någon visshet om, huruvida den lurade på honom eller på hans vän Pucke. Och därför — ja, hvad skulle han väl vid sådana förhållanden göra? — derfor förblandade han alltid sina faror med Puckes och Puckes faror med dem, som endast rörde patronen på Nya Halola.

»Det är en gammal man, Enoch!» yttrade Willehad Willebrand och lade in i detta enkla yttrande en förebräelse, hvilken skar djupt in i lille Enochs själ, liksom alla förebräelser gjorde, när de träffade detta rena barnasinne och samvetet vittnade och ropade i hans barnahjerta, att han handlat orätt.

Enoch Wennman skulle visserligen aldrig hafva blifvit färdig med ett försvar i denna sak. Men den, som icke ville lämna sin lille vän utan bistånd i råd och dåd, det var redlige Erkko Jouka-

hainen. Han steg raskt fram inför Willebrand och antog samma strama hållning, som om han hade haft att inför befälhafvaren afleverera en rapport.

»Förlåt, herr adelsman!» sade han. »Jag tyckte, att Ni yttrade eder om den der Stengrund så här: 'det är en gammal man' ... Jag beder än en gång om förlåtelse ... Den karlen är ingen gammal man. Jag bedyrar, att han är ingen gammal man.»

»Mer än sjutio år, nådig herremän!» pustade Stengrund.

»Du hör det sjelf, Erkkko Joukahainen! Han är sjutio år.»

»Sjutiofyra år fyllda!» försäkrade den gamle, gudlöse gnidaren.

»Nå, hvad kan du säga till detta, Erkkko?» frågade Willebrand.

»Karlen försäkrar ju och bedyrar, att han är sjutiofyra år gammal. Han mände väl sjelf aldrig äldst och säkrast veta, hur gammal han är.»

I detta ögonblick tjöt en ugglan någonstädes i närheten, men om den satt i en trädtopp eller på någon jättestor sten eller på taket af någon i närheten möjligen befintlig bondgård — det kunde icke någon af våra vänner afgöra. Men alla voro de derom ense, att ugglans skrån lät hemskt och olycksbådande.

Den redlige Erkkko Joukahainen, som aldrig kunde göra sig qvitt den med modersmjölken indruckna vidskepelsen, ryste och började försöka finna rätt på någon bön. Men förskräckelsen var i detta ögonblick alltför stor. Han kunde icke finna just den bön, som han ville hafva. I minnets skräpkammare låg allting huller om buller ... Men den der lilla, kära bönen, som vi alla lärt af vår moder, så snart vi började kunna stappla omkring på ett golf och framstamma några sammanhängande ord, den der lilla bönen: »Gud, som barnen kära har» — den kom han ihåg.

Och den läste han.

Men ugglan lät icke störa sig af så litet. Hon fortfor med sitt hemska och olycksbådande skrån ... Man hörde hennes vingar flaxa, liksom om hon beredt sig till att börja en ansträngande färd och velat förvissa sig om dessa lemmars styrka ... Derefter utbrast hon ännu engång på sitt hemska tungomål:

»Kle-o-ith!»

»Hon skriker: klä' hvitt!» jemrade sig Erkkko Joukahainen med ganska gråtmild röst. »Klä' hvitt! ... Det betyder död och begraf-

ning, om annars mor min har inne den rätta konsten att tyda sådan olyckslåt.»

»Du är så dum, så, Ercco!» påstod Enoch Wennman. »Hvad tror du, att en stackars enslig nattfögel förstår sig på sådant? Han menar väl med sitt 'kleoith', förstår du . . . Det betyder blott, att han önskar få en bit. Han är hungrig, förstår du!»

»Låt så vara då, Enoch lille! Jag vill inte disputeras om den saken. Jag vill bara säga, att om hans 'kle-o-ith' skall betyda 'ge en bit!', så kunde gerna den rackarefogeln låta en sådan bön komma fram på ett mera städadt sätt . . . Han månne väl aldrig föreställa sig, att vi äro döfva?»

»Kle-o-i . . . i . . . ith!» instämde ugglan helt muntert, och sedan hon upprepat detta vackra ljud ännu en gång, flaxade hon med vingarna, lyckades efter några nästan konvulsiviska ansträngningar höja sig öfver det föremål, på hvilket hon hvilat, samt seglade bort med tunga, oviga, nästan sömniga vingslag.

»Men Stengrunden är likväl, han sjelf och ugglan må nu derom säga, hvad helst det lyster dem . . . han är likväl icke någon gammal *man* . . . Nehej, någon gammal *man* är han icke.»

Den underliga tonvigt, som af Joukahainen lades på ordet »man», föranledde Willehad att framställa den frågan:

»Gammal *man*? . . . Hvad menar du? . . . Är han icke en gammal *man*?»

»Nej, nådige herr Willebrand, det är han icke. Men en gammal hängfärdig skurk — det är just allt, hvad han är.»

»Fy, pojke! . . .» Det var allt, hvad Willehad Willebrand sade om saken.

»Nå, om jag heldre skall säga saken rent ut och Ni heldre vill höra den framställas på det sättet, så är han — med förlof sagdt — en gammal dj—l. Ja, en riktig . . .»

Men detta borde Ercco Joukahainen aldrig hafva sagt. Och han skulle icke heller någonsin låtit det gå öfver sina läppar, om han hade haft en aning om, att både Willebrand, hans anförare och nuvarande herre, och lille Enoch, hans husbondes son och nuvarande kamrat, skulle taga så illa vid sig, se på honom med så förebrående blickar och säga honom allt, hvad han nu fick höra. Hans yttrande var icke vackert. Det var fult och skulle aldrig någonsin

hafva kommit öfver en med omsorg uppfostrad människas läppar. Men Erkko Joukahainen hade — som läsaren nogsammt inser — åtnjutit endast en mycket bristfällig uppfostran, hvilket likväl icke hindrade, att rena guldets låg dernere i hans ärliga hjerta, om också betäckt med slagg, samt att det kunde med stor lätthet kallas fram i dagen och med glans bryta solstrålarna.

Nu flög ugglan samma väg tillbaka och skrek sitt afskyväckande »kleioith!» så högt och gällt, att det månde hafva hörts vida vägar. Ännu engång ryste Erkko Joukahainen. Och gamle Stengrund var nära att sjunka till marken.

Några minuter förgingo under absolut tystnad. Men ej så att fatta, att denna tystnad hade sin orsak endast uti förskräckelse för den »olycksbådande» ugglans skrän. Kanske hos Stengrund! Troligen hos Erkko! . . . Men ingalunda hos den käcke Willehad Willebrand. Hans bildning, hans hjerta, hans klara förstånd och hans öfver hvarje tvifvel höjda mod sade honom, att dylikt ingenting betyder, att ugglan, liksom andra foglar, skriker af helt naturliga anledningar, hvilka icke stå i någon förbindelse med människornas lif — af köld, af hunger, af törst, af längtan efter makan, af kärlek till sina afkomlingar, af medlidande med olycksbröder och af många andra anledningar, hvilka icke kunna här uppräknas. Ungefär detsamma sade Enoch Wennman till sig sjelf. Men hvarken Stengrund — så gammal och erfaren han var — ej heller Erkko Joukahainen, som lefvat i naturens sköte, ända sedan han föddes, insåg detta. När ugglan skrek och måhända endast ville uttala sitt hjertas förnöjelse och sin glädje öfver tillvaron eller sin kärlek till makan eller sin öfversvallande ömhet för ungarna — ja, då spådde Stengrund genast, att ett dödsfall skulle spörjas, och Erkko Joukahainen var förvissad derom, att alla de vänliga gudamagter, hvarmed naturen — enligt hans enkla tro — var befolkad, blifvit vreda och att en olycka stundade, naturligtvis en olycka, som ingen mensklig magt förmådde afvärja.

Nå — ugglan flög sin kos till andra nejder. Ingen vet hvar den hamnade. Säkert är emellertid, att den försvann, att ljudet af dess sång blef allt svagare, för att slutligen tystna — tystna, kanske därför, att afståndet blifvit så långt, att ljudet icke kunde höras på den plats, der våra vänner befunno sig, kanske också

derför att fogeln vunnit tillfredsställelse af de önskingar (eller hvad det nu månde hafva varit) som den uttryckt med sina klagoljud.

»Det der var ingen vanlig fogel», yttrade Erkko Joukahainen, och han var i sjelfva verket den förste, som yttrade sig, sedan fogeln tystnat.

»Du är så dum, så!» försäkrade lille Enoch med sin vanliga djerfhet mot barndomsvännen. »Ja, så dum så! . . . Om det icke var någon vanlig fogel, hvad var det då? Kan du säga mig det?»

»Ja, det kan jag.»

»Nå? . . . Låt höra då!» gäckades Enoch Wennman. »Kan man kanske vara värdig att få del af din visdom och dina upp-täckter?»

»Ja, om du är snäll, lille Enoch! Då skall jag säga dig det.»

»Jag är ju snäll.»

»Undras just, hvad din far derhemma i Mörskoms prestgård skulle säga om den saken . . . Det får du höra, när du kommer hem.»

»Min far älskar sitt fosterland och skall aldrig klandra mig för de redliga tjenster, som jag gjort eller åtminstone velat göra gamla Finland . . . Så att, om du ämnar sladdra, torde du icke få någon belöning för den mödan, isynnerhet som du sjelf, enligt hvad jag vill erinra mig, ingalunda bad min far om tillåtelse att lemna vedhuggningen och skogskörslorna och tröskningen och kreatursskötseln i ladugården och hästarnas rykt och allt det der, som hörde till dina sysslor derhemma i Mörskom. Hvad menar du, att min far skulle säga om allt det der?»

»Jag känner honom, Enoch lille. Han skall säga, att redlige Erkko har uppfört sig som en redlig och bra gosse.»

»Tror du, att han skall yttra sig på detta sätt, äfven sedan jag berättat för honom, att det i sjelfva verket var du, som lockade mig ut i kriget? . . . Jag menar, att . . .»

»Nå . . . nå, det der behöfver du väl alls icke tala om för honom!»

»En god son har inga hemligheter för sin far . . . nej, inte ens en enda.»

»Ja, men . . .», nästan jemrade sig redlige Erkko Joukahainen.

»Nå, hvad menar du med ditt 'ja men'? Är icke saken tydlig?»

»Jo, men . . .»

»Dina 'ja men' och dina 'jo men' kunna göra mig ursinnig.»

»Ja, ja, men . . .»

»I den formen gör det mig ännu ursinnigare, vän Erkko.»

»Jaha! Jaha! Men . . .», stammade vår förbryllade Joukahainen.

»Hör på, Erkko Joukahainen! . . . Är du galen?» gäckades Enoch Wennman. »Det skulle just vara nöjsamt att veta, förty . . .»

Här blef detta intressanta, om också ganska långtrådiga samtal afbrutet på ett lika oväntadt, som oangenämt sätt. Läsarens första gissning är naturligtvis den, att gossarne Erkko och Enoch drabbade samman, för att handgripligen afgöra tvisten. Men så var icke förhållandet. Det var en barsk stämma, som störde deras behagliga *tête à tête*, som gumman Eleonora von Sticht derborta i Kuopio stad skulle hafva kallat denna öfverläggning.

»Hvad förehafven I der, gossar?» dundrade den barska stämman.

Den tillhörde — och derom tviflade Erkko och Enoch icke ens ett enda ögonblick — Willehad Willebrand, truppens anförare och de båda gossarnas befälhafvare. Visserligen var disciplinen inom de finska friskarorna icke hvarken synnerligen stor eller i någon hög grad berömvärd, ty mången våldsgerning och mångt spildt menniskolif skrefs af den då i Finland rådande tidsandan på fosterlandskärlekens räkning, utan att i verkligheten höra dit och utan att hafva annat berättigande till någon liten plats i världshistorien, än såsom ett bevis på, huru ett folks lidelser blifva lössläppta i tider af oro och fara — tider, då lagarna måste betraktas såsom suspenderade, emedan ingen finnes, som lyder dem, och ännu mindre någon finnes, som innehar en sådan moralisk eller politisk eller medborgerlig ställning, att han kan tillämpa dem. När krigets vild-djur blifvit lössläppt och det ryter så mäktigt, att rytandet höres från dal till dal och gifver eko mot hvarje berg och ljungar nästan blixtnabbt fram öfver hvarje insjö — ja, då plåga folkets lidelser slita alla band, öfverstiga eller nedbryta alla skrankor och i ensliga kojor på landsbygden, liksom i praktfulla eller enkla våningar i städerna, dit krigets rytande når fram, der kvinnor skändas, män dödas, barn spetsas — ja, det är vid dylika tillfällen, som till och med den tappreste bland de tappra måste känna leda vid sitt handverk och äfven den modigaste bland alla modiga måste falla

ned inför »Kärlakens Gud» och bekänna och säga, stundom med bittra tårar:

»Fader i himmelen! Jag har skjutit och stuckit och dödat många varelser, hvilka du skapat till samma lif och till samma rättigheter att glädjas åt lifvet, som du skänkt mig . . . Kan du någonsin förlåta? . . . Är verkligen din barmhertighet så stor, är din kärlek så djup, att du kan förlåta mig den synden? Ty har du icke sjelf sagt och är det icke en sanning, att alla menniskor skola vara dina barn och att alla äro bröder?»

FYRATIONDE KAPITLET.

Willehad Willebrands bekymmer.

Ändtligen var striden slut — både striden mellan Willehads skara och Stengrunds drängar och hjon, och fejden mellan Erkko Joukahainen och Enoch Wennman. Stengrund var fången. Pucke delade samma, föga afundvärda öde.

»Och nu», utropade Willehad Willebrand, när alla voro samlade omkring honom, d. v. s. hans eget manskap och den tillfångatagna herren till Nya Halola, »nu är det tid att bryta upp och begifva oss på väg till vårt slutliga mål. Och den der gamle mannen skall sjelf blifva vår vägvisare . . .»

»Jag . . . jag känner föga eller intet till denna trakt», förklarade Stengrund med den för honom egendomliga fräckheten och förmågan att med trovärdig ton och uppsyn föra till torgs osanningar.

»Godt!» yttrade Willehad Willebrand torrt och kallt. »Ni känner föga eller intet till er egen hemort. Jag säger ännu en gång 'godt!' Det skall blifva mig ett lika sant, som stort nöje att med flatsidan af min sabel till en början och, om detta icke hjälper, med eggen af samma goda vapen återkalla ert förlorade minne.»

»Sannerligen vid . . .», började den förhårdade syndaren, och sannolikt skulle han hafva med någon ed bekräftat sitt sanningslösa

påstående, om han icke blifvit hejdad, innan de gudlösa orden hunno komma fram öfver hans läppar.

Den, som bevisade honom den ovärderliga tjensten att för den gången rädda hans syndiga själ från bördan af en mened, var herr Willehad Willebrand sjelf, hvilken dundrade till honom med hela styrkan af en ur ett jättebröst utgående stämma:

»Svärj icke, herre! . . . Den, som låter höra en ed, när han färdas i mitt sällskap, får vara beredd på att blifva tystad, om detta också måste ske genom att skjuta honom en kula för pannan . . . Kom ihåg, att jag varnat er, och försök att, om det är er möjligt, lägga bort edra dåliga vanor, framför allt er falskhet, så länge vi färdas tillsammans!»

»Sannerligen, nådige herre, försäkrar jag er vid allt, hvad heligt är, att jag icke känner vägarna i dessa nejder och att . . .»

Den listige och samvetslöse skälmen hade ännu icke hunnit sluta sitt falska och sanningslösa påstående och dess bekräftande genom att taga »allt, hvad heligt är» till vittne på sina ord — han hade, säga vi, ännu icke hunnit slutet af hvad han ämnade säga, då Willehad Willebrands sabel flög ur skidan, för att i nästa ögonblick drabba ned på Stengrunds breda rygg. Naturligtvis var här icke fråga om ett ordentligt hugg med eggen af vapnet, utan endast om ett slag med flatsidan. Det gjorde likväl ondt. Man behöfde icke tvifla derpå, när man hörde det hiskliga tjut, som nu gick öfver Stengrunds läppar — blott ett enda tjut var det, men i detta enda låg måhända lika stor fond af raseri, som i tjugo sådana rop, hvilka någon annan människa förmår åstadkomma. Det skymfliga i denna behandling stod så mycket lifligare inför Stengrunds medvetande, som det erinrade honom om ett annat slag af samma beskaffenhet, hvilket blifvit honom under hans pojkår tilldeladt af en Ehrenroth och hvilket hade — såsom han sjelf under sina förtroliga stunder på tu man hand med Pucke plägade uttrycka sig — »invigt hela hans lif åt hämnden, så att hämnd var hans dagars enda tanke och hämnd hans natters enda dröm.»

Allt detta stod nu lifligt inför honom, i samma stund då känslan af slaget med blixstens snabbhet ilade från den misshandlade kroppsdelen upp till hans hjerna. Och troligt är, att Stengrunds hat till Ehrenrothska familjen icke var hvarken djupare eller mera

intensivt, än den förbittring, som han från och med detta ögonblick egnade Willehad Willebrand. Förra gången, då han blef slagen, yttrade han — såsom våra läsare behagade erinra sig från prologen till denna sanningsenliga berättelse — följande ord:

»Hej! . . . Herre till Halola! . . . Stanna och hör! . . . Du har i dag piskat upp mig, som om jag vore en hund. Men du skall få din lön . . . Jag lemnar dig nu, men — en dag skall jag återkomma, och då skall jag vara lika rik och mäktig som du. Och då skall jag plåga lifvet af dig . . . Vedergällning! . . . Hämnd! . . . Hämnd! . . . Hämnd!»

Ja, allt detta rysliga yttrade Lars Stengrund redan såsom gosse, redan vid femton års ålder. Och han hade, som läsaren nogsamnt minnes, hållit såsom man det löfte, han gaf såsom barn. Nu hade återigen slag fallit på hans rygg. Det torde icke falla någon af våra läsare in, att den mannen skulle underlåta någonting — vare sig rätt eller orätt, vare sig list eller brott eller hvad helst det nu vara månne — för att uppfylla den fruktansvärda hotelse, som han nu, sedan han blifvit slagen af Willehad Willebrand, utslungade med en röst, hvilken kanske ljud så mycket fruktansvärdare, som den icke var högljudd, icke hvad man kallar arg eller ilsken eller stormande. Den var just motsatsen till allt detta. Den var på en och samma gång mild såsom en vestanvind i sommarqvällen och genomträngande som en tigers tjut eller ett lejons rytande i ödemarken.

»Detta skall kosta dig lifvet.» Just så yttrade sig Stengrund.

Willehad Willebrand skrattade, liksom om den mot honom utslungade hotelsen hade saknat all betydelse och icke haft något innehåll. Den starke hjälten tyckte sig icke behöfva frukta sig, med anledning af en dvergs hotelser, mera, än månen på sin höga och luftiga bana fruktar för hundgläfsset i byarna på jorden. Men om Willehad hade egt någon riktig och fullständig kännedom om den man, som han med sitt flata svärd afstraffat, skulle han sannolikt icke hafva skrattat, då han hörde den fruktansvärda hotelsen:

»Detta skall kosta dig lifvet.» Och detta tillägg, som kom öfver Stengrunds tunga några ögonblick senare:

»Det svär jag vid min själ och vid min trogne vän Pucke, att Ni icke skall blifva obelönad för det här. Det skall kosta er lifvet.»

Ännu en gång skrattade Willehad Willebrand åt en hotelse, hvilken han — i sin okunnighet om det svarta djupet i Stengrunds själ — ansåg vara endast och allenast ett af dessa vanmäktiga vredesutbrott, som icke sällan gå öfver en uti ett eller annat afseende underlägsen människas läppar, men sakna all betydelse och aldrig efterföljas af någon deremot svarande handling, utan i bästa fall snart glömmas och i värsta fall lemna rum för ånger.

Ånger och Stengrund — dessa två satta tillsammans!

Ingenting förmår bättre bevisa, huru mycket Willehad Willebrand misstog sig om den gamle syndarens inre beskaffenhet.

Ånger och Stengrund! . . . Han kunde lika gerna och med lika rätt sammanställt himmelen och — himmelens fruktansvärda motsats.

Några minuter senare hviskade likväl Enoch Wennman i hans öra:

»Akta er, ädle herr Willehad! . . . Akta er för honom! . . . Han är mycket farlig.»

Ännu en gång skrattade den sorglöse riddaren och klappade sin lille, kloke vän på skuldran och såg vänligt ned på honom och yttrade:

»Var lugn, Enoch! . . . Hvad skulle han väl kunna göra mig? . . . Men i alla händelser är jag dig skyldig en hjertlig tacksägelse för ditt vänskapsfulla råd . . . Men, som jag sade, var lugn för mig! Den mannen kan jag hvilket ögonblick som helst krossa med ett slag af min stora hand.»

»Nå, jag har varnat er, ädle herre. Mera kan jag icke göra. Men jag upprepar det ännu en gång: den mannen är mycket, mycket farlig.»

Visserligen skrattade Willehad äfven nu, men det tycktes likväl, som om lille Enoch Wennmans ord hade gjort intryck på honom, ty han befalde, att en lina skulle säkert bindas omkring den gamle syndarens medja och att andra ändan af linan skulle hållas i handen af en bland manskapet. Detta uppdrag lemnade han åt länge Aatuli, som mottog det med en viss stolthet, emedan han naturligtvis icke kunde undgå att deruti se ett bevis på det förtroende, som friskarans afhållne anförare satte till honom. Han snodde linan om sin grofva och starka hand, gaf Stengrund med ryttarestöfveln en icke helt och hållet vänligt spark samt yttrade till sin fånge:

»Jag ville endast säga er det, gamle herre, att om Ni är lydig och snäll, så skall jag just icke göra er någon stor skada.»

I dessa ord tycktes icke ligga någonting fruktansvärdt. Likväl ryste den gamle skälmen, ty Stengrund skulle icke hafva varit Stengrund, om han icke hade ögonblickligen förstått den dolda meningen med dessa ord, nämligen den, att om *icke* han (Stengrund) vore lydig och snäll, skulle den store, starke karlen tillfoga honom någon skada, sannolikt någonting af en ryslig och förfärlig art, ty länge Aatuli log på ett ganska egendomligt sätt i sitt skägg, medan han talade. Och det var utan tvifvel detta mångtydiga leende, som framkallade rysningen hos Stengrund och skulle hafva kommit honom att blekna, om han icke redan förut hade varit så blek, som han någonsin kunde blifva. Och troligen hade detta förhårdade hjerta aldrig klappat så fort som under dessa fruktansvärda minuter. Men det skulle snart komma i ännu snabbare rörelse.

»Framåt!» ljöd befälhafvarens stämma, på samma gång han lyfte sin sabel högt upp framför hufvudet. »Nu få vi icke spara våra hästar ... De få hvila, när vi utträttat våra göromål ... Framåt!»

Ja, raskt gick det.

Den, som aldrig tydligast märkte, huru raskt det gick, var naturligtvis gamle Stengrund, hvilken måste till rygga lägga vägen till fots, under det att hvar och en af de andra forslades framåt af fyra hästfötter. Aldrig någonsin under hela sin lefnad hade den gamle gnidaren sprungit så fort. Åtminstone tyckte han detta ... Men måhända misstog han sig, ty de ansträngningar, som hans kropp måste underkasta sig vid utförandet af denna språngmarsch, voro så stora, att hans tankegång icke utmärkte sig genom reda, ej heller hans minne genom klarhet.

Och så tillkom andtappan — en naturlig följd af de häftiga och besinningslösa rörelser, som han mot sin vilja företog. En och annan gång gjorde han ett försök att stanna, för att hosta ut och bringa sina lungor och lufrör i ordning, men länge Aatuli höll obevekligt fast i remmen. Och Stengrund måste följa med. Andnöden öfvergick naturligtvis under sådana förhållanden till våldsam kramp i lufrören, och samtidigt instälde sig, såsom ofta i den sjukdomen inträffar, kramp i vadorna ... Aldrig någonsin hade gamle

Stengrund varit så olycklig — aldrig stadd i så förfärlig nöd. Icke ens, då han med stor vända sprang omkring på gatorna i Kuopio! Icke ens då han var i Berlin, hvarom vi förut hafva berättat en ynkelig historia!

Emellertid red Willehad Willebrand framåt och tycktes icke alls bekymra sig om Lars Stengrunds befinnande, ej heller stälde han till honom något enda ord, icke ens en stackars liten fråga om, hvad han tyckte om detta sätt att färdas — detta ovanliga sätt, kunde vi med all rätt säga. Och Stengrund hostade, stånkade och gjorde i nästan hvarje ögonblick försök att stanna. Underligt var det i sjelfva verket ingalunda, att han ville stanna, ty han — var nära att qväfvas.

»Ädle herr Willebrand!» yttrade Enoch Wennman, som sporrat sin häst och ridit fram till sin befälhafvares sida.

»Nå?» ropade denne, men saktade ingalunda farten — snarare tvärtom. Der låg otålighet i detta, med barsk stämning och kort ton utstötta: »nå?»

»Förlåt, hvad jag ämnar säga! ... Lofvar Ni mig detta på eder heder?»

»Nej!» nästan snäste Willehad. »Säg mig först, hvad saken gäller!»

»Ingalunda, herre!» yttrade Enoch Wennman med ett lugn, som kunde kallas beundransvärdt, då man tog i betraktande omständigheterna och icke glömde, huru ung talaren var. »Då har jag ingenting mera att säga.»

Och lille Enoch återvände till sin plats i ledet. Ingenting i hans rörelser eller i hans sätt att tygla hästen gaf till känna, att gossen var upprörd ända in i det aldra innersta af själen. Ingen kunde märka, att han kände sig besviken eller att han blifvit ovänligt bemött af befälhafvaren ... Endast Erkkko Joukahainen tycktes hafva en svag aning derom, ty han hviskade i örat på sin ungdomsvän, när skaran, efter en timmes forcerad ridt, måste stanna och låta springarna pusta ut:

»Du bad honom skona Stengrunden? ... Icke sant, lille Enoch? Gjorde du icke det?»

»Jo!» var det korta, nästan vresiga svaret. »Jag har aldrig sett vår ädle, eljest så milde och godmodige befälhafvare så häftigt och vred.»

»Nej, icke heller jag! . . . Men du glömde väl bort att påminna honom om den saken, att den der stackars, efter andedrägten flåsande gubben är fader till jungfru Araminta och att en friare, som misshandlat fadren, ingalunda lär blifva välkommen hos dottern.»

»Derpå tänkte jag icke, men jag kan . . .» utropade genast lille Enoch Wenman.

»Nej, du får icke vidröra den saken! Han är visserligen en präktig herre, en ädel man», utlät sig Erkko Joukahainen. »Men han är kort om hufvudet nu för tiden och har icke långt till botten, om han söker efter vreda ord eller anledning till vreda gerner . . . Nej, nej, Enoch lille, det går icke an . . . Du blir olycklig för honom . . . Seså! . . . Han gick ändå.»

Djerft trädde lille Wennman fram till Willehad Willebrand, som stod lutad med ryggen mot ett träd och hade lagt tyglarna öfver

sin arm, medan hästen afbetade det sparsamma gräset i närheten, så långt tyglarnas längd tilläto honom att följa sina egna tycken och förverkliga sina egna ändamål. I den lilla friskaran iakttogos en stor del af förhållningsreglerna i de reglementen, som blifvit af mer eller mindre välvisa regeringar utfärdade för de reguliera trupperna. Dock icke alla!... Framför allt icke de mångfaldiga kommandoord, som enligt reglementena skulle uttalas, så snart en enda liten manöver med geväret skulle utföras eller en kroppsrörelse företagas. Emellertid hade man vid Willebrands friskara infört det sedvanliga militära helsningssättet.

Enoch gjorde med all önskvärd noggranhet och kläm både ställningssteg och honnör inför friskarans befälhafvare. Denne lyfte upp sitt hufvud och betraktade gossen.

»Nå?» yttrade han otåligt. »Hvad har du att rapportera, eftersom du stör mig? Det månne vara någonting af allra största vikt.»

»Ja, det är så», genmälde lille Enoch med lugn. »Jag vill göra Eder uppmärksam på, att den gamle gråhårsmannen är far till jungfru Araminta. Detta var allt, hvad jag hade att säga.»

Någon filosof var nu icke Enoch och kunde icke heller vara en sådan, ty filosoferne äro alltid gamla gubbar med skrynkligt skinn och glasögon på trubbnäsan. Men om han också varit fem eller sex gånger så gammal och om han varit rynkig och skrynklig från hjessan ned till de två fotabjellen, skulle han aldrig kunnat finna ord, som varit bättre passande för tillfället och omständigheterna... Likväl svarade Willebrand ingenting. Och Enoch Wennman gjorde honnör och aflägsnade sig.

Det är omöjligt att beskrifva det intryck, som dessa ord gjorde på Willehad Willebrand. Först strömmade en hel flod af vrede och förbittring från hjertat uppåt hufvudet. Sedan föreföll det honom, som om han icke riktigt säkert visste, hvar han befann sig eller hvad det var, som han nyss hade hört, och hvilka dessa menniskor voro, som omgäfvö honom, eller hvad hästarna skulle göra der eller hvarför han sjelf fanns på en sådan plats, som denna. Det var endast genom att hårdt stödja sig mot trädstammen och ännu hårdare hvila de sammanknäppta händerna mot sabelfästet, endast derigenom var det, som han lyckades behålla jemvigten.

Slutligen tycktes medvetandet återvända och han mumlade:

»Far till ... till ... Araminta! ... Gode Gud! ... Är det då verkligen så, att god frukt kan växa på ett ondt träd? ... Nej, och tusen gånger nej! Den der karlen *kan* icke vara hennes far ... Nej, nej! ... Lika gerna kunde man försöka inbilla mig, att salig kung Gustaf blifvit född af en varginna i skogen ... Enoch! ... Enoch!»

Sanningen att säga, visade Enoch Wennman, när han nu kallades af sin befälhafvare, prof på detta pojkklynne, som understundom kan vara så egnadt att fresta äldre människors tålmod ... Nog hörde Enoch Wennman ropet, ty han var icke synnerligen långt borta. Men hans sinne brann af den heta känsla, som så lätt flammar upp i ungdomliga bröst och som benämnes: »att känna sig förnärad.» Han låtsade icke höra. Han blandade sig i karlarnas samtal, skämtade med en af dem, gaf en förebråelse åt en annan. Men Willehads röst förklingade ohörd, ända tilldessa Erkkko Joukahainen, som icke förstod sig på skämt, när det gälde »lydnad mot öfverheten», tog honom fatt och drog den motsträfvige gossen tillbaka till den plats, der Willehad Willebrand ännu qvarstod och inväntade dem.

»Du borde sannerligen blygas, Enoch lille», utlät sig Erkkko och försökte i sin röst inlägga någonting, som skulle betyda vrede eller hot, men som snarare var likt en bön. »Stig nu vackert fram till vår vördade chef! ... Du har väl återigen varit framme och bedrifvit något af dina vanliga pojkestreck, kan jag tro ... Ämnar du då aldrig i evighet blifva stadig och allvarsam, som ... ja, till exempel som jag?»

»Det exemplet är alldeles odugligt», muttrade Enoch Wennman.

Men han närmade sig nu frivilligt sin och truppens anförare och meddelade åt Erkkko Joukahainen en knuff, hvilken med ens gjorde det klart och tydligt för denne, att lille Enoch ansåg honom såsom en vid detta tillfälle öfverflödig person.

»Här har Ni honom ändtligen», utropade Erkkko, på samma gång han log så hjertegodt, att det icke kunde dragas i tvifvelsmål, att han ansåg sig hafva väl tjenat både fosterlandet och sin chef genom denna sin gerning. »Här har Ni honom, nådige herre, hel och helbregda, fastän en smula obstinat, som man säger ... Dock

icke mera, än som kan anses vara till prydnad för en bra gosse», tillade han, liksom om han erfarit ett behof af att å sin lille väns vägnar frambära en ursäkt.»

»Du är då så dum, så! ...»

»Gå din väg!» ljöd Willehads sorgsna stämma.

Utan tvifvel var denna befallning ämnad åt Erkkko Joukahainen, men naturligtvis blef den icke af honom uppfattad på detta sätt. Han grep Enoch Wennman i armen och ville släpa honom bort.

»Hör du då icke, lille Enoch?» väsnades han. »Du måtte väl höra och förstå, att vår herre och öfverman icke vill se dig för sina ögon ... Kom barn!»

Nå, Enoch stretade emot, och Willehad Willebrand framduntrade en befallning, hvilken inom ett ögonblick förändrade Joukahainens begrepp om saken ... Han begaf sig tyst och stilla från platsen, lemnande Willehad och Enoch ensamma med hvarandra.

»Enoch», utlät sig efter några ögonblicks tystnad den sorgsne officeren. »Kan du tala sanning? ... Vill du besvara en fråga?»

»Min far har lärt mig att aldrig ljuga», yttrade gossen käckt.

»Säg mig då ... då ..., men gif mig först löftet att icke förråda, hvad jag anförtrot dig! Det är nödvändigt, att du gifver ett sådant löfte.»

»Ädle herr Willebrand, Ni behöfver icke oroa eder på grund af fruktan för brist på förtegenhet å min sida ... Min far har också lärt mig att anse en anförtrodd hemlighet såsom en helig sak och en förrädare mot en vän såsom en förtappad själ, liksom Judas Iskarioth var en sådan mot ...»

»Tyst, barn! ... Stilla! ... Jag tror på ditt ärliga lilla ansigte, utan alla andra bevis ... Säg mig således, min lille vän! ...»

Han tystnade återigen. Uppenbarligen var det honom mycket svårt att tränga in till frågans verkliga medelpunkt och kärna samt att lägga å daga inför detta barn all den vända, som marterade hans själ.

»Nådige och gode herr Willebrand», sade lille Enoch, sedan han under en kort stund afvaktat, att den svåra frågan omsider skulle framställas. »Om det är fråga om någon hemlighet och Ni icke obetingadt tror på min tystlåtenhet, anser jag det vara bättre för både mig och er, om den hemligheten icke går öfver edra läppar i min när-

varo. Jag skulle knappt hafva fått ert förtroende, innan Ni skulle misstänka mig för att yppa den åt andra, och i stället för den kärlek och vänskap, som ni hittills egnat mig och på hvilken jag sätter så oändligt stort värde, skulle Ni börja hata mig . . . Tillåt mig alltså att få draga mig tillbaka!»

Lille Enoch bugade sig och ville gå.

»Stanna! . . . Du är en förunderlig gosse, Enoch. Din klokhet är vida öfver dina år. Hvarifrån har du fått allt det der, som du nyss yttrade och som, efter all sannolikhet, är rena sanningen?»

»Jag har hört min far säga det till personer, som velat anförtro sina hemligheter åt honom. Han plögade alltid säga till oss andra familjemedlemmar derhemma i prestgården, att säkraste sättet till att ådraga sig en människas bittra hat, det är att lära känna hennes hemligheter . . . Och därför, herr Willebrand, önskar jag, att Ni vänder er till någon annan, som bättre än jag kan vara rådgifvare och hvilken icke har er så kär som jag.»

Willehad kände sig rörd. Han slöt gossen till sitt hjerta och smekte honom, som en öm fader smekar sitt barn.

»Lugna dig, min lille vän!» hviskade han i gossens öra. »Hemligheten är hvarken så stor eller så farlig, att den någonsin kan åtskilja oss eller slita vänskapsbandet mellan dig och mig. Det gäller för mig endast att få klart för mig, huruvida det verkligen är så, att jungfru Araminta är gamle Stengrunds barn.»

»Ingenting annat! . . . Det skall jag gerna säga eder min tanke om . . . Jag tror icke, att en enda droppe af Stengrunds blod flyter i jungfru Aramintas ådror . . . Och i hela bygden har allt folket samma öfvertygelse . . . Deremot finnes ingen enda, som betviflar, att hennes broder — han heter Reinhold Stengrund, som Ni vet — är Stengrunds son. Mycket har om dessa förhållanden hviskats i nejderna. Och jag kan försäkra er, att Ni ingalunda kommer i verklig släktskap med Stengrund genom att införlifva jungfru Araminta såsom en gren i ert ädla stamträd.»

»Men du yttrade ju nyss, när du bad för den lumpne karlen, att han är far till jungfru Araminta? . . . Icke sant? . . . Du sade det.»

»Nå, om jag också yttrade detta, ädla herre, så var det ju, icke annat, än hela världen, som icke känner verkliga förhållandet,

plägar säga . . . Jag tyckte synd om gubben, som ju är en menniska liksom jag och ni, men hvilken jag såg lida.»

»Du är en präktig, liten gosse, Enoch, och din far har skäl att vara stolt öfver dig, ytrade jätten med lättadt bröst. »Vi få tala om dessa ting sedermera, när tillfället blir lägligt. Emellertid hafva dina ord fallit i god jord, särskildt din bön för den gamle mannen.»

»Det bereder mig fröjd, ädle herre, att finna er lika mild och ädelmodig, som jag alltid ansett er vara . . . Ni släpper således Stengrund?»

»Nej, så långt kan icke min mildhet sträcka sig! Men han skall undslippa att plägas genom att tvingas till att springa bredvid hästarna. Han skall få sin egen häst . . . Och om ingen ledig sådan finnes, skall han få sitta upp bakom en af karlarna . . .»

»Någon ledig häst finnes icke», förklarade Enoch med stor bestämdhet.

»Då får du, min lille vän, sitta upp framför mig i sadeln. Min häst är stor och stark och lär föga bekymra sig om, att hans börda ökas med tyngden af en sådan liten stackare, som du . . . Och så får patron Stengrund sin springare . . . Och länge Aatuli slipper att föra honom i ledband, som om han vore en björn, stadd på förevisningsfärd mellan ett par finska städer . . . Är du nu nöjd, Enoch?»

»Nöjd med anordningarna och stolt öfver att hafva en vän hvilken förstår, hvad det vill säga att vara mensklig äfven mot sina fiender!»

Anordningar träffades i enlighet med denna öfverenskommelse. Stengrund sattes upp på den häst, som förut hade burit Enoch Wennman. Likväl lemnades honom icke full handlingsfrihet, enär man fruktade, att han skulle försöka undkomma. Och man behöfde hans person, emedan man kunde — om så skulle visa sig vara af nöden — tvinga honom att uppenbara det ställe, der han hade fördolt Araminta och Helena för världens och för deras räddares och riddares ögon. Sannolikt insåg gamle Stengrund sjelf, att det icke var på grund af ömhet, omtanke eller kärlek, som man band en rem fast vid betset på den häst, som bar Stengrund på sin rygg, och fastgjorde den motsatta ändan af samma starka

rem vid betset på den häst, som förde den länge och jättelike Aatuli allt närmare till resans mål.

»Gossar! ... Pistolen i hand! ... Ladda! ... Nå, är det gjordt? ... Godt! ... Nu vill jag endast säga er, att så snart I märken något försök till flykt, hvilket denne gamle och för oss i närvarande stund synnerligen mycket käre och dyrbare herre och slottsegare möjligen ämnar företaga i ändamål att befria sig, innan jag låtit eder veta, att vi icke längre behöfva honom för att vinna vårt

mål... så snart I sen någon misstänkt rörelse af hans hand eller af hans fot eller af någon annan honom tillhörig kroppsdel, är det en skyldighet för en och hvar bland eder att jaga en pistolkula genom honom... Ni har nu hört lagen, käre herr patron Stengrund, och jag hoppas att Ni icke genom en eller annan oförsigtig handling sätter ert för oss alla och särskildt för mig så dyrbara lif på spel... Har Ni hört?»

»O, ja!» muttrade Stengrund.

»Nå, då vill jag endast tillägga för edra egna örons räkning och till kännedom för hvarje man i truppen, att det skulle bereda mig ett stort nöje, om Ni, genom att bryta mot föreskriften, gjorde er förtjent af den kula, som Ni i den händelsen icke kan undgå.»

»Hör på den, du, Pucke lille!» muttrade Stengrund, som höll sin hjertevän hårdt tryckt till sitt insjunkna bröst. »Den är god, den, förstår du! ... Har du någonsin hört på maken, du? ... Jo, nu först äro vi riktigt fast, du ... Och idel sorg och grämelse väntar oss ... Men var bara tålig, du! ... Lyckligtvis hafva vi icke vår silfvermyntfabrik hemma hos oss sjelfva ... Den få de förgäfvnes titta efter på Nya Halola ... Äro vi inte sluga, du? ... Säg, Pucke! ... Kunde du någonsin och på något annat ställe i kristenhet, hednaverld eller Muhameds rike skaffat dig en bättre och klokare herre ... Tänk, om vi hade alla våra maskiner och alla de falska silfvermynten och allt det der hemma hos oss, du! Hi, hi, hi! ... Ha, ha, ha! ... Hi, hi, hi! ... Nej, du, om det der uppäckes, du, så blir det i Ehrenrothska slottet ... och min själ nästan frossar i förväg af den njutningen att få den högfärdige adelsmannen sänd på väg till Sibirien för en falskmyntning, om hvilkens tillvaro i hans egen borg han icke ens har en aflägsen aning ... Hi, hi, hi! ... Ha, ha, ha!»

Det var lyckligt för den gamle gnidaren, att hästarna ilade framåt på stenig väg och att icke ens hans närmaste granne i ledet, länge Aatuli, kunde, vid så häftig ridt och så starkt buller under hästhofvarna, urskilja, hvad han sade. Endast ordet silfvermynt nådde klart och tydligt fram till hans öron. Det är också ett ord, som har en alldeles god och märkvärdig klang, när det uttalas. Men för öfrigt uppfattades hans mening hvarken af länge jätten Aatuli eller någon annan. Och den gamle skälmen Stengrund tryckte innerligt och med rörande ömhet mot sitt hjerta den trogne vännen Pucke — mot sitt hjerta eller åtminstone till den del af bröstet, der ett hjerta klappar hos vanliga menniskor. Hvad Stengrund beträffar, är man icke fullt förvissad i fråga om den tingest, som intog hjertats plats. Mången fanns, som påstod, att det bestod af en flinthård sten. Andra, att det genom något misstag, hvartill naturen endast ytterst sällan gör sig skyldig, blifvit alldeles

bortglömdt. Emellertid är det otvifvelaktigt, att han nu tryckte Pucke intill sig och att han mumlade:

»Vi är kloka, du . . . Icke sannt, Pucke lille? . . . Mycket kloka och förutseende och skickliga till att uppgöra planer, du och jag . . . Har jag icke rätt, du, Pucke lille? . . . Hva' sa'? . . . Kunde väl tänka mig och tro, att äfven du skulle vara af den åsigten! . . . Vi hafva gömt våra maskiner och våra smälteglar och våra gjutformar och de falska silfvermynten och hela härligheten derborta i tornkammaren på Gamla Halola. Och vi hafva vår egen ingång till tornet, du . . . Är det icke bra gjort, du, och klokt gjort, du . . . Och gjort i rättan tid, du? . . . Säg, Pucke! Hvad tycker du? Icke ens en enda smula deraf finnes på Nya Halola, på vårt slott, ditt och mitt stora, vackra, sköna och härliga slott, Pucke lille. Icke ens en enda smula hafva vi . . . Låt dem slå ned der! . . . Ha, ha, ha! . . . Låt dem söka efter falska mynt hos oss! . . . Låt dem det bara! . . . Då skulle du och jag skratta, Pucke lille, skratta så, att vi må illa deraf. Det skall blifva en verklig njutning . . . Eller hvad, Pucke lille? . . . Och den räfven Ehrenroth skall blifva tagen som falskmyntare, du! . . . Hi, hi, hi! . . . Och gripen på bar gerning som falskmyntare, du! . . . Ho, ho, ho! . . . Och skickad djupt in i Sibirien såsom falskmyntare, du! . . . Ha, ha, ha! . . . Det skall blifva en lustig dag för dig och mig . . . Icke sant, Pucke lille? . . . Ho, ho, ho! . . . Visste, att du tyckte det . . . Visste det väl . . . Tviflade aldrig på det . . . Och om de söka på vårt slott, ditt och mitt slott, du, då skall det visa sig vara rent och skärt och skuldfritt som . . . som en jungfrubur . . . Är det inte bra påhittadt och slugt utfördt, Pucke lille? . . . Ho, ho, ho! . . . Visste, att du skulle vara ense med mig om den affären . . . Hi, hi, hi, hi!»

Och framåt gick ridten med stor skyndsamhet. Ingen frågade gamle Stengrund, om han fann det angenämt att ila framåt så der i sporrsträck. Kanske tänkte han — medan hans själ frossade af framtidssyner — icke just på, huru obeqväm han i sjelfva verket var till att deltaga i en så häftig ridt. Kanske kände han icke dessa våldsamma stötar, som emellanåt misshandlade hans kropp. Måhända hade han ingen aning om den fara, han lopp i hvarje ögonblick, faran att falla af och krossa hufvudet mot vägen eller få

hela kroppen krossad mot de hvasskantiga stenblock, som här och der sköto upp ur marken, stundom midt på vägen, stundom vid sidorna af den. Det är en allmänt känd och erkänd erfarenhets-sanning, att tankarna och känslorna kunna så hopa sig i en människas inre, att hon med öppna ögon icke ser någonting af det, som omgifver henne i den yttre världen, eller af de faror, som der möta henne . . . Och patron Stengrund var djupt engagerad i det angenäma göromålet att uppgöra framtidsplaner och bygga luftslott.

Omsider blef det nödvändigt att stanna, emedan hästarna voro nära att blifva öfveransträngda och måste flåsa ut.

Då närmade jätten Aatuli sig Willebrand och sade, likväl icke högt, utan med dämpad röst:

»Den gamle mannen talade någonting om silfvermynt, som jag icke riktigt förstod, men som lät mig ana, att det är fråga om något bofstreck . . . Jag tyckte mig också höra någonting om maskiner eller fasciner eller någonting dylikt.»

»Låt gubben prata! . . . Med prat slår man ingen människa till döds . . . Han tyckes dessutom vara barn på nytt, den stackarn.»

»Kan möjligen så vara, men han har onda ögon. Och så . . .»

»Så . . .?»

»Jo, så har han med sig en käpp, med hvilken han samtalar, som om det vore en människa . . . Man kan rysa, när man hör och bevittnar sådan gudlöshet. Ja, kan man så. Det är riktigt hemskt.»

Willehad skrattade.

»Var lugn, min vän! . . . Är du icke Aatuli från Juotenlampi? . . . Starke Aatuli, som vi pläga i hvardagslag kalla dig?»

»Jo, nådige herre . . .»

»Och om du nu är starke Aatuli, vill du då verkligen, att barnen derhemma i Juotenlampi skola peka finger åt dig, när du kommer hem från kriget, och säga att Aatuli var feg och visade sig, som en kruka i striden för fosterjorden?»

»Det skulle ingen säga om Aatuli, nådige herre, åtminstone ingen, som har en sannfärdig tunga i sin mun.»

»Var då icke så klenmodig, min vän! . . . låt den gamle både drömma om silfvermynt och tala om silfvermynt. Det kan på intet sätt tillfoga hvarken oss eller någon annan människa någon skada.»

»Men om det nu icke skulle vara någon dröm? Om verkligen . . .?»

Willehad Willebrand plägade hafva en rikedom af tålmod, men denna gång blef han — mot sin vana — förtretad och dun-drade:

»Om, säger du? ... Ja, jag tror till och med, att du sade: om verkligen! .. Hör på, Aatuli! ... Om verkligen du fortfar att besvära mig med ditt enfaldiga snack, så betraktar jag det som ett brott mot din lydnadspligt, och så snart jag ser saken från den sidan, skjuter jag ned dig.»

»Godt att vara beredd på, hvad som kan kända en menniska här i världen! ... Men om detta vore min sista stund här i världen, skall jag likväl lyda mitt samvete, som befaller mig att under-rätta eder om min misstanke ... Och är just detta, hvad jag misstänker, nämligen att gubben Stengrund är falskmyntare.»

»Hvad vågar du säga, karl? ... Du måtte hafva förlorat ditt förstånd, karl! ... I stället för att skjuta dig, låter jag binda dig. Och så snart vi komma till en stad, sättes du in bland de andra vansinniga.»

»Som ni behagar, nådige herre! ... Men ...»

»Tig, karl, och lemna mig, innan jag förlorar tålmodet och sätter min hotelse i verket! ... Bort från mina ögon, bakdantare!»

Länge Aatuli gjorde med vanligt lugn och under tystnad sin honnör samt aflägsnade sig. Men han hade icke hunnit långt, innan Willehad ropade honom tillbaka och tilltalade honom helt vänligt samt lade sin hand på jättens axel.

»Du är en bra karl, Aatuli. Jag tycker om dig ... Gå nu!»

Och länge Aatuli gick och lofvade i all tysthet sig sjelf i sitt hjerta, att han när som helst skulle gå i döden för sin chef.

»Han har väl sina bekymmer här i världen, han också», menade den hederlige jätten. »Jag vet med mig sjelf, att icke heller jag är blid och resonlig, när jag någongång går med bekymmer i själen ... Stackars herre! ... Om jag visste, hvar hans sko klämmer, skulle jag försöka befria honom från hans vånda ... Men detta oakadt är jag alldeles förvissad derom, att gamle Stengrund på ett eller annat ställe slår falskt mynt ... Nå, nå! ... Vi få väl se!»

»Sitt upp!» ljöd efter en stund befälhavarens kommandrop. Snart ilade truppen framåt igen på den knaggliga vägen.

FYRATIOFÖRSTA KAPITLET.

Pucke skattar åt förgängelsen.

Det torde nu vara på tiden att redogöra för de öden, som drabbat Araminta och Helena från den stund, då den gamle skälmen Stengrund upptäckte dem inne i det snår, der de trott sig skola, under några timmars väl behöflig sömn, finna en trygg och säker fristad.

Vi hafva redan i det föregående bevittnat, hurusom Stengrund försökte skjuta Helena och hurusom det första skottet »klickade». Vidare är omtaladt, att Stengrund då försökte strypa Helena, att hon befriade sig från hans grepp och att hon ryckte till sig Stengrunds pistol samt med denna slog honom i ansigtet, under det att hon ropade:

»Högädle herre . . . håll till godo! . . . Det är litet, men mycket välment.»

Och så ryckte Stengrund fram med sin andra pistol, men blef icke i tillfälle att använda den, »emedan den blef ryckt ur hans hand dessförinnan». Men vidare uppenbarade vi icke då.

Här är det, som vi nu — med läsarens tillåtelse — återknyta berättelsens tråd, börjande med att göra reda för, af hvem och på hvilket sätt gamle Stengrund förlorade sitt sista vapen.

Medan Stengrund stod der och hotade Araminta, smög sig Helena med tysta, kattlika fjät bakom honom, och han var så upptagen af det för honom i sjelfva verket alldeles främmande göromålet att handtera skjutvapen, att han icke förmådde vidtaga någon åtgärd rörande någonting annat än pistolen. Helenas lilla hand smög sig fram, gaf Stengrunds arm ett lätt slag och bemäktigade sig det lifsfarliga vapnet, innan den gamle syndaren hade ens en aflägsen aning om, att någon människa fanns bakom honom.

Och så aflossade Helena skottet rakt upp i luften. Oskadligt för människor, medförde det ingen annan verkan, än att skrämma de små djuren, som sökt sitt hviloläger i denna trakt af skogen.

Nu kan lätt en och hvar bland våra läsare tänka sig, hvad Stengrund skulle tycka om ett sådant sätt att korsa hans planer. Han blef ursinnig och förde under en half minut ett innehållsrikt samtal med sin trofaste Pucke. Af undseende för läsaren måste vi anse oss skyldiga att icke ingå i detaljer.

»Nå gamle herre», utropade Helena, kastande till marken långt in bland buskarna den ännu rykande pistolen. »Nu kunna vi ju talas vid.»

»Har du någonsin sett eller hört på en så djerf qvinna?» sporde Stengrund.

Förmodligen behöfva vi icke upplysa en uppmärksam läsare om, till hvem denna fråga ställdes. Det är utan några kommentarier klart, att talaren önskade få svar af Pucke. Han fick, hvad han önskade. Och han fick det så mycket lättare, som han hemd: svaret i sin egen barm. Och när han hört det, fortsatte han:

»Visste väl det!... Aldrig har jag hört eller sett en sådan qvinna.»

»Så se på mig nu då, ni gamle, förhärdade, otäcke skojare!»

»Den der är god, du, Pucke!... Eller hvad tycker du sjelf?... Nå, jag visste väl, att du tyckte som jag... Den der, du!... Den är mogen för ett skott, du.»

Tyvänn sökte Stengrund i sina fickor alldeles förgäfvnes efter ett nytt vapen... Men ett långt och starkt snöre hade han. Gamla män af Stengrunds art hafva alltid snören, småspik och knappnålar och andra småsaker i sina fickor, ty de samla flitigt upp hvarje föremål, som ligger i deras väg. Historien har icke ansett nödigt att i tideböckerna anteckna, hvartill detta snöre fordom blifvit, medan det ännu räknade unga dagar, begagnadt, men vi hafva andra skäl, hvilka föranleda oss att tro, att det sett sina bästa dagar såsom »den sammanhållande principen» i toppen af en alldeles full spanmålssäck.

Stengrund har emellertid icke utan anledning blifvit kallad »en gammal filur.»

Till en början höll han snöret bakom sin rygg och pratade, för att inför jungfrurna möjligen dölja sitt förehafvande och sin plan.

Pucke stack han ned i marken alldeles midt framför sig, och enär marken var vattendrucken, kunde han utan synnerligen stor

ansträngning få ned den omkring tre tum, så att den gamle tjejenaren och förtrogne vännen stod ganska stadigt på sitt enda ben, under det att hans herre, husbonde och vän utförde sina manipulationer bakom den breda ryggen — ryggaflan, skulle både Enoch Wennman och Erikko Joukahainen hafva sagt.

»Nå, flickor små», småpratade den listige skälmen, »nå, hvad tycken I om den här skogen? . . . Är den icke gudomligt-hemorroidalisk?» (Föga troligt är, att Stengrund visste, hvad det senaste ordets betydelse var. Han hade hört det, funnit det ljuda väl i öronen, gömt det och begagnade det nu vid detta högtidliga tillfälle.)

Flickorna sågo upp på den gamle skälmen med bäfvan, men funno intet svar, hvarpå Stengrund, som alltjemt och med stor flit rörde fingrarna bakom sin breda rygg, behagade i samma lätta och galanta ton fortsätta sin artiga konversation.

»Är här icke skönt? . . . Sjunga icke fåglarna ljufligt? . . . Hva'sa'?»

Intet svar!

»Ack, natur, hvad du är skön!» utropade han patetiskt och smäktande.

Och under tiden arbetade hans fingrar med sina göromål.

»Doftar icke barrskogen härligt? . . . Eller hvad tycken I, små jungfrur?»

Ju vänligare den gamle skälmen blef och ju mera känslfullt hans tal, desto räddare blefvo ungmörna, hvilka smögo sig intill hvarandra med åtbörder och blickar, hvilka nogsammt gåfvo till känna, att de insågo den gamle syndarens falskhet och list, fastän de måhända ännu icke hade en aning om, huru han ämnade gå till väga.

»Ack natur, hvad du är skön!» fortsatte Stengrund, lutade nacken bakåt och öppnade sina små ögon så vidt, han kunde, likasom om han ville visa jungfrurna, att han i tacksamt hjerta tillskref himmelen allt det der sköna, som han beprisade.

Flickorna ådagalade icke på annat sätt än genom en rysning, att de hörde hans listiga prat. Märkvärdigt var det, att de icke begagnade sig af detta tillfälle. De kunde utan svårighet hafva sprungit sin väg och undandragit sig plågoandens inflytande, om de

blott fått den tanken. Men det fingo de icke. De voro liksom förtrollade, som man stundom plägar säga i glada Finland. Det föreföll dem, som om de voro fastbundna på den plats, der de stodo.

»O, du sköna fåglalåt!» läspade gamle Stengrund.

Och i nästa ögonblick låg en rännsnara omkring lifvet på de båda ungmörna. Det var med tillverkningen af denna snara, han

hade sysslat bakom ryggen, under det att han förtrollade flickorna med sitt till skenet oskyldiga och ofarliga snack.

»Se nu!» utropade han, när skälmstycket blifvit utfördt och lyckats så väl för honom. »Nu ären I fast, skulle jag tro... Varen nu lugna, flickor, ty eljest... nå, Pucke, hvad skola vi nu göra med dem, om de vålla oss ännu mera besvär?... Det är bäst, att du afgör den saken... Jag önskar vara opartisk, som domaren sade, när han strök mutorna ned i sin låda... Jaså, du säger, att vi skola föra dem hem till vårt slott och begrafva dem högt uppe i tornet, der de kunna få god ledighet till att ångra

sina synder?... Var det så, du sade?... Jaha... ja, det vore kanske icke så galet.»

»O. min far...», försökte Araminta bedja, men hennes röst qväfdes.

Det var gråten och hjärtats ängslan, som qväfde den... Men sådana småsaker egde ingen betydelse för ett hjerta. så hårdt som Stengrunds. Han endast hänskrattade och började släpa dem efter sig framåt vägen. Pucke fick under tiden njuta af sin tillvaro såsom en jemförelsevis förnäm och sysslolös resande. Ingen enda gång kom han i beröring med marken, ty han färdades utan sin egen tillskyndan lika fort som de andra, emedan Stengrund stack ned i det djupa stöfvlskaftet hela nedra hälften af Puckes person.

»Man har glädje af sina barn här i verlden», puttrade den gamle skälmen, under det att han stretade framåt. »Det här är just ett angenämt företag för en stackars far.»

»Jag är icke, jag *kan* icke vara ert barn... Aldrig!... Jag skulle heldre önska mig vara död och skrinlagd i djupan mull, än jag skulle vilja fördraga bördan af att ega en sådan far.»

»Hör du Pucke!» hväste Stengrund, som oförtrutet stretade framåt och släpade ungmörna med sig. »Hör du, Pucke?... Har du någonsin hört maken, du!... I Tyskland, du?... Nej, icke ens der, du!... Det är en älskvärd dotter, du?... Eller hvad?... Hvad tycker du sjelf, Pucke?... Man har stor, hjertans glädje af tacksamma barn... Du!... Tycker du icke det?... Du?... Eller hvad tycker du?... Hi, hi, hi!... Ha, ha, ha!... Ho, ho, ho!... Hå, hå, hå!... Hä, hä, hä!... Har jag icke rätt, du?»

Här gjorde han ett uppehåll, liksom om han verklighen väntat svar — hvilket han måhända gjorde.

»Hi, hi, hi! Tycker du icke som jag, Pucke, min söte, snälle hjertevän?»

Kanske var »Pucke» missbelåten med ett sätt att färdas, som icke kan kallas mycket behagligt. Att färdas med gästgifvareskjuts, det är en allmänt erkänd plåga. Att resa till fots, är icke heller synnerligen angenämt, åtminstone icke i krigstider, då marodörer (soldater, som gifvit sig ut på ströftåg i afsigt att mörda, plundra och vara så rika som möjligt, när de före reveljen komma tillbaka till lägret) stryka omkring öfverallt och man icke alls kan vara säker

om att icke — innan man hinner hemmets tryggande tak och murar — en hes basröst hväser »pengar eller lifvet!» bakom någon buske. Ja, allt det der kan hafva sina oangenäma sidor, men det mest oangenäma af allt mände dock vara att resa — i stöfvelskaft. Man må därför, ty billigheten fordrar det, medgifva, att den gamle trotjenaren Pucke hade ganska stora anledningar till att blifva missnöjd och ganska ovädersägliga skäl till att göra sin herre och tyrann all möjlig skada. Han hade så länge blifvit af Stengrund behandlad som lefvande varelse, att någonting af det Stengrundska tänkesättet hade blifvit på honom inympadt. Hvem har icke läst romanen Den upp och nedvända världen? Hvem har icke med fasa i sitt blod följt dessa uppträden, till hvilka afguden uppgifves hafva varit orsak!... Stengrunds Pucke var en dylik afgudabild — hälften orklös materie, hälften lif och skadelystnad.

Pucke — för att nu göra en lång historia så kort som möjligt — Pucke satte sig på tvären. Dock får läsaren ingalunda fatta detta uttryck såsom en bild, uttryckande en eller annan liten vresighet i lynnet. Nej — på tvären mellan patron Stengrunds korta ben satte han sig, den skämtsamme Pucke.

Och Stengrund stupade. Men så energisk var denne gamle man, att han icke ens i detta ögonblick släppte sina grepp, genom hvilka han fasthöll Araminta och Helena.

»Nå, nå, nå... pullor små!» muttrade han. »Hvad... hvad står nu på?» rimmade han.

Och när han sagt detta, svor han en liten rad öfver Pucke, som var skulden till missödet och som hade, när Stengrunds ben utöfvade på honom samma verkan som en tyngd på en fjeder, flugit bort och nu låg helt liflös och beskedlig på några famnars afstånd från olycksplatsen.

»Nå, nå, nå, pullor små!... Nu skola vi vara snälla. Hå, hå!»

»Ni gemene, otäcke niding!» väsnades Helena. »Om jag handlade rätt, skulle jag slita allt håret af ert hufvud och trumfa er i skallen med mina klackar och... och... spotta i ert ansikte, herre.»

»Gå bara på!... Gå bara på!» mumlade Stengrund. »Det

är så roligt, så ... flickor små! ... Hå, hå, hå! ... Gå bara på! ... Hå, hå, hå.» Stengrund nästan sjöng i sin glädje.

»Ni må tala på vers eller icke tala på vers, hvilketdera ni behagar», försäkrade Helena, »så är ni i alla händelser en otäck gammal narr.»

Och Stengrund släpade ungmörna med sig och undersökte under framåtskridandet marken genom att sparka med fötterna. Slutligen hittade han sin hjertevän och höll till honom ett långt tal, späckadt med uttryck af den ömhet, som han kände gentemot

den så lyckligt återfunne stallbrodern. Hela uppträdet skulle hafva varit rörande, om det icke i stället hade varit löjeväckande.

Araminta hade upphört att anropa sin fars stenhårda hjerta om förbarmande. Hon kände honom af gammalt och visste så innerligt väl, att hvarken tårar eller böner eller ångestrop skulle hafva något inflytande på den mannen, som genom sin brutalitet hade plågat hennes arma moder till döds. Helena deremot begagnade all den munvighet, som stod henne till buds. Hon skonade hvarken Stengrund eller någon af hans förfäder och lät honom med otvetydiga ord förstå, att hon ansåg hela släkten vara — huru skola vi på ett någorlunda städadt sätt uttrycka saken? — utan allt menniskovärde.

Emellertid måste äfven en sådan vandring som denna lida mot sitt slut. Visserligen förorsakade Helena många uppehåll genom sina små försök till flykt, hvilka alla misslyckades och endast inbringade åt henne och Araminta nya utbrott af Stengrunds vrede. En gång blef han så upphetsad genom att åhöra hennes utgjutelser, att han slog henne med Pucke. Sannolikt var slaget ämnadt åt hennes rygg, men dermed må nu vara huru som helst — det drabbade hennes hals och skulle hafva vållat henne stort men och mycken smärta, om icke hennes långa och rika hårfläta hade afvärt de skadliga följderna. I första ögonblicket var Helena stum af häpnad. Hon hade aldrig hört talas om, att en karl kunde använda sin öfverlägsna styrka till att misshandla en qvinna. Derfor hade hon också hittills ansett sig såsom strafflös, hvad hon än månne behaga företaga sig gentemot Stengrund... Nu skingrades denna illusion, såsom alla andra illusioner i unga hjertan förr eller senare blifva skingrade.

»Nyss kallade jag er en niding», utbrast hon. »Nu har jag skäl att kalla er en mördare, gamle herre... Men på det att ni icke må blifva i tillfälle att fullborda mordet, så... får ni ursäkta, att jag sätter mig i besittning af ert vapen... Tag hit den der kappen, herre! Eljest...»

Det är omöjligt att med någon visshet säga, hvad som kunde hafva följt efter detta fruktansvärda »eljest», om Stengrund hade lyckats göra något motstånd... Men till motstånd fick han icke tid... Pucke rycktes ur hans hand, och den unga flickan hotade honom med den, dock utan att vidröra karlen... Men Stengrund utan Pucke var — så att säga — ett viljelöst ting, liksom Pucke var utan Stengrund.

När Stengrund förlorade sin Pucke, fälde han ett par tårar — sannolikt de aldra första under hela hans långa och syndfulla lefnad, åtminstone sedan den dagen, då han, i sin egenskap af välbestäld svinvaktare och biträde vid jagten, lockade den gamle, hederlige majoren Pontus Ehrenroth ut i ett bottenlöst moras, der krigaren var nära att omkomma på det eländigaste af alla sätt.

»Er gamla, orklösa kropp vill jag icke pina men det här redskapet, gamle herre», yttrade Helena med den för henne egendomliga tonvigten på hvarje betydelsefullt ord och i det att hon

© 1910 August

samtidigt lät Pucke sqvadronera framför den gamla skålmens ansigte. »Men käppen, herre, bryter jag sönder... Det måste Ni förlåta mig, gamle herre! Jag vill inte, att den någonsin mera skall för er blifva, hvad karbasen är för den af lagen förordnade bödeln... Se nu på, herre!»

Den raska ungmön upplyfte sitt ena knä, mot hvilket hon satte midten af käppen. En ganska stark ansträngning af hennes muskler tarfvades emellertid, för att bryta af det hårda och sega träet. Men så var också flickan ingalunda en af de i drifhus uppammade plantorna. Hårt arbete hade uppöfvat hennes muskler, mångdubblat hennes styrka. Det berättades sedermera af både henne och Araminta, att, när käppen bröts, ljud en hemsk suck — en suck, som icke kunde härleda sig från vindens sus i skogen, ty någon skog fanns icke i närheten, ej heller från någon bland buskar dold fågel, ty någon buske kunde icke upptäckas, så långt ögonen förmådde tränga genom dunklet.

Emellertid kände Helena sig icke mera hemsk till mods, än att hon skrattade och yttrade:

»Nu, gamle herre, har ni sjelf sett, att äfven ett par svaga qvinnor förmå uträtta någonting här i verlden... Icke sant, herre?... Ni lofvar ju att vara beskedlig?»

»He... he... he... hexa!» stammade den gamle gnidaren, hvilken tycktes vara af sina upprörda känslor och stormande sinneshörelser nästan förlamad eller åtminstone ur stånd satt till att på ett redigt sätt uttrycka en tanke, kanske till och med oförmögen att i sin hjerna framkalla någonting, som kunde förliknas vid en tanke... Det var verkligen med stor möda, han förmådde gifva för Helena till känna, att han ansåg henne tillhöra den olyckliga klass af människor, som under hexprocessernas dagar gjöt sitt blod eller omkom på inquisitionens bål i våra nejder. »He, he, he... hexa!... Ta... ta... tag hit mi... min... min hjertevän!»

Det var naturligtvis icke svårt för Helena att inse, hvem eller hvad det var, som den gamle gnidaren på en så jemmerlig tonart och med denna gråtmilda röst benämnde sin hjertevän. Araminta vred sina händer i förtviflan, då hon såg och hörde de vittnesbörd om förtviflan, som uppenbarade sig både i min och åtbörder hos den mansperson, som hon hittills varit vand att betrakta

såsom sin far — ehuru han, såsom redan blifvit för våra läsare antydt, ingalunda egde någon verklig rättighet till ett så ljuft namn från den väna ungmöns läppar. Och hon stälde till sin väninna Helena denna bön:

»Gif honom den!... Käraste, gif honom den igen!... Han är ju likväl min far... likväl — i trots af allt — är han min far... Gif honom det der käpphandtaget, som är urskuret till ett så hemskt och fasaväckande hufvud... Han kallar det sin hjertevän!... Låt honom få hjertevännen tillbaka!»

»Var nu icke så barnslig, jungfru Araminta!» utropade den andra ungmön. »De två... Stengrund och hans förtrollade käpp... borde aldrig mera få återse hvarandra... Nå, nå, käraste jungfru... ske, som ni vill!»

Och Helena kastade delarna framför fötterna på gamle Stengrund. På samma gång utropade hon, medan hennes ansigte antog den s. k. förnärmade minen hos en person, hvilken vet sig hafva rätt, men af undseende för en mächtigare vilja gifver vika och — figurligt taladt — tvår sina händer i fråga om alla de olyckor och olägenheter, som kunna i närmare eller fjernare framtid blifva en följd af en illa använd efterlåtenhet.

Puckes hufvud saknades dock, och Stengrund jämrade sig. »Ack, Pucke lille, när får jag väl återse ditt ärliga, glada, välmenande anlete och se mig mätt på glansen af dina perlögon?... När, ack när?»

»Jo, när ni blir beskedlig igen, gamle herre!» ljöd en melodisk stämma i den sörjande gubbens omedelbara närhet.

Det var Helena, som på detta sätt afbröt den förhärdade mannens dystra betraktelser. Han ropade förtjust:

»Har du hittat min Pucke?... Får jag min Pucke igen?»

»Det der lilla träbelätet, som ni behagar kalla er Pucke och som — för så vidt jag kan veta något om saken — ganska väl kan vara afgrundsfursten sjelf — han, som enligt trovärdig saga till och med kan innesluta sig inne i ett tomt nötskal eller i en penningpung...»

»Nå, hvar är han?... Hvar är han?... Jag skall gifta mig med dig, Helena, och göra dig till egarinna af Nya Halolas fruktbara fält och vidsträckta skogar och mossar och till herskarinna i

slottets höga gemak, om du endast vill säga mig, hvar jag har min Pucke, mitt lif, hälften af min själ.»

»Nej, har en menniska, sedan verldens stora skapelse, någonsin hört på maken? . . . Friar icke karlen på fläcken! . . . Ha, ha, ha! . . . Nej, gamle herre, om ni också kunde fylla mitt förkläde med diamanter, stora och tunga som småsten, och om ni också kunde och ville öfverhölja femtio sidendrägter med dyrbara perlor och sedan skänka mig alltsammans, så skulle jag dock aldrig svika min tro till ungersvennen, som jag har kär . . . En enda Erkko Joukahainen är värd lika mycket som hundra gamla girigbukar . . . Och nu vet Ni det, gamle herre, och jag vill bara tillägga det vänliga rådet, att Ni icke i fråga om kärleksaffärer går i vägen för min Erkko, ty han tåler intet skämt i så allvarsamma saker . . . Han är karl för sin hatt . . . Och nu vet Ni det, Ni gamle, genomförderfvade gubbe, som icke ens skulle vara värdig att gifta er med skogssnufvan eller något af de leda trollen i bergsgrottorna.»

Men Puckes hufvud återfans icke, huru ifrigt Stengrund än sökte efter det. Och verkliga anledningen till detta förhållande var den omständigheten, att Puckes hufvud låg i Helenas klädningsficka och att denna ungmö ansåg det vara klokast att icke återlemna den förtrollade tingesten, förrän hon sjelf och Araminta befunno sig i säkerhet. Måhända hade hon också en oklar förhoppning om, att trollhufvudet skulle bringa lycka med sig.

Hennes glädje skulle emellertid, som läsaren troligen redan af sammanhanget insett, icke blifva långvarig.

FYRATIOANDRA KAPITLET.

Pucke återfödes.

»Nu, vänner!» kommenderade Willehad Willebrand, när han i spetsen för sin tappra friskara närmade sig till Nya Halola. »Låtom oss nu rida raskt på! . . . Vi äro snart vid målet, hoppas jag. Pressa den gamle skälmen, Aatuli, och låt honom säga, huru lång tid vi behöfva för att hinna vårt mål . . .»

Hvad anföraren menade med sin befallning att »pressa» patron Stengrund, blef aldrig med ord uttryckt, men länge jätten Aatuli tycktes ändå förstå meningen, liksom om det varit frimurarespråk och Willebrand varit Aatulis frimurarebroder.

»Pressningen» försiggick på sådant sätt, att Aatuli, som red bredvid Stengrund, fattade omkring dennes hals vid nacken och klämde till. Sannolikt finnes vid en och annan mindre vingård i Rhentrakterna en eller annan vinpress, hvilken icke klämmer samman drufvorna så hårdt, som jättens obevekliga och nästan jernhårda fingrar i denna stund sammanpressade köttet och blodet på bak-

sidan af Stengrunds muskulösa hals. Dock skulle man bedraga sig ganska mycket, om man trodde, att Stengrund jemrade sig på grund af den förfärliga smärta, som denna operation månne hafva vållat. En sådan man som Stengrund *kan* icke gifva luft åt sitt lidande genom rop, skrik eller ens genom tårar. Ju mera en sådan person lider, desto mera är han herre öfver sin tunga. Men nödroppen höras i hans inre, och det kanske med så mycken större kraft och styrka . . . Nej, gamle Stengrund hvarken skrek eller jemrade sig under den omilda behandling, som han rönt. Han endast gnisslade med tänderna och röt af vrede. Och om han sade någonting, så

var det ingalunda en bön om förskoning, utan en till alla onda andemagter öfver eller under jorden, i skog, på berg, i sjö eller i mosse, med få ord, en till allt, hvad ondt heter, stäld uppmaning att gripa in i den här saken och förskaffa Aatuli en ond lön för hans ärliga möda och besvär.

»Nå, Pucke lille», hviskade Stengrund till sin gamle förtrogne, »hvad menar du om allt det här? Tycker du, att det är, som det bör vara? . . . Hva'sa'? . . . Nej, jag kunde väl tänka mig det . . . Tänkte måhända, att din nya kropp hade satt nya tankar och åsigter i ditt hufvud . . . Hvem kan veta det? Man är ju beroende af sin helsa och sitt välbefinnande. Sådän är jag . . . ja, vid alla mina falska och äkta silfvermynt! . . . Äfven jag är i hög grad beroende af min helsa . . . Naturligtvis, Pucke lille! . . . Det är ju en själfklar sak . . . Naturligtvis är det så . . . Du är icke mycket mera än en människa, du heller . . . Men det fröjdar mig, att din nya kropp icke har satt nya griller i din hjerna . . . Ser du, det gamla är alltid det bästa . . . Eller, hvad tycker du, Pucke? . . . Visste väl, att vi skulle vara alldeles ense om den saken . . . Det gläder mig obeskrifligt, vän Pucke . . . Och tillåt nu din gamle herre och husbonde att lyckönska dig till den nya kroppen . . . Hin tage tösen, som bröt af den gamla på midten!»

Utän tvifvel betraktar vår läsare detta yttrande såsom en gåta. Vi hafva nyss bevittnat några mycket sorgliga tilldragelser, genom hvilka Puckes kropp förolyckades. Mot Helenas knä bröts den i två delar, och hufvudet gömdes i Helenas ficka. Man hade verkligen haft alla skäl att förmoda, att denna omtänksamma jungfru icke skulle släppa ett så dyrbart byte ur sitt våld. Men det otroliga hade inträffat. Puckes hufvud befann sig ånyo i Stengrunds händer. Den gamla kroppen var förstörd, men Pucke glänste redan med en ny. Pucke befann sig i högönskelig välmåga, tycktes det, och derför äro vi skyldiga våra läsare en redogörelse i denna viktiga sak. Underbart må det synas, att Puckes hufvud, som vi sågo försvinna i djupet af Helenas klädningsficka och då var utan kropp, nu ånyo är i handen på Stengrund, som med stor förtjusning trycker den gamle vännen till sitt hjerta. Saken synes underbar och skulle hafva utseendet af trollkonst, om vi icke vore i tillfälle att, på grund af tillförlitliga handlingar, meddela våra läsare en mycket naturlig för-

klaring, hvilken genast skall bortjaga alla föreställningar om öfvernaturliga inverkningar, utöfvade af synliga eller osynliga magter.

Händelsen hade tilldragit sig på följande sätt och hade alldeles intet sammanhang med trollkonster eller andra hemska ting och företeelser af likartad beskaffenhet.

När Stengrund släpade med sig de båda jungfrurna, beredde dessa honom naturligtvis icke någon lättnad, åtminstone ingen frivillig sådan. Han fick släpa i sitt anletes svett, stackars gubbe! Hade han haft sin Pucke i ordentligt och helfärdigt skick, skulle han använt den. Men olyckligtvis egde han den icke, hvarken i helt eller sönderstyckadt tillstånd, hvarken andligen eller lekamligen, så att säga. Den satt fortfarande i Helenas klädningsficka och kunde icke längre gifva honom några goda råd eller eljest vara honom till någon nytta.

Men det är alldeles tydligt, att allt detta arbete skulle i hög grad anstränga både Stengrund och hans gamla kroppshydd. Andtäppan instälde sig och blef mer och mer besvärlig. Han hostade, men sprang ändå och släppte icke sitt tag. Slutligen måste han dock besluta sig för att hvila och pusta ut och å nyo uppfånga den flyende andedrägten.

»Hm... Kratsch!... Bum, bum, bum!... Kratsch!»

Och han nödgades sätta sig ned på en sten — ett af dessa väldiga erratiska block, som äro så allmänna i trakter, dit odlingen ännu icke har i någon nämnvärd grad hunnit. Men fortfarande höll han sina fångar fast... Åtminstone försökte han göra detta. Dock kom slutligen på honom ett så våldsamt anfall af den asthmatiske kväfningen och hostan, att han icke längre kunde egna en tanke åt någonting annat, än att med ansträngning af alla sina krafter kämpa emot den hotande kväfningen och döden.

»Jag... jag vill icke dö... jag får icke dö... jag kan icke dö», muttrade han mellan anfallen... »jag är odödlig... eller... kratsch!... bum!... jag borde vara odödlig... Bum, bum, bum, kratsch!... Döden är en dum uppfinning, inte sant, Pucke lille.»

Men den gamle trotjenaren fanns icke till hands... Den hvilade, som vi veta, i en trygg och säker fristad. Och nu erinrade gamle Stengrund sig allt, som hade inträffat.

Småningom lättades hans bröst i någon mån. Helena hade

gera flytt, under det att Stengrund var urståndsatt att förfölja henne. Men Araminta ville icke höra talas derom. Det var ju hennes far, som led, hennes far, som tycktes kämpa med döden. Ännu hade hon icke klart för sig, att den mannen hvarken var eller kunde vara den person, hon hade att tacka för lifvet.

»Spring du, Helena, om du så vill!» uppmanade hon. »Jag skulle icke alls känna mig förvånad, om du gjorde det... Men jag anser mig hafva den pligten att...»

»Pligt mot en sådan...!»

»Tyst, Helena, om du är min vän!... Jag stannar, till dess jag får se, huru det går. Men du har icke någon pligt mot denne man... Du är icke hans dotter, du, och du kan skatta dig lycklig, som icke är det... Gå, gå! Rädda dig sjelf!»

»Jag kan då aldeles förgås af förvåning... Nå, gör som Ni vill... Men Helena är icke den, som är i stånd att öfvergifva en väninna i nöden eller lemna henne ensam i ödemarken tillsammans med en sådan karl, som den der Stengrunden... Heldre skulle jag... Nej, ser man på karlen!... Qvicknar icke det odjuret till igen?»

Jo, det gjorde Stengrund verkligen! Han andades lättare. Hvilan på stenen hade vederqvickt honom. Först öppnade han kläderna, så att den svala luften fick beröra hans bröst. Och efter några minuter kände han sig så vederqvickt, att han kunde utan hosta och utan någon anmärkningsvärd svårighet sucka:

»Nu... nu, så är jag snart bra... men, ack, om jag blott hade min Pucke, min käre Pucke... Det är svårt att skiljas, då man har left så många lyckliga år tillsammans, mycket svårt... Hå, hå!... Ja, ja!... Det är idel bekymmer och vedervärdigheter i den här verlden, den här usla och bedrägliga och bedröfliga verlden, som är så hjertlös, så hjertlös... bum!... bum!... kratsch!... så hjertlös och dålig och ruten och skämd och förderfvad, så att... bum!... kratsch!... den lägger iskall hand mellan vänner.»

»Jag får å Puckes vägnar tacka för liktalet, gamle herre!» inföll nu Helena med sin vanliga munvighet. »Han skickar er sin höfliga helsning och anmodar er att försöka så godt ni kan, hjälpa er sjelf, ty... som han mycket riktigt anmärkte... mig får ni aldrig mera återse med edra små rättögon, hvarken i denna verlden

eller i den tillkommande... Ja, jag tyckte att han sade så. Och det var ju en vänlig helsning, den afidne sände er... Hoppas, att ni håller mig räkning för det, att det är genom mina läppar, som den gamle, bepröfvade medhjelparen i alla edra planer skickar er den vänliga helsningen!»

Om nu icke Helena hade varit nog oförsigtig att, under talet om den saknade Pucke, föra handen till sin klädningsficka och kvarhålla den där på ett sätt, som icke kunde annat än väcka uppmärksamhet hos en så gammal skälm som Stengrund, skulle kanske den oskyldiga minen på hennes täcka anlete och den icke mindre oskyldiga, fastän något skalkaktiga tonen hafva bedragit gamle Stengrund. Men den oerfarna Helena kände icke den mannen. Aldra minst var hon i stånd att fatta, med hvilken lätthet den gamle skälmen drog sina slutsatser.

»Det der är bra», svarade han. »Pucke och jag voro gamla, goda vänner... Bra, bra, flicka!... Hoppas, att du bestått honom en hederlig... hm!... kratsch!... bum!... begrafning, just en lika hederlig jordafärd, som... bum!... jag ämnar bestå dig, när jag en gång får nöjet att se dig på bår... Ja, just så, förstär du... Frid vare med Pucke!... En hederlig kompanjon var han för mig... Men vi äro alla dödliga... Ack, ja, vi äro visst det!»

»Var nu inte alltför ledsen, gamle herre! Ni kan lätt nog få...»

»En annan Pucke?... Menar du det?... Ja, visst kan jag det. Jag kan så... Jo, jo, men... en annan Pucke!... Du har rätt, flicka lilla, alldeles rätt. Det är sant som evangelium, det. Pucke skall stå upp ur sin graf. Jag kan lätt nog få mig en annan käpp... Men gå nu och lägg dig att sofva i det der mjuka gräset, min pulla!... Gå nu!... Både du och dottern min äro sömniga och i behof af en grundlig hvila!... Gå nu och lägg er i gräset!... Jag ger eder två timmar till att sofva. Är det inte hyggligt, hvad?... Eller hurudan är din mening om saken, Pucke?... Jaså, Pucke är död nu... Det är så sant... Hvile han i frid, den trogna själen! Hvile han i ostörd ro! Han har väl förtjent hvilan genom ett träget och troget dagsverke under sin verksamhets dagar... Gå nu och sof!... Jag skall vaka öfver er sömn, både din och Aramin-tas... Ja, men skall jag så... Och under tiden skall jag syssel-

sätta mig med att begråta min för all tid och för all evighet ohjelpligt förlorade Pucke . . . Nå, flicka, gå nu och lägg dig och lemna mig ensam med min djupa sorg!»

Så talade Stengrund. Hans röst var så lugn. Hans stämma så gråtmild. Helena kunde icke misstänka någonting, aldra minst, att han genomskådat henne och visste, hvarför hon höll sin lilla hand så troget nersänkt i klädningsfickan. Den stackars Helena trodde sig hafva fullständigt slagit honom med blindhet. Hon gick tillbaka till Araminta, som redan hade lagt sig ned på det mjuka gräset med en mossbelupen tufva under hufvudet. Öfver mossan hade hon — till försvar mot myror eller andra kringirrande djur — lagt en näsduk. Och redan sof den stackars Araminta ett godt barns, en oskyldig jungfrus lugna och ljufva sömn. Helena var trött, hon också. Det enda, som hade kunnat hindra henne från att slumra in, skulle hafva varit oron för att under sömnen blifva beröfvad det der Puckehufvudet, som hon hade gömt i sin ficka. Men hon förde sin lilla hand ned i det trånga förvaringsrummet och fattade med fingrarna omkring bilden. Vi kunna icke och anse heller icke nödigt att framställa Helena annorlunda eller göra henne bättre än hon i verkligheten var. Hon var, som alla hennes jemlikar på den tiden, icke så litet vidskeplig och trodde fullt och fast, att så snart Stengrund förlorat »afgudabelätet», skulle också hans magt och välde vara på samma gång förlorade. Men aldrig tänkte hon på, att egandet af detta »afgudabeläte» skulle kunna bereda henne sjelf någon fördel, om detta beläte verkligen vore i besittning af de underbara egenskaper, som enligt folktron hade beredt så kolossalt stora, ekonomiska framgångar åt Stengrund. Hennes enda mål var att trygga Araminta, hennes väninna, mot gubben Stengrunds elakhet, genom att beröfva honom den fruktade »afguden».

Och så slumrade hon in, slumrade ljuft och stilla vid Aramintas sida. Men Stengrund slumrade icke. Tycker någon verkligen, att han skulle kunna slumra, när så många bittra tankar surrade ut och in, upp och ned, fram och tillbaka i hans hufvud? Menar verkligen någon, att den mannen skulle kunna sofva, när Pucke var förlorad och han visste, hvar Pucke fanns och han endast behöfde vänta, til dess Helena fallit i sömn, för att ur hennes klädningsficka plocka fram sin gamle stallbroders hufvud? . . . Vi skulle hafva endast ofullständigt

lyckats i vår framställning af den mannens lynne, om någon kunde tro detta.

Nej, vaken var han, fastän han låtsade sofva. Att han gjorde sig den mödan att spela en sofvandes rol, det berodde naturligtvis på den omständigheten, att han önskade insöfva Helena i säkerhet och derigenom påskynda den verkliga sömnens inställelse, så att han sjelf — Lars Stengrund sjelf — finge mera fria händer till utförandet af den plan, på hvilken han rufvade, den infernaliska planen att återförena sig med Pucke.

»Jo, det går nog bra», mumlade han, då han tyckte sig finna, att båda ungmörna hade inslumrat. »Det går bra. Nu skall du snart vara i din herres och väns hand igen, gamle stallbroder... Nej, se!... Den slinkan håller ännu sin hand kvar i fickan... Skulle icke jag... jag, Stengrund, som har det ryktet om mig att vara den klokaste mannen i Finland, skulle icke jag kunna utfundera något sätt, att tvinga den der handen upp ur fickan, så att jag kan bemäktiga mig min Puckes hufvud?... Skulle den slughet, som under min vistelse utomlands förskaffade mig så oerhörda rikedomar, skulle den nu hafva sinat ut, liksom om jag vore endast ett tomt vinfat eller en tom öltunna på en krog om måndagsmorgonen?... Vänta!... Jo, så skall det gå till.»

Sakta reste den gamle skälmen sig upp från den sten, som hade tjenat honom till säte. Och på tå, med smygande och kattlika steg närmade han sig de sofvande jungfrurna. Araminta gled han förbi, tyst som om han varit endast en skugga eller en uppenbarelse från andeverlden. Det var icke henne, företaget gälde. Det var icke hon, som var i besittning af Pucke... Till henne skulle räkningen möjligen komma sedan. Han hade ännu inte fattat sitt beslut angående henne... Nu gälde det endast Helena — hon, som hade satt sig i besittning af Pucke och höll honom fjettrad mellan sina små fingrar i klädningsfickan.

Och nu lade han sig ned på sina knän bakom den sofvande ungmön, afvaktande en stund, då hon skulle — enligt hans beräkning — i sömnen glömma hvad hon gömde i sin ficka och hvarför hon höll handen derinne. Det var Stengrunds uträkning, att hon förr eller senare skulle frigöra sin hand, och då skulle Stengrund genast vara framme och låta sin grofva och skrynkliga, i hög grad med fränkar

betäckta hand dyka ned i ungmöns ficka samt »rädda» vännen Puckes hufvud . . . Sådan var planen. Och om man än måste medgifva, att den icke just var prof på något stort fältherresnille, så måste man dock å andra sidan gifva Stengrund det erkännandet, att han vid dess utförande gick till väga med stor besinningsfullhet och med en försigtighet, hvilken är höjd öfver allt beröm, liksom den är oförtjent af hvarje klander — då man icke tager i betraktande ändamålet med företaget, utan endast det sätt, hvarpå utförandet skedde.

Först lyfte han mycket sakta på hennes — d. v. s. den svävande Helenas arm. Men hon kände detta, fastän hon slumrade, och gjorde i sömnen en rörelse af otålighet och missnöje. Stengrund insåg, att den metoden icke var tillförlitlig . . . Han funderade en stund och beklagade i sitt sinne, att han icke hade gått mera klokt till väga samt framför allt den fatala omständigheten, att Pucke sjelf, hvilkens befrielse det gälde, icke var i stånd att ur djupet af Helenas klädningsficka gifva honom ett af dessa mycket goda och förträffliga råd, på hvilka han alltid satt så stort värde och hvilka — i synnerhet under dessa brydsamma omständigheter — skulle hafva blifvit med stor förtjusning af hans herre och husbonde mottagna. Gamle Stengrund var icke längre den slugaste bland de sluga, sedan hans Pucke lemnat honom i sticket och tagit sin tillflykt i en ungmös klädningsficka, troligen bland kaksmulor, sockerbitar och annat smått och godt, som vi icke äro i tillfälle att uppräknas, emedan tillförlitliga källor i detta hänseende saknas.

Bäst nu den gamle gnidaren satt der på sina knän och i sin hjerna hvälfde den ena storartade planen efter den andra — alla syftande till samma mål och allesammans förkastade, den ena efter den andra — blef han varse ett grässtrå, ja — egentligen icke ett enda sådant, utan många tusende sådana, hvilka stodo der så långa, så raka och, åtminstone till utseendet, så styfva, att den listige, gamle skälmen nästan tyckte, att de voro dugliga till sylar, då han skulle lappa sina skodon (han lappade dem, som vi veta, alltid sjelf, emedan alla skoffickare i verlden hade ådragit sig hans stora förakt och hans omutliga vrede genom att taga en torftig penning såsom lön för sitt läder och sitt anletes svett och möda). Men just denna egenskap, just denna strama hållning hos grässträen, just

denna styfsinhet väckte naturligtvis den ännu mera styfsinte Stengrunds odelade bifall och förtjusning, i synnerhet som de erbjödo honom det redskap, efter hvilket han sökte, då han nu blickade omkring sig och spanade med sina små, gråa ögon.

»Bra!... Pucke skulle tycka om det här, gissar jag», sade han till sig sjelf, sedan han ryckt till sig ett af dessa strån. »Mycket bra!... Mycket bra!... Det här duger... Eller hvad tycker du, Pucke?»

Men Pucke låg i klädningsfickan, omhuldad af Helenas lilla hand, och kunde ingenting säga. Han hade den seden, att aldrig tala oftare, än då han befann sig öga mot öga med sin husbonde, så att denne kunde sjelf läsa hans tankar och gifva dem form. Vi känna ju af gammalt till denna egenhet hos Pucke... Och då nu Pucke icke kunde besvara frågan, svarade Lars Stengrund sjelf.

Och så började den gamle syndaren utföra ett pojkestreck, hvilket man skulle tycka vara allt för barnligt för en man af hans ålder, för egaren till ett af gamla Finlands största och vackraste slott — för Lars Stengrund — äfven om det icke är alldeles ovanligt mellan ungdomsvänner eller mellan älskande. Den gamle filuren började med spetsen af strået kittla den sofvande flickan. Först började han med att låta strået glida fram och tillbaka öfver hennes läppar, men då detta icke tycktes hafva någon åsyftad verkan, förde han spetsen af strået in i den kroppsdel, som är säte för lukten.

I nästa ögonblick ryckte Helena häftigt sin lilla hand upp ur klädningsfickan och förde den upp till den kroppsdel, som genom sin känslighet störde hennes sömn, hvilken eljest var så lugn och stilla. Här hade denna hand nu sig förelagdt det åliggandet att genom gnidning bringa de känsliga nerverna till ro. Och medan detta arbete utfördes, fortsatte flickan att sofva, utan att hafva någon aning om, hvad som försiggick eller huru gamle Stengrund begagnade sig af den öppnade vägen till det inre af det förvaringsrum, der hans tillbedde och saknade Pucke nu låg i frid och ro, ostörd af verdens stormar. Det dröjde icke länge, innan Puckes hufvud var i Stengrunds händer, och denne hade knappt hunnit öfvertyga sig om, att hans lycka var verklig och att det icke var fråga om någon drömvilla eller trolleri eller någonting annat sådant, som enligt hans öfvertygelse kan »förvända synen» på de klokaste

menniskor — Stengrund hade, säga vi, knappt hunnit öfvertyga sig om allt det här, förr än han började dansa och hoppa samt öfverhölja det lilla belätet med kyssar, kanske nära nog lika ömma, kanske till och med ännu ömmare, än om den återfunne varit hans barn, kött af hans kött, ben af hans ben, sinne och själ af Stengrunds sinne och själ. Under tiden hade Helena stillat och genomgnidning söft till ro de nerver, hvilka hade genom sitt upproriska beteende tvingat henne att släppa det dyrbara Puckehufvudet. När den lilla handen hade uppsökt fristaden i klädningsfickan, gaf den sig till ro. Handens egarinna sof och kunde därför icke draga några slutsatser. Stengrund fick i god ro aflägsna sig med sitt byte — detta kära Puckehufvud, som så ofta hade afspeglat hans tankar och bekräftat dem.

»Välkommen i min famn igen, gamle vän! . . . Men hela din kropp är ju afbruten . . . jag måste skaffa dig en annan», utropade Stengrund, sedan han — efter fullbordad gerning — hade dragit sig afsides och vunnit en fristad bakom ett stort stenblock.

Den, som hade haft tillfälle att i denna stund se gamle Stengrund, skulle utan tvifvel hafva trott honom vara en far, som varit nog lycklig att återfinna ett förloradt barn. Hans glädje var utomordentlig. Och lika utomordentlig var hans sorg, då han såg, att Pucke numera var endast ett hufvud och att kroppen gått förlorad »under dessa grymma fejder». Sådana voro Stengrunds egna ord.

Hvad skulle en moder göra, om hon märkte, att hennes barn lidit någon kroppslig skada? Naturligtvis skulle hon försöka att bota skadan eller ersätta den förlorade lemman med en konstgjord sådan . . . Ja, se der just hvad Stengrund gjorde, se der den »lifsuppgift», som han gjorde till sin under de närmast följande tio eller femton minuterna! Hållande sin Puckes hufvud i handen traskade han rastlöst omkring och underkastade omgifningarna en genomgripande kritik. Han sökte en lång, smal och rak telning eller gren. Af denna skulle han bereda åt Puckes hufvud en ny lekamen. Många långa, smala och raka telningar undersökte och förkastade han, emedan de icke voro felfria. En var alltför knotig. En annan var icke tillräckligt knotig. En tredje var icke alldeles rak. Och så fortgick det en lång stund.

»Ack, Pucke», suckade han. »Om du ändå sjelf kunde gifva

mig ett godt råd! . . . Men du blir dig icke lik, förrän du fått igen din kropp . . . Ack, Pucke! . . . Men misströsta nu icke! . . . Vi skola väl förr eller senare hitta någonting, som passar dig, någonting, som är mycket fint och bra, förstår du . . . någonting extra excellent, som svägerskan min der borta i Helsingfors plägar säga, den högfärdiga människan . . . Ah! . . . Se der, Pucke! . . . Der hafva vi en gren, som är alldeles passande till kropp åt dig! . . . Rak, smal, prydlig . . . obetydliga ojemnheter! . . . Den skola vi taga . . . och du

skall blifva fin som en kavaljer i Åbo, när han är stadd på giljarefärd, och proper som en mamsell från Åbo, när hon far på familjebal hos landshöfdingen . . . Vi skola förnya dig, Pucke lille. Vi skola pånyttföda dig, och Pucke skall icke längre vara den gamle Pucke, som blifvit utsliten på dagsverkarnas och torpareqvinnornas lata ryggar, utan Pucke skall blifva en herreman från topp till tå . . . Lita på mig, gamle vän . . . Lita bara på mig! Du har ingen bättre vän på jorden, och för resten icke heller i någon annan verldsdel . . . Lita bara på mig! . . . Stackars Pucke!»

Sedan gamle Stengrund hade slutat detta förträffliga tal, gömde han sin afbild i rockfickan, medan han med sin knif angrep den unga ektelningen. Den hade — det månede medgifvas — varit förtjent af ett annat öde och ett mera ärorikt slut, än detta, som nu kom den till del. Hade den fått stå ännu sextio eller nitio år, kunde den hafva tjenat konglig majestät och kronan såsom en fartygsköl, hvilken simmat genom hafven och visat främmande nationer, huru de nordiska flaggorna se ut med den äran. Men Stengrund tänkte, som vi veta, aldrig på någon annan framtid än sin egen och möjligtvis — ty hans närvarande göromål tyckes antyda något sådant — äfven Puckes. Hvad bekymrade han sig om exskogor och krigsflottor och dylikt? Han hade — som så många andra människor tyvärr hafva — icke något begrepp om, hvad det vill säga att ega ett fosterland och att underordna sina egna önsknningar och intressen under fosterlandets . . . I alla händelser var nu den der ektelningen för tillfället af icke synnerligen stort värde. Stengrunds hvassa knif skar af den invid roten. Och samma obarmhertiga knif afskalade barken.

Innan Stengrund skred till att förena Puckes hufvud och den nya käppen till ett oupplösligt förbund, såsom hans mening var, smög han sig fram till de sofvade ungmörna och lyssnade till deras andedrägt. Den var lugn och jemn. Men Stengrund var icke belåten med en så ytlig undersökning. Han visste, att man kan låtsas sig sofva. Han hade sjelf utöfvat den konsten många gånger, när han varit i någon fara under sitt af stormar uppfyllda lif. Halfhögt brummade han, under det att han samtidigt skarpt iakttog deras ögonlock:

»Åh, låtsas nu icke, att du sofver, flicka! Med mig kan du icke spela sådan komedi . . . Tro icke det! . . . Åhjo, de sofva! Derom finnes icke något tvifvel. Man skulle kunna trumpeta med en basun i deras öron, utan att de skulle vakna. Och om alla Finlands trasiga trumslagarepojkar började drilla här, skulle de sofva.»

Tydligt är, att den gamle skälmen skulle hafva sett någon rörelse i ögonlocken hos de sofvande ungmörna, om de endast låtsat sömnen. Stengrund kände sig öfvertygad. Nu ansåg han sig kunna utan fara ega sin tid, sina krafter och sin konstskicklighet åt Pucke. Han satte sig ned på en sten och började bearbeta ektel-

ningen med sin knif. Ingalunda gick det fort. Men det gick ändå för sig. Och slutligen hade han den glädjen att kunna till Pucke hålla följande lilla tal, medan han höll sitt verk på armlängd från sitt halfslutna och skarpt kritiska öga:

»Jo, nu har du erhållit en ny rock, min käre Pucke! . . . En rock af skogens starkaste träd! . . . Af ek, ser du! . . . Och nu förbehåller jag mig, att du är beskedlig . . . Du är ny, du är frisk, du har ett långt lif framför dig . . . Du är frisk och kry som ett vinter-ny . . . Du och jag kunna ännu genomlevva mången ödets vextling . . . Men aldrig, aldrig mera skola vi öfvergifva hvarandra.»

Var denne man tokig? Eller lefde han verkligen med fullt förnuft i den inbillningen, att Pucke var en lefvande varelse, hvilken förstod, hvad Stengrund sade, och rättade sig derefter, en lefvande varelse, hvilken kunde känna Stengrunds känslor, önska hans önskingar, glädja sig med hans glädje, sörja med Stengrunds sorg . . . ? Vi kunna icke afgöra den frågan, men vi hafva en och annan gång sett fullt förnuftiga menniskor behandla liflösa ting, som om de vore lefvande.

»Seså, Pucke», utbrast Stengrund högt, sedan han en lång stund varit försjunken i betraktelser. »Nu är du ny och kry som månen i ett vinterny. Och nu hoppas jag, att du uppför dig till min fulla belåtenhet, min snälle vän, ty eljest bryter jag dig tvärs af, förstår du! . . . Och framför allt får du icke hafva någonting otaldt med de der två flickorna, som slumra derborta — du ser dem nog — och du får icke bistå dem i deras illistiga planer . . . Nå, det var bra, att du lofvar mig detta . . . Det var också i sjelfva verket det aldra minsta, du kunde göra mig till tack för din nya rock, som börjar blifva allt rödare och rödare, efter hand som saften hinner torka . . . Den skall snart likna en kardinalkåpa, och sedan blir du brun som en indian . . . Men var mig trogen under alla förhållanden, Pucke lille, så skall du få se, att jag omsider, när tillgångarna tillåta en så stor och öfverflödigt utgift, skall gifva dig ett halsband af guld . . . af *guld* förstår du, Pucke lille! Det skall smaka något, det . . . Eller hvad tycker du sjelf? Jaså, du tycker detsamma . . . Ja, jag visste väl det . . . Jag känner dig, Pucke, jag känner dig. Jag har dig på mina fem fingrar. Vänta bara! . . . När vi hunnit göra så mycket silfver, vi behöfva, skola vi vara

rikare än kungen... Och han är fattig nog, stackars Gustavus Adolfus, om ryktet täljer sanningen rörande honom och hans käre farbror... Men var bara tyst, Pucke!... Vi hafva stält allting så klokt... Vi hafva ingenting i vårt eget slott... Det skulle hafva varit en galenskap... Nej, alltsammans hafva vi i Gamla Halolas torn, du... Alltsammans!... Hvad tycker du väl?... Är det icke väl utspelade kort, du?... Nå, säg hvad du tycker, Pucke lille!»

Och så fortsatte gamle Stengrund att prata med sin förtrogne vän, Pucke. Våra läsare börja kanske ana, hvilken den hemlighet var, som emellanåt tryckte på Stengrunds skuldror och dref honom att anförtro sina bekymmer åt Puckes tystlåtna vänskap... Men vi vilja icke i förtid röja hemligheten. Den blir tids nog uppenbar.

Efter en eller två timmar vaknade Araminta.

Hon spratt upp och såg sig omkring med en förfäran, hvilken var alltför naturlig, för att kunna vara låtsad. Hon hade drömt så ljuft om ett rikt och godt hem och om vänliga människor, som omgäfvade henne och om hvilka hon hade i drömmen fått den föreställningen, att de lefde endast för att göra henne glädje och utjemna marken för hennes steg. Hon hade i samma serie af drömmar sett sig själf i en väldig och väl inredd och med prydliga möbler i Ludvig den fjortondes stil inredd sal, och vid sin sida hade hon i drömmen sett en stor och jättestark, vacker ung man, hvilken hon igenkände såsom varande Willehad Willebrand. Och han sade henne, att hon var hans brud och att han alltid skulle hafva henne kär och försöka att läsa hennes önskningsar i hennes ögon, innan hennes »rosenläppar» — ja, just så tyckte hon det var, han uttryckte sig — hunnit uttala dem. Allt detta och mycket annat, som var ljuft och godt och som beredde hennes hjerta stor fröjd och gamman, hade hon drömt, och våra läsare inse nogsam, att hon hade varit lycklig i sina drömmar och att hon helst velat, att de skulle fortvara. Och hvem skulle icke i liknande fall önska detsamma?

Men så vaknade hon. Och i samma ögonblick, då hon vaknade och blickade omkring sig i den ödsliga och tröstlösa naturen, blef hon förfärad. Det var så olikt allt det vackra, hon hade sett i drömmen. Det var verklighetens prosa, som nu så plötsligt intog

den plats, der fantasiens bilder hade tett sig för hennes drömmande själ och gjort henne lycklig under de korta stunder, då hon slumrade vid sidan af Helena med den mjuka mossan till hufvudkudde och den doftande gräsmassan till hvilobädd.

Hennes uppvaknande berodde emellertid icke på någon skrämmande drömbild, ej heller derpå, att hon sjelf skulle hafva hyst någon, äfven under det sofvande tillståndet verksam, önskan att vakna. Det berodde helt enkelt och prosaiskt derpå, att en grof hand skakade henne och en lika grof och obehaglig stämman ropade i närheten af hennes öra dessa ord, hvilka, uttalade med barsk stämman, skrämde henne.

»Upp!... Nu är det tid, att vi begifva oss på färden... Seså, vakna nu!... Araminta!... Hör du icke?... Är du döf, död eller vågar du motsätta dig min faderliga och med så stor mildhet och öfverseende utöfvade myndighet?... Araminta!... Vakna upp!... Vi borde hafva varit en half mil härifrån redan... Du väcker mitt ursinne, om du icke vill vakna.»

Vakna — jo, det ville nog Araminta. Och lyda den man, hvilken kallades hennes far, det ville hon också. Men det var så svårt att slita sig ur drömmarnas famn. Det »bjöd emot» att från luftslottens fagra och förtrollande rike med ens återvända till — ja, till hvad?... Det visste hon icke till en början, men att det var till någonting rysligt, det stod genast klart och tydligt inför henne. Och visserligen var det under inflytandet af denna stämning, som hon, strax efter uppvaknandet och innan hon ännu hade återvunnit fullt medvetande, hviskade:

»O, det var så skönt!... Och nu är alltsammans borta! Och nu!...» Hon reste sig upp och såg omkring sig och betraktade den tröstlösa naturen. »Och nu... är jag återigen inne i verkligheten!»

Ja, det var nu en obestridlig sanning. Hon hade från drömmarnas verld återkommit till verkligheternas område. Och om han hade behöft något ytterligare stöd för detta antagande, så hade hon ett sådant nära till hands, och hon behöfde icke söka efter det. Det var nämligen Stengrunds anlete — detta satyrartade, elaka anlete — som tedde sig för hennes ögon, när hon öppnade dem. Och fastän hon mången gång tillförne hade sett dessa grofva an-

letsdrag, föreföllo de henne nu, som om de varit för henne alldeles obekanta... Hon kände en öfvervinnelig fasa, då hennes ögon mötte detta leende.

Araminta hade lemnat drömmarnas underbara värld, och befann sig å nyo inne i verklighetens. Hon kunde icke längre fortsätta de fagra drömmarna. Hvem kan drömma, då man känner sig skakad af en kraftig hand och möter ett par af vrede, hätskhet och en mängd andra onda lidelser brinnande ögon? Och just detta var; hvad Aramintas ögon sågo, när de öppnade sig, för att mottaga intryck af det yttre lifvet, af denna verklighet, hvilken var så olik drömmarna — denna sorgliga verklighet, som var så full af faror och så fattig på den kärlek, efter hvilken hvarje ungt hjerta trängtar.

»Upp!... Nu är det tid att fortsätta färden... Vi hafva icke en minut att förlora... Nå, blir det nu af en gång, eller kanske skall jag låta Pucke dansa?... Eller hvad?»

Araminta hade blifvit väckt genom den häftiga skakningen. Helena deremot väcktes upp ur sin slummer genom namnet Pucke, som ljud i hennes öra. Hon reste sig upp ganska häftigt och förde genast handen till sin klädningsficka. Men Puckes hufvud fans icke längre der... Och Stengrund var nog hjertlös att skratta åt hennes missträkning och håna hennes bestörtning, genom att sträcka fram den helbregdagjorde Pucke och säga:

»Jo, här är han... Se på honom riktigt, du!... Hel och snygg igen är han, min pulla... Hel och ren, som en sotare på juldagen...! Hvad tycker du väl, min tös?... Ha, ha, ha!... Hi, hi, hi! Pucke lille! Den gången spelade vi jäntan ett bra spratt... Eller hvad tycker du sjelf, Pucke lille?»

»Ni är, när allt kommer till allt, bara en gammal narr.» Det var allt, hvad Helena sjelf sade om saken.

»Hon är ond, du, Pucke?... Om hon vågade, skulle hon rifva ut ögonen på både dig och mig, Pucke lille», väsnades den gamle gnidaren och hängaf sig åt en munterhet, som hos den mannen var i hög grad sällsynt och som just af denna anledning föreföll jungfrurna så mycket hemskare. »Vi hafva spelat dem ett spratt, som kunde förtjena att inregistreras i tideböckerna — det bästa spratt, som du och jag någonsin hafva spelat någon människa

fastän vi alltid hafva varit riktiga öfverdängare i den konsten, du! . . . Eller hvad tycker du sjelf, Pucke lille?»

Naturligtvis var Pucke, äfven sedan hans kropp blifvit förnygrad och förnyad, icke så uppblåst af stolthet, att han icke beredvilligt gaf svar på sin herres och husbondes frågor. Vi behöfva icke draga i tvifvelsmål, att Stengrund gick till väga som vanligt, d. v. s. läste sina egna tankar i de listiga, små perlögonen . . . Och dervid log den gamle gnidaren så godt, som om han i djupet af sitt elaka hjerta varit öfvermåttan glad att finna den oskiljaktige vännens råd öfverensstämma med hans egna spetsfundiga funderingar och planer.

»Hon skulle bra gerna vilja rifva ut ögonen på både dig och mig», upprepade han och plirade med ena ögat på ett sådant sätt, att det under mindre farliga förhållanden skulle hafva på Helena och kanske äfven på Aramintas läppar framkallat ett leende, måhända till och med lockat dem till ett högt och uppenbart skratt. Men en människa kan icke gerna skratta, när hon befinner sig djupt nere i olyckans och sorgernas famn. Då vill hon heldre lätta sitt sinne med tårar . . . Och Aramintas ögonvrår glänste i denna stund, liksom om tårarna varit på god väg att bryta fram.

»Upp nu! . . . Det är tid att anträda marschen, om vi skola i god tid hinna fram till vårt mål, så att de der spelevinkarne, som hafva så godt öga till er, icke skola upphinna oss på vägen . . . Jag förmodar, att de nu icke kunna vara långt borta . . . Upp! . . . Och framåt marsch!»

»Jag är så trött», klagade Helena och gjorde, som man plägar säga, min af att ämna lägga sig till ro igen med hufvudet mot tufvan. »Jag är trött och alltför orklös, att nu kunna begifva mig ut på vandring igen . . . Kanske om ett par dagar eller så der ungefär! . . . Nu är det då alldeles omöjligt. Det är då alldeles detsamma, som om Ni ämnade döda mig, gamle herre . . . Ni kunde lika gerna hota mig med en pistol, om Ni hade någon kvar.»

»Om!» upprepade eller, rättare sagdt, härmade den gamle gnidaren. »Om! . . . Ser du, det är just, hvad jag har, min lilla söt-nos, mitt sockergryn . . . Du trodde, att jag icke hade någon? . . . Du trodde, att Stengrund icke är klokare än du och andra små hönshjerner . . . Det var, hvad du trodde . . . Icke sant, Pucke lille? Hon är en hönshjerna, hon . . . isynnerhet som hon icke funnit det

vara en oskattbar fördel att blifva upphöjd till patronessa och blifva gamle Stengrunds gemål... Eller hvad tycker du, Pucke lille?»

Under det att den gamle gnidaren talade, framhemtade han ur en af de djupa fickorna i habiten en pistol, om hvilkens tillvaro Helena icke hittills haft någon aning. Hon blef häftigt förskräckt, eller åtminstone låtsade hon sig vara det. De närmast följande minuterna skola till fullo öfvertyga läsaren om, hvilketdera det nu var — förskräckelse och fruktan eller endast förställning och qvinnolist. Hvad Stengrund beträffar, så är för ögonblicket endast det att omförmäla, att han trodde sig omsider hafva kufvat denna envisa natur och gjort den underdånig hans nådiga vilja och välbehag, hvilket öde han nu än månede tilldöma henne.

Och ett leende, som icke kan med ord noggrant beskrivas, men hvilket torde förtjena benämningen satyrleende, om någonsin ett leende i verlden har förtjenat detta, spred sig kring de väderbitna, skrynkliga anletsdragen. Och så räckte han fram sitt skjutvapen samt sigtade på den ännu liggande Helena... Araminta, hvilken hade ett mera blödig, mera kvinligt hjerta, hade då redan — till åtylnad för Stengrunds befallning — lemnat sitt hviloläger och stod der, visserligen beredd att lyda sin »fader», men darrande i de späda lemmarna af fruktan för, att Stengrund skulle bryta ut i någon våldsamt, genom hvilken hennes väninna skulle utsättas för våldsamheter eller till och med för en lifsfarlig skada.

Helena var emellertid vuxen denna öfvermåttan kritiska situation. Hon hade knappt uppfattat, hvilka Stengrunds afsigter voro, innan hon störtade fram och ryckte det lilla, men fruktansvärda vapnet ur hans hand. Förmodligen vidrörde Stengrunds finger trycket, när pistolen blef honom frånryckt, ty säkert är det åtminstone, att skottet brann af och att den laddning af hagel och skrot, som låg ofvanpå krutladdningen, susade fram ur mynningen och med ett hemskt hvinande försvann i luftrymden. Hvarken Helena eller Araminta tillfogades derigenom någon skada, men en beskedlig ekorre, som satt i en trädtopp och förnöjde sinne och mage genom att knapra på ett ekollon, fick ett obarmhertigt hagel i sitt hjerta, lät höra ett dödsskri och tumlade ned till marken.

»Ni gamle, gemene karl!... Vet Ni då icke någon smula skam? ... Om jag handlade rätt, skulle Ni få ett grundligt kok

stryk af min egen hand och med tillhjälp af er uppstofferade Pucke . . . Jag förbehåller mig alla dylika näsvisheter.»

Stengrund var till en början så häpen och bestört, att han icke förmådde säga ett ord . . . Slutligen bemannade han sig så mycket, att han kunde lyfta Pucke upp till jernhöjd med sitt eget rödbrusiga anlete, så att näsan pekade rakt fram mot hans egen näsa. Och när han hade låtit sin gamle trotjenare vinna denna afundsvärdt förtroliga ställning, utbrast han med ett ursinne, som han sällan uppenbarade här i världen, uti en ström, en strid och hejdlös och tillintetgörande ström af vreda ord, af utlätelser, så fula till deras innehåll, och så nedriga, för att icke säga gudlösa till betydelse och innehåll, att sådant visserligen sällan, om ens någonsin, har blifvit hördt i glada Finland.

Araminta var nära att sjunka till jorden, när hon hörde, att den person, som hon ännu åtminstone icke hade giltiga skäl att förneka såsom hennes far, kunde förnedra sig på detta sätt och besudla sin egen tunga och tvenne oskyldiga ungmörs öron och sinnen med så skamlösa yttranden . . . I half förtviflan sträckte hon emot honom sina armar och knäppte samman sina små, hvita händer, och lade in i sin blick all den bön, som steg upp ur hennes jungfruliga själ, och ropade:

»Skona mig, fader! . . . Skona ditt barn, om jag verkligen är barn af en så grym och hjertlös man! . . . Låt mig icke lära att för . . . förakta den . . . den, som gifvit mig lifvet!»

De svar, som framkallades af Aramintas utgjutelse, voro två — intetdera likt det andra, intetdera egnadt att bringa hennes uppörda sinne, hennes qualda själ till ro.

»Hå, hå, hå!» utlät sig Stengrund på det hänfulla sätt, som vid tillfällen, likartade med detta, var för honom egendomligt. »Hå, hå, hå! . . . Ser du der, Pucke lille? . . . Ser du? . . . Förstår du? . . . Begriper du fullkomligt min metod, Pucke? . . . Det är alltid det bästa att hålla strängt i tyglarna på sådana slynor . . . Hå, hå, hå! . . . Om jag är hennes far! . . . Hå, hå, hå! . . . Har du någonsin hört dylikt, Pucke? . . . Och af en sådan byting till på köpet? . . . Hennes far! . . . Hå, hå, hå, Pucke lille, söte, rare, nu må vi väl skratta båda två, både du och jag . . . Kanske du fordrar få se vigselattesten för mig och mor din? Araminta, mitt socker? . . . Säg ifrån blott! . . .

Du är iute blyg, du... Eller hvad tycker du sjelf, Pucke lille?... Icke sant? Både du och jag hafva sett i vår dag mera blygsamma jäntor, än den der, som till och med vågar insinuera, att mitt barn icke är mitt barn, öfver hvilket jag... jag, Stengrund, välbestäld finsk herrgårdspatron, eger full och ograverad och oförminskad faderlig magt, våld och myndighet... Hvad tycker du väl, Pucke?... Sådant är ljufligt och gladt att höra för ett fadershjerter?... Icke sant?... Hi, hi, hi!... Hå, hå, hå!... Du tunga verld!»

»Hvilket gammalt, elakt troll patronen ändå är!» utbrast Helena, som tydligen var mycket förgrymmad och förnärad, visserligen mest för vänninans skull, hvilken efter att hafva åhört början af Stengrunds utgjutelse, brustit ut i hejdlös gråt och icke ville låta trösta sig. »Icke ens den argaste bof, som någonsin traskat framåt landsvägarna i denna bygd, kan vara så elak... Patron borde blygas som... som... som en... en... nej, det finnes i detta fall ingen passande liknelse, ty så elak en varelse, som patronen, finnes icke på jorden från den ena ändan till den andra, nej, icke ens i Tuonis rysliga rike, der man icke kan få en vattendroppe, utan endast dricker blod — oskyldigt människoblod, som den förskräcklige Tuoni utgjutit... Ni är en elak och förskräcklig gammal man, om Ni icke är Tuoni sjelf... Ja, det är, hvad Ni är.»

»Nej, hör på *den* du!... Hvad tycker du väl, Pucke? Den är god, den!... Hörde du, söte Pucke?... Jaså, du hörde allt det der, som hon så näpet och så blygsamt och så jungfruligt hväste fram?... Jo, hvad tycker du väl, Pucke?... Sådana äro de sämsta i våra dagar, d. v. s. de beskedligaste, de snällaste... Förstår du?... Den der revolutionen i Frankrike har satt myror i hufvudet på dem, förstår du?... Ha, ha, ha!... Hi, hi, hi!... Nu för tiden anser till och med en sådan der, en fattig, naken, träldömd hoppetossa, att hon är någonting, att hon betyder någonting i skapelsen, att hon ostraffadt kan få håna, begabba, utskratta och snäsa dem, scm enligt gudomlig och mensklig ordning magten hafva... oss rika, oss mäktiga, oss, som icke behöfva genom dagligt slit och släp och svett och möda förtjena vårt bröd, utan genom himmelens nåd få det på ett lättare sätt och kunna gå till dukadt bord, närhelst det behagar oss, utan att frukta för att möta tomma karotter, fat och brödkorgar... Du, Pucke, det är den nya läran, du, den der

nya bibliska historien, som kommit från Frankrike, du . . . Du kommer ju ihåg det landet, du, Pucke lille? . . . Jag hoppas, att din nya, fina kropp icke har fördunklat ditt minne eller försvagat din hjerna . . . Du kommer väl ihåg, att man i Paris under upprorsdagarna ämnade hänga mig i en lyktstolpe, därför att jag skrek: 'lefve kungen!', när alla andra skaffade sig en grundlig heshet genom att vråla: 'ned med kungen! . . . död och förbannelse öfver kung Ludvig!' och andra vackra och väl ljudande saker? . . . Minnes du icke detta, min söte, snälle Pucke, min hjertevän, min hedersbror? . . . Jaså! Bra, att du erinrar dig det och kommer ihåg allt skriket och oväsendet och mordet och allt det der, som vi sågo i Paris under skräckdagarna! . . . Jo, den der fina ungmön, du, hon skulle varit med på den tiden, så hade hon icke blifvit så stortalig, må du tro . . . Och då hade hon ingalunda vågat kalla mig en elak och förskräcklig gammal man eller förlikna mig vid Tuoni och med sin giftiga, lilla tunga göra mig till ett utskum . . . Men vi lefva i andra tider nu, tyckes mig . . . Stackare, som jag och du, min Pucke, vi äro ingenting, vi äro de förtryckta, de bespottade, de föraktade . . . hör du, hvad jag säger, Pucke? . . . de föraktade, de nertrampade, fastän vi ega både gård och grund och äro bofast och hyggligt folk och betala våra gårdar till kronan och sitta som herrar i Nya Halola och piska upp alla Nya Halolas underlydande efter vårt eget godtfinnande och efter den rättvisa, som vi sjelfva skipa . . . Nu vågar hvilken flicksnärta som helst afslå vårt frieri, om vi göra henne den äran, och hvilken tiggarrunge som helst, om hon endast har en kjol om lifvet, en trasig schal öfver skuldrorna och halfnakna fötter, anser sig vara för god att vid patron Lars Stengrunds, den store och framför allt rike godsegarens, sida sitta som fru på Nya Halola och kläda sig i silke och sammet och guld och ädla diamanter och njuta af all annan denna verdens härlighet . . . Hvad tycker du väl, Pucke lille? . . . Är det inte alldeles som i Paris?»

Helena, som med en viss förfäran och fasa hade åhört detta långa tal, begagnade sig här af den för qvinnan egendomliga förmågan att kunna skratta på ett ganska naturligt sätt, äfven när hjertat skälfter af fasa.

»Jag hvarken förstår eller vill förstå edra vackra ord, gamle narr», yttrade hon så muntert och sorglöst, som det under då

varande förhållanden kunde anses möjligt. »Ni är en så inbilsk narr, en så inpiskad skälm, en så gemen kanalje, en så lumpen gammal träbock, att den enda brud, som kunde anstå eder och vara eder fullt värdig till kropp och själ och ande, som presten säger, det vore skogstrollet sjelf... Ni vet nog, den der, som har det vackra namnet skogssnufvan. Och hvad det nu beträffar Paris eller hvad det nu heter, det der snygga stället, der man mördar kungar och låter banditer regera — om eljest ryktet qväder sanning denna gång — så är det sannerligen mycket beklagligt, att Ni icke sjelf blef kvar der, medan Ni befann er der... Om Ni hade blifvit hängd eller bränd eller arkebuserad eller sänkt, medan Ni fans der i Paris, så hade åtminstone både jag och jungfru Araminta här sluppit ifrån att råka i edra klor... Och nu vet Ni det, gamle herre, och om jag kan tjena er med att säga detsamma omigen, så skall jag göra det och det så, att det skall sjunga och runga i båda edra öron.»

»Jo, Pucke, den är god, den, du!... Den der tösen skulle hafva blifvit sjelfva den hedersmannen Robespierre's — välsignadt vare hans ärorika minne! — öfverman, om hon varit med under skräckdagarna, du... Och hon skulle hafva stoppat ner i sin klädningsficka både den vältalige Mirabeau och den smutsige Marat och den putslustige gaminen Desmoulins och den ränksmidande Lafayette och hela det öfriga snygga och präktiga sällskapet... Den der tösen du, Pucke lille, hon har mod den, som du väl känner och finner... Icke sant, min gamle hedersvän?... Hon, du, skulle ensam hafva stormat Bastiljen, du, och hon skulle med sin egen hand hafva skurit hufvudet af fästningens kommandant, de Launay, om hon funnits dernere i Paris på den dagen, då en viss person — man sade, att han var en kock... nå, tyst, Pucke lille, med hvad du om saken vet... tyst, tyst, min hedersvän... det behöfver icke blifva bekant inför hela världen, att kocken var oskyldig till det der och att en välbestäld gesäll i hattmakareskräet också kan visa sig på styf lina, när det gäller... men, tyst för all del, Pucke, med vår bedrift! Om det der blefve bekant, skulle det kunna kosta mig halsen och dig en smädefull död i en eldbrasa... Men vi veta, hvad vi veta... icke sant, hederspucke?... Tro mig, min gubbe, den der tösen hade sannfärdeligen gjort saken bättre från

sig än vi, ty hon hade... hi, hi, hi!... man får så snillrika tankar ibland... hi, hi, hi... der der tösen hade nog stoppat sjelfva borgmästaren i Paris ned i sin kjortelsäck och gått omkring och mumsat på honom som en barnunge på en sockerbit, om hon varit med i Paris under dessa glada dagar, då en förständig och om-tänksam karl blott behöfde spänna en pistol midt för ansigtet på en adelsman och säga till honom: 'gif mig så och så mycket af ditt guld, ditt silfver och dina äkta perlor och af dina diamanter och dina violblåa ametister och dina perlemorskimrande äkta perlor, gif hit det, eljest angifver jag dig såsom en fiende till friheten, jemlikheten och broderskapet'... Du minnes nog, Pucke lille, att du och jag under de lyckliga skräckdagarna i Paris gjorde oss en liten och ganska hygglig vinst på det sättet... Jaså!... Ja, kan väl tro, att du erinrar dig det.»

»Karlen är alldeles galen, jungfru Araminta», hviskade Helena. »Han är farlig... Vi måste försöka att fly undan honom... Jag hörde på hederlige torparen Markus Nygårds son Jakob, som var galen... Han pratade så der tokigt om... om brinnande ladugårdar och afhuggna hufvuden och andra rysligheter af samma slag... Hu!... Tro mig, jungfru Araminta!... Tro mig!... Tro mig!... Han är galen... Gå icke för nära karlen, snälla jungfru Araminta! Det är lika säkert, att han är galen, som det är visst och otvifvelaktigt, att hans käpp, den der farlige, rysansvärde Pucke, är förtrollad och besatt med en ond ande, som är sju resor vättré och farligare än någon annan ond ande, hvilken magt hafver i vädret eller på marken.»

»Åh, Helena!» hviskade Araminta. »Han är nog vid sina sinnen... Men det, som grämer mig och gör mig otröstlig, det är, att han... att han... är min... min, att han är...»

»Eder plågoande, menar Ni?...»

»Nej... min... *min far!*... Oh!... Jag ryser... Jag skulle helst vilja dölja mitt anlete inför hela skapelsen... Jag, som...»

»Åh, ingenting värre, snälla jungfru Araminta! Ingenting värre!» tröstade Helena. »Jag har sagt eder tillförne någon gång, hvad jag tänker om den saken... Och för öfrigt säger hela bygden, att han icke är er far... Kan Ni se mig», ropade hon, plötsligt vändande sig till Stengrund, »kan Ni se mig i ögonen och påstå,

att denna ädla ungmö är en gren af er förtappade stam?... Om Ni säger det, så ljuger Ni. Och — hvad värre är för er — om Ni säger det, så slungar jag den här stenen rakt emellan edra ögon, Ni gamle, bakdantande, ogudaktige, nedrige skälm!...»

Helena upptog från marken en sten, ganska stor och så tung, att hon trodde sig endast med ansträngande af alla sina krafter kunna slunga den mot det omtalade målet, gamle Stengrunds färade, men tyvärr med skamrodnad alldeles obekanta panna. Flickan gjorde en hotande rörelse med den upplyftade handen. Och samtidigt rusade Stengrund ett par steg framåt, hållande framför sig ännu en spänd pistol och för så vidt flickorna i deras upprörda tillstånd förmådde bedöma saken riktigt, sigtande med det lilla vapnet mot Helenas anlete. När vi kalla en af den tidens pistoler »ett litet vapen», mena vi endast, att det var mindre än den tidens muskötter. I förhållande till vapen af detta slag under nittonde seklets sista århundrade kunde den af patron Stengrund begagnade pistolen förtjena benämningen stor, ja, t. o. m. kolossal. Tiderna förändras. Vi med dem! Och med oss äfven pistolerna!

Vapnet mände nu hafva varit litet eller stort — det var i alla händelser stort och kraftigt nog för att genom sin mynning skicka dödens budbärare till hvilket menniskolif som helst. Gubben Stengrund var ursinnig, som han så lätt blef, när han rönt något motstånd här i verlden. Dåliga karakterer, elaka sinnen, hjertan, hvilka hafva sin lust och fröjd i det onda, blifva lätt rubbade ur den för människans timliga välbefinnande nödiga jemvigten.

Pistolmannen, som — enligt nyss anförda bekännelse — hade deltagit i skräckdagarnas mordgerningar i Paris, denne man skulle sannolikt icke hafva tvekat ett enda ögonblick att skjuta Helena. Hans sinnen voro i uppror och han skulle varit fruktansvärd att skåda, om full dager hade från himlen nedströmmat öfver den plats, der dessa tre personer befunno sig.

»Fader, fader... fader!... Förbarma dig!»

Så ropade Araminta, sjönk ned på sina knän och sträckte sammanknäppta, bedjande händer fram mot gamle Stengrund. Men nu blef Helena upptänd af en — låtom oss medgifva det! — rättmätig vrede. Hon utbrast:

»Nej, jungfru, nej! Eder plats är icke på knä inför den der

girige gamle skälmen... Han är icke er far, det säger jag ännu engång... nej, icke mer än jag sjelf är eller kan vara det... Han är bara en illasinnad, gammal räf. Det är just, hvad han är... Jaså, är det er mening?... Nej, gamle herre, sådana konstler duga icke gentemot mig... Åtminstone skall det vara en annan person, än en orklös gammal narr, som skall skjuta mig för pannan... Vet ni icke någon...? Jag skall lära er.»

Allt detta yttrade Helena före, under och efter det, att hon handlade. När hon såg pistolen riktas mot henne sjelf och förstod, att gubben Stengrund var på väg att med sitt vapen döda henne, ilade hon med nästan blixtnabba rörelser fram och... Ja, hvad hon nu i sjelfva verket gjorde med gamle Stengrund, det har aldrig blifvit fullt bekant. Men om resultatet af hennes handling råder icke ens en enda skymt af tvifvel.

Pistolen blef ryckt ur den gamle girigbukens hand lika lätt, som om den varit en törnros eller någon annan fager blomma, som ungmön afbrutit från värlös buske. Och samtidigt tumlade gamla Halolas egare baklänges, tjutande af någon smärta. Vi våga dock icke med något slags visshet afgöra, huruvida det var med den lilla, knutna handen eller med Stengrunds egen pistolkolf, som Helena utförde denna gerning, för hvilken sannolikt ingen af våra läsare känner benägenhet att minska den aktning och tillgifvenhet, som denna ungmö tilläfventyrs hittills kunnat hos dem vinna.

»Jag skall lära er», utbrast hon. »Der har Ni en... här en till... och en och en och en och ännu en! Och om ni icke är belåten med det här, så kan Ni få ännu flera af samma slag... Jaså, Ni är ännu icke nöjd?... Godt!... Vål bekomme!...»

Ja, denna drastiska scen anse vi oss icke böra fortsätta. Vi kasta ett täckelse öfver de närmast följande två eller tre minuternas förhandlingar och återtaga berättelsens tråd i samma ögonblick, då Stengrund fann ett tillfälle att ännu en gång aktivt ingripa i händelserna.

Sedan Stengrund mottagit flera slag, än vi känna oss manade att räkna, och sedan han haft åtskilligt, obegripligt samtal med sin till overksamhet dömd Pucke, inträffade en tilldragelse, hvilken med ens omgestaltade hela ställningen mellan de stridande parterna, d. v. s. mellan Helena och Stengrund. Ty Araminta deltog icke i

striden mot den man, om hvilken hon ännu hade den fruktansvärda tanken, att han var hennes far. Den tappra, lilla Helena skulle måhända hafva kunnat föra sin motståndare med sig såsom — hvad fordom kallades — en fånge af hennes svärd, ty under riddaretiden var detta benämningen på den öfvervunne, vare sig han dukat under för lans eller spjut eller pil eller något annat lifsfarligt vapen. Under andra omständigheter kunde hon hafva gjort detta. Men måhända voro »trollens onda ögon» eller någonting annat af allt det öfvernaturliga, hvarpå hon i sitt enkla sinne trodde, skulden till, att framgången och slutet af hennes strid icke motsvarade de förhoppningar, med hvilka hon började den.

Marken, der kampen stod, var — som vi veta — icke alldeles jemn. Och det var denna omständighet, som beröfvade den tappra ungmön all frukt af hennes ansträngningar. Hon snafvade öfver en tufva och föll, just då hon var nära att för sin egen och jungfru Aramintas räkning skörda frukterna af mödan.

Visserligen var Stengrund andtjapp, men om han också varit döende, skulle han sannolikt icke hafva underlåtit att anlita sista återstoden af krafterna till att vinna seger. Flåsande och pustande, skyndade han, så fort han förmådde, fram till platsen, der Helena fallit, och den tappra amazonen hade ännu icke hunnit resa sig upp, då Stengrund ryckte till sig skjutvapnet och gömde det i sin ficka.

»Ni gamle, nedrige . . .», började Helena, så snart hon kommit på sina fötter igen . . . »Ni äreskändande . . .»

»Nej, hör du på den, du!» muttrade Stengrund, som tagit fram sin Pucke, så snart han gömt pistolen och hade sina händer lediga. »Aldrig har du väl sett en så rasande qvinsperson, som den der? . . . Hvad tycker du väl, Pucke lille? . . . Hvad tycker du? . . . Och den der hade du och jag ämnat göra till herskarinna och husbondefru på ditt och mitt präktiga slott, Pucke? . . . Jo, då hade vi kommit att få det angenämt på gamla dagar! . . . Hi, hi, hi! . . . Jo, just angenämt och trefligt, Pucke! . . . Eller hvad tycker du sjelf, Pucke? . . . Kunde tro, att du instämmer! Vi hade fått stryk i stället för mat, Pucke . . . Mycken stryk, daglig stryk, stryk och hugg och slag är ut och är in. Det är just, hvad vi hade fått . . . Hi, hi, hi! . . . Och det är saker och ting, som ett par

gamla hedersknyfflar, sådana som du och jag, kunna utan allt för stort missnöje sakna . . . Eller hvad tycker du egentligen sjelf, Pucke lille? . . . Jaha, det var ju bra, det . . . Visste väl i förväg, att du skulle hafva samma tanke!»

Helena och Araminta voro nu värnlösa gentemot den gamle skälmen, ty det var icke troligt, att en så listig och slipad gammal karl som Stengrund skulle låta för andra gången beröfva sig hvarken Pucke eller pistolen. Hvarken tårar eller böner kunde numera hjelpa. Jungfrurna befunno sig i hans våld. Han kunde handla med dem efter godtycke. Och gamle hattmakaren var ingalunda en man, hvilken var i stånd till att frivilligt afstå från en fördel eller rättighet. Han, som — om det varit fråga derom — skulle hafva gått i döden för att återfå en förlorad skilling! Han, som — må läsaren ursäkta orden, hvilka icke äro våra egna, utan tillhöra gårdsfolket på Nya Halola — »heldre skulle hafva sjelf förtårt ett sjelfdödt får, än tillåta, att det bortkastades.»

Helena och Araminta voro i Stengrunds våld och måste lyda honom. Och gubbens lynne blef så glad och muntert vid denna, troligen äfven för honom sjelf oväntade, utgång af striden, att sjelfva andtåppan försvann och han kunde helt muntert och obesväradt samtala med sin förtrogne Pucke under hela återstoden af vägen till Nya Halola. Lika tysta, som ungmörna voro under den färden, lika uppsluppen till humöret, munter och språksam var Stengrund. Månget bistert skämtord, alla afsedda att håna och begäbba den besegrade parten, gick öfver hans läppar. Och vi känna Stengrund alltför väl, för att kunna ens misstänka, att den mannen, för hvilken både finska och svenska språken stodo tills buds, skulle bland detta rika ordförråd utvälja uteslutande sådana, som icke kunna sära någon dygdig qvinnas öron.

Utan vidare äfventyr ankommo emellertid dessa tre vandrare till Nya Halola, Stengrund glad som en lärka.

Och sedan den gamle f. d. hattmakaren, numera slottsherren hade inneslutit dem i sin tornkammare, steg han ned till sina hvardagsrum och påträffade der naturligtvis Karin Manninen, hans husförestånderska och offret för hans alldagliga stränghet, hans hårda sinne och dermed alltid — äfven i fråga om de aldraminsta småsaker — följande elaka lynne.

Men sedan Stengrund mättat sig sjelf med de goda saker, som den förtryckta qvinnan på hans befallning framdukade, satte han sig ned att fundera. Hvad tänkte han på? . . . Vi få snart veta det.

FYRATIOTREDJE KAPITLET.

Lars Stengrund såsom herre i sitt hus.

Karin Manninen uppassade sin herre med all den uppmärksamhet och omsorg, som någonsin en qvinna ådagalagt gent emot den man, af hvilken hennes ställning såsom hederlig qvinna varit beroende. Blicken var skygg och vittnade om den fruktan, hon bar för sin husbonde. Och i hennes ögon glänste någonting, som måhända var beslägtadt med en pudels trohet mot sin herre.

För öfrigt må här nämnas någonting om denna olyckliga qvinnas utseende. Hon var storväxt och egde en robust, men ingalunda obehaglig kroppsbyggnad. Anletsdragen voro milda och goda, ganska vackra ännu, fastän åren och sorgerna hade beröfvat dem den ungdomliga friskhet, som måhända utgör en qvinnas förnämsta tjuvningsmedel. Klädd i siden och sammet, omgifven af spetsar och blonder, skulle hon ingalunda hafva misspydtt en sal, der hon varit fru och der hon sålunda icke behöft nedfälla ögonlocken öfver de milda, gråblåa ögonen inför någon mensklig varelse. Nu var hon emellertid klädd i samma enkla dräkt, som på den tiden bars af allmogens fruntimmer och som man kunde få se uti hvilket fattigt pörte som helst. Kanske voro tygerna dyrbarare. Kanske var snitten på drägten mera vittnande om smak. Säkert är åtminstone, att den var hel och ren samt att Karin Manninen äfven i denna dräkt var en behagfull qvinna, på hvilken hvarje annat manligt öga än Stengrunds skulle hafva hvilat med välbehag.

»Ro nu hit med maten!» yttrade Stengrund på detta vresiga och frånstötande sätt, som är så väl egnadt att döda all kärlek i en qvinnas hjerta. »Huru länge tror du, att jag har tid att sitta här, medan du lunkar omkring lika makligt som en försliten gam-

mal mä... hm!... hästkrake?... Som du också är!... Icke sant, Pucke lille! Hon är ju det? Visste väl, jag, att du hade den tanken om henne!»

Karin kastade en skygg blick på sin plågoande och svarade ingenting, utan skyndade ut i sitt kök för att efterkomma befallningen. Men om någon främmande person funnits i rummet, skulle denne hafva hört en suck... en djup suck, just innan hon stängde dörren mellan salen och kökets regioner. Om Stengrund hörde den, gled den alldeles utan verkan förbi hans öron... Han sysselsatte sig med sin Pucke och gaf intet direkt svar på den fråga, som Karin, fortfarande lika skygg, framstälde:

»Du är väl mycket trött efter resan? Har du varit långt borta?... Tiden har synt mig lång och tråkig.»

»Hör på den, du!» sade Stengrund till sin vän Pucke. »Hon har tänkt, att du och jag icke kunna lefva eller hafva någon fröjd af lifvet, om icke hon hänger efter oss i rockskörtet, du!... Jo, den är god, du!...»

»Det är ju helt naturligt», sade Karin Manninen, »att jag finner det ledsamt att blifva lemnad så allena... Det är just då, som de sorgliga tankarna komma och vålla mitt hjerta så stor oro... Och när jag sedan tänker på...»

»Hon tänker, säger hon, hon tänker», muttrade den gamle skälmen och log så fryntligt, men leendet gälde naturligtvis ingalunda den sorgsna Karin, utan endast Pucke. »Har du hört sådant snack?... Tycker du, att det finnes något förnuft i det, att en kvinna tänker?... Nå, jag visste väl, att du icke tycker det... Och sorgliga tankar sedan!... Det var ju så, hon sade, den der slinkan?... Sade hon icke så, Pucke lille?... Jo, jag tyckte det. Och du också!... Kan just undra, hvad hon har för sorg, det der fruntimret?»

»Det månne du väl veta... Det är samma sak, som i så många år legat mig om hjertat... Har du aldrig tänkt på att göra allvar af dina löften?»

»Hvilka löften, om jag törs vara så näsvis att till hennes nåd framställa en så närgången fråga?»

»Löftena om äktenskap!» yttrade Karin och söndertryckte en

tår i ögonvrån. »Du vet nog sjelf, att du har tusen gånger lofvat mig detta och lika ofta brutit dina löften.»

»Tusen!... Jemt ett tusen gånger, säger hon», yttrade Sten Grund, sedan han »expedierat» en dugtig munsbit och lagt knifven vid sidan af tennfatet och lyft Puckes anlete upp i jernhöjd med hans eget. »Hon säger tusen gånger. Hon är en räknemästare, hon! Tycker du icke det, Pucke? Hon kan räkna ända till tusen, och noggrann räkenskap mände hon föra, som förmår angifva en bestämd summa rörande dylikt nonsens och fäfänglighet!»

»Nonsens!» stammade Karin. »Hvad menar du dermed? Och fäfänglighet!... Är icke ett ord ett ord, i synnerhet när det dag för dag under många år upprepas, stundom till och med i sällskap med edliga bekräftelser? Nonsens kallar du det?... O, jag olyckliga varelse!... Jag, som har förspilt både mitt lif och min lycka för din skull, käre Lars!»

»Hör på henne, du!... Har du förr hört en sådan toka, Pucke? Förspildt lif!... Förlorad lycka!... Det är, hvad hon säger... Och likväl hade du och jag, Pucke, tänkt oss, att hon skulle blifva tokig af glädje och fröjd, då hon fick höra, hvad jag nu ämnade föreslå henne... Hi, hi, hi!... Hon vill gifta sig, ho, ho, ho!... Och så börjar hon gråta och tala om ett förspildt lif, när jag just vill berätta för henne, att hon redan i morgon dag kan få gå till prestgården och säga till presten, att han skall lysa för henne tre söndagar å slag... Ho, ho, ho!... Kom nu aldrig mera, Pucke, och försök inbilla mig, att icke qvinnan är en underlig tingest... Eller hvad tycker du, Pucke?... Är det icke konstigt, detta? Såg eller hörde du väl någonting dylikt under våra långa resor på utrikes orter?... Hi, hi, hi... Låtom oss skratta, Pucke!... Ho, ho, ho!... Den der, hon är lika konstig i hufvudet som borgmästarefrun i Königsberg, som fälde tårar hvarenda afton, då en dag förgått, under hvilken hon icke blifvit pryglad af sin välvise, höglärde herre och man... Du kommer väl ihåg både borgmästaren Pumpelheim och hans tjocka fru, Rosarina Juliana Pumpelheim, hon, som vanligen kallades 'tjocka drottningen'?... Åh, nog erinrar du dig henne, Pucke lille?... Inte?... Det var ju hon, som visade ut oss från sitt kök en gång, när vi bådo henne om en slant... Jaså, nu kommer du ihåg henne, Pucke lille!...

Nå, då kommer du väl också ihåg, att hon trodde sig hafva förlorat sin mans kärlek, så snart han icke meddelade henne den vanliga husagan? . . .»

»Du behöfver icke håna och begabba mig», afbröt Karin honom och borttorkade sina tårar. »Jag kan lemna ditt hus när som helst. Med ett par flitiga händer och ett redbart sinne kan Karin Manninen nog försörja sig, utan att behöfva tigga brödet af en futtig karl, sådan som du — en tusenfaldig löftesbrytare, för hvilken ingenting är heligt, en genomelak skälm, som . . .»

»Stopp nu, Karin!» genmålde Lars Stengrund. »Låt det nu vara nog med skämt! Du skall få gifta dig.»

»Ah! Är det ditt allvar?»

Ett soligt leende syntes i hennes anlete och försvann, liksom om det icke hade trifts der. Och nog är det otvifvelaktigt, att leendena voro lika främmande för hennes läppar, som skämt och glada sånger.

»Allvar! . . . Allvar? Jo, visst är det mitt allvar. Du skall gifta dig. Och ett vackert, gammalt slott skall i dig helsa sin herskarinna. Och du skall blifva lika fin som någon adelsdam eller generalsfru eller landshöfdingska i hela Finland . . . Och en bra man får du, fastän han kanske stundom tittar för djupt i glaset och begår ett och annat snedsprång, som kunde föra honom i delo med kongliga rättvisan, om det skulle slumpa till . . . Men en bra man är han i alla fall, och adelsman är han. Så att . . .»

»Adelsman!» utropade Karin Manninen. »Har du blifvit adlad, Lars? . . . Säg, säg! . . . Skulle hans nådiga majestät hafva förlänat dig . . .?»

»Mig? . . . Mig! . . .» afbröt henne Stengrund. »Är du tokig, Karin? . . . Jag hvarken är eller vill blifva adlad, om icke med adelskapet skulle följa en konglig gåfva af ett greffligt gods eller någonting sådant, ty då skulle jag kanske taga emot det . . . Ho, ho, ho! . . . Har du någonsin hört en sådan fjolla, Pucke? . . . Hi, hi, hi!»

»Men jag tyckte, Lars, att du sade, att . . .»

»Att din blifvande gemål är adelsman, det sade jag! Och jag upprepar det ännu en gång . . . Hi, hi, hi!»

»Men då förstå jag dig icke . . .»

»Hi, hi, hi!... Kan nog tänka det! Men när jag har förklarat det för dig, skall du blifva så glad och så munter som en sjungande lärka under skyarna.»

»Man kan då aldrig blifva riktigt klok på dig, Lars», yttrade hon, ännu icke anande, hvarthän Stengrund ville leda detta samtal. »Men det må nu vara!... Jag är emellertid hjertligt glad!...»

»Det bör ju en brud vara, när hon går till presten.»

»Hvilken dag skola vi gå?»

»När I behagen!... Mig gör det ingenting... I kunnen gå till presten när som helst, sedan saken blifvit uppgjord mellan er!... Jag blandar mig icke i angelägenheter, som icke röra mig.»

»Du talar så besynnerligt», yttrade Karin Manninen, som blifvit blek om kinden. »Jag förstår dig icke.»

»Ingenting i världen är lättare att förstå. Ingenting!... Eller hvad tycker du, Pucke?... Inte kan jag blanda mig i den saken, när hon och hennes fästman Ehrenroth behaga gå till presten?... Hvad kommer det mig vid? Jag skaffar mig en annan hushållerska i hennes ställe, och dermed är den saken afgjord. Och både du och jag kunna hafva det lika bra, sedan Karin lemnat oss och tagit sin man och sitt slott i besittning... Eller är icke detta också din mening, Pucke lille?»

Der stod Karin Manninen alldeles blek och stirrade på Stengrund, som om hon blifvit sinnesrubbad eller börjat frukta, att Stengrund förlorat sitt förnuft... Hon förde handen till sitt hjerta, liksom om hon känt ett behof af att hejda dess våldsamma slag. Och från trakten af hjertat fördes den vidare upp till pannan, liksom om hon äfven der känt en olidlig smärta. Hennes läppar rörde sig, men kunde icke frambringa något ljud. En ström af tårar bröt fram. Uppgifvande ett högt skri, ilade Karin Manninen ut i köket och smälde igen dörren efter sig så hårdt, att det genljöd i hela det stora huset.

»Nu vet hon det, Pucke», mumlade Stengrund till sin vän Pucke, sedan han blifvit ensam med denne hugsvalare. »Nu vet hon det. Hon liknar alla andra qvinnor i världen. Först blifva de ursinniga. Sedan foga de sig i det oundvikliga. Och slutligen blifva de så veriebta i detsamma, som de nyss hatade och föraktade och smädade, att de till och med blifva ursinniga, om de icke

få det. Vi hafva haft våra erfarenheter i våra dagar, du och jag, min älskelige Pucke, våra bittra erfarenheter och pröfningar, liksom våra ljufliga och smakliga lefnadsöden. Och detta både hemma och borta!... Du skall få se det, Pucke lille!... Hon kommer snart igen och är helt nöjd och beskedlig.»

Det tycktes, som om gamle Stengrund icke vore helt och hållet i saknad af skarp blick för tingen och förmåga att uppfatta sammanhanget mellan orsaker och verkningar. Åtminstone dröjde det nu icke särdeles länge, innan Karin Manninen trädde in igen och yttrade:

»Må det då ske, som du vill!» sade hon och borttorkade samtidigt de sista spåren af tårarna. »Herr Ehrenroth är visserligen begifven på dryckenskap, men det är en sak, hvilken kan under en förståndig hustrus ledning och inflytande ändras. Men ett fel, som aldrig kan utplånas ur en människas själ, det är den hjertehårdhet och grymhet, som njuter af att åskåda andra lefvande varelsers lidanden. Och detta ohjelpiga fel eger du, Lars Stengrund, i högre mått än någon annan människa, som jag lärt känna under min lefnad... Du är en usling, Lars Stengrund. Jag skall blifva rätt glad, om jag kan få flytta från detta Nya Halola, der jag aldrig haft någon glad dag, till Gamla Halola, der jag hoppas åtminstone finna lugn, om än icke lycka.»

Qvinnans behagliga anlete tycktes med ens hafva förlorat den mildhet, som förut varit dess förnämsta prydnad. Hennes drag tycktes hafva stelnat under den nu alldeles likbleka hyn. Om Stengrund hade sett på henne i stället för på sin Puckes drag, skulle han hafva varseblifvit några små, spasmodiska ryckningar i Karin Manninens ansigte. Men han egde måhända så tillräcklig kännedom om Karins lynne och dess yttringar, att han icke ens behöfde se på henne, för att veta, huru det förhöll sig... Med sin vanliga hjertlöshet skulle han hafva gifvit henne ett spefullt och sårande svar, om hon icke hade skyndat ut till sitt eget område, så snart hon yttrat allt det, som låg henne på hjertat.

Om vi ville följa henne in i den lilla prydliga kammaren med de rena, hvita gardinerna, det hvitskurade golfvet och de enkla, men med smak ordnade möblerna, skulle vi för visso få se henne luta sitt hufvud ned och dölja ansigtet i det hvita öfverdraget på bädden

och snyfta högt. Och om vi stode kvar der några minuter, skulle vi få höra henne — ofta afbruten af krampaktiga snyftningar — mumla och hviska ord och böner, hvilka kunnat röra ett hjerta, om det ock varit stenhårt. Stengrund kunde höra det genom dörren, ty han hade smugit sig fram till denna och lagt örat intill den.

»Vore det icke för mina fattiga barns skull», hörde han den arma qvinnan säga, »skulle jag aldrig gå in på att låta sälja mig af deras far... Men... o Gud!... Hvarhän leder icke det första felsteget här i världen?... Dock, heligt lofvar jag att blifva en god hustru för herr Gustaf Ehrenroth, om... Men det är ju en omöjlig sak... Icke ens Stengrund skulle med all sin slughet och elakhet kunna tvinga honom att taga mig till äkta... En adelsman!... En slottsegare!... Och hvad är väl jag?»

Stengrund smög sig nu på tå bort från dörren. Han tyckte sig hafva hört nog och ansåg tiden vara inne till att sätta sina öfriga planer i verkställighet. Vi veta redan, hvad han åsyftade. Han hade två saker att ombesörja. Först måste han bringa Helena och Araminta i säkerhet, och sedan skulle han aflägga ett besök hos Gustaf Henrik Ehrenroth och tvinga denne att ingå äktenskap med Karin Manninen, »så att han» (enligt sitt eget förtroliga meddelande till vännen Pucke) »kunde blifva qvitt både henne och hennes ungar och göra huset rent och sopadt till den nya brudens och herskarinnans mottagande.»

Ja, så ungefär muttrade han för sig sjelf, medan han steg upp och beredde sig till att lemna rummet. Måhända behöfva vi icke för en uppmärksam och minnesgod läsare redogöra för, hvilken af Evas intagande döttrar det var, som han hedrade med benämningen »den nya bruden och herskarinnan»? Vi hafva redan bevittnat der ute i skogen, hurusom han friade till Helena på det för hans person, lynne och vanor egendomliga och just icke finkänsliga sättet. Att denna ungmö hade med förakt afvisat honom och bespottat hans till henne ställda anbud att blifva herskarinna på slottet Nya Halola, det betydde, enligt hvad han nu antydde för Pucke, ingenting eller åtminstone »nästan ingenting». »Vi äro så vanda vid att genomdrifva vår vilja», sade han.

Vägen ställdes för andra gången under denna natt upp till tornkammaren. En lykta stod alltid till reds åt honom i en med

dörr försedd nisch innanför den dörr, som ledde till torntrappan. Snart hade han tändt den. Vägledt af dess matta sken, steg han uppför trapporna och anlände, efter ett för hans stela ben mödosamt klättrande, slutligen ditupp.

»Nu, pullor små, måste vi begifva oss åstad igen!»

De unga flickorna hade, som det heter, »gråtit sig i sömn», men vaknade genast upp, så snart de hörde Stengrunds obehagliga stämma.

»Gud!... Hvem är det?» utbrast Helena. »Åh, är det Ni, gamle skurk?... Unnar Ni oss icke ens den fördelen att få slumra i ro några timmar i den här grafven, der Ni begravt oss lefvande?»

»Jo, mitt sockergryn!... Du skall snart hvila på mjuka kuddar i slottets bästa sal, men först sedan du och jag varit hos presten, förstär du! Jag är snart gammal och behöfver någon, som vårdar min ålderdoms dagar och omgifver mig med sin ömhets hugsvalelse.»

»Och Ni inbillar er ännu, att det skall blifva jag, som gör er den tjensten?... Jag tycker verkligen, att det svar, som jag derborta i skogen gaf er på edert älskogskranka snack, borde hafva tillräckligt upplyst er derom, att Ni bränner edra kol alldeles förgäfves.»

»Har du hört sådan markatta förr, Pucke lille?... Nej, jag visste väl det... Men nu skall jag säga dig, min sockersöta pulla, att det är slut med mitt tålamod. Och nu skall du vara beskedlig, om du icke vill multna bort i ett fängelsehål djupt nere under grundvalarna af mitt egande slott — ett hål, dit hvarken solstrålar eller luftströmmar kunna tränga... Nå, det der få vi nu samtala om en annan gång. För närvarande hafva vi andra göromål... Stigen upp och följ mig!»

»Hvarthän?» sporde Araminta med en ångest, hvilken både dallrade i hennes röst och bar vittnesbörd om sig sjelf i hennes anletsdrag, hvilka belystes af skenet från Stengrunds lykta. »O, min far!... Hvarthän ämnar Ni föra oss?... Och hvilka nya, ännu mera förfärliga öden har Ni ännu i bakhåll för vår räkning?»

»Det får du i sinom tid veta, min tös... i sinom tid.»

»O, var då barmhertig åtminstone denna enda gång i ert lif, min far... om Ni verkligen är min far. Och om Ni icke är detta, så skona mig, emedan Ni är en människa!»

»Hi, hi, hi!» skrattade gamle Stengrund, så att det lät ganska hemskt i det stora, nästan tomma rummet. »Hi, hi, hi! Hörde du, Pucke?... Hon börjar blifva beskedlig nu. Hon griper till bönboken... Och den konsten skola vi, d. v. s. du och jag, Pucke, visserligen lära äfven den andra, så obstinat och tredskande hon än må vara... Vi känna den konsten, vi, och hafva förr någon gång utöfvat den... Jo, lita på, att hon skall taga skeden i vackra handen och blifva snäll igen och kyssa oss vackert på handen, till tack för nådigt straff... Nå, flickor, viljen I lyda?»

»Om Ni först säger oss, hvad det är, som Ni fordrar af oss, skola vi sedan gifva er besked», förklarade Helena modigt.

»Endast en småsak!» genmålde gubben. »Bara en enda liten småsak! Jag vill endast, att I skolen följa med mig öfver Maaninganjärvi till Gamla Halola.»

»Till gamla slottet!» utropade båda ungmörna på en och samma gång. »Ni ämnar ledsaga oss till Gamla Halola?»

»Ja, pullorna mina!... Ja, till gamla slottet! Der skolen I få det så bra, så bra, så utomordentligt bra och förträffligt... Icke sant, Pucke lille?... Jo, du har rätt i det. Så bra, så bra skola de få det, de stackars, fina små pullorna.»

»Är det verkligen er mening, gamle herre», sporde Helena, att föra oss till herr Ehrenroths slott...?»

»Som du sjelf säger... just till Ehrenroths slott! Hi, hi, hi!... Är jag icke snäll?... Ha, ha, ha!... Är jag icke omtänksam, som ledsagar er till edra vänner, edra bästa vänner? Ho, ho, ho!»

Araminta drog Helena med sig till ett hörn af tornrummet, och der började mellan ungmörna ett hviskande samtal, hvars innehåll Stengrunds gamla öron icke förmådde urskilja, men hvars slut han med tålmod afvaktade, under det han för sin egen räkning inledde en konversation af det vanliga slaget med sin stumme vän. För fortgången af vår berättelse är lämpligast, att vi, med förbigående af allt, hvad den gamle gnidaren denna gång hade att anföra sin oskiljaktige vän och stallbroder, i stället lyssna till flickornas hviskningar derborta i det dunkla hörnet, dit det svaga skenet från lyktan knappt förmådde tränga.

»Hvad är hans afsigt med denna nya plan?» var Helenas första yttrande. »Kan Ni begripa det, ädla jungfru Araminta?...

Föra oss till Ehrenroths slott, då han vet, att han har en fiende och vi en vän i denne Ehrenroth!»

»Och likväl», hviskade Araminta, »likväl har han dermed någon ond mening. Tro mig, käraste Helena! . . . Han andas aldrig annat än list och förställning och grymhet, så tungt det än är för en dotter att nödgas erkänna detta om den man, som är . . . d. v. s. som går och galler för att vara min far . . . Tro mig, Helena lilla, han för ondt i skölden mot oss! . . . Det är till någonting värre, men ingalunda till någonting bättre, han ämnar föra oss.»

»Hvad skulle väl kunna vara värre än den ställning, i hvilken vi nu befinna oss? Bättre kan det möjligen blifva, men icke värre . . . Herr Gustaf Henrik Ehrenroth är en hedersman, en ärlig man, en pålitlig man och ädling, om han också har sina stora fel, d. v. s. sitt enda stora fel, kärleken till krusen och glaset . . . Men det är värst för honom sjelf . . . aldrig värst för honom sjelf . . . Vi hafva ingenting att frukta af honom, men allt att hoppas af hans ridderliga sinne. Tro mig, ädla jungfru Araminta, om vi endast befinna oss innanför murarna af hans slott, kunna vi känna oss trygga. En adelsman, som är rädd om sin ära, och det är herren till Gamla Halola, det vet jag, hvad ondt folket än må tala om honom med sina sladdersjuka och lögnaktiga tungor . . . Löjtnant Gustaf Henrik Ehrenroth är icke en person, hvilken kan begå någon svekfull gerning.»

»Så vältalig du *nu* är, Helena!» hviskade Araminta, hvilken barm gick i höga vågor på grund af den inre rörelsen och hvilken hjerta klappade häftigt. »Om du *förr* hade begagnat samma ifver till att försvara honom, skulle måhända ännu i dag . . .»

»Jag vet, hvad Ni vill säga, ädla jungfru Araminta. Men jag ångrar icke hvad jag sagt eller hvad mina ord möjligen kunna hafva verkat till att ur edert hjerta utplåna kärleken till honom. Han är visserligen, som jag alltid sagt, icke värdig att blifva make till en sådan engel som Ni! Men därför behöfver han icke vara utblottad på allt, hvad goda egenskaper heter, och han kan vara en redbar och pålitlig karl i många andra stycken. . . Willehad Willebrand är visserligen i alla afseenden bättre, men deraf följer icke, att löjtnant Ehrenroth är någon usling.»

»O, Helena! . . .»

»Tro mig, ädla jungfru Araminta!»

Om skenet från Stengrunds lykta hade varit tillräckligt starkt att tränga in i det dunkla hörn, der ungmörna stodo, under det att de förde detta samtal, skulle Helena visserligen hafva blifvit varse, hurusom Aramintas kind rodnade, när väninnan nämnde Willehad Willebrand, vår sagas hjälte. Men sådant var omöjligt i det rådande dunklet, hvilket knappt bröts så mycket af skenet från Stengrunds lykta, att ungmörna kunde se hvarandras gestalter eller finna hvarandras händer, för att ömsesidigt trycka dem. Men om också det var omöjligt för Helena att se Aramintas purpurrodnad, kunde hon likväl icke undgå att höra, huru upprörd ungmön mände

vara, då hon, på Helenas uppmaning att sätta tro till hennes försäkringar, svarade:

»Plåga mig icke mera!... Hvarför väcka bittra minnen?... Och hvarför erinra mig om denne Wille... herr Willehad, som jag sett så... endast så litet och som... som...»

»Som Ni aldrig mera får se igen?... Var det så Ni ville säga, ädla jungfru Araminta?... Jag vet det... Det är så.»

»Nå ja, det var just, hvad jag ämnade säga. Hvarför skulle jag väl förneka detta?»

»Åh, nog få vi se honom ännu en gång! Och dessutom, kära jungfru, skall jag säga er, hvad min gamla mormor mången gång

hördes säga, när vi sutto framför brasan om vinterqvällen i vårt lilla, lugna, trygga pörte eller i hövålmen på skogsbacken vid midsommartiden, då det afhuggna och halforkade gräset doftade så skönt, att det icke kan sprida en sådan vällukt på någon äng utanför vårt gamla, glada och kära Suomis gränser.»

»Nå, hvad sade gumman då?» frågade Araminta med ett litet, litet spår af nyfikenhet. »Du månede väl kunna säga mig det, Helena! . . . Jag är icke nyfiken, men . . .»

»Åh, visst kan jag säga det och jag gör eder gerna till viljes . . . Man kan icke neka något åt en sådan som Ni.»

»Nå?» utropade Araminta med en viss otålighet, hvilken kom henne att förgåta nödvändigheten af att icke tala så högt, att gamle Stengrund skulle blifva delaktig af deras förtroenden. »Låt mig nu veta, hvad din mormor hade att säga?»

»Jo, hon sade alltid, att äktenskapen beslutas icke på jorden.»

»Hvar då?»

»Jo, de beslutas i himmelen, sade hon. Och om det är Guds vilja, att Ni skall blifva maka åt den välborne herr Gustaf Henrik Ehrenroth, så blir Ni detta, Ni må streta och sprattla emot, så mycket Ni behagar, och om det är himmelens afsigt att göra er til Willehad Willebrands lyckliga maka, så blir Ni det också, om än hela verlden ville motarbeta er lycka och arbeta på eder ofärd . . . Tro mig! Det finnes öfver oss, deruppe bakom den blåa himmelen, en magt, hvilken är större än den otäcke Stengrunds, som nu står och ler så . . . så fult, och starkare än kungens, kejsarens eller påfvens.»

»Du skänker åt mitt hjerta en droppe balsam, kära . . .»

Araminta hann icke tala ut, ty Stengrund hade blifvit otålig och åtskilliga gånger stampat med sina jernbeslagna klackar i stengolfvet, liksom om han varit en eldig springare, hvilken långtat efter att få ila åstad.

»Nu kan det vara tillräckligt snackadt, jäntor!» dundrade han. »Kan du begripa, Pucke, hvad flicksnärtor kunna hafva att säga hvarandra? . . . Kan du det, Pucke? . . . Inte? . . . Nej, inte jag heller, det må jag säga . . . Inte jag heller!»

»Vi äro färdiga», förklarade Helena, just då ungmörna trädde fram ur dunklet och närmade sig Stengrund.

»Det var då för innerligt väl!... Och I hafven beslutat att...»

»Att följa er till Gamla Halola, ja!... Sådan är vår mening, gamle herre.»

»Då gå vi genast. Vi hafva vunnit en lysande victoria, Pucke.»

Och gubben traskade bort mot dörren.

»Vänta, gamle herre!» ropade Helena. »Ni har fasligt brådt att komma härifrån. Och jag undrar icke stort på det, ty här är just icke så synnerligen angenämt att vistas.»

»Hvad är det nu fråga om?» frågade gubben vresigt.

»Jo, endast det, gamle herre, att vi göra ett enda vilkor.»

»Ett vilkor!»

»Ja, verkligen!... Ett vilkor!... Kan Ni förundra er däröfver, då Ni vet, att både jag och jungfru Araminta känna er så innerligt väl?... Vill Ni höra vårt vilkor?»

»Och om jag icke vill...?»

»Då måste Ni begagna våld för att föra oss härifrån.»

»Låt nu höra!... Tror du, att jag har tid att stå här ett helt dygn och samtala med ett par upproriska flickslinkor?»

»Ni är ändå, när allt kommer omkring, en snäll gammal kurre, fastän Ni stundom antager rätt besynnerliga fasoner... Ja, blif icke otålig, gamle herre! Det är alltid min vana att sjunga ut mitt hjertas mening... Och hör nu här vårt vilkor!... Ni måste lofva att, så snart vi komma till Gamla Halola, föra oss till den ädle herr Ehrenroth.»

Stengrund hade, såsom läsaren nogsammt inser, en helt annan afsigt, än att inblanda löjtnant Ehrenroth i denna sak. Men hans hufvud hörde icke till dem, som sakna påhittighet. Han insåg därför genast, hvilken fördel det kunde bereda honom, om han förde ungmörna bakom ljustet genom ett löfte, hvilket han, när det verkligen gälde, aldrig behöfde hålla. Han var icke så noga på dylika saker eller på ett ord och löfte eller löftesbrott mera eller mindre. Icke heller på en ed, om derom blefve fråga!

»Ja, ja», svarade han, »ja, mina små pullor! Vi skola ledsaga eder till hans herrlighet derborta på andra sidan Maaninganjärvi... Icke sant, Pucke? Det skola vi. Ja, vi skola göra detta

för dessa två små, älskvärda pullors skull och emedan vi icke kunna motstå deras bedjande ögon. Vi äro så blödiga i sinnet, och vi hafva så ömt hjerta, vi två . . . Icke sant, Pucke lille, söte? . . . Och vi kunna icke se ett par sköna qvinnoögon fuktas af tårar, utan att vi också, både du och jag, äro färdiga att smälta . . . Icke sant, Pucke? . . . Vi skola i all tukt och ära beledsaga er till hans nåd på andra sidan sjön . . . Jaha, det skola vi, pullor små!»

Men tyst inom sig tillade den gamle skälmen:

»Hans nåd Ehrenroth är icke hemma. Han är ute i kriget. Hvar . . . ja, det vet inte jag . . . Någonstädes, förmodar jag, der Savolaks lätta infanteriregemente för närvarande försöker den ädla idrotten att skrämma ryssarna med sina gråblåa uniformer, gula handskar och blåa plymer . . . Vi kunna derfor gerna lofva töserna, att de skola få träffa honom på Gamla Halola . . . Det är ingen fara. Och om han nu skulle för tillfället hafva ankommit till sitt slott för en dag eller två, så behöfva jäntorna alls icke se eller träffa honom . . . Icke sant, Pucke? Jag känner konsten att komma upp i Gamla Halolas torn utan att behöfva låta hvarken Ehrenroth eller hans folk få någon aning derom . . . Jag skulle kunna i hans torn gömma en hel bataljon, med proviant för ett år, utan att han skulle få en aning om det, *nota bene** om allt det der folket behagade hålla sig någorlunda stilla och icke framskråla sina dryckesvisor alltför högt . . . Alltså må vi nu lofva de stackars pullorna att få träffa Ehrenroth. Och till och med aflägga ed på det, om de kräfva sådan säkerhet. När de komma i tornet, kunna de ingenting uträtta för att motsätta sig min vilja.»

Ja, så der ungefär samtalande Stengrund tyst med sig sjelf, under några minuters tystnad, hvilken begagnades af ungmörna till att sinsemellan föra ett hviskande samtal. Och när nu den gamle syndaren, som icke ryggade tillbaka ens för en mened, slutat sin monolog, återtog han högt:

»Nå, kommen nu, mina snälla pullor!»

»Nej, inte ännu!» svarade den mera djerfva Helena.

»Såå? . . . Är det ännu mera? Hva' sa'? Är det inte nog?»

»Nog!» utropade den talföra ungmön. »Nog, säger Ni, gamle gosse? Nej, det är icke ens hälften, gamle herre.»

* Denna ovanliga form får stå för Stengrunds egen räkning.

»Och hvad är det nu, då?» sporde han högt och vresigt.

Men tyst tillade han i sitt inre:

»Hvem kan någonsin lära att förstå sig på fruntimmer?...

Det är lättare att förtjena en hel million daler.»

»Jo», genmälde Helena, hvilkens djerfhet stigit, i samma mån som Stengrund visade sig undfallande. »Jo, vi tro er icke mera än jemnt, som man säger. Ni är en filur, gamle herre, en slipad skälm är Ni. Det är just jemnt allt, hvad Ni är. Och filurer, slipade skälmar och smulgråtar äro folk, till hvilka man icke sätter någon tro och lit bland förnuftiga menniskor! Och nu vet Ni det.»

»Hi, hi, hi!» snattrade Stengrund. »Hon är slug, den token, nästan lika slug som jag och du, Pucke? Eller hvad tycker du sjelf? ... Säg, Pucke! ... Jaha! Visste väl, att du tyckte detsamma ... Det är en söt tös och så slug och så påhittig, att hon skulle kunna passa såsom husmor på Nya Halola och blifva en präktig matmor för dig, Pucke lille, och en liten, alltför söt och näpen husfreja (som de gamle sade) åt den rike patronen på Nya Halola.»

»Gamle narr!» snäste Helena på detta sätt, som hvarje qvinna så väl förstår att använda gentemot älskare, hvilka icke böra ingifvas någon förhoppning. »Nå, när Ni skattat ut, gamle herre, och kommit i ny jemvigt, behagar Ni kanske med ed bekräfta, att Ni icke för oss i någon ny snara, utan ärligt, om Ni verkligen kan någon gång i ert lif vara och visa er som en ärlig karl, ledsagar oss till löjtnant Ehrenroth och öfverlemnar oss i hans beskydd.»

Och Stengrund svor.

Det föreföll Araminta, som om sjelfva de kalla murarna hade skälft och skakat på sina grundvalar, när den gamle förhårdade syndaren svor en ed, som han aldrig ämnade hålla.

Helena kände sig underlig till mods. Helst hade hon velat undandraga sig att hålla sitt löfte, ty hon anade, att brytandet af en ed var endast en småsak för en menniska med så dunkel och hemlighetsfull ungdoms- och mandomsålder ... Men hon hade lofvat, att hon och Araminta skulle följa med, om Stengrund svor att handla ärligt mot och med dem. Och Helena var en genomhederlig och bottenärlig qvinnosjäl, i hvilken intet svek eller någon oärlighet bodde.

Ungmörna följde den gamle skälmen, sedan de först insvept sig uti de få, för dem tillgängliga ytterplaggen. De stego nedför trap-

porra. Stengrund gick före dem med lyktan. Stundom passerade de naturligtvis förbi de öppna gluggar, som voro anbragta här och der i tornets vägg i ändamål att dit insläppa dager och luft. Nu voro de emellertid knappt skönjbara för ögat, hvilket öfvertygade flickorna derom, att det var nattetid. Men om det var den första eller andra natten efter deras ankomst till Nya Halola, det visste de icke, ty de stackars flickorna hade sofvit länge och varit mycket trötta, när de begåfvo sig till hvila.

Läsaren känner redan, huru besvärliga dessa branta trappor voro. Det torde därför icke väcka någon förvåning, om vi säga, icke allenast att flickorna voro trötta, när de hunno ned, utan äfven att gamle Stengrunds knän svigtade, så att han måste sätta sig ned och pusta ut och strida en stund med sin andtäppa, när de omsider hunnit ned till tornets botten. Der låg, som vi veta, en hög af byggnadsmaterialier och annat skräp. Och på den slog han sig ner. Men han släppte det oaktadt icke sina följeslagarinnor ur sigte, utan stälde sin lykta så, att den belyste dem så klart, som det för ett så enkelt, man skulle kunna säga, nästan antediluvianskt redskap var möjligt.

»Stackars gamle herre!» yttrade Helena med en ton, hvilken skulle uttrycka ett hjertligt beklagande af den gamle herrns skröplighet. Men så tyst som möjligt hviskade hon i örat på Araminta:

»Kanske vi hafva lyckan att se honom kola af!»

Helenas ord framkallade en frossbrytning hos Araminta. Men gubben Stengrund hostade och hörde ingenting.

»Det vore det bästa, som kunde hända», fortsatte Helena obesväradt, ty hon hade icke märkt Aramintas bäfvan. »Och hvar-till skall egentligen en sådan gammal girigbuk lefva här i verlden? . . . Jo, bara till att göra skada och tillstålla obehag för andra menniskor, som helst skulle vilja lefva i lugn och ro!»

»Du glömmet, att han är min far», hviskade Araminta.

»Asch! Dumheter! Kommer Ni nu med den galenskapen igen? . . . Jag har ju sagt er, att . . . Tyst! . . . Nu vaknar han igen.»

Verkligen upphörde Stengrunds hosta, och han var återigen i stånd till att fortsätta marschen, om också icke med fullständigt lättadt bröst.

»Nå, pullor små», utlät han sig. »Nu är gubben Stengrund

kry igen — kry som ett vinterny, plägar man säga . . . Och nu draga vi vidare mot vårt mål.»

»Det var då för väl», sade Helena, som aldrig underlät att begagna något tillfälle till att gäckas med personer, hvilka hon — för att begagna hennes eget, näpna sätt att uttrycka sig — alls icke kunde tåla. »Jag trodde verkligen, när jag hörde den der grafika hostan, att jungfru Araminta och jag skulle få den glädjen att närvara vid er hädanfärd från detta jordelivets hosta och annat elände, som rusat öfver oss för syndens skull . . . Hör nu, gamle herre, Ni kan gerna lägga er ner att dö här! Vi skola gifva ert döda mull alla möjliga ärebetygelser.»

Stengrund hade under denna, om en utsökt smak vittnande harang, stått aldeles tyst och stilla, om man nemligen frånräknar några svaga dyningar efter den våldsamma stormen i hans andedräftsorganer . . . Om han verkligen hört, hvad Helena hade yttrat, vet man icke med full visshet, men man tror det, ty hans första ord, då han kunde yttra någonting, voro dessa:

»Hvad tycker du väl, Pucke? . . . Den är god, den . . . Men vi skola nog tukta henne och lära henne kristlig sed och undergifvenhet, när vi fått henne hem till oss på Nya Halola såsom vår äkta hustru . . . Icke sant, Pucke? . . . Vi skola lära henne, hvad det kostar att vilja begrafva oss lefvande och läsa välsignelsen på vår graf.»

Emellertid lyckades det, efter många fruktlösa ansträngningar, den gamle gnidaren att få upp låset. Den kyliga nattvinden strömmade in i tornet. Skilnaden mellan den qvafva, innestängda luften inne i byggnaden och den syremättade luft, som mötte dessa tre menniskor, när de trädde ut i det fria, var i sjelfva verket så stor, att den nästan betog äfven de båda flickorna andedrägten. Hvad Stengrund beträffar, hade han knappt dragit till sig luften två eller tre gånger, innan han ryggade tillbaka, och med stor, nästan häftig — mången skulle kanske säga ursinnig — brådska smälde han igen dörren. Det ljud, som denna åtgärd förorsakade, mångdubblades och tilltog i styrka, när ekot inom murarna tagit det om hand.

Vi behöfva väl icke säga, att både den djerfvere Helena och den mera lätt modfaldna Araminta ryste, när ekot uppifrån tornets öfre regioner återskallade i deras öron.

Stengrund måste ånyo sätta sig ned och med anlitande af alla

sina krafter bekämpa upproret i luftrören och lungorna. Detta skedde naturligtvis icke utan en mängd hostningar och dylikt, ej heller utan åtskilliga, under mera lugna ögonblick framstötta svordomar och hädelser. Det lider intet tvifvel, att flickorna skulle hafva blifvit förfärade och hemska till mods, om allt detta hade fortfarit länge. Men lyckligtvis — för både dem och Stengrund — gick detta anfall snart öfver, och han kunde inom få minuter förnya sitt försök att träda ut i den kyliga nattluften. Men denna gång iakttog han vissa försigtighetsmått, hvilka voro i hög grad egnade att bereda honom skydd och lägga hinder i vägen för ett upprepande af missödet. Han bar för tillfället omkring sin hals en tjock ylleduk. Såsom prof på Stengrunds smak eller, rättare sagdt, hans brist på smak kunna vi nämna, att denna ylleduk skulle vid fullt dagsljus hafva skimrat i alla regnbågens färger och i några andra derjemte. Denna underbara halsduk hade han medfört från sin stormiga resa i utlandet, och enär den sällan begagnades oftare, än han skulle »vara fin», och detta just icke hade under mera lugna tider kommit särdeles ofta på, så var den ännu ganska skinande och färgerna endast obetydligt blekta.

Vi skulle naturligtvis icke hafva egnat så många ord åt ett klädesplagg, i den händelse icke detta hade vid detta tillfälle fått det ärorika uppdraget att frälsa den gamle Stengrunds lif, hvilket sannolikt skulle hafva dukat under, om han ännu en gång försökt att (utan detta skyddsvärn) begifva sig ut i den kalla nattluften och utsätta sina luftrör för den hvassa vinden.

Och sedan Stengrund bundit halsduken framför sin mun och näsa, hvarvid Helena, under mycket och ganska hvasst skämt, var honom behjelpig, traskade han ånyo bort till torndörren och öppnade den.

Se — nu tälde han luften och vinden. Men tala kunde han naturligtvis icke, då hans läppar tillslötos af ylleduken. Men nog brummade han någonting. Och för att göra detta oartikulerade ljud begripligt, pekade han först på dörren och sedan på jungfrurna och sedan på dörren igen, hvilket naturligtvis skulle betyda:

»Marsch ut genom dörren, flickor!»

Då de dröjde, blef han otålig och knöt sin hand på ett mycket hotande sätt och pekade ännu en gång först på Araminta och

Helena och sedan på tornets öppnade port och slutligen på ungmörna igen... Och så röt han någonting, hvilket var lika obegripligt som det mera stillsamma talet nyss bakom förlåten, hvilken täckte hans mun. Och rytandet lät, på grund af ekot inom tornet, lika vildt och fasansfullt, som om det varit utgånet från ett lejons käftar ute i vildmarken, fjerran från människors boningar.

Men det var naturligtvis icke svårt för ungmörna att förstå hans mening, ty skenet från lyktan belyste Stengrunds hand och arm, så att Araminta och Helena tydligt sågo hans rörelser och klart uppfattade de hotelser, som lågo deruti inbegripna.

»Det der skall», påstod Helena muntert och med ett klingande skratt, »betyda, att vi blifva uppslukade eller genompryglade, om vi icke lyda... Kom, jungfru Araminta!... Kom!... Vi få icke taga den hedersmannens död på vårt samvete, ty det höres nogsam, att han qväfves af ilska, om vi icke lyda honom. Kom, jungfru Araminta!»

Dragande med sig sin väninna, skyndade Helena nu ut i det fria. Och detta tilldrog sig med så stor snabbhet i fråga om rörelserna, att när Stengrund, som ännu hostade och harklade och släckte ljuset i lyktan och hostade och harklade om igen, när han lyckats utföra denna gerning och insupit oset från den rykande vecken, när — säga vi — denne Stengrund, förblindad genom det

af honom sjelf framkallade omskiftet af ljus till mörker, omsider kommit ut, voro ungmörna ingenstädes till finnandes. Den sorgsna Araminta hade helt och hållet passivt låtit sin mera lifliga och påhittiga väninna ledsaga sig. Och hvar de nu än hade gömt sig, kunde den gamle skälmen icke se dem. Svärjande och brummande på samma sätt, som hvarje annan skälm skulle hafva vid liknande förhållanden svurit och brummat, trefvade han sig framåt. Och hade endast Helena kunnat tillbakahålla sitt skratt, när hon såg Stengrunds osäkra och måhända äfven icke så litet löjliga rörelser, skulle hon och hennes väninna Araminta för visso hafva undgått äfven denne gamle skälms spejande och vana blickar.

Synen var löjlig och kunde med all önskvärd tydlighet uppfattas, fastän det var ganska mörkt och denna del af jorden upplystes endast af de mildt tindrande stjernorna. Och hvad ungmörna icke sågo, det anade de . . . Araminta höll sig allvarsam, ty hennes lilla hjerta var så bekymradt, att hon icke ens kunde le. Men Helena deremot skrattade. Till hennes ursäkt böra vi måhända nämna, att hon sträfvade emot denna lust att skratta. Nå — en och hvar, som vet, huru svårt, för att icke säga omöjligt det stundom kan vara att tillbakahålla ett skratt, när ögonen möta någonting löjligt, torde också vara böjd att ursäkta stackars Helena, hvilken icke kunde hjälpa, att Stengrund såg i så hög grad löjlig ut, när han famlade omkring och sträckte händerna framför sig, troende sig på detta sätt kunna taga flyktingarna till fånga.

Men Helena borde icke hafva skrattat. Så snart gamle Stengrund hörde detta ljud, visste han, åt hvilket håll han skulle styra sina steg. Nu hade det dessutom ljusnat för hans gamla ögon, och han kunde se någorlunda framför sig. Det var, som vi nämnde, icke alldeles mörkt. Stjernorna tindrade. Luften var klar.

Vägledt af Helenas skratt, ilade Stengrund fram till ungmörnas gömställe med så stor snabbhet, som ett par sjutioåriga ben förmådde utveckla.

»Har du någonsin sett maken, Pucke?» pustade han, medan han skyndade åstad, men han saknade tid att höra efter, hvad Pucke möjligen kunde hafva haft att omförmåla rörande den saken.

Helena, som märkte, att Stengrund hade upptäckt dem, sprang upp och ilade bort, på samma gång tillropande sin herskarinna en var-

ning. Men Araminta var inte så snabb i sina rörelser, kanske därför att hon icke hade så lätt hjerta. Hon hade knappt hunnit resa sig upp, förrän Stengrund var öfver henne och grep henne i armen och skakade henne omildt. När använde väl patron Stengrund milda åtgärder vid tillfällen, då stränga och hårda sådana stodo honom till buds?

Araminta var nästan förstenad af förfäran och förmådde endast framstamma ett bönfallande och ödmjukt:

»Skona mig, herr Stengrund!»

Araminta sade verkligen »herr Stengrund», så otroligt det än må höras, då det omförmäles. De upplysningar eller, rättare sagdt, antydningar om Aramintas börd, som hon erhållit af Helena, hade således icke gått alldeles förlorade. Araminta hade redan lärt sig att i djupet af sitt hjerta betrakta Stengrund såsom en »herr Stengrund» och icke såsom en far. Troligt är, att hon icke skulle hafva låtit Nya Halolas herre märka detta, om hon icke hade blifvit så häftigt upprörd och skrämmd genom den gamle skålmens plötsliga anfall.

»Herr Stengrund!» eftersade Halolapatronen och var i sin häpenhet nära att släppa sitt hårda grepp om den unga flickans arm. »Herr Stengrund! Hvad vill detta säga?»

»Nå», sade Araminta, som plötsligt kände ett mod inom sig, hvilket i sjelfva verket var främmande för hennes blida och tåligen natur. »Nå, det vet Ni förmodligen bättre än jag.»

Stengrund förstummades. Detta nästan direkta anfall uppretade honom i mycket hög grad. Möjligt är t. o. m., att han skulle hafva begått någon våldsamhet, om icke Helena, som icke flytt längre bort, än att hon kunde både höra och någorlunda se, hvad som tilldrog sig, hade skyndat tillbaka till platsen och gripit in.

»Var lugn nu, gamle herre», sade Helena. »Var bara lugn och gör icke någonting, som Ni ångrar, sedan det blifvit gjordt... Åh, gamle herre, hvad menar Ni med att sparka, som om Ni vore en gammal häst, hvilken tror, att man ämnar beröfva den hafre-rationen?... Nej, låt vackert bli det der!... Jag lofvar, att vi skola beskedligt följa er, om Ni endast vill vara stillsam, så att ett par hyggliga och snälla flickor kunna gå i ert sällskap.»

Läsaren tycker måhända, att dylika ord icke voro rätt väl

egnade till att lugna ett upprördt sinne, men icke desto mindre åstadkommo de på Stengrund en så lycklig verkan, att han släppte Araminta och mumlade:

»En klok tös, den der! . . . Nå, flickor små, låtom oss nu i frid och endrägt fortsätta den oss förelagda vägen!»

»Ja, herr Stengrund!» svarade Helena. »Men med vilkor likväl, att Ni behandlar oss litet mera menskligt och mera i enlighet med de rättmätiga anspråk, som ett par värnlösa unga jäntor kunna ställa på en herre, hvilken är deras ledsagare och i hvilkens vård och skydd de hafva öfverlemnadt sig . . . Säg nu, om . . . Men det är då sant för öfrigt, gamle herre, att man lika gerna kan lita på ett kringflygande mygg som på ert ord . . . Fy, att Ni, gamle man, skall vara så dålig, att man icke ens kan tro på edra löften! . . . Ni borde blygas . . . Gå emellertid nu vackert framför oss, så skola vi följa efter!»

Den bestämdhet, med hvilken Helena talade, och de erfarenheter, som den gamle skälmen tillföre hade gjort i fråga om denna unga flickas mod och handlingskraft imponerade på Stengrunds råa natur. Han mumlade:

»Nå, låt så vara då! . . . Jag får, jag måste väl förlåta er för denna gång, men om I gören något nytt försök till flykt eller till att spela mig något annat spratt, så blir jag ursinnig, och då fån I skylla eder sjelfva, om följderna af er uppstudsighet icke skulle vara i er smak. Hvarken den ena eller den andra af er båda skall spela mig något spratt.»

»Vi skola vara enfaldiga som dufvor, gamle herre», försäkrade Helena och klappade med näsvis förtrolighet den gamle slottsegaren på axeln. Om en främling hade sett det der, skulle han fått den föreställningen, att Helena varit slottets egarinna och deremot Stengrund hennes förvaltare eller fördräng eller någonting dylikt — alltså en underordnad person, hvilken borde känna sig mycket smickrad af hennes nedlåtenhet. Emellertid hade hon lofvat, att ungmörna skulle vara »enfaldiga som dufvor». Hvad var naturligare, än att den gamle skälmen nu bland sin oskyldiga ungdoms kvarlemnade minnen uppletade följande ord:

»Och snälla som ormar! Hi, hi, hi! Ho, ho, ho! Det kunna vi tro, Pucke lille . . . Icke sant? Du håller med mig om den

saken, vågar jag hoppas? Visste på förhand, att du skulle göra detta... Visste det lika säkert, som jag vet, att den der Helena är en riktigt liten rar sötunge... hm!... som hon också är... En illistig, men mycket söt unge!»

Efter detta långvariga och tidsödande afbrott fortsattes nu marschen ned till stranden af Maaninganjärvi, som lätt krusades af de lekande vindstötarna och likväl afspeglade stjernornas tindrande, små ljus.

När de omsider, utan att hafva råkat i nya förvecklingar, omsider stodo invid stranden och lyssnade till vågornas sqvalpande mot stranden, lät gamle Stengrund höra en hvissling. Det skarpa ljudet trängde fram och var hörbart på vida vägar. Helena och Araminta, som icke väntade detta ljud, ryste, när det skar i deras öron. Den senare sökte med händerna skydda sina hörselorganer. Den förra endast skrattade och sade:

»Bra hvissladt, gamle herre! Men jag kan göra det ännu bättre. Vill Ni kanske höra? Inte?... Ni är icke nyfiken, gamle man?... Nå, Ni kan få höra det ändå!»

Och hon förde handen till sina rosenläppar.

I nästa ögonblick genomsars luften af ett ljud, så skarpt, så genomträngande och långdraget, att sjelfva Stengrund måste medgifva Helenas öfverlägsenhet i denna ädla konst. Visserligen lemnade han icke med uttryckliga ord detta medgifvande. Men man kan tala äfven genom gerningar. Och det senare sättet kan t. o. m. understundom vara mera uttrycksfullt och innehållsrikt än det förra. Han höll för öronen och stampade i sanden upprepade gånger, först med den ena klumpiga stöfveln och sedan med den andra, hvilken förmodligen var lika klumpig och tung.

»Ni har mycket ömtåliga öron, gamle herre», väsnades Helena och brast derefter ut i ett hjertligt skratt, hvars klangfulla och melodiska ljud blef af de lekfulla vindstötarna buret långt bort öfver Maaninganjärvis yta, kanske t. o. m. ända fram till den andra stranden. »Ni är i alla fall en lustig gammal kurre, patron. Sjelf hvisslar Ni så skarpt, att Ni nära nog sprängt örhinnorna på den stackars jungfru Araminta. Och när sedan en stackars liten, oskyldig flickstumpa, som jag, försöker att täfla med er, blir Ni ursinnigt afundsjuk, då Ni finner, att hon öfverträffar er i denna konst...

Och så börjar Ni bära er åt som en galning. . . Ja, gamle herre, Ni är för gammal att lära er goda seder.»

Mähända skulle Helena haft ännu mera dylikt att omförmäla och kanske lyckats å nyo och på fullt allvar väcka upp alla de i Stengrunds hjerta slumrande eller halfslumrande onda andarna, om icke plaskandet af åror hade hörts från sjösidan och gjort ett kanske för båda parterna välkommet slut på denna gagnlösa och å Helenas sida, helt enkelt, endast okynniga ordvexling.

Alla tre lyssnade.

Den båt, som framfördes af årorerna, blef nu inom några sekunder synlig. Och den lade till invid stranden tre eller fyra alnar från det ställe, der de tre personerna stodo väntande. Sannolikt hade sjömannens eller fiskarens — hvilketdera nu månde hafva varit båtförarens verkliga egenskap och titel — skarpa ögon redan upptäckt de på stranden stående personerna, ty så snart båtens förstäf vidrörde sanden, yttrade han med grof, men icke illaljudande stämma:

»Är det Ni, patron?»

»Det är jag sjelf», genmälde gamle Stengrund, och han inlade i detta med eftertryck uttalade »sjelf» någonting, hvad det nu än månde hafva varit, hvilket klingade i samma tonart som en viss fransk konungs bekanta: *«l'état c'est moi»*. . . . Han var nog icke alldeles helt och hållet i saknad af egenkärlek, den der Stengrund, fastän det enda målet för hans ärelystnad var egandet af penningar eller penningars värde.

»Jag har länge kryssat fram och tillbaka med båten», förklarade sjömannen, sedan han hoppat i land. »Patron har i qväll icke varit så punktlig som vanligt.»

»Jag medger det», genmälde Stengrund buttert. »Men jag har haft mina svårigheter med dessa två qvinnor, som du nu skall forsla öfver till Gamla Halolas strand.»

»Följer patron icke sjelf med?»

»Jo, visst ämnar jag det . . . om icke för annat, så för att hålla styr på dessa tossor . . . De skulle lura dig, Pekka, de skulle lura dig, lika visst som haren stundom lurar jägaren. De skulle lura dig. De skulle locka dig att sätta dem i land fjerran från Gamla Halola. . . . Ja, det skulle de. . . . De skulle förleda dig, hederlige Pekka.

De skulle besvika dig, liksom ormen i sin illfundighet besvek Eva. Du skulle icke hafva hunnit halfvägs ute på vattnet med dem, min hederlige vän, innan de förtrollat dig, ty de äro ett par listiga ungar, må du tro. Till och med mitt gamla och genom min höga ålder temligen tröga blod har icke kunnat motstå den der Helenas trollkonster. . . .»

»Nej, hör på, gamle herre! Var nu icke en fäfäng narr och tro icke, att någon kvinna, som icke är svart eller kopparfärgad i anletet, skulle kunna egna åt er en enda varm känsla. . . . Är Ni rent tokig, karl? . . . Och hvem Ni än må vara, Ni, derborta i båten, så beder jag er att icke sätta för stor lit till den gamle narren.»

»Hon kallar mig en narr, Pucke», småmuttrade Stengrund, som höll sin stumme stallbroder framför sitt högra öga, liksom om han verkligen försökt att i belätets glasperlor, der de sutto under de konstnärligt utskurna ögonbrynen, läsa afgudens tankar. »Hon kallar mig en narr, du! . . . Hörde du det, Pucke? . . . Kunde väl veta, att du hörde det. . . . Hon kallar mig en narr. Hi, hi, hi! . . . Och ho, ho, ho! . . . Du hörde det också, Pekka? Icke sant? Du hörde, att hon sade det?»

»Ja, visst!» svarade Pekkas djupa basröst. »Jag skulle hafva varit död, om jag icke kunnat höra det.»

»Vet du också, hvad det betyder, vän Pekka? Hi, hi, hi!»

»Det vet jag icke, men jag vet deremot, att jag har ondt om tid . . . icke ett ögonblick att förspilla! Hustru min ligger sjuk. Och så snart jag hunnit föra er öfver till Gamla Halola och tillbaka igen, måste jag ro ned till Harjula för att hemta kloka Natta, som de kalla henne, på det att hon må råda någon bot för eländet. . . . Stig nu fort i båten, herre, om Ni har mig kär! Ju förr detta arbetet är utträttadt, desto bättre är det för mig och för min stackars, sjuka Brita.»

»Strax! Strax, min hederlige vän och torpare!» utlät sig Stengrund, på hvilken likväl berättelsen om det elände, som för tillfället rådde i Pekkas pörte, icke tycktes göra något intryck. »Men du måste först höra, hvad det har att betyda, när en flicka kallar en man »en narr» på skämt och lek. Ser du, vän Pekka, det betyder, att hon har honom kär, förstår du. Hi, hi, hi! Kär förstår du? . . . Kär som en klockarkatt, som man säger.»

»Gamle narr!» var allt, hvad Helena ansåg sig böra säga om den saken. »Jaha», fortsatte hon efter ett par ögonblick, »brumma icke för det! Låt om oss nu stiga i båten och färdas öfver sjön, så att det omsider må hinna till ett slut på allt det här usla eländet!»

FYRATIOFJERDE KAPITLET.

Hvad man tänker, säger och företager i Mörskoms prestgård.

Det är nu lång tid förliden, sedan vi lemnade Mörskoms fridfulla, fastän nu; under dessa oroliga tider, af krigets fador hemsökta herdetjäll ur sigte. De två gossarne, Erkko Joukahainen och Enoch Wennman, hafva vi, så godt det bland hela massan af händelser och personer låtit sig göra, någorlunda följt med vår uppmärksamhet. Men innehafvaren af Mörskoms inkomstrika prestgård, den värdige kyrkoherden Fredrik Wennman, den lycklige fadren till välfartade sonen Enoch Wennman — honom hafva vi nu redan alltför länge lemnat ur sigte. På detta stadium af vår berättelse finna vi det vara nödvändigt att låta honom ingripa i händelsernas gång.

Vi vilja icke ens i fråga sätta, huruvida våra läsare erinra sig, att Enoch och Erkko hade lemnat hemmet, utan att underrätta kyrkoherden hvarken om anledningen till deras försvinnande eller om orten, dit de begåfvo sig. Här är nu rätta platsen för en kort redogörelse angående dessa förhållanden.

Rörande anledningen till deras långa frånvaro från hemmet behöfva vi endast erinra derom, att de båda gossarne hade begifvit sig ut på egen hand, blifvit tillfångatagna af ryssarna och med knapp nöd befriade af Willehad Willebrand, till hvilken hjeltes tappra friskara de hade slutit sig. Förgåfves hade Willebrand upprepade gånger rådt dem att begifva sig tillbaka hem till Mörskom till prestgården, Enoch till sin sörjande fader och Joukahainen till sitt vedkast och sina sysslor i stall eller ladugård.

Kyrkoherden Wennman sörjde djupt förlusten af sin son. Huruvida i hans bedröfvelse ingick något bekymmer i fråga om tjenande drängen Erkko, det är icke lätt att med visshet säga. Men då vi känna denne prestmans människovänliga sinnelag och i kristlig mening nästan fullmogna karakter, så våga vi icke betvifla, att äfven Erkko Joukahainen var i hans tankar. Och det är af personer, hvilka sjelfva — utan att blifva af honom sedda — bevittnade det, förkunnadt, att han låg på sina knän flera timmar med det ärevördiga, af händerna betäckta anletet lutadt mot sätet på soffan i hans arbetsrum. Lampan stod på bordet, mättad med tran, och spred sitt ljus öfver arbetsrummet och den bedjande mannen. . . . Utanför fönstret, som icke doldes af någon, mot nyfikenheten skyddande gardin, stod en del godt folk, hvilka åskådade denna rörande scen och sedermera drogo försorg derom, att den blef allmänhetens egendom. Någon berättade, att han sett den vördnadsvärde mannen sträcka de sammanknäppta händerna mot höjden och hört honom ropa:

»Herre, är det din vilja, din nådiga vilja, så gif mig tillbaka min son, min Enoch, att jag ännu en gång må få i hans lilla anlete skåda spegelbilden af min saliga hustrus kära, aldrig förgätna drag. . . . Dock, himmelske Fader, ske icke min vilja, utan din!»

Aftonen och natten gingo till ända, men ännu, när följande dagens sol började vandra sin ljusa bana öfver det höga hvalfvet, hade ingenting afhörts — ingenting, som var egnadt att sprida upplysning öfver de förhållanden, som i så hög grad oroade den värdige prestmannen, husbonden och fadern. Det enda, som var en obestridlig och intet tvifvel underkastad sanning, det var — Erkko Joukahainens och Enoch Wennmans spårlösa försvinnande från nejden.

Kyrkoherden sände bud efter några af socknens mest inflytelserika män, i ändamål att inhemta deras tankar angående de försvunna gossarnas öden och lyssna till de råd, som dessa erfarna män kunde hafva att i saken gifva. Der kom den rike Rietu Hokkanen, stor-kaxen inom Mörskoms socken, han, som påstods hafva »kyrkhästen» (den häst, som begagnades vid färderna till templet) belagd med skor af silfver och som aldrig drack någon dryck ur annat än silfverstop och aldrig bar i sin tröja annat än silfverknappar.

Och jemte Rietu Hokkanen, hvilken alltjemt var lika korpulent

och förevisade samma sjelfkära, måhända också i någon mån dumdryga min, infunno sig, på den afhållne kyrkoherdens kallelse ett halft tjug andra allmogemän. Der sågs välförståndige Sievo Korhonen — lång och mager, buskiga ögonbryn, skarpt markerade drag. Vidare Tapio, en liten man, hvilken stoltserade med grått skägg och bodde med sin trogna, gamla hustru Louhi och de sexton välskapade och förhoppningsfulla barnen långt borta vid Talasjärvi sjö i byn Ylimäis. Han vistades sällan i sitt hem, emedan han var ett slags gårdfarihandlare, som i sitt ambulatoriska varulager medförde, under månadslånga färder bland allmogehemmen i »de tusen sjöars land», engelska nålar och engelsk sytråd, kammar af horn, sällan af elffenben, ofta förvarade i »kamhus», små speglar af stål, stundom af glas; vidare brokiga, smalare eller bredare band, hvilka prunkade i bjerta färger, hvilka »lyste i ögonen» på ungmörna, som de klippska köpmännen plögade sins emellan uttrycka sig, när de mellan fyra ögon samtalade om sina affärer. Vår nyss omförmälde vän Tapio medförde allt det nu uppräknade och sannolikt ännu många andra ting, hvilka kunde vara välkomna för de enkla naturmänniskorna i glada Finland vid denna tid, då anspråken voro så små och jungfrurna ännu aldrig der i landet hade kunnat få den tanken, att ungersvennen skulle älska ungmön mindre i den tarfliga, hemväfda, af ingen konstgjord prydnad förskönade dräkten, än om han såge henne utpyntad med all verdens härlighet.

Sådana voro nu dessa båda. De uppehöll sig tillfälligtvis i Mörskoms by, bodde hos Rietu Hokkanen och följde med denne till prestgården.

Vi hafva icke tid att vid namn uppräknat alla, som denna dag klädde sig i helgdagsdrägt, vandrade vägen fram till Mörskom och »tittade in» i prestgården. Vi behöfva endast omförmäla, att de voro ganska många — både hemmansegarne och torparne och de fattiga männen från pörtena, samt att Rietu Hokkanen och Sievo Korhonen voro deras förespråkare hos »värdige fadren i Gudi, herr Fredrik» — ty detta sätt att benämna själasörjaren hade man ärfvt från den katholska tiden, och mången Finlands son eller dotter torde ännu lefva i dess bygder, hvilken från sin mors eller fars föräldrar hört sådan beteckning för sockenpresten.

»De hafva omkommit», förklarade Rietu Hokkanen, storbonden, sedan kyrkoherden framställt ärendet och belyst det från alla de sidor, hvilka kunde komma i fråga. »Man behöfver alldeles icke söka efter dem eller fundera eller uppgöra planer. Pojkarne hafva omkommit. Och vi hafva kvar här i Mörskom alldeles tillräckligt många af den sorten. Sisliden andra dag jul hemsökte de mig och slogo sönder mitt aldra nyaste och bästa vattenämbar. . . . Må de vara och blifva borta! Gud ske lof för den nåden! Vi vilja hoppas, att de omkommit och att de befinna sig i Tuonis mörka

och kalla rike och att den högt ärade, fastän blinda Lowiatar, hon, som förstår att uppfinna de mest utsökta och smärftulla plågor, qval och sveda, skall uppsluka och förinta både Erkkko Joukahainen, som icke blifvit född till någonting godt här i verlden, och Enoch Wennman, hvilken alltför länge gått i ledband hos Erkkko Gätgissaren, som han kallas. I dålig skola läres dålig sed.»

Detta långa tal, framfördt af Rietu Hokkanen med den snabbhet i fråga om tungans bruk och den andtjappthet, som voro för honom egendomliga — detta tal bemöttes af kyrkoherden helt vänligt med följande förmaning:

»Det tillhör icke en rätt kristen hvarken att döma eller fördöma . . . Störst är den menniskan, som i ödmjukhet anser sig vara minst. Minst bland människors barn är den, som pockar på att blifva ansedd såsom klok och stor. Min lille son, min Enoch, som nu är försvunnen från föräldrahemmet och hvilken mitt fadershjerta söker, hvilken min kärlek efterträngtar, min sorg begråter — denne min lille Enoch har icke gjort sig förtjent af att mista hvarken min eller någon annan människas aktning eller kärlek. Barn kunna fela. Det veta vi. Äfven jag, eder själasörjare, har felat. Jag vore den eländigaste bland de eländiga, om jag vågade se min Gud i anletet och säga, att jag icke har någon synd. *Allesammans äro vi syndare . . .* Och, käre Rietu Hokkanen, du icke mindre än någon annan . . . snarare mycket mera än någon annan. Jag har hört vissa saker om dig, hvilka icke pryda en gift karl, en kristen . . . Och jag ålägger dig — på grund af den magt och myndighet, hvilken kyrkan och kyrkans himmelske egare och herre hafva lagt i min hand såsom innehafvare af detta embete, att du — Rietu Hokkanen — i morgon dag, när solen står midt på himmelen, infinner dig här i prestgården — ensam och i en mindre prålände drägt, men med mera botfärdigt hjerta och sinne, på det att jag må ransaka och taga kännedom om ditt hjertlösa beteende mot den fattiga enkan Louhi på Heinämäki torp . . . Du har hört?»

Rietu Hokkanen hade hört. Och i samma mån som den vördnadsvärde prestmannens straffpredikan fortgick, hade den rike mannens gestalt skenbarligen förminskats. Hans tunga nekade sin tjänst. Hans blick vågade icke möta någon annans. Ehuru han var socknens rikaste man, smög han sig tyst och stilla bort ur kretsen och gömde sig bakom en vedstapel, der han var dold för alla, utom för Gud. Hvad han der förehade och hvad det var, som han der öfverlade med sig sjelf, lönar sig icke att se och erfara. Vi kunna derfor nu för tillfället lemna honom.

Och när nu Rietu Hokkanen försvunnit ur kretsen, fortsattes öfverläggningarna rörande Enoch och Erkko. Men ingen kunde meddela någon upplysning, ej heller vågade någon meddela något råd i en så viktig angelägenhet. Detta var också, när man rätt betänker saken, ganska naturligt, enär man icke hade ens en aning om, hvar man skulle söka de försvunna.

Goda och ärliga råd gåfvos, gjordes till föremål för öfverläggning och förkastades. På frågan, huruvida icke någon kunde lemna någon upplysning, hvilken skulle vara egnad att underlätta efterspaningen, gaf ingen något svar.

Kyrkoherden Wennman stod nu en stund orörlig, tyst, tankfull.

»Vänner!» yttrade han slutligen. »Jag begifver mig åstad att söka mitt barn... Gudstjenst i templet våga vi sällan hålla, inga kyrkliga förrättningar äro för handen... Jag begifver mig ut — ensam, vapenlös, värnlös inför menniskoögon, men (som jag innerligen och varmt hoppas och förtröstar) beledsagad af min himmelske faders nåd och skyddad af hans kärlek.»

Bönderna lyssnade nästan med andakt. En röst höjde sig:

»Får jag följa er?»

En medelålders man trädde fram. Frågan var hans.

»Du, Genti Ikkonen?» yttrade kyrkoherden. »Bättre ledsagare kunde jag aldrig önskat mig, om jag också sjelf hade valt bland bygdens bästa karlar... Den modige jägaren Genti, hvilken redan nu vid en ålder af, om icke kyrkoboken är felaktig, trettiofva år har nedlagt tjugonio vuxna björnar, nitton glupska vargar, förutom en mängd andra vilda djur i vårt kära Finlands skogar!... Du vill följa mig?»

»Vördige kyrkherre! Om jag vågar mitt lif för er eller för lille Enoch, så är detta ingenting att tala om och ännu mindre någonting att göra så stor sak af, att allas ögon skola beskåda mig, som om jag vore ett underverk. Genti är en fattig karl. Det veta alla. Genti är också en karl med mod i bringan. Det är bekant för mången. Men hvad kanske ännu ingen annan dödlig, än Genti Ikkonen sjelf, vet — det är den lilla omständigheten, vördige kyrkherre, att Genti är i stånd att vara tacksam eller, med andra ord, att Genti Ikkonen aldrig glömmmer, aldrig upphör att älska dem, som bevisa honom välgärningar af godt och redligt hjerta.»

»Men, käre Genti», invände kyrkoherden Wennman, »jag har ju aldrig... det vill säga, att jag... så vidt jag erinrar mig... aldrig någonsin har... bevisat dig...»

»Gud signe edert ädla hjerta, vördige kyrkherre! Ni är i stånd till att uppfylla skriftens befallning, som bjuder oss att icke låta venstra handen veta, hvad godt den högra handen uträttar... Gud

signe ert ärliga ansigte och ert ädla hjerta!... Ni tröstade min gamla mor på hennes dödsbädd och fröjdade hennes själ med evangelium, så att hon kunde fara hädan i frid till salighetens land... Och aldrig glömmar jag, hvad gumman hviskade till mig, sedan vördige kyrkherren rest och strax innan hon gick in i den eviga hvilan...»

»Nog nu med detta, käre Genti!» började Wennman.

»Hvad sade hon?» ropade åtskilliga röster bland den stora hop, som omgaf de samtalande. »Hvad?... Hvad sade hon?»

»Genti!... Genti Ikkonen!» yttrade kyrkoherden och lyfte på ett varnande sätt sin hand. »Har din moder sagt någonting till dig i förtroende, när hon stod på väg att lemna jordelivet, så bör du hålla det hemligt och besinna det i ditt eget hjerta!»

»Har ock gjort så, vördige herre, har gjort det och skall aldrig glömma det... Det är för resten icke, såsom kyrkherren tror, någon hemlighet eller bikt eller bekännelse eller dylikt. Ingalunda!... Nej, hon sade till mig, och det må en hvar gerna höra... hon sade så här: 'Genti', sade hon, 'Genti Ikkonen, Genti, min käre, käre son, den mannen, som nyss gick ut genom vårt pörtes dörr, den mannen har genom sina kärleksfulla och evangeliska ord frälst din mors själ från den eviga döden... Jag går till Gud... Men om du någon gång blir i tillfälle att offra lifvet för honom, så gör det! Han har förtjenat det af dig, han, som vägledt din enfaldiga mor till himmelen... Jag hoppas, att du gör det, Genti!' Ja, just så sade hon, vördige kyrkherre, och just den befallning, som hon då gaf mig, går jag nu att lyda... Jag skall till rätta skaffa Enoch, om han finnes innanför glada Finlands gränser.»

Kyrkoherden Fredrik Wennman tycktes icke vara fullt belåten med Genti, ej heller med hans flödande vältalighet eller med de bifalls- och hyllningsrop, som skallade, sedan det församlade folket hört slutet af Gentis anförande.

Slutligen återvände lugnet.

Det blef beramadt, att Genti Ikkonen och Sievo Korhonen skulle åtfölja kyrkoherden Fredrik Wennman på hans upptäcktsfärd. Många andra erbjödo sig att dela deras faror och äfventyr — både Jem Olikainen och Märten Lyytinen och unge, knappt sextonårige Niironen, vedhuggaren Häkkinen, välartade drängen Kuosmanen,

skytten Rietu Juutilainen och många andra modiga gossar med släkt-namnen Juvonen, Pulkkinen, Wiinikainen, Juutilainen, Kitunen, Pil-junen, Pekkolainen och annat sådant. Praktiga, pålitliga, fasta, ståndaktiga gossar allesammans! Gossar, hvilka hvarje fältherre skulle hafva med glädje inrangerat bland sina underlydande trupper, om han blott hade vapen att sätta i händerna på dem. Mod i hjertat hade de själva. Bland dem skulle svenska regeringen, dess barnslige konung och dess fattiga folk kunnat, utan svårighet, utvälja en i lif och död trogen livvakt, som heldre skulle dött, än svikit sin ed . . . Och sådant är Finlands ungdom än i dag.

Emellertid hemförlofvade Wennman alla de andra och behöll hos sig endast Genti, Ikkonen och Sievo Korhonen, hvilka skulle ledsaga honom på färden. Med dessa två drog han sig tillbaka i sitt arbetsrum. Den öfriga skaran skingrade sig, tagande vägen öfver mossarna och skogsbackarna, hvar och en mot sitt hem. Gerna hade de stannat kvar i prestgården, för att bevittna expeditionens aftågande. Men när de förnummo, att deras vördige kyrkherre icke önskade deras närvaro, utan fastmera ansåg den vara liksom ett band på hans fria handlingsrättighet, så troppade de af. Så länge de befunno sig i omedelbar närhet af Mörskom, utgjorde de bort-tågande icke mindre än fem ganska stora skaror. Men en efter en annan skilde sig från hoparna, hvilka glesnade mer och mer. Ännu länge såg man en och annan af dem sträfva ensam mot sitt pörte. Slutligen voro alla försvunna från synkretsen.

Då satt kyrkoherden Wennman redan inne i sitt arbetsrum och sökte för deltagarna i den tillämnade upptäcktsfärden göra klart, huru han tänkte sig saken. Frågan var i sjelfva verket icke så enkel, som man möjligen kan vara böjd att föreställa sig. Här var fråga om en längre tids bortovaro från hemmets härd och från hembygden. Alltså måste man förse sig med tillräckligt förråd af både vapen och ammunition och födoämnen, filter m. m. sådant, som kunde under den vådliga färden icke allenast blifva till nytta, utan väl äfven efter all sannolikhet skulle komma att vara nödvän-digt till skydd för lif och lemmar, bröst, mage och lungor.

Hvad de tre männen sade, der de sutto inne i Wennmans kammare, smakade prestgårdens starka öl och öfverlade om de när-mast föreliggande angelägenheterna — detta har, så vidt vi veta,

aldrig blifvit på sådant sätt bevaradt åt efterverlden, att vi kunna våga försöka derom lemna en beskrifning, hvilken kunde göra anspråk på att betraktas såsom fullständig. Men en omständighet, som icke alls är underkastad något lindrigare eller starkare tvifvel, kunna vi icke förbigå, i all synnerhet som våra lärare sannolikt hafva väntat sig att derom få läsa några ord i detta sammanhang och på denna plats i vår bok. Vi mena det sakförhållandet, att kyrkoherden i Mörskom Fredrik Wennman, redlige Genti Ikkonen och hederlige Sievo Korhonen voro redo klockan fyra följande morgon. Alla tre voro belastade med bördor af lifsförnödenheter, filter, vapen och andra ting, som i Finland på den tiden voro af nöden, då längre fotvandringar skulle företagas. Då, som nu, ansåg man det vara godt att veta, hvar man skulle taga nästa måltid. Och tiden var orolig. Hvarje trakt i Finland var osäker. Vapen voro goda att hafva till hands, om man plötsligt skulle stå inför en fiendes brinnande, rofgiriga, ursinnigt flammande ögon.

»I Guds namn!» uttalade Wennman sitt hjertas bön, när han trädde ut genom förstugudörren och gick fram öfver den knarrande förstugubron med steg, hvilka icke voro lätta. Hjertat var tungt. Stegen blefvo tunga.

Genti Ikkonen och Sievo Korhonen stodo tillreds utanför förstugubron. De hade väpnat sig efter råd och lägenhet. Båda hade skjutvapen.

Vänligt helsande sina reskamrater med en morgonönskan, sällade Wennman sig till dem. Vädret var lugnt och godt. Visserligen var himlen mulen, men det var likväl icke mörkare, än att de tre vandrarna kunde finna vägen. De vandrade hela den dagen framåt, oafåtliga framåt, frågade de mötande, om de sett de saknade gossarna, sporde till i samma ärende i hvarje gård eller pörte, som låg bredvid deras väg. Under flera dygn voro de borta, men måste till slut återvända till Mörskom, emedan proviantförrådet tog slut och der ingenstädes i de af dem genomströfvade bygderna fans någon mat att köpa och villebrådet hade blifvit antingen skjutet af kringströfvande knektar eller bortskrämdt af den i dessa nejder rådande oron.

Under månadernas lopp förnyade de tre männen många gånger dessa upptäcktsfärder, men lyckades icke finna något spår. Allt

djupare blef sorgen i faderns hjerta, allt mera hopplöst detta en fars ströfvande efter att återfinna sitt barn.

Och några månader gå snart, isynnerhet när man är stadd uti ifrig verksamhet, såsom förhållandet var med kyrkoherden Wennman, hvilken emellanåt måste vara hemma i Mörskom, för att uppträda som predikant för den åt honom anförtrödda hjorden. Men han kom, under denna tidpunkt af sitt lif, sällan hem till prestgården i Mörskom förrän på lördagsmorgonen och begaf sig åstad igen

tillsammans med Genti och Sievo, så snart söndagsarbetet, med dess gudstjenst och de kyrkliga förrättningar, var till ända. Någon gång skedde affärden från hemmet redan på söndagsaftonen, oftast dock först i ottan på måndagsmorgonen.

Man kunde verkligen med sanning säga, att kyrkoherden Fredrik Wennman, under denna »fast bedröfliga» tidpunkt af sitt lif, icke längre hade samma lefvande intresse för församlingvärdens som tillförne under de lugnare tiderna, då dagar kommo och dagar gingo,

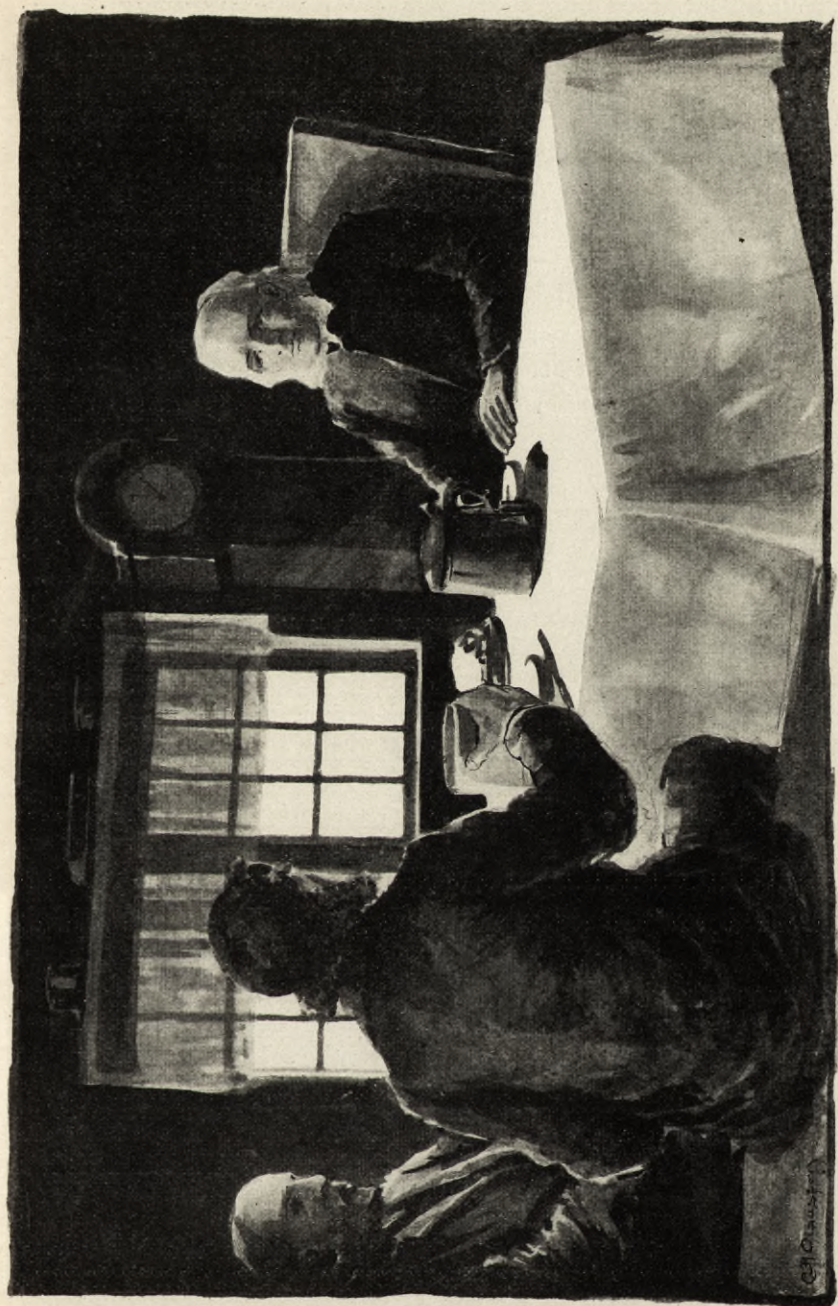

den ena föga olik den andra — dagar, under hvilka han kunde, i ostörd frid, inne i sin studerkammare öfverväga de till själavården hörande frågorna. Äfven en prest är en menniska. Prestvigningen förvandlar icke prestens hjerta till ett marmorstycke. ¶ Midt i all sin presterlighet, är han dock menniska.

Ju flera ströftågen blefvo och ju oftare Wennman måste återvända till sitt hem med oförrättadt ärende, desto mera nedslagen blef han. Församlingsborna lade märke till, att han magrade och blef allt mera blek för hvarje gång, de sågo honom. Och de hjertans vänliga gummorna i Mörskom beklagade honom och sökte trösta honom, så godt de kunde, genom att till prestgården föra allehanda goda saker, som förärades honom. Så kunde pigorna i köket af dylika gåfvor på en enda dag räkna följande rariteter: två slagtrade gäss, en kalf, femton tjog ägg, tretio slagtrade höns kreatur, en gödd gris, åtskilliga skålpund smör o. s. v. Ja, en af dem var, i sitt hjertas oskrymtade enfald, så vänlig, att hon förde med sig och aflemnade i hans kök ett pund färdigberedt lin, hvilket, sade hon, »endast behöfde spinnas och väfvas, för att blifva det vackraste stycke linneväfnad, som någonsin tillverkats inom Suomis gränser».

En dag satt Wennman i sin sal, och hos honom, vid samma dukade bord, sutto Genti Ikkonen och Sievo Korhonen. Det var en söndagseftermiddag. Klockan var två på eftermiddagen. Gudstjensten hade på förmiddagen hållits i vanlig tid och ordning. Nu förberedde dessa tre män sig till den nya veckans strapatser genom en bastant måltid. Rätterna voro hvarken många eller dyrbara. Men kraftiga och väl anrättade voro de för visso. Och sådana dugtiga karlar som Genti och Sievo gjorde här i prestgården all heder åt den, som lagat maten, samt förtärde enorma mängder af både äggsoppan och det kokta fläsket, rofmoset och grynvällingen. Också var det icke underligt, att männen i dag med större ifver än vanligt försågo sig med mat. En lång väg förelåg. De ämnade ströfva ända bort till kusten och se Östersjöns eller Bottniska Vikens blåa vatten, innan de vände om till hemmets lugn och ro.

»Mina vänner», yttrade kyrkoherden, sedan han fyllt tre stora silfverbägare med öl af husets egen tillverkning, »tagen edra bägare! Och dricken med mig, efter våra fäders sed, en skål för en lycklig utgång af vår färd! Vi stå alla i Guds hand . . . Gifve han lycka

och framgång åt våra företag! . . . Må han i sin kärlek och nåd tilllåta mig att ännu en gång se min lille Enochs ansigte här i verlden! . . . Och . . . redlige vänner! . . . mottagen mitt varmaste tack både för allt hvad I hafven gjort för mig, och hvad I gjort för de mina! . . . Hafven redlig tack, så redlig och varm tack, som någonsin utgått ur en bekymrad faders hjerta! . . . Tömmen emellertid nu edra bågare, mina vänner, och låtom oss sedan begifva oss på väg.»

Männen på den tiden fördröjde sig icke vid bordet. I de enkla förhållanden, under hvilka kyrkoherden i Mörskom och hans embetsbröder samt all Finlands allmoge på den tiden lefde, var »bordets njutning» en okänd sak. Man åt för att hafva krafter till att lefva och arbeta, men icke för att förnöja sinnen. Vin fanns icke på Wennmans bord.

Snart var måltiden afslutad. Kyrkoherden och hans reskamter stego ut i den rymliga förstugan och började se sig om efter sina ytterplagg, bössor och andra saker, som naturligtvis måste medföras på en dylik färd. Denna resa skulle, som vi hafva nämnt, blifva längre, än någon af de föregående upptäcktsfärderna. Den skulle fortsättas ända till Östersjön.

Anledningen till detta beslut var följande tilldragelse.

På söndagsmorgonen kom till Mörskom en af dessa kringvandrande krämare, som i alla tider öfversvämmat både Sverige och Finland och hvilka, för dåliga varor, tillbyta sig folkets redliga penningar. Med deras affärsverksamhet förenade dessa människor en selsättning, hvilken gjorde dem välkomna öfverallt på landsbygden. De voro icke endast krämare i vanlig mening, ty de voro framför allt nyhetskrämare. Nyheter, som af dem uppsnappades under deras ostadiga och kringirrande lif, fördes af dem med ofelbar säkerhet omkring i bygderna. Kanske lade de någon gång till, kanske drogo de också ifrån. Det har i alla tider varit nyhetskrämares sed. Men välkomna voro de, hvarhelst de i gårdar eller pörten visade sina vänliga anleten, ty det ingick i dessa människors uppfostran för yrket att lära sig beherska anletsdragen, att t. ex. kunna med leende min och under glada infall »sköta kommersen» i bygderna, äfven om deras hjerta var nära att brista vid tanken på nöden i hemmet, brödlöshet, sjuk maka, döende barn eller annat sådant, som hör till detta livvets, åt människor utskiftade lotter.

I fråga varande krämare tillhörde icke den judiska rasen. Derför var han också välkommen öfverallt, och i månet porste blef det en glädjedag, när Matti Wiinikainen anlände med sin hemlighetsfulla packning på ryggen, denna packning, på hvilken flickorna i bygderna sågo med stilla längtan och hvilken, enligt småbarnens föreställning, innehöll allt det yppersta, skönaste och härligaste i världen

Sådan var nu hederlige Matti Wiinikainen. Sjelfva kyrkoherden hade om söndagsmorgonen, innan han begaf sig till kyrkan, samtalat några minuter med Matti, som var väl bekant i Mörskoms prestgård, väl sedd derstädes och alltid hjertligt helsad, när han uppenbarade sig.

Matti Wiinikainen var omkring sextio år. Hans från barndomen blonda hår hade dock icke ännu hunnit gråna. Det blonda håret har en egendomlig förmåga att motstå tidens och ålderns inflytande. Derför ser man så sällan i Finland och i Sverige — nämligen i de bygder, der icke utländsk ras mellankommit — människor med grått hår. Vi hafva sjelfva en gång träffat en finngubbe i ett gammalt porste i närheten af Kumpu Nieminen, hvilken — trots sina nittiotre år — icke hade ett enda grått hårstrå på sitt hufvud. . . . Och hvad nu beträffar Matti Wiinikainen, så var han lika kry och rask och munter, som någon annan man i gamla Finland, om han också blifvit jemförd med de yngsta och starkaste männen i hela landsändan. Det är icke otroligt, att hans kringflackande lif, hans nästan oafåtliga kamp med naturen under de vidlyftiga färderna, hans outtröttliga verksamhet hade bidragit till att bevara åt Matti Wiinikainen en stark helsa på äldre dagar och ett utseende, som mer än en gång väckte afund hos drängarna på de gårdar, der han gjorde besök och försökte att sälja sina varor.

Ehuru Matti Wiinikainen anlände till prestgården i Mörskom endast en kort stund före gudstjenstens början, var han dock en så kärkommen gäst i det enkla herdetjället, att Wennman gick att söka honom i folkstugan, der handelsmannen satt med en god och riklig måltid framför sig. Vänligt helsande, trädde kyrkoherden in.

»Gläder mig att se dig frisk och kry, käre Matti! På dig tyckas åren icke hafva någon inverkan. Du ser till och med yngre ut nu, än första gången du var under mitt tak. Jag erinrar mig

det så väl... Det var dagen efter min bröllopsdag. Och min saliga hustru undfånade dig rätt bra den dagen...»

»Det gjorde hon alltid, vördig herre!... Hon var alltid vänlig och god... Gud välsigne henne i hennes graf!»

»Amen!» yttrade kyrkoherden med bruten stämma och strök med handen bort ett par tårar, hvilka redan hunnit öfverskrida fördämningarna och småningom banade sig väg utför kinderna.

»Ja, det må Ni väl säga, herr kyrkoherde! Amen af allt hjerta!... Gud skänke den ädla frun en evig ro och en salig hvila! Hon köpte mången ting af Matti Wiinikainen och såg gerna, att en fattig handelsman kunde försörja sig... Och en god måltid hade hon alltid tillreds åt Matti... 'kära Matti' plögade hon säga... Jaha... ja... alla äro vi dödliga, jaha!... Men det är så vanligt, att det bästa är lättast förloradt.»

»Du har rätt, Matti», inföll nu Wennman. »Dina ord äro idel sannfärdighet... Jag ville emellertid ställa till dig några frågor och hoppas, att du för gammal vänskaps och bekantskaps skull besvarar dem.»

»Frågor!» eftersade handelsmannen. Ja... hm!... det finnes frågor, som... hm!... äro bäst, om de aldrig blifva besvarade... Hm!... Men låt höra, vördige kyrkherre! Är det någon möjlighet för gamle Wiinikainen, skall Ni få svar.»

»Ja, det är just frågan, om du eger någon kännedom rörande de ting, om hvilka jag vill spörja dig. Jo, ser du, gamle Matti, det är så, att min lille son...»

Wiinikainen upplyfte hastigt hufvudet, när han hörde kyrkoherden nämna sin son. Der låg i krämarens blick någonting, som med ens öfvertygade Wennman derom, att handelsmannen visste någonting.

»Kyrkherrens son?» utlät sig köpmannen.

»Min son Enoch!»

»Känner honom väl... har sett honom många gånger här i prestgården. Senaste gången, då jag var här, lekte han på gårdsplanen med en drumlig dämg, som hette...»

»Erkko?» inföll kyrkoherden.

»Just så!... Erkko Joukahainen, tror jag... En pojke med dumt och dåligt hufvud, men med klokt och troget hjerta.»

»Nå... har du sett dem, Matti Wiinikainen? Kan du lätta bekymrets börda, som för deras skull hvilar tungt på mitt hjerta?»

»Jag tror mig om att kunna lemna någon upplysning, om den också icke blir så fullständig, som jag, för eder och gossens skull, önskade... Ja, vördige kyrkherre, jag har sett dem. Jag har till och med samtalat både med lille Enoch och med den drumlige, men trogne Joukahainen... Lugna er!... Jag skall gerna berätta alltsammans, men icke nu... icke nu, vördige herre!... Icke nu! Tornklockorna i Mörskoms kyrka ringa samman till gudstjenst... Låtom oss nu gå dit! Jag som åhörare, kyrkherren såsom lärare och Guds sändebud!... När vi komma tillbaka hem i prestgården, skall jag afgifva min berättelse.»

»Men...», började Wennman.

Hans fadershjerta var i uppror. Han skulle gerna hafva uppgifvit allt annat, om han blott fått visshet rörande sonen.

»Lita på Gud!» sade handelsmannen, reste sig från bordet, läste sin bordsbön med andakt och yttrade sedan: »Nyckeln till all visdom i verlden är Guds fruktan... Kom, vördige kyrkherre! Lugna ert hjerta! Jag har ingen ledsam underrättelse att meddela. Låt detta vara nog så länge... Nu tystna klockorna... Vi måste gå.»

»Vi måste gå», sade kyrkoherden. »Nåväl, så gå vi då. Gud styrke mig!»

Man kan lättare tänka sig än beskrifva, huru svårt det månne hafva varit för Wennman att under dessa förhållanden utföra gudstjensten. Det är svårt, det är hårdt, mycket hårdt och grymt och plågsamt att högt förkunna ett ljufligt och gladt evangelium för sina åhörare, medan ens eget hjerta är fullt af oro eller sorg och icke ser en enda hoppets solglimt bland de svarta och stormdiga molnen... Men Wennman utförde sina göromål i sedvanlig ordning. Och den icke minst andäktige åhöraren var gårdfarihandlaren Wiinikainen.

Så kommo de hem från Guds hus.

Wennman stängde sig inne i sitt lilla, lugna arbetsrum, dit han införde Matti.

»Nu vill jag veta allt, Matti», sade han vänligt, men allvarligt. »Hvar är min son?... Hvar har du sett honom?... Lefver han?... Är han död?... Jaså, han lefver!... Tack för en underrättelse,

hvilken är för fadershjertat hvad välluktande balsam är för kroppens sår... Han lefver således... Men hvar?... Huru?... Under hvilka förhållanden?... Är han sund?... Är han sjuk?... Tala menniska, tala!... Låt mig veta allt!... Du har redan länge nog med din pinsamma tystlåtenhet plågat en faders hjerta.»

»Ingenting ondt hade vederfarits pilten, då jag såg honom senast, vördige herre. Ni må lugna eder oro! Det är med den Allsmåktiges hjälp otvifvelaktigt, att Ni förr eller senare får honom helbregda igen... Han var vid god och förträfflig helsa, frisk och röd och varm om kinderna, som en nyss utsprungnen rosenknopp, liflig och glad, munter och skämtsam, alltid treflig, som vanligt. Men om jag vågar säga det, jag, som är en olärd man — jag tyckte mig märka, att han icke längre var samme odygdige pojke, som han fordom var här hemma i fadershuset, t. ex. då han roade sig med att lägga en hvass karda mellan min kropp och sätet på stolen, der jag — enligt vänlig inbjudning — skulle sätta mig.»

Wennman log, när han erinrades om denna tilldragelse, hvilken på sin tid hade vållat lille Enoch en svidande aga. Denna erinring minskade icke kyrkoherdens ifver att förskaffa sig underrättelser om det saknade barnet. Förhållandet var snarare det motsatta. Frågorna blefvo mera ifriga och kommo mera häftigt samt med mindre och mindre mellanrum. Ja, de flöto fram i en så strid ström öfver denne fars läppar, att det skulle hafva för Matti Wiinikainen varit omöjligt att besvara dem alla i fullgod ordning. Och enär Wiinikainen var en man, som färdats vida omkring och lärt sig att umgås med människor af alla tänkbara lynnen och temperament, var han nog klok att icke försöka besvara något enda af kyrkoherdens spörsmål, innan denne slutat sitt långa anförande och uppenbarligen fattat beslutet att icke öka frågornas antal, förrän han erhållit svar på de spörsmål, som han redan hade framställt. Om människor i allmänhet iakttog samma hofsamma och kloka uppförande gentemot hvarandra, skulle mången »dödlig» tvist, som söndrar släkter och partier, hafva blifvit affifvad redan i sin linda. Vanligen gifva sig människor icke tid till att öfverväga motståndarens skäl, utan beträda den mycket mera beqväma vägen att förälska sig i sina egna.

»Matti!» yttrade Wennman, sedan hans gäst hade tystnat.

»Kyrkherre!»

»Vill du tala uppriktigt, ärligt och utan omsvep till en sörjande far?... Du är... icke sant?... du är sjelf fader?... Är det ej så, Matti?»

»Jo, jo — derhemma i pörtet är fattigt på gods och egodelar, men en rik och dråplig Guds faderliga välsignelse i fråga om barn och afkomma... Men det är Guds egen gåfva, som Ni vet. Ju flera barn, desto större välsignelse öfver huset!»

»Det är icke alla, som tänka så!» yttrade kyrkoherden tankfullt. »Men visserligen har du rätt i din fromma åsigt. Han, som föder sparfvorna och skyddar dem i faran, han välsignar rikligt allt redligt sträfvande här på jorden, i all synnerhet välsignar han de makar, som sträfva i Guds fruktan och söka att af barnen utbilda icke endast goda medborgare i tiden, utan jemväl och på samma gång »helga manna medborgare» för Guds eviga rike.»

»Det är då ett sant ord, vördige kyrkherre!... Jag har sett och vet det... Äfven i mitt ringa pörte har välsignelsen stigit i mån af barnantalet. Himlen vare tack och pris och lof!»

»Der ser du, huru sant jag talar, redlige Matti Wiinikainen. Nåväl, käre Matti, du har sjelf barn och vet således, hvad en faders kärlek är. Du kan tänka och klart föreställa dig, huru mitt hjerta måste slå dubbla slag af längtan efter mitt förlorade barn. Icke sant?... Du inser det?»

»Fullväl, vördige herre, fullväl!... Men jag upprepar ännu en gång, att I hafven intet skäl till oro. Jag har sett lille Enoch. Jag har i hans sällskap sett den redlige gossen Erkkko, hvilkens hjerta måhända är bättre än hans förstånd, men hvilken är stor och stark och aldrig lär lemna lille Enoch i sticket, om någon fara hotar, utan snarare går i döden för honom. Mig föreföll Erkkko Joukahainen som en bra gosse.»

»Jag vill icke förneka det, men... men... mitt kära barn! Hvar finnes det?... Hvilka öden har Enoch genomgått?... Är det kära barnet i fara?... Är det...?»

»Låt mig nu berätta, hvad jag vet, vördige kyrkherre!... Försök att lugna eder, medan jag förtäljer, hvad jag vet!»

»Jag skall vara så lugn och tyst som möjligt, min käre Matti.»

»Jo — vördige kyrkherre — det är nu så, att jag, för omkring åtta dagar sedan, lät i en rankig flateka ro mig öfver till Hiitis, den

lilla ön midt emot Hangö eller, som vi finnar pläga, på våra faders tungomål, benämna det, Hankoniemi. Mig rodde redlige fiskaren Mårten Niironen, som är min gode vän och alltid, så snart jag kommer till hans bygd, tager hjertligt emot mig och undfägnar mig med det bästa, som hans fattiga pörte kan erbjuda en välkommen gäst. Han rodde mig, som nämndt är, med sina egna, starka armar öfver, från Hangö udde till Hiitis. Och svår storm var det, må vördige kyrkherrn tro!... Vågorna hotade hvarje ögonblick att vräka den flatbottnade ekan öfver ända. Stundom slogo vågorna in öfver den låga relingen, om man får kalla femton eller sexton tums höjd för en reling. Vi fingo den skröpliga farkosten full med vatten. De oroliga vågorna aflevererade regelbundet hvar femte sekund sina bidrag till den pöl, som småningom samlades i botten af ekan. Mårten Niironen arbetade af alla krafter, för att hålla den bräckliga skutan läns. Stundom måste jag hjälpa honom, ty vi hade två skopor ombord, 'hvardera hållande tu eller tre mått', som den välsignade skriften säger. Kanske innehöllo de mera. Jag vet icke så noga, ty vi hade icke tid hvarken till att tala om den saken eller till att utföra några räkningar på papper, som skulle varit pölvått, innan vi hunnit flytta skrifstiftets spets ned till dess yta... Och en skroflig, ojemn yta var det, som allt papper företer, om jag skall säga sanningen...»

»Fortare, Matti!... Fortare!»

»Så fort, jag förmår!» genmälde Matti Wiinikainen. »Jag trodde för resten, att en andans man skulle kunna...»

Ja, för alltid är och blifver det inför världen en hemlighet, hvad det nu mände hafva varit, som, enligt Wiinikainens åsigt, borde i dylika förhållanden utmärka en »andans man».

»Båten krängde och hotade att befria sig från sitt lefvande innehåll och begrava det i djupet intill uppståndelsens dag», fortfor Matti Wiinikainen med orubbligt lugn, liksom om han hade beskrifvit en glad fjärils lekfulla dans, från blomman till blomman, under sommartiden, på glada Finlands ängar eller i dess örtagårdar. Och när Wiinikainen hade yttrat detta, sysselsatte han sig med sin kära rökpipa, i hvilken småningom förbrann en blandning af verklig tobak 0,1 + kål och andra växtblad af finskt och oförfalskadt ursprung = 0,9. Man förstod icke att vara så noga med dylika saker

på den tiden. »I vår tid förstår finnen det, men — han står kraftlös gentemot den verldsmagt, som bär namnet industri och industririddare.»

De senaste raderna äro ordagrant hemtade ur ett för oss tillgängligt, af Enoch Wennmans far författadt manuskript. Och hvad kyrkoherden Wennman här skrivit om sina ledsamma erfarenheter, det kunde med ännu större skäl upprepas i våra upplysta dagar. Och vi anse oss böra erinra en känslöslös, för att icke säga samvetslös mensklighet om följande, på denna boks tjugonde sida anförda yttrande om och af kyrkoherden Wennman. Der heter det:

»Wennman afskydde tobak och plögade om rökningen säga, att den är den mest straffbara och oangenäma af alla laster, emedan den förorsakar icke blott lastutöfvarens eget förderf, utan jemväl allas deras, som hafva den olyckan att komma i hans närhet, medan han utöfvar den.»

Emellertid fann Wennman vid detta tillfälle antingen fruktlöst eller alltför tidsödande att inför Matti Wiinikainen hålla ett af dessa, för hans sockenbor väl bekanta föredrag angående tobaksplantan, nikotinen och allt det der. Han teg och sade endast följande. Men visserligen darrade hans röst af otålighet.

»Vidare!... Vidare, Wiinikainen!... Hvad vet du om mitt barn? Låtom oss lemna frågorna om tobakslasten och alla andra i denna världen utöfvade laster!... Vi lemna detta kapitel, om du vill... Säg mig i stället, hvar, huru, under hvilka omständigheter sammanträffade du med min son, min käre Enoch?»

»Under inga omständigheter alls, vördige kyrkherre!»

»Berätta!... Berätta!... Besinna, att din tröghet och långsamhet lägger en faders ömtåliga själ på sträckbänken!»

»Ja, visserligen, ärevördige herre!... Jag kan förstå det... Jo, med saken förhåller sig nu så, att jag kom till ett pörte derborta på Hiitis. Och der såg jag både lille Enoch och den drumlige Erkko Joukahainen. De hade blifvit i tillfälle att sätta sig i spetsen för den lilla öns invånare och hade lyckats tillbakaslå ett anfall, som någon sjöröfvare försökte mot ön. Befolkningen på ön Hiitis nästan afgudade pojkarne. De hade sin bostad icke långt från Hiitis kyrkoby, ty på Hiitis finnes en kyrka. Och så vidt jag kunde förstå, mädde de der som en perla i guld. Jag både såg dem och samtalade med dem, och jag skulle hafva med godo eller ondo fört dem med mig hit, om jag

hade kunnat tänka mig, att de — utan kyrkherrens vetskap och vilja — befunno sig så fasligt långt från hemtrakten . . . Men hvem kunde veta det? . . . En handelsman, som jag och andra med mig, blanda sig aldrig i ting, hvilka icke vidkomma dem. Gjorde vi det, skulle vi endast få fiender i hvarje by och möta knifvar eller andra mordvapen på hvarje väg eller stig . . . Vi sköta vår handel och låta verlden hafva sin gång. Och det är reson i det, tror jag.»

»Det är således på den lilla ön Hiitis, som du sett mitt barn? . . . Nåväl, jag har nu endast en enda bön att ytterligare ställa till dig, käre Matti . . . Och jag tillförser mig, att — om du någonsin njutit något godt i mitt hus — du icke nekar att vara mig följaktig på denna färd.»

»Följaktig?» upprepade gårdfarihandlaren med betänksam min.
»Gerna, gerna ville jag det, men . . . men jag tror icke, att jag . . .»

»Nå, hvarför icke, redlige och trogne Matti Wiinikainen?»

»Affärerna måste ligga en handelsman om hjertat så mycket, att de gå framför allting annat, vördig kyrkherre. Framför allting annat! Jag har, som kyrkherren vet, mina små, hungrande barn derhemma . . . Jag måste hafva bröd och sofvel hem med mig till dem, ty annars smälter mitt hjerta af sorg, när jag kommer hem till pörtet och de — med sina små, kära ansigten tryckta intill de solbrända fönsterrutorna — jubla, då de blifva mig varse och rusa ut och möta mig med glädjjerop, innan jag hunnit uppför hälften af backen . . . Jag . . . jag . . . med få ord . . .»

»Du vill icke, Wiinikainen? Du vägrar att följa mig? Kanske har din natur blifvit så förvandlad, att du icke längre har qvar ditt djerfva mod, genom hvilket du i din ungdoms dagar gjorde dig vidt omkring känd och berömd i Suomis bygder? . . . Käre Matti Wiinikainen, jag känner icke igen dig.»

»Kanske har Ni rätt, vördige kyrkherre!» sade Matti enkelt.

»Utan tvifvel, min ärlige vän! . . . Om jag för tio eller femton år sedan hade inbjudit dig till ett ströftåg af det slag, som jag nu måste, enligt min faderliga pligt och skyldighet företaga, skulle du genast hafva kastat din säck med handelslagret i en vrå af mitt arbetsrum och fattat din bössa samt, utan ett ögonblicks tvekan, förklarar dig villig att följa mig på min förestående färd, huru vådlig den än månde hafva förefallit dig . . . Du är icke längre densamme . . .

Förlåt, att jag oförbehållsamt säger dig detta! Är du redan så gammal och orklös, att du bäfvar för en fara? . . . Är du redan så . . . ?»

»Vördige kyrkherre! . . . Jag är hvarken det ena eller det andra af allt, hvad Ni nu måhända är på väg att kalla mig. Jag är ännu samme redlige Matti, som jag var på den tiden, då Ni var en ung student och jag en ung dräng hos den girige gamle Pohjonen i vår hembygd. . . . Jag vill gerna ledsaga och hjälpa er, vördig herre, och jag vill detta så mycket heldre, som äfven jag är far och förstår edra känslor. . . . Men tanken på mitt hem kom mig att tveka. Min snälla hustru och mina välartade barn vänta mig omkring den tjugonionde i denna månad. Kommer jag icke då, så blir der stor sorg och mycken veklagan i mitt pörte. Jag kan så väl föreställa mig det. . . . Men ingen nöd är på färde derhemma. . . . De kära menniskorna kunna för visso reda sig väl med de för handen varande förråden i vårt lilla pörte ännu tre eller fyra veckor. . . . Nå, vördige kyrkherre, jag har icke glömt den vänskap, Ni visade mig i vår ungdom. Och fastän Ni haft lyckan med er att få ingå i det heligaste och mest ansvarsfulla bland alla jordiska kall, så har Herren i höjden icke heller lemnat mitt redliga arbete utan välsignelse, ty han är nära alla dem, som frukta och älska honom. Och nog håller han sin hand öfver mina kära, nog utbreder han sina vingars skugga öfver mitt lilla pörte, äfven om jag skulle dröja att komma innanför hemmets kära dörr och få sluta i mina armar min trogna, kära Louhi — det är min hustru, förstås — och mina barn. . . . Jag har nu öfverlägt med mig sjelf. Jag har kommit till ett beslut.»

»Nå, redlige Matti Wiinikainen, hvad har du då beslutat?»

»Att följa med er!»

»Haf redlig tack! Haf hjertlig tack, ärlige vän, bepröfvade Matti Wiinikainen! . . . Men på det att ditt kärleksfulla hjerta icke må täras af bekymmer för de dina under den långa tid, som torde åtgå, innan du återser dem, så vill jag sända dem ett bud. . . . Redlige tjenstegossen Lippo Juvonen (han är hälften lapp och till andra hälften finne, men ärlig är han, trofast och tillförlitlig) denne Lippo Juvonen skall jag sända till ditt hem, redlige Matti, och han skall ditforsla allt, hvad dina kära kunna behöfva till livets uppehälle, medan vi äro borta. . . .»

»Men om...»

»Jag förstår halfqväden visa, redlige Wiinikainen! Du menar förmodligen, hvad som skall ske, om du och jag aldrig någonsin återkomma till hemmen?... Icke sant?... Detta var din mening?»

»Ja, men...»

»Lita på mig!... Din familj skall aldrig lida någon nöd.»

»Ni är likväl icke allsmächtig, äfven om Ni — som jag nog-samt vet — är en värdig Herrens tjenare, hvilken utdelar den himmelska spisen med stadig mat åt de gamla och med mjölkmat åt de små... Huru skulle det kunna vara möjligt, att...»

»Det blir möjligt, redlige, trogne Wiinikainen, det blir möjligt, derigenom att redan för fem timmar tillbaka min dräng, en redlig gosse, som du nog känner... han heter Pohjan Häkkinen... erinrar du dig icke honom?... Jag kunde tänka mig, att du icke glömt den präktige gossen... Nåväl, så hör nu då! Pohjan reste för många timmar sedan med en fullastad vagn i riktning mot ditt lilla pörte. Så vidt jag kan bedöma saken...»

»O, hafven redlig tack!... Jag... jag kan... kan...»

»Det är således sörjdt för de dina, min redlige gamle vän! Matti Wiinikainens hustru och barn skola icke sakna bröd... Och nu — redlige Matti, nu spørjer jag dig ännu en gång: vill du följa med mig? Vill du visa mig vägen? Vill du deltaga i mina faror?... Vill du... Vill du hjälpa mig att återfinna mitt barn?»

»Jag vore sämre än en hund, om jag icke ville detta. Vördige herre! Befall öfver mig!... Nit och redligt uppsåt skola å min sida icke brista... Vid lefvande Gud... nej! Jag skall gå vid er sida, om det också vore rakt fram mot döden... När begifva vi oss på färden?»

Så slutade detta samtal. Kyrkoherden Wennman gick att ordna sina papper, ty en och hvar, som under denna oroliga tid lemnade sitt hem, var aldrig säker om att få upplefva hemkomstens dag. Matti Wiinikainen drog sig tillbaka. Man såg honom icke under åtskilliga timmar, fastän nästan alla invånarne i Mörskoms herdetjäll undrade, hvar redlige Matti månne befinna sig. Verkliga förhållandet var, att Matti hade »borrat» ner sig i höförrådet på höskullen öfver stallet. Och der njöt han under några timmar en god och stärkande sömn. Den af kyrkoherden Wennmans husfolk

tillredda bädden i en af prestgårdens, för gäster afsedda kammare — den hade han icke ens vidrört. Matti Wiinikainen fann det med hans vanor och behof mera öfverensstämmande att tillbringa natten i ett af prestgårdens många uthus. Han skulle — nedbäddad i det djupa läger, som blifvit tillredt åt honom — icke hafva

njutit ett enda ögonblicks sömn under hela natten. Menniskan är så beroende af sina vanor, att vi icke tveka lemna vårt obetingade gillande till det påstående, som någon gång blifvit inför allmänheten framhållet, nemligen att vanan är den aldra mäktigaste stormagten på jorden, liksom på en och hvar bland de andra, ännu till deras fulla antal okända planeterna.

Efter några timmars god och ostörd sömn, steg Matti Wiinikainen upp, ruskade på sig, bad sin enkla morgonbön och steg ned för höskullen med tillhjälp af den enkla stegen. Vid brunnen fann han en vattenho. Detta fluidum var allt, hvad han för ögonblicket behöfde. Och efter väl förrättad tvagning, gick han att uppväcka kyrkoherde Wennman ur sömnen och förkunna, att tiden för afresan var hardt nära.

En half timme senare lemnade fyra väl beväpnade och med alla tänkbara förnödenheter försedda ryttare Mörskoms gamla prestgård. Dessa ryttare voro, såsom hvarje läsare nogsammt torde inse, våra vänner, kyrkoherden Fredrik Wennman, redlige Matti Wiinikainen, den skicklige och för sin konst inom tjugo kyrkssocknar väl bekante Genti Ikkonen samt till sist, men icke sämst, Sievo Korhonen.

Knappt hade dessa män hunnit tillryggalägga den smala vägen från prestgården till den större bygdevägen, innan hästarna fingo erfarenhet af det för dem utan tvifvel ganska smärtsamma förhållandet, att sporrar kunna vara till stor plåga, att dessa pinoredskap, som borde af allmänna meningen utdömas och likställas med tortyrbänkar, tumskrufvar och andra medeltida pinomaterialier, ingalunda »lifva kreaturet», utan blott göra det vettlöst och utom sig af fasa — en fasa, hvilken naturligtvis skall påskynda dess rörelser i enlighet med samma naturlag, som skulle sätta en och hvar bland »sportfånarna» i fart, om någon toge sig för att egga dem med taggiga stålskifvor, som trängde in i kroppen och förorsakade blodflöde och nervsmärtor.

Man tänkte emellertid icke så långt på den tiden — eller också var man då mera egoistisk. — Eggade af sporrarna, ilade hästarne nu åstad från Mörskoms prestgård, och inom en timme hade våra resenärer lagt till rygga de närmaste två milen . . . ja, när saken sedermera omtalades i pörtena, sades det, att denna tvåmilaridt gick för sig på föga längre tid än en half timme.

FYRTIOFEMTE KAPITLET.

På ön Hiitis.

Innan vi gå vidare i vår skildring af dessa finnars äfventyr, böra vi kanske meddela våra läsare — nemligen dem, som hafva, trots alla fel och brister i vår framställning, följt oss med intresse — huru det kunnat tillgå, att Matti Wiinikainen sammanträffat med Enoch Wennman och Erkkko Joukahainen på ön Hiitis i närheten af Hankoniemi udde. Ty fastän nog Matti Wiinikainen liknade alla andra handlande i fråga om att öfver höfvan prisa och loforda de varor, han utbjöd till salu i gårdarna och pörtena, var han dock en fullt pålitlig man, så snart icke hans handelsintressen stodo på spel, och det är mera, än man kan säga om alla de menniskor här i världen, hvilka hafva valt samma lefnadsyrke som han.

När vi senast hade den fägnaden att se våra vänner Enoch och Erkkko, voro de i sällskap med Willehad Willebrand och hans män, deras anförare och deras kamrater. Enligt den berättelse, som Matti Wiinikainen aflagt, befunno de sig nu så långt borta, att läsaren är berättigad med förundran spörja, hvilka de oblidit öden och äfventyr månde hafva varit, som skiljt dem från kamraterna och kastat dem i land på Hiitis — den jemförelsevis stora ön i arkipelagen utanför Finlands sydvestra hörn, hvilken också blifvit kallad Kyrklandet, emedan den är den enda af alla dessa otaliga små öar och skär, på hvilken man upprest ett tempel och anlagt en kyrkogård, i hvilken jord fiskarebefolkningen på öarna väntar att finna samt, hvar och en i sin ordning, när tiden är inne, finner en lugn hvilostad, liksom en ättechög, dit hafvets brus, vindarnas rytande eller hviskningar hinna och vagga hafvets son till ro, till evig hvila — nej, icke evig, ty det stundar en uppståndelsens dag. Och i enfaldig tro på denna salighetens dag framlefver skärgårdsbefolkningen sitt stormiga, af faror uppfyllda lif. Och hustrur uppsända stilla böner, när det stormar der ute på hafvet. Och glädjetårar glänsa i deras ögon och barnaskarorna jubla, då fiskareflottan vänder tillbaka till hemmets strand. Måhända äro just Hiitis och andra dylika

små platser de ställen, der Han, som är herre öfver lif och död, tillbedes med den största andakten, den innerligaste känslan, det mest rörande och tillitsfulla förtroendet.

På Hiitis skulle således, enligt Matti Wiinikainens nästan sagolika berättelse, Enoch och Erkko vistas. De voro der ock, såsom våra läsare skola finna, om de behaga följa oss på en färd till den kala och fattiga ön. På samma gång kunna vi måhända erhålla förklaring öfver det mystiska förhållandet, att unge Wennman och redlige drängen Erkko Joukahainen befinna sig der.

I en liten koja invid stranden sutto Enoch och Erkko och tre eller fyra af deras kamrater en afton. Dessa kamrater voro emellertid icke af dem, som tillhörde herr Willehads friskara. Dessa pojkar voro söner af fiskare på Hiitis och hade blifvit goda vänner med Erkko Joukahainen. Hvad beträffar deras förhållande till Enoch Wennman, är endast det att säga, att den redlige Joukahainen hade samtalsvis inpreglat i deras sinnen en djup vördnad för honom, ty han hade låtit dem veta, att Enoch var »son af vår egen, käre, vördige kyrkherre» — som Erkko uttryckte sig — »och späd och fin och ömtålig, som en gyllenlacka i ett fönster». Också kan man taga för gifvet, att den starke Erkko Joukahainen icke skulle hafva lemnat ostraffad någon förolämpning, hvilken blifvit tillfogad hans lille vän och skyddsling. För egen del kunde redlige Erkko tåla hvad som helst. Han var den lycklige egaren af ett djupt förråd af tålmod. Men om det gälde lille Enoch, så dröjde det aldrig länge, innan Erkkos näfve knöts och blodet steg honom uppåt hufvudet.

Någonting dylikt hade troligen varit på färde i den lilla kojan, strax innan vi bedja läsaren göra sitt inträde der. Åtminstone skulle man kunna tro detta, då man såg en lång pojke, aderton eller nitton år gammal, vara så ifrigt sysselsatt med att från det rika innehållet i en stor vattenspann henta och begagna kylande vatten såsom läkemedel för sin i ganska betydlig grad svullna näsa och för läppar, hvilka naturen icke gjort så tjocka, som de nu tedde sig — så tjocka och köttfulla, att en »blåman» från Afrikas urskoogar skulle hafva blifvit den förlorande parten, i händelse någon sådan funnits i sällskapet och der uppstått fråga om en täfning.

Orsaken till tvisten var lika obetydlig, som striden blef kort.

En af ynglingarna — han hette Pentti Lyytinen — hade funnit sig förnärad af något ord, som lille Enoch yttrat — ett ord af tvifvel i fråga om Penttis mod och ännu icke pröfvade tapperhet. Och Pentti Lyytinen tyckte, att här kunde vara ett lämpligt tillfälle till att mot en liten gosse visa, huru modig han var. Derför var han icke sen

att rusa upp från bordet. Och i nästa ögonblick stod han framför Enoch och sparkade med sina tunga, grofva, jernbeslagna stöflar så vildt omkring sig, att Enoch erhöll flera kännbara bevis på hårdheten af det jern, hvarmed fiskareynglingens skodon blifvit beslagna. »Lille Enoch», som han ännu kallades af Erkko Joukahainen, jem-

rade sig och sökte att lindra plågorna genom att trycka sin hand mot de misshandlade kroppsdelarna.

»Kom icke och säg, att icke Penti Lyytinen har ett lejons mod i bröstet!» väsnades den unge fiskaren. »Här är en, som icke gifver vika för någon, eho det än vara månede, som presten säger på predikstolen . . . Är det någon annan, som skulle vilja pröfva på den leken?»

Vid uttalandet af denna utmanande fråga, sneglade Penti mot den plats, der Erkkko Joukahainen nyss satt. Frågan, framkallad af öfvermodet hos ett skrällande sinne, var emellertid nära att dö på Penti Lyytinens läppar, ty Erkkko fanns icke längre på den plats, der han nyss satt så lugn och beskedlig och så godmodig och nöjd med sin verld. I stället stod Erkkko plötsligt bredvid slagskämpen och yttrade lugnt och stilla:

»Den leken vill jag pröfva, Penti Lyytinen . . . Lille Enoch står under mitt beskydd. Hvad har du att säga om den saken?»

Penti drog sig några steg baklänges. Han tyckte icke riktigt om den eld, som brann i Joukahainens ögon. Ty brasan på spisen belyste Erkkkos ansigte, och Penti skulle varit blind, om han icke sett, att Joukahainen var farlig.

Ännu några steg drog Penti sig tillbaka. Men Erkkko följde efter. Och innan Lyytinen visste, hvad som inträffade, såg han — som man plägar säga — milloiner stjernor för sina ögon och kände, hurusom blodet rann ned öfver hans mun och haka.

»Nå, Penti Lyytinen», sporde Erkkko lugnt, sedan han satt sig ned igen och dragit Enoch Wennman ned till sin sida, »nå, stor-skrytare, hvad tycker du om den leken? Behagar den dig, Penti Lyytinen? . . . Säg hvad du tycker! Skall jag undfägna dig med ännu mera af samma sort? Vill du, så skall du genast finna mig beredd . . .»

Men unge Lyytinen hade hvarken tid eller lust eller ens för-måga att besvara dessa frågor. Han stod redan lutad öfver vatten-spannen, och det var tydligt för en och hvar bland de till städes varande ynglingarna, att han icke önskade blifva undfägnad med »ännu mera af samma sort.» Vid detta tillfälle var det, som Erkkko Joukahainen gjorde en reflektion af stort och oskattbart värde och hvilken derfor icke bör gå förlorad för samtid och efterverld. Han yttrade

nemligen i den der, af oss så väl kända, lugna, undervisande tonen:

»Du bör aldrig glömma, Penti Lyytinen, att ett kok stryk och en liten åderlätning i näsan äro goda och tillförlitliga botemedel mot skryt, skrymteri och falskhet och allt sådant der rysligt elände, som finnes och brukas bland dåligt folk.»

Penti Lyytinen gaf intet begripligt svar. Men visserligen brummade han. Nå brummandet kan, liksom ett visst slag af hosta, vara ett fullt begripligt svar.

»Jaså, du förstår min mening, Penti?» fortfor Joukahainen. »Nå, det var bra. Men på det att du icke må under den närmaste tiden känna dig frestad till att begå dumheter, så vill jag säga till dig, liksom högstsalig kung Carl den elfte plågade säga, när han blef arg på adelsmännen...»

»Hvad sade han?» sporde Enoch Wennman med en viss förundran, ty han hade ingen aning om, att beskedlige Erkkko Joukahainen kände till historien.

»Jo, han sade: 'detta är min vilja, och derefter skolen I rätta och packa eder'... Jaha, Penti Lyytinen! Du har hört min vilja. Om du är klok, så rättar och packar du dig efter den.»

Penti brummade och sköljde den blödande kroppsdelen. Lyckligtvis för honom var skadan icke af någon svårare art, än att det snart nog lyckades honom att stilla blodflödet, och så intog han ånyo en plats vid det stora, gemensamma bordet. Men det var icke samma plats, som han före det skildrade uppträdet hade innehaf. Penti Lyytinen visade Erkkko den respekten att nu slå sig ner på så långt afstånd som möjligt från den fruktansvärde Erkkko Joukahainen.

Det gick emellertid trögt för lille Enoch att få ett nytt och fredligare samtal i gång, fastän han gjorde aktningvärda ansträngningar i detta syfte. En och hvar såg, att Penti Lyytinen endast af fruktan hölls tillbaka från att öfvergå till handgripligheter. Man läste detta i de underliga blickar, med hvilka han emellanåt betraktade Erkkko. Och bevittnandet af dylika saker verkar nedstämande, som nästan en och hvar någon gång har erfarit.

Just sådan var emellertid ställningen, och sådan var stämning-

en i den lilla kajan på ön Hiitis strand i det ögonblick, då vi taga oss friheten att införa våra läsare på skådeplatsen.

En yngling, hvilken sannolikt hade varit utställd såsom skildtvakt, antingen på Hiitis eller på någon af de angränsande små öarna och holmarna eller på Hangö udde eller på något annat, till dylikt ändamål lämpligt och naturligtvis icke allt för långt från hyddan aflägsset ställe — denne yngling sågs ila fram mot pörtet och stormade in med så stor våldsamt och brådska, att han nära nog krossade den skröpliga och murkna dörren.

»Ett fartyg i sigte! . . . Ett fartyg!» ropade han med ifver.

»Hvad menar du med detta, Pohjon Kittulanka?» sporde Enoch Wennman lugnt, medan en annan yngling gäckades med honom i följande ordalag:

»Ett fartyg! . . . Har du då aldrig tillförne sett ett fartyg, Pohjon? . . . Man skulle kunna tro, att du nyss blifvit född eller att du hvilat många år i Pietola kyrkogård, der mor din, salig menniskan bodde, och att du nyss vaknat upp ur en sömn på tio, femton år, eller så der omkring . . . Hvad gör det oss, om du har sett ett fartyg?»

Och mycket annat gäckeri måste han fördraga. Skratt och gäckeri och ordspråk, hvilka hade ett för stackars unge Pohjon Kittulanka smädligt syfte, fick han höra från alla håll, från alla hörn och kanter inom pörtet. Och på de flesta ansigtene läste han den der minen af medömkan, som är så retsam för personer, hvilka tycka sig icke hafva gifvit anledning till den. Och när oväsendet någorlunda tystnat, var Enoch Wennman den förste, som uppfattade saken från den allvarliga sidan och som frågade:

»Ett fartyg är, förmodar jag, här på orten en icke ovanlig syn? . . . Eller var det kanske någonting särskildt med den seglare, om hvilkens närvaro i dessa farvatten du velat varsko, redlige Pohjon?»

»Visserligen kan man här under en enda sommar räkna mer än tusen seglare, hvilka komma inom synhåll för dem, som bo på Hiitis. Men detta är ingen vanlig handelsskuta. Den liknar snarare ett sjöröfvarefartyg, om jag icke misstager mig alltför mycket. Jag tyckte mig se skimmer af blanka vapen, och jag skulle aldrig

mera vilja äta bröd här i världen, om jag icke såg mynningen af ett par kanoner.»

»Sjöröfvare!» ropades från alla håll inom pörtet. »Sjöröfvare! . . . Liksom om dylikt folk skulic våga sig hit bland våra klippor, skär och bränningar!» Och man beskrattade Pohjon. Somliga voro till och med så djerfva, att de påstodo:

»Pohjon behöfver gå och sofva ruset af sig.»

Och mycket annat hårdsmält och förtretligt gäckeri och smädligt tal måste Pohjon Kittulanka höra och fördraga.

Men den, som icke alls i detta afseende lade sten på börda, var Enoch Wennman. Han hade med ifrig uppmärksamhet lyssnat till samtalet och såväl af den berättandes förskrämda min som af några andra omständigheter dragit den slutsatsen, att en eller annan fruktansvärd verklighet låg till grund för Pohjon Kittulankas förvirrade berättelse och ådagalagda fruktan.

»Upp, vänner!» ropade Enoch och reste sig. »Vi lefva icke uti en så säker och trygg tid, ej heller på en så skyddad och värnad ö, att vi kunna betrakta dylika underrättelser såsom bagateller . . . Upp, och låtom oss gripa till vapen! . . . Fienden är öfver oss! . . . Upp till strid! . . . Till strid! . . . Segra eller dö!»

Under det att den raske gossen talade, spände han hårdare intill lifvet den rem, i hvilken hans sabel hängde i broderlig förening och endragt med ett par stora, tunga, väldiga pistoler — två af dessa stora, tunga, klumpiga skjutvapen, som plägade vara föga fruktansvärda för fienden, emedan de hade den föga prisvärda egenheten att nästan alltid klicka och lemna sin egare i sticket, just när de som aldra bäst behöfdes till värn för hans lif och lemmar. Denna negativa förtjenst uppvägdes emellertid rikligen af den nyckfullhet, med hvilken de stundom, när de hängde helt lugnt och tryggt på vägg, helt och hållet på egen hand och eget initiativ lossade sitt skott i fredlig stuga till stor våda för de innevarandes välbefinnande, men till stor gamman och glädje för pörtets uppväxande slägte, som plägar finna stort behag i sådana nycker hos vapnet.

Det dröjde icke särdeles länge, innan alla ynglingarne hade väpnat sig efter råd och lägenhet. Alla drogo derefter ut från pörtet. Icke ens Pohjon Kittulanka blef kvar derinne. Men visserligen var han den siste, som trädde öfver stugans dörr ut i det

fria . . . Och innan han följde efter dem, synade han med stor omsorg eggen och spetsen af en stor knif, kände på den förra med sina valkiga fingrar och pröfvade den senare genom att låta spetsen från en höjd af fyra eller fem tum, falla rakt ned på skifvan, den af mjukt och föga motståndskraftigt granträd förfärdigade bordskifvan. Spetsen var nära nog lika hvass som en syl. Den kunde Pohjon Kittulanka icke klandra, ty den trängde djupt in i bordsskifvan. Icke heller var någonting ondt att säga om eggen. Pohjon höll den i handen några ögonblick och betraktade den med ganska besynnerliga ögon. Den tillhörde icke det slag af knifdon, som kan fallas tillsammans och dölja udd och egg i det inre af ett skaft . . . Nej, det var en dolk.

»Kommer du aldrig, Pohjon?» hördes en röst utanför pörtet. »Hvarhän tog han vägen? . . . Gick och gömde sig, kantänka!»

Raska steg hördes utanför — steg, som närmade sig ingångsdörren till den lilla stugan. Knappt hade Pohjon Kittulankas öron uppfångat ljudet af dessa steg, innan han gömde dolken och började låtsas, att han sökte efter någonting.

»Hvarför kommer du icke, Pohjon?» sporde Erkko Joukahainen, när han nu steg in i rummet.

»Jag sökte efter min . . . min hufvudbonad, jag . . . skall jag säga.»

Och han började leta omkring i pörtets alla vrår och vinklar, så många han kunde medhinna, och detta med en beskäftighet och brådska, hvilka voro alltför stora, för att icke vara låtsade.

Joukahainen åskådade allt detta med en förvåning, hvilken var så mycket mera berättigad, som Pohjon redan bar på hufvudet den vargskinnsmössa, efter hvilken han, med så synbar förlägenhet, uppgaf sig leta.

»Jaså, du söker efter din hufvudbonad», yttrade Erkko på ett sätt, som icke ens af unge Kittulanka kunde uppfattas annorlunda, än såsom måttadt med hån, om vi få så säga.

»Ja, gör jag så», brummade Pohjon. »Jag är omgifven af tjuftar och skälmar, jag . . . Man har stulit den från mig.»

»Jaså! Du är då för kostlig, vän Pohjon . . . Jaså, man har verkligen varit så nedrig att beröfva dig din mössa? . . . Är det verkligen din mening?» Erkkos röst lät mycket spefull.

»Hon skulle väl eljest finnas här», brummade Kittulanka ännu mera vresigt. »Jag är omgifven af tjufvar och stora skälmar.»

»Om du vore detta, skulle du just befinna dig i ett passande sällskap... Mössan har du ju på hufvudet, karl!»

Omedvetet förde Pohjon sin hand till den anvisade kroppsdelen, men blef icke alls förlägen, då han der återfann det förlorade föremålet. Och om han än hade känt någon lust att bryta ut i vreda ord mot Erkko, vågade han icke för ögonblicket hvarken göra detta eller begå någon våldsam gerning. Om ett handgemäng skulle uppstå mellan honom och Joukahainen, kunde lätt dolken blifva upptäckt, och den ville Pohjon till hvarje pris dölja för verdens, och i synnerhet för Erkkos ögon ända till det ögonblick, då den kunde vid ett försåtligt öfverfall komma honom till nytta. Pohjon Kittulanka liknade alla andra feqa naturer deruti, att han aldrig helst begagnade smygvägar.

»Och nu är du god och följer med mig!» återtog Erkko.

»Ja... jaha... ja, visst!... Nu, när jag funnit mössan, så... så är jag naturligtvis färdig... Ja, är jag så. Det var väl, att du kom, Erkko, annars kunde jag kanske gått här och sökt och letat förgäfvos ända till i morgon... Jo... joho! Det var allt bra, att du vände tillbaka, Joukahainen... Tack skall du hafva!»

»Din räf!» tänkte Erkko, men yttrade högt: »Kom nu!»

»Jaha, kommer!... kommer!... Gå du före!»

Erkko Joukahainen var en ganska klok yngling, äfven om han emellanåt plägade uppträda med en viss enfald, som förnämligast uppenbarade sig i hans tal. När han nu hörde Pohjon Kittulanka uppmana honom att gå före och samtidigt iakttog i Pohjons ögon en sned och lurande blick, fattade han misstankar och vägrade att vara den förste, som lemnade pörtet. Han tänkte naturligtvis, att han visserligen skulle kunna förebygga utförandet af de listiga planer, som Pohjon troligen förehade, om han lät denne gå förut, men att en människa med så elaka ögon och med det der förvridna draget kring läpparna ingalunda är en säker och pålitlig följeslagare, om han tillåtes vara den siste i raden och således lemnas utan bevakning.

Båda ynglingarne krusade för hvarandra. Ingendera ville gå först ut från pörtet. Båda ville vara den siste. Således är det

konstateradt, att omständigheter kunna här i världen gifvas, hvilka hafva skenet af höflighet, men dölja en arg skalkaktighet under en skenfager yta.

»Här kunna vi icke blifva stående», utlät sig slutligen Erkko Joukahainen. »Ett slut måste det blifva på det här löjliga uppträdet. . . . Nå, jag går väl först då. Men ve dig, om du bär list och ondska i skölden!»

Erkko gick ut.

Något tvifvel är det icke underkastadt, att Joukahainen spände både ögonens och öronens nerver, för att ständigt hafva klart för sig, hvad kamraten förehade. Den trånga och mörka förstugan passerades, utan att någonting inträffade. Och Erkko kände sig nu tryggare, ty nu kunde han tvinga den opålitlige kamraten att gå vid hans sida. Der var plats nog, om också icke på sjelfva gångstigen, så åtminstone på gräsmattan vid sidan om den.

Nere vid stranden stodo kamraterne redan och betraktade med nyfiken undran det stora fartyget, som kryssade derute, i den ganska tydliga afsigten att lägga i land vid Hiitis strand eller vid någon i närheten deraf befintlig plats på Hankoniemi udde. Hvilketdera som låg i befälhafvarens plan, kunde ynglingarne icke med visshet afgöra. Emellanåt försvann fartyget bakom någon af de i allmänhet skogbeväxta småöarna, för att några minuter senare dyka fram vid andra ändan af holmen. De flesta bland de unge männen, som sällat sig till Enoch och, så att säga, hade ställt sig under hans befäl, voro (hvad man plägar kalla) sjövana, ty om de också aldrig seglat på något större fartyg eller ens varit innanför relingen på ett sådant, så hade de dock, ända från barndomen, med lust och ifver deltagit i fädernas fiske och kanske till och med icke så sällan fått vara dem följaktiga, när dessa seglade med en god fångst till Tammissaari (Ekenäs) eller Turku (Åbo) eller stundom till Uusikaupunki, Rauma eller Pori (Björneborg).

Medan de andra stodo kvar vid stranden, förde Enoch Wennman med sig Erkko Joukahainen upp på en liten höjd, som beherskade ön Hiitis. Meningen härmed var naturligtvis den, att de skulle från höjden hafva bättre utsigt och kunna öfverskåda en mera vidsträckt yta af hafvet.

Vi skulle likväl föga känna dessa gossar, om vi kunde föreställa

oss, att de i enighet och god sämja kunde till rygga lägga vägen till den plats, som de, förståndigt nog, hade valt till utkikspost. Naturligtvis måste de bland annat pröfva hvarandras förmåga att gissa gåtor. Erkko Joukahainen var den, som började.

»Vet du, hvad den här gåtan betyder, Enoch lille?»

»Hvilken?»

»Jo just den här:

»Silfverdiamanter föllo
 »På en konstrik, gyllne väfnad.
 »Månen såg dem, tog dem bort.
 »De försvunno inom kort.»

Och naturligtvis måste vår vän Joukahainen, enligt sin gamla, oförargliga vana, hvilken han alltid iakttog, när han tyckte sig hafva »i gåtvägen» uträttat någonting riktigt stort och härligt, äfven nu tillägga ett triumferande:

»Gissa mig det, Enoch lille, om du kan! Men du är väl alltför liten, att kunna gå i land med så svåra saker.

Att föreläsa en gåta inför Enoch, var detsamma som att lägga en kappe hafre framför en häst. Han kastad~~e~~ sig genast öfver den med en liflighet, hvilken man måhända kunde hafva rätt att jemförelsevis benämna hunger.

»Silfverdiamanter! Hvad är det för dumheter, Erkko?»

»Ja, men så står der!»

»Hvar?»

»I gåtboken!»

»Det var en dum bok. Det finnes inga diamanter af silfver.»

»Inte?» utbrast Erkko Joukahainen med oförstäld förvåning.

»Nehej!»

»Jag trodde eljest det. Men du kan väl gissa gåtan likväl?»

»Nå, jag kan ju försöka. . . . Skulle icke din gåta kunna betyd~~a~~ . . . hm! . . . hvad skall jag nu säga? . . . jo, en jänta, som blifvit försmädd af ungersvennen och sitter der och lipar i stilla aftonstunden, ända till dess en annan pojke kommer och torkar bort de der 'silfverdiamanterna' och gör en bråd ända på klagovisorna och kysser ungmöns kind så varmt, att purpurfärgade små rosor börja blomma. Och. . . .»

»Det var vackert sagdt, Enoch lille. Nästan lika vackert, som om det stått att läsa i en bok. . . . Men eljest stod der i gåtboken, att det skall betyda daggerlorna.»

Vi behöfva icke anföra mera af detta samtal. Våra läsare känna Enoch och Ercco tillräckligt, för att veta, att de voro goda och trogna stallbröder och att deras små tvister aldrig någonsin öfvergingo till personlig ovänskap, utan snarare tjenade till att stärka deras vänskapsförbund.

Under det lifliga samspråket hade ynglingarne icke försummat att marschera framåt på den af dem sjelfva förelagda stråten. De stodo nu på den högsta punkten af ön Hiitis, och ingenting fanns, som nu kunde träda hindrande i vägen för deras blickar, när dessa sväfvade ut öfver den leende taflan af sund och holmar.

Men taflan var emellertid icke ensam leende och solljus. Den hade äfven sina skuggpartier.

Utanför öns kust kryssade det der fartyget, som utkiken ansett vara en kapare och som företedde åtskilliga olikheter i jemförelse med den fredliga handelsflottans skutor, hvilka transportera jordens och menniskoarbetets produkter från det ena landet till det andra, ja, som förmedla varubytet mellan verldsdelarna och derigenom utjemma förhållandet mellan två stora handelsintressen: tillgång och efterfrågan.

»Se på den der, du!» utropade Ercco Joukahainen, sedan gossarne kommit upp på höjden och just i samma ögonblick, då fartyget, som var föremål för deras nyfikenhet och kanske till och med ängslan, sköt sin spetsiga bog fram förbi yttersta ändan af en holme och snart blef fullt synligt för våra vänner.

»Hvilken?» sporde Enoch, som under några ögonblick hade delat sin uppmärksamhet mellan fartyget och torngluggen, som befann sig bakom hans rygg. »Åh, jäså! Han döljer sig icke längre bakom den skogbeklädda holmen. . . . Det var en underlig skapnad på ett fartyg. Sådant har jag icke sett under hela denna tid, vi hafva vistats här på ön. Mången handelskuta har under dessa veckor simmat fredligt förbi. Men någon, som liknade den der fregatt-tacklade gynnaren derute, har jag icke hittills sett. . . . Och han kryssar på ett underligt sätt. Det är någonting, som icke kan bestridas. Undrar, hvad han för i skölden!»

»Ja, hvad tycker du sjelf?» sade Ercco Joukahainen. Och tillade ett »... som den gamle ränkmakaren Stengrund plägar säga till det der afgudabelädet Pucke, om han ännu lever.»

»Hvem? ... Pucke?»

»Nej, han är odödlig, du! ... Jag menar naturligtvis gamle Stengrund. Det borde du då kunna begripa, Enoch lille!»

»Tyst nu, Ercco!»

»Hvarför börjar du icke sjelf med att tiga? ... Men se på den der fregatten, du! ... Den kan lyda roder, du, men den saken begriper du naturligtvis inte, fastän du nu under hela fälttåget haft vid din sida en så god styrman som någon.»

»Styrman?» utropade lille Wennman hetsigt. »Och vid min sida?»

»Jaha! ... Till exempel jag, som ständigt bemödat mig om att leda dig på rätta vägen! Sämre kunde du verkligen få.»

Det var med en viss högdrägenhet i miner, ton och åtbörder, som Ercco Joukahainen yttrade detta. Icke därför, att det låg i hans natur att vara stolt eller visa sig högdragen! Ingalunda! ... Utan endast därför, att han önskade göra ett (naturligtvis fäfängt) försök att imponera på sin yngre stallbroder. Och fullt öfvertygad om verkligheten af sina egna förtjenster, sin klokhet och förträfflighet, tillade han:

»Jag skulle nästan tro, att det exemplet duger!»

Men Enoch Wennman var icke längre den i lifvets och stridens pröfningar oerfarne gosse, som lockade Ercco Joukahainen med sig eller blef af honom lockad bort från Mörskoms prestgård. I lekamligt afseende hade han ej växt synnerligt mycket, men dock något. Kanske en tum eller så! Deremot hade hans förstånd och karakter tillväxt med steg, som, utan fara att avvika från sanningen, kunna betecknas såsom jättelika. Det kan utveckla karakterer, det der! Att redan i ungdomens tidigare år komma ut i lifvet och trängas bland människorna, är en gymnastisk öfning för sinnet, som (när förhållandena i öfrigt arta sig lyckligt) är lika god som någon annan, kanske bättre. Mången liten man, under eller vid konfirmations-åldern, gick ut i fält som trumslagare eller annat dylikt, när den stora ofreden bröt ut, men vände efter fälttågets slut tillbaka till hemort och fädernekoja såsom nästan utvecklad man. Att emellan-

åt se faran eller döden i ögonen — det har en förunderlig förmåga att af småpojkar dana karlar. Och mången sådan skulle blifva en hjälte i finska folksagor, om hans öden upptecknades. . . . Men det är nu så i hvarje krig, att de största mandomsproffen afläggas af dem, som blifva glömda. Och det är likväl en tröst för hjertat att erinra sig, att om också icke den fallne hjeltens namn och bedrifter få lefva på folkets tunga — visserligen lefva de i ett tacksamt folks hjerta.

Emellertid spejade gossarne fortfarande med all flit utåt hafvet. Fregatten kom allt närmare. Snart kunde man läsa det namn, som med glänsande bokstäfver på kolsvart botten stod måladt på akterspegeln — namnet:

Cort Adeler.

Och då kaparefregatten några minuter senare vände och kryssade närmare stranden, kunde våra vänner deruppe på höjden och sannolikt äfven de, som stodo nere vid stranden med fötterna emellanåt öfverspolade af vattnet, läsa samma namn på förstäfven i förgyllda bokstäfver. Man kunde icke längre betvifla det för våra vänner icke odeladt angenäma förhållandet, att »Cort Adeler» ämnade landa nedanför Hiitis.

Enochs öga lemnade icke kaparen, men deremot hade Erko Joukahainen vändt ryggen mot hafvet och stod nu der med ansigtet vändt mot kyrkan och stirrade upp mot torngluggen.

»Hvilka konstiga saker ser du deruppe?» frågade Enoch.

»Konstiga! . . . Nå, ja! . . . Om nämligen en laddad muskötpipa får anses vara en konstig sak. . . . Och det är den väl, eftersom den endast kan med konst förfärdigas!»

»Muskötpipa!» eftersade Enoch. »Hvar ser du den? Hafva vi verkligen fiender bakom oss också? . . . Det hade jag icke kunnat föreställa mig. . . . Hvar såg du muskötpipan, Erko?»

Äfven Enoch Wennman hade nu funnit skäligt att för en stund lemna undersökningen af hafsytan och bespejandet af »Cort Adeler» rörelser, för att i stället rikta sin uppmärksamhet på tornet, på hvilket hans kamrat pekade. Och verkligen var det af nöden, att han riktade blicken dit upp. Deruppe såg han genast två ansigten, af hvilka åtminstone det ena var honom väl bekant. Det tillhörde

Pohjon Kittulanka. Det andra var ett af grått skägg och några tunna, för vinden fladdrande hårtestar bekransadt anlete. Men om det tillhörde sockenpresten eller kyrkosångaren eller dödgrävaren-kyrkovaktmästaren, det kunde han icke på så långt håll med någon visshet afgöra, enär ingenting af denna personlighets dragt var synligt nedifrån. Dragen voro icke oangenäma, åtminstone för så vidt det kunde vara möjligt att i en så delikat fråga fälla något om-döme eller ens fatta någon åsigt, då man befann sig på så långt afstånd från i fråga varande person, som våra vänner.

»De der, du!» ropade Erkko. »Hvad tycker du väl, min lille Enoch, om du skall tycka något? . . . De der två figurerna längta efter att få begå mord, du! Så mycket är då alldeles säkert.»

Pohjon Kittulanka tycktes hafva oförmärkt smugit sig bort från de vid stranden samlade kamraterna och på ensliga vägar begifvit sig upp i kyrktornet. Och om man fick döma efter det synbarligen vänskapsfulla förhållandet mellan honom och den hvithåriga gubben, hade de redan kommit öfverens, så att mellan dem ingen menings-skiljaktighet rådde.

Den fege och, man må väl nu äfven säga samvetlöse Penti sträckte ut sig i gluggen. Murarna i sådana gamla kyrkliga byggnader äro vanligen mycket tjocka. Och der syntes han nu ligga utsträckt på magen med hufvudet, axlarna och armarna utanför tornet. Vid kinden höll han en bössa, som han rigtade mot de till en början ganska häpna ynglingarna. . . . Om en af dem hade befunnit sig i en lika lycklig ställning i fråga om vapen, d. v. s. haft till hands en laddad muskedunder, skulle Pohjon efter all sannolikhet hafva för aldra sista gången under sin jordiska lefnads-bana försökt skicka en eldvapensprojektil genom en medmänniskas hjerta. Omständigheterna hade emellertid sammansvurit sig mot Erkko och Enoch. De hade intet annat vapen, än de små jagt-knivar, som sutto instuckna innanför lifbältet. Skjutvapnen hade de lemnat efter sig derinne i pörtet. De hade icke väntat sig att möta någon fara så snart och hade därför icke fäst någon vikt vid den omständigheten, huruvida de voro beredda till strid eller icke.

Pohjon låg deruppe i tornet och roade sig med att helt säfligt och med alltför stor tidsutdrägt förrätta det göromål, som kallas att sigta. Det är nemligen icke troligt, att han var så litet hemma-

stadd i den konsten, att han, i ett så enkelt fall som detta, behöfde en så rundlig tid. Men han visste måhända af egen erfarenhet, huru pinsamt det kännes och hvilka infernalisiska qval det medför att finna sig stå såsom skott-tafla för en långsamt sigtande fiende. Och naturligtvis njöt han i sitt elaka hjerta och sinne ganska mycket, då han nu ansåg sig pina Enoch Wennman och Erkkö Joukahainen på nyss antyddä sätt.

Och visserligen måste det medgifvas, att Enoch, liksom Joukahainen, icke kände sig alldeles lugn eller väl till mods, när de voro nödsakade att underkasta sig denna hemska tortyr.

Pohjon Kittulanka »grinade som en solvarg», påstod Erkkö, men — ehuru vi någongång hört detta uttryck, förmå vi icke närmare redogöra för, hvad våra källskrifter och de officiella eller enskilda handlingar, på hvilka vi stödjä denna berättelse, i sjelfva verket mena, när de enhälligt vid detta tillfälle begagna ett sådant ord om den nedrige ynglingen Pohjon från Käätä midt emellan sjöarna Suur och Ruäksenjärvi.

Sedan Pohjon aflossat sitt skott, drog han sig skyndsamt tillbaka från torngluggen in i byggnadens inre. Men den gräskäggige gubben blef kvarliggande, och bredvid hans skrynkliga anlete visade sig Pentti Lyytinens. Sannolikt hade denne för afsigt att taga kännedom om skottets verkan.

Under dessa tilldragelser hade naturligtvis Erkkö och Enoch upphört att speja efter kaparen. Men »Cort Adeler» hade, fortfarande genom kryssning, kommit allt närmare intill land, ja, så nära att de på stranden samlade icke längre ansågo det vara rådligt att stanna kvar på stranden, der [de saknade hvarje skydd. De beslöto att draga sig tillbaka och försöka skaffa sig någon betäckning. En sådan funno de snart i en vid sjelfva strandbrädden liggande, liten byggnad, i hvilken fiskarebefolkningen plägade förvara sina metrefvar, fiskegarn, åror och andra, till utöfvandet af deras lefnadsyrke nödiga eller nyttiga redskap. Om de unga vännerna Joukahainen och Wennman icke hade varit så ifrigt och oaffätligt sysselsatta med att bespeja tornet, skulle de hafva sett, att »Cort Adeler» lade till på en kabellängds afstånd från stranden och frade ner sina båtar i vattnet . . . Intet tvifvel fans om sjöröfvarekaptenens afsigter. Han ämnade göra strandhugg på den lilla ön Hiitis. San-

nolikt hade kaparens kapten, vid åsynen af kyrktornet, fattat den felaktiga föreställningen, att Hiitis mände vara en stor och rikt befolkad ö, der företagsamma människor af hans samvetlösa, vinningslystna, råa och grymma art kunde påräkna ett rikt byte. Eljest skulle han väl svärligen kunnat falla på den tanken att landstiga.

Medan sjöröfvarekaptenen Kasper Wulsen lät bemanna sina båtar, sysselsatte sig emellertid Erkko och Enoch endast med tornet och dess invånare. När korvetten bergade seglen och de ombord varande becktröjorna voro sysselsatta dels med detta göromål och dels med att låta ankaren gå, stodo Erkko Joukahanien och Enoch

Wennman der uppe vid foten af kyrktornet och sågo oafvändt upp mot tornluckan, okunniga om allt, hvad som tilldrog sig bakom dem. De sysselsatte sig med att knyta sina händer och ropa upp till den hvithåriga och hans båda yngre biträden och hota dem med död och pina och allt annat farligt, som deras fantasi under dessa fruktansvärda minuter ingaf dem.

Emellertid åtnöjde de sig icke med att endast genom åtbörder gifva sin obelåtenhet till känna. Erkko Joukahainen, som var den lycklige egaren af de starkare lungorna, ropade så kraftigt, han förmodade:

»Du gamle, surmulne, hvitmenade gubbe deruppe! . . . Hör hvad Erkko Joukahainen har att förkunna dig! . . . Du skall till oss utlemna de mordiska skälmar, som du tagit i ditt försvar deruppe . . . Och om icke . . .»

I detta ögonblick aflossade Penti Lyytinen sin musköt.

»Nej, Enoch lille», utbrast Erkko med en hetta, hvilken var ganska främmande för hans, eljest alltid så lugna och hofsamma natur, »nej, nu kan jag icke fördraga detta längre . . . Skola vi båda låta slagta oss, som om vi endast vore ett par spädskalfvar eller två värnlösa lam . . . Nej, du må derom säga hvad du vill, Enoch lille, men upp i tornet måste vi! Och den surmulne, nu hånleende gamle, gråe räfven skola vi fånga och mörbulta. Och med den falske Penti och den nedrige Pohjon skola vi göra processen kort.»

»Vänta! . . . Vänta!» uppmanade Enoch. »Hvart rusar du hän?»

»Upp i tornet, lille Enoch, om du är min vän! . . . Nu, gubbe», skrek han och hotade ännu en gång den gamle med sina knutna näfvar, hvilka voro helt fruktansvärda att åse, »nu skall du få lön, eftersom du handlat hafver, såsom vår vördige kyrkherre derhemma i Mörskom plägar säga.»

Ännu en gång smattrade ett par skott, som aflossades från Hiitis kyrktorn. Nästan samtidigt hördes det dofva och ännu starkare ljudet af ett kanonskott, som aflossades från »Cort Adeler» och snart efterföljdes af ännu flera. Sannolikt hade man ombord på kaparen icke ännu märkt, att den manliga befolkningen tagit sin tillflykt till pörtet, ty eljest skulle fribytaren naturligtvis hafva riktat sina artilleripjeser mot denna bräckliga byggnad. Våra der inneslutna

vänner hade varit nog kloka och förutseende att icke, genom aflossandet af någon musköt, gifva för fienden till känna, hvar de befunno sig. De ville spara sitt krut och sina kulor, tilldess dessa sjöförvare hade stigit i land. Och utgången af detta spännande äfventyr å daga lade, att våra vänner aldrig hade kunnat handla klokare, än de i detta fall gjorde.

»Cort Adelters» kanonkulor gjorde således ingen egentlig skada. De voro sannolikt ämnade endast till att skrämma invånarna på Hiitis och betaga dem all lust till att göra motstånd.

Medan nu detta pågick der nere vid stranden, hade Erkko Joukahainen nästan besinningslöst störtat fram öfver dessa talrika och förargelseväckande tufvor, hvilka — der de finnas på kyrkogårdar — utgöra så säkra och osvikliga tecken till, att en församling mera, än kärleken till de döda och pieteten i allmänhet borde kräfva i ett kristet samhälle, vårdslösar »de dödas stad» och endast åt sina egna timliga behof eller njutningar egnar någon omsorg.

Erkko Joukahainen var ursinnig, och sannolikt torde äfven den mest granntyckte läsare icke finna detta vara just så synnerligen underligt. Man torde finna sig nödsakad att medgifva, huru svårt, om ens för menniskonaturen möjligt, det månne vara att se ett par skälmar rikta gevärspipor mot ens hjerta och likväl icke känna sig hvarken »stött» eller förnärad eller vred.

Erkko frågade vid detta tillfälle icke efter någonting — åtminstone icke efter någonting annat inom synkretsen, än de i torngluggen grinande anletena. Och han lydde endast den instinkt, som dref honom att söka få mellan sina händer egarna till dessa ansigten.

»Kom, Enoch lille!» ropade han. »Följ mig, om du är min vän!»

Och så rusade han rakt bort till tornets ingångsdörr. Den var — såsom vanligt på landsbygden, både då och i en senare tid — ganska liten till omfånget och ytvidden. Om den hade haft samma smutshvita färg, som den omgifvande tornmuren, skulle våra vänner, så brådt som de hade och så föga tid de unnade sig, måhända hafva rusat ett eller annat tiotal alnar förbi den lilla dörren, innan de hunnit märka sitt misstag och hejda sitt våldsamma lopp och vända om. Men — som vi antydt — lyckligtvis var torndörren

icke hvarken hvit- eller grå-menad. Den var svart. Och detta af den enkla anledningen att — som man vet — all tjära är svart.

Så råkade nu Erkko Joukahainen — trots sin stormande och nästan besinningslösa ifver — in i tornets bottenvåning, der golfvet utgjordes af sammantrampad lera af rödgul färg. Och vi behöfva väl icke försäkra våra läsare derom, att lille Enoch Wennman följde efter honom med all den snabbhet i rörelser och med all den ifver i sinnet, som man har rättighet att vänta sig af en så god, trogen och modig liten stallbroder.

Uppför trappan gick Erkko Joukahainens färd. Och i hack och häl efter honom trampade Enoch Wennman de åldriga, med sekelgammalt dam höljda trappstegen.

I alla kyrkors torn är det endast sparsamt sörjdt för belysningen. I de flesta vandrar kyrkväktaren, när han skall dit upp i höjden för att verkställa ringning, i ett egyptiskt mörker och måste medföra en tänd lykta, om hans inkomster räcka till för anskaffandet och underhållandet af en sådan. I nästan alla gamla torn finnas vissa passager, der en vandrare måste balansera sig fram i mörker på smala, stundom svigtande bräder med afvigsidan af de nakna hvalfven under sig och med afgrunder vid sidan, hvilka hota med döden en och hvar, som icke aktar sina fötter för felsteg eller som gripes af svindel. I alla gamla torn tycker man sig, ju högre upp man kommer, och hvarthän man än må låta sina ögon fly, se en hållögd, näslös, hemsk figur med nakna refben antingen stiga uppåt vid ens sida eller möta och endast långsamt draga sig tillbaka trappsteg för trappsteg. Och ju högre upp man kommer, desto mera fruktansvärd förefaller denna fantom.

Visserligen voro — som vi veta — både Enoch Wennman och Erkko Joukahainen raska och modiga gossar, hvilka ännu icke blifvit af någon människa tillvitade att fegt bäfva för någonting — åtminstone icke för någonting, som icke var i sig sjelf ondt och syndigt. Och när vi omförmåla detta till deras heder, sker det icke för att skryta med ett par af vår enkla sagas mest framstående hjeltar, utan af skyldig respekt för sanningen. Men huru modiga de än voro, huru liten känsla för fara de än hade, kände de sig dock icke alldeles välmående och funno det icke vara något skämt, när de nu stundom i halfdager, stundom i fullständigt mörker trefvade sig fram

inne i tornet och småningom kommo så högt upp, att de emellanåt förmådde skymta konturerna af de mäktiga hvalfvens öfre delar. De hade — må en välvillig läsare förlåta oss uttrycket, emedan intet bättre står oss till buds — de hade vissa förnimmelser af någonting, som var till sin beskaffenhet och sina verkningar föga behagligt och som hade sitt säte och utöfvade sina obeskrifliga verkningar i trakterna af den ömtåliga och nyckfulla och endast föga under människans vilja lydande eller beroende kroppsdel, som vår svenska akademi kallar maggropen. Symptomerna voro lika med dem, som man konstaterat i fråga om sjösjukan.

»Se blott på trappstegen!» varnade Enoch, som troligen hade inhämtat någon erfarenhet i denna sak under uppstigningar i Mörskoms kyrkas torn.

»Trappstegen!» mumlade Erko Joukahainen. »Här är ju så mörkt, att jag icke skulle kunna se dem genom kyrkherrens bästa och aldrig största förstoringsglas. »Ser du dem, Enoch lille? . . . Ser du dem, så säg mig, hvar de finnas! Så här torde väl 'det egyptiska mörkret' hafva sett ut . . . Jag har aldrig förr förstått mig på den saken. Men nu finner jag granneligen, att vår gamle byskollärare hade rätt.»

»Låt åtminstone bli att se dig om åt sidorna!»

»Men der är ju ljusare . . .»

»Du kan få svindel.»

»Vet icke, hvad svindel är! . . . Är det någonting, som är roligt?»

»Dum-Erko!» utlät sig Enoch Wennman och vidrörde icke mera denna angelägenhet.

Emellanåt måste gossarne hvila sig en minut eller två, för att hemta andedrägten och återställa rörelseförmågan i sina knän. Det var vid ett dylikt tillfälle, som Erko Joukahainen fann för godt att låta sin lille kamrat få del af en alldeles ny gåta, diktad derinne i tornets skumma sköte.

»Kan du gissa mig den splitternyaste gåta, som finnes på hela jordklotet, Enoch lille? . . . Jag har hittat på den just härinne i tornet under denna besvärliga vandring.»

»Nå, låt höra då!»

»Jo, ser du, så här låter den!» Och han fortsatte med höjd och allvarlig stämma:

»Man ser ingenting, men ser det ändå.»

»Asch!» utropade Enoch. »Att på samma gång se en sak och icke se den — det är ju en ren omöjlighet af prima sort.»

»Men gissa ändå!» bad Joukahainen på det der bevekande sättet, som sjelfva lille Enoch Wennman hade så svårt att motstå. »Du kan väl ändå göra ett försök, Enoch lille!»

»Skulle du mena t. ex. luften?»

»Nehej, Enoch lille, det menar jag icke. Gåtan om luften har en annan lydelse, om du vill höra den.»

»Inte nu, Erkko! . . . Låt mig först få veta, hvad den gåtan betyder: man ser ingenting, men ser det ändå.»

»Du är ändå bra mycket dum, Enoch lille, för att vara prest-son . . . Du kan väl begripa, att gåtans lösning är *mörkret*.»

»Må så vara, Erkko! . . . Men nu hafva vi hvilat oss tillräckligt, min vän. Vi måste fortsätta uppstigningen!»

Enoch satte sig beslutsamt i rörelse. Och Erkko följde efter, fastän uppriktigheten i hans natur icke tillstodde honom att dölja sitt missnöje. Han förklarade sig hafva varit i behof af ännu några minuters hvila, men det berodde sannolikt derpå, att han hade i görningen, som man plägar säga, någon ny och i hans eget tycke ännu bättre gåta.

Ändtligen befunno gossarne sig uppe i högsta delen af tornet — den del, der de allvarsamma och högtidliga kyrkklockorna hängde på sitt af alnstjocka furubjelkar sammansatta underlag, med andra ord . . . de befunno sig i jemnhöjd med samma tornglugg, i hvilken de nyss, när de stodo der nere, hade sett Pentti Lyytinens, Pohjon Kitulankas och den obekante, hvithårige gubbens anleten. Ännu stodo tornluckorna vidöppna, så att ingen brist på dager var för handen. Gossarne kunde lätt granska hvarenda vrå inom den våningen af den höga byggnaden. Men huru ifrigt och länge de letade, huru mycket de öfverlade och undrade — ingenstädes funnos de personer, som de sökte.

»De hafva antingen gömt sig någonstädes häruppe», yttrade slutligen Enoch Wennman, »eller också hafva de på någon annan väg flytt bort från tornet, medan vi stego uppför trapporna . . . Här behöfva vi icke längre söka dem, ty om vi också ville rifva upp hvarenda golfplanka, skulle vi icke finna dem här . . . Inte! . . . Nej,

inte ens, om vi hade förmåga och vilja att söndersmula dessa murar till grus.»

»Det var ledsamt», yttrade Erkki Joukahainen på sitt, som vanligt, enkla och trohjärtade sätt. »Det kan gräma en hederlig gosse djupt in i själen att blifva så här bedragen på lönen för sina mödor och besvär.»

Under samtalet hade emellertid Enoch Wennman närmat sig den tornglugg, som vette mot öppna havet. Och han hade knappt hunnit låta sin blick en enda gång fara hän öfver landskapet, innan han genom ett högt rop kallade Erkki Joukahainen till sin sida.

»Se, Erkki, se!... Der springa de.»

»Hvar?»

»Der!... Der!... Der!... Ser du dem icke?... Rakt ned till stranden!... Rakt fram mot sjöröfvarskapet!... Ser du dem nu?»

»Ja... ja!» utlät sig unge Joukahainen, som darrade af ifver. »Nu ser jag dem och känner igen dem... Der äro både Pentti och Pohjon, och till på köpet den gamle gråhårsmannen!»

»Så brådt de göra sig!»

»Tror du, att de ämna kasta sig i sjön och ro ut till den der »Cort Adeler», eller hvad det nu är, sjöröfvaren heter»

»Så tyckes det verkligen!... Men nej, de ändra kosa och ställa sina steg mot pörtet der på stranden... Ännu är det tid, Erkki... Vi kunna ännu hinna dem fatt, om vi endast skynda oss ner från tornet... Dröj icke en enda sekund! Det torde icke lida något tvifvel, att de vända om, när de märka, att de våra hafva besatt pörtet. Derigenom förspilla de under fram- och tillbaka-springandet längre tid, än du och jag behöfva för att hinna ner från tornet och kasta oss i vägen för dem och knipa dem, innan de komma tillbaka till det enda ställe, der de kunna kasta sig i sjön och simma ut till kaparekorvetten... Raskt nu, Erkki!»

»Detta var då det aldru förnuftigaste, som jag någonsin under vår långa bekantskap hört af dig, Enoch lille!»

Men tyvärr gick detta enkla beröm alldeles förlorat för Joukahainens unge vän, emedan denne redan befann sig tjugo trappsteg längre ned i tornet och fortfarande med stor skyndsamhet ilade nedåt.

»Nå, jag får väl följa efter då, kan jag väl tro och tänka!»

Med dessa ord begaf sig Erkki Joukahainen åstad. Hans red-

liga hjerta svälde af ifver och hans långa ben satte honom i stånd att taga fyra, stundom fem eller sex trappsteg i sänder. Nu hade han alls ingen tanke på eller fruktan för de gapande afgrunderna vid hans sida. Han märkte dem icke. Ej heller hade han tid att egna någon tanke åt spöken eller andra öfvernaturliga eller onaturliga ting och varelser, som hade så lifligt sysselsatt hans fantasi under uppstigandet.

»Ner! . . . Ner!» var hans lösen. Och han upprepade den så ofta och med så ljudlig stämman, att han blef hörd af Enoch, hvilken dock icke gaf sig tid att stanna, utan endast sade till sig sjelf, att han kunde känna sig litet mera trygg och säker nu, då han erfor så ovedersägliga bevis på, att hans store och starke vän var i hack och häl efter honom.

Men oakadt Joukahainen använde all den muskelstyrka och ifver, som stodo honom till buds, lyckades det likväl för Enoch Wennman att komma först ut genom den trånga torndörren.

Under det att Enoch Wennman och hans stallbroder verkstälde detta brådstörtade nedstigande utför torntrapporna, hade ställningen dernere vid stranden i någon mån ändrat sig.

Penti, Pohjon och den gamle gråhårsmannen hade närmat sig hyddan, i hvilken öns invånare hade inneslutit sig, men förmodligen funno de, vid närmare eftertanke, att de genom sitt inträde der skulle komma »ur askan in midt i elden» och förr eller senare få sina gerningars välförtjenta lön för det mot Enoch Wennman och Erikko Joukahainen föröfvade attentatet.

Derför ändrade de ännu en gång kurs och lupo längsefter stranden — den gamle sist i raden — samt kastade sig i sjön på något afstånd från pörtet. Detta skedde dock i närheten af de från »Cort Adeler» utskickade båtarna, och simmarne måste passera förbi dessa, om det verkligen var deras mening att söka en tillflykt hos kaparekaptanen.

På »Cort Adeler» däck stod sjöröfvaren Kasper Wulfen och skådade med bistra ögon och hårda anletsdrag mot kusten af den lilla ön, som han ämnade härja och brandskatta. Den sista af båtarna, den, i hvilken han sjelf ämnade taga plats, hade ännu icke lemnat fartygets sida, när Penti, Pohjon och gubben kastade sig i sjön.

»Se der, gossar!» utropade han. »Se der menniskor, som

komma oss till hjälp!... Låtom oss taga väl emot dem!... Gören plats på tofterna till dem!... En i hvarje båt!... Och den gamle skälmen i min egen.»

Denna order blef snart åtlydd. Drypande af vatten, voro flyktingarne, när de halades in öfver relingen.

»Och hållen nu edra bussar midskepps mellan tandraderna, gossar!... Den, som visar sig feg eller oduglig, får afmönstra. Om bord på min ståtliga »Adeler» tåler jag inga kujoner!... Hvad var det, du sade, styrman Pilt?»

»Bäst vore att ro tillbaka till fregatten med dessa tre öfverlöpare. Man kan icke lita på sådant folk. Man vet aldrig med vissnet, hvar man har dem. Det kan ligga en krigslist under allt det här. Vid alla mojvande vindar och alla bergade segel — det står icke rätt till det här. Finnen och svensken äro icke skapade till förrädare... Det är list, kapten!... Något infernaliskt påfund, försäkrar jag!... Om jag icke har rätt, kapten, så eger Ni er frihet att låta mig under två dygn sitta grensle öfver nocken på storbramrån eller låta mig stå på hufvudet på toppen af stormasten under lika lång tid. Jag vill aldrig mera låta mitt väderbitna anlete bada i en kylig morgonbris, om jag icke har rätt.»

»Hvilen på årona!» kommenderade »Cort Adelters» kapten.

Båtarna hejdades i deras fart. Och kaptenen inlät sig uti (man kunde måhända också sagt: nedlät sig till att denna gång inhemta råd genom) ett samtal med styrman Pilt. För vårt ändamål är det icke af nöden att i detalj omförmåla, hvad som under detta samspråk yttrades. Det tycktes emellertid, som om kapten Wulfsen blifvit öfvertygad om det kloka i styrmannens förslag.

»Nå, då ro vi väl tillbaka!» sade Wulfsen och gaf order i enlighet med detta beslut.

Den lilla båteskadern lade till invid Cort Adelters långsida, hvarefter Pohjon Kittulanka, Pentti Lyytinen och den gamle mannen fördes ombord på fregatten. Om dessa tre öfverlöpare hade väntat sig ett artigt och vänligt mottagande ombord på sjöröfvareskeppet, blefvo de helt säkert ett rof för den mest bittra missräkning, ty de hifvades ombord med ungefär lika liten aktsamhet, som om de varit handelsvarupackor och icke egt hvarken lif eller känselsinne.

Allt detta skedde i åsynen af de på icke långt afstånd från

Hiitis strand nu stående gossarna Enoch och Ercco. Troligt är också, att de i pörtet på hafsstranden inneslutna männen icke kunde undgå att blifva vittnen till dessa allvarsamma tilldragelser.

De tre fångarne — ty såsom fångar voro de åtminstone nu till en början att anse — fördes ned i det rymliga skrofvat. Två minuter senare voro kaparens båtar för andra gången på väg mot Hiitis strand. Och denna gång fans ingenting, inträffade ingenting, som hindrade fribytarnas landstigning på den hittills så fredliga lilla ön.

Om några minuter hade alla debarkerat. Båtarna drogos upp på land — ett arbete, med hvilket de tre negrerne Sambo, Fabbo och deras äldre, ännu svartare medbroder Uniori sysselsattes.

FYRATIOSJETTE KAPITLET.

Enoch Wennman och Ercco i negrernas våld.

Knappt funno sig de tre negrerne fria och lösa på landbacken, innan de hoppade högt af glädje, slogo under hoppandet samman sina fötter och klappade med händerna samt uppstämde vilda tjut. Alla tre sprungo med hjortars snabbhet uppåt ön och voro snart försvunna från synkretsen.

»Det der packet», yttrade kaptten Wulfsen, »får aldrig mera lemna fregätten. Man kan icke lita på dem. Det blir nu naturligtvis ett besatt arbete med att söka upp dem . . . Den enda nytta, som de nu kunna göra oss, är att de med sina svarta ansigten och galgfysionomier sätta skrämsel i öns befolkning och låta dessa fiskare tro, att det är mörksens magt sjelf, som i dag hemsöker deras fristad.»

»Men om de sälla sig till befolkningen här på ön?» vågade Pilt invända. »Det blir alltid en tillökning i antalet af våra fiender, om den också icke är synnerligen stor eller farlig. Men, som Ni vet, bilda många bäckar små en stor å, och många små åar bilda en brusande fors, och många små . . .»

»Många små!» härmde kaptten, hvilcens despotiska lynne aldrig tålde någon motsägelse i det ögonblick, då den nådde hans

öron, äfven om han sedermera — efter att hafva fått tid till eftertanke — kunde låta rätta sig. »Många små dj—r bilda ett stort h—e! . . . Låt niggerna fara! Adjö med dem! . . . Fastän de kunde hafva inbringat några hundra pund på slafmarknaden, der jag förr eller senare skulle hafva sålt dem. Jag kan icke tåla dem. Jag ser aldrig deras svarta ansigten, utan att tro mig se, d. v. s. känner mig hågad för att undersöka, om de hafva horn och svans . . . Men om de råka i mina händer, så . . .»

Ja, hvad kapten Wulfsen vidare sade, det var af en sådan beskaffenhet, att vi icke kunna anföra det.

Under tiden lupo de tre negrerne fritt omkring på Hiitis och roade sig med hvarjehanda upptåg och lekar. Så kommo de till en liten lund. Der stannade de och satte sig ned att hvila bakom några buskar, hvilka fullständigt dolde dem för »Cort Adeliers» befälhafvare och manskap.

Och så sågo de på hvarandra och grinade och började samtala på deras faders språk. Om någon hade varit närvarande, skulle han hafva hört orden *Oito orupi*, hvilket på negerspråket betyder »ett stort skämt», *malli*, som motsvarar »utmärkt», men småningom äfven sådana, om misströstan vittnande utrop som *allingpå kurungui* (= vi äro hungriga båda två) eller *allingpå ammeri* (= vi äro båda törstiga). Men oakadt dessa yttranden visade, att de egde endast mycket mikroskopiska förhoppningar om framgången af det företag, hvori de genom sin flykt hade inlåtit sig, tycktes de vara vid samma goda och sorglösa mod, som om de hade befunnit sig i hemlandet under Afrikas brännande sol och varit omgifna af en vegetation, som kunna tillfredsställa alla deras anspråk i fråga om lifsuppehälle. *Dirbera bambo*, *dirbera kamo*, *dirbera malli tamin tomobero*. (Till läsares tjänst, hvilka efter all sannolikhet icke äro så hemmastadda som vi sjelfva i negerstammarnas språk, meddela vi, att denna långa »ramsa» helt enkelt och ordagrant betyder: »I morgon ägg, i morgon dryck, i morgon utmärkt och fet boskap».) Och sedan uppmanade de hvarandra till att göra någonting, som de kallade *votel* d. v. s. sofva. Och så började de ånyo ropa: *oito orupi* och skrattade med full hals, sprungo upp och dansade, skrattade och satte sig ned igen. Det var i sanning ett mycket muntert sällskap. Åtminstone kunna vi försäkra, att i

den stunden ingen människa på hela den lilla ön Hiitis kände sig så munter eller visade sig så uppsluppen.

Nu ville de s. k. ödets oblida magter, att Erkko Joukahainen och Enoch Wennman just vid denna tid hade lemnat kyrktornet och befunno sig på väg ned till stranden, hvarvid de hade att passera förbi den lilla skogsdunge, till hvilken de tre negrerne hade tagit sin tillflykt. Dock hade de tre »blåmännen» hunnit lugna sina glada sinnen och känslor, när detta skedde. De hade till och med lagt sig ned att sofva, troligen för att glömma den börjande hungern och törsten. Men ännu sofvo de icke. Hvarken Erkko eller Enoch hade någon aning om svarta människors närvaro på den platsen. Derfor gingo de helt sorglöst framåt på den stig, som genom skogsdungen förde ned till stranden. Och de samtalade helt högt, emedan de trodde, att ingen kunde höra dem.

Vildmarkens svarta söner hafva sina fem sinnen skarpare än någon hvit man. Fastän de redan halfslumrade, hörde de stegen. Men med den list, som utmärker vilda folkslag, blefvo de liggande alldeles stilla och orörliga, ända till dess de intet ondt anande gossarne befunno sig invid snåret, som hittills hade för dem dolt negrernas närvaro på platsen.

Enoch och Erkko samtalade obesväradt med hvarandra, och den senare hade just börjat framställandet af en gåta, hvilken han förklarade skulle blifva »en gåta öfver alla gåtor» . . . Då framrusade till båda gossarnas obeskrifliga häpnad de tre negrerne och kastade sig öfver dem. Oförberedda på ett anfall, som gossarne voro, blefvo de snart öfvermannade och bundna — förrättningar, som af negrerne utfördes med den snabbhet och skicklighet, genom hvilken deras ras gjort sig känd hos europeerna.

»Det är andar från Tuonela!» utbrast Erkko, när han såg de svarta ansigtetena med de röda läpparna och de hvita tandraderna, Och dessa vildars hvita ögonstenar, hvilka rullade omkring i ögonhålorna på ett så fruktansvärdt sätt. »Tuonelas konung, den grymme Tuoni, som aldrig dricker annat än människoblod, har skickat sina tjänare hit, för att förgöra oss . . . Och det är din skuld, Enoch lille! . . . Du skulle aldrig varit nog gudlös att öfvergifva din fars hus och till på köpet öka din syndabörda, genom att locka mig, fattiga barn, med dig!»

Medan Erkko Joukahainen jemrade sig, handlade lille Enoch Wennman. Han yttrade ingenting, men han lyckades befria sig från sina band. Möjligen hade de blifvit allt för brådt anbringade, så att de icke uppfylde det af negrerna afsedda ändamålet. Vi kunna icke afgöra den saken, men säkert är, att lille Enoch med sin lilla och nu nästan konvulsiviskt knutna hand gaf Sambo ett kraftigt slag midt i ansigtet. Troligen hade den storväxte negern aldrig föreställt sig, att denne pojke skulle våga göra något försök till att befria sig. Han blef helt och hållet öfverraskad, släppte sitt hårda grepp och lemnade Enoch aldeles fri.

»Gör som jag, Erkko!» ropade lille Wennman och ilade med snabba steg från platsen. »Gör som jag, Joukahainen!... De äro alls icke farliga, de der svarta, om man blott förstår sig på att sköta dem... Gör som jag!»

Att efterkomma denna uppmaning var emellertid en omöjlighet för Erkko Joukahainen, emedan han redan var fullständigt fjетrad och icke kunde spränga banden. Och troligt är derjemte, att hans förskräckelse för Tuonelas andar skulle hafva förlamat hans krafter i lika hög grad som dessa band. Han förmådde endast, med en röst, hvilken skar Enoch in i själen, ropa efter honom:

»Fly, Enoch lille! Med mig är det förbi — i det allra närmaste förbi! Jag blir förmodligen utan dröjsmål stekt och uppslukad af dessa fruktansvärda frossare. Farväl, min gosse!... Framför till den väna Helena min sista helsning!»

Liksom för att bekräfta Erkko Joukahainens dystra föreställningar i fråga om det öde, som väntade honom, pratade de två negrerna ifrigt och använde ofta ordet *tallgoro*, som betyder menniskokött. Naturligtvis begrep icke Erkko den fruktansvärda betydelsen af detta negerord. Hvem skulle också kunna vara nog fåvitsk att misstänka en finsk allmogeson, som ännu aldrig varit utom fosterlandets gränser och aldrig gått i någon »lärdomsskola» — man kallade de högre stadsskolorna så på den tiden i de få städer, der sådana funnos — hvem, våga vi säga, skulle kunna misstänka, att vår vän, redlige Erkko Joukahainen hade någon aning om, hvad en neger menade med »tallgoro»?

Den tredje negern, det var Unioro sjelf, också Gongola kallad, hade emellertid tillbringat sin tid på ett — åtminstone enligt hans

egen mening — mycket nyttigt sätt, emedan han ilat efter den flyende Enoch.

Naturligt är, att, huru snabbfotad lille Wennman än var af naturen och huru hårdt och skoningslöst han än anlidade alla sina krafter, han likväl måste befinnas i kapplöpning mycket underlägsen en man, som fått sin öfning i Afrikas urskogar, der man icke har några skolor för sittande och stillsamma och sediga lärjungar, emedan elementarundervisningen inskränker sig till inlärandet af konsterna att kasta bumerang, afskjuta pilar, smyga sig på fienden och annat dylikt af samma eller liknande slag.

Uniro-Gongola lyckades snart gripa lille Enoch, hvilken emelertid gjorde allt, hvad i hans förmåga stod, för att befria sig. Han till och med drog sin lilla dolk och försökte, om han icke kunde döda den svarte. Men denne var honom alltför snabb i sina rörelser. Gongola vred hastigt dolken ur gossens hand och förde den till sin mun och fasthöll den mellan sina tänder och läppar, medan han upplyfte gossen och lade honom på sina axlar. Aldrig någonsin hade väl Enoch Wennman under sina aldra djerfvaste barn-domsfantasier och drömmar föreställt sig, att han en dag skulle blifva på detta föga berömliga sätt bortförd i triumf af en lumpen neger. Men det är så mycket här i världen, som sker oförmodadt.

Erkko Joukahainen låg redan bunden och väntade sig troligen att snart få se den brasa tändas, på hvilken han skulle stekas, ty att kokning eller stekning numera var den enda lott, som stod honom åter här i världen, derom var den hederlige ynglingen fullt öfvertygad. Och fastän han mera än hundra gånger sade till sig sjelf, att han var alltför mager till sådant bruk, och äfven sökte genom åtskilliga talande åtbörder göra denna sin åsigt begriplig för blåmännen, lyckades det honom icke, hvarken att utverka sin befrielse eller öfvervinna sin ganska naturliga fruktan och bäfvan för ett så ovälkommet och oväntadt slut på den jordiska banan . . . Tydligt var Sambo lika dum som Fabbo, eftersom ingendera tycktes förstå, huru väl han menade det med dem sjelfva, men framför allt med deras tuggredskap och magar. Sambo och Fabbo endast grinade mot hvarandra, och Erkko Joukahainen ansåg sig hafva goda skäl till att anse deras ohyggliga grimaser vara ett uttryck för deras förkänsla af den njutning, som han sjelf, i stekt tillstånd, skulle be-

reda dem. Och hans förskräckelse skulle hafva stigit till hela den höjd, som ligger inom en människosjäl's förmåga, om han hade rätt förstått, hvad negerne menade, när de oafåtligt kände på hans lemmar och tillropade hvarandra ett:

»*Tamin! . . . Tamin! . . . Mottai! . . . Mottai!*»

Men det lider intet tvifvel, att dessa underliga negerord voro för vår hederlige vän, vår beskedlige Erkko Joukahainen till deras betydelse alldeles obekanta.

»*Nejligo!*» fortsatte negerne, men inte förstod Erkko, att de dermed menade, att hans kött var så bra, att det till och med kunde »passa för flickor».

Emellertid ryste han, när han hörde detta 'nejligo' upprepas åtskilliga gånger och såg, att negrerna »lickade sig om munnen» i förkänsla af den stundande njutningen . . . Och ingen lär väl kunna undra derpå, att stackars Joukahainen icke fann sin belägenhet under dessa fruktansvärda stunder vara af oblandadt angenäm beskaffenhet eller ens någorlunda dräglig.

»O, Enoch! Enoch!» utbrast han den ena gången efter den andra. »Hvi öfvergaf du mig i denna stora nödens och pröfnings stund, då min hädanfärd är så nära och min graf redan kan sägas vara bäddad i dessa glupska niggerers magar? . . . Hvi gjorde du mig detta, min stallbroder, Enoch? . . . Hvi flydde du så fegt din kos? . . . Om jag skulle vandra den vägen . . . som, som går genom hvalfiskens . . . hm! . . . nej! . . . genom dessa svarta varrelsers magar, så borde också du . . .»

Längre hann ej Erkko Joukahainen i sina klagovisor, och detta var just det ögonblick, då Unioro-Gongola kom tillbaka till lägerplatsen och släpade med sig, såsom en börda på sina axlar, den stackars öfvermannade, men dock icke hvarken mod- eller kraft-löse Enoch Wennman. Gossen både sparkade och slog och — fastän det måhända kän i en eller annan mera ömtålig läsarinna's ögon förringa aktningen för vår lille hjelte, så måste vi dock, dertill bundna af sanningen, meddela verkliga förhållandet — Enoch till och med begagnade sig af sina tänder.

Men trots alla hans hjeltomodiga ansträngningar, satt han lika fast i Unioro-Gongolas jernnäfvar, som om han »haft öfver sig hela berget Atlas eller någon annan af de der storgubbarna bland bergen».

Detta är hans egna ord, när han sedermera omtalade för sin far alla detaljerna af detta äfventyr.

Och när Enoch Wennman nu blef buren fram till lägerplatsen, anfölls naturligtvis Erkko Joukahainen af ånger. Han anklagade sig sjelf bittert, den hederlige gossen, och den viktigaste punkten i dessa anklagelser var i sjelfva verket denna:

»Jag är en drummel, en best, på hvilken solen aldrig borde skina — jag, som kunnat så misskänna min lille vän Enoch! Och jag skulle...»

»Åh! Var tyst du!» svarade Enoch muntert. »Det är icke så farligt, Erkko... Vi skola nog spela dessa svarta halfdjur något spratt... Var bara tyst och lugn och stilla, till dess tiden är inne att uträtta något.»

»Nej, säger du det?... Nå, då vill jag gifva mig till ro», försäkrade Erkko. »Och de kunna nu gerna få försöka att steka mig... Vet du hvad, Enoch lille?... De hafva redan känt efter, om jag är fet nog! Men jag hoppas, att de sätta in mig någonstades till gödning... Det kräfver tid, förstår du? Och 'vinner man tid, vinner man allt', säger ju ett vackert ordspråk... Vänta bara!... Du skall få se, att jag nog reder mig ur den här knipan... Och jag skall rädda dig också och föra dig hem till Mörskom till prestgården, der din far — hederlige och vördige kyrkherren — nu sitter och faller sina modiga tårar för sin olydige sons skull, som öfvergifvit honom... Och...»

»Och», inföll Enoch, hvilken äfven under dessa fruktansvärda omständigheter, i hvilka han befann sig, icke kunde undertrycka en benägenhet för att skämta med barndomsvännen, »och uttalar många omilda, men väl förtjenta omdömen om sin förrymde dräng, en viss Erkko Joukahainen!»

»Jag har icke rymt, jag! Det är min tienst, jag fullgör, när jag följer efter dig och tager vård om dig.»

»Vacker vård och förträfflig vårdare!» sade Enoch. »Vårdaren ligger bunden af negrer, och gossen, som han skulle vårda, tillse och skydda, har alldeles nyss blifvit hitburen på ryggen af en mordlysten, svart kannibal! Vacker vård! Präktig vårdare!»

»Vet inte hvad en kannibal är! Är det en fogel?»

»Dum-Erkko! Du är inte värd, att man spiller på dig ett enda ord, emedan du saknar förnuft och är dummare än sjelfva dessa menniskoätande negrer... Men», tillade han, då han såg barndomsvännens ansigte mulna vid denna hårda tillvitelse, »men en redlig tok är du ändå, och jag håller af dig, Erkko. Var nu emellertid snäll och uppmärksam! Så snart jag finner ett tillfälle till flykt och hinner uppgöra min plan, gifver jag dig ett tecken, och jag lofvar dig, att det skall blifva så tydligt, att till och med du skall kunna förstå det... Men tyst nu! De der blåmännen hafva slutat sin öfverläggning... De komma hitåt... Svärj mig vid vår vänskap, att vi aldrig skola öfvergifva hvarandra, så länge någon möjlighet finnes qvar för oss att få vara tillsammans! Men tyst!... tyst! Du behöfver icke säga någonting, ty... ty... nu äro de här!»

Negrerne hade hållit en öfverläggning, och tydligen hade de nu hunnit fatta ett beslut. Vi få framdeles se, hvilket deras beslut var och huru de utförde det. För ögonblicket vilja vi endast nämna, att icke allenast Erkko Joukahainen, utan jemväl Enoch Wennman bäfvade, när de tre svarta männen närmade sig dem.

FYRATIOSJUNDE KAPITLET.

Två svågrar, som icke komma öfverens.

Medan dessa upprörande händelser tilldrogo sig i det inre af den lilla ön Hiittis, hade kaparekaptenen Kasper Wulfsen landsatt sitt folk och gjort alla förberedelser, vidtagit alla anordningar för att storma pörtet, i hvilket öns försvarare hade inneslutit sig. Dock ansåg han, att icke hela hans manskap behöfdes till detta ändamål. Om han sjelf med fem eller sex man belägrade och intog pörtet och till fånga tog den der inneslängda garnisonen, kunde resten af manskapet göra större nytta på annat håll. Och när Wulfsen »tagit sig en funderare», som sjöfolk plägar säga, delade han sitt folk i två lika stora afdelningar. Den ena skulle stå under hans eget befäl och söka intaga pörtet.

»I andre», sade han, »skolen ställa er under kommando af styrman Pilt... Hvar är du, Pilt?»

Den gråskäggige, brunbarkade gamle sjöveteranen tycktes icke vara i synnerligen hög grad benägen att lyda sin kaptens order i detta fall. Han hade troligen förutsett, hvilken rol den bistre Kasper Wulfsen tillämnade honom i det drama, som nu skulle utspelas på ön Hiittis. Och enär nu styrman Pilt ingalunda var så förhårdad i sitt hjerta, ej heller någonsin varit och visat sig så grym i sina gerningar, som kaparekaptenen sjelf, så hade han helst velat undandra sig hvarje förtroendepost under den förestående härjningen på den idylliska lilla ön. Till följd af detta sinnelag hade Pilt ställt sig bakom manskapet, en manöver, hvilken tycktes framkallad af hans förhoppning att derigenom blifva, vid fördelningen af rolerna, glömd och förbigången.

»Sablär och krutdurkar!» brummade han. »Det fattas blott, att min hustru derhemma i Oscarshamn finge kännedom om det här!... Då skulle Maja Lisa Hast bereda mig just en angenäm ålderdom!... Hu!... Och fridfulla dagar sedan!... Fy t—n!»

Den icke alldeles förderfvade, icke ända till det djupaste djupet af mensklig nedrighet och uselhet sjunkne styrmannen ryste, när han tänkte på, att han nu i sjelfva verket var en af deltagarna i ett dåd, hvilket hvarken Maja Lisa Hast, hans hustru, eller Greta Lisa Wulfsen, hans svägerska och kaptenens hustru, skulle gilla. Och så vred och vände han sin buss med nästan spasmodisk fart och fortsatte att brumma.

»Hvar är du, styrman Pilt?» upprepade kaptenen mycket otåligt. »Stig fram, att jag må se dig, medan jag lemnar dig mina anvisningar och ger dig mina befallningar!... Nå, kryp då ändtligen fram, sväger Pilt!»

»Jo, si, här är jag! Om du vill mig något! Jag hoppas likväl, att du icke gifver mig något annat uppdrag, än som anstår Maja Lisas man. Du känner henne lika bra, som jag känner hennes syster Greta Lisa, din egen gumma... och det vill säga, att både du och jag skola en gång stå till räkenskap inför dem, och... och... du förstår mig?»

Kapten Wulfsen hörde på sin svägers yttrande, utan att afbryta det. Men af hans minspel kunde alla de närvarande draga

den ofelbara slutsatsen, att en ursinnig vredesstorm uppväxt inom sjöröfverkaptensens bröst och att denna storm skulle öfvergå till orkan, om styrmannen fortsatte att föra ett sådant språk inför sin råe och vilde anförvandt. Detta kunde äfven den enfaldigaste läsa både i Wulfsens ögon och i de spasmodiska ryckningarna i hans anletsdrag, under det att styrman Pilt talade. Och när denne slutat och medan han inlade ett nytt förråd af tobak på vanligt ställe — en förrättning, som icke hindrade Pilt att iakttaga sin svåger — rusade Wulfsen fram och höjde sin knutna näfve, i tydlig afsigt att tilldela styrmannen ett slag. Och det måste sanningsenligt medgifvas, att Kasper Wulfsen var egare till ett par näfvar, hvilka genom storlek och groft tilltagna former och svällande muskler tycktes skola bräcka hjärnskålen på den menniska, med hvilken de kommo i ovänlig beröring.

En feg man hade troligen sökt smyga sig undan. Men styrman Elias Pilt vara ingalunda feg. Han stod lugnt kvar och blickade fast och frimodigt in i sin svågers ögon . . . Och han talade med en röst, hvilken ingalunda var upprörd eller hade någon ovanlig klang, när han fälde följande yttrande:.

»Slå till, om du vågar stå till ansvar för ett sådant dåd inför Greta Lisa och Maja Lisa der hemma! . . . Ditt lif torde blifva surt nog intill dina döddagar, när de få veta, att du med egen hand gjort din svågerska till enka.»

Om någonting mellan himmel och jord fanns, som Kasper Wulfsen fruktade, så var det den qvinna, med hvilken han ingått ett lifstidslångt förbund. Det är en egendomlighet, hvilken ännu saknar nöjaktig förklaring, att ju råare en man är, desto mera står han i vanliga fall under toffeln, om han blifvit gift med en kraftig qvinna. Men om ett oblidt öde har satt »honom till en hjälp, den sig till honom hålla måtte», en af dessa älskvärda, blida, späda, undergifna qvinnor, hvilka äro att betrakta såsom stående icke alltför långt nedanför den kvinnliga idealbilden — ja, då blir mannen en hustryann, en grym och hjertlös despot. — Beträffande de två systrar, som blifvit gifta med kapten Wulfsen och styrman Pilt, är att omförmäla, att de, om man för döma af samtalet mellan deras män, tillhörde den mera kraftfulla klassen af kvinnliga varelser.

När Kasper Wulfsen höjde arm och hand, för att tilldela sin svåger ett dråpslag, behöfdes endast en erinran om de hemma varande hustrurna — och hans sammanknutna fingrar rätade ut sig. Hans arm sjönk ned till sidan, alldeles som om den blifvit förlamad.

»Slå honom i bojor!» röt kaptenen. »Han skall . . . vid min . . .»

Pilt räckte fram sina händer, men ingen af manskapet rörde sig för att efterkomma befallningen.

»Nå, svåger!» utropade Pilt. »Det ser verkligen ut, som om du skulle behöfva göra bruk af dina egna händer, för att få mig belagd med fjetrar . . . Brassar, skot och boliner! Hagel och karte-scher! . . . Du har nu en gång befalt, att man skall fjetrar mig . . . Se nu till, att den välmenta befallningen också blir satt i verkställighet! . . . Var så god, svåger! Här ser du ett par armar och händer, hvilka icke ha bedrifvit slemmare gerningar här i världen, än att deras egare har godt hopp om att en gång, när tiden är inne, få komma in i hamnen deruppe . . . Nå, hvarför dröjer du?»

Wulfsen teg.

»Nå, svåger», fortsatte Elias Pilt, »eftersom du icke vill låta manskapet sätta din order i verkställighet, så gör jag det sjelf. Jag anser mig från detta ögonblick vara din fånge. Jag återvänder nu ombord . . . Lycka till, svåger Wulfsen!»

Innan hvarken kaparekaptenen eller någon annan blef färdig att lägga något hinder i vägen för utförandet af styrman Pilts beslut, befann denne sig nere vid den plats, der skeppsbåtarna lågo bundna vid Hiitis strand.

Kasper Wulfsen stod der, blek om kinden. Men det var ingalunda den blekhet, som ångern öfver brådstörtade och öfverilade handlingar stundom kan framkalla, när menniskan inser sin dårskap. Här förelåg ett af dessa, ganska ofta förekommande fall, då en obändig och ursinnig, sjudande och besinningslös vrede drifver blodet nedåt mot hjertat. Och innan han hade hunnit fatta något beslut, hade Elias Pilt redan skjutit ut en båt, fattat årorna i lika skickliga, som kraftfulla händer och befann sig ute på hafvet, visserligen icke långt ute — endast några få famnar — men likväl så långt, att Kasper Wulfsen icke skulle kunnat upphinna honom, om han kastat sig i en annan båt och börjat en förföljelse . . . Några ögonblick stod kaptenen stilla, och vredeslågorna flammade i hans

ögon. Derefter ryckte han på axlarna och återvände till sina göromål. Men emellanåt sväfvade hans blick ut öfver sjön, och han iakttog, hurusom styrman Pilt lade till vid »Cort Adeler», steg upp på däck och förtöjde båten, genom att fästa den ena ändan af en smäcker lina i den lilla farkostens för och andra ändan af samma lina omkring bogsprötet.

Kaparekaptenen stod på stranden och åskådade allt detta. Han hade lagt armarna i kors öfver det höghvålfda bröstet och följde med dystra blickar den lilla farkosten på dess färd, äfvensom svågerns åtgärder vid ombordstigandet på »Cort Adeler». Men han sade ingenting under en lång stund.

Slutligen ryckte han till, liksom om han hade vaknat upp ur mycket djupa tankar och först nu återvändt till verkligheten samt erinrat sig, att han icke befann sig der nere på Hiitis strand endast för att grubbla och uppgöra elaka, kanske blodiga planer för framtiden.

»Det blir tids nog, när vi återkomma ombord!» mumlade han. »Vi få se! . . . Nu gossar!» dundrade han med den väldiga stämman, som han alltid, vid uttalande af kommandoord, lät höra. »Nu, gossar, begifva vi oss åstad!»

De, som blifvit utsedda till att följa kaptenen sjelf, sällade sig genast till honom. Men den del af kaparens besättning, som erhållit ordres att följa styrman Elias Pilt, stod qvar i en oordnad och villrådig hop. Och derpå är icke att undra, då deras chef icke längre befann sig i deras sällskap, utan redan hunnit vända tillbaka till korvetten och vistades innanför dess reling.

Först då kapten Kasper Wulfsen redan var färdig att begifva sig på väg med sin afdelning, märkte han, att den andra afdelningen af manskapet icke ens hade börjat ordna sig, ännu mindre var redo att bryta upp till det förelagda målet och de åt den tilldelade göromålen.

Nu tycker man visserligen, att han genast borde hafva insett anledningen till detta förhållande, men detta gjorde han icke. Hans hufvud var så fullt af tankarna på svågerns uppförande, att han glömde de befallningar, han nyss gifvit, glömde, att befälhafvaren öfver den andra hälften af truppen icke längre var tillstädes.

»Spygattar och fällrep!» dundrade han. »Hvarför blir ingen-

ting af? . . . Hvarför stån I der som en flock af vilsekomna, rädda och bråkande får? Ruttna galejor, och lik i seglen! . . . Jag skall lära er att lätta ankaret!»

»Men . . .», började en af matroserna en invändning.

»Men hvad?» afbröt honom kaptenen, som var nästan ursinnig. »Hvarför blir icke er trupp ordnad? Vid hvarje sol, som äntrar horisonten, och vid hvarje bogspröt, som någonsin, ända sedan världens skapelse, skurit in i dimma och yrväder . . . jag skall lära er att dubblera uddar och manövrera så, att seglen brassa fulla. Hvar är er befälhafvare?»

»Han steg nyss ombörd på »Cort Adeler», nådig kapten!»

»Åh! . . . Säger du det, Jonas Kohn? . . . Nå, jag kommer nu ihåg, att han gjordé myteri . . . Hvem skall nu ersätta honom? . . . Du sjelf, Jonas! . . . Tag befälet! Och sedan fort åstad! . . . Vi kunna väl icke uppehålla oss på denna lumpna ö lika länge, som om det gälde att intaga hela Finland.

Det dröjde nu icke länge, innan båda skarorna voro ordnade, och sedan afmarscherade de till sina göromål.

FYRATIOÅTTONDE KAPITLET.

Tilldragelser på värdshuset »Then väl plägade bonden».

Ungefär vid samma tid på dagen, då dessa — i föregående kapitel skildrade — tilldragelser egde rum på ön Hiitis, anlände till Hankoniemi (Hangö), på ytterst belägna spetsen af Finlands sydvestra udde, en liten ryttarehop, som färdades på svett- och skumbetäckta hästar. Det var uppenbart för en och hvar bland det lilla samhällets idoga och enkla invånare, att dessa resenärer hade till rygga lagt en både lång och besvärlig väg. Och i ett sådant litet samhälle äro främlingar (eller voro åtminstone vid tiden för vår berättelse) icke en så alldaglig och sedvanlig företeelse, att de icke tilldrogo sig den allmänna uppmärksamheten och gäfvo en — kan-

ske välkommen — anledning för nyfikenheten att sätta både ben och tungor i flitig och oförtruten rörelse och verksamhet.

Också öppnades här och der en liten stugudörr, för att lemna plats åt ett par spejande och nygiriga ögon, och mellan de i fönsterlufterna stående gyllenlackorna, geranierna, resedbuskarna och andra, på den tiden vanliga krukväxterna visade sig åtskilliga anleten.

Men resenärerna tycktes icke alls bekymra sig om den uppståndelse, som deras ankomst till detta samhälle framkallade. De redo lugnt och stilla sin väg framåt såsom personer, hvilka äro uttröttade af sin resa och endast längta efter att få hvila sig och genom mat, dryck och sömn stärka sina lemmar samt återställa kroppens och själens krafter och förmögenheter till deras normala beskaffenhet och styrka.

Framst i den, af fyra personer bestående, lilla truppen visade sig en ärevördig herre, hvilkens hela personlighet, liksom hans halft andliga, halft världsliga drägt och — ej mindre — hans slätråkade ansigte lade tydligt å dagen, hvilket stånd han tillhörde.

Pojkar och småflickor, hvilka naturligtvis här i Hankoniemi — liksom öfverallt eljest i denna besynnerliga och så långt från sitt ideal stående verld — icke hade försyn för någonting, om det var af beskaffenhet att kunna förtreta äldre menniskor eller vålla dem obehag, samlades till tre eller fyra tiotal, innan ryttarne hade hunnit till rygga lägga fjerdedelen af den väglängd, som från samhällets yttersta kant återstod, innan de hunno fram till den lilla gästgifvaregården. Ty naturligtvis hade äfven Hankoniemi en sådan. På den tiden, då kronobränneriernas förbannelse ännu hvilade tungt öfver Nordens folk, hade hvarje liten by sin krog, hvarje liten gård sin panna. Och den förste egaren till Hankoniemi värdshus hade lefvat och verkat och samlat rikedomar under Gustaf den tredjes glansrika dagar. Bredvid den låga ingångsdörren till krog salen hade denne företagsamme gästgifvare låtit — såsom allmän sedvänja var på den tiden — anbringa en skylt. Visserligen hade »tidens skoningslösa tand», med tillhjälp af regn och solsken, blekt färgerna, men med någorlunda god vilja kunde man ännu göra sig en föreställning om den rika prakt, som fordom varit ett utmärkande kännetecken för denna skylt, samt om de föremål, som den rustike 'konstnären' hade ämnat på dess yta framställa. Ännu var det, som sagdt, möjligt

att urskilja bilden af en i landtlig skinnpels klädd man, hvilken satt framför en bordsskifva och med nästan melankolisk uppsyn betraktade en ölmugg, en remmare, ett stop och en vinflaska. Man hade knappt granskat och inhemtat alla dessa detaljer, innan man tänkte på och kände sig fullt öfvertygad om, att dryckeshjelten var syssel-satt med att beräkna, huru stora kostnaderna för kalaset väl månede blifva och huruvida hans klent utrustade kassa skulle vara i stånd att bära dem. Han rynkade pannan, så att den låg i djupa veck — en omständighet, hvilken naturligtvis icke var egnad att ingifva åskådaren någon hög föreställning om storleken af innehållet i hans börs och plånbok. Och ofvanför detta alster af ett slags »skön konst», som lyckligtvis numera nästan alldeles försvunnit från jordklotet, stod i väldiga, anglosachsiska bokstäfver att läsa:

»Then väl plägade bonden».

Detta utgjorde också värdshusets namn. Måhända finnes »Then väl plägade bonden» qvar på Hangö udde, men då förmodligen under ett mera tidsenligt namn.

Emellertid redo de fyra, nyss omtalade ryttarne in på »Then väl plägade bondens» ganska rymliga gård. Samhällets ungdom hade följt dem ända dit, men stannade visligen på vägen utanför gårdsplanen, medan deremot resenärerna icke hejdade sina gångare, förrän de hunnit upp midt för trappan, som man af ohuggna granitblock hade uppfört framför ingångsdörren till denna förträffliga och i orten då för tiden mycket berömda hvilo- och vederqvickelse-plats för vägfarande.

»Then väl plägade bondens» egare och värd mottog naturligtvis dessa välkomna gäster med ödmjuka bugningar och smickrande, nästan salvensedränkta ord. I likhet med andra värdshusidkare under den »goda tiden», var han icke så litet korpulent och grötmyndig.

Och medan värden — hvilkens namn, sådant det blifvit honom i dopet gifvet, skulle vara Pohjon Piljunen — gjorde en så hoffmannalik bugning, som för honom låg innanför möjligheternas gränser, stego ryttarne af sina svettiga hästar. Och Hankoniemis minderåriga ungdom hoppade väsnades och jublade omkring de resande och Pohjon Piljunen, och skreko:

»Nej se, du!... Ser du icke?... Vill du icke se?... Se, Tapio!... Se, Rietu!... Se, Katri!... Öppna ögonen, Ukko Tiainen!... Stäng icke igen korppluggarna, Natta!... Lovisa!... Vappu!... Jegor!»

»Det är en prest, den der!» sade Jegor lugnt och vände ryggen till. »Sådana har man sett förr!»

»En prest!... En prest!» skrek den vid all sköns frihet vanda ungdomen. »En prest på resa i dessa farliga tider!»

»Ja», var det svar, som gafs, »när allt kommer till allt, så äro presterne kanske de modigaste bland alla.»

»Pytt!» ljöd det rundt omkring Jegor.

»Hafven I icke hört edra föräldrar tala om den vördige fadren, prosten Henrik Aulin i Kronoby?» sporde Jegor.

»Aldrig!... Icke ett enda ord!... Berätta!... Berätta!»

»Jo, han var borta i ett annat presthus någonstades. Inte vet jag, hvar det var, ty jag har glömt namnet. Man glömmet allt under denna upprörda och farliga tid. Emellertid skedde det nu så, att prosten förrättade visitation och tittade på folket, för att se, om de verkligen voro riktigt kristna, och tittade på klockaren, för att kunna intyga hans ödmjukhet och skicklighet till den betjentsysslan, och tittade på... med få ord, han tittade på allt socknens elände. Nå, prosten Henrik Aulin förklarade sig storbelåten, riktigt jättelikt och skönt och bra belåten, och klappade sin mage och sade, att han var belåten. Men så blef hans frid störd. Prestfrun frågade honom, huru han kunde våga riskera pastorat, lif och lemmar genom att, midt under ett pågående, blodigt krig, resa omkring i bygderna så vårdslöst... Och kan du tänka dig, hvad den käcke prosten Aulin svarade på den frågan?»

»Nehej! Det kan jag icke.»

»Jo, du, han sade: 'Vet kusin' (ty, ser du, på den tiden kallade presterne alla fruntimmer för kusiner) 'vet kusin, om ryssarne skulle sitta i ett hörn af rummet, elden i det andra och f-n sjelf i det tredje, så skulle Henrik Aulin ut genom det fjerde'.* Det var allt en karl, det. Och hvem vet, om icke den der presten, som

* Prosten Aulins yttrande är historiskt.

nyss steg in på »Then väl plägade bonden», är sjelfva prosten Henrik Aulin? . . . Man kan icke så noga veta.»

Den sannfärdiga berättelsen gjorde, som en och hvar lätt inser, ett starkt och varaktigt intryck på Hankoniemis ungdom. Både gossar och flickor betraktade under obrottslig tystnad den dörr, genom hvilken prestmannen och hans följeslagare hade, föregångna af den bugande värdshusvärden, träd in. Det var nu slut med smådelserna och glåporden. Ungdomen betraktade med nästan andäktig vördnad denna dörr, dessa väggar, dessa väldigt tjocka murar, dessa små, blyinfattade fönsterrutor, bakom hvilka en sådan nationalhjelte nu var till finnandes. Ty alla voro naturligtvis — på grund af den för barndomen utmärkande lättheten att fatta en öfvertygelse — fullt och fast förvissade derom, att prestmannen derinne, hvilken tydligen hade under en så farlig tid tillryggalagt en af vådor så uppfylld väglängd, icke kunde vara någon annan, än hjelten i den saga, som de nyss hört.

Under tiden var kyrkoherden Wennman flitigt sysselsatt med att vederqvicka sig. Mat och dryck — båda af den tidens enkla, men kraftiga beskaffenhet — saknades ingalunda på bordet i värdshuset »Then väl plägade bonden». Wennman, som icke ansåg ett godt och oskyldigt skämt vara någon synd eller förringa hans embetes värdighet (han brukade i den frågan hänvisa till Luthers exempel) eller nedsätta hans person, vände sig till den strängt sysselsatte och mycket beskäftige värden med följande fråga:

»Du heter Pohjon Piljunen, min hederlige vän?» sporde Wennman.

»Och jag blyges ingalunda för namnet!» genmälde den grötmyndige värdshusvärden, hvilken gjorde ett svagt försök att, trots sin hindrande korpulens, åstadkomma en bugning.

»Hoppas, att du saknar skäl dertill! . . . Men säg mig nu, hedervärde Piljunen, hvad kallar du ditt värdshus? Jag läste det på väggen bredvid dörren, när jag trädde in, men nu har jag redan hunnit glömma det. Man har så mycket att tänka på och så mycket att komma ihåg!»

»Mitt värdshus, af hvilket jag hemtar min nödtorftiga bergning, heter: Then väl plägade bonden. Och mången hedersman af bondeslägt har här intagit ett bastant rus.»

»Fy, Pohjon Piljunen! . . . Detta förringar min goda tanke om dig.»

»Men, vördige herre! . . . ty nog ser jag, att Ni tillhör det andliga ståndet, fastän pistoler blänka under er kaftan och jag aldrig tillförene haft den äran att förlusta mina ögon med åsynen af ryttarestöflar på presterliga ben . . . ja, vördige herre, äfven en fattig värdshusvärd måste lefva och sträfva i sitt anletes svett, för att vinna sitt torftiga uppehälle och försörja de sina och samla något litet på kistbotten, för att kunna få både döttrar och söner väl bortgifta med ansedda gossar och flickor . . . Om derför någon skulle behaga att heldre gå onykter från mitt hus och draga skam öfver sig, än att gå nykter och städad från »Then väl plägade bonden», så är det hans egen skull. Det är icke jag, det är hans eget syndiga begär, som drifver honom att öfverlasta sig.»

»Fy, Pohjon Piljunen! Det är en okristlig åsigt. Nå, nu vet jag således, att du heter Pohjon Piljunen och att ditt värdshus kallas »Then väl plägade bonden». Men från och med denna stund gifver jag dig rättighet att kalla det »Then väl förplägade presten» . . . Det var endast detta, jag ville säga. Och nu, redlige vänner», sade han till sina följeslagare, »nu må vi åt Gud hembära vårt tack för nödortfug spis och sedan gå till våra göromål!»

Wennman läste bordsbönen, enligt tidens fromma och goda sed. Matti Wiinikainen, handelsmannen, Genti Ikkonen, den väldigaste Nimroden i denna ända af Finland, samt Sievo Korhonen, den fjerde medlemmen af detta resande sällskap — alla sammanknäppte de händerna och eftersade med halfhög stämma böneorden.

»Nu, käre Pohjon Piljunen», yttrade Wennman till värdshusvärdens, »nu hafva både vi och våra hästar blifvit väl förplägade, befinna oss väl och äro redo att bryta upp . . . Men kanske behöfva vi icke medföra våra gångare på den färd, som föreligger oss . . . Känner du till en ö, som kallas Hiitis?»

»Ja, visst! . . . Den ligger icke långt ute i hafvet, vördig herre!»

»Jag ämnar mig dit, min vän.»

»Derifrån skulle jag vilja afråda af alla krafter», förklarade värdshusets egare. »Man skjuter der borta på ön. Der är icke säkert . . . Vi hafva hört det ända hit . . . Både kanonskott och gevärs-salfvor! . . . Tro mig, vördige herre, blif heldre kvar här hos mig några dagar, till dess det blifvit lugnare derute på Hiitis . . . Sannolikt skulle

Ni falla i händerna på sjöröfvare och andra banditer, om Ni nu begåfve er dit.»

»Detta afskräcker icke mig», genmålde prestmannen. »Om de skjuta derborta, så måste vi desto snarare komma dit . . . Icke sant, Matti Wiinikainen? . . . Har jag icke rätt i hvad jag säger, Genti Ikkonen? . . . Du längtar väl också dit, Sievo Korhonen?»

På dessa af Wennman till hans följeslagare ställda frågor svarades naturligtvis ett obetingadt »ja!», och detta så högt och ljudligt och ifrigt, att Pohjon Piljunen spärrade upp sina af välmåga tyngda ögonlock och betraktade sina fyra gäster på ett sätt, som med all möjlig tydlighet gaf till känna värdshusvärdens förvåning, man kunde nästan vara frestad att säga häpnad.

»Nå, nu har Ni sjelf hört, att mina vänner och följeslagare hafva samma tankar och afsigter som jag. Var därför god, min vän, att säga oss, huru vi lämpligast och med minsta faran för lifvet kunna snarast möjligt kunna komma ditöfver till den der ön! . . . Ni skall icke blifva obelönt, om Ni vill stå mig till tjänst i denna angelägenhet och mot mig handla som en redlig vän.»

»Det är således allvar?»

»Se på mig! . . . Jag är prest och, såsom sådan, talar jag aldrig annat än allvar, äfven om jag understundom tror mig lättast, säkrast och närmast finna vägen till människors hjertan genom att kläda de tunga, gedigna, innehållsrika tankarna i en lättare drägt. Ni vet väl, att det heter: 'judomen en jude, grekomen en grek'? Och då jag nu har låtit er känna, att jag måste dit öfver till Hiitis, så hoppas jag, att Ni derutinnan är mig behjelpig?»

»Vördige herre! Jag är alltför ringa att forska i saker och ting, som Ni finner skäligen att hålla för mig hemliga . . . Edert ärende må nu vara hvilket som helst, så månede det vara en god sak, Ni förfäktar, då Ni icke ens fruktar kriget och alla dess fasor och då Ni här — sanningen att säga — rusar midt in i faran.»

»Min vän», sade Wennman lugnt, »spara dina ord, huru välmenande de än månede vara! . . . Jag söker efter min son . . . hör du! . . . jag söker mitt älskade barn . . . Och det finnes derborta på den lilla ön, som I kallen Hiitis, den ö, kring eller på hvilken kanoner dundra och musköter utspy eld . . . Förstår du mig nu, redlige Pohjon Piljunen? . . . Och om du förstår mig, så anskaffa genast

åt mig en farkost — båt, eka eller hvad den än månede heta! Vore det också den mest bräckliga plankan, som någonsin legat i i saltvatten, skall den dock — med Guds hjälp — föra mig och mina män oskadda öfver vågorna . . . Förstår du mig, Piljunen? . . . En båt! . . . En farkost! . . . Begär sedan för den, hvad du vill!»

En värdshusvärd fick redan på den tiden se och bevittna mycket elände. Deras hjärtan förhärdades af »yrket», om det kan kallas ett yrke att bidra till att beröfva människor deras förnuft . . . Men Pohjon Piljunens hjerta rördes af den bedröfvade fadrens ord — fadren, som med ångest sökte sin son. En tår glimmade i Piljunens öga — kanske den första, som under månget år kunnat der bana sig väg.

»Båt skall jag skaffa eder, värdige fader i Herranom!» yttrade han. »Och en redbar och pålitlig ledsagare derjemte!»

»Haf redlig tack, min vän! . . . Huru snart kan allting vara redo? . . . Du inser nogsam, att minuterna äro för oss dyrbara!»

»Följ mig, värdige herre! Jag skall ledsaga er till en pålitlig man — en af dessa hjältomodiga män, om hvilka man är frestad tro, att de tillhöra en längesedan försvunnen tid, en bättre, en redligare tid än vår . . . Må också edra följeslagare sluta sig till oss!»

De lemnade värdshuset. Kyrkoherden Wennman darrade af ifver. Genti Ikkonen och Matti Wiinikainen och Sievo Korhonen voro icke mindre ifriga. Hästarna och all den på resan medförda packningen (med undantag af några födoämnen, för hvilka de funno plats i fickorna) kvarlemnades i värdshuset »Then väl plägade bonden». Deremot lät den välvillige värden en dräng bära ned till båtstaden ett rikligt förråd af lifsmedel och drycker.

Så kommo de ned till stranden.

Der lågo några låga och enkla pörten — hemvist för fiskare och annat fattigt folk. Gästgifvaren stälde sina steg till det största af dessa små hus. Det låg med framsidan vänd mot hafvet, stod på en höjd och kunde begagnas såsom landmärke, när egaren var ute på hafvet för att idka sitt arbete och ur dess djup hemta bergning för sig och sin talrika familj . . . Ty när har man hört talas om en fiskare, som icke eger en hel välsignelse af barn? Derför var också på den tiden bland skärgårdens befolkning det ordstäfvet gängse:

Halolas hemligheter.

»Fattig på pengar, rik på barn!»

Och kanske finnes ännu i dag mången fattig man på öarna i Suomis skärgårdar, hvilken en och annan gång erinrar sig detta ordspråk med dess, af en senare tid gjorda, tillägg:

»Rik på barn, stormrik på Guds välsignelse!»

I det största af strandpörtena — det, till hvilket den redlige värdshusvärden på »Then väl plägade bonden» ledsagade kyrkoherden i Mörskom, herr Fredrik Wennman, och hans följe — bodde fiskaren, redlige Mårten Niironen.

Pohjon Piljunen stannade utanför hans dörr. Den var stängd. Förgäfves knackade man på. Uppenbart tycktes det vara, att Mårten Niironen befann sig borta från hemmet — kanske på sjön, för att lägga försåt för dess invånare, kanske vid kyrkan, kanske också ute i kriget. Gästgifvaren sade sig icke hafva sett karlen på lång tid och kunde därför icke lemna någon tillförlitlig och obestridlig upplysning.

Emellertid kommo våra vänner icke in i pörtet. Den saken åtminstone var obestridlig och kunde icke göras till föremål för tvifvel.

»Förgäfves!» yttrade Wennman. »Denne man är icke hemma. Vi måste uppsöka någon annan, som kan föra oss öfver till Hiitis . . . Känner Ni icke någon annan, dertill lämplig person?»

Och Pohjon Piljunen hörde frågan, strök sin haka och såg »fundersam» ut. Efter en stunds betänkande, svarade han:

»Jo . . . jo . . . känner flera . . . många! . . . Men Mårten Niironen hade ändock varit den aldra bäste. Han är lika pålitlig som äkta guld, lika stillsam som den sedligaste ungmö, lika litet i stånd till en falskhet, som . . . som en prestman . . .»

Nog tyckte väl Pohjon Piljunen, att han här valde ett godt exempel, ja, det mest kraftiga och öfverbevisande, som han för sin del kunde finna. Och kanske det! . . . Men märkvärdigt var det, att kyrkoherden Wennman hostade och såg ut att vara besvärad af den vändning, hvilken samtalen hotade att få genom Piljunens yttrande. Han hade kanske sina erfarenheter af ständsbröderna. För sin egen del kunde han lugnt blicka upp till en himmelsk fader med handen på hjertat . . . Med allt detta må nu emellertid vara huru som helst! Nog af — Wennman hostade, men yttrade sedan:

»Från det ena till det andra, som man säger! . . . Vi hafva aflägsnat oss från samtalets verkliga ämne . . . Jag frågade dig, vill jag minnas, redlige och trogne Piljunen, egare till värdshuset deruppe — jag frågade dig, huruvida du har dig bekant och känt och veterligt, om någon annan fiskekarl bor här på denna ödsliga strand, någon, af hvilken vi kunna hyra en båt, mot goda och fullvigtiga silfverdalar och en lämplig tillsats af goda ord?»

Den redlige värdshusvärden skulle just besvara denna fråga, då egaren till pörtet visade sig. Han nickade vänligt till gästerna och sade:

»Var dernere vid vattnet och tvättade mina nät och satte nya krokor på mina refvar! . . . Var det annars något, hvarmed jag kunde stå till tjenst? . . . Men låtom oss stiga in! . . .»

Han försökte öppna dörren, men hans försök voro lika fruktlösa, som Pohjon Piljunens och kyrkoherden Wennmans nyss hade visat sig vara. Ingen röst besvarade inifrån hans högljudda rop. Inga, skyndsamt mot dörren ilande steg, gäfvos till känna, att någon ämnade för honom öppna pörtets dörr . . . Tyst, dött, orörligt, ljudlöst var alltsammans derinne.

»Och likväl», mumlade fiskaren, »likväl funnos de derinne, då jag nyss gick ned till stranden . . . Kranbalkar och örlogsfregatter och lineskepp också, om det derpå anbelangar! . . . Nu äro qvinfolken borta igen . . . Jag skall säga, att predikanter stryka omkring här i orterna . . . men må Gud bevara oss för sådana kringflackande skojare, som hvarken hafva kappa eller krage eller tjenst eller embete eller ens ett sundt begrepp om den rena läran! . . . Nå, må vi lemna mina egna sorger, värdige herr prest . . .»

»Kyrkoherde Wennman från Mörskom», yttrade gästgifvaren.

»Beder tusen gånger om förlåtelse, värdige kyrkoherde, att jag i min enfald icke kände igen eder! . . . Jag har på gamla dagar fått så svaga ögon. Det är väl alla människors lott . . . Och dessutom . . . dessutom har jag aldrig sett er tillförne.»

»Nå, tig nu!» snäste värdshusvärden. »Denne man är en af Finlands värdigaste kyrkoherdar. Hans son befinner sig derute på Hiitis och han vill uppsöka honom.»

»Det är mycket oroligt derute kring Hiitis kyrka nu för tiden. Hör sjelf! . . . Hvad betyder det der ljudet? . . . Jeg vill våga allt

hvad jag kan fiska upp ur hafvet under de närmaste fem årtiondena, om det icke är gevärsskott . . . Ingen klok människa ger sig öfver vattnet till Hiitis, så länge man skjuter der.»

»Var nu icke barnslig, Märten Niironen!» försökte Wennman öfvertala den gensträfvige. »Du får din fulla betalning.»

»Hvem betalar mina efterlevande för värdet af mitt lif, om jag skulle dö under denna färd? . . . Gör någon det?»

»Jo, Niironen, det gör jag», svarade Pohjon Piljunen.

»Nå», svarade fiskaren buttert, »det är en redlig mans ord, och jag vill lita på det, ty ännu aldrig har det kommit till mina öron, att »Then väl plägade bondens» egare brutit ett löfte, om han också stundom med nöje ser, att hans gäster icke kunna gå med stadiga fötter, när de lemna hans sal . . . Nå, nå! . . . Alla hafva vi våra fel. Ni är icke den värste, Piljunen, fastän Ni stundom kan vara en filur och komma en fattig man på skam . . . Den herren . . . förlåt! . . . denne värdige prestman önskar således, att jag skall föra honom öfver till Hiitis?»

»Han önskar detta och gifver dig god betalning för ditt besvär . . . Han har en son derborta . . . Och du vet ju sjelf, vän Piljunen, huru det kännes i ett fadershjerter, när dylik sorg kommer på . . . Har jag icke sett dig gråta och jemra dig, som en förtviflad människa, mer än en gång, när dina barn befunno sig ute på hafvet och ovädersmolm började stiga upp i nordkanten?»

»Nå, må vara då!» svarade den vresige fiskaren. »Heldre skulle jag vilja för hela lifvet afsäga mig fördelen att få ro min båt fram genom smult vatten, än jag skulle kunna sluta mitt hjerta till för en bönfällande fader? . . . Är Ni redo att genast stiga i båten, vördige herre?»

»Genast! Ju förr, desto heldre!»

»Skola de der följa med?»

Han pekade på Genti Ikkonen, Sievo Korhonen och Matti Wiinikainen, hvilka hittills hade stått såsom overksammas och sysslösa åhörare af samtalet.

»De äro mina vänner.»

»Godt! . . . Jag har en god båt. Den förmår nog bära oss alla . . . Följer Ni med på färden, Pohjon Piljunen? Här är plats också för er . . . Åh, gör nu inga invändningar! Och en god mat-

säck har Ni redan låtit lägga i min båt, ser jag . . . Kom nu med oss, gamle ölutskänkare!»

»Ja, sannerligen, om jag . . .»

»Nåå?»

»Jo, jag är så tunnklädd . . . behöfde varmare kläder och mera lämpliga skodon . . . Men, låt gå! . . . Jag följer med. Denne värdige prestman har vunnit mitt hjerta . . . Aldrig hade jag kunnat föreställa mig, att jag . . . egare till det kring fjerdedelen af Suomi beryktade och berömda gästgifveriet »Then väl plägade bonden», skulle på äldre dagar . . . jag har fyllt femtiofem år den tjugotredje sistliden . . . begifva mig ut på äfventyr, som kunna kosta mig lifhanken . . . Men hvad gör man icke för sina kunder och vänner?

En god kund har denne värdige prestman varit och har betalt med redligt mynt all sin förtäring, både våt och torr, både rökad och salt . . . och . . . och . . . han har vunnit mitt hjerta med stormsteg.»

Innan den gemytliga värdshusvärden hunnit till slutet af denna långa harang, satt han — i likhet med alla de andra — i båten, som genom snabba och kraftiga, väl beräknade årtag fördes bort från Hankoniemis strand och styrde sin färd i riktning mot Hiitis.

Hankoniemis ungdom — af oss förut hedrad med en beskrifning af dess mest utmärkande egenskaper — hade naturligtvis samlats nere vid stranden för att tillfredsställa sin förnämsta och mest kraftiga naturdrift — nyfikenheten. När Märten Niironens

båt lemnade stranden och sköt fram derute på det djupa, började dessa hoppfulla telningar hurra och stoja — ett för så utvecklade individer ganska naturenligt sätt att gifva sitt hjertas oskrymtade bifall och förtjusning till känna.

Under sådan musik styrde fiskebåten ut på hafvet med förstäfven riktad mot Hiitis.

FYRATIONIONDE KAPITLET.

Hvad negerne gjorde med Erkko och lille Enoch.

En uppmärksam läsare kan icke hafva hunnit förgäta, hurusom redlige Erkko Joukahainen bäfvade af fasa för det öde, han under så förtviflade förhållanden tyckte vara oundvikligt — ödet att hamna på ett stekfat framför dessa svarta frossare.

Negerne hade hållit en öfverläggning, fattat ett beslut och närmade sig nu sina offer, i uppenbart ändamål att sätta sin upp-gjorda plan i verkställighet. Sambo hoppade, Fabbo grinade och slog samman sina händer, så att det gaf genljud i hela nejden. Unioro gjorde intet af allt detta. Han företog sig det, som — enligt fångarnas åsigt — var hundra gånger rysligare. Hvad gjorde han då? Jo, han — spärrade upp korppluggarna och hvälfde ögonen omkring i deras hålör. Och så smackade han med tungan. Det var i all synnerhet detta sista, som injagade skräck hos beskedlige Erkko Joukahainen.

Han bleknade. Han ryste. Och om han icke hade ansett det vara en skam, skulle han troligen hafva för aldra första gången under de senast förflutna tio åren låtit höra ett skrik. Hans tankar och hans rädsla gáfvo sig derjemte luft i detta, af fasa framkallade utrop:

»Feta på mig först! . . . Feta på mig! Jag är för mager.»

Emellertid inser läsaren noggsamt, att negerne icke alls hade så mordiska afsigter, och ännu mera tydligt skall detta blifva, om läsaren behagar lyssna till, hvad dessa svarta naturbarn hade att omförmåla.

»Bryta upp nu! . . . *Kakkavagoo!* . . . *Kalloô!* . . . Fara öfver *kâmo*, *batta kâmo kâinnô!* *Takolgoro vomba!* *Batta bambo konka, mottai ugallo, gammon tallan* . . . *Kalloô!* . . . *Kalloô!* . . . Icke sitta längre! . . . Icke mera ligga! . . . Icke mera vara latmask! . . . *Ugejpa, ugiuta kakavogô!* . . . *Kalloô!* Komma! . . . Komma med oss! . . . Genast komma! . . . *Kalloô!* Rädda *môgil!* . . . Frälsa lif! . . . Komma med fattiga niggern! *Ma maja!* Bra! Allt blifva godt och bra!»

»Vet du, hvad det der betyder?» sporde Erkkko till Enoch, som visserligen plögade under vanliga förhållanden skryta med sin klokhet och språkkänedom, men denna gång fann, att hans kunskaper icke hade hunnit det fulla måttet.

Enoch Wennman var i detta stycke icke klokare än barndomsvännen. Derfor gaf han också intet annat svar än det mellan dessa goda och förtroliga stallbröder sedvanliga:

»Du är då så dum, så!»

»Jaja, Enoch lille», svarade beskedlige Erkkko Joukahainen. »Jaja . . . det må nu vara! Men i den här saken åtminstone är väl du icke klokare än jag.»

»*Ma maja!*» skreko negrerne, på samma gång de under mycket hoppande och många putslustiga åtbörder ifrigt pekade ned mot kusten, liksom om de velat genom dessa åtbörder meddela de hvita gossarna, hvad de i sjelfva verket menade.

Då det icke är sannolikt, att någon enda af de läsare, inför hvilkas ögon denna bok kommer, känner negerdialekterna så grundligt som författaren, torde det kanske vara skäl att öfversätta de senaste yttrandena. När detta skett, ter sig nyss anförda yttrande i denna form:

»Bryta upp nu! . . . Gå! . . . Kom hit! (vi skola) fara öfver vattnet i dag. Stackars mage! (vi skola) skaffa oss vatten, skaffa godt vatten, skaffa (oss) eld, skaffa (oss) *maua*,*) taga färska ägg, äta flodkräftor, dricka vatten. (en) gamman (för) tungan. Kom! . . . Kom med oss! Genast komma! Icke sitta längre! Icke mera ligga! Icke vara latmask! . . . Kom! . . . Kom! Komma med fattige niggern! (Säg) icke nej! Bra! . . . Allt blifva godt och bra!»

Naturligtvis egde hvarken Erkkko eller Enoch någon kännedom om negerdialekterna i Afrika. Derfor kunde de icke heller fullt

*) Ett slags kräftor.

uppfatta, hvad negerne hade att säga dem. Men båda insågo, att negerne, om de hade hyst fiendtliga afsigter, skulle hafva »gjort processen kort» med dem. Att deras tal var vänligt, derom vittnade ej mindre frånvaron af alla vapen, än tonfallet och det grin, som spelade kring deras läppar och kom dem att visa de friska, hvita, skinande tandraderna.

»Ja, du Enoch», utlät sig Erkki Joukahainen, sedan han en stund hade med den dummaste uppsyn och min i verlden åhört negrernas ord och åskådat deras åtbörder. »Ja, det säger jag dig då, Enoch lille, att detta är värre än att sitta i julstuga och gissa alla de konstiga gåtor, som flickorna hitta på för att sätta en beskedlig gosse i förlägenhet... Förstår du ett ord af deras snack?»

»Dumbom!»

»Gud vare lofvad äfven för det lilla förståndet! Det är i alla fall en dyrbar gåfva ofvanefter, som din far plägar säga, när han står på predikstolen i Mörskoms kyrka.»

Negerne fortsatte att grina, vinka och peka nedåt mot stranden. Slutligen började Enoch Wennman få en aning om deras mening, och han dröjde icke att meddela sin tanke åt Erkki Joukahainen.

»De inbjuda oss att söka en tillflykt på kaparen derute, det der skeppet, som heter Cort Adeler!»

»Men är icke detta högförräderi?»

»Bah!... Nej, inte ett dugg!... Inte, om vi begifva oss dit i det prisvärda ändamålet att eröfra skeppet!»

»Det vore då...!» utbrast Erkki, hvilkens ögon liksom blefvo bländade af denna utsigt till en lysande bedrift.

»Jo, du...!»

»Det blir ungefär så, som när du och jag eröfrade en rysk kanon på Pulkila backe, medan den der kapten Serbin endast lyckades rädda en enda.»

»Tyst!... Vi skola tänka på saken... Och till en början vilja vi följa med negrerna ombord på »Cort Adeler», om icke för annat, så för att få återse Penti Lyytinen och Pohjon Kittulanka och den gråhåriga gamla skälmen, hvilkens hedervärda namn vi icke känna, men hvilken står till oss i en skuld, som bör ju förr desto heldre betalas med kulor eller sabelhugg.»

»Det blir bra, lille Enoch!»

»Skulle tro det!... Nå, nu vilja vi låta negrerna förstå, att vi följa med dem frivilligt.»

FEMTIONDE KAPITLET.

Man rustar sig till begrafning.

När kyrkoherden Wennman och de fem i hans sällskap varande personerna omsider, efter en ganska besvärlig färd, lade i land vid Hiitis strand, rådde der en tystnad så djup, som om denna ö aldrig hade blifvit beträdd af människors fötter eller förorenats af synd. utan ännu burit pregel af den jungfruliga skönhet, som hela skapelsen hade, när den utgick såsom ett fullbordadt mästerverk ur den evige Skaparens och Undergörarens hand.

Ingen lefvande varelse fanns att se på den lilla ön.

Kyrkan låg der så hvit och så ren, som om aldrig någon svart gerning blifvit bedrifven inom synhåll från henne. Pörtet, till hvilket fiskarne tagit sin tillflykt, visade — om man icke närmare granskade och undersökte det — samma enkla, stilla lugn som alltid tillförne. Alla sångfåglar hade tystnat. Endast en skara korpar flaxade med tunga vingslag omkring pörtet, och om någon mensklig varelse hade befunnit sig i denna, nu så ödsliga nejd, skulle han hafva fattat den öfvertygelsen, att Hiitis blifvit öfvergifven af människorna och numera både kunde och borde räknas till den icke ringa summan af obodda öar här på jorden.

Ej heller fanns sjöröfwarefregatten Cort Adeler derute på hafvet inom synhåll från ön. Men långt, långt ute på vattnet, der himmel och haf sammansmälta, der såg man masttopparna och de högst belägna seglen på ett större fartyg.

Mårten Niironen lade båten invid strand och steg sjelf ur, för att fasthålla den, medan Wennman, Matti, Genti, Sievo och den digre värdshusvärden Pohjon Piljunen stego från bord och flyttade alla de medförda sakerna från båten upp på sanden.

»Här är tyst som i grafven», var det första, som blef yttradt, och den person, som sålunda bröt tystnaden, var den ärlige och hederlige Pohjon Piljunen, den lycklige egaren till värdshuset »Then

väl plägade bonden» med dess innehållsrika källare, dess konstnärligt utförda skylt och dess »välplägade» kassaskrin. »Här är tyst som i en familjegrav, hvilken icke blifvit öppnad på femtio år . . . Mitt hjerta känner i denna stund inga goda aningar . . . Vi få väl se! . . . Vi få se! . . . Hm! . . . Hm!»

»Nedslå nu icke vårt mod, redlige Piljunen», yttrade kyrkoherden. »Kanske står det icke så illa till, som det kan synas, innan vi tagit närmare kännedom om saken.»

Genti Ikkonen, hvilken redan blifvit för våra läsare presenterad såsom en modig och djerf jägare, hemtade lugnt fram sitt med segelduk väl ombonade jagtgevär från den plats i båten, der han hade lagt det, såg derefter till, att jagtknifven befann sig på vederbörlig plats i hans bälte, och sade sedan med en röst, hvilken var lika lugn, som om han hade suttit framför sin egen varma brasa i sitt eget trygga pörte:

»Vi måste undersöka hela ön . . . Måhända hafva de af någon anledning dolt sig . . . Någon lefvande människa månde väl finnas här.»

Kyrkoherden sade ingenting nu, men vi hafva grundad anledning till den förmodan, att han tänkte så mycket mera — tänkte sorgliga tankar på sin förlorade son . . . Han stod länge tyst, men slutligen ryckte han till, som man plägar göra, när man vaknar upp ur djupa tankar.

»Här månde mycket sorgliga ting hafva timat», sade han. »Sjelfva luften, sjelfva tystnaden förefalla mig, som vore de olycksbådande och hemska och förskräckliga . . .»

Hans följeslagare sade ingenting. Och detta efter all sannolikhet af den anledningen, att de icke kunde genmäla någonting mot ett omdöme, som en och hvar sjelf hade enskildt fält, innan Wennman klädde det i ord. Den, som först yttrade någonting, var jägaren Genti Ikkonen.

»Här luktar lik.» — Se der allt, hvad han sade!

»Menniskan är liksom blomstret på marken, hvilket den ena dagen är fagert och skönt, men den andra dagen vissnadt och torrt och till ingenting dugligt», yttrade kyrkoherde Wennman med imponerande allvar.

»Här luktar lik», upprepade Genti Ikkonen. »Hela atmosfären (baronen plägar så benämna luften) är uppfylld af samma egen-

domliga lukt, som sticker en jägare i näsan, när han har fält sin råbock eller sin björn eller något annat större villebråd och skurit upp det, innan det hunnit kallna . . . Här luktar . . . Hm! . . . Hm!»

»Nej, min vän Genti!» sade Wennman. »Vi vilja hoppas, att . . . att . . . men sannerligen . . . äfven jag tycker, att . . . och det kommer från pörtet . . . pörtet vid stranden! Vi måste börja våra operationer här på platsen med en noggrann undersökning af det der huset.»

»Som det behagar er, vördige kyrkherre!»

Och så gingo de sex männen raka vägen fram öfver den med hafsvatten genomdränkta sanden, i hvilken deras skodon intryckte djupa och varaktiga spår. Vårdshusvärden Piljunen var så ifrig, att han hvarken märkte, huru tungt det var att vandra i sanden, eller kände, att hafsvindarna genomträngde hans tunna kläder.

Dörren till pörtet stod öppen.

Våra vänner stannade utanför och sågo på hvarandra, liksom om de ville i förväg, genom öfverläggning och utbyte af tankar, göra sig beredda till att uthärda den syn, som skulle te sig för deras blickar, så snart de stego in under pörtets förfallna, mossbelupna, otäta tak.

Den, som bröt tystnaden, var fiskaren Mårten Niironen. Hafvets son hade under sin långa lefnad sett döden i anletet så ofta under sina färder på det stormande hafvet, så ofta, att han för sin ringa del tyckte sig icke finna någon anledning till att dröja utanför pörtet, då man egentligen begifvit sig dit i ändamål att se, hvad dessa halfruttna timmerväggar väl månne dölja.

»Gud, som hafver barnen kär . . .!» började han. Och så klef han fram, ja, han beträdde till och med de ohuggna granitblock, som blifvit anbragta såsom trappsteg. Och sedan han ännu en gång upprepat nyss anförda böneord, besteg han trappan. Men när han kommit så långt, att han stod på tröskeln, behöfde han vänja sina ögon vid det mörker, som rådde derinne i pörtet, innan han kom på det klara med, hvad som fanns att se derinne.

Wennman, som såg hans tvekan, gick förbi honom och befann sig inne i pörtet, långt innan Mårten Niironen hunnit vänja sina ögon vid den sparsamma dagern derinne. I hack och häl efter kyrkoherden, följde nu alla de andra.

Hvad funno de derinne?

Ingen lefvande varelse kunde de upptäcka, hvarken menniska eller djur. Sjelfva rättorna, hvilka eljest pläga husera vildt i alla sjöbodas och dylika hus, tycktes hafva blifvit slagna af fasa. Ingen enda af dessa små gnagare ilade bort att gömma sin gråa pels på hemliga ställen, till hvilka menniskoöga ej finner vägen. De hade redan öfvergifvit platsen, tycktes det. Men kanske hade de lemnat kvar någon utkik här eller der.

Det första, som gjorde våra vänner uppmärksamma på verkliga förhållandena, var det, att en stinkande lukt af blod hade blandat sig med luften derinne i pörtet.

Åtskilliga lik lågo utsträckta på det af lera sammanstampade golfvet. Det var pörtets käck försvarare, som gifvit lifvet såsom offer på fosterlandets altare. Icke en enda af dem hade undgått sjörfvarehöfdingens svärd. Ej en enda hade kvar en gnista af lif eller ens någon kroppsvärme. Kalla, döda lågo de derinne. Och när luckorna slogos upp, så att dagens stjerna kunde skicka sina strålar ditin och skingra dunklet, blef det uppenbart, att Finland förlorat några raska söner, och detta icke för ryssars hand, utan för mördares, ty de döda kropparna hade blifvit på det mest grymma sätt misshandlade.

Kyrkoherden Wennman stod en stund försänkt i djupa tankar, kanske i tyst bön för de aflidnas själar. Derefter gick han från den ene till den andre af dessa fallna hjältar och granskade noga deras kläder, deras kroppars storlek eller egendomliga former och — der de icke voro vanstälda af ohyggliga sår — äfven deras anleten.

»Ingenstädes här finner jag honom!» utropade han, sedan han genomgått hela raden af lik och noggrant skärskådat dem. »Här finnes icke min Enoch, mitt hjertas barn... Himmelske fader!... Hvilka äro de smärtor, som du ännu har i din vishet och kärlek förbehållit mig?... Gif mig styrka!... Gif mig kraft att bära din börda!... Kraft och mod att hjertligen säga: fader, ske icke min vilja, utan din!»

Wennmans följeslagare samlades omkring honom. Ingen sade någonting med ord, men alla talade så mycket mera kraftigt genom deltagande miner och djupa suckar, hvilka kommo ur ärliga och trohertade bröst.

»Vi måste», sade slutligen Wennman, sedan han återvunnit

sitt själslugn, »vi måste, innan vi fortsätta våra efterspaningar efter min Enoch och vår Erkkö, ombesörja, att dessa stackars män myllas hederligen ned i jordens mull... Finnas bland eder några, som kunna tillverka kistorna?»

Jo, det fanns! Och bräder och annat tillbehör fanns också... I en öfvergifven stuga, hvarest förmodligen bott någon träarbetare, som flytt, fann man äfven några enkla verktyg. Kistorna tillverkades och svärtades medelst en blandning af skorstenssot och vatten med en liten tillsats af mjöl. I verldslig och vanlig mening fina eller prydliga voro de ingalunda. Men de döda kunde i dem sofva den sista sömnen lika lugnt, ljuft och stilla som i den dyrbaraste kista af snidad ek med beslag af gediget silfver.

Och karlarne voro outtröttliga i sina bemödanden att i pörtena på ön uppleta allehanda tygstycken och dylikt, hvarmed deras grofva, men välvilliga händer smyckade de fallna, sedan de lagts ned på sin sista hvilobädd. Och månget öga fuktades under dessa göromål. Och mången förstulen tår rann ned utför barkade kinder.

Men i Wennmans hjerta hade hoppets gnista blifvit tänd. Då hans son icke befann sig bland dessa döda, fanns således ännu hopp kvar — hopp derom, att sonen kunde lefvande och väl behållen återvända till fadershemmet och till det förlåtande fadershjertat.

Och två af karlarna gingo till templet för att sopa och pynta det till den stundande begrafningsfesten.

FEMTIOFÖRSTA KAPITLET.

En högtidlig begrafning.

Följande dag, när solen var nära att passera zenith, kunde man se båtar lägga ut från holmar, skär och fastland — alla styrande mot ön Hiitis. Det hade snart nog blifvit i nejden bekant, att de fallna hjeltarne skulle jordfästas. De öfverlevande af Hiitis egna invånare kommo småningom fram från skögarna, dit de tagit sin tillflykt. Högtidsklädda menniskor från fastlandet och från när-

belägna öar och skär kallades dit af tempelklockors ljud, som i den stilla luften ljöd vida omkring nejderna.

Klockan tolf var templet uppfyllt af en andäktig och väntande människoskara. De flesta voro bleka, upprörda och liknade icke mycket den i hvardagslag så lugna och trygga befolkningen i dessa orter. Visserligen voro dessa härdade menniskor vanda vid att se döden in i ögonen, ty hvarje fiskefärd var i sjelfva verket (isynnerhet då man tager i betraktande den tidens fiskefarkosters olämpliga

form) en lifsfarlig sak. Men med det slaget af död voro de förtrogna från barndomen. Här var det ett annat slags död — död för svärd, och sålunda någonting alldeles nytt, främmande — otroligt!

Uppe i det lilla koret och framför altarskranket stodo de många kistorna på låga pallar, sida vid sida lågo kämparne i döden, liksom de fallit sida vid sida.

Blommor och grönt saknades icke på kistorna. Och ej heller kring altarbordet.

Andlöst väntade folket, som nu var så tätt sammanpackadt i kyrkan, att det upptog hvarenda tum af dess golfyta. Mödrar medförde små barn, hvilka de lyfte upp öfver de omgifvandes hufvud, på det att också de skulle få se och aldrig glömma, hvad Finlands folk lidit.

Någon klockare eller kyrkosångare fanns icke. Han hette Brenn, påstås det. Och af fruktan att blifva både hängd och spetsad och, som han lär hafva uttryckt sig, »ihjälskjuten, medan han lefde», hade han satt sin värderika person i säkerhet genom att i sin eka fly öfver till fastlandet, så snart han hörde det första kanonskottet från Cort Adeler.

Men kyrkoherden Wennman stämde sjelf upp en psalm. Vi beklaga, att det icke lyckats oss erhålla kännedom om, hvilken det var. Men som det mest sannolika i detta afseende anföres psalmen 401 uti 1695 års psalmbok, der den lyder på latin sålunda:

Jam moesta quiesce querela,
Lacrymas suspendite matres!
Nullus sua pignora plangat:
Mors hoc reparatio vitæ est.

Quidnam sibi saxa cavata,
Quid pulchra volunt monumenta,
Res nisi quod creditur illis,
Non mortua, sed data somno.

Psalmen hade tolf versar, hvilka alla genomsjüngos från den första raden intill den sista. Och om några af våra läsare icke skulle förstå dessa af djupt allvar digra ord, vilja vi meddela, att de utgöra de två första versarna af psalmen n:o 492 i vår nu brukade svenska psalmbok.

Och vår äldrige vän, kyrkoherden Wennman, trädde i full presterlig ornat fram till kistorna. Händelsevis fans uti sakristian i Hiitis kyrka en enkel svart messkrud med silfvergaloner, som ordnats till ett »allseende öga» öfver prestens bröst och till ett kors på hans rygg. Och Wennman hade iklädt sig den. Så snart sångens aldra sista toner hade förklingat under hvalfven, började talaren.

Det var i denna högtidliga stund så tyst i Hiitis kapell, att man skulle kunnat höra en fluga surra mot de grönskimrande fönster-rutorna eller en knappål falla till golfvet.

»*Samla mina årar i din lägel; utan tvifvel räknar du dem*», började han sitt tal. »I den 56:e af Davids psalmer återfinner du dessa ord — detta nödrop ur ett sorgset hjerta, denna vädjan till den eviges barmhertighet.»

Vi vilja icke här i detta sammanhang offentliggöra hela det tal, som nu flödade fram öfver Wennmans, af Guds Ande rörda tunga. Endast slutorden må anföras.

»Och I, som hvilen här på båren,
Er kropp är stel, er ande flytt.
I burits bort i unga åren
Af döden. — Det är intet nytt.
Ty så det plägar gå med alla,
Som sig i Herrens hand befalla.

Men *en* gång domsbasunen ljuder
Och kallar Herrens folk att gå
Ur grifter fram. Och Herren ljuder
Att de sin lön då skola få.
Ty så det plägar gå med alla,
Som sig i Herrens hand befalla.

Ert lif blef kort. Er bana stäcktes,
Förr än I halfva vägen nått.
Men mot er Herrens händer räcktes
Och han er gaf en salig lott.
Ty så det plägar gå med alla,
Som sig i Herrens hand befalla.

Och Zion, som deruppe lyser
I helig prakt — en ljuffig stad,
Der aldrig något hjerta fryser
— Der bon I nu bland englars rad.
Ty så det plägar gå med alla,
Som sig i Herrens hand befalla.

För Finlands väl I hafven gjutit
Ert hjertas varma, ädla blod
Och Finland i sitt minne slutit
Er tapperhet, ert hjeltomod.
Ty så det plägar gå med alla,
När de för fosterlandet falla.

Men tiden lider. Vi ej dröja
 Att viga er till hvilan in,
 Till Gud vår bön vi vilja höja,
 Att han er för i himlen in.
 Ty så det plägar gå med alla,
 Som sig i Herrens hand befalla »

Derefter började Wennman omedelbart begrafningsformuläret, hvilket på den tiden inleddes med ungefär samma ord som i våra dagar.

Kistorna fördes, sedan ännu en psalm sjungits, ut på kyrkogården, nedsänktes i den till reds varande grafven och öfvertäcktes med jord, så att små grafkullar bildades. Derefter blottade alla de närvarande hufvudet, satte hufvudbonaden framför ögonen och läste tyst en bön för de affidnas själar.

Mer än en af dem hade icke hunnit till slutet af den tysta bönen, då någonting inträffade, hvilket var af beskaffenhet att störa andakten. Två pojkar ilade uppför den sakta sluttande backe, på hvilkens höjd templet var beläget. Den ene — den mindre — ropade redan på afstånd:

»Min far! . . . Min far! . . .»

Den andre, hvilken var mera storväxt, uppnådde icke samma skyndsamhet som den mindre kamraten. Men han öfverträffade honom i fråga om röstens styrka.

Våra läsare hafva utan tvifvel redan känt igen dem.

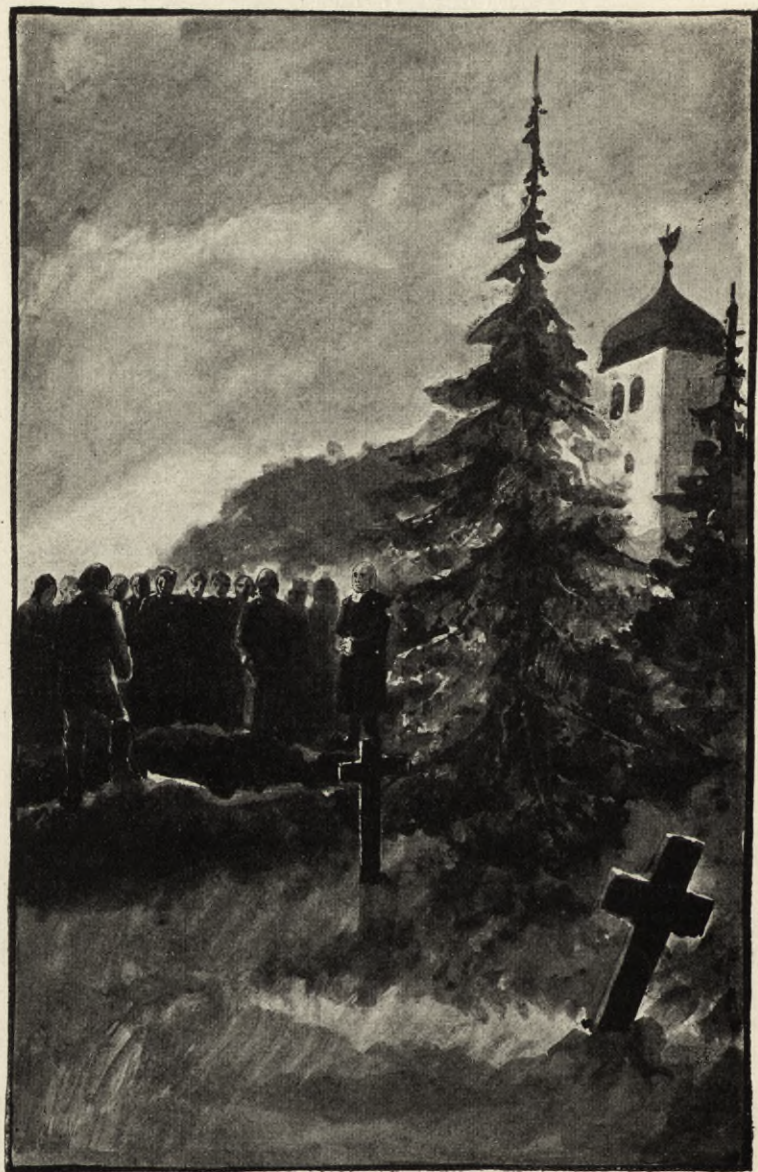
Enoch hvilade vid sin faders hjerta. Erko — ja, han stod och såg på denna rörande scen och hade hjertat nästan ända uppe i halsgropen, som man säger, och önskade, att hans egen far hade stått der bredvid »vördige kyrkherren» och att äfven han sjelf, så stor och grof han var, hade fått smaka ljufligheten, sällheten af ett sådant återseende.

»Mitt barn!»

»Min käre, käre far!»

Dessa voro de enda ord, som vexplades. Men allmogen, som var närvarande och åskådade och åhörde allt detta, försäkrade långt efteråt, att ingen af dem hade ett torrt öga vid denna rörande scen.

Medan Enoch Wennman fägnades af sin far, stod redlige Erko Joukahainen der och visade i hela sin uppsyn, att han icke var

riktigt nöjd och belåten. Kyrkoherdens skarpa öga såg skiftningarna i hans ansigte och förstod deras betydelse. Han släppte Enoch. Vändande sig till unge Joukahainen, sade han:

»Kom till mitt hjerta, äfven du!»

Huru det nu tillgick, att Erkkö Joukahainen kom att under några ögonblick hvilade sitt stora och tjocka hufvud mot den presterliga kaftanen, det vet icke Erkkö än i denna stund, ty han blef naturligtvis i hög grad förvirrad och bestört, då honom vederfors en heder, om hvilken han aldrig vågat drömma. Emellertid låg han der, och Wennman klappade honom och sade:

»Du har säkert varit en god hjälp för min son. Gud välsigne dig, unge man! . . . Och hvad jag kan göra för dig här i tiden, det skall jag göra . . . Tack, tack, redlige gosse!»

Erkkö Joukahainen såg ut, som om han nyss blifvit illa medfaren och misshandlad. Han grät icke. Åtminstone påstod lille Enoch sedermera, att han — som Enoch, så smånätt, uttryckte sig — stormtjöt. Men det var af glädje och hade ingenting gemensamt med denna tidens sorger.

Snart samlade sig alla de närvarande i en af de öfvergifna hyddorna, hvilken någorlunda ställes i ordning af flitiga och beredvilliga händer. Ett bål af torr och muntert sprakande gran- och furuved påtändes och flammade inom få minuter högt upp på härden, så att de glödande sotflingorna yrde i luften ofvanför den låga skorstenen. Här skulle nu Erkkö Joukahainen och Enoch Wennman inför en nyfiken och ifrigt lyssnande krets af åhörare berätta sina många öden och nästan underbara äfventyr.

FEMTIOANDRA KAPITLET.

Gustaf IV Adolf samt Enoch och Erkkö.

I stället för att i alla detaljer redogöra för Enochs och Erkkös berättelser, vilja vi (emedan utrymmet ej medgifver något annat val) i all korthet sammanfatta allt, hvad dessa två gossar — hvilka voro »hjeltarne» i detta pörte på Hiitis den aftonen — hade upplefvat under den

tid, som förflutit, sedan vi lemnade dem. Och ingalunda skulle vår enkla berättelse hafva väckt det intresse, som våra förut offentliggjorda sannsagor tillvunnit sig, om icke en och hvar, hvilken genomögnar dessa blad, erinrar sig, att Erkkko Joukahainen och Enoch Wennman följde med negrerna ombord på »Cort Adeler» samt att negrerne buro de vackra namnen: »Grinande Fabbo», »Hoppande Sambo» samt »Ögonhvälfvande Unioro.»

»Kakkavagoo! . . . Kalloo!» skreko negrerne under hela färden mellan Hiitis och sjörfvarefartyget. »*Mottai! Mottai! . . . Oito orupi!*»

Våra läsare torde redan hafva inhemtat, att orden »*oito orupi!*» betyda »ett mycket godt och lustigt och skrattretande skämt.» Och — visserligen menade dessa svarta naturbarn intet ondt mot sina hvita fångar. Erkkko Joukahainen gjorde dem stor orätt, då han trodde, att de ville äta upp honom. Den hos de hetaste zonernas barn florerande, kannibaliska lustan aftager märkbart, i den mån de förflyttas till kallare klimater, hvilka icke så lätt göra blodet kokhett.

När negrerne hade aflemnat sina fångar ombord på »Cort Adeler» — både gubben och gossarna — begåfvo de sig i båten tillbaka till stranden. Men Erkkko Joukahainen och Enoch Wennman sutto inestängda i en mörk skrubb, till hvilkens inre icke trängde något annat ljud än vågornas squalpande mot skeppets sidor.

»Jo, du», var det första, som yttrades, sedan de hunnit andas ut och medan de ännu undrade, huruvida de verkligen lefde eller voro döda; Jo, du! . . . Det här var just en vacker sak — en riktigt god historia att förtälja vid eldbrasan om vinterqvällarna i pörtet . . . Vi hafva just stält det fint för oss . . . Hi, hi, hi! . . . Riktigt fint!»

Naturligtvis var det Erkkko, som yttrade sig på detta sätt. Hans vän Enoch Wennman endast mumlade:

»Har du aldrig förr sett ett par fångade rättor?»

Jo, det hade redlige Erkkko mången gång sett, och sjelf förklarade han sig hafva fångat mer än ett af dessa små och älskliga djur. Jo, han kände grundligt till den saken, det förklarade han nu mycket högtidligt.

»Men, ser du», fortsatte Enoch, »nu är det du och jag, som spela rättornas tarffiga rol . . . Begriper du det nu? Eller vill du, att jag skall framställa saken i form af gäta, så . . .»

»Nej, nej . . . inga gåtor!» ropade Erkkö. »Gycklets och lekens tid är förbi. Vi hafva hufvudstupa störtat in uti allvarets djupa brunn . . . Och Gud gifve, att vi måtte kunna arbeta oss upp och ut igen! . . . Hvad är detta för ett hål?»

»Ett rum ombord på Cort Adeler, det månede du veta!»

»Ja, jaha, ja, ja, ja! Hm! . . . Ett rum på ett skepp! . . . Hi, hi, hi! . . . Hör du, Enoch lille, jag hörde en gång (liten var jag då, ja, så liten, att jag kunde stå rak under bordet, medan mina föräldrar åto middag) . . . jaha, jo, jag hörde historier om folk, som blifvit till fånga tagna af sjöröfvare och lyckats göra sig fria och fly och utöfva hjeltedater och allt det der!»

»Dumheter! . . . Du är då så dum, så! . . .», utlät sig lille Enoch Wennman. »Tycker du, att vi . . . som hafva en så god stek på gaffeln, skulle åtnöja oss med stekta rofvor? Jag trodde verkligen, att du hade bättre förstånd än så . . . Pytt! . . . Fly! . . . Och icke göra någonting bättre! . . . Jo, du är dum, du!»

Erkkö Joukahainen svarade med den ödmjukhet, som så innerligt väl harmonierade med hela hans väsen och som gjorde honom så omedelbar, så enkel, så älskvärd:

»Ja, har du någonting bättre att bjuda på än stekta rofvor, Enoch lille, så ro fram med det! Jag för min del tycker, att det skulle vara ganska vackert, om vi kunde befria oss och fly från det här sjöröfvareskeppet, som är bemannadt med svarta menniskoätare och der vi sannolikt förr eller senare skola hamna i grytan . . . Men, gu' bevar's! Du gör naturligtvis som du vill, Enoch lille! Och i mig har du en trofast vän. Vill du låta äta upp dig, så må det — om icke för annat, så för vänskaps och kärleks skull — blifva gemensam sak för oss . . . Jag önskar blott, att de der menniskoätarne måtte döda oss, innan vattnet råkar i kokning . . . Hu! . . . Bevara oss!»

»Jag tror inte, att vi skola blifva uppätta den här gången, om du vill lyda mig . . . Inte! . . . Inte ett dugg! . . . Vi skola sätta oss i besittning af det här fartyget och segla omkring jorden, och en beundrande efterverld skall kalla mig en ny Amerigo Vespucci och dig t. ex. en ny Fernando Cortez, och millioner menniskor skola vandra såsom fromma pilgrimer till våra grafvar i Sevilla eller Jerusalem och bedja vackra böner. Och jungfrur, så sköna

som . . . som . . . ja, som jungfrur kunna vara och stundom äro sköna, skola vallfärda till våra grafvar och . . .»

»Ack! . . . Ack! Så vackert! . . . Så vackert! Hvar tar du sådana ord, Enoch lille? . . . Tänk om sötungen . . . hm! . . . om Helena! . . . Hm! . . . Ja, det här är då så rörande, att hjertat hoppar, när man tänker på det . . . Nå, vidare!»

»Jo, du!» genmålde lille Enoch. »Vi skola taga skeppet.»

»Åh, nu så . . . så är du då så dum, så!»

»Låt mig förklara saken! . . . Allt manskapet är i land. När vi kommo ombord, syntes ingen . . . Inte sant?»

»Sant som en kryddbodbetjent! Kan inte förnekas!»

»Du såg ingen?»

»Ingen!»

»Nå, då äro vi på det klara med den saken. Vi eröfra far-
tyget och fara sedan, hvarthän vi behaga!»

»Det der tycker jag om. Men känn på den här dörren, du Enoch! . . . Den är stängd, du! . . . Vi komma icke ut.»

»En bagatell, som Carl den tolfte plägade säga, när han kastade boll med antända bomber och granater! En bagatell! . . . Vi bryta upp dörren, Erkko! . . . Du är ju stark som en isbjörn under veckan, innan han lägger sig i vinteride . . . Spräng dörren!»

»Nå, beror det på så litet så . . . Men tyst! . . . Hör du icke något buller? . . . Jag tycker verkligen . . .»

»Du har rätt. Vi måste vänta med vår flykt . . . Men vi skola icke glömma vår plan . . . Det är skeppsfolket, som nu återkommer ombord på »Cort Adeler», sedan de röfvat och mördat och plundrat på land . . . Tyst! . . . Någon kommer.»

Kaptenen på »Cort Adeler» trädde in.

»Nå, gossar», sade han med en ton, som skulle föreställa fryntlig. »Huru finnen I er? . . . Bra, förmodar jag?»

»Nej, herre, icke alldeles bra!» yttrade Erkko, hvilken icke bekymrade sig om de varningar, som Enoch meddelade honom genom knuffar med armbågar och knän, »nej, herre, icke alldeles bra! . . . Vi hade det bättre derhemma.»

»Huru så?»

»Jag ville heldre sitta som stafkarl i Finlands aldra sämsta pörte, än ligga innestängd här i denna trånga kajuta, som icke

innehåller mera luft, än en bra karl, sådan som jag, inandas på en minut.»

»Vill du gå i min tjänst?» frågade Cort Adelters kapten. »Försynen tyckes hafva gifvit din hjerna alltför små och ditt hjerta alltför stora dimensioner. Men det är, så att säga, ett nationalfel, som du icke rår för. Jag vill emellertid, sådan du är, anställa dig ombord på min ståtliga fregatt . . . Topp! . . . Går du in på det, kamrat? Du kan blifva rik, min vän, rik som Hobergsgubben eller hvilket annat troll som helst. Och vi skola segla till andra verldsdelar, och vi skola . . .»

»Stopp, herre! . . . Jag antager förslaget, men med ett villkor!»

»Vilkor? . . . Det ordet har aldrig förr än nu blifvit hördt ofvanpå Cort Adelters köl . . . Men man måste väl hafva undseende med landkrabbor och talgoxar. De förstå icke seder . . . Nå?»

»Jo, min kamrat måste följa med. Det är vilkoret.»

»Din kamrat! . . . Pojken der! . . . Låt mig se dig i synen! Jaha! . . . Du är af ett annat skrot och korn, så liten och klen du är . . . Jag tycker icke om den der elden i ditt lilla öga.»

»Och jag hatar er», svarade Enoch Wennman.

»Nå, gerna för mig! Var så god!»

»Tyst, Enoch lille!» yttrade Erkkö och förstärkte denna varning genom att meddela sin unge vän en duktig knuff i sidan med sin stora, grofva armbåge.

Sedan vände Erkkö sig till kaparekaptenen och försökte ursäktas sin vän genom att oförbehållsamt yttra:

»Bry sig nu icke om barnet, herr kapten! Han har aldrig varit lika klok som andra . . . Han är så dum, så! Han menar icke alls, hvad han säger . . . Han är så dum, att hans egen far kallar honom ohjelpig.»

»Nej», väsnades Enoch, »det var om dig, som han sade, att det varit bättre, om du icke hade blifvit född.»

»Tyst, pojkar!» röt kaparehöfdingen. »Tron I, att I här stån inför en enfaldig prest? . . . Här gäller det lif och död för er . . . Det här är intet skämt . . . Viljen I gå i min tjänst? Ja eller nej! . . . Jag behöfver ett par raska gossar.»

»Och ett par raska gossar skall Ni få», utropade Enoch Wennman. »Vi antaga ert anbud, kapten.»

»Nå, men . . .», ville Ercco invända.

»Tig du!» förmanade Enoch. »Nå, kapten, nu då »Cort Adeler» redan badar sin smäckra förstäf i vida hafvet och land icke är i sigte, nu kan Ni väl befria oss ur detta skumma hål och tillåta oss att andas en smula af den friska luften.»

»Må göra då!» sade sjöröfvaren. »Men vid aldra minsta tecken till förräderi låter jag antingen slå er i jern eller bränna er på ett jerngaller öfver sakta eld.»

Och så blefvo pojkarne fria och fingo gå omkring på fartyget efter eget behag. Ercco försökte åtskilliga gånger att locka Enoch till samtal i en eller annan vrå, der han trodde, att ingen skulle kunna höra dem. Men Enoch var för klok att sätta på spel sitt hopp om frihet för det tvifvelaktiga nöjet att höra på Ercco Joukahainens förtroliga snack. Ingen enda af karlarna ombord på »Cort Adeler» var så flitig och omtänksam som lille Enoch. Knappt hade han hört kaptenen uttala en befallning till någon af matroserna, innan han redan var på väg att utföra den, så att både besättningen och kaptenen, hvilka funno behag i denna snabba uppfattning och detta raska utförande, blefvo »betagna i pojken», som man säger i Finland. Och besättningskarlarna, hvilka funno det vara ganska godt, att pojken minskade deras mödor, tyckte sig aldrig hafva sett någon liten parfvel, hvilken de tyckt bättre om. Innan tre eller fyra timmar förgått, var lille Enoch Wennman en gunstling hos både besättningen och kaptenen. Men Ercco Joukahainen gick der surmulen och »glodde snedt» på en och hvar samt brummade:

»Aldrig hade jag trott, att min lille Enoch skulle med sådan lust och ifver egna sig åt sjöröfvareembetet . . . Hm! . . . Jag hade heldre velat se honom såsom utöfvare af nattmansembetet eller hvilken annan hederlig befattning som helst . . . stackars Enoch!»

Händelsevis befann Enoch sig i närheten en gång, då Joukahainen yttrade sig på detta sätt. Gossen hörde det, vände sig om, såg allvarsamt på Ercco och sade:

»Du stora nöt!»

Och detta ord vållade Ercco stor bedröfvelse och vända i själen.

»Cort Adeler» seglade mot norr, klyfvande Östersaltets vågor. Fartyget var ett bland de bäst utrustade och mest snabbseglande, som på den tiden funnos någonstädes i verlden. Det hade blifvit

byggdt enligt ritningar af Fredrik Henrik af Chapman, hvilken var mästare i konsten att tillämpa den paraboliska konstruktionsmetoden, som ännu i denna dag, med endast obetydliga afvikelser, begagnas.

Emellertid sågs Enoch esomoftast samtala med de tre negrerna. Naturligtvis kunde han icke tala deras språk. Men dels hade han hört och lagt på minnet en del af hvad de yttrat, och dels begagnade han liffiga åtbörder af armar och fingrar — ett sätt att meddela sig, hvilket åtminstone har den förtjensten att icke kunna lemna lyssnande spioner någon upplysning. Huru det nu tillgick, det är icke lätt att säga, men visst och otvifvelaktigt är, att innan två timmar förflutit efter pojkarnas frigifvande, var Enoch Wennman intim vän med alla tre negrerna. Erkko Joukahainen skakade sitt hufvud, såg ut att vara ond samt mumlade emellanåt någonting om »hedningar» och »menniskoätare med röda blodet qvar på läpparna» och andra rysliga saker, som vi — af undseende för våra läsarinor — icke vilja här omförmäla. Men hvarken Enoch eller hans tre svarta vänner, Sambo, Tippo och Uniuro, tycktes märka och i alla händelser icke fästa något afseende vid Erkko Joukahainens kapriner.

Så blef det natt ännu en gång.

Enoch tog sin vän Erkko afsides, just då mörkret började falla på, och hviskade mycket länge med honom. Och om Cort Adellers kapten hade varit mindre berusad af rom från Jamaika, än han den aftonen var, skulle han hafva funnit skäl att inskrida. Ja — när man känner Kasper Wulfsen rätt, betviflar man icke, att en dödsdom öfver både Enoch och hans svarta vänner skulle hafva blifvit följden, om han varit tillräckligt nykter att göra några iakttagelser.

När Enoch hade samtalat en liten stund med sin store vän Erkko, började denne hoppa och slå samman händerna och stampa med fötterna. Det var hans sätt att uttrycka sin förtjusning. Men huru behagligt detta okonstlade bifall än månede hafva varit för Enoch, blef denne misslynt och sade:

»Du är dummare än de svarta.»

Nå, Erkko lugnade sig, lofvade att vara stilla och fick del af lille Enochs planer. Det gälde ingenting mindre än att med negrernas hjälp, bemäktiga sig hela fartyget. Det förefaller måhända

en oerfaren läsare såsom ett förslag, hvilket aldrig skulle kunna realiseras. Men det gick lätt för sig, mycket lätt till och med. Det kostade icke ens en enda droppe blod. Det vållade icke något sår, icke ens en skråma på något människoskinn, vare sig hvitt eller svart.

Kapten Wulfsen satt dernere i sin kajuta och försökte pejla djupet i en bågare, hvilken hans högra hand ständigt fylde på, medan den venstra lika oförtrutet förde den till hans tjocka och om sinnlig lusta vittnande läppar. Huru länge han hade suttit der, det är icke lätt eller ens möjligt att säga. Och just då han satt der som aldra lugnast och förmodligen tyckte sig hafva det synnerligen trefligt mellan skål och vägg, trädde Enoch Wennman in till honom.

Cort Adelters kapten tycktes icke sakna den för drinkare i allmänhet gemensamma driften att visa sig frikostig. Han hade knappt blifvit varse lille Enoch, innan han vände sig till denne med ett vänligt grin och ropade:

»Kom, pojke, skall du få dig ett glas!»

Enoch svarade icke. Han gick rakt fram till den förbluffade sjöröfvaren, lade sin hand på hans breda skuldra och sade:

»Ni är min fånge, kapten Wulfsen!»

Om åskan hade slagit ned på sjöröfvarens hjessa eller om han hade blifvit drabbad af något annat olycksslag, skulle han icke hafva blifvit mera förvånad. Men sedan han med rusig blick hade stirrat på Enochs allvarliga drag under en half minut, stammade han:

»Är . . . ä-ä-är du . . . du gagal . . . alen? Po . . . po . . . pojke!»

»Ni är min fånge . . . Hela er besättning ligger i bojor . . . Jag och min vän Erkke hafva öfverrumplat och till fånga tagit dem. Allt utan någon blodsutgjutelse! . . . Och jag förmodar, att Ni sjelf, kapten Wulfsen, icke önskar vara den ende, som förlorar sitt lif i denna, redan avslutade affär.»

Bakom Enoch och Erkke visade sig negrerne.

»Binden karlen!» befalde Enoch.

När man hörde honom tala, skulle man kunnat tro, att han varit en äldre man. Så lugn var hans röst, så fast hans stämma. Och negrerne störtade sig öfver sjöröfvarehöfdingen med en ifver, i hvilken man kunde spåra hat och bitterhet. Ganska naturligt detta, för resten! Kapten Wulfsen hade så många gånger både sjelf misshandlat dem och befallt sina hejdukar att göra detta. För

dessa naturbarns ögon hade naturligtvis ännu icke dagats. Kristendomens kärleksbud, som bjuder att löna ondt med godt, hade de aldrig hört, ty på en kapare hade man naturligtvis icke någon tid till missionsverksamhet, fastän Sambo, Fabbo och Unioro skulle varit tacksamma föremål för en sådan bearbetning, om en prest hade fått taga dem om hand. Men på »Cort Adeler» fanns naturligtvis icke någon prest. Kasper Wulfsen trodde hvarken på Gud eller på hans sändebud oftare, än då han vid sin allvarliga gummas sida vandrade fram och tillbaka mellan sitt hem och Oskarshamns lilla kyrka, när

han då och då tillbringade några månader på landbacken. På hafvet hvarken tänkte han på Gud eller bad till honom. Men någon gång tänkte han med fruktan på den gamla, gråhåriga damen derhemma . . . Under sådana förhållanden bör det icke förundra någon, om negrerne hade otaliga anledningar att hata den bistre och grymme sjömannen.

»Binden karlen!»

Alla tre negrerne visade stor ifver att med snabbhet och punkt-

lighet fullgöra Enoch Wennmans befallning. Och när detta blifvit uträttadt och kapten Wulfsen blifvit lagd på sin bädd, yttrade Ercco Joukahainen:

»Nu är du lagom stor i hals...»

Han skulle troligen hafva sagt en stor dumhet, om icke Enoch Wennman hade hejdat honom genom att yttra:

»Tyst, Ercco! Det är lumpet att håna en slagen fiende. Det är nedrigt att anfälla den, som icke kan försvara sig.»

Nu störtade in i kajutan en sjöman, hvilken öfvergått på våra vänners sida och därför befann sig i frihet, medan alla hans kamrater delat kaptenens öde. Det var en skeppsgosse, högst sexton år gammal.

»Hvad vill du, Ivan?»

»Skepp i sigte!»

»Handelsfartyg?» frågade Enoch lika lakoniskt.

»Nej... krigsfartyg!»

Läsaren inser, att den, som numera förde befälet på f. d. kaparen »Cort Adeler», var vår lille Enoch. Och sedan detta blifvit nöjaktigt konstateradt, behöfva vi väl icke nämna, att redlige Ercco Joukahainen var att betrakta såsom sekond. Visserligen en... för att säga sanningen... mycket enkel och anspråkslös sådan, men likväl en oförtruten och pligtrogen »officer».

»Krigsfartyg», ropade Enoch och skyndade upp på däck, dock först sedan han öfvertygat sig derom, att kapten Wulfsen var lika säkert bunden som den öfriga besättningen.

Och på ett ringa afstånd — högst ett par tusen famnar — visade sig, när han kom upp på däck, ett väldigt fartyg.

»En kikare!» ropade den unge befälhafvaren på »Cort Adeler».

»En kikare!» eftersade adjutanten Ercco Joukahainen.

»En kikare!» härmade negrerne. Men de stackarne visste icke, hvad en kikare är. »Taga hit kikare!... Fort!... Fort!»

Men Enoch var ifrig.

»En kikare!... Wulfsens kikare ligger i kajutan... Spring efter den!... Huru länge skall du dröja, Ercco?... Jag tror verkligen, att man behagar försumma mig.»

Ercco var snart tillbaka med det för en sjöman nödvändiga

redskapet. Enoch förde det till sitt öga och lät det följa det väldiga krigsfartygets reling. Hvad såg han?

Till en början troligen icke mycket, ty hans min var så lugn, hans hand darrade icke. Men då han flyttat kikaren så, att han hade midten af fartyget inne i kikarens synfält, började han darra på handen, tog ett par djupa andedrag och utropade med en stämma, som vibrerade på grund af själsrörelsen i gossens inre:

»Det är . . . det är . . .»

»Nå, hvad är det då?» sporde Ercco Joukahainen med detta säfliga lugn, som vann allas förtroende och eröfrade allas hjertan.
»Kan du då icke säga mig, hvad och hvem det är?»

»Jag ser . . .»

»Hvem ser du?»

»Jo, jag ser — konungen!»

»Hvilken kung?»

»Vår kung, begriper du! . . . Gustaf IV Adolf är ombord på det der ståtliga skeppet . . .»

»Låt mig se ett ögonblick i kikaren!» bad unge Joukahainen.
»Jag har aldrig sett någon kung. Skulle vara ganska uppbyggligt att en gång få se, hurudana hans vingar äro.»

»Vingar! . . . Dum-Erkko!»

»Jag trodde, att . . .»

»Och jag trodde, att du är ett nöt, vän Ercco! . . . Men emellertid finnes vår kung derborta, och vi hafva intet annat att göra än att hålla sådan kurs, att vi sammanträffa med den der stora kolossen . . . Hvad heter den? . . . Ja, det står att läsa på förstäfven, men som den är vänd, med sin spets rakt mot oss, kan jag icke läsa det tydligt. Dock tycker jag . . . men se nu, Ercco! . . . Nu vänder den styrbordssidan hit . . . Der står namnet »

»Nå! . . . Hvad heter den?»

»Jag tycker, att det står Amadis.»

»Det är ju ett hundnamn, det, Enoch lille?»

»Känner inte till den saken! De hafva sett oss och sätta kurs rätt ned på oss . . . Nå, om det är kungen, som är ute och färdas, så böra vi pligtskyldigast möta honom och i hans egen vård öfverlemna såväl »Cort Adeler» som våra fångar . . . Ah! . . . De göra klart till strid ombord på Amadis!»

»Vi skola slåss med dem, om de så behaga», menade Ercco.

»Hvad tänker du på, Dum-Erkko? . . . Slåss med vår egen kung!»

»Ja, så der litet på narri, förstår du! . . . Han är ju bara barnet, han, liksom vi båda. Och det skulle säkert roa honom.»

»Roa honom att hänga dig, ja! Det är troligt, om du affyrar ett enda skott eller ens glör snedt på en skuta, som bär honom på sin köl genom Östersjöns vatten . . . Men tig nu! Inom fem minuter ligger »Cort Adeler» sida vid sida med den der ståtliga Amadis. Under tiden kan jag emellertid hinna säga dig, att Amadis icke är något hundnamn. Amadis af Gallien var en bård riddare, må du tro . . . riktigt en af storgubbarna på den tiden. Derfor kallades han också »Lejonriddaren», förstår du, och när han drog ut i öknen för att vinna hjelteära, kallades han »Dunkelskön», ty vacker var han naturligtvis. Alla prinsar äro vackra, förstår du. Det skulle kosta en syndare halsen, om han sade någonting annat, begriper du väl?»

»Nå, blef det någonting stort af honom?»

»Bålstort, Ercco! Gigantiskt! . . . Men nu får du icke längre störa mig med ditt dumma snack . . . Om en half minut ligga fartygen bredvid hvarandra . . . Sambo! . . . Fabbo! . . . Unioro! Jag har lärt er, huru det går till att brassa back.»

»Brassa back! Ja . . . ja . . . Vi brassa back . . . Gjort det förr! . . . Vi genast lyda unga massa Noch . . . Bara säga! . . . Vi göra!»

Följaktligen hade konung Gustaf IV Adolf och samtliga de andra personer, som voro ombord på Amadis, det stora och i Norden sällsynta nöjet att se tre kolsvarta negrer klättra upp i Cort Adelters tackling. Och på Amadis' däck stod en annan svart person — den för våra läsare nogsamnt bekante negern Badin, konungens förtrogne kammartjenare. Badin gapade af förvåning och tycktes knappt tro sina ögon, då han såg tre personer, svarta som han sjelf och viga som apor, göra de mest halsbrytande volter bland tackel och tåg.

»Se, majestät, se!» ropade han och klappade händer af förtjusning. »Vara svart folk der! . . . Vara riktigt vackert svarta!»

Snart lågo fartygen vid hvarandras sida. Några officerare klättrade från Amadis ned på Cort Adelters däck och tycktes blifva mycket förvånade, när de icke sågo någon vuxen man af hvit hudfärg, utan endast två gossar.

»Hvar är kaptenen!» ropade konungen, som lutade sig fram öfver Amadis' reling. »Fråga pojkarna, hvar befälhafvaren är att finna!»

Den äldste af de svenska officerarna framställde frågan, och man kan lätt döma om konungens och de andras förvåning, då Enoch Wennman stolt svarade:

»Kaptenen heter Kasper Wulfsen . . .»

»Den beryktade fribrytaren . . . Vi hafva gjort ett godt kap, majestät . . . Men hvar är då Wulfsen, gossar?»

»Han skall», yttrade konungen förnämt, »beläggas med jern och föras inför mig . . . Jag vill sjelf döma honom.»

»Han är redan dömd, som det heter i skriften», svarade Erkko Joukahainen, men i nästa ögonblick blygdes han öfver sin obegripliga djerfhet att våga tilltala konungen.

»Hvad menar du med det?» frågade officeren. »Dömd?»

»Tala du om det, Enoch lille!» bad Erkko.

Nåja, dertill var Enoch ingalunda sen. Han skildrade med lifliga färger deras äfventyr, och gossarne erhöillo mycket beröm, icke endast af Amadis' officerare, utan äfven af konungen, som visade sig mycket vänlig, steg ombord på Cort Adeler och klappade Enoch Wennman på den lilla lockiga hjessan samt Erkko Joukahainen på skuldran — en nåd, hvilken grep den senare så djupt, att han måste upprepade gånger torka sina ögon. Lille Enoch tog saken mera lugnt och sansadt samt svarade med korthet och reda på alla de till honom ställda frågorna.

Under tiden gjorde negern Badin bekantskap med Sambo, Fabbo och Uniro. Dessa fyra menniskor med svart hudfärg tycktes finna ett stort nöje i att samtala med hvarandra, men enär inga anteckningar finnas rörande ämnet för deras lifliga samspråk, äro vi icke i tillfälle att derom meddela våra läsare några säkra upplysningar.

Enoch blef inbjuden att i konungens kabinett göra närmare reda för sina och kamratens underbara äfventyr och öden. Han fick derefter bevittna, hurusom Kasper Wulfsen fördes inför konungen, hvilken ofördröjligen afkunnade hans dom och befalde, att den skulle genast sättas i verkställighet. Hvari domen bestod, det är icke af nöden att här förtälja. Det må vara tillräckligt att nämna, att fru

Greta Wulfsen i Oskarshamn, född Hast, aldrig mera fick återse sin make.

Derefter öfvergick man till andra samtalsämnen derinne i kongungens kabinett, och enär ingen befalde Enoch Wennman att aflägsna sig, blef han vittne till öfverläggningarna mellan majestätet och hans officerare. Händelsevis befann sig den nyss utnämnde generaladjutanten H. G. af Melin ombord på Amadis.

»Eders majestät», sade Melin, »täckes nu kanske meddela oss sin utan tvifvel snillrika operationsplan. Jag hoppas, att ers majestät redan har bestämt de ställen, der vi skola upprätta magasin, landsätta trupper...»

Här blef talaren afbruten, och detta på det tvära och högdragna sätt, som var för denne olycklige monark så egendomligt och verkade så fränstötande och obehagligt på hans omgivning.

»Hvarom talar ni med mig, general af Melin?»

»Jag talar, sire, om en operationsplan...»

»En sådan har jag icke uppgjort, och bryr mig icke heller om att uppgöra någon. Min herre bör veta, att det var general Macks olycka, att på förhand hafva uppgjort planer... För egen del tänker jag att rätta mina mått och steg efter omständigheterna, och skall nog veta att taga mitt parti, allt efter som tillfället kräfver.»

Yttrandet är historiskt. Men det var just den under en olycklig stjärna födde monarkens stora och ohjelpiga fel att aldrig »veta att rätta sina mått och steg efter omständigheterna».

Emellertid vilja vi nu icke fördröja oss längre ombord på »Amadis», der ingenting längre kvarhåller oss, ty sedan konungen delat sin besättning så, att äfven Cort Adeler skulle kunna föras i hamn, biföll han Enoch Wennmans enträgna anhållan, att hans majestät måtte låta fartygen närma sig ön Hiitis. Och när detta skett, lät han nådigt bemanna en slup, hvilken skulle landsätta Enoch och Erko på ön.

»Tjenen mig alltid lika redligt, gossar», yttrade han med hjertlig välvilja, ett ögonblick innan båten stötte ut från fartygets sida, »och jag tillförsäkrar er, att I aldrig skolen sakna min kungliga nåd.»

Erko såg ut, som om han hvarken visste, hvad en kunglig nåd är eller hvartill han egentligen skulle kunna använda den. Men Enoch visste att skicka sig mera höfviskt

»Länge lefve konungen!» ropade han. Och så hurrade han tappert, och matroserne ombord på krigsfartyget instämde.

Vi böra icke försumma att omförmåla, att Sambo, Fibbo och Unioro följde med i båten. De ville icke skiljas från sina nyförvärfvade, hvita vänner, fastän Badin försökte öfvertala dem att ingå i konungens tjänst och med lifliga färger, på sin stams glödande språk, skildrade det njutningsrika lifvet i den svenska hufvudstaden och på de kongliga lustslotten.

Och sedan vi nu omständligt redogjort för Enöchs och Erkkos äfventyr och återförenat dem med kyrkoherden Wennman vid den högtidliga jordafärden på Hiitis, kunna vi lugnt skrida till avslutningen af denna berättelse.

FEMTIOTREDJE KAPITLET.

Tornrummet med de många dörrarna.

För sista gången under denna berättelse föra vi nu våra läsare till de båda, vid Maaninganjärvi belägna slotten, Nya och Gamla Halola. Vi erinra oss, att Willehad Willebrand och hans tappra friskara hade begifvit sig dit, för att ur den gamle gnidaren Stengrunds händer befria jungfru Araminta och den näpna, raska Helena.

Först styrde de sina steg till Nya Halola. Der hade de varit förr. Och dessutom låg det aldri närmast till hands att tänka, att Stengrund hade fört sina sköna fångar dit.

Raskt och hurtigt beträdde Willehad, i spetsen för sina modiga bussar, den höga torntrappan. Och snart stodo de deruppe framför dörren till tornkammaren.

»Vi hafva väl bräckjernen med oss?», yttrade Willehad.

»Sablarna kunna användas till den saken», menade den gamle, krutstänkte Maars. »Bättre vara rådlös än brödlös, som vi pläga säga hemma i Hurjala . . . Se här, nådig herre!»

Maars förde klingan mellan dörren och karmen, men behöfde alls icke anstränga sina herkuliska krafter. Dörren var oläst och flög genast upp.

»Här är tomt... Antingen hafva faglarna lyckats flyga ut ur boet, eller också har Stengrund fört dem till någon annan plats... Det senare är det troligaste. Men hvarthän har han fört dem?... Hvem kan säga det?...» Willehad suckade djupt.

Den jättestarke mannens röst hade icke sitt vanliga lugn. Man hörde, att han var upprörd. Och vid skenet från de medförda lyktorna såg Maars en tår rinna nedför hans kind... Maars steg fram till fönstret och började skåda ut öfver den i nattens dunkel höljda nejden.

I fjerran såg han ett ljus. Han visste icke sjelf, hvarför detta ljus väckte ett så stort intresse hos honom. Det föreföll honom, som om detta ljus vore svaret på den fråga, hvilken oroade både hans befälhafvare och honom sjelf. Maars började grubbla.

»Nu har jag det», utropade han plötsligt och slog sig temligen omildt för pannan. »Så dumma, vi varit!... Och så mycket lönlöst arbete, vi hafva företagit oss... Det är naturligtvis icke i sitt eget torn, han förvarar dem... Nej, de sitta derborta i tornet på Gamla Halola, och detta utan att dess egare sjelf har en aning derom... Och... hm!... vi erinra oss alla de der ryktena om falska silfvermynt!... Tro mig, nådige herre, det är på andra sidan Maaninganjärvi, vi måste söka dem!»

»Mähända har du rätt, redlige Maars!... Det der ljusskenet kommer utan tvifvel från Gamla Halolas torn... Näväl, följn mig, mina vänner, om I hafven mig kär!»

Några minuter senare stod Willehad invid stranden, och hans följeslagare jemte honom, både Aatuli, jätten, och Maars och alla de andra. Nu gälde det att skaffa en båt, ty naturligtvis kunde de icke ens tänka på att simma dit öfver till stranden nedanför Gamla Halola. Fortfarande lyste ljuset deruppe i slottstornet, hvars mörka konturer aftecknade sig mot himlahalfvet.

Af en händelse hade Stengrund nyss låtit sin vanlige roddare (en fattig fiskare, såsom förut är berättadt) föra sig öfver till Maaninganjärvis andra strand. Den gamle arbetaren rodde nu tillbaka. Willehad och hans vänner hörde plaskandet af hans åror och kunde därför, genom att följa längs efter stranden, sammanträffa med båt-egaren, just då förstäfven af båten skar upp i sanden.

Innan den gode mannen hunnit förflytta mer än ett ben ur båten, var han omringad af våra vänner

»Segel och skot!» utropade han. »Hvad betyder detta?»

»Ingenting farligt för dig, om du lyder!» svarade Willehad.
»Men om du icke lyder, så...»

Han fullbordade icke meningen. Ofta är den endast till hälften uttalade hotelsen vida mera fruktansvärd, än den, som har så svårt för att finna passande uttryck, att den utmynnar i en lång ramsa af ord. Den gamle fiskaren förstod halfqväden visa. Han tänkte på sitt fattiga pörte och på sina många barn och på den nöd, som skulle stiga öfver tröskeln derborta, om han icke mera komme hem.

»Jag skall lyda», sade han undergifvet. »Befall, herre!»

»Du har nyss rott öfver sjön?»

»Onödig fråga, då Ni sett mig komma derifrån, tycker jag!»

»Huru onödiga mina frågor än må tyckas dig vara, bör du — af omsorg för ditt lif — besvara dem. Således... Du har nyss rott tvärs öfver sjön?»

»Ja, herre!»

»I hvilket ändamål?»

»Nog vet herren, i hvilket ändamål en fiskare...»

»I hvilket ändamål?» frågade Willehad ännu en gång lugnt, nästan källt, men obevekligt. »Hvem förde du öfver?»

»Då hans nåd vet, att jag fört någon öfver, så vet hans nåd utan tvifvel också, att det var patron Stengrund.»

»Plägar du ofta ro honom till stranden nedanför det gamla slottet derborta?»

»Ja, både honom och hans son Reinhold och...»

Fiskaren hejdade sin tunga, hvaraf Willehad drog den mycket riktiga slutsatsen, att mannen visste ännu mera. Derfor ansatte han honom hårdt och fick slutligen veta, att han äfven hade fört öfver sjön jungfru Araminta och Helena.

Den starke Willehad darrade af inre rörelse, kanske af otålighet, men sannolikare af glädje.

»Jag trodde det», sade han. »Nå, min vän, har du lust att förtjena några ärliga dukater — jag menar icke sådant der falskt mynt, som Stengrund plägar...»

»Jaså, hans nåd vet det också!... Nå, då må jag så gerna er-

känna, att jag känner hela historien om de der mynten. Han och hans son tillverka dem derborta . . . Och ju förr herrarne nu stiga i min båt, desto förr hinna vi fram.»

»Det är att tala som en redlig finne.»

Snart var båten lastad med sin lefvande börda. Farkosten låg djupt i vattnet. Men sjön var lugn, så att ingen fara var för handen . . . Efter några minuter landade man vid den andra stranden. Då den gamle fiskaren tycktes hafva för afsigt att begifva sig tillbaka öfver sjön, sedan han mottagit en frikostig belöning för sin möda, yttrade Willehad:

»Du får ytterligare en eller till och med två dukater, om du stannar kvar och inväntar vår återkomst.»

Utan att afvakta fiskarens svar, begaf Willehad sig genast uppåt stranden i så rak linie som möjligt till målet — Gamla Halolas åldriga och vördnadsvärda torn.

Dörren till tornbyggnaden var låst på inre sidan, och då man vid undersökning fann, att nyckeln satt kvar på yttre sidan af dörren, kunde man icke betvifla, att någon hade helt nyss träd in i tornet och ännu befann sig der. Våra vänner stodo vid torntrappan.

»Så tyst som möjligt!» hviskade Willehad Willebrand till sina män, just då han sjelf började uppstigandet. Naturligtvis gick han i spetsen, såsom en anförarens pligt är.

Och männen vandrade så tyst i trappan, att nästan intet ljud hördes af deras steg. Men ju högre upp de kommo, desto tydligare var det, att ett buller trängde ned till dem från tornets högst uppe belägna regioner. Det hördes, liksom när en press arbetar eller som när en tung hammare faller ned på en metallyta. Ty metallklang blandade sig på ett sällsamt sätt in i detta ljud.

»Vi komma på dem, just under det att de äro stadda i fullt arbete», hviskade Willehad, när han och hans män hade kommit ända till den högst uppe belägna afsatsen — den, der trappornas sista steg hade blifvit trampadt af deras fötter. Man hörde nu tydligt bullret af en arbetande maskin. Och en hand trefvade efter låset.

Hastigt öppnade Willehad dörren, som — oförsigtigt nog — icke var låst . . . Han trädde in i den rikt upplysta tornkammaren, såg höggar af färdiga silfvermynt (falska naturligtvis), hvilka lågo på golvet. Han såg derjemte gubben Stengrund stå bredvid maskinen med Pucke

i handen, under det att Reinhold, hans son, sotig, svettig och varm, stod vid pressen. I eldstaden brann en muntert lekande brasa. Smältdeglar, tänger och andra verktyg lågo i riklig mängd på golvet.

Huru det nu gick till, att gubben Stengrund knappt hade sett Willehad träda in, förrän han försvann med sin Pucke, det insågo icke våra vänner. Men sedermera uppdagades, att en löndörr fanns i kammaren, hvilken ledde till en mindre gång, som först

längre nere i tornet stod i förbindelse med hufvudtrappan. Men innan han försvann, hördes han utbrista:

»Detta var det värsta af allt, Pucke lille! Har du någonsin sett maken? Nu är det alldeles förbi med oss.»

Och så var han försvunnen. Eller, rättare, *de* voro försvunna. Men Reinhold, hans ohängde son, fanns kvar. Visserligen för-

sökte äfven han att fly, men blef genast fasttagen. Han lät binda sig, men utstötte under denna operation förfärliga tjut, hvilka snarare tycktes komma ur ett vilddjurs, än ur en människas strupe. Sjelfva den härdade Maars ryste och satte händerna framför sina öron. Sedermera berättade fiskaregubben, som väntade dernere invid strand, att det rysliga ljudet hade trängt ned och ända fram till honom.

»Men ännu hafva vi icke fullbordat vårt värf», utropade Willebrand. »Ännu hafva vi hvarken sett eller befriat jungfruna!»

Han såg sig omkring, men förmådde icke upptäcka flera dörrar än den, genom hvilken han sjelf inkommit, och den, genom hvilken Stengrund hade lyckats fly.

»Äro de då icke här!» utropade han. »Gud förbarme sig!»

»Ropa på dem!» uppmanade Maars. »Nämn deras namn!»

Och det visade sig, att detta råd var godt. Ty herr Willehad hade knappt låtit det för honom ljufva namnet Araminta genljuda i tornet, innan en röst svarade:

»Här! . . . Här är jag, Willebrand . . . Befria . . . o, befria mig!»

Dertill behöfde vår hjälte icke många uppmaningar. Med sina händer slog han in och med sina jättkrafter söndersmulade han en tredje dörr, hvilken han först nu upptäckte, då Aramintas röst hänledde hans uppmärksamhet på dess plats i väggen.

Inom få ögonblick hvilade Araminta vid hans hjerta.

Och Helena — den trogna ungmön — stod der och såg med nyfikenhet på männen. Hennes kinder hade färgats af en förtjusande rodnad. Efter hvem såg hon? Hvem väntade hon att finna? Erkko Joukahainen skulle känt sitt hjerta hoppa i barmen, om han sett dessa blickar och kunnat läsa den älskande ungmöns tankar. Men stackars Erkko var då långt borta i fjerran och var som aldra ifrigast sysselsatt med att tillsammans med Enoch och några negrer förvärfva Cort Adeler, den ståtliga kaparefregatten, åt »Kongl. Maj:t och Kronan.»

Ingen af de i tornet närvarande märkte, att ännu en dörr i detta underbara tornrum sakta och ljudlöst öppnades samt att ett likblekt ansigte ett ögonblick visade sig i den smala öppningen mellan dörren och dess karm. Det var löjtnant Gustaf Henrik Ehrenroth. Hans tindrande ögon öfverskådade detta rum, der han icke sjelf varit på månet år. Han såg de främmande karlarna. Han

såg falskmyntningsmaskinen. Han såg Reinhold Stengrund fången och bunden. Han insåg, att han sjelf var förlorad, fastän han var oskyldig till det brott, som Stengrund hade, utan hans vetskap, bedrifvit i hans hus.

Förfärad ryggade han tillbaka, stängde ljudlöst dörren och

ilade derifrån. Femton minuter senare befann han sig på väg till den rysk-finska riksgränsen.

Epilog.

I det fyratiofemte kapitlet gäfvö vi våra läsare ett »halft löfte», som man plägar säga i det stundom glada, stundom sorgsna Finland, att vi skulle, vid lägligt tillfälle, förklara, huru det kunnat tillgå,

att Enoch Wennman och Erkko Joukahainen, hvilka tillhörde Willehad Willebrands friskara och befunno sig tillsammans med kamraterna under början af färden till Halola, några veckor senare vistas på ön Hiitis, äro kamrater och vänner med den yngre delen af öns manliga befolkning samt slutligen tagas till fånga af negrerna Sambo, Fabbo och Unioro.

Det var under den tappra friskarans nattliga färd till Nya och Gamla Halola. Enoch hade lust att språka med sin redlige vän och kamrat, och naturligtvis var Erkko Joukahainen ingalunda senfärdig i sina rörelser, då han lifvades af utsigten till en angenäm och trefflig stund — en »gåtgissnings- och ordspråkstimme», sade han sjelf. För att vinna uppfyllelse af dessa önsknningar, lemnade gossarne sig — liksom efter öfverenskommelse — ett stycke efter den framåt tågande truppen. Icke så att fatta, som om de skulle hafva stannat midt på vägen eller smugit sig in i skogsbrynet! . . . Nej, de behöfde endast låta hästarna öfvergå från traf till en sakta skridt. Snart voro de för sig sjelfva. Naturligtvis var det ingalunda deras mening att låta truppen få ett alltför långt försprång. Och ännu mindre hade de någon aning derom, att deras plan skulle komma att bereda dem både obehag och faror. »Menniskan spår, Gud rår», skulle Erkko Joukahainen sjelf hafva sagt om saken, om han under detta äfventyr hade varit i tillfälle att erinra sig något bland hans mors älsklingsordspråk. Men den redlige gossen hade då andra och mera angelägna göromål, hvilka icke tålde något uppskof. Se nu här en osminkad berättelse om dessa tilldragelser!

»Jag har just fått en ny gåta färdig», yttrade Joukahainen till sin lille vän. »Och den är bra, det må du tro! . . . Riktigt öfverstyf och förträfflig är den . . . Säger du, att du icke tror det, Enoch lille? . . . Kom ihåg, hvad din far säger i sina predikningar! En rätt kristen skall prompt tro, säger han. Och har man ingen tro, så är man bara en bakvänd kristen och ser ut, liksom om någon ville knäppa sin rock på ryggen och låta ryggstycket betäcka bröstet . . .»

»Nu narras du», brusade lille Enoch upp. »En sådan dumhet kan aldrig min far hafva yttrat hvarken i hemmet eller i kyrkan.»

»Nå, kanske var det icke alldeles så!» medgaf beskedlige Erkko Joukahainen. »Jag har temligen klennt minne och är icke mycket hemma i förståndsfrågorna . . . Men i alla fall är det nära nog just

precis, hvad han sade... Ack, om vi vore hemma hos honom i Mörskom nu!»

»Än se'n då?... Hvad skulle då ske?»

»Jag skulle värma min utvändiga kropp vid en sprakande brasa och min invändiga kropp med ett rågadt fat af kål eller ärter.»

»Nå, jag medgifver gerna, att äfven jag skulle vilja återse mitt kära föräldrahem och min hulde far... Men ännu lär väl en rundlig tid förgå, innan vi komma dit... Hvad nu, Erkko?... Jag tror verkligen, att du börjar lipa nu igen!... Åh!... Ditt långa åbåke!... Har jag väl någonsin sett ett sådant lipande?... Man törs ju knappt säga ett ord till dig, förr än du genast är färdig att draga upp damluckorna och låta strida, salta tårefloder rinna utför kinderna!... Det blir då aldrig i världen någon riktig karl af dig, Erkko! Du har fått en jättes kropp och ett lite^t barns själ.»

»Ja, ja, min lille Enoch, ja, du har rätt... så rätt, så! Men jag rår inte för det. Min mor plägade alltid säga, att jag af Gud har fått kroppen i banko och själen i riksgäld... Och hon hade nog rätt, min kära, gamla mor derhemma i pörtet... Åh... hå... ja!»

»Börjar du nu på nytt, Joukahainen?...»

»Men tyst!... Hvad är på färde?... Här månede fiender ligga i försåt för oss... Jag hörde tydligt rasslandet af en sabel, som drogs ur skidan... Och knäppningen af en musköthane, som spändes... Vi äro omgifna af fiender.»

»Åh!... Här är ingen fara. Jag hvarken hör eller ser någonting, som är märkvärdigt eller i den aldra ringaste mån egnadt till att ingifva oss någon fruktan... Du ser spöken och hör gastar, käre Erkko! Lugna dig nu! Och var förständig!»

»Nå, låt så vara då!... Men i alla fulla fall, så...»

»Låt nu höra din gåta, Joukahainen!» föreslog Enoch.

Gossarne hade stannat, för att bättre kunna med sina syn- och hörselorganer orientera sig och vinna kännedom om ställningar och förhållanden på denna plats.

»Ja... eftersom du säger, att här är ingen fara, så får jag väl tro dig, men eljest så... ja, blif nu icke ond, Enoch lille, blif för all del icke ond!... Det liksom svider i mitt inre, när du vredgas på mig... Nå, här har du gåtan:

Korpen flyger. Vattnet rinner
Alltid från hans långa vingar.

»Gissa mig den gåtan, Enoch lille!... Den blir nog för svår, skulle jag nästan tro, huru klipsk och klok och klyftig och klarsynt och klarögd du än må vara... Men det här blir dig i alla fall för svårt.»

»Tyst!... Du är då så dum, så... Det är det svarta åskmolnet, som simmar fram öfver himlahvalfvet...»

»Det var icke så illa gissadt, Enoch lille!» utlät sig Erkko Joukahainen med en viss stolthet i tonen. »Men ändå är det icke rätt gissadt... Ser du, korpen betyder en båt, som man rör fram på en sjö. De långa vingarna äro naturligtvis årorna. Du har nog sett, hurusom vattnet faller i klara perlor från årbladet tillbaka i sjön, när man lyfter årorna upp ur det våta. Och när sedan solen lyser, så gnistra vattenperlorna, såsom diamanterna gnistra, efter hvad man säger... men jag har aldrig sett några och vet det således icke... Hvad nu, Enoch lille?... Du ryckte till så konstigt... Hörde du nu någonting för andra gången?»

Enoch Wennman skulle just besvara Joukahainens fråga, då samtalet blef afbrutet på ett mycket våldsamt och obehagligt sätt.

Från skogsbrynet smattrade en gevärssalva. Huru många skotten voro, det kunde hvarken unge Wennman eller redlige Joukahainen sedermera säga, när tal blef om dessa tilldragelser. Samtidigt låto höga rop höra sig. Våra unga vänner hade icke svårt att känna igen tungomålet. De hade så ofta, nu under kriget, hört det ljuda i deras öron. De kunde icke betvifla, att de befunno sig inför en skara ryssar.

Mörkare var det icke, än att man kunde någorlunda skymta de föremål, som befunno sig på den af ljus sand betäckta vägen. Månen satt bakom moln, men på större delen af himlens hvalf tindrade stjernor i glänsande prakt. Den gröna färgen på de ryska uniformsrockarna var tillräckligt synbar, för att öfvertyga Joukahainen och lille Enoch i frågan om, hvilken nationalitet dessa oväntade reskamrater månne tillhöra. Man skulle i sanning afvika icke så litet från sanningen, om man ville påstå, att Enoch Wennman och Erkko Joukahainen kände något synnerligen stort nöje vid detta oväntade möte. Men till deras heder må nämnas, att de icke blefvo

rädda, fastän öfvermagten var så stor. Och för öfrigt — när har väl en finsk gosses hjerta känt någon bäfvan inför en fiende? På större delen af Europas slagfält hafva de bevisat sig vara bland de bästa krigsmän i verlden. Och månget ärligt hugg hafva de utdelat för Sveriges och det egna fäderneslandets välgång och ära.

En flock ryssar stormade fram från skogen ut på vägen. Torra grenar brakade. Qvistar, som ännu sutto qvar på stammen, afbrötos och gäfvos sitt passiva missnöje till känna genom de för oss alla så väl bekanta ljuden. Det knastrade här. Det susade der. Och snart voro Enoch Wennman och Erkkko Joukahainen omringade af fiender.

Situationen var ingalunda behaglig för våra två vänner. Man må nu tänka, hvad man behagar, om den gamla sagan, att

»en mot tio stälde
af retad Wasason» —

men alldeles säkert måste en och hvar i sanningens intresse medgifva, att dylikt är »i praktiken» minst lika vädligt, som det »i teorien» kan synas fagert, om det blomsterströs med retorisk handtverksskicklighet. Det var — för att nu i korthet säga allt — det var redan från början alldeles klart och tydligt för gossarna, att de voro »förlorade», att allt motstånd skulle vara fäfängt och att fångenskap eller död skulle blifva deras lott.

Men tror någon, att dessa tragiska tankar och föreställningar nedslogo deras mod eller hämmade deras stridslust?

Ingalunda!... Snarare tvärtom! Manligen gingo de fram i striden. Och tunga hugg utdelade de. Alldeles omöjligt är det ingalunda, att de kunde hafva vunnit en lysande seger öfver den manstarka fienden, om icke fienderne hade begagnat sig af en krigslist, som må anses vara icke alldeles otillätlig, men hvilken dock — det månde af alla medgifvas — ingalunda är ridderlig eller ens pryder någon man. Se här, huru de gingo till väga!

Den ryske officeren ropade någonting, och detta med en stämma, som hördes midt igenom stridsbullret. Hvad det nu var, som han sade, det hade hvarken Erkkko Joukahainen eller Enoch Wennman tid eller lust att försöka uppfatta. Men det skulle snart — till förderf för våra tappra ungersvenner — visa sig, hvad officeren åsyftade.

En och hvar inser lätt, att under ett pågående stridstumult det måste vara mycket svårt, om också icke alldeles omöjligt, att gifva akt på alla små omständigheter. »Det är», säger ett ordspråk, som är gängse både i Sverige och i de tusen sjöarnas land, »det är oftast den lilla tufvan, som välter det stora lasset.»

Ryssarne voro, som vi sagt, många. Alla kunde icke på en och samma gång få plats att svänga sina värjor eller aflossa sina pistoler mot Enoch och hans vän. Några voro dömda till överksamhet, tycktes det. Men ett par af dessa senare smög sig bakom våra vänner... Deras sablar blixtrade matt i stjerneljus. I nästa ögonblick föllo hästarna döende ned på vägen. Deras skumbetäckta mular darrade af smärta. Deras af dödsångesten, så att säga, genomdränkta gnäggande ljud sorgligt i skogen och mångdubblades af det alltid påpassliga ekot i fjerran. De två ryssarne hade sänkt sina sablar in i djurens bröst.

När hästarna föllo, följde deras ryttare med. Men både Enoch Wennman och Erkkko Joukahainen voro i nästa ögonblick på benen igen. Lyckligtvis hade ingen af dem med någon del af sin kropp kommit under de stupade hästarna. Om så hade skett, skulle han varit förlorad, ty innan han kunnat hinna att befria sig ur det bedröfliga läget, skulle han blifvit nedsablad af de talrika fienderna. Som det nu var, lyckades ynglingarne intaga en jmförelsevis ganska fördelaktig ställning. Invid vägkanten växte en mängd stora, åldriga träd — femtioåriga björkar, hundraåriga granar, en och annan ek — och många andra. Enoch Wennmans qvicka ögon sågo dem. Hans snabba uppfattning sade honom, hvartill han kunde använda dessa trästammar.

»Hej, Erkkko!» ropade han, under det att han gaf hugg mot hugg, ty fienden upphörde icke att ansätta honom. »Hej, Erkkko!»

»Jo, Erkkko är här!»

Joukahainen hade stor brådska för handen, eljest hade han för visso varit mera mångtalig. Nu måste han med sin högra hand hugga och slå omkring sig så ifrigt, så oafbrutet, så oförtrutet, att han icke kunde »sätta språklådan i behörigt skick».

»Jo, här har du Erkkko... Hvad vill du honom?... Hvad är det, Enoch lille?... Äro karlarne stygga mot dig, lilla barn?»

Och så högg Erkkko Joukahainen omkring sig likt en rasande.

»Erkko!» återtog lille Wennman. »Ser du den stora, tjocka eken, som står till vänster om dig?»

»Jo, nog ser jag den. Erkko är icke blind.»

»Låtom oss försöka att komma dit!»

»Dit! . . . Hvar? . . . Hvarthän, Enoch lille?»

»Till den stora eken!»

»Och hvad skulle vi der?»

»Skaffa oss skydd på ryggen!»

»Åh . . . Jaså, på det sättet! . . . Nå, nu förstår jag. Det var icke något dumt påhitt af dig, Enoch lille . . . Du visar ibland en viss grad af förstånd, fastän du naturligtvis icke kan vara så klok och erfaren som jag, hvilken är betydligt äldre och alltid varit behäftad med alla den barmhertige Gudens goda förståndsgåfvor i högre mått än andra . . . Nå, ryss! . . . Hvad menar du med slik näsvishet?»

Saken var den, att Erkko Joukahainen pratade med så stor ifver, att han i någon mån försummade att skydda sig mot fiendernas vapen. Följden häraf blef, att han erhöi ett sår på venstra armen. Och troligen skulle han, nära nog samtidigt, hafva af en annan fiende bekommit ett dödande hugg öfver hjessan, om icke lille Enoch hade lyckats afvärja det.

Omsider stodo våra två, hårdt ansatta vänner vid trädet, som — enligt deras beräkning — lemnade dem ett godt och, under så farliga omständigheter, värderikt skydd. Nu började Erkko Joukahainen finna hela tilldragelsen ganska »munter och nöjsam och uppfriskande». Det är hans egna ord.

Medan han högg omkring sig, ropade han till lille Wennman:

»Har du haft mera roligt i hela din lefnad, Enoch lille, rare?»

»Se opp, ditt nöt!»

Det var Enoch Wennman, som tillropade sin vän denna uppmaning. Man måste visserligen medgifva att formen var mindre höflig. Men så var deremot afsigten så mycket mera redlig och god. Den stackars Erkko Joukahainen skulle utan tvifvel hafva med klufvet hufvud skattat åt förgängelsen på denna plats, vid detta tillfälle, om icke Enoch Wennman hade varnat honom.

»Joho!» utbrast Joukahainen, sedan han afvärt faran. »Erkko kan allt se upp, han också, när det är af nöden . . . Den der ryssen

fick då sin lön fullt upp — ett godt mått, väl skakadt, stoppadt och öfverflödande, som far din — vördige kyrkherren plägar säga i Mörskoms kyrka; och samma visdomsord plägar mor min, hederliga, gamla qvinnan derhemma i pörtet, säga, när hon gifvit sin son en risbastu, så att hela ryggen svider. 'Inte ska' du bli' en odåga af brist på smörjelse', säger hon.»

»Prata mindre och slåss mera!» förmanade Enoch Wennman.

»Ty det hörer alla människor till!» ifylde Joukahainen, hvilken — såsom bekant är — hade sina stunder, då katekesminnena liksom spökade i hans hjerna, obegripliga (som spöken alltid äro) och likväl, i hans egna ögon, uppfyllda af visdom.

Och ungefär så här gick det till en lång stund. De två vännerna stredo för lifvet. Snart hade fyra af deras fiender bitit i gräset, och den femte hade blifvit så svårt sårad, att han funnit det det vara klokast att draga sig bort från stridsplatsen och det område, der tumultet egde rum. Ryggstödet, som de vunnit invid det väldiga trädets stam, var dem till god hjälp. Erkko Joukahainen för sin del tyckte, att striden gick till alla delar så öfver måttan bra, att han till och med ropade:

»Ena lustiga kurrar äro de, dessa ryssar!... De trodde sig kunna uppsluka oss två, små menniskor... jag må väl säga, oss två, små stackare... Och nu ligga de der allesammans... åtminstone skola de snart ligga der... Hej!... Lustigt!... Hugg in, Enoch, ännu en gång!... Hugg in för gamla, glada, kära Finland!»

»Tyst då, Erkko!» yttrade Enoch, medan han sökte försvara sig mot en fiende, hvilken våldsamt ansatte honom och hvilken var vår lille modige vän betydligt öfverlägsen både i fråga om styrka och i fråga om vapenkonst. »Du skriker ju så, att man kan blifva alldeles döf.»

»Och blind också, ser jag!» inföll hastigt beskedlige Erkko. »Det der fiendesvärdet hade kunnat kosta ditt lif, om jag icke trädt emellan... Du måste hafva dina ögon med dig, Enoch lille... För all del... haf ögonen med dig! Din far, vördige kyrkoherden derhemma, skulle säga dig detsamma, om han vore här och såge på dig med sin allvarsamma min och sina goda ögon... Hvad du än gör, Enoch lille, så haf dina ögon öppna!... De äro ena inpiskade skälmar, allt hvad fiender heter, förstår du... ja, ännu mera inpiskade

och inbitna och inöfvade i alla skärmstycken, än sjelfva den gudlöse nidingen Lars Stengrund, om du känner honom.»

»Håll mun, Erkko! . . . Håll mun, om du kan!»

»Jo, nog håller jag den! . . . Tro inte att någon fiende tager den från mig! . . . Se der! . . . Nu föll en till! . . . Det är alldeles som i gåtan.»

»Hvilken gåta?»

»Jo, den der om lien . . .»

»Huru lyder den? . . .»

»Det får du veta en annan gång. Jag har icke tid nu. Har fullt upp med arbete i händerna, ser du väl! Men en liten visstump skall jag sjunga för dig, om du vill höra den.»

Och han stämde upp:

»När ensam med ungmön i skogen jag går,
 »Och vandrar invid hennes sida,
 Jag suckar så djupt. Och sucka jag får
 »Och sucken — den höres så vida,
 »Så vida.»

Och medan han sjöng, fäktade han — den redlige Joukahainen.

»Och när vi en mil eller två hafva gått
 »Och suckat och sett på hvarandra,
 »Så har jag af purprade läpparna fått
 »Min lön. — Och man icke kan klandra
 »Hvarandra.»

»Håll mun, Erkko!»

»Nej, Enoch lille! . . . När jag kommer riktigt i farten med det der sjungandet, kan jag icke stanna, förrän jag blir trött eller torr i halsen, som man säger.»

Och han högg redligt in på fienden, den hederlige Erkko Joukahainen, medan han fortsatte att sjunga. Hans röst var, såsom läsaren nogsamnt inser, ingalunda lämplig till att låta höra sig inför ett större eller mera nogräknadt publicum. Men allt det, som brast i fråga om konst, det ersattes tiodubbelt genom ett motsvarande öfvermått af styrka. Han hade kraftiga lungor, den hederlige Erkko Joukahainen. Och han var lycklig egare af detta orubbliga sjelfförtroende, som anser det vara omöjligt att prestera någonting underhaltigt, af hvilket slag det än vara månde.

»O, hi! Och o, hej!... O, hi! Och o, hej!
 »Så gladligt till striden vi ila.
 »O, hi! Och o, hej!... O, hi! Och o, hej!
 »Vår arm får ej någonsin hvila,
 »Ej hvila.»

»Vår fiende se vi i anletet an
 »Och pröfva hans djerfhet, hans styrka,
 »Och...»

»Åh, tig nu, Erkko!» afbröt Enoch Wennman detta okonstlade, på samma gång poetiska och musikaliska föredrag. »Du skrålar ju, som om vi stode utanför Jericho och skulle vältas dess murar med andedrägten från våra lungor. Tig, om du har mig kär!»

»Nå, som du vill då, lille Enoch!... Eljest tycker jag, för min lilla och obetydliga del, att det går så hjertans bra att slås, när man får slås i takt efter någon sång af det glada slaget. Men som du vill, Enoch lille!... Var dock icke vred i hågen!»

Ja, hvad skola vi mera säga om detta uppträde? Skola vi fortsätta att i alla detaljer skildra det? Eller kan icke det nu anförda vara tillräckligt såsom upplysande exempel?

Emellertid finnes åtminstone en omständighet, hvilken vi icke under några villkor hafva rätt att förbigå. Och det är den sanningen, att Erkko Jouskahainens tapperhet och dödsförakt och sångkonst, lika litet som lille Enoch Wennmans mod, rådighet, klokhet och djerfhet — ingenting förmådde rädda dem från det olycksöde, som af högre magter blifvit föreskrifvet, blifvit — för att nu en gång tala poeters språk — af Nornornas flitiga, men kalla fingrar inspunnet i deras lifstråd.

Måhända räckte denna strid längre än en quart. Kanske två!... Erkko Jouskahainen kunde aldrig och kan ännu i dag icke med någon säkerhet göra reda för den saken. Och hvad vår vän Enoch Wennman beträffar, så var det under hela hans lefnad en sedvänja hos honom att så litet som möjligt tala om ting och förhållanden, hvilka gjorde hans bröst beklämdt och icke kunde skänka hvarken honom eller någon annan någon glädje, utan endast väcka till lif minnet af smärtsamma förluster.

Striden, som vi skildrat, månne nu emellertid hafva räckt, huru

kort eller huru länge som helst, säkert är, att dess resultat icke var synnerligen gynsamt för våra unga vänner.

De blefvo öfvermannade. Deras vapen rycktes ur deras händer. De blefvo sjelfva slagna, sårade och mörbultade. Blod flöt ur Enochs näsa. Blod rann nedför Erkkos arm och färgade hans hand och droppade ned på sanden.

Men denne måne, som är så nyckfull och som knappt hade haft råd att kasta ett skymningsljus öfver valplatsen, så länge striden pågick och dess svaga sken kunde hafva varit till någon nytta för våra vänner — denne samme måne hade icke väl hunnit märka, att striden var slut och att dess sken var alldeles obehöfligt, innan den nyckfulle »himlavandraren» häftigt slet molnen och dimmorna sönder och gaf sig till att gifva denna delen af verlden ett utomordentligt och kraftigt exempel och bevis på sin förmåga att skingra mörker. Och enär han händelsevis befann sig i ett sådant läge på himmelen, att skenet föll nästan lodrätt ned på vägen, der den nu skildrade striden egt rum, kunde den nu — sedan stridens oro somnat — belysa en mycket sorglig scen.

Erkko Joukahainen och Enoch Wennman hade omsider blifvit öfvermannade. Och månen kom i lagom tid fram från sitt gömställe bakom det stora, svarta molnet och fick bevittna, hurusom männen i de gröna rockarna bundo Erkkos och Enochs händer och fötter med läderremmar. Lyckligtvis hade ingen af ryssarna någon knutpiska med sig! Och såsom en lycka må det med skäl också anses, att ryssarne icke genast — medan ännu stridslust, blodtörst och vrede och alla andra rysliga passioner, till hvilkas utbrott i människors barm krigets signaler gifva tecken, rasade inom dem — genast skredo till arkebuserandet af fångarna. Kanske ville de spara detta »nöje» till några glans- och festdagar. Måhända hade de redan sett så mycket ärligt och godt, finskt blod utgjutat, att de redan kände öfvermåttadens olidliga plåga. Nog af — de åtnöjde sig för tillfället med att binda sina fångar. Att detta icke kunde försiggå utan lifliga protester från Erkko Joukahainens sida — derom behöfva vi förmodligen icke öfvertyga någon, som rätt uppfattat denne älskvärde unge mans karaktär. Bland annat yttrade han följande till en rysk soldat, hvilken erhållit underofficerens befallning att verkställa och öfvervaka bindandet:

»Min herre! . . .»

Ryssen förstod naturligtvis icke det der. Man lär sig icke finska i Ryssland. Underofficeren — hvilken, enligt andra källor hette Feodor Ignatiew — grinade och drog banden ännu hårdare åt Erkkos lemmar. Erkko Joukahainen gjorde ännu ett försök att vädja till segrarens barmhertighet. Men naturligtvis förgäfves!

Vi våga icke försäkra, att den gamla handling är oförfalskad, i hvilken denna berättelse om Erkkos och Enochs fångenskap är anförd. Ej heller, att skildringen icke blifvit nog mycket färglagd! Men i alla händelser är åtminstone visst, att Feodor Ignatiew icke var någon blödsint man eller en man, som icke älskade att se blod flyta ur andra människors kroppar, ej heller en man, hvilken icke tyckte om sår, när de icke funnos i hans eget skinn, och om blodviten, när de icke färgade hans egen ansigtshy.

Enoch Wennman led med tålmod allt. Han var uppfostrad i ett icke endast presterligt, utan (hvad mera är) gudfruktigt hem, och därför svor han icke. Erkko gjorde detta både för sin egen och för vännens räkning, och detta med sådant eftertryck, att ekorrharna i närheten genast skuttade upp i trädtopparna och kråkorna flögo upp, flaxade omkring och skrånade. Men hvarken ekorrar eller kråkor, hvarken nöd eller fara kunde fjettra Erkko Joukahainens tunga. Dertill hade erfordrats aldra minst en mycket stark munkaffe. En sådan hade visserligen kunnat med stor lätthet tillverkas af fienderna. Och troligen skulle inom få minuter ett sådant redskap hafva legat i Erkko Joukahainens mun, om ryssarne hade ansett, att hans skrån kunde vålla dem något men. Men nu ansågo de både glåporden och alla de andra ljuden vara af fullkomligt oskadlig och ofarlig beskaffenhet. Ej heller kunde dessa naturbarns öron skilja mellan välljud och missljud. För dem var naturligtvis en grodas qvåkande ungefär lika vackert, som en grönsiskas qvitter, en oxes bölande lika musikaliskt, som Aeolusharpans klagande ljud vid beröringen med ljumma sommarfläktar. Och därför var det Erkko Joukahainen tillstadt, både att brumma och att svärja och att — som lille Enoch Wennman sedermera i de lugna tiderna kallade det — »regera som en turk eller annan menniskoätare».

Sedan gossarne blifvit bundna, lades de på öken.

Båda två bundos fast på ryggen af en och samma häst. Enoch var, som vanligt, lugn — sade ingenting, men kände och tänkte desto mera. Och medan Joukahainen fann ett oförbränneligt nöje och en oförliknelig njutning i de smädelser mot fienderna, som han förmådde uppfinna och haspla ur sig, var lille Enoch Wennman tyst och lugn, stilla, men uppmärksam på allt, tydligen spejande efter ett tillfälle till att »slå ett slag» för att återvinna friheten.

Och omsider var allting redo. Kommenderande ryssen lät höra ett skrockande skratt, strök sitt långa hakskägg med den venstra handen, grinade belåtet och ropade på sitt tungomål:

»Framåt!»

På äkta, adel, fullgod ryska — förstås! Ty inte värdigades han tala hvarken finska eller svenska, om det också varit honom möjligt.

Truppen satte sig i rörelse, sedan en och hvar hade från det inre af skogen framfört sin häst och alla stigit i sadeln. En af de fallna ryssarnas hästar bar våra vänners gestalter på sin rygg. Andra djur, som man lyckades till fånga taga, fördes med truppen bort till andra nejder. Men några af de vildaste fålarne spjånade emot och lyckades lösslita sig, hvarefter de skyndsamt försvunno längs efter vägen eller inne i skogens djup.

I fyra eller fem dagar räckte denna marsch. Man hvilade endast vid middags- och midnattstiderna, ty såsom hvila i egentlig mening kan man icke gerna beteckna de korta raststunderna, under hvilka hästarna blefvo fordrade och karlarne förtärde sitt svarta bröd och sina röda lökar. Denna ryska nationalrätt smakade icke Enoch Wennman. Deremot »lades in» otroliga kvantiteter af Erkko Joukahainen, hvilken — helt filosofiskt — anmärkte:

»Ät, Enoch lille! ... Ät! ... Maten är halfva födan ... Och vi behöfva stärka våra krafter, om vi skola kunna ens tänka på att någonsin befria oss ur den här svåra klämman.»

»Du är så dum, så!»

»Jag medgifver gerna det», svarade Erkko Joukahainen. »Men ser du, Enoch lille, så dum är jag icke, att jag försvagar mig sjelf genom att svälta, då jag har de välsignade gudslånen framför mig.»

»Ät! ... Och tig, om du kan!»

Men det kunde naturligtvis icke den redlige Joukahainen. Han fortsatte att prata under hela fritiden, d. v. s. under de minuter, som rasten varade. Ty så snart ryssarne mättat sig, blefvo våra unga vänner bundna igen och fastsurrade vid öken, om resan skulle fortsättas, eller fastbundna i sittande ställning invid en trädstam i närheten af lägerelden, om ryssarne behöfde stärka sig med sömn. Nu är det visserligen — såsom en och hvar måste medgifva — en högst olämplig kroppsställning till vinnande af sömn, om man sitter upprätt och är bunden, så att man icke kan röra någon annan kroppsdel än hufvudet. Och alla dessa strapatser, som våra unga vänner varit underkastade, hade i så hög grad uttröttat dem, att de — som Ercco Joukahainen anmärkte — »skulle hafva somnat, om man också hade stält dem på hufvudet uppe på spetsen af ett kyrktorn med benen i vädret». Och sanningen är, att Ercco och Enoch åtskilliga gånger, på grund af trötthet, sofvo rätt godt under dessa fångenskapens dygn.

Enoch Wennman känna vi och kunna icke misstänka honom för att hafva uppgifvit alla förhoppningar om att återvinna friheten och en gång få återse sin kära hembygds dalar, skogar, sjöar och ångar. Man skulle misskänna honom lika mycket, som Ercco Joukahainen gjorde detta, om man fattade hans tystlåtenhet under färden såsom ett tecken till slö likgiltighet. Men sådan var emellertid Erccos tanke om den lille vännen. Och naturligtvis kunde detta stora naturbarn icke behålla sin tanke för sig sjelf. Esomoftast förebrädde han Enoch Wennman för — hvad han kallade — dennes slöhet och likgiltighet. Men Enoch gaf honom under de första dagsresorna intet annat svar, än ett trumpet eller vresigt:

»Du är då så dum, så! Hitta sjelf på någon utväg, om du kan!»

Jo, det kunde Ercco Joukahainen visserligen med lätthet göra, förklarade han. Men han sade också, att alla de hundra eller tusen goda befrielseplaner, som han hade »fixa och färdiga» i sitt hufvud, icke kunde utföras af honom ensam, att han hade behof af en dugtig medhjelpare, som ville våga *allt*, för att vinna *något*, och att han icke visste, hvarifrån han i dessa ödemarker skulle kunna hemta en dugtig karl till sin hjälp, sedan nu lille Enoch så tydligt å daga lagt, »att han icke var någon karl, utan bara ett litet lindebarn,

som blifvit alltför tidigt skiljdt från spenarna». Ja — allt det der och mycket annat sade redlige Erkki Joukahainen. Men sällan framlyste denne ynglings genomgoda sinne mera klart, än vid dylika tillfällen, ty orden hade knappt lemnat hans läppar, innan han ångrade dem och bad om förlåtelse för dem och sade, att han »sjelf var en stor drummel och lille Enoch en tålamsengel.»

Slutligen — en aftonstund, då man slagit läger — behagade det lille Enoch Wennman att anförtro sin store vän de planer, som han hade uppgjort. Och man skulle icke känna Erkki Joukahainen rätt, om man kunde betvifla, att han blef mycket glad och att han skulle hafva omfamnat sin lille olycksamrat, om han endast vågat göra detta. Men han vågade icke, ty han bar stor respekt för rysarna, som voro hans vaktare, och ännu mera för deras piskor med de många svansarna och de många i hvarje svans insydda kulorna af jern eller bly.

Emedan den ryska truppen (och med den våra vänner) hade oafåtliga färdats vesterut, hade den småningom närmat sig kusten. I hvilket ändamål den hade blifvit af det högre ryska befälet utskickad, det veta vi egentligen icke, men antaga, att den var en rekognosceringstrupp, som skulle förskaffa sig och till ryssarnas högvarter inberätta alla tillgängliga upplysningar dels om terrängförhållandena och dels angående de svensk-finska truppers ställningar och förmodade planer. Ryssland hade på ett nästan underbart sätt gått framåt i kännedomen om krigets vilkor och lagar, sedan den tiden var, då Peter den Store och Carl den Tolfte täflade med hvarandra om världsherraväldet. Den store tsarens kloka och krigiska anda tycktes hafva besjälat hela nationen, förvandlat de vid vällust vana och genom njutningar förvekligade ädlingarna till snillrika statsmän och fältherrar samt af de råa bondehoparna, hvilka skrämdes af knäppningen i ett muskötlås, skapat lydiga, pligttrogna, aktningvärda soldater. Och om någon magt på jorden har utsigt till att kunna kämpa sig fram till världsherravälde, så är det utan tvifvel detta stora land, i hvars sköte så många materiela och intellektuella krafter slumra — så mycken och god, gedigen malm, som kan förädlas och lemna sitt tillskott till mensklighetens gemensamma sträfvanden efter att vinna den högsta, för vårt slägte möjliga grad af utveckling i förstånd och hjerta.

Under sin färd vesterut hade ryssarne tagit kosan i sådan riktning, att de slutligen anlände till en mellan Pojo och Tepala kyrkor belägen och ganska vidsträckt skog. Der slog man läger. Eldar upptändes. Mat lagades. Manskaper slog sig ned omkring brasorna och de sjudande köttgrytorna. Måhända undrar vår läsare, hvarifrån denna trupp hade bekommit de födoämnen, som nu skulle tillredas. Ja, huru är det i allmänhet, som en kringströfvande trupp, af hvilken nation den än må vara och inom hvilket rikes landamären den än må tåga fram, skaffar sig munförråd? . . . Plundring! Se der lösen — se der också ett litet ord, hvars nio bokstäfver i sig innebära ett gemensamt namn på alla de faser, som två, mot hvarandra fiendtliga härar framkalla i hvarje land, der de »operera» — ty »operera», det är blott ett annat och mindre afskräckande namn, som nu för tiden begagnas till betecknande af de gräsligheter, hvilka man fordom benämnde mord och brand.

Nåväl — denna ryska trupp hade lemnat bakom sig åtskilliga brinnande byar, hvilkas invånare flytt. Och fastän skenet från vålderna (om man så får benämna olyckor, hvilka anstiftats med fri vilja och af skadelystnad) syntes vida omkring derute på fria fältet och spred förskräckelse och fasa till omgivande bygder, kunde det naturligtvis icke märkas derinne i tjocka skogen.

Medan Feodor Ignatiew — den ryske underofficeren, som förde befälet — sträckte ut sig på en framför en eld utbredd kapp och försökte göra det så bra och så bekvämt för sin person, som möjligt var under dylika förhållanden och på ett dylikt ställe, sörjde hans manskap med stor ifver och omtanke för insamlandet af ved. Marken derinne i skogen var öfvertäckt med torra grenar och skogsaffall, så att sökandet icke behöfde blifva hvarken tungt eller långvarigt. Och elderna flammade lifligt. Och folket sysslade med sina göromål och samtalade med hvarandra. Måhända voro dessa män från samma trakt, långt inne i djupet af jättestaten. Kanske hade samma by sett dem födas och växa upp. Samtalsämnen behöfde de icke sakna.

Icke heller saknade de dryckesvaror, ty sådana medförde de i ladersäckar, alldeles som man vid resor i Österlandet medför

vatten och vin i dylika förvaringskärl, emedan »läglar»* skulle spricka af hettan i den glödande ökensanden och gistna genom inverkan af kölden i det inre af norra Ryssland. Men lädersäckar bilda ett i alla hänseenden utmärkt förvaringsrum för drycker, vare sig dessas egare medföra dem till de trakter, der solen skiner hetast, eller till de tröstlösa nejder, dit solen icke skickar annat än ljumma strålar och under vissa årstider blott en dyster skymning.

Den lilla ryska ströfkår, med hvilken vi nu sysselsätta oss och som tagit till fånga Erkkko Joukahainen och Enoch Wennman, saknade — såsom nyss omförmäldes — hvarken lädersäckar eller drycker. Ingalunda var det den beskedliga och oskadliga ryska kwas (dricka), och ännu mindre kunde det vara helsobringande vatten från någon af de tusentals källorna i denna ort, ty i den händelsen skulle icke »en så kraftig verkan åstadkommit».

»Wotka! . . . Wotka!» ropades öfverallt. »Mera wotka! Mycket!» . . . Rikligen wotka! . . . Hela lass af wotka!»

Somliga medförde bågare i sina fickor. Andra hade dem nedstuckna i stöfvlskaften. Återigen andra gjorde sig improviserade dryckeskärl af stora blad, som de hemtade från vissa, i skogens lugna sköte befintliga växter. Men *ett* var gemensamt för alla deltagarna i detta ströftåg. Och detta gemensamma var ett lika omåttligt, som omåttligt begär efter den förderfliga drycken. Råa dryckesvisor, innehållande ord och tankar, hvilka troligen en och hvar bland dem skulle hafva i nyktert tillstånd blygts för att använda, framskrålades nu inne i den djupa skogen. Och de oskyldiga djuren — fåglar, ekorrar, harar o. s. v. — skrämdes upp från sina nästen eller från sina för natten valda hviloplatser och flydde med fasa från åsynen af denna denna förnedring.

Men lille Enoch Wennman och hans vän, hederlige och välartade Erkkko Joukahainen, fingo ingenting. Och icke heller lära de hafva mottagit något af dryckerna, om också en eller annan af ryssarne hade tänkt på dem. De sutto tyst och stilla qvar på den plats, der de satt sig, när man slog läger. Naturligtvis voro de

* Vi begagna tillfället att upplysa derom, att »lägel» ingalunda är en lädersäck, såsom allmänt förmenas. En »lägel» är en »kagge», den må nu vara förfärdigad af trä eller jernbleck eller något annat, till dylikt ändamål passande ämne.

bundna. Ingenting kunde vara mera i sin ordning. Underofficeren i tsarens här, välaktade Feodor Ignatiew, kände sin egen och sina mäns svaghet och visste i förväg, att vid pass en timme efter midnatt skulle hvarken han sjelf eller någon af hans landsmän vara nykter eller vaken. Och därför hade han förordnat, att fångarne skulle bindas fast vid trädet, så att de icke skulle hafva tillfälle att under loppet af de nattliga timmarna fly sin kos och återvinna friheten. Der fanns — sådant måste medgifvas — godt gry hos denna officer. Om icke »wotka» hade förderfvat honom, skulle han kunnat stiga upp till rangen af dålig general.

Enoch Wennman och Erkkko Joukahainen sutto bundna vid det stora trädet och blickade melankoliskt framför sig — än på de brinnande bälén, än på de rusiga och slumrande fienderna. Man undrar naturligtvis icke derpå, att de voro vid ganska dåligt lynne och att de önskade sig vara, såsom Erkkko så vackert uttryckte sig, »femton tusen millioner mil uppe i luften».

»Du är så dum, så!» afgjorde lille Enoch, när han hörde sin store vän sakta uttala en sådan önskan. »Om du vore femton tusen millioner mil uppe i luften, skulle du frysa till is inom en femtiotusendedels sekund, och du skulle förvandlas till en isklump, som komme att i evigheters evighet kretsa omkring en eller annan stjärna eller kanske till och med bara omkring en simpel komet af dålig familj... Du är då alltid lika enfaldig, min vän Erkkko!... Men en hederlig, ärlig och trofast gosse är du i alla händelser. Och jag håller oändligt mycket af dig.»

»Gör du det, Enoch lille?... Gör du det *verkligen?*»

»Åh... seså!... Börja nu inte lipa igen!... Du är då en alldeles märkvärdig pojke... Man kan icke få säga dig, att man tycker om dig, utan att du börjar böla som... som en kalf.»

»Men det gör så godt inne i själen, när man hör...»

»Tyst nu, Erkkko!... Nu äro alla dessa karlar fulla, och alla hafva slumrat in i den tunga sömn, som min far påstår vara egenomlig för tobaksbrukare och dryckeshjeltar. Nu skola vi börja tänka på att återvinna friheten.»

»Är det möjligt!» bröt Erkkko Joukahainen ut. »Gud signe dig!»

»Seså!... Nyss bölade du som en kalf, hvilken fått sin svans i kläm mellan dörren och stocken. Och nu skriker du likt en skata,

som i någon afskrädeshög hittat en i solskenet glänsande glasbit. Man törs knappt tala till dig, ty om du icke åbakar dig på det ena sättet, så gör du det på det andra... Redlige Erkko!»

»Var icke ond nu, Enoch lille!... Och icke ledsen heller!... Jag skall trösta dig genom att läsa upp för dig min aldra nyaste gåta... Den är fin som en stadsmamsell, må du tro...»

»Inte hafva vi nu tid att tyda gåtor!... Ser du inte, dum-Erkko, att nu sofva de allesammans? Är du alldeles blind?»

»Jo... jo!... Låt dem sofva!... Under tiden kunna vi samtala.»

»Vi hafva icke tid till samtal nu!»

»Hvad skola vi då göra?»

»Befria oss!» var lille Enoch Wennmans lakoniska svar.

»Men det är ju omöjligt!... Aldrig...»

»Man bör aldrig säga 'aldrig'. Det är en af de vishetsregler, som min käre far inplantat i mig. Och han plägade tillägga: allt är möjligt för den, som varmt tror på Guds allmagt och kärlek.»

»Jaså!... Ja, inte låter det mycket troligt, inte, men har *han* sagt det, så är det naturligtvis sanning... Men visa mig nu, Enoch lille, huru du skall kunna med din tro befria oss!»

»Det är lätt att bevisa», yttrade Enoch och drog fram sina båda händer, hvilka hittills varit dolda bakom hans rygg och om hvilka redlige Joukahainen hade trott, att de voro fastbundna bakom ryggen lika säkert som hans egna.

»Är du en... en... en trollkarl, Enoch lille?» utropade Erkko, som naturligtvis blef mycket häpen, då han såg, att hans lille vän var alldeles fri till både händer och fötter.

»Nej, Erkko, någon trollkarl är jag ingalunda, men jag är en klok och förtänksam pojke... När de skulle binda mig, lagade jag så, att det icke kunde ske på rätta sättet...»

»Den konsten måste du lära mig, Enoch lille!» utropade den förtjuste Erkko Joukahainen, hvilken fann detta konststycke vara i sin smak och gerna ville, genom dess utförande, inför de gapande drängarna i Mörskom visa sig såsom »trollkarl».

»Vi hafva icke tid till något långt eller öfverflödigt snack nu, vän Erkko», svarade Enoch Wennman, temligen otåligt... Det är tid att fly. Nu är rätta stunden inne.»

»Men jag är ju ännu bunden vid trädet», klagade Erkko.

»Det kunna vi snart afhjelpa. Tålmod ett ögonblick!»

I nästa ögonblick hade Enoch sin knif i handen, och nu dröjde det naturligtvis icke länge, innan äfven Erkko Joukahainen hade återvunnit friheten. Ännu sofvo de rusiga karlarne.

»De skola nog blifva mycket öfverraskade i morgon bittida, när de vakna», menade Enoch och visade sin vän ett leende ansigte.

»Vakna!» utropade Joukahainen på ett sätt, som tydligt nog å daga lade, att han hade tänkt sig sakerna böra ordnas så, att dessa fiender aldrig mera finge något uppvaknande.

»Fy! Erkko!... Fy!» yttrade Enoch Wennman. »Du kan väl icke på allvar hysa ens en aflägsen tanke på att tillfoga sofvande menniskor någon skada?»

»Nej, i vanliga fall inte, men...»

»Men?»

»Dessa karlar äro inte vanliga fiender, Enoch lille. D. v. s. de äro fiender icke allenast till oss två stackare, utan till hela vårt fädernesland, och därför så...»

»Tyst, Erkko, om du är min vän!... Om dessa menniskor ock vore våra personliga fiender och om de också vore de argaste fiender till glada Finland, så äro deras lif för oss heliga, så länge de slumra... Kom nu, Erkko Joukahainen!... Det är hög tid, att vi nu begifva oss åstad... Vi borde för längesedan vara långt härifrån. Strida är mans ära. Mörda är mans skam.»

»Nå, som du vill då, Enoch lille!... Som du vill!»

Med varsamma steg lemnade de lägerplatsen, och snart hade de kommit så långt bort, att de icke längre hade i sigte de sofvande fienderna. Trädens stammar dolde dem.

Efter en ganska besvärlig vandring, anlände de ned till stranden.

»Ja, hvad är nu att göra?» utropade Joukahainen. »Här måste vi stanna. Hade det icke varit vida bättre, om vi flytt inåt land, i stället för att gå hit ned till sjöstranden? Du är så düm, så!»

»Nej!... Ty inåt land komma de att söka oss, så snart de vaknat och hunnit blifva nyktra. Men aldrig lära de kunna föreställa sig, att vi undkommit åt sjösidan.»

»Sannt nog, lille Enoch!... Men för att kunna fortsätta färden här, måste vi hafva en farkost af något slag. Har du tänkt på det?»

»Och der hafva vi en sådan!» utropade lille Wennman mycket ifrigt och började springa längs efter stranden.

Naturligtvis stannade Ercco Joukahainen icke länge överksam kvar på platsen, utan följde sin lille vän med snabba steg och med ett hjerta så lätt, som om en tung sten, ett riktigt klippblock fallit derifrån.

Lyckligtvis befans det, att båtens egare hade lemnat årorna kvar. Allting var redo, och våra unga vänner stego i farkosten samt lade ut från stranden. Några raska årtag förde dem så långt ut, att ingen muskötkula skulle kunnat upphinna dem. Och för öfrigt fans ingen, som ens tänkte på att lägga något hinder i vägen för deras färd. Ryssarne lågo ännu sofvande i lägret — I sinom tid landade ynglingarne vid Hiitis.

* * *

Vidare är icke mycket att tillägga. Vi hafva redan bevittnat, hurusom kyrkoherden Wennman sammanträffade med sitt barn på Hiitis, och åskådat de tilldragelser, som timade der.

Naturligtvis följde Ercco och Enoch med kyrkoherden Wennman hem till Mörskoms prestgård. Och de hederliga negrerne, Sambo, Fibbo och Unioro, blefvo utplanterade såsom tjenare i bättre hus i nejden, dock — på Enochs hjertliga böner — icke längre borta från prestgården, än att han emellanåt kunde med dem sammanträffa . . . Enoch studerade. Unge Joukahainen bar ved och vatten. Det lugna lifvet i Mörskom gjorde dem godt, och de funno det ganska behagligt under några — veckor. Derefter började de att längta ut igen. Rykten om segrar, rykten om fosterlandets motgångar på krigets skådeplatser hunno fram äfven till denna undan-gömda vrå, fastän mera sällan, och då alltid i ganska vanständt skick.

På gränsen mellan Ryssland och Finland och strax utanför en liten by, som ännu i dag bär namnet Suistamo, sammanträffade en dag två resande. Den ene kom jagande framåt med pilens snabbhet i ett med tre hästar förspändt åkdon. Den andre red en häst af ädel ras, hvilken tycktes snarare flyga, än fortskaffa sig och sin ryttare med tillhjälp af de snabba fötterna. Suistamo kyrka passerades.

Vid sjelfva gränsen hann ryttaren upp den åkande.

Båda kände genast igen hvarandra. En blick var nog.

»Stengrund!» ropade den ridande, och tycktes han i själfva verket vara i hög grad öfverraskad eller förlägen.

»Gustaf Henrik Ehrenroth!» sade den körande och gaf samtidigt hästarna ett svidande rapp. »Har du sett på maken, Pucke lille?»

»Nedrige bof! Nu skall hämnden drabba dig . . . Du har förstört hela mitt lif . . . Och nu har du rågat måttet, genom att i mitt hus bedrifva din slemma gerning med de falska pengarna. För din skull måste jag, ehuru oskyldig, fly från mitt fädernesland . . . Nu skall du dö, Stengrund! Må himlens vrede drabba dig!»

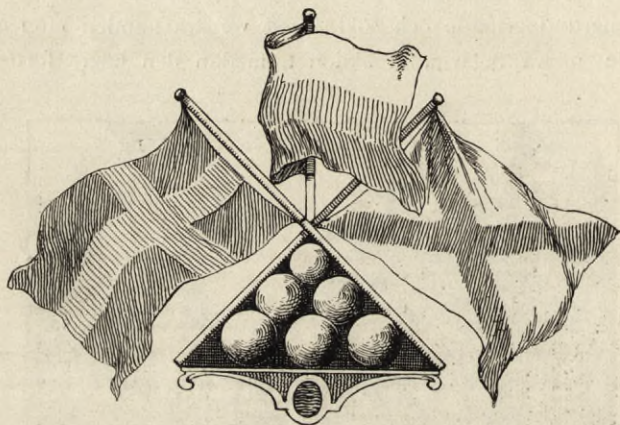
Stengrund grinade och sökte med venstra handen efter någonting i de nedra delarna af åkdonet, medan den högra fortfarande

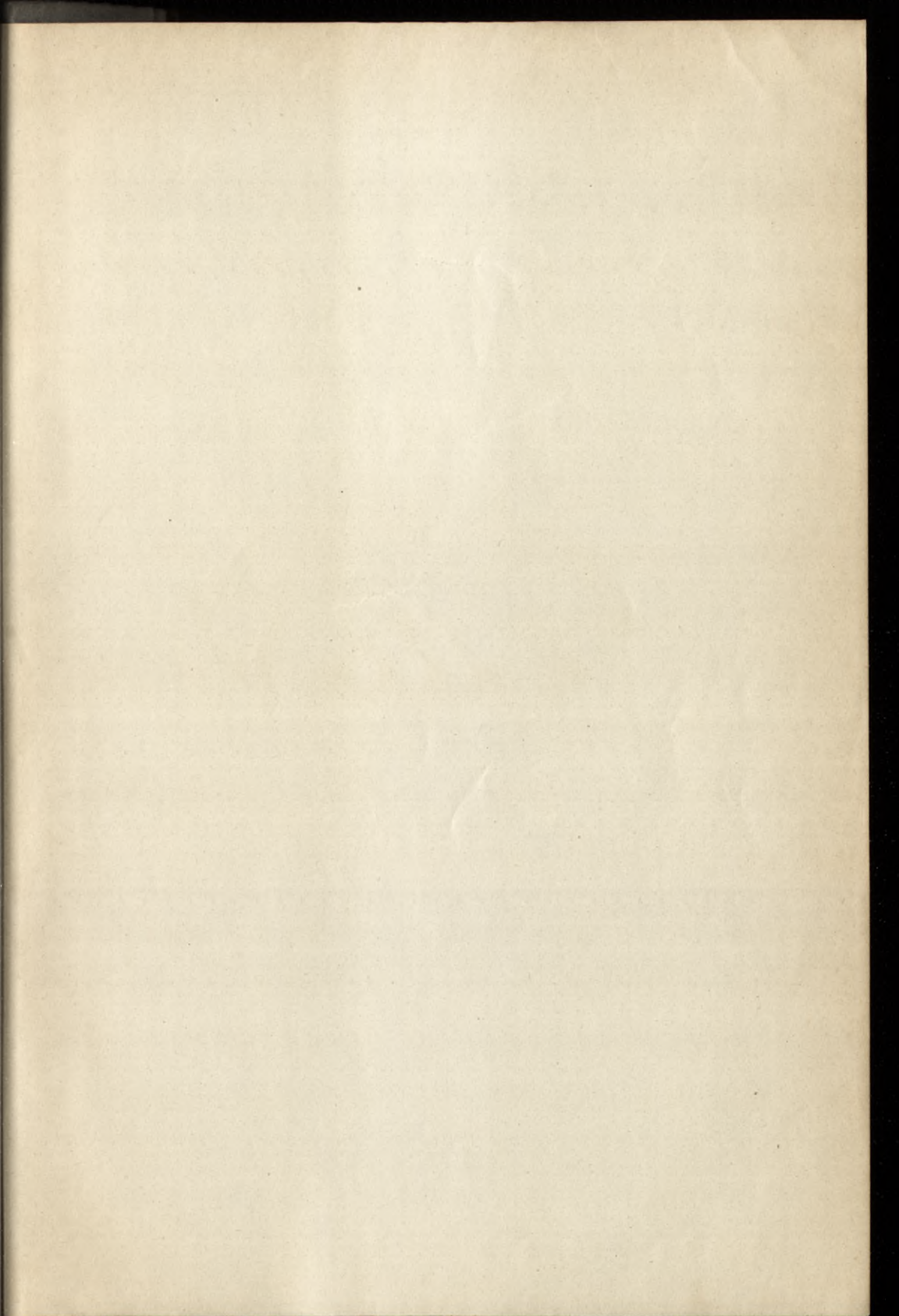

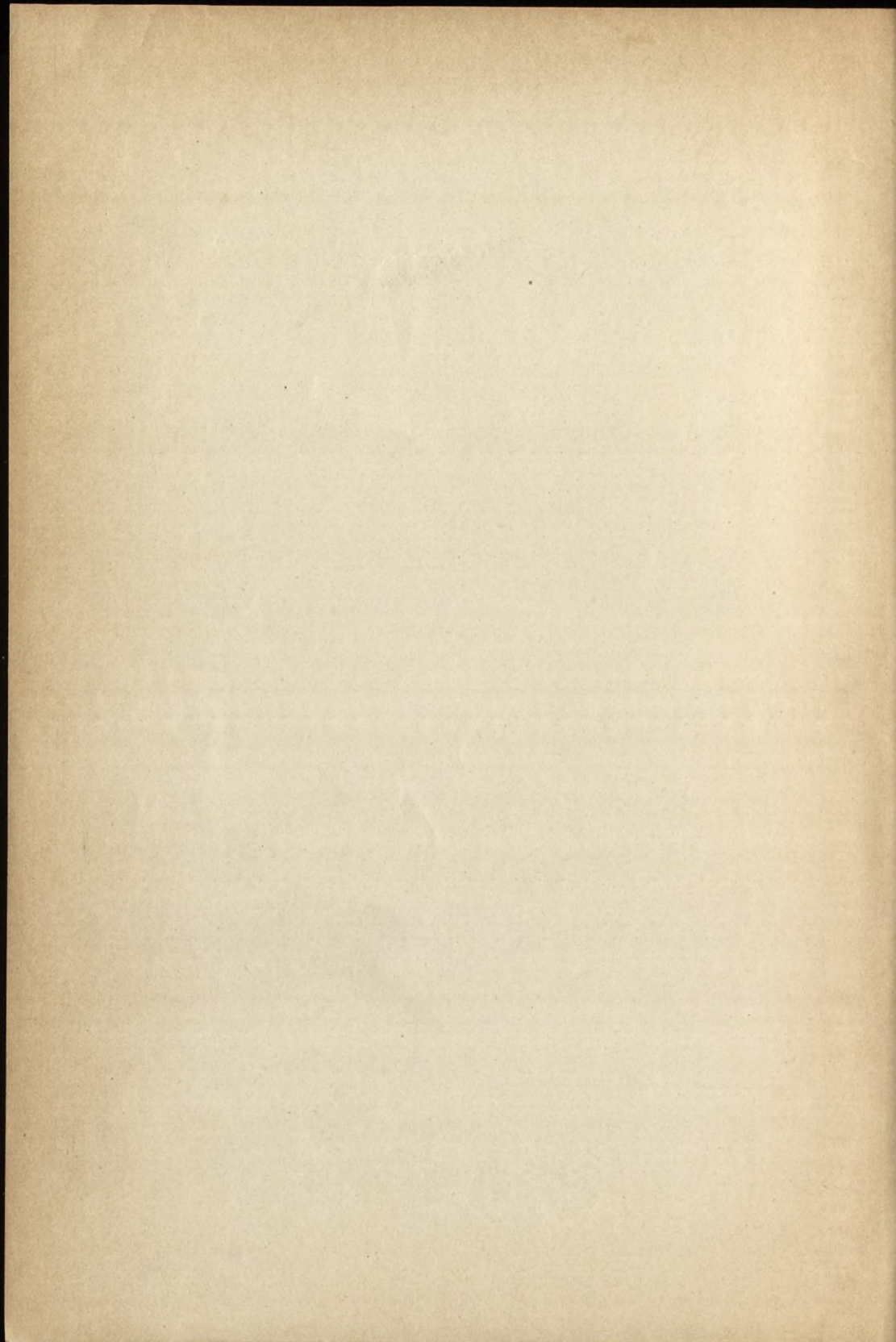
skötte tömmarna. Ehrenroth trodde, att den gamle skälmen letade efter något vapen, och var icke sen att sjelf draga sin stora, tunga ryttarepistol ur hölstret och rikta dess mynning mot sin fiende. Men då han såg, att Stengrund endast framhemtade sin trotjenare Pucke, lugnade Ehrenroth sig och satte vapnet tillbaka i dess förvaringsrum, under det att Stengrund höll ett litet samtal med sin Pucke — ett samtal, hvarur vi endast vilja anföra slutorden:

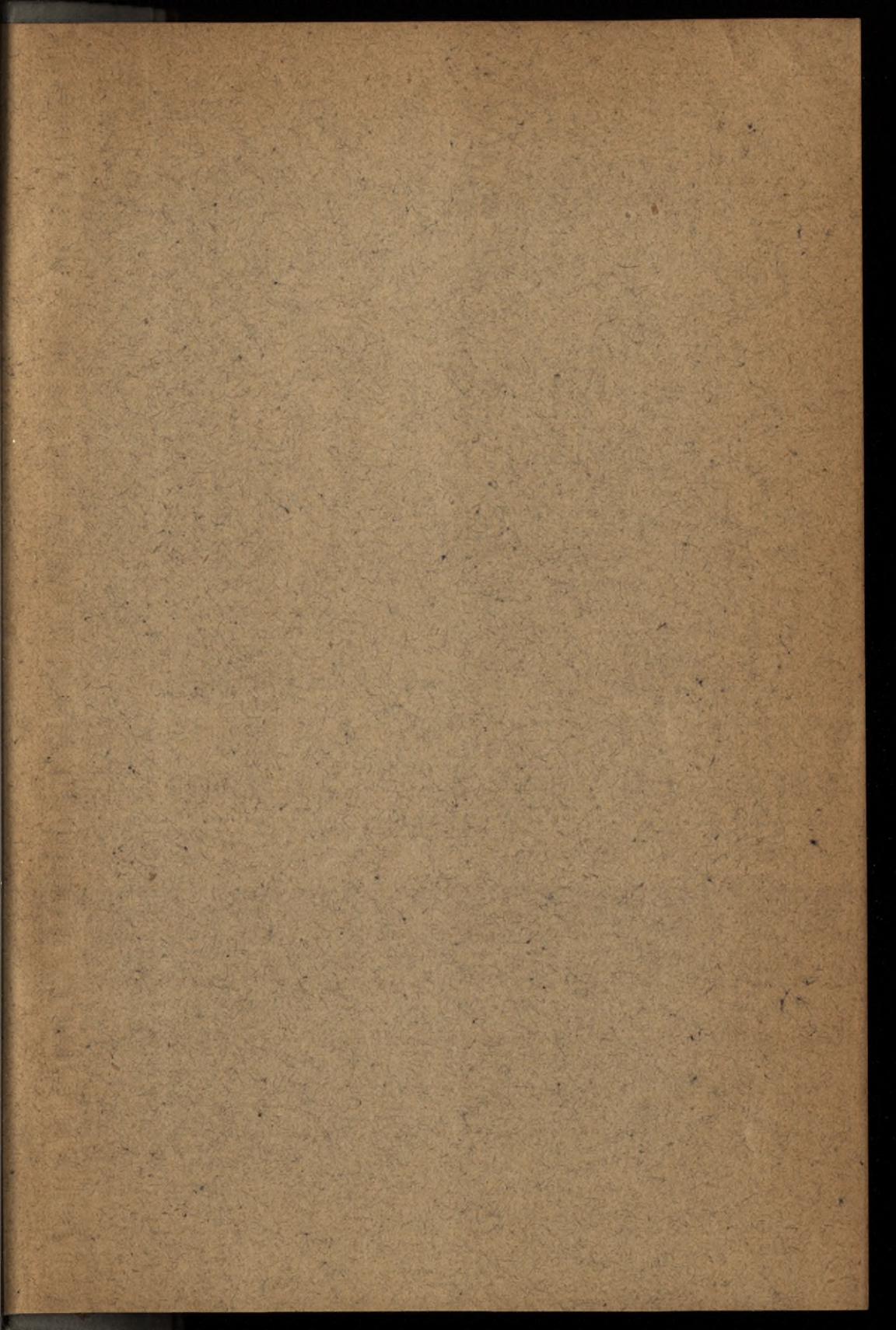
» . . . Vi resa till Petersburg, du och jag, Pucke, och der kunna vi i godan ro uppgöra våra affärer med den der hetsige adelsmannen. . . . Äro vi öfverens om detta, Pucke lille? . . . Visste väl, att du hade samma tanke! Alltid är du så snäll och medgörlig, Pucke lille, söte!»

»Till Petersburg!» eftersade Ehrenroth. »Nå, det ena stället kan för en landsflyktig och ruinerad man vara lika godt som det andra!... Alltså, till Petersburg!... Vi göra resan dit tillsammans. Men raskt nu, gamle gnidare! Vi hafva ingen tid att förlora, emedan man sannolikt icke underlåtit att förfölja oss. Dum vore man då. Du har väl med dig på resan ett rikligt förråd af falska pengar, som vi vid passande tillfälle kunna dela oss emellan?... Framåt!»

6000221401

Göteborgs universitetsbibliotek

